

P-124

Supl. III

ACADEMIA DE ȘTIINȚE SOCIALE ȘI POLITICE
A REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

ANUARUL
INSTITUTULUI DE ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE
„A. D. XENOPOL“
(SUPPLEMENT III)

GH. BUZATU

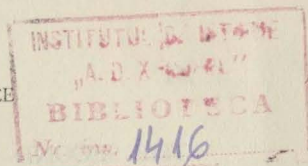
GH. I. FLORESCU

AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL
ȘI
ROMÂNIA
O BIBLIOGRAFIE

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMANIA
IAȘI, 1981

P-124

ACADEMIA DE ȘTIINȚE SOCIALE ȘI POLITICE
A REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

ANUARUL
INSTITUTULUI DE ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE
„A. D. XENOPOL”
(SUPLEMENT III)

GH. BUZATU

GH. I. FLORESCU

AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL
ȘI
ROMÂNIA
O BIBLIOGRAFIE

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
IAȘI, 1981

GH. BUZATU

GH. I. FLORESCU

THE SECOND WORLD WAR AND ROUMANIA. A BIBLIOGRAPHY

LA DEUXIÈME GUERRE MONDIALE ET LA ROUMANIE.
UNE BIBLIOGRAPHIE

DER ZWEITE WELTKRIEG UND RUMÄNIEN : EINE BIBLIOGRAPHIE

S U M A R U I.

AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL ȘI ROMÂNIA — Realități istorice și perspective istoriografice (Gh. Buzatu) VII—XXXVIII

Notă XXXIX—XL

BIBLIOGRAFIA (Gh. Buzatu și Gh. I. Florescu) 1—212

CAP. I — BIBLIOGRAFII, CRONOLOGII, ENCICLOPEDII, DICȚIONARE, ISTORIOGRAFIE, ALBUME 1

A. BIBLIOGRAFII 1

A.1. Bibliografii ale bibliografiilor 1

A.2. Bibliografii curente 2

A.3. Cataloage 4

A.4. Bibliografii retrospective 6

A.4.1. Bibliografii generale 6

A.4.2. Bibliografii privind sud-estul Europei 7

A.4.3. Al doilea război mondial 8

A.4.4. România în epoca celui de-al doilea război mondial 10

A.4.5. Diverse țări în războiul mondial 11

B. CRONOLOGII 13

B.1. Cronologii generale 13

B.2. Al doilea război mondial 14

C. ENCICLOPEDII, DICȚIONARE 15

D. ISTORIOGRAFIE 18

E. ATLAȘE, ALBUME, FILME 22

CAP. II. — IZVOARE 25

A. GHIDURI DE ARHIVE 25

B. DOCUMENTE (COLECȚII OFICIALE, DIVERSE VOLUME)	26
B.1. Colecții generale	26
B.2. Colecții de documente diplomatice	27
B.3. Diverse volume de documente	36
B.4. Documente militare	38
C. TRATATE	41
D. CORESPONDENȚA. DIVERSE	41
E. PROCESE. ANCHETE	42
F. DISCURSURI. PROCLAMAȚII. REPORTAJE	43
G. MEMORII	44
G.1. Șefi de stat, de guverne, miniștri	44
G.2. Militarii	59
G.3. Diplomații	78
G.4. Secretari, subsecretari de stat, consilieri, eminențe cenușii, interpreți	92
G.5. Lideri ai Rezistenței antifasciste	95
G.6. Agenții secrete	97
G.7. Criminalii de război naștiți	113
G.8. Alte lucrări cu caracter memorialistic	113
G.9. Lucrări colective	
G.10 Bestselluri mondiale întocmite în baza interviuării martorilor oculari	122
H. BIOGRAFII	124
H.1. Generale	124
H.2. Speciale	125
CAP. III — LUCRĂRI SPECIALE	132
A. SINTEZE ȘI TRATATE DE ISTORIE UNIVERSALĂ	132
A.1. Generale	132
A.2. Sinteze și tratate privind istoria Europei est-centrale	135
B. ORIGINILE CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL	137
B.1. Relațiile internaționale între 1919 și 1939	137
B.2. Originile războiului. Lucrări speciale	138
B.3. Originile războiului din Pacific. Lucrări speciale	141
C. AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL	143
C.1. Istoria ilustrată a războiului mondial	143
C.2. Lucrări generale. Sinteze	145
C.3. Relații internaționale între 1939 și 1945. Marile puteri și Europa	152

C.4. Europa de sud-est în al doilea război mondial. (Lucrări generale, relații internaționale, mișcarea de rezistență, evoluția politică internă, contribuții la războiul anti-hitlerist)	158
C.5. Evenimentele de pe frontul de est (1941—1945)	164
C.5.1. Lucrări generale.	164
C.5.2. Lucrări speciale.	167

CAP. IV. — ROMÂNIA ÎN EPOCA CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL.

A. România după 1918	171
B. România între 1918 și 1939	173
C. Evoluția socială și economică a României	174
D. România în relațiile internaționale (1918—1939)	174
E. Perioada războiului mondial	176
F. Mișcarea de rezistență antifascistă	178
G. Insurecția din August 1944	178
H. România în războiul antihitlerist	179
I. Relațiile externe ale României	180
J. Acțiuni secrete	181

CAP. V. — EPOCA POSTBELICĂ — CONSECINȚELE ȘI LECȚIILE RĂZBOIULUI, ORGANIZAREA PĂCII, LOCUL ȘI ROUL ROMÂNIEI

A. Lumea după războiul mondial din 1939—1945	182
B. Organizarea păcii	183
C. România, Conferința păcii de la Paris și tratatele de pace	
D. România și Europa de est după 1945	185

CAP. VI. — LUCRĂRI DIVERSE. TRADUCERI

INDEX

AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL ȘI ROMÂNIA REALITĂȚI ISTORICE ȘI PERSPECTIVE ISTORIOGRAFICE

DE

GH. BUZATU

Al doilea război mondial a fost cea mai mare confruntare militară pe care a cunoscut-o omenirea în decursul existenței sale mult milenare, un conflict fără precedent, desigur nu ca durată, ci în privința amploarei nemai-întâlnite, a numărului de state participante și a extinderii ariei pe care s-au desfășurat nemijlocit operațiunile militare, a proporțiilor bătăliilor terestre, maritime și aeriene sau ale celor purtate pe căminurile diplomatice sau „subteran” (mișcările de rezistență antifascistă din țările aflate sub ocupația străină), a angajării totale a resurselor beligeranților în scopul obținerii victoriei și, nu în cele din urmă, în privința numărului victimelor, a imensității distrugerilor cauzate și a profundelor transformări social-economice și politice ce i-au succedat pe plan internațional. Declanșarea războiului a fost posibilă în condițiile internaționale specifice de la sfârșitul deceniului al patrulea, când — după cum arăta președintele Nicolae Ceaușescu — „datorită politicii de cedare și chiar de trădare a intereselor naționale promovate de cercurile conducătoare dintr-un șir de state ale Europei din acea vreme, inclusiv din România, ocuparea și subjugarea de către Germania hitleristă a altor popoare nu a întâlnit o ripostă fermă, hotărâtă. Viața a demonstrat că acordurile de la Munchen, toate tratatele și acordurile încheiate cu Germania hitleristă nu numai că nu au frânat politica de agresiune a nazismului ci, dimpotrivă, au constituit o încurajare în realizarea țelurilor acesteia de cucerire și dominație a altor popoare. Popoarele europene și de pe alte continente au plătit foarte scump politica de concesi, miopia și trădarea unor cercuri conducătoare din acel timp”.

Început la 1 septembrie 1939, prin atacarea Poloniei de către Germania nazistă, conflictul mondial s-a extins continuu, cuprinzând țări și continente întregi. Într-o primă fază (1939—1941), marile puteri agresoare (Germania hitleristă, Italia fascistă și Japonia militaristă), alcătuind blocul statelor *Axei*, la care au aderat benevol ori silite de împrejurări și unele țări mai mici, au reușit o serie de succese militare în detrimentul taberei beligerante adverse, *aliată*, reușind fie să slăbească fie să elimine potențialul militar al unui șir de state precum Marea Britanie, Franța, Polonia, Norvegia, Iugoslavia, Olanda, Belgia, Grecia. După aservirea aproape completă a vechiului continent, în anul 1941 Germania a invadat Uniunea Sovietică. Concomitent, Italia mussoliniană era în plină acțiune pentru cucerirea și consolidarea „imperului” ei nord-african, iar la sfârșitul aceleiași an Japonia porni, printr-o teribilă lovitură aplicată forțelor navale ale Statelor Unite ale Americii, războiul pentru cucerirea unor state asiatice și pentru cucerirea supremației în Pacific. Anul 1941 a înscris o pagină nouă în istoria conflagrației secolului, mai precis a marcat trecerea războiului în cea de a doua fază a sa, cea *mondială*, odată cu cuprinderea U.R.S.S. și S.U.A. îndeosebi,

cu imensul lor potențial material și uman, în tabăra statelor care luptau cu arma în mână contra Axei, adică în tabăra Națiunilor Unite. Constituirea marii coaliții a Națiunilor Unite, în care rolul primordial aveau să-l joace U.R.S.S., S.U.A., China, Marea Britanie și Franța, a reprezentat un eveniment de excepțională însemnătate militară și politico-diplomatică pentru evoluția războiului. Ca o consecință directă, s-a întărit hotărâtor tabăra aliată, s-a intensificat mișcarea generală de rezistență antifascistă și s-a accentuat orientarea fermă a tuturor statelor ce luptau împotriva politicii de dominație imperialistă a puterilor Axei și pentru salvarea popoarelor de pericolul robiei fasciste. Chiar în anul 1942, forțele armate ale Națiunilor Unite au cauzat puterilor fasciste și militariste câteva înfrângeri de proporții pe principalele teatre de operațiuni din acel moment: în Africa de Nord, în Răsărit și în Pacific. În cursul bătăliilor de El-Alamein, Stalingrad și Midway, în desfășurarea generală a conflagrației s-a înregistrat momentul de răscruce, caracterizat prin aceea că Națiunile Unite depășiră definitiv atunci dificultățile eșecurilor inițiale, iar statele Axei pierdură inițiativa militară, pe care nu au mai reușit s-o recâștige pînă în 1945, la sfîrșitul ostilităților.

Din partea puterilor Axei, războiul a avut tot timpul un caracter nedrept, expansionist, tînzind la lichidarea cuceririlor democratice ale popoarelor, la impunerea dominației lor asupra lumii, la înrobirea și chiar lichidarea a numeroase națiuni.

În ceea ce privește statele angajate în lupta împotriva Axei, pentru acestea conflictul a avut de la început și pînă la sfîrșit un caracter drept, de eliberare de sub dominația fascistă și militaristă. Greul luptei pe plan mondial contra fascismului și militarismului a apăsător pe seama U.R.S.S., care a atras și nimicir forțele de elită ale celui mai periculos și mai bine pregătit dintre statele Axei — Germania hitleristă. O contribuție cu totul deosebită la zdrobirea Germaniei și a aliaților ei în 1945 au adus-o celelalte țări ale coaliției Națiunilor Unite, S.U.A., Marea Britanie, Franța, Jugoslavia etc. Drumul popoarelor spre marea biruință asupra statelor Axei a fost plin de nebănuite pericole și imense sacrificii de tot felul, situație de la care *nu a făcut excepție poporul român*. România, așezată, după cum a remarcat atît de nimerit cronicarul, „în calea răutăților”, datorită îndeosebi bogatelor ei resurse naturale și poziției strategice avantajoase în sud-estul Europei, a constituit între 1939 și 1945 un obiectiv important al planurilor expansiuniste ale marilor puteri, fapt ce a împietat fundamental asupra promovării unei politici independente, corespunzătoare intereselor și aspirațiilor poporului român în conflictul general. De la neutralitatea activă și pro-aliată în 1939—1940 la nonbelligeranta pro-axistă în 1940; de aici la izolarea internațională completă, la mutilarea teritorială și, în consecință, la înrolarea în tabăra Axei în 1940—1941; de la războiul de partea și pentru interesele proprii sau mai ales ale Axei pînă în pragul catastrofei naționale între 1941 și 1944; de la respingerea dominației străine și a cedărilor teritoriale dureroase la afirmarea tot mai viguroasă a unei mișcări de rezistență ce a culminat cu insurecția victorioasă din August 1944, cotitură decisivă în istoria românilor și una cu profunde implicații în desfășurarea ultimei faze a războiului mondial pe continentul european, fază în care contribuția românească la lupta contra Germaniei și a ultimilor aliați nu a fost depășit decît de efortul U.R.S.S., S.U.A. și Marii Britanii — iată care a fost, în linii esențiale, drumul parcurs

de România din 1939 și pînă în 1945, calea străbătută nedovedindu-se nicidecum necesară ci doar plină de învățămintе, care aveau să se arate odată cu încheierea ostilităților, de cel mai mare folos în dificila bătălie angajată pentru cîștigarea și păstrarea păcii, pentru impunerea rolului statului român în concertul statelor lumii.

În perioada ce a precedat nemijlocit izbucnirea celui de-al doilea război mondial, România, rămasă fidelă, peste toate riscurile, alianțelor dirijate de anglo-francezi, a inițiat multiple acțiuni menite să preîntîmpine — pe plan general și, mai ales, local — extinderea agresiunii. Sînt cunoscute, în această privință, tentativele întreprinse pentru fortificarea Micii Înțelegeri și a Înțelegerii Balcanice și sprijinirea eforturilor franco-britanice din martie—august 1939; nu mai insistăm asupra faimosului demers al lui Viorel Virgil Tilea, în martie 1939, la Londra, care a deschis calea negocierilor anglo-franco-sovietice care, dacă nu ar fi eșuat în august 1939, ar fi stopat cu siguranță atacul Germaniei hitleriste împotriva Poloniei din 1 septembrie 1939 și, implicit, declanșarea marii conflagrații. Din nefericire, după eșecul tratativelor tripartite de la Moscova și încheierea pactului de neagresiune sovieto-german din 23 august 1939, posibilitățile de acțiune ale României s-au redus, brusc, considerabil. Procesul izolării internaționale complete a țării a intrat în faza sa finală, decisivă. Premierul român Armand Călinescu, sesizînd pericolele ce se profilau, consemna la 22 august 1939 în *Jurnalul* său că „*situația este foarte gravă*”. Aproape concomitent, în tabăra adversă lucrurile erau apreciate identic: la 25 august 1939, însuși Adolf Hitler împărtășea lui Mussolini convingerea sa cum că „*România nu se mai află în postura de a putea lua parte la vreun conflict împotriva Axei*”. Faptele survenite în lunile următoare aveau să confirme, din păcate, precizarea Führerului: participarea României, potrivit alianțelor sale tradiționale și sentimentelor majorității copleșitoare a poporului, la războiul contra Germaniei naziste, nu numai că se va dovedi imposibilă, ci, silită cu precădere de împrejurările generale, țara va ajunge în postura de a lupta între 1941 și 1944 *alături de Axă și împotriva Mariilor Alianțe*.

Contrar a ceea ce s-au străduit să demonstreze unii istorici străini, România nu a fost implicată în nici un fel în evoluția evenimentelor din vara anului 1939 spre deschiderea ostilităților. Întrevăzînd pericolele viitoare, guvernul român a optat pentru o conduită care să preîntîmpine complicațiile eventuale. Astfel, încă în preajma lui 1 septembrie 1939 Bucureștii au oferit Ungariei semnarea unui pact de neagresiune, iar la 27 august ministrul român de externe, Grigore Gafencu, a informat pe ministrul german în România, Wilhelm Fabricius, că în conflictul iminent dintre Germania și Polonia țara sa va păstra neutralitatea. Germaniei și democrațiilor occidentale le convenea o atare orientare, însă dintru început al III-lea Reich a încercat să forțeze conținutul neutralității românești, pretinzînd, prin Fabricius, la 31 august 1939, interzicerea tranzitului de arme spre Polonia, ceea ce nu s-a obținut nici atunci și nici în cursul eroiceii rezistențe poloneze. După atacarea Poloniei și intervenirea stării de război între Reichul nazist și puterile occidentale, la 4 septembrie 1939 guvernul de la București decide, ceea ce s-a

și comunicat presei, adoptarea unei „atitudini pașnice“, față de toate statele. La 6 septembrie 1940, un Consiliu de Coroană prezidat de regele Carol al II-lea a hotărât, în unanimitate, „observarea strictă a regulilor neutralității stabilite prin convențiile internaționale față de beligeranții din actualul conflict“. Unii dintre oamenii politici au insistat, cu acel prilej, pentru o neutralitate absolută, însă cei mai mulți au opinat pentru o abținere de la ostilități cu gândul că, la momentul potrivit, România oricum va fi implicată în conflict în *tabăra aliată* și *contra* statelor fasciste. Marele istoric Nicolae Iorga a exprimat cel mai bine acest punct de vedere la 6 septembrie: „*facem astăzi (proclamând neutralitatea — n. ns.) — a precizat el — o altă politică decât aceea pe care o avem în inimă (afilierea la cauza Aliatilor — n. ns.)*“.

Perioada neutralității declarate a României (6 septembrie 1939—29 mai 1940) a fost extrem de bogată în evenimente interne și externe, ele condiționându-se reciproc. În ceea ce privește politica generală a României, trebuie reținut că investigațiile recente ale istoricilor români au evidențiat categoric faptul că diplomația oficială a Bucureștilor după 6 septembrie 1939 a fost în esență favorabilă aliaților anglo-francezi și victimelor agresiunii fasciste și, departe de-a se caracteriza prin pasivitate, s-a dovedit *activă, condiționată și, în măsura posibilului, prevăzătoare*. S-a confirmat în acest fel că sensul adevărat al poziției românești în 1939/1940 a fost cel surprins de corespondentul la București al Agenției „Havas“ încă la 7 septembrie 1939, și anume că: „*în actuala situație internațională, România înțelege să rămână neutră ceea ce nu înseamnă că va rămâne neutră în orice împrejurări sau pe vecie. România nu și-a legat mâinile pentru toată viața*“. Întocmai ca în perioada neutralității din cursul precedentului război mondial (1914—1916), România a dus o politică activă și a inițiat acțiuni pentru menținerea *statu-quo*-ului teritorial și evitarea extinderii agresiunii în sud-estul Europei. În acest context, guvernele de la București au tins în 1939/1940 spre îmbunătățirea raporturilor cu țările vecine, fie pe calea încheierii unor pacte de neagresiune (cu U.R.S.S., Ungaria) fie în cadrul unei alianțe defensive mai largi precum „blocul neutrilor“. Conceput ca o superîntărire a Înțelegerii Balcanice în primele zile după izbucnirea războiului mondial, proiectul unui asemenea „bloc“, întocmit de Gafencu și colaboratorii săi și difuzat țărilor membre ale Înțelegerii la sfârșitul lunii octombrie 1939, viza, într-o primă fază, precizarea unei *atitudini comune a României, Jugoslaviei, Greciei și Turciei, succedată de o posibilă cooperare a Ungariei, Bulgariei și Italiei, căreia i se recunoștea poziția de lider al grupării*. Pentru început acceptat sau primit cu suspiciune de către cei interesați, inclusiv de către marile capitale europene, planul constituirii „blocului neutrilor“ va sfârși prin a eșua datorită dezinteresului și îndeosebi a opoziției tuturor puterilor. În atare condiții, se părea că reuniunea extraordinară de la Belgrad a reprezentanților Înțelegerii Balcanice din 2—4 februarie 1940 reușe să salveze ideea „blocului“ prin decizia luată de-a se apăra în comun „bunurile supreme“ ale statelor semnatare — „*dreptul ...la libertate, la unitate și la teritoriul național*“ —, însă evoluția ulterioară a evenimentelor nu a confirmat excelentele intenții: în vara anului 1940 România nu va beneficia de asistența vreuneia dintre țările Înțelegerii Balcanice.

Chiar în etapa inițială a conflagrației mondiale, politica României s-a remarcat prin atitudinea adoptată față de Polonia. Astfel, preocupat de o

posibilă depășire a graniței polono-române de către *Wehrmachtul* nazist, la 11 septembrie 1939 Statul Major român a mobilizat în partea de nord a țării „Gruparea de armate Est” a generalului Moiaș. Tratatul în vigoare româno-polon, neprevăzând situația unui atac din partea Germaniei sau acordarea unei asistențe *erga omnes*, pentru care insistaseră la semnare Bucureștii, guvernul român a făcut tot posibilul, în luna septembrie 1939, pentru a înlesni operațiunile de rezistență ale statului aliat și vecin de la nord. Se știe că atât după 1 septembrie 1939, cât și după 17 septembrie 1939, România, în ciuda protestelor vehemente ale părților interesate, a intervenit pentru a se asigura libera trecere prin strâmtoarele Mării Negre a vaselor încărcate cu material de război destinat victimelor agresiunii; a îngăduit tranzitul de material de război pe teritoriul său, iar, apoi, în sensul invers, evacuarea tezaurului polonez prin Constanța sau păstrarea unei părți la București și restituirea ei în 1947; a deschis granița pentru refugiații civili și militari, pentru autoritățile guvernamentale și militare, care în majoritate s-au retras în Vest și au continuat lupta împotriva Germaniei. Prin conduita sa, România, consemna cunoscutul istoric polonez Henryk Batowski, a adus „*un enorm serviciu Poloniei*”. Toți refugiații polonezi (peste 100 000) au fost întâmpinați potrivit tradițiilor binecunoscute ale ospitalității românești și, în cursul evenimentelor sau după aceea, reprezentanții lor au exprimat adesea oficialităților române mulțumiri sincere pentru primirea „deosebită” ce le fusese rezervată. Tocmai evidențiind acest lucru, la 15 martie 1940 Titus Czerkowski, reprezentantul minorității poloneze din România, a semnalat un fapt deosebit de semnificativ, și anume că, având posibilitatea să vorbească ca membru bucurându-se de toate drepturile în Senatul României, în acel moment, „*unicul parlamentar de origine etnică polonă din întreaga Europă*”.

Nemulțumiți de orientarea României, hitleriștii procedară, prin intermediul legionarilor, la asasinarea la 21 septembrie 1939 a premierului Armand Călinescu, cunoscut om de stat burghez și mare patriot, care înfruntase cu curaj pe reprezentanții curenților de dreapta, iar în condițiile ostilităților generale a preconizat alinierea țării la tabăra anglo-franceză. Crima, dezaprobată vehement de întreaga opinie publică românească, avu efectul unui șoc asupra dictaturii regale, care, în lipsa omului energic, desemnă în fruntea guvernului pe generalul Gheorghe Argeșeanu, succedat foarte curînd de C. Argetoianu (28 septembrie — 23 noiembrie 1939) și Gheorghe Tătărescu (24 noiembrie 1939 — 4 iulie 1940). În acest răstimp, situația internă a înregistrat, concomitent cu ofensiva neconținută a legionarilor, tentativele dictaturii regale de a-și întări baza de masă și care s-au soldat în esență doar cu compromisuri cu forțele de dreapta, iar pe plan extern s-a adîncit procesul de izolare politică internațională. Presiunile Germaniei naziste, care pentru purtarea războiului avea număidecît nevoie de petrolul și cerealele României și pe care trebuia să și le apropie în chip pașnic, s-au intensificat, pe măsură ce Bucureștii avură surpriza să constate că garanțiile anglo-franceze din aprilie 1939 nu jucau contra tuturor ori că li se imputa lipsa unui pact de neagresiune bilateral. Totodată, soarta Finlandei putea să neliniștească în modul cel mai serios, dar atât timp cît războiul în Vest nu se declanșase, speranțele României se chemau încă Franța și Marea Britanie. Acestea se risipiră foarte curînd, mai precis după 10 mai 1940, data declanșării agresiunii

hitleriste victorioase în Vest, odată cu răsturnările militare și politice spectaculoase și neașteptate survenite acolo. Reorientarea României, produsă atunci succeda și provenea din marile eșecuri ale Aliatilor pe frontul din apusul Europei, din presiunile cercurilor interne de dreapta încurajate de succesele Germaniei, ca și din dorința regelui Carol al II-lea de a-și salva tronul fie și printr-un compromis. În domeniul economic, de exemplu, după acordul petrolier provizoriu încheiat la 7 martie 1940 cu Germania, la 27 mai 1940 s-a semnat la București unul definitiv — cunoscutul *Ölpakt* —, prin care exporturile românești de țiței erau destinate cu prioritate celui de-al III-lea Reich în schimbul armamentului și echipamentului de război. A doua zi, premierul Gh. Tătărescu avea să comunice lui Fabricius, în prezența lui Gafencu și a lui Ernest Urdăreanu, mareșalul Curții regale, că România își propunea să lărgască pe viitor colaborarea „prietenească” cu Reichul nazist. În sfârșit, la 29 mai 1940, un Consiliu de Coroană convocat de Carol al II-lea a recomandat abandonarea neutralității și promovarea în continuare a unei politici de „adaptare la realități”, adică de orientare spre Germania în rindul întii. Ca o consecință directă, cabinetul român suferi o remaniere ce făcu o „excelentă impresie” în Germania: Gafencu, titularul Externelor și binecunoscut pentru simpatiile sale occidentale, demisionă, în locu-i fiind numit I. Gigurtu, agreeat de Berlin. În acest mod, perioada neutralității României în cel de-al doilea război mondial s-a încheiat, fără a se fi soldat, precum în cazul conflictului mondial dintre 1914 și 1918, cu situarea țării în tabăra Aliatilor, așa cum impuneau interesele și dorința expresă a poporului român. Condițiile generale s-au dovedit în 1940 mai puternice decât *voinea* României și în lunile ce urmară avea să se producă intrarea ei în orbita puterilor *Axei*, a Germaniei în primul rind.

Perioada dintre 29 mai 1940 și 22 iunie 1941 — *aveea a nonbelligerantei României* — s-a caracterizat inițial, mai precis în ultimele luni ale dictaturii regelui Carol al II-lea, prin adâncirea orientării țării spre statele fasciste, pentru ca apoi, în cursul dictaturii legionaro-antonesciene și în prima parte a dictaturii antonesciene, să se producă integrarea politică, economică și militară a țării în sistemul *Axei*. În limitele cronologice precizate, România s-a găsit, *de jure* și *de facto*, în afara ostilităților, însă nonbelligeranța observată, în totală contradicție cu neutralitatea anterioară, a fost pro-axistă, ea consumându-se în final prin intrarea statului român în război, la 22 iunie 1941, de partea țărilor fasciste.

În analele istoriei românilor, cu foarte mare greutate se pot întâlni perioade atât de dureroase și pline de tensiune, precum cea din vara anului 1940. Ajunsă atunci în plin proces de izolare politică internațională și, ca atare, lipsită de orice sprijin eficient și sfat util din afară, frământată de contradicții interne și, pe deasupra, pîndită de imense pericole, rîvnită de marile puteri, România, precum Polonia în atîtea rînduri, a traversat ceea ce se poate numi cu deplină justificare *faza operațională*. Aidoma unui pacient sănătos, ea fu pusă, în ciuda protestului unanim și a dezacordului total al poporului român, pe masa de operație și amputată fără șovăire. În numai șazeci de zile, statul român realizat în 1918 prin lupta îndelungată și plină de abnegație a maselor populare a fost redus cu circa 100 000 km², pierzînd aproximativ 7 milioane locuitori, dintre care marea majoritate erau români. Ultimele două cabinete ale dictaturii regale (Gh. Tătărescu — 24 noiembrie

1939 — 4 iulie 1940 și I. Gîgurtu — 4 iulie — 3 septembrie 1940) s-au străduit să preîntîmpine marile pierderi teritoriale prin renunțarea la obligațiile internaționale anterioare (anularea garanției anglo-franceze, retragerea din Liga Națiunilor etc.) și, mai cu seamă, prin afirmarea ostentativă a dorinței de-a conlucra cu Reichul hitlerist, care, angajat față de vecinii României, a indicat cu consecvență Bucureștilor să accepte pretențiile formulate. După cum s-a mai arătat, interesul Berlinului, împlinit finalmente, a fost de-a acapara România pe cale pașnică. Supraveghind și chiar dirijînd schimbarea de atitudine, regele Carol al II-lea era interesat — cum s-a precizat — să asigure supraviețuirea regimului său în condițiile apropierii țării de Germania. În același scop și pentru a fi pe placul Berlinului, regele, cu începere din martie-aprilie 1940, recomandase „reconcilierea” forțelor politice interne, context în care s-au început negocieri cu legionarii, care, după 22 iunie 1940, cînd locul Frontului Renașterii Naționale a fost luat de Partidul Națiunii, fură admiși, iar la 4 iulie 1940 incluși pentru prima dată în guvern, prin cîțiva reprezentanți. În ceea ce-i privește pe oamenii aparținînd diverselor grupări burgheze, democratice și nefasciste și implicați în deciziile de cedare luate, trebuie consemnat că aceștia, numai preocupați de asigurarea dăinuirii statului pentru salvarea viitorului poporului român și convingși că soarta războiului nu fusese decisă în vara anului 1940, admiseră ultimatumul sovietic și dictatul de la Viena. Prin aceasta s-a decis implicit situația dictaturii regale, prăbușită în septembrie 1940, în cursul largii acțiuni de protest a maselor populare împotriva ultimei cedări teritoriale — nordul Transilvaniei, de care, ca și de celelalte, își legase strîns numele. Cu acordul sau cu sprijinul unor lideri politici burghezi și, de asemenea, cu asistența Legației germane din București, generalul I. Antonescu a fost numit premier la 4 septembrie 1940 chiar de către Carol al II-lea. A doua zi, proaspătul prim-ministru solicită și obține să fie investit cu „depline puteri”, în vreme ce prerogativele regale fură limitate, iar Constituția din 1938 — abrogată. În sfîrșit, în zorii zilei de 6 septembrie 1940, regele Carol al II-lea fu silit să abdice, în folosul fiului său Mihai, ale cărui puteri fură și mai mult limitate, astfel ca I. Antonescu să poată deveni în zilele imediat următoare „conducătorul statului român”.

Gubernarea lui I. Antonescu cuprinde două perioade distincte: pentru început (septembrie 1940 — ianuarie 1941), generalul a cooperat cu legionarii, de unde și *caracterul fascist al regimului*, pentru ca apoi, între ianuarie 1941 și august 1944, să dispună el singur de puteri nelimitate, proprii unui *regim de dictatură personală*. Atît regimul legionaro-antonescian, cît și cel antonescian, reprezentînd în esență dictatura celor mai reacționare forțe politice din România, au introdus o serie de măsuri cu caracter fascist, antidemocratic, îndreptate împotriva maselor populare. Îndeosebi în cursul dictaturii legionaro-antonesciene, teroarea fascistă a căpătat proporții nemai-cunoscute în România, ei căzîndu-i victime zeci și sute de persoane nevinovate, inclusiv proeminente personalități științifice și politice, precum N. Iorga, Virgil Madgearu, Petre Andrei, Victor Iamandi, Gh. Argeșeanu.

La 14 septembrie 1940, I. Antonescu a proclamat România stat „național-legionar”. Cabinetul format tot atunci, incluzînd cu precădere reprezentanți legionari, în frunte cu însuși Horia Sima — vicepremier, și-a propus, dintru început, să realizeze „o schimbare totală de front” a politicii interne

și externe a statului român. Măsurile preconizate pe plan intern fură puse de îndată în aplicare și cele mai multe dintre ele, concomitent cu instaurarea unei aprige terori politice și „românizarea” unor importante sectoare ale vieții social-economice, amenințară baza financiară-economică și însăși organizarea de stat. Din acest motiv, Hitler, avînd în ianuarie 1941 să aleagă între Antonescu și legionari, va opta pentru cel dintîi, căci el corespundea cel mai bine așteptărilor și planurilor sale. În politica externă, reorientarea înfăptuită de regimul legionaro-antonescian a fost totală și neîntîrziată. Astfel, deja la 18 septembrie 1940, I. Antonescu declara într-o ședință a Consiliului de Miniștri : *„Noi ne-am așezat pe Axa Roma—Berlin. Mergem sută la sută și cu cea mai mare cinste în această direcție. Am pornit așa, nu ne mai uităm la dreapta sau la stînga”*. O asemenea decizie, foarte gravă și plină de consecințe pentru România, s-a luat fără acordul poporului român, care, peste recente dureri nemîngîiate, ori, poate, tocmai de aceea, continua să creadă în victoria Alianților; dealtfel, în februarie 1942, dictatorul român va mărturisi lui Joachim von Ribbentrop, ministrul de externe al Reichului nazist, că : *„... Singur și numai cu sprijinul domnului Mihai Antonescu am declarat fără a întreba poporul că politica ce trebuie s-o duc este alături de Axă”*. Aceasta fiind direcția aleasă, la 13 octombrie 1940 I. Antonescu a făcut cunoscut în mod public — prin interviul dat oficiosului hitlerist „Völkischer Beobachter” — că România renunța la toate obligațiile ce-o legau de pactele și tratatele interbelice. La acea dată, misiunea militară germană, destinată să asigure „instruirea” trupelor române, începuse deja, ca urmare a unei solicitări a dictatorului din 7 septembrie 1940, să afleze în țară, instalîndu-se în principalele puncte strategice și, mai ales, în zona petroliferă. A doua zi, transilvăneanul Valer Pop, sosit ca emisar în capitala Reichului, informa Berlinul despre voința guvernului de la București de-a milita pentru „o colaborare intimă cu Germania, în primul rînd pe tărîm politic, militar și economic”. Asigurările prinseră neîntîrziat viață : aflat la Berlin, Antonescu însuși va subscrie, la 23 noiembrie 1940, aderarea României la Pactul Tripartit, iar lui Hitler avea să-i promită că era gata să între într-un război contra unui inamic neprecizat, dar care nu era altul decît U.R.S.S. În sfîrșit, la 4 decembrie 1940 s-a semnat faimosul acord economic româno-german pe zece ani, prin care dominația Reichului în domeniul respectiv căpăta toate temeiurile legale. Hitler, mulțumit de Antonescu, care între timp îi mai făcu o vizită în Germania soldată cu noi angajamente, în ianuarie 1941, atunci cînd lupta pentru putere dintre legionari și general atinse punctul culminant, prin declanșarea monstruoasei rebeliuni a partizanilor lui Horia Sima, l-a preferat pe Antonescu. În acel moment, angajarea Reichului în campania „Barbarossa” fiind deja decisă, iar rolul României, cu toate că nu a fost chestionată anume, stabilit prin „directiva nr. 21”, Führerul era serios interesat ca la București să fie liniște și ca generalul Antonescu, care se bucura de încrederea armatei române și de asistența unor cercuri burgheze puternice, să-i poată asigura participarea țării sale, cu mijloacele militare, economice și politico-diplomatice disponibile, la operațiunea proiectată. În consecință, ordinele pornite în zilele rebeliunii legionare din 21—23 ianuarie 1941 de la Berlin spre București, către misiunea militară germană și diversele agenții de spionaj, au fost cum nu se poate mai clare și mai categorice : *„Antonescu să fie recunoscut drept conducătorul statului român”* — sublinia unul dintre ele.

După înfrângerea rebeliunii legionarilor, ai căror conducători și-au aflat refugiul în Germania, care-i va folosi mai apoi ca mijloc de șantaj împotriva lui I. Antonescu, generalul a devenit exponentul propriei dictaturi. Așadar, rămas în continuare „conducător al statului român”, el abrogă la 14 februarie 1941 statul „național legionar” proclamat cu patru luni mai devreme. În cabinetul de militari constituit la 27 ianuarie 1941, Antonescu și-a rezervat posturile-cheie, iar, în privința orientării noului guvern, a declarat tot atunci, pentru a nu lăsa nici un fel de dubii, că „*România mergea fără nici o șovăire alături de Axă*”. Deși a păstrat unele trăsături comune cu regimul anterior exercitat în colaborare cu legionarii, dictatura antonesciană a cunoscut și multe deosebiri, ceea ce face ca guvernările din septembrie 1940—ianuarie 1941 și ianuarie 1941—august 1944 să nu fie totuși confundabile. Cât a stat alături de legionari, I. Antonescu s-a bazat pe un partid, situație ce a încetat în ianuarie 1941. În continuare, generalul a beneficiat cu precădere de sprijinul unor elemente reacționare, ale unor cercuri economico-financiare interesate ori al unora din armată și poliție. Grupările politice burgheze, care continuau a nu fi fost recunoscute legal, au stabilit o colaborare *sui generis* cu regimul generalului: contacte și informări permanente; sprijinirea unei acțiuni militare dirijată spre repararea pierderilor teritoriale din vara anului 1940; recunoașterea faptului că generalul era „omul zilei” și, deci, persoana necesară, context în care au respins participarea directă la guvern, admitând însă cooperarea unor „tehnicieni”; respingerea aservirii economice continue a României de către Reich. În aceste împrejurări, generalul Antonescu, pentru a afla un temel și o justificare a politicii sale, a recurs chiar și la un plebiscit, în luna martie 1941. Rezultatul a fost încurajator, căci pregătirile sub raportul propagandistic se desfășuraseră corespunzător. Într-un timp, integrarea României în sistemul *Axei* avansa neconținut și paralel cu intensificarea preparativelor militare, politice și economice pentru intrarea țării în războiul a cărui dată de pornire rămase pînă spre sfîrșit necunoscută generalului Antonescu. Debutul campaniei „Barbarossa”, la 22 iunie 1941, va afla pe I. Antonescu alături de Hitler, însă generalul, avansat mareșal curînd după aceea, nu s-a preocupat în prealabil să smulgă alăturiului său interesat un document care să stipuleze precis scopul și condițiile participării României la marea conflagrație. Cînd aveau să se constate efectele acestei nepermise conduite, inițiativa în desfășurarea conflictului general va fi trecut de partea adversarilor *Axei*, situație pe care Hitler nu a acceptat-o pînă la sfîrșitul său și al Reichului, proclamat „milenar”, iar mareșalul Antonescu, din exces de zel pentru „cuvîntul de militar” dat Fûhrerului, nu va consimți să-și retragă țara din nenorocita alianță ce nu mai promitea decît catastrofa națională.

În istoria poporului român, *perioada dictaturii și a războiului hitlerist* a constituit o epocă de involuție sub multiple aspecte. Poporul român, dornic de libertate și independență, credincios glorioaselor sale tradiții de luptă socială și națională, nu a acceptat însă nici un moment situația în care l-a adus regimul antonescian, angajîndu-se hotărît în lupta împotriva dictaturii, a războiului hitlerist, pentru eliberarea și reîntregirea țării. Mișcarea de rezistență din România s-a dezvoltat an de an, cuprinzînd clase și pături sociale

tot mai largi și mai numeroase. În fruntea acțiunilor s-a situat, din primul moment, clasa muncitoare, condusă de Partidul Comunist Român, purtătorul celor mai înaintate tradiții și exponentul cel mai autorizat al idealurilor masei. În anii dictaturii și ai războiului, P.C.R., cu toate că a avut de înfruntat teroarea și condițiile deosebit de grele ale ilegalității, a reprezentat forța catalitică principală a mișcării de rezistență din România.

Făcînd dovada unei înțelegeri pătrunzătoare a evenimentelor din țară din toamna anului 1940, P.C.R. a explicat rostul instaurării regimului legionaro-antonescian și caracterul său. După manifestul „Muncitori, țărani, intelectuali, soldați și militari”, difuzat la 6 septembrie 1940, comuniștii și-au precizat poziția față de faptele survenite în documentul intitulat *Punctul nostru de vedere*, lansat la 10 septembrie 1940. Acest document condamna dictatul de la Viena și regimul legionaro-antonescian, prevestind că el pregătea intrarea trupelor germane în țară. În consecință, P.C.R. se adresa muncitorilor și țăranilor, tineretului revoluționar să militeze pentru făurirea „frontului unic popular al celor ce muncesc”, chemat să contribuie la „doborîrea tiraniei dictaturii”.

În felul acesta, P.C.R. a descifrat de la început menirea regimului legionaro-antonescian și a lansat singura lozincă adecvată situației — doborîrea dictaturii. Acest comandament nu va fi abandonat nici un moment de către comuniști în cursul acțiunilor viitoare. După intrarea României în al doilea război mondial, la 22 iunie 1941, acestui comandament i se va adăuga un altul — încetarea războiului alături de statele Axei. Astfel, manifestul „Către poporul român”, dat de îndată după 22 iunie 1941, îndemna masele populare la luptă hotărîită pentru încetarea războiului hitlerist și alungarea din țară a unităților *Wehrmachtului*. În același timp, se indica din nou că pentru atingerea obiectivelor vizate calea cea mai potrivită era formarea „frontului unic de luptă al întregului popor”. La baza *Frontului unic național antifascist*, se preciza în *Circulara* P.C.R. din 8 iulie 1941, trebuia să stea „frontul unic al clasei muncitoare din România”. De o mare importanță în activitatea ulterioară a comuniștilor de organizare și îndrumare a Rezistenței antifasciste în România a fost elaborarea *Platformei-program* din 6 septembrie 1941, în care Comitetul Central al P.C.R. a formulat, în funcție de situația concretă existentă în țară și de imperativele momentului, obiectivele și metodele de luptă cele mai adecvate pentru cadrele sale și pentru întregul popor. Reînnoind propunerea de constituire a *Frontului unic național antifascist*, P.C.R. avansa următoarele obiective: încetarea războiului pe teritoriul U.R.S.S.; pace și luptă comună cu Aliații contra hitlerismului; oprirea producției și a transporturilor pentru războiul lui Hitler, alungarea naziștilor din țară, recucerirea deplinei independențe naționale; răsturnarea regimului lui I. Antonescu și instaurarea unui guvern al independenței naționale, alcătuit cu participarea reprezentanților tuturor forțelor patriotice; anularea dictatului de la Viena; încetarea teroarei; arestarea și pedepsirea principalilor vinovați de atragerea țării în războiul hitlerist. Pentru realizarea oricăruia dintre obiectivele incluse în document, P.C.R. se declara dispus să colaboreze „cu toate partidele, grupările, persoanele politice și cu toți patrioții români”, cu singura condiție prealabilă a adoptării unei poziții comune față de război, de trupele hitleriste și de regimul antonescian.

Fidel programului stabilit, P.C.R. va milita în anii războiului cu consecvență și hotărîre pentru încetarea ostilităților, doborîrea dictaturii, alun-

garea trupelor hitleriste din țară, anularea dictatului de la Viena, recâștigarea deplinei independențe naționale și formarea unui guvern cu adevărat național. În acest context, comuniștii au dirijat acțiuni ale proletariatului de sabotare a producției de război, desfășurând, totodată, o intensă propagandă în rândurile țărănimii, armatei, intelectualității. Pe linia succeselelor dobândite în coalizarea treptată a forțelor democratice și antifasciste, consemnăm înființarea, la sfârșitul anului 1942, a *Uniunii patrioților* — organizație de masă a intelectualității române și, îndeosebi, întemeierea *Frontului patriotic anti-hitlerist*, în vara anului 1943, cu participarea P.C.R., a Frontului Plugarilor, a Uniunii patrioților, a Madosz-ului, a Partidului socialist țărănesc și a altor organizații. În tot cursul războiului hitlerist, P.C.R. a primit un prețios sprijin, în toate acțiunile ce le-a întreprins, din partea organizației sale de tineret — Uniunea Tineretului Comunist, ce activa de asemenea în ilegalitate.

După cum s-a menționat, mișcarea de rezistență din România, amplificată an de an între 1940 și 1944, a cuprins diverse pături și clase sociale. În afară de clasa muncitoare, care, sub conducerea P.C.R. și, de asemenea, a P.S.D., a reprezentat „partea cea mai combativă, organizată și interesată în lupta contra fascismului”, în Rezistență s-au înrolat largi cercuri ale intelectualității și ale armatei, inclusiv comandanți de mari unități și șefi ai Marelui Stat Major, care au dezaprobat trimiterea trupelor române departe în interiorul U.R.S.S. O puternică stare de spirit antifascistă s-a creat în rândurile țărănimii. De asemenea, Rezistența cuprinse, pe măsură ce ostilitățile căpătară o turnură total defavorabilă puterilor *Axei*, grupări tot mai largi și mai numeroase ale burgheziei, principalele partide politice ce le reprezentau interesele, adică Partidul Național Liberal (Constantin I. C. Brătianu) și Partidul Național Țărănesc (Iuliu Maniu). Casa regală, regele Mihai I personal, au sfârșit prin a deveni ostili dictaturii antonesciene și Germaniei hitleriste, regimului de „stat satelit” impus de aceasta din urmă României. Situația semnalată va facilita, în 1943—1944, atunci când evoluția evenimentelor interne și externe o impunea, coalizarea tuturor acestor forte sociale și politice pentru salvarea țării de la catastrofa națională prin deoborirea dictaturii și încetarea războiului hitlerist, acțiune în care rolul preponderent avea să revină P.C.R.

P.C.R., procedînd la o analiză științifică a situației interne și externe a României, ținînd seama de cotitura favorabilă Națiunilor Unite intervenită în desfășurarea conflictului mondial, a elaborat, în august 1943, un vast plan pentru răsturnarea regimului antonescian, încetarea războiului hitlerist și înrolarea țării în tabăra Aliatilor, *pe calea insurecției naționale armate, antifasciste și antiimperialiste*. În prealabil, se impuneau, însă, importante măsuri politico-militare, precum: întărirea P.C.R., realizarea unității de acțiune a proletariatului român, alianța tuturor forțelor și grupărilor politice democratice, nefasciste, atragerea armatei etc. Toate aceste condiții s-au împlinit treptat, pînă în vara anului 1944. În acest cadru, în aprilie 1944 s-a organizat o conducere provizorie a P.C.R. cu funcții operative, iar imediat după aceea s-a constituit — printr-un acord al comuniștilor și social-democraților — *Frontul Unic Muncitoresc*. În aprilie—mai 1944, comuniștii au pus bazele unor formațiuni de luptă patriotice și unor grupări de partizani. Totodată, s-a acordat o atenție deosebită muncii în armată, întrucît condițiile existente (desfășurarea războiului, prezența trupelor hitleriste etc.) făceau ca, în acțiunea

proiectată de răsturnare a dictaturii antonesciene, armata română să aibă un rol aparte, atragerea ei constituind o garanție a succesului. Prin eforturi susținute, comuniștii au stabilit trainice legături cu o serie de ofițeri superiori și, simultan, au creat nuclee patriotice în diverse unități militare.

În condițiile anului 1944, P.C.R. a obținut succese deosebite pe linia izolării guvernului antonescian și întăririi coaliței forțelor antifasciste. Încă de la începutul războiului hitlerist, comuniștii se adresaseră grupărilor burgheze nefasciste în vederea constituirii unui front patriotic național. Liderii burghezi, îndeosebi Constantin (Dinu), I. C. Brătianu și Iuliu Maniu, respectiv șefii P.N.L. și P.N.Ț., au declinat diversele propuneri de colaborare, pentru diferite temeuri (probleme teritoriale etc.). Acest lucru nu s-a petrecut însă în anul 1944, când, într-o primă etapă, P.C.R., acționând în numele *Frontului patriotic antihitlerist*, a ajuns mai întâi, la 26 mai, la înțelegere cu gruparea liberală disidentă condusă de Gh. Tătărescu și cu gruparea naționalist-democrată (fostul partid al lui N. Iorga). Foarte curând după aceea, P.N.Ț. și P.N.L. au fost constrinse de desfășurarea evenimentelor să accepte propunerile de colaborare ale comuniștilor și ale social-democraților, la 20 iunie 1944 fiind semnată *Declarația* de constituire a Blocului Național Democrat (B.N.D.) de către șefii delegațiilor celor patru partide. Faptul a fost de mare însemnătate, dictatura antonesciană fiind complet izolată în consecință, iar strădanile comuniștilor în vederea creării frontului național antifascist înregistrând un remarcabil succes. Coalizarea P.C.R., P.S.D., P.N.L. și P.N.Ț. în Blocul Național Democrat s-a făcut în baza angajamentului reciproc de-a acționa pentru îndeplinirea următoarelor obiective înscrise în *Declarație*: încheierea neîntârziată a armistițiului cu Națiunile Unite, pe baza ofertelor lor și căutându-se a se obține condițiile cele mai avantajoase; ieșirea României din *Axă*, izgonirea trupelor germane din țară, alăturarea ei de Națiunile Unite, pentru restabilirea independenței și suveranității naționale; înlocuirea guvernului antonescian cu un regim constituțional, democratic; asigurarea ordinii democratice și realizarea păcii potrivit intereselor statului și poporului român; intrarea imediată în vigoare a acordului, cu obligațiile semnatarilor de-a acționa pentru atingerea țelurilor stabilite.

În etapa pregătitoare a insurecției, P.C.R. a acordat o mare atenție stabilirii și întăririi legăturilor cu cercurile regale și cu Mihai I în persoană. Beneficiind de ascuțirea fricțiunilor dintre Palat și I. Antonescu, de tendința lui Mihai I de-a se distanța de mareșal, reprezentanții C.C. al P.C.R. au stabilit încă în toamna anului 1943 contacte cu împuterniciții regelui și chiar cu acesta, angajând discuții pe tema înlăturării regimului mareșalului și ieșirii României din *Axă*.

Prin constituirea B.N.D. și stabilirea contactelor cu Palatul s-a înregistrat împlinirea integrală a programului de alianțe politice urmat de P.C.R. înaintea dezlănțuirii insurecției naționale armate, antifasciste și antiimperialiste. Succesul repurtat a dovedit justetea orientării comuniștilor într-o problemă-cheie a mișcării de rezistență antifascistă, anunțându-se de bun augur pentru însuși triumful insurecției în perspectivă. În zilele insurecției române din august 1944 va ieși cu prisosință în evidență însemnătatea politicii comuniștilor de coalizare prealabilă a tuturor forțelor democratice și nefasciste, de realizare a unei largi alianțe social-politice, ceea ce va face ca, „în mod practic, întregul popor să acționeze în direcțiile îndeplinirii obiectivelor de

interes național" ce aveau să se afle în fața forțelor insurecționale. Din această situație a rezultat faptul că, în România, în zilele decisive ale lui august 1944, „nu au existat tabere ostile, opuse una celeilalte, în problema obiectivelor insurecției... Forțele sociale și politice nu au fost divizate și nu au avut loc acțiuni ostile între acestea”; după arestarea căpeteniilor antonesciene, întregul aparat de stat „a început să execute dispozițiile noului guvern creat de insurecție” (Ilie Ceaușescu). Astfel, după doborârea guvernului antonescian, întregul popor român și armata sa nu vor avea decît un singur dușman : trupele hitleristo-horthyste aflate în țară.

•

De la bun început, din ianuarie 1941, în ciuda măsurilor forte luate, regimul antonescian nu s-a caracterizat prin stabilitate politică, social-economică sau militară. Situația s-a deteriorat mai ales din anii 1942—1943, cînd marile eșecuri pe frontul de Est, conjugate cu înrăutățirea condițiilor interne și internaționale, au subminat bazele dictaturii, care a intrat într-o criză ce s-a agravat neconștient în cursul primelor opt luni ale anului 1944. Ofensiva Armatei Roșii din martie—aprilie 1944 în sectorul sudic al frontului de Est s-a încheiat cu retragerea generală a forțelor germano-române și, mai mult, cu sosirea trupelor sovietice pe teritoriul național. Numai cu mari eforturi, Hitler și Antonescu reușiră să stăvilească avansul sovieticilor pe aliniamentul Straja-sud — Rădăuți-sud — Pașcani-Tirgu Frumos-nord — Iași-nord — Ungheni-sud — Dubăsari și, mai departe, pe Nistru, pînă la Marea Neagră. În legătură cu pătunderea oștilor sale pe teritoriul României, guvernul U.R.S.S. a făcut, la 2 aprilie 1944, o importantă declarație prin vocea ministrului de externe, V. M. Molotov, în sensul că el „nu urmărește să dobîndească nici o parte din teritoriul românesc și nici să schimbe orînduirea socială în România. Înaintarea Armatei Roșii pe teritoriul românesc e cauzată numai de necesități militare și de continuarea rezistenței trupelor inamice”. Peste zece zile, la 12 aprilie 1944, U.R.S.S. a prezentat în mod public guvernului de la București condițiile încheierii unui armistițiu : ruperea alianței cu Germania și lupta comună a armatei române cu trupele aliate (inclusiv sovietice), contra hitlerștilor și horthyștilor, pentru restabilirea independenței și suveranității României; reglementarea problemelor de frontieră, de despăgubiri și prizonierilor de război în viziunea guvernului sovietic ; asigurarea pentru trupele aliate (inclusiv sovietice) a deplasării libere pe teritoriul României în scopul continuării războiului împotriva Germaniei și a ultimilor ei aliați ; acordul Uniunii Sovietice pentru anularea necondiționată a dictatului de la Viena și sprijinirea României pentru eliberarea Transilvaniei de nord.

Guvernul antonescian a optat însă pentru continuarea ostilităților contra Națiunilor Unite, de partea Reichului nazist. Soluția aleasă, comunicată în rețetele rînduri de către Antonescu personal lui Hitler (26—28 februarie 1944 și 23—24 martie 1944 — Klessheim, 5—6 august 1944 — Rastenburg), a fost cum nu se poate mai nefericită, dat fiind că în condițiile anului 1944, cînd războiul se desfășura pe teritoriul național, iar aliații anglo-americani declanșară cu încredere de la 4 aprilie puternicele raiduri aeriene asupra unor centre economice sau populate, prelungirea campaniei militare amenința cu transformarea țării întregi într-un imens teatru de operațiuni și aruncarea ei în pragul catastrofei naționale. Hotărîrea guvernului antonescian s-a luat

împotriva voinței maselor populare, care se pronunțau pentru încetarea imediată a războiului hitlerist și întoarcerea armelor contra Reichului și Ungariei, pentru eliberarea Transilvaniei. În 1944, curentul favorabil încheierii armistițiului cu Națiunile Unite s-a extins într-o măsură alarmantă pentru autoritățile antonesciene, cuprinzând proletariatul, țărănimea, intelectualitatea, păturile orășenești și armata, cercuri ale burgheziei și Palatul.

Situația dificilă pe frontul intern și evoluția complet nesatisfăcătoare a evenimentelor militare au fost evocate, în cele mai diverse împrejurări, de către înșiși liderii cabinetului mareșalului. Astfel, în ședința Consiliului de Miniștri din 21 iunie 1944, I. Antonescu comenta cele constatate în cursul unei inspecții în zona din spatele frontului din Moldova: „*Vedeam cum țara îmi fuge din mână și cum în fiecare clipă se pregătește un dezastru*”. Exact după o lună de zile, la o altă reuniune a guvernului, mareșalul a declarat pur și simplu colaboratorilor săi: „*Trăim o perioadă de criză...*”. Mihai Antonescu, omul numărul doi al regimului, în calitatea-i de vicepreședinte al guvernului și ministru de externe, a admis în ședința Consiliului de Miniștri din 15 mai 1944 că, dacă războiul avea să mai dureze șase luni, „*ne dăm peste cap* (din punct de vedere financiar — n. ns.), *răsturnînd tot statul și toată averea oamenilor*”.

Pentru regimul antonescian, anul 1944 a coincis îndubitabil cu izolarea sa politică completă, externă și internă. În ce privește izolarea externă, determinante au fost eșecul tuturor negocierilor purtate de guvernul antonescian de a obține condiții favorabile de armistițiu din partea puterilor Națiunilor Unite, precum și neputința de-a se desprinde de blocul *Axei*. În domeniul politicii interne, dictatura, lipsită de o bază trainică de masă, și-a pierdut orice reazem din momentul în care, după cum s-a constatat, P.C.R., P.S.D., P.N.L., P.N.Ț. și alte grupări politice, cercurile Palatului, armata — într-un cuvînt toate forțele patriotice și democratice, *întreg poporul român* — s-au coalizat în vederea acțiunii vizînd doborîrea Antoneștilor și ieșirea țării din războiul hitlerist.

Pentru forțele patriotice și democratice din România, angajate în acțiunea istorică de reorientare a țării în războiul mondial, vara anului 1944 a fost decisivă. După ce, în prima parte a anului, consultările dintre Lucrețiu Pătrășcanu, delegatul P.C.R., și reprezentanții Palatului, Ioan de Mocsonyi-Styrcea și generalul C. Sănătescu, s-au concretizat în expunerea pozițiilor părților, în mai—iunie 1944 au fost abordate problemele de fond ale acțiunii proiectate. În cursul acestor negocieri, reprezentantul P.C.R. a insistat cu fermitate pentru răsturnarea guvernului antonescian, retragerea țării din *Axă* și, apoi, participarea activă la războiul antihitlerist. Pentru început, delegații Palatului s-au pronunțat pentru o soluție complicată și cu șanse minime de izbîndă — aplicarea așa-zisului „plan Gigurtu”. Potrivit acestui plan, regele Mihai I urma să-l destituie pe mareșalul Antonescu și să-l desemneze în locu-i pe fostul premier din 1940; noul cabinet trebuia să obțină — speranță iluzorie! — acordul lui Hitler pentru ieșirea României din războiul mondial, față de care avea să păstreze o stare de completă neutralitate. Însă atitudinea hotărîită a lui Pătrășcanu a determinat cercurile Palatului și pe însuși regele să-și însușească în final punctul de vedere al P.C.R. referitor la doborîrea dictaturii, ruperea alianței cu Reichul nazist și întoarcerea armelor pe calea *insurecției*, stabilindu-se totodată ca acțiunea să înceapă prin

arestarea mareșalului, cel mai nimerit chiar în incinta palatului regal din București. După 15 mai 1944, la tratativele secrete participară, în afară de negociatorii de pînă atunci, regele Mihai I și unii dintre colaboratorii săi intimi, mai ales: Grigore Niculescu-Buzești, Mircea Ioanițiu, generalii Gh. Mihail și C. Vasiliu-Rășcanu, colonelul D. Dămăceanu. Discuțiile avansară rapid, trecîndu-se curînd la stadiul hotărîtor al elaborării *planului tehnico-militar* al declanșării insurecției. În această privință, de o importanță aparte a fost ședința din noaptea de 13—14 iunie 1944, ținută într-o casă conspirativă din București a P.C.R. În cursul reuniunii, la care au participat Lucrețiu Pătrășcanu, Emil Bodnăraș, C. Sănătescu, Gh. Mihail, Mocsonyi-Styrcea, Mircea Ioanițiu, Gr. Niculescu-Buzești și D. Dămăceanu, s-a renunțat definitiv la „planul Gigurtu”, fiind adoptat planul insurecțional avansat de comuniști. Planul respectiv impunea răsturnarea prin forță a dictaturii antonesciene, ieșirea României din *Axă* și trecerea ei de partea Națiunilor Unite. Declanșarea insurecției — în ziua de „Z” și la ora „H” — avea să survină în funcție și de evenimentele de pe fronturile celui de-al doilea război mondial, trăgîndu-se maximum de foloase, mai ales, de pe urma eșecurilor trupelor fasciste pe frontul de Est. Arestarea mareșalului Antonescu și a echipei sale guvernamentale marca *începutul insurecției* (ora „H”). În planul propus la 13—14 iunie 1944, P.C.R. a prevăzut ca *acțiunea să nu se limiteze la o simplă lovitură de stat, la un puci, insistînd să se apeleze la sprijinul întregului popor român și al armatei sale*. Totodată s-a hotărît constituirea unui Comitet militar care să coordoneze preparativele tehnico-militare. Paralel, ținîndu-se seama de faptul că pentru izbînda insurecției era de cel mai mare interes ca trupele hitleriste și autoritățile antonesciene să fie luate prin surprindere și, în plus, pentru a se evita eventualele contramăsuri ale acestora, s-a decis păstrarea celui mai strict secret în privința pregătirilor militare. De aceea, numai un număr extrem de restrîns de persoane avea să fie la curent, în perioada următoare, cu absolut toate preparativele (Emil Bodnăraș, D. Dămăceanu și, într-o măsură, regele, generalii Sănătescu și Vasiliu-Rășcanu).

După consfătuirea din 13—14 iunie 1944, planul insurecțional a fost dezbătut și definitivat în cadrul unor intense tratative între delegatul P.C.R., Emil Bodnăraș, și colonelul D. Dămăceanu. Pentru punerea în practică a planului s-au făcut studii speciale privitoare la raportul de forțe posibil dintre trupele insurecționale și cele hitleriste, la fixarea obiectivelor germane din cele două centre vitale ale insurecției — București și Valea Prahovei, stabilirea efectivelor și depistarea principalelor puncte de susținere ale naziștilor din 69 de localități din țară, posibilitatea aducerii și concentrării de către Marele Stat Major român a unor forțe suficiente în zona Capitalei și în împrejurimi, pe Valea Prahovei și în restul punctelor strategice, colaborarea dintre trupele regulate și formațiunile de luptă patriotice etc. Revelator pentru ilustrarea multitudinii și complexității problemelor ce stăteau în fața forțelor patriotice s-a dovedit planul prezentat la 24 iulie 1944 de către Emil Bodnăraș lui D. Dămăceanu și care includea *toate aspectele generale (politice) și speciale (militare)* ale declanșării insurecției. Adoptarea planului insurecțional al P.C.R. nu s-a obținut fără a se fi întîlnit rezerve din partea delegaților Palatului. Prin eforturi comune, divergențele fură depășite, astfel că în cursul reuniunii din noaptea de 27—28 iulie 1944 se decise ca insurecția în România să înceapă *cel mai tîrziu la 26 august 1944*. Informate la vreme

despre negocierile politice ale forțelor patriotice și față de care au manifestat o profundă neîncredere, autoritățile antonesciene și hiuleriste nu au aflat nimic despre preparativele militare. În aceste împrejurări, declanșarea — în zorii zilei de 20 august 1944 — a puternicei ofensive a Fronturilor 2 și 3 ucrainene în zona Iași—Chișinău oferă forțelor patriotice din România, într-un moment când toate pregătirile politice și militare fuseseră încheiate, prilejul extern favorabil pentru a trece la acțiune, declanșând insurecția. Ceea ce se impune a fi reținut este faptul că, după 23 August 1944, izbucnirea și desfășurarea cu succes a insurecției române vor înlesni operațiunile Armatei Roșii de nimicire a Grupului de armate german „Ucraina de sud”, tot așa după cum succesele trupelor aliate, în primul rând a celor sovietice, favorizară asaltul forțelor patriotice și democratice din România. Se impune, așadar, atenției concluzia indubitabilă că insurecția română din august 1944 și ofensiva trupelor sovietice în zona Iași—Chișinău, petrecute simultan, se vor condiționa reciproc.

În cursul ultimelor reuniuni secrete de la București (20—21, 21—22 și 22—23 august 1944), reprezentanții forțelor patriotice au analizat evoluția generală a evenimentelor, căzînd de acord asupra tuturor detaliilor. De asemenea, la reuniunea din 21—22 august 1944 s-a stabilit *momentul* declanșării insurecției: 26 august 1944, reconfirmat în noaptea următoare. Precipitarea evenimentelor interne și externe în ceasurile ce succedară va determina pe reprezentanții grupărilor patriotice să procedeze, în prima parte a zilei de 23 august 1944, la *devansarea* momentului inițial fixat pentru declanșarea insurecției. Decizia s-a luat ca urmare a manifestării conjugate și prezente a doi factori de cea mai mare însemnătate: primul factor, care a avut și *rolul hotărîtor* în determinarea faptelor, l-a reprezentat evoluția situației interne din România; în acele zile, agonia regimului antonescian atinsese punctul culminant, iar dorința maselor populare de-a se interveni urgent pentru salvarea țării era mai mare ca oricînd. Cunoșcînd această stare de lucruri, forțele patriotice deciseră începerea bătăliei decisive. Cel de-al doilea factor, ca importanță, care a condus la precipitarea evenimentelor l-a marcat eșecul trupelor *Axei* pe toate teatrele de operațiuni și, în mod special, în zona Iași—Chișinău, sub loviturile Fronturilor 2 și 3 ucrainene. Insuccesele militare au înrăutățit și mai mult poziția guvernului antonescian, creînd condițiile propice pentru ca forțele patriotice interne să treacă neîntîrziat la acțiune. Referindu-se la aceste fapte din vara anului 1944, la modul în care forțele patriotice au sesizat la momentul oportun apariția, gradul de manifestare și ponderea tuturor factorilor majori de care depindea destinul fericit al insurecției, dînd în consecință la timp, în ziua de 23 August 1944, semnalul pentru începerea luptei întregului popor român în vederea doborîrii dictaturii și eliberării țării, *Programul Partidului Comunist Român de fîurire a societății socialiste multilaterale dezvoltate și înaintare a României spre comunism* din 1974 aprecia: „Trebuie subliniat că fără aceste împrejurări interne și internaționale prielnice ar fi fost greu, dacă nu imposibil, să se organizeze și să se desfășoare cu succes marea bătălie care a deschis o eră nouă în istoria României”.

În condițiile arătate, în după-amiaza zilei de 23 August 1944 au fost arestați, în incinta palatului regal din București, Ion și Mihai Antonescu. Evenimentul, survenit cu aproximație la ora 16,55 — ora H, a marcat

începutul insurecției naționale armate, antifasciste și antiimperialiste în România. După aceea, faptele care au condus la ridicarea, într-un timp foarte scurt, a întregii țări la luptă s-au derulat cu maximă rapiditate. Astfel, în jurul orei 17,30, au fost arestați succesiv, tot în incinta palatului regal, mai mulți demnitari ai fostului regim. Între orele 18,00 și 18,30 au intrat în dispozitivul de luptă trupele garnizoanei București, iar după circa 90 de minute fură alarmate unitățile din Valea Prahovei. Aproximativ la ora 20,00 s-a emis un înalt Decret regal prin care generalul C. Sănătescu era desemnat șeful primului guvern român instalat la București după doborârea dictaturii antonesciene. Tot atunci s-a întocmit și Decretul prin care noul premier stabilea componența guvernului său ce cuprindea — pentru prima dată în istoria contemporană a României — și un reprezentant al P.C.R., în persoana lui Lucrețiu Pătrășcanu. De la ora 20,30 și pînă la ora 24,00 s-au desfășurat cu deplin succes acțiunile forțelor insurecționale din Capitală de ocupare a sediliilor principalelor instituții, de blocare prin foc a obiectivelor germane din oraș și de barare a căilor de acces ale trupelor hitleriste spre inima Bucureștilor. De îndată după ora 22,00, posturile de radio centrale difuzară, în ordine, Proclamația regelui Mihai I către țară, Declarația noului guvern român și primele măsuri luate de cabinetul Sănătescu. Din documentele transmise de radio se desprindea cu claritate că, în urma înlăturării guvernului antonescian, România rupsesse în mod automat alianța cu Reichul nazist și că se retrăsese din războiul alături de Axă, că solicita armistițiu Națiunilor Unite și că, pentru eliberarea întregului teritoriu național de sub ocupația trupelor hitleristo-horthyste, ea va combate *„alături de armatele aliate și cu ajutorul lor, mobilizînd toate forțele națiunii”*. Două pasaje din Declarația guvernului rețineau în mod deosebit atenția; și cel dintîi menționa că *„dictatura a fost înlăturată. Poporul reîntră în drepturile lui. Regimul politic pe care îl vom înfăptui va fi un regim democratic în care libertățile publice și drepturile cetățenești vor fi garantate și respectate”*, iar cel de al doilea avertiza: *„Orice piedică pusă în drumul înfăptuirii năzuințelor spre pace și libertate ale poporului român va dezlănțui o luptă fără milă și fără cruțare din partea tuturor forțelor armate și populare (române — n. ns.)”*.

Documentele difuzate de posturile de radio, retransmise de mai multe ori în cursul nopții de 23/24 august 1944, au provocat o mare satisfacție în întreaga țară. Chiar în acele ceasuri tîrzii de noapte, în numeroase localități avură loc impresionante manifestații în cadrul cărora masele populare și-au exprimat bucuria și adeviziunea lor la cauza insurecției. Documentele au fost recepționate, bineînțeles, și de unitățile armatei române din interior sau din zonele operative, care le-au interpretat — fulger și corect — drept *un ordin de încetare imediată a luptei contra Națiunilor Unite și de întoarcere a armelor împotriva fasciștilor*. În jurul orei 23,00, Marele Stat Major român, la conducerea căruia se afla de cîteva ceasuri generalul Gh. Mihail, transmite tuturor marilor unități textul complet al *directivei operative nr. 1*, din cuprinsul căreia desprindem formularea *scopului politic* al acțiunilor urmatoare ale trupelor române: *„Armata română încetează lupta alături de trupele germane, în scopul de a obține pacea de la Națiunile Unite și de a reîncepe lupta alături de forțele armate ale acestora pentru eliberarea Transilvaniei de nord”*. La ora 23,30, cu precizie, survine un moment esențial în desfășu-

rarea insurecției : după recepționarea documentelor transmise la radio, primele unități ale armatei române — trupe de grăniceri aflate în nord-vestul Moldovei — dezlănțuie atacul împotriva forțelor hitleriste din zonă. Această acțiune, urmată de altele în noaptea de 23—24 august 1944, a prefăcut *ofensiva generală* a forțelor insurecționale române împotriva trupelor germane, ordonată de guvernul Sănătescu la 24 august 1944, ora 02,00, și declanșată peste numai 150 minute. În acest fel, între România și Germania a intervenit *de facto*, cu începere de la 24 august 1944, ora 4,30, starea de beligeranță, care avea să fie constatată și *de jure*, la ora 16,30, printr-o declarație oficială a cabinetului de la București. Așadar, declanșarea insurecției române a marcat și începutul războiului antifascist al României.

Pe deplin surprinse de evenimentele din România, autoritățile hitleriste de la Berlin interveniră în grabă, recomandând înăbușirea insurecției. Elocvent în acest sens a fost ordinul transmis de Hitler personal, la 23 august 1944, ora 24,00, reconfirmat în ceasurile următoare, ca unitățile *Wehrmachtului* aflate în România să treacă de urgență la „zdrobirea” „puciului” de la București.

În decursul perioadei insurecționale (23—31 august 1944), eroica armată română și formațiunile de luptă patriotice, sprijinite de populație, au lichidat sau capturat forțele fasciste acționând pe teritoriul național al statului român și, de asemenea, au acoperit frontierele de sud și vest pentru a preîntîmpina pătrunderea trupelor naziste și horthyste. Înainte de toate, chiar în dimineața de 24 august 1944 a fost stopat „marșul” dictat de Hitler asupra Bucureștilor, pentru ca în 25—26 august forțele insurecționale să curețe toate obiectivele inamice din Capitală. Drept urmare, Bucureștii au devenit *prima capitală* de pe continent eliberată în anii celui de-al doilea război mondial exclusiv de către forțele Rezistenței naționale, fără nici un sprijin din partea armatelor aliate. Apoi, între 26 și 28 august au fost nimicite unitățile naziste din împrejurimile Capitalei. În orașul Ploiești și pe Valea Prahovei, al doilea centru vital al insurecției, acțiunile forțelor române s-au prelungit pînă la 31 august, cînd s-au încheiat cu un deplin succes : zdrobirea oricărei rezistențe a *Wehrmachtului*, a oricărei încercări de-a asigura păstrarea zonei petrolifere în mâinile Reichului. În Dobrogea, străvechi pămînt românesc, ultimile unități naziste capitalară cel mai tîrziu la 29 august, iar în estul și sudul Munteniei acțiunile lor s-au „prelungit” încă două zile. În sfîrșit, în zonele Oltenia și Turnu Severin, Brașov și sud-vestul Transilvaniei, trupele aparținînd Corpului 1 Teritorial au dejucat toate planurile inamicului de-a provoca tulburări în interior și au apărut granițele față de orice tentativă de-a introduce în România forțe germane sau horthyste fie de peste Dunăre, fie din Ungaria horthystă. Porrivit datelor centralizate ulterior de către Marele Stat Major român, pierderile provocate *Wehrmachtului* nazist s-au cifrat la peste 56 000 de prizonieri (dintre care 14 generali și 1421 ofițeri), peste 5 000 de morți, 222 de avioane și 498 de nave distruse. Armata română a angajat în luptă peste 37 de divizii operative sau de instrucție, cu un total de 465 659 de militari, și circa 200 de formațiuni de luptă patriotice. Operațiunile desfășurate între 23 și 31 august 1944, reprezentînd prima etapă a războiului antihitlerist la care s-a angajat România după doborîrea dictaturii antonesciene, au înlesnit asaltul Aliatilor asupra Reichului nazist și, în primul rînd, au creat condiții din cele mai prielnice pentru ofensiva Fronturilor 2

și 3 ucrainene, care depășiră „din mers” faimoasa linie fortificată Cașin—Focșani—Nămolosa—Galați.

Evenimentele din România din August 1944 s-au impus de îndată atenției opiniei publice democratice și progresiste din întreaga lume. Reținute cu maximă promptitudine, faptele glorioase ale românilor au stăruit serios în atenția comentatorilor politici și militari de peste hotare, a diverselor personalități și a presei mondiale. Opiniile exprimate atunci se refereau atât la semnificația insurecției pentru istoria națională, cât și, mai cu seamă, la consecințele cotiturii României pentru evoluția ostilităților în etapa finală a conflagrației mondiale dintre 1939 și 1945. În *tabăra aliată* pasul României a fost întâmpinat, se înțelege, cu deosebită satisfacție, convingerea ce s-a format imediat fiind aceea că Reichul nazist și aliații săi suferiseră o puternică lovitură, în vreme ce Națiunile Unite câștigaseră un aliat pe frontul luptei cu arma în mână împotriva fascismului în Europa. De asemenea, nu au fost ignorate consecințele economice ale reorientării României, cunoscut fiind că ea constituia un important grănar și, mai presus de orice, izvorul numărul unu pentru aprovizionarea Germaniei cu produse petroliere. Simultan s-a acordat atenția însemnătății politico-diplomatice a retragerii României din Axă, ea fiind primul și cel mai de seamă dintre statele „satelite” ce abandonase „cauza” Reichului hitlerist. Pe primul loc în atenția opiniei publice din țările aliate s-au aflat, după cum este lesne de bănuît, *urmările militare* ale insurecției române. Așa, de pildă, chiar în zorii zilei de 24 august 1944, postul de radio Londra a remarcat că *„fapta României constituie un act de mare curaj și acest act va grăbi sfârșitul războiului. Situația Germaniei în Balcani se apropie de o catastrofă îngrozitoare care va depăși proporțiile aceleia provocate nemților în punga de la Falaise [...] Zilele nemților în Balcani pot fi numărate (în consecință — n. ns.) pe degete”*. În seara zilei de 24 august, același post de radio (în emisiunea în limba franceză) reafirma: *„Ieșirea României din război (alături de Reich — n. ns.) constituie o lovitură grea pentru Germania, care își vede iremediabil periclitat frontul în Balcani”*. Referindu-se tot la „schimbarea” din România, postul de radio nord-american pentru Europa găsea că ea era *„un act senzațional care urmează să aibă efecte imediate și de mare amploare”*. În paginile ziarelor apărute în diverse țări aliate, insurecția din România și-a aflat un ecou pozitiv, reliefându-se efectul binefăcător pentru continuarea războiului antifascist. Dintre numeroasele interpretări ce s-au dat gestului României, reținem: *„...Un eveniment de mare importanță, care a dat una din cele mai sensibile lovituri celui de-al III-lea Reich... Catastrofa... a și început să existe pentru cel de-al III-lea Reich”* („Le Figaro” din 25 august 1944); *„Unul din cele mai hotărâtoare evenimente ale întregului război”* („New York Times” din 25 august 1944); *„...Importanța ieșirii României din Axă depășește cadrul României. Presa străină are dreptate să spună că aceasta înseamnă prăbușirea întregului sistem de apărare german din Balcani”* („Pravda” din 28 august 1944). Referindu-se la defecțiunea politico-diplomatică înregistrată prin retragerea Bucureștilor din Axă, postul de radio Londra opina la 24 august 1944 că *„gestul României va fi un exemplu de urmat pentru Bulgaria, Finlanda și Ungaria”*, ceea ce, dealtfel, s-a și întâmplat. O mare atenție s-a acordat *consecințelor economice* — dintre cele mai grave pentru Germania — ale trecerii României de partea Națiunilor Unite. La numai câteva ore după izbucnirea insurecției

române, publicația americană „The Christian Science Monitor” observa în mod atât de justificat: „...Egale în importanță cu lovitura militară dată hitleriştilor prin pierderea României sînt și pierderile suferite în domeniul economic. Acestea îi lipsesc, de asemenea, pe germani de singura sursă importantă de produse petroliere naturale”.

În rîndul statelor Axei, complet surprinse de evenimentele din România, reacția nu putea să fie decît de dezaprobare și totală nemulțumire. După modul în care au reacționat Hitler și Cartierul său general, putem deduce că, după primele momente de confuzie, ei au înțeles foarte bine consecințele ieșirii României din Axă: situația Germaniei și a ultimilor ei aliați, și așa de fel satisfăcătoare, s-a înrăutățit brusc, profilîndu-se inevitabila catastrofă. Deopotrivă cu înfrîngerea Grupului de armate german „Centru” în Est după 22 iunie 1944 și cu reușita debarcării anglo-americane în Normandia, succesul insurecției române — avea să-i declare Hitler lui Ante Pavelici la 20 septembrie 1944 și să reconfirme generalul Walter Warlimont la procesul de la Nürnberg, în 13 noiembrie 1945 — a compromis iremediabil situația *Wehrmachtului* în cea din urmă etapă a conflictului mondial. Tocmai acesta a fost motivul pentru care Hitler a încercat să înnăbușe insurecția în stadiul inițial. În arhivele române s-a descoperit un raport strict secret, pregătit de generalii Keitel și Guderian, după care Führerul era îndemnat să se conducă în acțiunea sa criminală: „Capitularea României, pe lîngă consecințele imediate de ordin militar, a produs în același timp și o răsturnare de fronturi extrem de periculoasă, ce va duce la pierderea teritoriului nu numai al României, ci și al Bulgariei, Jugoslaviei și Greciei, punînd în pericol toată armata germană din Balcani. Deosebit de pierderea pozițiilor în Carpați, pierderea grînarului și petrolului românesc constituie o altă mare și grea lovitură...”. Și, în raport cu „prejudiciul” ce fusese adus Reichului, generalii nazisti recomandau drept contramăsură o acțiune tipic hitleristă, constînd nici mai mult nici mai puțin în a lua „toate măsurile ca România să dispară de pe harta Europei și poporul român să dispară ca națiune” !

În istoriografia universală contemporană consacrată conflictului dintre 1939 și 1945 insurecția română își află reflexul corespunzător, rolul și locul aparte ale evenimentelor din August 1944 reținînd atenția celor mai prestigioși specialiști.

Mișcarea de rezistență din România, integrată armonios luptei generale a popoarelor împotriva fascismului, s-a înscris, în ordinea pur cronologică, drept cel dintîi aport substanțial al poporului român la cauza victoriei din anul 1945. Pe o treaptă imediat superioară s-a produs insurecția din August 1944, soldată cu doborîrea dictaturii antonesciene, ruperea alianței României cu Axa, trecerea țării de partea Națiunilor Unite în războiul just purtat împotriva fascismului în Europa. Participarea României la războiul anti-hitlerist, survenită ca un corolar al evenimentelor istorice din August 1944, a cunoscut *mai multe faze*. Cea dintîi a coincis cu perioada insurecțională (23—31 august 1944) și a constat în lichidarea, capturarea sau alungarea tuturor trupelor fasciste din sudul Moldovei, Muntenia, Dobrogea, Oltenia, Banat și sudul Transilvaniei. Mai apoi, între 1 septembrie și 25 octombrie 1944, trupele române, împreună cu cele sovietice, au eliberat nordul Transilvaniei, răpit prin odiosul dictat de la Viena din trupul țării. După alungarea cotropitorilor germano-horthyști din țară, armata română, alături de Armata Roșie,

a continuat urmărirea inamicului comun, trecînd — la sfîrșitul lunii octombrie 1944 — granița de vest a țării și contribuind, în cadrul ultimei faze a războiului antihitlerist, la eliberarea popoarelor din Ungaria și Cehoslovacia; de asemenea, în primăvara anului 1945 unele unități ale armatei române au acționat în zona nordică a Austriei. Capitulara totală și necondiționată a Germaniei hitleriste a aflat trupele române în plin efort de război pe teritoriul cehoslovac, unde, în unele puncte, luptele s-au încheiat la 12 mai 1945. Pentru satisfacerea necesităților frontului, statul român, potrivit stipulațiilor Acordului de armistițiu încheiat la 12 septembrie 1944 cu Puterile Aliate și Asociate, a mobilizat întregul său potențial militar, economic și politico-diplomatic. Întreaga activitate a țării în 1944—1945 s-a desfășurat conform chemării lansate de forțele patriotice: „*Total pentru front, totul pentru victorie!*”. Cîteva cifre sînt elocvente pentru a aprecia efortul considerabil al contribuției României la războiul antihitlerist: între 23 august 1944 și 12 mai 1945, armata română a înaintat spre vest pînă în apropierea orașului Praga, după ce traversase 17 masive muntoase, 12 cursuri mari de ape, eliberase 3 831 de localități și provocase inamicului pierderi considerabile (peste 170 000 de prizonieri și circa 25 000 de morți). Intrarea României în rîndurile Națiunilor Unite — intervenită, așa cum se menționa în Decretul Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S. din 6 iulie 1945 prin care regele Mihai I era decorat cu ordinul „Victoria”, „*Într-un moment cînd înfrîngerea Germaniei nu era clar precizată*” a ușurat apreciabil efortul de război al Aliatilor. Din partea română, pierderile înregistrate au reprezentat 167 500 de oameni (morți, răniți sau dispăruți), adică 31% din totalul efectivelor angajate în lupte (peste 538 000 de oameni). Sub raportul contribuției umane, România s-a situat pe locul al patrulea între statele participante în perioada august 1944 — mai 1945 la asaltul decisiv asupra Reichului nazist, după U.R.S.S., Statele Unite și Marea Britanie. Pentru actele de eroism și izbînzile repurtate în cursul campaniei antihitleriste, peste 300 000 de soldați, sub-ofițeri și ofițeri români au fost decorați cu ordine și medalii românești, sovietice și maghiare, faptele de arme ale unor unități fiind remarcate printr-o serie de ordine ale Ministerului de Război al României, prin șapte ordine ale Comandamentului Suprem al U.R.S.S. și prin 21 comunicate de război sovietice. În sfîrșit, valoarea contribuției economice a României s-a ridicat la circa 770 milioane dolari (în valuta anului 1938), la care trebuie să se adauge alte 350 milioane dolari (aceeași valută) reprezentînd pagubele provocate de trupele inamice în retragere în ultima parte a anului 1944. Însemnătatea aportului României la victoria asupra fascismului în Europa a fost relevată adeseori de numeroase și marcante personalități politice și militare și consemnată în acte internaționale, în articole din presa internațională, în materiale ale agențiilor de presă și posturilor de radio, în studiile de specialitate. Spre exemplificare, amintim că în preambulul Tratatului de pace încheiat la 10 februarie 1947 între România și Puterile Aliate și Asociate s-a menționat în mod expres faptul că țara luase „*parte activă la războiul contra Germaniei*”, ceea ce nu a împiedicat pe Aliați să refuze, prin același document, a recunoaște statutul de cobeligeranță statului român. Anterior documentului menționat, I. V. Stalin, șeful guvernului sovietic și comandantul suprem al Armatei Roșii, într-o telegramă adresată la 5 aprilie 1945 premierului român, dr. Petru Groza, ținea să specifice că

„pe frontul de luptă împotriva armatelor germano-fasciste s-au distins nu numai trupele Armatei 4 ale generalului Dăscălescu, dar și trupele Armatei 1 ale generalului Atanasiu. Permiteți-mi să vă felicit pentru succesele armatei române...”. Chiar în cursul războiului antihitlerist, în septembrie 1944, Anthony Eden, ministrul de externe britanic, considera că România „a furnizat deja un ajutor substanțial cauzei Aliatilor”, pentru ca, la 23 august 1945, postul de radio Londra să opineze că, după doborârea dictaturii antonesciene și întoarcerea armelor, acțiunea poporului român „a dus la scurtarea conflictului și a salvat viețile a mii de soldați aliați”. La 13 ianuarie 1946, postul de radio Paris a apreciat mai concret valoarea aportului românesc la obținerea victoriei din mai 1945: „Franța socotește că România a adus prin contribuția ei o scurtare a războiului cu cel puțin șase luni”. La Conferința păcii de la Paris, din 1946, A. I. Vișinski, adjunctul șefului delegației sovietice, și Jan Masaryk, ministrul de externe cehoslovac, au evidențiat, de asemenea, rolul României în războiul antihitlerist, iar V. M. Molotov, șeful delegației sovietice și ministrul de externe al U.R.S.S., declara la 10 octombrie: „Alături de noi, alături de trupele aliate, noua Românie democratică a luptat contra lui Hitler și în această luptă ea și-a impus sacrificii considerabile. Noi recunoaștem toate serviciile pe care poporul român le-a adus acestei cauze”.

Cercetările în domeniul celui de-al doilea război mondial ale specialiștilor români, ale căror concluzii de esență — în ceea ce privește evoluția României în context — au stat la baza celor expuse în rândurile precedente, constituie materiale științifice de cel mai mare interes pentru alcătuirea bibliografiei pe care o supunem atenției cititorului. În același timp, trebuie să remarcăm că studiile istoricilor străini referitoare la problemele conflictului mondial dintre 1939 și 1945, în general, ale României, în special, se recomandă ca un alt important filon al lucrării noastre. Acesta este și motivul pentru care opinăm să stăruim asupra unor aspecte privind receptarea evoluției României în epoca celui de-al doilea război mondial de către istoriografia contemporană universală. În prezent este un lucru bine precizat că, cu deosebire în ultimii 15—20 de ani, interesul istoricilor străini pentru investigarea trecutului românilor a sporit necontenit. Faptul își află multiple explicații, între care, nu în cele din urmă, locul și rolul românilor în diverse momente ale istoriei universale, aportul lor la progresul civilizației generale, inițiativele României pe plan extern etc. Să reținem că evoluția țării noastre după 1918 a stăruit în atenția unor specialiști din cele mai diverse țări¹. Astfel, României contemporane i-au fost consacrate lucrări speciale de diferite categorii ori capitole aparte în lucrările generale. Referinte în acest sens aflăm, de exemplu, în excelențele *ghiduri* sau *dictionare* și *enciclopedii*². Marele istoric american William L. Langer nu a neglijat nici el România în cunoscuta-i *cronologie* mondială, după cum și Stephen Fischer-Galati, Paul L. Horecky, Gertrud Krallert Sattler, M. Teichman ori Janet Ziegler în

¹ Vezi Gh. Buzatu, *Lucrări străine din 1965—1975 privind istoria contemporană a României. O bibliografie*, în „Cercetări istorice”, Iași, nr. IX—X/1978—1979, pp. 581—595.

² Vezi deosebi Michel Mourre, *Dictionnaire d'histoire universelle*, 2 vols., Paris, 1968.

bibliografiile lor. Între lucrările de *istoriografie* distingem pe cele editate sau semnate de I. S. Galkin, D. C. Watt, Z. R. Dittrich ori Hugo Weczerka, cu temeinicul său studiu consacrat evoluției științei istorice românești între 1944 și 1970³. O seamă de prestigioase *publicații de specialitate* au tipărit numere speciale ori au inclus în paginile lor studii referitoare la România contemporană — „Revue d'histoire de la Deuxième Guerre mondiale“, „Voprosi istorii“, „Südost-Forschungen“, „Historische Zeitschrift“, „Historia Magazine-2-e Guerre mondiale“, „Novaia i novejšaia istoriia“ ș.a. Totdoată, în numeroase țări s-a continuat editarea a numeroase *colecții oficiale de documente diplomatice* interesînd politica externă a marilor puteri și raporturile internaționale din ajunul și din timpul mării conflagrații mondiale. Se înțelege că, atunci cînd a fost cazul, în respectivele volume au fost incluse și documente asupra relațiilor Germaniei, U.R.S.S., S.U.A., Angliei, Franței și Italiei cu România, în majoritatea cazurilor atestîndu-se eforturile Bucureștilor pentru preîntîmpinarea extinderii agresiunii și păstrarea păcii, pentru apărarea integrității teritoriale și independenței naționale a României. De asemenea, o bogată *literatură memorialistică* sau cu caracter *biografic* a văzut lumina tiparului, astfel că dispunem astăzi de vaste informații asupra demersurilor diplomatice românești în epoca ultimului conflict mondial.

Acțiunile României pe plan extern înainte sau după 1 septembrie 1939 au fost expuse și comentate în sintezele și monografiile consacrate *evoluției relațiilor internaționale în ansamblu*, precum :

— lucrări generale, datorate lui Maurice Baumont, J.-B. Duroselle, J.A.S. Grenville, Hugh Seton-Watson, John Lukacs, C. A. Macartney și A. W. Palmer, aceștia din urmă cu excelența lor sinteză *Independent Eastern Europe. A History* (New York, 1966) ;

— lucrări privind relațiile internaționale în ajunul războiului mondial ;

— monografii referitoare la activitatea Micii Înțelegeri, semnate de Ozer Carmi, A. A. Iazykova, G. Reichert, V. K. Volkov și Milan Vanku ;

— studii abordînd raporturile internaționale din cursul conflictului mondial (Elisabeth Barker, Henryk Batowski, M. Broszat, John C. Campbell, Enzo Collotti, A. Conte, D. Csátori, L. E. Davis, Mario Fenyo, J. L. Gaddis, D. Horowitz, Bennett Kovrig) ;

— tratatele de pace de după 1945, asupra cărora dispunem în primul rînd de sinteza fundamentală a lui John Wheeler Bennett și Anthony Nicols⁴.

Capitole speciale sau tratări comparatiste întîlnim, evident, în lucrările privind *întreaga arie a sud-estului european*, căreia România îi aparține istoricește și politicește. Dintre acestea, remarcăm pe cele ce urmează :

— sintezele lui Edgar Hoesch, Alan W. Palmer, Ren? Ristelhueber (reeditat și completat de S. D. Spector, în 1971), Henry L. Roberts, Joseph I. Roucek (reeditat), Joseph Rotschild și Jean Vidalenc ;

— unele cărți fundamentale despre al doilea război mondial, cu ample referiri la România, publicate de Henri Michel, Eddy Bauer, Andreas Hillgruber, Raymond Cartier, Hans-Adolf Jacobsen, B. H. Liddell Hart, W. L. Shirer, Gordon Wright și Martin L. Van Creveld ;

³ Cf. „Historische Zeitschrift“, München, nr. 5/1973, pp. 324—420.

⁴ *The Semblance of Peace. The Political Settlement after the Second World War* London, 1972.

— sintezele referitoare la locul și rolul României în cadrul sistemului socialist după 1945, datorate unor prestigioși specialiști ai domeniului (Richard Staar, J. F. Brown, Stephen Fischer-Galati, Hugh Seton-Watson, John C. Campbell, F. Fejtő, Paul Lendvai, N. Spulber, Peter A. Toma, Jan F. Triska, Joseph Rotschild ș.a.).

Capitolul *lucrărilor speciale* despre România contemporană s-a îmbogățit cu noi și importante contribuții istoriografice. Așa, de pildă, lui Fischer-Galati îi datorăm două sinteze (New York-London, 1967 și 1970), iar altele lui N. I. Lebedev și colaboratorilor săi (Moscova, 1971). S-a reeditat (Hamden, Conn., 1969) studiul clasic al regretatului istoric american H. L. Roberts: *Rumania: Political Problems of an Agrarian State*, în vreme ce istoricul britanic Maurice Pearton a tipărit solida-i monografie despre evoluția problemei petrolului între 1895 și 1948 (vezi *Oil and the Rumanian State*, Oxford, 1971). De asemenea, reputatul specialist vest-german Andreas Hillgruber a reeditat temeinicul studiu consacrat raporturilor româno-germane dintre 1938 și 1944 (Wiesbaden, 1965).

Epoca celui de-al doilea război mondial a fost acoperită de monografiile, studiile și articolele lui N. I. Lebedev (1966, 1968, 1976), Roger Gheysens, H. Weber, Th. I. Armon, N. M. Nagy-Talavera, Ernst Nolte, Maxime Mourin, Paul Quinlan, Paul Shapiro, Philippe Marguerat sau Nicolette Frank. Nu putem omite cercetările întemeiate pe documente inedite asupra diplomației titulesciene ale istoricului american Walter Bacon, Jr., concretizate în lucrarea *Behind the Closed Doors* (1979) și, mai ales, în teza de doctorat *Nicolae Titulescu and Rumanian Foreign Policy, 1933—1936* (Ann Arbor-London, 1975). Acestor contribuții li s-a adăugat, recent, studiul istoricului vest-german Klaus Beer despre pregătirea și desfășurarea evenimentelor de la 23 August 1944 (vezi „Südost-Forschungen“, München, Band XXXVIII, 1979, pp. 88—138).

Din examinarea literaturii istorice străine se impune una dintre concluziile globale, și anume aceea că România nu s-a aflat în nici un fel la originea conflagrației mondiale din 1939—1945 și că atitudinea ei de neutralitate din 1939—1940 a fost dictată *exclusiv* de preocuparea pentru salvagardarea independenței naționale și a integrității teritoriale, de gândul, poate îndepărtat, dar sincer, de a sluji la momentul oportun cauzei Marilor Aliați, alături de care luptase și în primul război mondial, pentru satisfacerea integrală a dezideratului național. Reorientarea politicii Bucureștilor a survenit în vara și toamna anului 1940 și a rezultat nemijlocit din cedările teritoriale care i-au fost impuse și îndeplinite în condițiile unei complete izolări internaționale deschise de pactul din 23 august 1939 și accentuate după prăbușirea Poloniei în 1939, cea a Franței în 1940, extinderea dominației naziste pe continent și consolidarea de fațadă a alianței germano-sovietice. Instaurarea, în împrejurările cunoscut, a guvernului antonesciano-gardist a accentuat orientarea României spre Germania și Axă, fapt cu care majoritatea istoricilor străini sînt de acord. Asupra rolului și locului României în conflagrația mondială s-au avansat, de asemenea, noi și consistente puncte de vedere, susținute în mare măsură pe cantități apreciabile de materiale inedite. În acest context, istoricii străini insistă asupra importanței insurecției române din August 1944, pentru determinarea cursului ultimei faze a celui de-al doilea război mondial. Asupra acestei problematice aprecieri de cel mai mare

interes aflăm în lucrările cu caracter general consacrate războiului din 1939—1945. Astfel, în ultimul volum al impunătoarei *Istории politice universale*, editate în Italia de Federico Curato, se menționează că „fulminantul avans rusesc spre Dunăre” în august—septembrie 1944 s-a produs în condițiile intervenite în România după izbucnirea insurecției⁵. Cea mai recentă ediție a cunoscutei lucrări colective sovietice privind istoria generală a diplomației insistă pe parcursul mai multor pagini asupra faptelor din August 1944 din România, remarcând că P.C.R. s-a aflat la conducerea forțelor insurecționale, care prin acțiunea lor au surprins și semănat panică în rândurile hitleristilor⁶. Din momentul declanșării insurecției, care a avut profunde ecouri în Balcani și Europa Centrală⁷, poporul român „a luat parte activă la războiul împotriva Germaniei hitleriste [...]. Asumându-și prin convenția de armistițiu obligația de a lupta cu nu mai puțin de 12 divizii, în perioada dintre 23 August 1944 și 9 Mai 1945 România a ținut pe front nu mai puțin de 15 divizii în orice moment”⁸.

Unul dintre cei mai de seamă istorici militari ai veacului, englezul B. H. Liddell Hart, supranumit și „căpitanul care i-a învățat pe generali”, a opinat că înaintarea Armatei Roșii în sud-estul Europei în august 1944 și apoi s-a datorat „confuziei generale” ce a survenit pe frontul Axei în urma cuceririi din România. În atare condiții, Armata a 6-a germană a suferit pe teritoriul român un dezastru cu nimic mai prejos decât cel din 1942—1943 de la Stalingrad⁹. Același autor, într-o altă lucrare de-a sa, tipărită inițial în 1948 și reeditată ulterior în mai multe rânduri, reținând mărturiile unor generali germani despre modul în care Hitler a condus războiul, a consemnat între altele declarația lui Heinz Guderian, fost șef al Marelui Stat Major al armatei terestre naziste în 1944—1945. Acesta i-a spus lui Liddell Hart că, în vara anului 1944, situația *Wehrmachtului* pe frontul de Est s-a înrăutățit în urma faptului că România întorsese armele contra Germaniei, ceea ce „a deschis pentru ruși calea, prin Carpați, spre Europa Centrală”¹⁰.

Unul dintre biografii lui Hitler, americanul John Tolland, exprimă un punct de vedere ce concordă cu aprecierile de mai sus, și anume că în vara anului 1944, situația militară a Reichului s-a înrăutățit brusc, după evenimentele militare din Franța, România și Finlanda¹¹. În convorbirea de la 20 septembrie 1944 cu Ante Pavelici, șeful statului-marionetă croat creat și controlat de naziști, Hitler s-a referit la un moment dat la principalele lovituri primite de *Wehrmacht* în anul 1944. Minuta întrevederii, editată acum câțiva ani de Andreas Hillgruber, precizează următoarele „crize militare” înregistrate de Reich și socotite decisive de Führerul lui însuși:

1) eșecul Grupului de armate german „Centru” în fața ofensivei Armatei Roșii după 22 iunie 1944;

⁵ Vezi *L'Ètè contemporaine*, Novara, 1969, p. 335.

⁶ A. A. Gromiko (ed.), *Istoria diplomatiei*, IV, Moskva, 1975, p. 454—455.

⁷ Hans-Joachim Hoppe, *Bulgarien — Hitlers eigenwilliger Verbündeter*, Stuttgart, Deutsche Verlag-Anstalt, 1979, pp. 166—183.

⁸ A. A. Gromiko, *op. cit.*, p. 458.

⁹ B. H. Liddell Hart, *History of the Second World War*, London, Cassell, 1971, p. 584—585.

¹⁰ Idem, *The Other Side of the Hill*, London-Sydney, 1978, p. 93.

¹¹ John Toland, *Adolf Hitler*, New York, 1977, p. 1125—1124.

2) retragerea României din războiul purtat alături de Germania, ceea ce a antrenat după sine catastrofa Armatei a 6-a ;

3) înfrângerea trupelor germane în Franța¹².

Detalii și considerații obiective pe marginea evenimentelor din August 1944 cuprind lucrările speciale dedicate sud-estului european sau României în anii conflagrației secolului. Elisabeth Barker, întemeindu-se pe informații provenind din arhivele britanice, a analizat condițiile diplomatice în care a izbucnit și a triumfat insurecția română, care a surprins pe nemți și a constituit pentru ei o puternică lovitură¹³. Mai recent, cu prilejul colocviului de istorie anglo-român de la Londra (mai 1978), Elisabeth Barker conchidea, într-o remarcabilă comunicare, că evenimentele din August 1944 din România au avut indubitabil „o contribuție importantă la înfrângerea Germaniei în cel de-al doilea război mondial”¹⁴. Potrivit istoricului american Paul Quinlan, actul de la 23 August 1944 a constituit „o puternică lovitură pentru Germania”, care, în consecință, fu silită să abandoneze Balcanii și să-și retragă forțele în Ungaria¹⁵. După N. I. Lebedev și colegii săi, desprinderea României de blocul statelor fasciste a fost de maximă însemnătate pentru destinul poporului român, pe plan extern ea contribuind la înrăutățirea „situației militare, politice și economice [deja] dificile a Reichului nazist”¹⁶. O lucrare apărută sub îngrijirea mareșalului A. A. Greciko evidențiază, la rîndu-i, că ieșirea „României din război [...] și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste au creat condiții noi, mai favorabile, pentru acțiunile trupelor sovietice”¹⁷.

Un loc aparte este rezervat insurecției române din August 1944 în cartea ziaristei americane Nicolette Frank. Aprecierile autoarei pe marginea consecințelor cotiturii de la 23 August sînt de cel mai mare interes : declanșarea insurecției — relevă Frank — a reprezentat „o lovitură de trăznit care, plecată de la București, zgudui Balcanii. *Festung Europa* se prăbuși. Armata Roșie putu să traverseze România fără obstacole în marșul ei spre Germania. Ea fu secundată de armata română, al cărei aport în privința importanței tuturor forțelor naționale luptătoare în rîndurile Aliatilor a fost de gradul al patrulea. Trupele Reichului din Iugoslavia și Bulgaria fură izolate prin acțiunea română de la 23 August și forțele britanice pătrunseră cu atît mai lesne în Grecia”. În concluzie, notează Frank „românii au obținut o foarte mare victorie, toți se puseră de acord în a o recunoaște”¹⁸.

Nu putem să nu menționăm că însemnătatea deosebită a insurecției a fost relevată, în mai multe rînduri, de către Henri Michel, unul dintre cei mai prestigioși specialiști din lume în problemele istoriei celui de-al doilea război mondial. Istoricul francez consideră că, după 23 August 1944, situa-

¹² Andreas Hillgruber (ed.), *Staatsmänner und Diplomaten bei Hitler*, II, Frankfurt-am-Main, 1970, p. 511.

¹³ Elisabeth Barker, *British Policy in South-East Europe in Second World War*, London, 1976, pp. 230—243.

¹⁴ Idem, *Anglo-Romanian Relations, 1939—1944*, I, 15.

¹⁵ Paul D. Quinlan, *Clash Over Romania. British and American Policies Toward Romania, 1939—1947*, Los Angeles, 1977, p. 102—103.

¹⁶ N. I. Lebedev (ed.), *Istoriia Rumunii, 1918—1970*, Moskva, 1971, p. 418.

¹⁷ A. A. Greciko (ed.), *Osvoboditelnaia missiia Sovetskikh Vooruzhennih Sil vo istorii mirovoi voine*, Moskva, 1974, p. 156.

¹⁸ Nicolette Frank, *La Roumanie dans l'engrenage*, Paris-Bruxelles, 1977, p. 63—64.

ția trupelor germane din România a devenit „critică“, pentru Armata Roșie creîndu-se în schimb condiții din cele mai favorabile de atac, fapt ce a îngăduit Fronturilor 2 și 3 ucrainene să izbîndească pe deplin în operația Iași—Chișinău, una dintre cele mai mari și „mai reușite“ ale întregii conflagrații a veacului¹⁹. Opinii similare împărtășesc editorii *Enciclopediei războiului, 1939—1945* (Paris, 1977). H. Bernard, un binecunoscut specialist militar, consemnează în articolul *România* din lucrarea în discuție: „... Insurecția armată izbucnește la București la 23 [August 1944], la patru zile după cea de la Paris. În mai puțin de o jumătate de zi, toate punctele vitale ale Capitalei sînt capturate și păzite, guvernul Antonescu este răsturnat, iar șeful guvernului — arestat. Insurecția se propagă în țară, în special la Ploiești și în celelalte centre economice importante [...]. Armata a făcut o *volte-face*. Regele formează un nou cabinet și obține armistițiul de la Aliati. *Luftwaffe* bombardează Bucureștii. România declară război Reichului. La 28 [august 1944], nu numai Capitala este în întregime eliberată, ci și regiunea învecinată. Românii au făcut 5 437 de prizonieri, dintre care șapte generali. La 30, trupele sovietice intră în oraș. Ele înaintează cu arma la umăr. Insurecția română se dovede — conchide autorul — de o importanță capitală. Prin ea, o țară întreagă, cu resurse indispensabile pentru Reich, este smulșă brusc inamicului, și aceasta fără bătălii importante. Poarta este deschisă (pentru Armata Roșie și trupele aliate — n. ns.) spre Europa Centrală...“. B. H. Liddell Hart, menționat deja, admite și el că insurecția română a înlesnit „avansul“ Armatei Roșii în sud-estul Europei, marșul spre Germania; pentru Reich, evenimentele din România, corelate cu cele de pe alte fronturi, marcară intrarea războiului mondial în „faza finală“, cu alte cuvînte — începutul catastrofei²⁰.

Noi documente descoperite în arhivele americane confirmă opinii precum cele reținute mai sus. Astfel, între documentele ce aparțin fondului F. D. Roosevelt, fostul președinte al S.U.A. între 1933 și 1945, distingem sintezele întocmite de Oficiul Serviciilor Strategice (O.S.S.), cel mai mare serviciu de spionaj al Americii din anii războiului. Rapoartele centralei lui Bill Donovan din perioada martie 1943—aprilie 1945 acopereau toate teatrele de operațiuni, deci inclusiv România²¹.

Tot la *F. D. Roosevelt Library* din Hyde Park, New York, în fondul *Map Room Papers* — unul dintre cele mai bine păzite în anii celui de-al doilea război mondial, ca și mult după aceea — între cele aproximativ 20 milioane documente acoperind perioada Administrației Roosevelt (1933—1945) am aflat *sintezele J.I.C.-ului* (Joint Intelligence Committee). Între 14 ianuarie 1943 și 12 aprilie 1945 s-au întocmit 118 sinteze săptămînale, fiecare cuprinzînd circa 25—30 pagini + hărți reflectînd situațiile militare ale momentului. Pe biroul președintelui S.U.A. ajungeau consecvent, se înțelege, exemplarele purtînd numărul 1 ale acestor documente cu desăvîrșire secrete și rezultate din coordonarea informațiilor tuturor serviciilor de spionaj americane. Este și motivul pentru care aceste documente au fost declassificate abia la 4 martie 1974, în baza unui memorandum al unui serviciu spe-

¹⁹ Henri Michel, *La Seconde Guerre mondiale*, II, Paris, 1969, p. 209.

²⁰ B. H. Liddell Hart, *Strategy*, New York, 1974, pp. 300, 311.

²¹ Vezi F. D. Roosevelt Library, Hyde Park, N. Y., Map Room File, Boxes nos. 6, 73. 73.

cializat din cadrul Ministerului Apărării din Washington, D.C. Nu reținem, acum, multiplele informații — unele mai complete, altele — sumare — despre România cuprinse în *sintezele* întocmite înainte de insurecție (numerele 1—84). *Sinteza* purtând numărul 85 datează din 24 august 1944 și, în mod cu totul semnificativ, debutează cu aceste precizări ce graduează *locul* evenimentelor din România pe plan mondial :

„În această săptămână, Germania a suferit o serie de răsturnări militare și politice descumpănitoare. Armatele germane în nordul Franței au luptat cu disperare să scape de încercuirea sau nimicirea de către forțele aliate [...]. În final, România a pus în pericol poziția germană din Balcani prin capitularea în fața Aliatilor”²².

Întreaga situație expusă era exactă, mai puțin termenul de „capitulare”, căci, evident, România s-a angajat alături de Națiunile Unite în războiul contra fascismului necondiționat, opțiunea reprezentând, în concepția forțelor patriotice de la noi, corolarul declanșării insurecției.

În același număr, din 24 august 1944, *sinteza* insistă asupra situației militare din *Europa de est* : se dădeau detalii despre ofensiva sovieticilor în zona Iași—Chișinău, dar se aprecia că, în general, în Est — înainte de cotitura României, ale cărei consecințe nu erau încă pe deplin „evidente” — operațiunile nu depășiseră stadiul „relativ static”²³.

Un capitol al sintezei se intitula simplu : *Capitularea română*²⁴. Gestul României, conjugat cu decizia publică a Bulgariei de-a încheia pacea cu Aliții, a „deteriorat rapid” poziția Germaniei în Balcani. România era — se consemna, cu temei — prima țară din zonă care „dezerta” din *Axa* și-și făcuse cunoscută intenția — tradusă, în acel moment, în viață — de a sprijini Națiunile Unite contra Germaniei și a ultimilor ei aliați. Numirea generalului C. Sănătescu la conducerea guvernului român exprima dorința regelui Mihai de a colabora cu militarii, ca și cu celelalte partide politice, prin cooperarea în cabinet a lui C. I. C. Brătianu, Iuliu Maniu, C. Titel Petrescu și L. Pătrășcanu.

Acțiunea României — conchideau autorii *sintezelor* examinate — conducea mai mult ca sigur Bulgaria să accelereze eforturile ei de-a se retrage din *Axa* fascistă.

Numărul următor, al 86-lea, din seria *sintezelor J.I.C.-ului* este și mai revelator în privința sublinierii importanței acțiunii României. El era datat 31 august 1944, ceea ce înseamnă că autorii lui dispuseseră de oarecare perspectivă nu numai în spațiu, ci și în timp, pentru evaluarea situației. În acest buletin, României îi sînt consacrate mai multe capitole sau părți de capitole : *Europa de răsărit, Evoluții românești, Cabinetul maghiar, Pierderea de către Germania a aprovizionărilor cu petrol românesc*²⁵. Prezentarea generală era în deplină concordanță cu faptele militare și politice :

„... Ajutată de *cotitura României (Rumania's volte-face)*, Armata Roșie, în decurs de o săptămână, a cuprins... Moldova și cea mai mare

²² F. D. Roosevelt Library, Map Room Papers, Container 233, J. I. C. Weekly Summary, no. 85/24. VIII. 1944.

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Ibidem*, p. 7—8.

²⁵ Idem, J. I. C. Weekly Summary, no. 86/31. VIII. 1944, *passim*.

parte a Dobrogei, a pătruns prin poarta Galați și a atins Ploiești. Forțele române controlează aria Bucureștilor și se raportează că ele dețin, de asemenea, Brașovul²⁶.

O atare evoluție a operațiunilor, cu toate necunoscutele ei, făcea să se aștepte „prăbușirea eventuală” a pozițiilor Reichului în Balcani²⁶.

Capitolul *Evoluții românești*, reținea cu prioritate acest aspect de deosebită însemnătate: retragerea României din Axă amenința cu „dezintegra-re completă” a pozițiilor germane în sud-estul Europei²⁷. Nu lipseau anume amănunte despre pregătirea și declanșarea insurecției, care concordă cu informațiile provenind din alte surse, și anume că :

— la 20 august 1944 Aliații primiseră la Cairo un mesaj al lui Maniu, care, anunțând că „acțiunea” va surveni pe 26 august, cerea ajutor aerian ;

— deși prevăzută pentru 26 august, declanșarea insurecției fusese *de-vansată*, căci s-a aflat o „ocazie neașteptată” de-a aresta pe Antonescu și echipa sa guvernamentală ;

— forțele patriotice ar fi întrevăzut o asemenea soluție încă din februarie 1944 ;

— guvernul sovietic nu confirmase încă cum că accepta semnarea armistițiului ;

— reacția germană a fost tipică și promptă, materializându-se între altele în bombardarea Bucureștilor și formarea unui guvern marionetă în străinătate²⁸.

Dacă anterior se insistase exclusiv asupra consecințelor gestului României asupra Bulgariei, la 31 august 1944 se vorbea pentru prima dată de „influența” asupra Ungariei²⁹. Cu observația că „ecourile” au fost mai ample, specificăm că această realitate a fost reflectată, după război, chiar de colecțiile de documente editate de istoricii maghiari. În sfârșit, dacă consemnările de pînă acum s-au raportat la urmările militare și politico-diplomatice ale insurecției române, un capitol special al *sintezelor* din 31 august 1944 avea în vedere aspectele economice : se constata și comenta că Germania primise o mare lovitură prin pierderea zonei petrolifere Valea Prahovei care, anterior, asigurase cu cel puțin 28% necesitățile de combustibil lichid ale Axei pe continent. Așadar, se nota, Reichul nazist pierdea, odată cu cele aproximativ 30 de divizii române, și „cea mai serioasă” sursă petrolieră³⁰, absolut necesară pentru continuarea războiului.

Cînd „distanța” între evenimentele din România și momentele redactării sintezelor va deveni mai „confortabilă”, evidențierea multiplelor consecințe ale actului de la 23 August 1944 se impuse de la sine. Astfel, la 7 septembrie 1944 aflăm că :

— diviziile române luptau contra Germaniei și Ungariei în Transilvania ;

— după decizia României, Armata Roșie „avansase” rapid spre Bulgaria și Iugoslavia, era deja la Porțile de Fier, iar Reichul începuse retragerea trupelor din Grecia ;

²⁶ *Ibidem*, p. 5.

²⁷ *Ibidem*, p. 6.

²⁸ *Ibidem*, pp. 6--8.

²⁹ *Ibidem*, p. 8.

³⁰ *Ibidem*, p. 18--19.

— Finlanda solicitase, la rîndu-i, încheierea armistițiului³¹.

La 14 septembrie 1944, *J.I.C.* stăruia asupra evenimentelor militare din nordul Transilvaniei³², pentru ca la 21 septembrie 1944 să anunțe prăbușirea „întregii poziții germane în Balcani”³³. Numărul 90 din 28 septembrie 1944 vorbea deja despre *eșecul* Germaniei în al doilea război mondial³⁴.

J.I.C. își întemeia analizele, după cum am menționat, pe informațiile furnizate de toate serviciile secrete ale S.U.A.: între acestea s-a impus, sub raportul eficacității, nu și al dimensiunilor însă, *O.N.I.* — biroul de spionaj naval. Sintezele sale, tot săptămînale, au ajuns și ele pe biroul președintelui Roosevelt: 49 în 1942, cîte 52 în 1943 și 1944 și 15 între 3 ianuarie și 11 aprilie 1945³⁵. Aceste documente au fost declassificate la numai cîteva luni după acelea provenind de la *J.I.C.*: la 29 noiembrie 1974.

Nu mai puțin sugestive decît sintezele *J.I.C.*-ului, acelea ale *O.N.I.*-ului atrag atenția asupra faptelor din România. Sinteza nr. 34 s-a redactat chiar la 23 august 1944 și, avîndu-se în vedere diferența de fuse orare dintre București și Washington, D.C., a putut reține știri despre declanșarea insurrecției, cu care și începea:

„România a acceptat condițiile de pace ale Aliatilor. Decizia a fost anunțată la 23 august într-o emisiune radiodifuzată din București de către regele Mihai, care și-a chemat concetățenii să se ralieze în spatele noului cabinet democratic și să ia armele împotriva Germaniei. După defectiunea Italiei în urmă cu aproape un an, România, în virtutea situației ei strategice și a resurselor economice, devenise cel mai important dintre sateliții Germaniei. Modificarea abruptă de către ea a taberei este o *gravă înfrîngere* pentru Germania (subl. ns.). . .”³⁶.

Iar mai departe:

„... Acțiunea României deschide o largă breșă în frontul balcanic al lui Hitler. Ea poate grăbi deliberările guvernului bulgar [...]. Ea pune în pericol poziția garnizoanelor germane aflate în insulele egeene, în Grecia și Iugoslavia. Pentru poporul german însuși, care-și amintește cum capitularea Bulgariei a constituit începutul sfîrșitului în anul 1918, știrile de la București vor fi la fel de amenințătoare ca și celelalte aflate în această tragică vară”³⁷.

Cu alt prilej, specialiștii *O.N.I.*-ului au relevat că insurrecția a ajutat pe tărîm militar Armata Roșie; că sovieticii amenințau gurile Dunării și că Germania era amenințată, în consecință, să fie deposedată de zona Ploiești³⁸. Capitolul special *Frontul răsăritean* amintea, de asemenea, că *aici* se mutase interesul major, după atîtea luni de inactivitate³⁹.

La 30 august 1944, o nouă *sinteză* a *O.N.I.* — numărul 35 — revenea asupra „avantajelor” obținute de Armata Roșie în sud-estul Europei după cînturarea României⁴⁰. *Wehrmachtul* traversa noî „dificultăți”, acestea rezul-

³¹ Idem, *J. I. C. Weekly Summary*, no. 87/7. IX. 1944, p. 6—7.

³² Idem, *J. I. C. Weekly Summary*, no. 88/14. IX. 1944, pp. 6, 28.

³³ Idem, *J. I. C. Weekly Summary*, no. 89/21. IX. 1944, p. 15.

³⁴ Idem, *J. I. C. Weekly Summary*, no. 90/28. IX. 1944, p. 26.

³⁵ Idem, *Containers* nos. 221—224.

³⁶ Idem, *Container 221, The O. N. I. Weekly*, vol. III, no. 34/23. VIII. 1944, p. 2 611.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ *Ibidem*, p. 2 613.

³⁹ *Ibidem*, p. 2 628.

⁴⁰ Idem, *The O. N. I. Weekly*, no. 35/30. VIII. 1944, p. 2 685.

tind din luptele angajate în ultimele zile de armata română, care eliberase deja Bucureștii; nemții se băteau „neobișnuit de feroce” în zona Ploiești, unde, totuși, succesele românilor erau previzibile⁴¹. Și serviciul naval al informațiilor descoperea că faptele românilor se repercutaseră deopotrivă la Sofia și Budapesta, în Grecia și Iugoslavia, de unde Hitler se văzuse silit să-și retragă în grabă forțele, pentru a nu le pierde definitiv⁴². Descriindu-se operațiunile de pe teatrul de est, se punea punctul pe *i*: se recunoștea fără reticențe că dezvoltarea ofensivei Fronturilor 2 și 3 ucrăniene în zona Iași—Chișinău le permitea sovieticilor, în condițiile declanșării insurecției române, realizarea unei victorii „de proporțiile Stalingradului” pe plan militar, cu perspectiva unor „cîștiguri” și politice și militare⁴³. În același context, schimbarea de tabără a României era cu atît mai mult apreciată, cu cît era pusă pe același plan cu succesul aliat al săptămîinii curente — eliberarea Parisului⁴⁴. Pentru Germania, în acele împrejurări, perspectivele continuării războiului deveniseră sumbre: pierderea „aproape sigură” a Ploieștilor reprezenta o altă „serioasă lovitură fizică și morală”⁴⁵. „Importanța enormă” a petrolului românesc pentru Axă — citim într-o altă sinteză⁴⁶ — a sporit prețul cotelor României în cel de-al doilea război mondial.

În rîndurile precedente, nu ne-au preocupat decît unele informații parvenite Casei Albe în primele zile și săptămîni după insurecție. Aceasta nu înseamnă că Washingtonul nu a posedat și alte știri, unele mai complete. Avem în vedere rapoartele O.S.S.-ului⁴⁷, dar, mai seamă, corespondența diplomatică pe canalul Cairo—Departamentul de Stat dintre 23 și 27 august 1944⁴⁸. Aceste documente dezvăluie noi aspecte și coordonate ale evenimentelor din România, iar pe altele — le confirmă, cum ar fi:

— în preziua insurecției, marelui Antonescu solicitase trimiterea unei misiuni anglo-americane la București;

— forțele insurecționale erau — în dimineața zilei de 24 august 1944 — stăpîne pe situație în București;

— sentimentul popular era, în România, „puternic în favoarea unei acțiuni imediate contra naziștilor”⁴⁹.

Concluzionînd, să reținem că imaginea Washingtonului despre evenimentele din România din august 1944 a fost completă; presa americană va accentua această impresie. Rolul serviciilor secrete în această privință nu poate fi nicidecum subestimat; dimpotrivă. Singura nedumerire ce persistă este aceasta: dacă datele problemei erau corecte, cum de soluția a reieșit eronată? Avem în vedere faptul că, în vara și toamna anului 1944, S.U.A., împreună cu alte puteri ale Națiunilor Unite, erau pe cale — în contradicție

⁴¹ *Ibidem*, p. 2 686.

⁴² *Ibidem*, pp. 2 687, 2 704.

⁴³ *Ibidem*, p. 2 705.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 2 711.

⁴⁵ *Ibidem*, p. 2 715.

⁴⁶ *Idem*, *The O. N. I. Weekly*, no. 36/6. IX. 1944, p. 2 784—2 785.

⁴⁷ *Idem*, P.S.F., Safe File, Boxes nos. 6, 167 (acestea au fost declassificate cu avizul C.I.A.-ei, în ianuarie 1975).

⁴⁸ National Archives, Washington, D.C., R.G.-59, Department of State, Declassified File 1940—1944, 740.00119 E.W., Box no. 381, *passim*.

⁴⁹ *Ibidem*, 740.00119, E.W./8—2744 (telegrama no. 217/27. VIII. 1944, Murphy către secretarul de stat, Cordell Hull).

cu spiritul *Chartei Atlanticului* și al altor documente fundamentale difuzate după 1941 — de a rezerva un tratament „micilor învinși“ ce nu va fi în raport cu contribuția unora dintre ei, în speță a României, la victoria cauzei aliate pe vechiul continent. În politica internațională, erorile de proporții ale statelor mici *se plătesc*, cele ale marilor puteri — *ne apar de neînțeles*, dar fondul problemei rămâne, pentru istoric, același. Este și motivul pentru care istoricul trebuie să-și lărgască neconținut aria investigațiilor, iar rezultatele eforturilor sale să le expună corect, fie numai și pe temeiul că cunoașterea erorilor trecutului poate preîntâmpina pe acelea ale prezentului ; invers însă — niciodată.

Notă

Cercetările în domeniul istoriei celui de-al doilea război mondial înregistrează, an de an, noi și prestigioase succese, atît sub raportul sporirii numărului de studii de specialitate tipărite în întreaga lume, cît și, mai ales, sub acela al diversificării și aprofundării diferitelor probleme specifice, mari sau mici, pe măsură ce fondurile arhivistice privind anii 1939—1945 devin accesibile tuturor celor interesați. Se apreciază că, în momentul de față, în întreaga lume apar, anual, aproximativ 15 000—20 000 lucrări referitoare la conflagrația secolului. În atare condiții, investigarea anilor 1939—1945 și chiar inventarierea întregii literaturi istorice ce asaltează literalmente pe cititorul interesat să afle adevărul despre marea dramă a omenirii au devenit imposibile nu numai pentru un singur specialist sau pentru o echipă de istorici, ci ridică probleme chiar și calculatorului electronic. Prin forța lucrurilor, așadar, orice repertoriere a literaturii istorice universale consacrate ultimului război mondial este în ultimă instanță *selectivă*, criteriul impunîndu-se cu atît mai mult atunci cînd lucrările avute în vedere sînt inegale în privința valorii științifice intrinsece ori a furnizării de informații consistente despre diversele evenimente.

Așa după cum rezultă și din titlu, lucrarea ce o punem la îndemîna cititorului urmărește, în rîndul întîi, să ofere o *imagine globală* asupra literaturii științifice existente pe marginea conflictului mondial din 1939—1945, în legătură cu care se surprind — sub raportul strict bibliografic — rolul și locul României. *Integrarea* cercetărilor originale românești în istoriografia generală a războiului poate conduce la stabilirea unei corelații reale ce a existat între evenimentele de pe glob și din România în epoca ultimului conflict mondial.

Pentru întocmirea bibliografiei s-au adunat și sistematizat peste 15 000 titluri lucrări diverse — articole, studii, recenzii, monografii, sinteze, cărți. Proporțiile aparte pe care amenința să le ia bibliografia ne-au silit să reținem, cu neînsemnate excepții, *numai cărțile* apărute în lume îndeosebi între 1945 și 1975 asupra temei investigate. „Ignorarea” studiilor, dintre care numeroase extrem de valoroase și datorate de preferință istoricilor români¹, este doar temporară, din moment ce avem în vedere un volum special, reținîndu-le, ce va succede celui de față.

Alcătuirea bibliografiei nu a constituit un scop în sine al cercetărilor noastre, ci doar unul dintre obiectivele noastre. Studiile noastre s-au extins asupra epocii celui de-al doilea război mondial și, în acest context, asupra rolului și locului României în evoluția faptelor. În acest scop, investigațiile noastre s-au extins în timp și spațiu, cuprinzînd :

— Bibliotecile de specialitate din București, Iași și Cluj-Napoca (Gh. Buzatu și Gh. I. Florescu) ;

— Bibliotecile Academiiilor de Științe din Praga și Bratislava (Gh. I. Florescu) ;

1 Vezi, mai ales, studiile semnate de Al. Gh. Savu, A. Simion, Viorica Moisuc, Gh. I. Ioniță, Eugen Bantea, Eliza Campus, Traian Udrea, Florin Constantiniu, Gh. Zaharia, Aurel Lophin, Maria Covaci, Ion Popescu-Puturi, N. Copoiu, D. Tușu, O. Matichescu, I. Calafeteanu, I. Chiper, Titu Georgescu, M. Rusenescu, V. Liveanu, Const. Bușe, Mircea Mușar, Ilie Ceaușescu, A. Petric, Gh. Tușui, V. Anescu, Mihai Fătu, P. Nichita, Florea Nedelcu, C. Nicolae, Petre Ilie, A. Petri, Gh. Surpat, N.N. Constantinescu, C. Olteanu, I. Babici, I. Ardeleanu, C. Antip, V. Arimia, Ștefan Lache, A. Karețchi, Val. Dobrinescu, Cristian Popișteanu, N. Minei, Ilie Sefiuc, J. Benditer, Gh. Matei, Iulian Cârjănă, Al. Vianu, M. Rusenescu, Gh. Romanescu, C. Ucrain, Z. Zamfir, N. Z. Lupu, Mihai E. Ionescu, Tudor Pavel, I. Saizu, D. Șandru, Horia Brestoiu, Const. Turcu, N. Dascălu, I. Gh. Pană ș.a.

— Biblioteca Congresului din Washington, D. C., Biblioteca „V. I. Lenin” din Moscova, Biblioteca Institutului Marea Britanie/Europa de Est din Londra, F. D. Roosevelt Library din Hyde Park, New York, Biblioteca și Arhiva Fundației Hoover din Palo Alto (Stanford University, California), Biblioteca Arhivelor Naționale din Washington, D.C., Biblioteca „S. Șcedrin” din Leningrad, Biblioteca Universității din Kiev, Bibliotecile Universităților din Regensburg și Freiburg i. Br. din R. F. Germania, Biblioteca Institutului Român din Freiburg i. Breisgau și Biblioteca de informare științifică în domeniul științelor sociale din Moscova (Gh. Buzatu).

Pentru realizarea acestei *Bibliografii* critice și selective, întocmită potrivit planului lui Gh. Buzatu, autorii au beneficiat de sprijinul generos și prompt acordat de către Academia de Științe Sociale și Politice a Republicii Socialiste România (Secția de istorie-arheologie), Editura Academiei Republicii Socialiste România, prof. univ. dr. Mihai Todosia, rectorul Universității „Al. I. Cuza” din Iași, Fundația I.R.E.X. din New York City, Institutul Marea Britanie/Europa de Est din Londra, de către toate instituțiile în cadrul cărora și-au desfășurat investigațiile, îndeosebi *Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România* (București), *Biblioteca Centrală de Stat a Republicii Socialiste România* (București), *Biblioteca Ministerului Apărării Naționale al Republicii Socialiste România* (București), *Biblioteca Congresului* din Washington, D.C., *F. D. Roosevelt Library* din Hyde Park, New York și *Hoover Institution on War, Revolution, and Peace* din Palo Alto (Stanford University, California), Statele Unite ale Americii. Am beneficiat, de asemenea, de încurajările constante ale colegilor I. Agrigoroaici, I. Caproșu, V. Cristian, Valeriu-Florin Dobrinescu, A. Karețchi, I. Saizu, Ilie Seftiuc, D. Șandru, Al. Zub și ale colonelului Marius Andone, cărora le mulțumim și pe această cale, precum și întregii echipe de specialiști de la Întreprinderea poligrafică Iași care, prin muncă migăloasă și cu răbdare, a înlesnit apariția lucrării — ing. Radu Olaru, Alexandru Humulescu, Mihai Gaghî, Neculai Rogojină, Ioan Pavel, Ioan Strătescu, Diac Felix și Elena Toma.

Încheind aceste rânduri, credem nimerit să reproducem acest *credo* ce prefațează faimosul *Harvard Guide to American History*: „*Ghidul... își va fi atins cu atât mai bine scopul cu cât va fi mai repede depășit de scrierile acelor care l-au utilizat*”.

Iași, 10 noiembrie 1980.

CAP. I — BIOGRAFII, CRONOLOGII, ENCICLOPEDII, DICȚIONARE, ISTORIOGRAFIE, ALBUME A. BIBLIOGRAFII

A. 1. BIBLIOGRAFII ALE BIBLIOGRAFIILOR

1. Besterman, Theodore, *A World Bibliography of Bibliographies and of Bibliographical Catalogues, Calendars, Abstracts, Digests, Indexes and the Like*, 5 vols., ed. IV-a, Lausanne, 1965—1966.
 Lucrarea este printre cele mai reprezentative din lume. Editată inițial în două volume și cuprinzând peste 65 000 poziții (Oxford, University Press, 1939—1940), s-a tipărit apoi în patru volume (ed. III-a, Genève, 1955—1956). Lucrarea are referiri la România (vol. 4, coloanele 5 442—5 446).
2. Charles, Dorothy, Joseph Bea, Helen Th. Geer, Dorothy H. Brown, Virginia Turnell, Doris M. Haliwanger, Marga Franck, Ann M. Case, Robert R. Mayo, Frederick E. Low, *Bibliographical Index. A Cumulative Bibliography of Bibliographies...*, Edited by..., 1937—1942 (I), 1943—1946 (II), 1947—1950 (III), 1951—1955 (IV), 1956—1959 (V), 1960—1962 (VI), 1963—1965 (VII), 1966—1968 (VIII), 1969 (IX), 1970 (X), 1971 (XI), 1972 (XII), 1973 (XIII), 1974 (XIV), 1975 (XV), 1976 (XVI), 1977 (XVII), 1978 (XVIII), 1979 (XIX), New York, The H. W. Wilson Co., 1945—1979.
3. Coulter, Edith M., Melanie Gerstenfeld, *Historical Bibliographies. A Systematic and Annotated Guide*, New York, Russell and Russell, 1965, XII — 206 p.
4. Craig, Hardin, *A Bibliography of Encyclopedias and Dictionaries Dealing With Military, Naval and Maritime Affairs, 1577—1965*, ed. III-a, Houston (Texas), The Fondren Library, Rice University, 1965, 101 p.
5. Deutsche Bücherei, Leipzig, *Bibliographie der deutschen Bibliographien. Jahresverzeichnis der selbständig erschienenen und der in deutschsprachigen Büchern und Zeitschriften enthaltenen versteckten Bibliographien. Bearbeitet von der...*, Jahrgang 1/Berichtszeit 1954 — Jahrgang 12, Leipzig, VEB Verlag für Buch- und Bibliothekswesen, 1957—1969.
6. Iliescu, Vasile, *Ghid de documentare în științele sociale*, I, București, Editura Academiei, 1961, 388 p.
 Lucrarea (2 277 poziții) reține bibliografiile existente la Biblioteca Academiei Române din București.
7. Kandel, B. L., *Istoriia zarubejnih stran. Bibliografiia russkih bibliografii opublikovannih s 1857 do 1965 god*, Moskva, Izd. „Nauka“, 1966, 255 p.
8. Kireev, V. P., *Antifašistskoe dvizhenie Soprotivleniia v stranah Evropy v godi vtoroi mirovoi vojni. 1939—1945. Ukazatel socinenii i zarubejnih bibliografii*, ed. II-a, Moskva, 1976, 299 p.
9. Pocepkov, G. P., I. I. Frolova, *Istoriia zarubejnih stran. (Evropa, Amerika, Avstraliia). Bibliografiia inostrannih bibliografii*, Moskva, „Kniga“, 1967, 411 p.

10. Theodorescu, Barbu, *Istoria bibliografiei române*, București, Editura enciclopedică română, 1972, 431 p.
In cuprins sint menționate cele mai reprezentative cărți ale culturii naționale, inclusiv cele mai bune bibliografii.
11. Ziegler, Janet, *Répertoire international des bibliographies publiées de 1945 à 1965 sur la Seconde Guerre mondiale*, în „Revue d'histoire de la Deuxième Guerre mondiale” (Paris), no. 63/1966, pp. 69—80.
Este primul repertoriu internațional (131 poziții) al bibliografiilor consacrate exclusiv celui de-al doilea război mondial.
12. Idem, *Bibliographies sur la Seconde Guerre mondiale*, în „Revue d'histoire de la Deuxième Guerre mondiale”, no. 81/1971, pp. 95—104.
Un „supliment” la repertoriul menționat la poziția 11 (98 lucrări).

A. 2 BIBLIOGRAFII CURENTE

13. Biblioteca Centrală de Știință a Republicii Socialiste România, *Bibliografia Republicii Socialiste România. Cărți, albume, hărți*, București, an. I (1952) — an. XXIX (1980).
Inițial a apărut sub titlul *Buletinul bibliografic al Camerei cărții din R.P.R.* (an. I, nr. 1 din 1 mai 1952). În ultimii ani, apare bilunar, reținând peste 5 000 lucrări anual. Este cea mai bună bibliografie curentă generală din România. Index de persoane, de autori și al titlurilor lucrărilor.
14. Idem, *Bibliografia Republicii Socialiste România. Articole din publicații periodice și seriale*, București, an. I (1953) — an. XXVIII (1979).
Pentru început s-a tipărit sub titlul *Buletinul bibliografic al Camerei cărții din R.P.R. Articole de ziare și reviste, recenzii* (an. I, nr. 1 din 15 ianuarie 1953). Apare bilunar, în fiecare an cuprinzând circa 2 000 de titluri.
15. Biblioteka obščestvennih nauk imena V. P. Volghina. [Akademii Nauk S.S.S.R., Fundamentalnaia...], *Novaia in stranaia literatura po istorii, arheologii i etnografii*, Moskva, 1949 —
Din 1964, între editori se află și Vsesoiuznaia Gosudarstvennaia Biblioteka inostrannoii literatury, Biblioteka Instituta mirovoi ekonomiki i mejdunarodnih otnošenii Akademii Nauk S.S.S.R. Fiecare din cele 12 numere anuale cuprinde între 300 și 1 000 de titluri.
16. Idem, *Novaia sovetskuaia literatura preistorii, arheologii i etnografii*, Moskva, 1947 —
Prima serie a apărut între 1934 și 1940. Cele 12 numere anuale cuprind 300—900 trimiteri.
17. Idem, *Novaia literatura po... [Bulgarii, Vengrii, Ghermanskoj Demokraticeskoj Respublike, Poșe, Rumîni, Cehoslovakii, Jugoslavii]. Literatura, postupișaiia v bibliotekei t... po...]*, Moskvo, 1948 —
Bibliografii curente ale publicațiilor intrate în bibliotecile sovietice și editate cu începere din 1948 (Bulgaria, Polonia, Cehoslovacia), 1949 (România), 1956 (Ungaria și Iugoslavia) și 1962 (R.D.G.).
18. Boehm, Eric E. (ed.) *Historical Abstracts. 1775—1945. A Quarterly of Abstracts of Historical Articles Appearing Currently in Periodicals; the World Over*, vol. 1, No. 1, March 1955 — vol. 16, Nos. 1—4, 1970, Wien, München, Santa Barbara, ABC—Clio Press, 1955—1970.
După 1971 pentru seria de istorie universală vezi poziția 19.
19. Idem (ed.), *Historical Abstracts. Part B: Twentieth Century Abstracts 1914—197.*, vols. 17—25, Santa Barbara, ABC—Clio Press, 1971—1979.
Fiecare volum cuprinde patru numere, ultimul fiind mereu un indice anual. Colaboratorii bibliografiei — una dintre cele mai apreciate din lume — au stăruit asupra a numeroase materiale referitoare la România în epoca celui de-al doilea război mondial. În ultimii ani, numărul lucrărilor incluse s-a dublat (1973—3 301 lucrări, 1976—4 994 lucrări, 1977—7 920 și 1979—7 336).
- 19 bis. The British Library — vezi nr 26.
20. Comité International des Sciences historiques. Commission internationale d'histoire militaire comparée. Comité de bibliographie, *Bulletin de bibliographie, Sélection 1974—1976... [Sélection 1975—1977]*, No. 1/1978; No. 2/1979, Berne, 113 + 103 p.
O bibliografie internațională a scrierilor de istorie militară, dintre care numeroase privesc al doilea război mondial, inclusiv România între 1939 și 1945.

21. Dougherty, James J. (Compiler-editor), George F. Willis (associate Compiler-editor), Marion Sadler (ed.), *Writings on American History, 1962—1973. A Subject Bibliography of Articles*, 4 vols., Washington, The American Historical Association/New York, KTO Press, 1976, 2 271 p.
 Autorii au inclus 86 099 titluri lucrări, dintre care unele privesc epoca celui de-al doilea război mondial (vol. I, pp. 442—461).
 În continuare, James J. Dougherty, asistat de Robin Byrnes și Maryann C. Lesso, a editat anii 1973—1974, 1975—1976, 1976—1977 (Washington—New York, 1974—), iar Gordon A. Singer, asistat de James J. Dougherty, anii 1977—1978 (Washington—New York, 1979).
22. Griffin, Grace G., Dorothy M. Louraine, Margaret K. Petterson, J. R. Masterson, *Writings on American History. A Bibliography of Books and Articles on United States History. Year...*, Washington, G.P.O., 1902—1961.
 Cea mai completă bibliografie curentă asupra istoriei S.U.A. Pentru anii 1902—1940 s-a tipărit *Index to the Writings on American History, 1902—1940*, Washington, 1956, VII—1 115 p. În 1952, James R. Masterson, asistat de Anne Marie Kane, a tipărit, în memoria lui G. G. Griffin (editor al seriei între 1908 și 1949), *Writings on American History*, 1948, Washington, G.P.O., 1952, XXXIII—462 p. Au urmat anii 1949 (1954), 1950 (1955) (prin grija lui James Masterson și F. L. Williams), 1951—1953 (J. Masterson între 1956 și 1960), 1954—1961 (J. Masterson și Joyce E. Eberly, între 1961 și 1978). Pentru seriile după 1962, vezi nr. 21.
23. *Reader's Guide to Periodical Literature. An Author and Subject Index*, vol. XII —, New York, The H. W. Wilson Co., 1941—
 Lucrarea apare din 1905 (vol. I, Minneapolis, anii 1900—1904). Volumele ce interesează tema abordată: vol. XII, 1939—1941, New York, 1941, — vol. XXXIX, 1979—1980, New York, 1980. În cele mai multe dintre masivele volume ale colecției aflăm și lucrări despre România între 1939 și 1945 (vezi vol. XVII, 1949—1951, p. 1 740—1 741; vol. XXIII, 1961—1963, p. 1 612; vol. XXXVIII, 1978—1979, p. 1 159).
24. Steckler, Phyllis B. (ed.), Margaret Mc Farland (Index Compiled by...), *American Book Publishing Record, Cumulative...*, New York-London, R. R. Bowker Co., 1968—1979.
 S-au tipărit anii 1960—1964, 1965—1969, 1970—1974, 1975, 1976, 1977, 1978. Ultimul volum reține 35 000 titluri cărți, inclusiv unele despre al doilea război mondial (pp. 788—793).
25. Wells, A. J. (General editor), *The British National Bibliography. Annual volume...*, [1950—1975], London, The British Library, 1951—1976.
 Lucrarea s-a editat pentru „Council of the British National Bibliography, Ltd. Pentru anii 1950—54, 1955—59, 1960—64, 1965—67, 1968—70, 1971—73, 1974—1978 s-au întocmit indici cumulativi. Din anul 1976 s-a continuat cu nr. 26.
26. [The British Library. Bibliographic Services Division], *British National Bibliography. A Subject Catalogue of New British Books Received by the Copyright Receipt Office of the British Library, Arranged According to the Dewey Decimal Classification and Catalogued According to the British Text of the Anglo-American Cataloguing Rules, With a Full Author and Title Index, Subject Index, and a List of Publishers*, London, The British Library, 1977—1979.
 S-au publicat pentru fiecare an (1976, 1977, 1978, 1979) câte două volume, inserându-se și numeroase cărți despre al doilea război mondial (vezi 1976, vol. I, p. 1 255 și urm.; 1978, vol. I, p. 1 488 și urm.). Lucrarea se tipărește inițial ca un buletin săptămânal (*British National Bibliography. Weekly List*), ultimul număr consultat de noi fiind din 1980 (no. 1 566/2 January).
27. *Whitaker's Cumulative Book List, Year [...]*, London, J. Whitaker and Sons, Ltd., 1945—
 S-au realizat volume cumulative pentru anii 1939—1943, 1944—1947, 1948—1952, 1953—1957, 1958—1962, iar după 1963 — volume anuale. Sunt reținute numai titlurile publicațiilor apărute în Marea Britanie (47 484 pentru anii 1939—1945, 85 599 pentru anii 1948—1952 sau 24 893 pentru anul 1961).
28. Vogelsang, Dr. Thilo ș.a., în „Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte“, München, Institut für Zeitgeschichte, 1953 —
 O excelentă bibliografie, în parte și adnotată, a istoriei lumii după anul 1917, anexată număr de număr prestigioasei reviste vest-germane. În prezent, numărul lucrărilor inserate depășește cifra de 100 000.

29. [Diverși autori], *Bibliographie*, în „Revue d'histoire de la Deuxième Guerre mondiale” (Paris), no. 1, 1949 —

Cea mai bună bibliografie internațională curentă a războiului mondial dintre 1939 și 1945, întocmită în baza achizițiilor recente ale „Bibliothèque de la Documentation Internationale Contemporaine” (din cadrul Universității din Nanterre, Franța) și tipărită aproape număr de număr la sfârșitul unicii publicații din lume privind exclusiv marea conflagrație a secolului al XX-lea, editată trimestrial de către „Comité d'histoire de la Deuxième Guerre mondiale” din cadrul C.N.R.S. din Franța. De fiecare dată, se rețin sute de titluri, dispuse, în ultimii ani, după următorul plan:

- Generalități (istorii generale și bibliografii, situația internațională înaintea războiului, războiul în literatură);
- conducerea războiului (comandament, conducerea militară, conducerea politică și diplomatică);
- operațiuni (Africa, Europa occidentală, Europa orientală, Asia-Pacific, unități combatante, armate și tehnici, propagandă, prizonieri de război);
- mișcarea de Rezistență (pe țări, în ordine alfabetică);
- deportările și problema evreiască;
- situația internă, regimul de ocupație (pe țări, ordine alfabetică);
- armistițiile și pacea;
- sancțiunile.

30. [Diverși autori] — bibliografii, mai mult sau mai puțin sistematice (excepție face „Revue Roumaine d'Histoire”, cu începere din 1962), în publicațiile de specialitate românești (îndeosebi: „Revista de istorie”, „Anale de istorie”, „Studii și articole de istorie”, „Studii și materiale de muzeografie și istorie militară”, „Anuarul Institutului de istorie și arheologie A. D. Xenopol din Iași” etc., etc.).

A. 3 CATALOAGE

31. [Anglia] British Museum. Department of Printed Books, *General Catalogue of Printed Books*. Photolithographic Edition to 1955, vols. 1—263, London, Published by the Trustees of the British Museum, 1965—1966.
32. Idem, *General Catalogue of Printed Books. Ten-Years Supplement 1956—1965*, vols. 1—50, London, Published by the Trustees of the British Museum, 1968.
33. Idem, *General Catalogue of Printed Books. Five-Years Supplement. 1966—1970*, vols. 1—26 London, Published by the Trustees of the British Museum, 1971—1972.
34. Great Britain. Foreign Office Library, *Catalogue of the Foreign Office Library, 1926—1968*, vols. 1—8, Boston, G. K. Hall, 1972.
35. [Library of the Royal Institute of International Affairs, London], *Index to Periodical Articles... [1950—1964, 1965—1972] in the Library...*, 3 vols., Boston, G. K. Hall and Co., 1964—1973.
- Cele trei volume cuprind circa 45 000 titluri lucrări aflate în biblioteca faimosului Royal Institute of International Affairs din Londra.
36. [Franța]. Ministère de l'Instruction Publique et des Beaux-Arts, apoi Ministère de l'Education Nationale, *Catalogue générale des livres imprimés de la Bibliothèque Nationale. Auteurs*, vols. 1—227, Paris, Imprimerie Nationale, 1897—1977.
37. Bibliothèque Nationale. Paris, *Catalogue général des livres imprimés. Auteurs, collectifs-auteurs, anonymes. 1960—1969, Série 1 — Caractères Latines*, vols. 1—23, Paris, 1972—1976.
38. [Germania, Republica Federală]. Deutsche Bibliothek. Frankfurt-am-Main, *Deutsche Bibliographie. Fünfjahres-verzeichnis 1951—1955. Bücher und Karten*, Frankfurt-am-Main, Buchhändler-Vereinigung G. m. b. H., 1957 —
- Lucrarea s-a continuat cu anii 1956—1960 (1962), 1961—1965, 1966—1970, 1971—1975 (1979).
39. Kiel. Universität. Institut für Weltwirtschaft. Bibliothek, *Bibliothek des Instituts für Weltwirtschafts. Kiel. Regionen-katalog*, vols. 1—52, Boston, Mass., G. K. Hall, 1967.

40. [Italia]. Centro Nazionale per il Catalogo Unico delle Biblioteche Italiane e per le Informazioni Bibliografiche. *Primo Catalogo Collettivo delle Biblioteche Italiane*, vols. I—VIII, Roma, 1962—1975.

Lucrarea este în curs de editare, volumul VIII acoperind parțial litera B.

41. [România]. Biblioteca Centrală de Stat a R.P.R. (apoi R. S. România), *Catalogul colectiv al cărților străine intrate în bibliotecile din R.P.R. [R.S.R.]*, I, 1957 —, București, 1958 —

În primii ani au apărut câte două volume anual, reflectând ritmul achizițiilor (în 1957—8 990, în 1958—8 659), pentru ca în ultimii ani să se indice 35 700 titluri (1968), 26 500 (1974) sau 26 500 (1975). Fiecare volum se încheie cu un indice de nume de autori.

42. [Statele Unite ale Americii]. *The National Union Catalog. Part — 1956 Imprints. A Cumulative Author List Representing Library of Congress Printed Cards and Titles Reported by the Other Libraries*. Compiled and Edited With the Cooperation of the Library of Congress and the National Union Catalog. Subcommittee of the Resources Committee of the Resources Committee of the Resources and Technical Services Division, American Library Association, vols. 1—664, London—Chicago, Mansell Information/Publishing Ltd. — The American Library Association, 1968 —

Ultimul volum (665) este sub tipar. Cel mai mare catalog apărut până astăzi în lume, totalizând — fiecare exemplar, complet din lucrare — peste 463 000 pagini.

43. *The National Union Catalog 1956 Through 1967. A Cumulative Author List Representing Library of Congress Printed Cards and Titles Reported by Other American Libraries*, vols. 1—125, Totowa, New Jersey, Rowman and Littlefield, 1970.

44. *The National Union Catalog. A Cumulative Author List Representing Library of Congress Printed Cards and Titles Reported by Other American Libraries, 1968—1972*, vols. 1—119, Ann Arbor, Michigan, J. W. Edwards Publ. Inc., 1973.

45. Library of Congress Catalogs, *National Union Catalog, 1973—1977*, vols. 1—135, Totowa, New Jersey, Rowman and Littlefield, 1978.

46. Library of Congress Catalogs, *National Union Catalog, 1978*, vols. 1—16, Washington, Library of Congress, 1979.

47. Library of Congress Catalogs, *National Union Catalog, 1979*, vol. 1—, Washington, Library of Congress, 1979.

48. Library of Congress Catalogs, *The National Union Catalog. A Cumulative Author List Representing Library of Congress Printed Cards and Titles Reported by Other American Libraries*, vols. 1—59, Ann Arbor, Michigan, J. W. Edwards Publ. Inc., 1969.

49. Editorial Staff of the Gale Research Company (Compiled by the), *Library of Congress and National Union Catalog Author Lists, 1942—1962: A Master Cumulation. A Cumulative Author List Representing Entries in the Library of Congress — National Union Catalog Supplement to Catalog of Books Represented by Library of Congress Printed Cards*, vols. 1—152, Book Tower, Detroit, Michigan, Gale Research Co., 1969—1971.

Lucrarea este precedată de o alta: The Association of Research Libraries, *A Catalog of Books Represented by the Library of Congress. Printed Cards. Issued to July 31, 1942*, vols. 1—167, Ann Arbor, Michigan, Edwards Brothers, Inc., 1942—1946.

50. Library of Congress Catalogs: *A Cumulation List of Works Represented by Library of Congress. Printed Cards. Books: Subjects 1950—1954*, vols. 1—20, Ann Arbor, Michigan, J. W. Edwards, Publ. Inc., 1955 —

Lucrarea s-a continuat cu anii 1955—1959 (22 vols., 1960), 1960—1964 (25 vols., 196—), 1965—1969 (42 vols., 1970), 1970—1974 (100 vols., 1976), 1975 (18 vols., 1976), 1976 (17 vols., 1977), 1977 (15 vols., 1979), 1978 (18 vols., 1979), 1979 (18 vols., 1979).

51. Library of Congress Catalogs: *Monographic Series*, Washington, Library of Congress, 1976 —

Pentru anul 1974 au apărut cinci volume, iar pentru următorii, câte patru volume.

52. [New York City]. Public Library. Research Libraries, *Catalog of Government Publications in the Research Libraries. The New York Public Library*, Astor, Lenox and Tilden Foundations, vols. 1—40, Boston, G. K. Hall, 1972.
Pentru România, vezi vol. 27, pp. 608—651.
53. [Stanford University, Hoover Institution on War, Revolution, and Peace], *The Library Catalogs of the Hoover Institution on War, Revolution, and Peace. Stanford University. Catalog of the Western Language Collections*, vols. 1—63, Boston, G. K. Hall and Co., 1969.
Pentru România, vezi vol. 42 (pp. 630—677).
54. [Idem], *The Library Catalogs of the Hoover Institution on War, Revolution, and Peace. Stanford University. Catalog of the Western Language Collections, First Supplement*, vols. 1—5, Boston, G. K. Hall, 1972.
55. * * * *Subject Guide to Books in Print 1979—1980*, 2 vols., New York—London, R. R. Bowker Company, 1979, 5 323 p.
56. [U.R.S.S.] vezi nos. 15—17.

A. 4 BIBLIOGRAFII RETROSPECTIVE

A. 4. 1. BIBLIOGRAFII GENERALE

57. American Historical Association, *Guide to Historical Literature*, New York, Macmillan, 1961, 962 p.
Pentru Europa răsăriteană, ghidul are 1 375 de lucrări (pp. 567—620), capitolul respectiv datorându-se lui S. Harrison Thompson.
58. Aufrecht, Hans, *Guide to League of Nations Publication: A Bibliographical Survey of the Work of the League, 1920—1947*, New York, Columbia University Press, 1951, XIX—682 p.
Sînt reținute toate cele 4 834 de tratate înregistrate la Liga Națiunilor.
59. Dexter, Byron (ed.), Assisted by Elizabeth H. Bryant and Janice L. Murray, *The Foreign Affairs 50-Year Bibliography. New Editions of Significant Books on International Relations 1920—1970*, New York—London, R. R. Bowker Co., 1972, XXVIII—936 p.
Lucrarea s-a tipărit pentru „Council on Foreign Relations”. Pentru al doilea război mondial, vezi pp. 298—338, iar pentru România pp. 622—624.
60. Field, Norman S. (ed. by), *League of Nations and United Nations. Monthly List of Selected Articles. Cumulative 1920—1970*, 6 vols., Dobbs Ferry, New York, Oceana Publications, Inc., 1971—1973.
În fiecare volum se află și lucrări referitoare la România.
61. Franz, Günther ș.a., *Bibliography of World History. From the Decline of the Roman Empire to the Present*, München, R. Oldenbourg Verlag, 1957, XX—544 p.
62. Hammond, Thomas T., *Soviet Foreign Relations and World Communism. A Selected, Annotated Bibliography of 7 000 Books in 30 Languages*, Compiled and Ed. by..., Princeton, Princeton University Press, 1965, XXIV—1 240 p.
63. Herting, G., *Bibliographie zur Geschichte der kommunistischen Internationale (1916—1943)*, Berlin, 1960, 200 p.
64. International Committee of Historical Sciences (Comité International des Sciences historiques), *International Bibliography of Historical Sciences (Bibliographie internationale des sciences historiques)*, Washington—Zürich, Paris, A. Colin, 1930 —
Volumele I—XIV (pentru anii 1926—1939) au apărut la Washington (între 1930 și 1942), iar vol. XV (anii 1940—1946) și vols. XVI—XXII (anii 1947—1953) la Zürich (între 1949 și 1955). Începînd cu vol. XXIII (1954), lucrarea se tipărește la Paris. De peste două decenii, bibliografia — care include anual circa 7 000—8 000 dintre cele mai bune cărți de istorie apărute pe glob — este întocmită de Michel François și N. Tolu.
65. Kricevski, G. G., *Общие bibliografii зарубежных стран*, Moskva, 1962, 290 p.
66. Kolarz, Walter (ed.), *Books on Communism. A Bibliography*, ed. II-a, London, Amper-sand Ltd., 1963, VIII — 568 p.

67. Kramm, Heinrich (Comp.). *Bibliographie historischer Zeitschriften 1939—1951*, 3 vols., Marburg, Otto Rasch, 1952—1954.
68. Langer, William L., Hamilton Fish Armstrong, *Foreign Affairs Bibliography. A Selected and Annotated List of Books on International Relations 1919—1932*, New York—London, Harper and Brothers, 1933/, XVII—551 p.
 Lucrare clasică, tipărită pentru „Council on Foreign Relations”. După aceste prim volum s-au editat în continuare :
 — anii 1932—1942, de Robert Gale Woolbert (1945) ;
 — anii 1942—1952, de Henry L. Roberts, asistat de Jean Gunther și J. A. Kreslins (1955) ;
 — anii 1942—1952, de Henry L. Roberts, asistat de Jean Gunther și J. A. Kreslins, Mary L. Ryan și Nancy L. Giller (1964) ;
 — anii 1962—1972, de Janis A. Kreslins (1976).
- In ultimele trei volume sînt pe larg comentate lucrări consacrate războiului dintre 1939 și 1945 (pp. 126—210, 127—159, respectiv 144—177).
69. Marinescu, Paul, *Participarea întregului popor la apărarea patriei. Indrumar bibliografic*, București, Ed. militară, 1977, 206 p.
70. Pundeff, M., *Recent Publications on Communism: A Bibliography of Non-periodical Literature 1957—1962*, University of Southern California, 1962, 66 p.
71. Roach, John (ed.), *A Bibliography of Modern History*, Cambridge, At the University Press, 1968, 388 p.
 O bibliografie a faimoasei sinteze britanice în mai multe volume *New Cambridge Modern History*.
72. Roberts, Henry L. — vezi nr. 68.
73. Seftiuc, Ilie, Maria Cernea, Tatiana Dușu, Silvia Istrate, V. Vesa, Gh. Buzatu, A. Filimon ș.a., *Istoria mișcărilor de eliberare națională, antiimperialistă. Cercetare bibliografică*, București, Academia „Șt. Gheorghiu”, 1978, 559 p.
74. Zeller, Otto und Wolfram, *Internationale Bibliographie der Zeitschriftenliteratur aus allen Gebieten des Wissens, herausgegeben von...* / *International Bibliography of Periodical Literature Covering All Fields of Knowledge/ Bibliographie Internationale de la Litterature périodique dans tous les domaines de la Connaissance*, vols. 1—15. Osnabrück, Felix Dietrich Verlag, 1965 —
75. Zeller, Otto (Herausgegeben von), *Internationale Bibliographie der Rezensionen schaftlichen Literatur*, vols. 1—9, Osnabrück, Felix Dietrich Verlag, 1971 —
76. Vigor, P. H., *Books on Communism and the Communist Countries. A Selected Bibliography* Edited by..., London, Ampersand, 1971, 444 p.
77. Woolbert, Robert Gale — vezi nr. 68.

A. 4. 2 BIBLIOGRAFII PRIVIND SUD-ESTUL EUROPEI

78. [Autori diverși], *The American Bibliography of Russian and East European Studies, for Year...*, Bloomington, Indiana University Press, 1956 —
79. [Autori diverși], *Selected Lists of Central and East European Periodicals Reviewing Western Publications: Albania, Austria, Bulgaria, Czechoslovakia, Finland, German Democratic Republic, Hungary, Poland, Romania, Switzerland, Yugoslavia*, Columbus, Ohio, 1974, II—72 p.
80. Horecky, Paul L., Robert G. Carlton (comp. by), *The U.S.S.R. and Eastern Europe: Periodicals in Western Languages*, ed. III-a, Washington, Library of Congress, 1967, 89 p.
 *
81. Byrnes, Robert F., *Bibliography of the American Publications on East Central Europe, 1945—1958*, Bloomington, Indiana University Press, 1958, 213 p.
 Cf. și nr. 39, 41.
82. Conover, Helene Field, ș.a., *The Balkans, I—V: General, Albania, Bulgaria, Rumania, Yugoslavia. A Selected List of References*, Washington, Library of Congress, 1943—1945.

Fascicola 3 privind România a fost întocmită de Florence S. Hellman.

83. Horecky, Paul L. (ed.), Robert G. Carlton, Frederick B. Mohr, Peter J. Watter (assistant editors), *Southeastern Europe. A Guide to Basic Bibliography*, Chicago-London, The University of Chicago Press, 1969, XXIV — 755 p.
Lucrarea, întocmită cu colaborarea a peste 50 de specialiști, se recomandă ca una dintre cele mai bune bibliografii mondiale adnotate asupra ariei investigate. Cuprinde 3 018 poziții. Despre România, cf. pozițiile 1 523—2 079. Index de autori.
84. Horecky, Paul L. (ed.), Robert V. Allen, Robert G. Carlton, Ruth S. Freitag (assistant editors), *East Central Europe. A Guide to Basic Bibliography*, Chicago-London, The University of Chicago Press, 1969, XXV — 956 p.
Bibliografia, întocmită de peste 60 de specialiști, are 3 380 poziții. Index de autori.
85. Krallert-Sattler, Gertrud (Redaktion), Fritz Valjavec, [Herausgegeben vom Südost-Institut, München], *Südosteuropa — Bibliographie*, vols. I—V, München, R. Oldenbourg, 1956 —
Excelentă bibliografie selectivă întocmită pe perioade cincinale. Volumele referitoare la România: Band I (1945—1950), Teil 1, două ediții (1956, 1968); Band II (1951—1955), Teil 2 (1962); Band III (1956—1960), Teil 1 (1964); Band IV (1961—1965), Teil 1 (1971); Band V (1966—1970).
86. Kraus, David H., Anita R. Navon (eds.), *The American Bibliography of Slavic and East European Studies for 1973*, Columbus, Ohio State University Press, 1975, XIII—226 p. Continuă.
87. Meyer, Klaus ș.a., *Bibliographie zur osteuropäischen Geschichte: Verzeichnis der zwischen 1939 und 1964 veröffentlichten Literatur in westeuropäischen Sprachen zur osteuropäischen Geschichte bis 1945*, Berlin, Otto Harrassowitz, 1972, 649 p.
88. Naylor, K. E. (ed.), *The American Bibliography of Slavic and East European Studies*, Columbus, Ohio State University Press, 1972, 321 p.
Bibliografia acoperă anii 1957—1967. Cf. și no. 34 și 41.
89. Ruggles, Melville J., Vaclav Mostesky, *Russian and East European Publication: in the Libraries of the United States*, New York, Columbia University Press; Oxford, University Press, 1960, 396 p.
90. Scherer, A., *Südosteuropa-Dissertationen 1918—1960. Eine Bibliographie deutscher, österreichischer und schweizerischer Hochschulschriften*, Graz—Wien—Köln, Herman Böhlau, 1968, 221 p.
91. Sztachova, Jirina, *Mid-Europe. A Selective Bibliography*, New York, Mid-European Studies Centre, 1953, 197 p.
92. Tejchman, M. (ed.), *Země střední a jihovýchodní Evropy v letech 1944—1949. (Výběrový bibliografie)*, Praha, 1969, 492 p.
Pentru România vezi pp. 403—441.
93. Valois, Paul, Thomas Hnik, *Soviet, East European and Slavonic Studies in Britain. A Bibliography*, Glasgow, 1974, 180 p.

A.4.3 AL DOILEA RAZBOI MONDIAL

94. American Committee on the Second World War, *The Second World War: A Bibliography. A Select List of Publications Appearing Since 1968*, Compiled by Arthur L. Funk, Gainesville, Florida, 1972, 32 p.
95. American Committee on the History of the Second World War, *A Select Bibliography of Books on the Second World War in English. Published in the United States, 1966—1975*, Compiled by Arthur L. Funk, Ralph Giannini, Bruce Thompson, and Rosemary Brana-Shute, with the Assistance of Janet Ziegler, /San Francisco, 1975/ 33 p.
96. Barnard, Roy S. ș.a., *The Era of World War II: General Reference Works, Biography by...*, Washington, G.P.O., 1977, VIII—185 p.
97. Bayliss, Gwyn M., *Bibliographic Guide to the Two World Wars. An Annotated Survey of English-Language Reference Materials*, London-New York, Bowker, 1977, XV — 578 p.
98. *Bibliografia wojskowa II wojny światowej. Materiały za lata 1939—1945* Czesc, Warszawa, Wojskowy Instytut Historyczny, 1960, 434 p
Sint indicate 6 590 de lucrări speciale.

99. Bibliothek für Zeitgeschichte [Stuttgart], *Bibliothek für Zeitgeschichte Weltkriegsbücherei*, 20 vols., Stuttgart—Boston, G. K. Hall, 1968.
Volumul 7 privește al doilea război mondial, iar volumul al optulea — istoria Europei.
100. Bibliothèque de la Documentation Internationale contemporaine (Nanterre), *Bibliographie de la Deuxième Guerre mondiale*, 4 vols., Paris, 1964.
101. Bloomberg, Marty, Hans H. Weber, *World War II and Its Origins: A Select Annotated Bibliography of Books in English*, Littleton, Colorado, Libraries Unlimited, Inc., 1975, XIV — 311 p.
Sînt reținute 1 603 titluri.
102. Enser, A. G. S., *A Subject Bibliography of the Second World War: Books in English 1939—1974*, Boulder, Colorado, Westview Press, 1977, 592 p.
Lucrarea ordonează aproximativ 4 400 titluri după cîteva sute de probleme.
103. Funk, Arthur L. — vezi nos. 94 și 95.
104. Herre, Franz H. Auerbach, *Bibliographie zum Zeitgeschichte und zum zweiten Weltkrieg für die Jahre 1945—50*, München, Selbstverlag des Instituts, 1955, 245 p.
Reprint: New York, 1966.
105. Hillgruber, Andreas, *Südost-Europa im zweiten Weltkrieg. Literatur-bericht und Bibliographie*, Frankfurt-am-Main, Bernard und Graefe Verlag für Wehrwesen, 1962, 151 p.
Excelentă bibliografie datorată prestigiosului specialist vest-german.
106. Imon, Hiroshi, *Taiheiyō senshi bunkan kaidai*, Tokyo, 1971, 330 p.
Bibliografie generală a războiului din 1939—1945.
107. Imperial War Museum. Library [London], *Bibliography of Espionage and Treason in World War I and II*, London, 1955, 21 p.
108. Idem, *List of Books on Military Operations in Western Europe, 1939—1945*, London, 1952, 8 p.
109. Jacobsen, Hans-Adolf, *Zur Konzeption einer Geschichte des zweiten Weltkrieges 1939—1945. Disposition mit kritisch ausgewähltem Schrifttum*, bearbeitet unter Mitwirkung von Joachim Röseler, Frankfurt-am-Main, Bernard und Graefe Verlag für Wehrwesen, 1964, 176 p.
Bibliografia războiului întocmită cuprinde 1 110 titluri (pp. 63—125).
110. Michel, Henri, Jean-Marie d'Hoop, EttoreANCHIERI, Milan St. Durica ș.a., *Les deux Guerres mondiales. Bibliographie sélective (The Two World Wars. Selective Bibliography)*, Bruxelles-Paris, Éditions Brepols/Oxford-London-Edinburgh-New York-Paris-Frankfurt, Pergamon Press, 1964.
Vezi îndeosebi capitolele întocmite de :
— Henri Michel și Jean-Marie d'Hoop, *Histoire de la Deuxième Guerre mondiale. Bibliographie sélective (History of the Second World War. Selective Bibliography)*, pp. 121—243 (466 titluri) ;
— EttoreANCHIERI, Milan St. Durica, *Histoire des origines de la 2-ème Guerre mondiale 1919—1939. Bibliographie sélective (History of the Origins of the Second World War 1919—1939. Selective Bibliography)*, pp. 107—159.
111. Ministero della Difesa. Stato Maggiore dell'Esercito. Ufficio Storico [Italia], *Saggio bibliografico sulla Seconda Guerra mondiale*, vols. I—VI, Roma, 1949—1972.
Una din cele mai bogate bibliografii mondiale consacrate conflagrației din 1939—1945. Fiecare volum indică peste o mie de titluri. Volumul al V-lea are un apendice cuprinzînd planul întregii lucrări și indici pentru volumele precedente.
112. Morton, Louis, *Writings on World War II*, Washington, Service Center for Teachers of History, The American Historical Association, 1967, IV — 54 p.
113. Neumann, Inge S., *European War Crimes Trials: A Bibliography*, New York, 1952, 113 p.
114. Palumbo, P. F., *Bibliografia storica internazionale, 1940—1947*, Roma, Le Edizioni del Lavoro, 1950, LXIII — 244 p.
O lucrare de referință pentru anii războiului (3 572 titluri).
115. Public Library. Research Libraries. [New York], *Subject Catalog on the World War II Collection*, 3 vols., Boston, G. K. Hall, 1977.
116. Sharp, Harold S., *Footnotes to World History. A Bibliographic Source Book*, Metuchen, New York and London, The Scarecrow Press, Inc., 1979, XVII — 734 p.

117. Smith Jr., Myron J., *World War II at Sea: A Bibliography of Sources in English*, 3 vols., Metuchen, New Jersey, The Scarecrow Press, Inc., 1976.
In total, 10 481 titluri.
118. Spier, Henry O. (Comp.), *World War II in Our Magazines and Books. September 1939 to September 1945: A Bibliography*, New York, Stuyvesant Press, 1945, 96 p.
119. Szczepanska, Krystyna, *Druga Wojna Światowa 1939—1945. Bibliografie, Chronologie, Informatory, Atlas. Materiały z lat 1939—1973*, vol. I, Warszawa, 1975, 210 p.
1 095 de titluri.
120. [United Nations. Dag Hammarskjöld Library], *A Bibliography of the Charter of the United States*, New York, 1955, 128 p.
121. [United States Army]. Military History Institute. *Special Bibliography 16, Volume 16, The Era of World War II. General Reference Works. Biography*, by William Burns and Duane Ryan, Carlisle Barracks, Pennsylvania, 1977, 185 p.
122. Ziegler, Janet, *World War II: Books in English, 1945—65*, Stanford, Hoover Institution Press, Stanford University, 1971, 223 p.
Una dintre cele mai bune bibliografii mondiale privind conflictul dintre 1939 și 1945 (4 519 titluri).
123. Zielinska, Bożena (ed.), *Druga Wojna Światowa: 1939—1945. Bibliografie*, 2 vols., Warszawa, WIH, 197 —
124. * * * *Zwei Weltkriege im Buch 1914—1973; etwa 2 000 Werke im Alphabet, Aufgliederung nach 150 Themen mit Verweisungen*, ed. V-a, Neckergemünd, K. Vowinckel Verlag, 1973, 151 p.
125. [Autori diverși], *Vezi așa-numitele „bibliografii ascunse”, îndeosebi în lucrările:*
— *Istoria Velikoi Otecestvennoi voini Sovetskogo Soiuza 1941—1945* g.g., vol. 6, Moskva, 1965, pp. 557—604;
— Henri Michel, *La Seconde Guerre mondiale*, 2 vols., Paris, PUF, 1968—1969;
— Valter Roman, Gh. Zaharia (coordonatori), *Marea conflagrație a secolului XX. Al doilea război mondial*, ed. II, București, Ed. politică, 1974;
— Gh. Buzatu, *Dosare ale războiului mondial, 1939—1945*, Iași, Editura Junimea, 1978;
— William L. Shirer, *Le Troisième Reich. Des origines à la chute*, Paris, Stock, 1967;
— Jean-Baptiste Duroselle, *Histoire diplomatique de 1919 à nos jours*, ed. V-a, Paris, Dalloz, 1971, pp. 740—751;
— Jean Vidalenc, *Le Second Conflit mondial. Mai 1939 — Mai 1945*, Paris, SEDES, 1970.
— Enzo Colletti, *Germania nazistă*, București, Edit. științifică, 1969, pp. 341—393 (autor : Eugen Bantea).
— Vezi și nr. 401.

A. 4.1 ROMANIA ÎN EPOCA CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

126. Andone, Marius și colab., *Bibliografia militară românească*, 3 vols., București, Biblioteca Centrală a Ministerului Apărării Naționale, 1975.
Volumul al III-lea reține 134 lucrări apărute după 1945 și consacrate istoriei celui de-al doilea război mondial, locului și rolului României în conflict.
127. Cădea, Sanda, *Istoria României. Ghid bibliografic*, București, B.C.U., 1968, XV — 519 p.
Pentru al doilea război mondial, vezi pp. 333—363.
128. Deutsch, Robert, *Istории și știința istorică din România. 1944—1969*, București, Ed. științifică, 1970, 678 p.
129. Fischer-Galati, Stephen A., *Rumania. A Bibliographic Guide*, Washington, G.P.O., 1963; New York, Arno Press, 1963, 75 p.
Ed. orig. (1957).
130. Ilie, Petre, Gheorghe Stoean, *România în războiul antihitlerist. Contribuții bibliografice*, București, Edit. militară, 1971, 160 p.
131. Măruță, Silvia (red. resp.), *Teze de doctorat*, 1, 1948—1970; 2, 1971—1973, București, BCU, 1973—1975.

132. Pascu, Ștefan (ed.), *Bibliografia istorică a României*, I, 1944—1969; IV, 1969—1974; V, 1974—1979, București, Edit. Academiei, 1970—1980.
Cea mai bună bibliografie românească pentru perioada postbelică.
133. Șoimaru, Gabriela, Petre Florea, Luiza Mărculescu, *Participarea României la războiul antihitlerist oglindită în literatura beletristică și memorialistică, în dramaturgia și cinematografia românească. Bibliografie selectivă*, București, Edit. militară, 1972, 56 p.

A. 4.5 DIVERSE ȚĂRI ÎN RĂZBOIUL MONDIAL

134. Imperial War Museum. Library. [London], *Albania, 1939—1945. A List of Selected Bibliography*, London, 1962, 3 p.
135. Christie, Ian R., *British History Since 1760. A Select Bibliography*, London, 1970, 56 p.
136. Elton, G. R., *Modern Historians on British History, 1485—1945. A Critical Bibliography, 1945—1969*, Ithaca, New York, Cornell University Press, 1970, VIII—239 p.
Remarcabilă bibliografie critică, un adevărat model al genului.
137. Frewer, L. B., *Bibliography of Historical Writing Published in Great Britain and the Empire, 1940—1945*, Oxford, B. Blackwell, 1947, XX—346 p.
138. Idem, *Bibliography of Historical Works Issued in the Great Kingdom, 1961—1965*, London, University of London, 1967, XV—293 p.
139. Lancaster, John C., *Bibliography of Historical Works Issued in the United Kingdom, 1946—1956*, London, University of London, 1957, XXII—388 p.
140. Milne, A. T. (comp.), *Writings on British History*, vol. 7 (1—2), London, J. Cape, 1960, 1 021 p.
Volumul reunește lucrările apărute între 1940 și 1945.
141. Mowat, C. L., *British History Since 1926. A Select Bibliography*, London, Historical Association, 1962, 32 p.
142. Vogel, Robert, *A Breviate of British Diplomatic Blue Books 1919—1939*, Montreal, Mc Gill University Press, 1963, XXXV—474 p.
În total, 1 836 titluri.
143. Busse, N. V. ș.a., *Istoriia Bulgarii do 9 sentiabria 1944. Ukazatel literaturi, 1945—1958*, Moskva, 1962, 351 p.
144. Lazarov, M., *Bălgaria na Balkanite. 1944—1974. Bibliografiia*, Sofia, 1975, XI—371 p.
145. Pundeff, M., *Bulgaria. A Bibliographical Guide*, Washington, Library of Congress, 1965, IX—98 p.
146. Tașev, T. V., *Otecestvenata voina na Bălgaria, 1944—1945. Bibliografiia*, Sofia, 1966, 338 p.
147. Hucker, Charles O., *China. A Critical Bibliography*, Tucson, University of Arizona Press, 1962, X—125 p.
148. • • • *Bibliografiia Kitaia*, Moskva, Izd. Vostochnoi Literaturi, 1960, 692 p.
149. Gsovski, Vladimir, *Legal Sources and Bibliography of Czechoslovakia*, New York. Praeger/London, Stevens, 1959, 180 p.
150. Sturm, Rudolf, *Czechoslovakia. A Bibliographical Guide*, Washington, Library of Congress, 1967, XII—157 p.
151. Nyman, Kristina, *Finland's War Years, 1939—1945*, Helsinki, 1973, 16—XXXII—259 p.
152. [Autori diverși], *Bibliographie annuelle de l'histoire de France du cinquième siècle à 1958. Année...*, I (1953—1954) —XXV (1978), Paris, Editions du CNRS, 1956—1979.
Cea mai completă bibliografie a istoriei Franței, întocmită, sub egida CNRS, de diverși autori (Collette Albert-Samuel, singură, ori în colaborare cu Brigitte Moreau și Sylvie Postel). Pentru anii 1953—1954 — 1963 s-au avut în vedere lucrările privind evoluția Franței până la 1939, apoi până la 1945 (anii 1964 — 1974), iar astăzi până la 1958 (anii 1975 —).
153. Comité Français des Sciences Historiques, *Vingt-cinq ans de recherche historique en France (1940—1965)*, II, *Bibliographie*, Paris, Editions du CNRS, 1965, 519 p.
154. Michel, Henri, *Bibliographie critique de la Résistance*, Paris, 1964, 224 p.

155. Conover, Helen F., *The Nazi State, War Crimes and War Criminals*, Washington, 1945, 132 p.
 156. Forschungsinstitut der deutschen Gesellschaft für auswärtige Politik für Inter Nationes, *Schriftum über Deutschland. 1918—1963. Ausgewählte Bibliographie zur Politik und Zeitgeschichte*, ed. II-a, Bonn-Wiesbaden, Steiner Verlag, 1964, 292 p.
 157. Widmann, Hans, *Bibliographien zum deutschen Schriftum der Jahre 1939—1950*, Tübingen, Max Niemeyer Verlag, 1951, XII — 284 p.
 158. Imperial War Museum. Library [London], *Military Operations in Greece and Crete, 1939—1945*, London, 1959, 9 p.
 159. * * * *Quinze ans de bibliographie historique en Grèce, 1950—1964*, Athènes, 1966, 310 p.
 160. * * * *Quatre ans de bibliographie historique en Grèce (1970—1973). Avec un supplément pour les années 1965—1969*, Athènes, 1974, VIII — 152 p.
 161. Conover, Helen F., *Italy: Economics, Politics and Military Affairs, 1940—1945*, Washington, 1945, 85 p.
 162. Giunta Centrale per gli Studi Storici, *Bibliografia storica nazionale. Anno...*, a cura della..., I—, Roma, Bardi, 1942 —
 163. Branka, Vinko š.a., *Bibliografija izdan'a o narodno-oslobodilackom ratu, 1941—1945*, Beograd, 1964, 815 p.
 164. Imperial War Museum. Library. [London], *Yugoslav Partisans: Selected List of References*, London, 1963, 5 p.
 165. Leskovsek, Valentin, *Yugoslavia. A Selected Bibliography With a Brief Historical Survey*, Washington, 1958, 137 p.
 166. Baumgart, Jan, Stanislaw Gluszek, Anna Malcowna, *Bibliografia historii polskiej*, Krakow, Nakl. PTN, 1952 —
 167. Bienkowski, W. (ed.), *Bibliografia historii Polski, III, 1918—1945*, Warszawa, PWN, 1974, XII — 640 p.
 168. Cierva, Ricardo de la, *Bibliografía general sobre la guerra de España (1936—1939) y sus antecedentes históricos*, Barcelona, Ariel, 1968, XXXIX — 729 p.
 169. Garcia, D. J., *Bibliografía de la Guerra civil española 1936—1939*, Montevideo, El Siglo Ilustrado, 1964, 559 p.
 170. Handlin, Oscar, Arthur M. Schlesinger, Samuel Eliot Morison, Frederik Mark, Arthur M. Schlesinger, Jr., Jaul Herman Buck, *Harvard Guide to American History*, Cambridge, Mass., Harvard University Press, 1954, XVI — 689 p.
- Excelent ghid al istoriei S.U.A., însoțit de o bibliografie sistematică privind evoluția S.U.A., pînă în anul 1953. Depășit apoi sub raport informativ, ghidul a apărut în 1974 într-o ediție „revăzută”, rămînînd în continuare un remarcabil instrument de lucru :
- Frank Freidel (ed. by), With the Assistance of Richard K. Shouman, *Harvard Guide to American History*, Revised Edition, Fourth Printing, Cambridge, Mass., London, The Belknap Press of Harvard University Press, 1979, 1 290 p.
 171. Mugridge, D. H., B. P. Mc Crum, *A Guide to the Study of the United States. Representative Books Reflecting the Development of American Life and Thought*, Washington, Library of Congress, 1960, XV — 1 193 p.
 172. Plischke, E., *American Foreign Relations. A Bibliography of Official Sources*, College Park, University of Maryland, 1955, VIII — 71 p.
 173. Stewart, William J., with the assistance of Jeanne Schauble, *The Era of Franklin D. Roosevelt: A Selected Bibliography of Periodical, Essay, and Dissertation Literature, 1945—1971*, Hyde Park, New York, F. D. Roosevelt Library, 1974, 360 p.
 174. * * * *Türkiye bibliyografyası 1939—1948*, Istanbul, Maarif Basimevi, 1957, 888 p.
 175. Bado, Alexander K., George Torszav-Biber, *Legal Sources and Bibliography of Hungary*, New York, Praeger, 1957, 157 p.
 176. * * * *Bibliographie d'oeuvres choisies de la science historique hongroise 1945—1959*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1960, 279 p.
 177. * * * *Bibliographie d'oeuvres choisies de la science historique hongroise 1964—1968*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1970, 262 p.

Pentru anii 1959—1963, vezi „Nouvelles Études Historiques”, II, Budapest, 1965, pp. 463—629.

 178. Dallin, Alexander, with Conrad F. Latour (Comp.), *The German Occupation of the U.S.S.R. in World War II: A Bibliography*, Washington, Department of State, 1955, 76 p.

179. Ermakova, M. P., *Velikaia Otecestvennaia voina Sovetskogo Soiuz. Rekomentatel spi-sok literatury*, Leningrad, 1965, 15 p.
180. Horecky, Paul L., *Basic Russian Publications: An Annotated Bibliography of Russia and the Soviet Union*, Chicago-London, University of Chicago Press, 1962, 339 p.
181. Idem, *Russia and the Soviet Union. A Bibliographic Guide to Western-Language Publications*, Chicago-London, University of Chicago Press, 1965, XXIV — 473 p.
182. Kireeva, M. E., *Velikaia Otecestvennaia voina Sovetskogo Soiuz (1941—1945 g.g.). Rekomendatelnii ukazatel literatury*, Moskva, „Kniga“, 1965, 250 p.
183. Kumanev, G. A., *Velikaia Otecestvennaia voina Sovetskogo Soiuz (1941—1945 g.g.). Bibliografiia sovetskoi istoriceskoi literatury za 1946—1959 g.g.*, Moskva, 1960, 137 p.
184. Larina, E. I. ș.a., *Velikaia pobeda*, Moskva, 1971, 130 p.
185. Schatoff, V., *Osvoboditelnoe dvizhenie narodov R ssii, 1941—1945*, 2 vols., New York, 1960.
186. Sinițina, K. V., L. I. Sorokina, *Pobedi Sovetskikh Voornennih Sil v Velikoi Otecestvennoi voini 1941—1945 g.g. Rekomendatelnii ukazatel literatury*, Moskva, 1955, 86 p.

B. CRONOLOGII

B.1 CRONOLOGII GENERALE

187. Bidwell, Robin (Comp. and ed.), *Bidwell's Guide to Government Ministers*, 3 vols., London, Frank Cass, 1972—1974.
 188. Bach-Thai, Jean, *Chronologie des relations internationales de 1870 à nos j-urs*, Paris, Éditions des relations internationales, 1957, 275 p.
 189. Bolle, P., J. Solé, *Chronologie des événements mondiaux de 1945 à 1965*, La Haye, Mouton, 1966, 270 p.
 190. Chamberlain, W., Th. Hovet, *A Chronology and Fact Book of the United Nations 1941—1961*, New York, 1961, 64 p.
 191. Delorme, Jean, *Chronologie des civilisations*, ed. III-a, Paris, P.U.F., 1969, XVI — 509 p.
 192. Langer, William L., *An Encyclopedia of World History. Ancient, Medieval, and Modern. Chronologically Arranged*, Comp. and Ed. by..., ed. IV-a, rev. și adăugită, Boston, Houghton Mifflin Co., 1968, 1504 p.
Ed. precedente (1940, 1948 și 1952). Vezi și ultima ediție, ilustrată:
— *The New Illustrated Encyclopedia of World History*, 2 vols., New York, Harry N. Abrams, Inc. Publishers, 1972. Pentru al doilea război mondial, vezi vol. II, cap. VII (pp. 1 043—1 072).
 193. Library of Congress, *World Communist Movement. Selective Chronology 1818—1957*, Washington, 1960, 246 p.
- ★
194. Magill, Frank N. (ed.), Thomas P. Neill, José M. Sánchez. (Associate ed.), *Great Events from History. Modern European Series*, vol. 3, 1900—1969, Englewood Cliffs, New Jersey, Salem Press, Inc., 1973.
Pentru al doilea război mondial, vezi pp. 1 425—1 525.
 195. Oțetea, Andrei (coordonator), Horia C. Matei, Florin Constantiniu, Marcel D. Popa, Nicolae C. Nicolescu, Gheorghe Rădulescu, *Istoria lumii în date*, București, Edit. enciclopedică română, 1972, XVI — 616 p.
Al doilea război mondial (pp. 420—445).
 - 195 bis. * * * *Der farbige Ploetz. Illustrierte Weltgeschichte von der Anfängen bis zur Gegenwart*, Würzburg, Verlag-Ploetz K. G., 1973, 728 p.
Al doilea război mondial (pp. 465—508).
 196. Randa, Alexander (ed.), *Handbuch der Weltgeschichte*, ed. III-a, 4 vols., Olten-Freiburg i. Br., Walter-Verlag, 1962.
Al doilea război mondial (coloanele 2 523—2 564).

197. Thanassecos, Luc, *Chronologie des relations internationales 1914—1971. Exposé thématiques*, Paris-La Haye, Mouton, 1972, 690 p.
198. * * * *Weltgeschichte in Daten*, ed. II-a, Berlin, VEB/DVW, 1973, 1.311 p.
199. William, Neville, *Chronology of the Modern World. 1763 to the Present Time*, London, Barris and Rockliff, 1966, XIII — 923 p.

B.2 AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

200. Céré, Roger, Charles Rousseau, *Chronologie du conflit mondial, 1935—1945*, Paris, SEFI, 1945, 624 p.
201. Céré, Roger, Henry Peyret, *L'évolution du monde. Chronologie 1945*, Paris, SEFI, 1946, 607 p.
202. * * * *Chronologie des événements mondiaux. 1er août 1939 — 31 décembre 1947*, Paris, 1951.
Un număr special al lui „Larousse mensuel“ (pp. 447—537).
203. * * * *Cronologia della seconda guerra mondiale*, Roma, Faro, 1949, 553 p.
204. * * * *Cronologia episodica de la 2 a guerra mondial*, 2 vols., Madrid, Estado Mayor General, 1947—1948.
205. Dupuy, Trevor Nevitt, *Chronological Military History of World War II*, New York, Fr. Watts, 1965, 84 p.
206. * * * *Events Leading up to World War II. Chronological History of Certain Major International Events Leading up to and During World War...*, Washington, GPO 1945, 421 p.
207. Förster, G., H. Helmert, H. Schmitter, *Der zweite Weltkrieg. Militärischer Verlauf und Chronik*, Leipzig, Verlag Enzyklopädie, 1962, 278 p.
208. Förster, G., O. Groehler, *Der zweite Weltkrieg. Dokumente*, ed. 2-a, Berlin, DMV, 1974.

Lucrarea reunește 77 documente fundamentale ale celui de-al doilea război mondial, succedate de o cronologie (pp. 310—556).

209. Fortune, Charles H., *The War in Retrospect: A Day-to-Day Record of World War II*, 2 vols., Dinedin, Evening Star Co., 1944—1945.
210. Ploetz, A. G., *Geschichte des zweiten Weltkrieges*. 2 Teil: *Die Kriegsmittel*, Würzburg, A. G. Ploetz, 1960, 908 p.

O enciclopedie și cronologie comentată a războiului.

211. Hillgruber, Andreas, Gerhard Hümmelchen, *Chronik des zweiten Weltkrieges*, Frankfurt-am-Main, Bernard und Graefe, 1966, VII — 196 p.
212. Hoden, M., *Chronique des événements internationaux (juin 1940 — décembre 1941)*, 3 vols., Paris, 1945.
213. Jacobsen, Hans-Adolf, 1939—1945. *Der zweite Weltkrieg in Chronik und Dokumenten*, Darmstadt, 1959, 538 p.

O excelentă cronologie a ultimei conflagrații mondiale, cu numeroase referiri la România.

214. Kinnaird, Clark (ed.), *It Happened in 1945*, New York, Essential Books, Duell, Sloan and Pearce, 1946, 464 p.
215. Leonard, Thomas M., *Day by Day: the Forties*, New York, Facts on File, 1977, XVIII — 1 051 p.

O masivă cronică ilustrată a anilor '40.

216. Neilson, Francis, *The Tragedy of Europe: A Day-to-Day Commentary of the Second World War*, 5 vols., Appleton, Nelson, 1940—1946.
217. [The Royal Institute of International Affairs], *Chronology of the Second World War*, London — New York, 1947, 374 p.
218. Toldo, Antonio, *Le seconda guerra mondiale giorno per giorno*, Roma, A.v.e., 1966, 662 p.
219. Salmaggi, Cesare and Alfredo Palavisini (Comp. by), *2 194 Days of War. An Illustrated Chronology of the Second World War With 620 Illustrations and 84 Maps*, New York, Mayflower Books, 1979, 754 p.
220. [Stato Maggiore del Esercito. Ufficio storico], *Cronologia della seconda guerra mondiale*, Roma, Ed. Faro, 1949, 553 p.

221. [U.S. Air University], *Chronology of World War II*, Maxwell Field, Alabama, Air War College, Air University, 1947, 106 p.
222. Williams, Mary H., *Chronology 1941—1945*, Washington, Office of the Chief of Military History, Department of the Army, 1960, 660 p.

★

223. Haupt, Werner, *Das Ende im Osten. Chronik vom Kampf in Ost und Mitteleuropa*, Dorheim, Podzun Verlag, 1971, 400 p.
224. * * * *Hronologhiia voiska Sovetskoi Armii v vajneișih operațiiah Velikoi Otecestvennoi voini. Sbornik statiei*, Moskva, Voenizdat, 1958, 311 p.
Unele informații despre acțiunile Armatei Roșii în România în 1944.
225. Kissel, Hans, *Gefechte in Russland. 1941—1944*, Frankfurt-am-Main, Mittler und Sohn, 1956, 156 p.
226. Mosesov, P. B., *Vajneișije sobitiia periode Velikoi Otecestvennoi voini 1941—1945 g.g. Hronologiceskaia perecen*, Piatigorsk, 1949, 96 p.
227. * * * *S.S.S.R. v Velikoi Otecestvennoi voine 1941—1945 g.g. Kratkaja bronika*, ed. 2-a, Moskva, Voenizdat, 1970, 855 p.
Excelentă cronologie a Marelui Război pentru Apărarea Patriei, cu numeroase referiri la acțiunile și evenimentele din România.

★

228. Rohwer, H., G. Hümmelchen, *Chronik des Seekrieges 1939—1945*, Oldenbourg-Hamburg, Gerhard Stalling Verlag, 1968, 656 p.
229. Smith, Jr., Myron J., *Air War Chronology, 1939—1945*, 3 vols., Manhattan, Kansas, Military Affairs/Aerospace Historia, 1977—1979.
230. Trogoff, J., *Les grandes dates de la guerre sur mer 1939—1945*, Rennes, Imprimerie Bretonne, 1950, 351 p.
231. [United States of America. Navy Department], *Naval Chronology. World War II*, Washington, G.P.O., 1955, VII — 214 p.

★

232. Liveanu, V., E. Cimponeriu, M. Rusenescu, Traian Udrea, *Din cronica unor zile istorice*, București, Editura Academiei, 1971, 239 p.
Excelentă cronică a evoluției evenimentelor din România în perioada mai 1944 — mai 1945. Pentru întocmirea lucrării, autorii au apelat la numeroase documente inedite. În 1974, cartea a apărut și în limba rusă.
233. Popișteanu, Cristian, *Cronologie politico-diplomatică românească, 1944—1974*, București, Editura politică, 1976, 392 p.
234. Romanescu, Gheorghe, Leonida Loghin, *Cronica participării Armatei Române la războiul antihitlerist*, București, Editura militară, 1971, 395 p.
Cronica zilnică (23 august 1944 — 12 mai 1945) a participării României la războiul antihitlerist. Lucrare solidă, care pune în valoare un bogat material inedit; cronica este însoțită de mai multe anexe și hărți.

C. ENCICLOPEDII. DICȚIONARE

235. * * * *Bolșaja Sovetskaia Entiklopediia*, ed. 3-a, Moskva, Izd. Sovetskaia Entiklopediia.
Din ultima ediție a prestigioasei lucrări, au apărut între 1970 și 1975 vols. 1—22. Despre al doilea război mondial (cap. redactat de D. M. Proektor), vezi vol. 5 (1971), pp. 480—491 — istoric și bibliografie.
236. Bridgwater, William, Seymour Kurtz (eds.), *The Columbia Encyclopedia*, Third Edition, Ninth Printing, New York — London, Columbia University Press, 1968, 2388 p. — 16 p.

- Articolul despre al doilea război mondial cf. la pp. 2.354—2.355, iar despre România la p. 1.846.
237. * * * *Chamber's Encyclopedia*, New Edition, I—XV, London, George Newnes Ltd., 1959.
Pentru al doilea război mondial, cf. vol. XIV, pp. 686—740.
238. [Compton Editorial Division of Britannica], *Britannica's Concise Pictured Encyclopedia*, 1—15, Overseas Edition, Prepared by..., Chicago-London-Toronto-Geneva-Sydney, William Banton Publishers, 1963.
Pentru al doilea război mondial, cf. vol. 15 — istoric (pp. 266—297) și cronologie (pp. 416—420).
239. * * * *Dizionario Enciclopedico Italiano*, I—XII, Roma, Istituto della Enciclopedia Italiana, 1955—1961.
Pentru al doilea război mondial, cf. vol. V (1956), pp. 655—660.
240. * * * *Grande Dizionario Enciclopedico*, ed. 2-a rev., I—XI, Torino, Tipografia Sociale Torinese, 1954—1961.
Pentru al doilea război mondial, cf. vol. VI (1957), pp. 837—850.
241. * * * *Grande Dizionario Enciclopedico UTET*, I—XIII, Torino, Unione Tipografica — Editrice Torinese, 1969.
Pentru al doilea război mondial, cf. vol. IX — istoric (pp. 606—618) și bibliografie (p. 618—619).
242. Dunan, Marcel (General editor), John Roberts (English Advisory Editor), Hugh Trevor-Roper (Foreword by), *Larousse Encyclopedia of Modern History From 1500 to the Present Day*, Feltham (Middlesex), The Hamlyn Publishing Group Ltd., Hamlyn House, 1968, 405 p.
Vezi cap. IX, despre al doilea război mondial (pp. 377—385).
243. Dupuy, Ernest R., Trevor N. Dupuy, *The Encyclopedia of Military History From 3500 B.B. to the Present*, New York — Evanston, Harper and Row, 1970, XIII — 1.406 p.; ed. rev. (1977), XV — 1.464 p.
244. * * * *Enciclopedia Catolica*, I—XII, Città del Vaticano, 1948—1954.
Pentru al doilea război mondial, cf. vol. VI (1951), pp. 1.243—1.244.
245. * * * *The Encyclopedia Americana*, 1—30, New York — Chicago — Washington, Americana Corporation, 1960.
Despre al doilea război mondial, un articol de peste 200 pag. (vezi vol. 29, pp. 556 a — 560) și bibliografie (pp. 560 i), datorate lui Erwin Ch. Lessner.
246. * * * *Encyclopaedia Britannica. A New Survey of Universal Knowledge*, 1—24, Chicago — London — Toronto, Encyclopaedia Britannica, Inc., 1951.
Vezi vol. 23, pp. 792—793 E.
247. * * * *Encyclopaedia Universalis*, 20 vols. + Atlas, Paris, 1968 —
248. Jukov, E. M. (ed.), *Sovetskaja istoriceskaja enciklopediia*, 1—16, Moskva, Sovetskaja enciklopediia, 1961—1976.
249. Mc Graw-Hill, *The Mc Graw-Hill Encyclopedia of World Biography. An International Reference Work in 12 volumes*, New York-San Francisco-St. Louis, Mc Graw-Hill Book Co., 1973.
250. * * * *Grand Larousse Encyclopédique en dix volumes*, vols. 1—10 + vol. index, Paris, Librairie Larousse, 1960—1969.
Vezi vol. V, pp. 692—700.
251. * * * *Grand Larousse Encyclopédique*. En 12 volumes, Paris, Librairie Larousse, 1972—1973.
252. Mc Henry, Robert (ed.), *Webster's American Military Biographies*, Springfield, Mass., G. and C. Merriam Co., Publishers, 1978, XI — 548 p.
253. Morris, Richard B., Graham W. Irwin (ed.), *Harper Encyclopedia of the Modern World: A Concise Reference History from 1760 to the Present*, New York, Harper and Row, 1970, XXXII — 1.271 p.
254. Mourre, M., *Vingt-cinq ans d'histoire universelle 1945—1970*, 2 vols., Paris, Editions Universitaires, 1970.
255. * * * *Diccionario Enciclopedico Salvat*, I—XII, Barcelona-Madrid-Buenos Aires-Mexico-Caracas-Bogota-Rio de Janeiro, Salvat Editores, S.A., 1960.
256. Seth, Ronald, *Encyclopedia of Espionage*, Garden City, New York, Doubleday and Co., Inc., 1972, 718 p.

257. Summerscale, J. (ed.), *The Penguin Encyclopedia*, Baltimore, Penguin Books, 1965, 648 p.
258. Wright, Esmond, Kenneth M. Stamp (ed. by), *The McGraw-Hill Illustrated World Encyclopedia*, New York-Toronto-London, McGraw-Hill Book Co., 1964, 529 p.

★

259. Ștefănescu, Ștefan (coordonator) și colab., *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, Edit. științifică și enciclopedică, 1978, 437 p.
260. * * * *Dicționar enciclopedic român*, I—IV, București, Edit. politică, 1962—1966.
261. * * * *Mic dicționar enciclopedic*, București, Edit. enciclopedică română, 1972, XI — 1730 p.

Pentru al doilea război mondial, vezi pp. 1530—1531.

★

262. Baudot, Marcel, Henri Bernard, H. Brugmans, M. R. D. Foot, Hans-Adolf Jacobsen (sous la direction de), *Encyclopédie de la Guerre, 1939—1945*, Paris, Casterman, 1977, 440 p.
263. Keegan, John (General ed.), *The Rand McNally Encyclopedia of World War II, Second Impression*, Chicago-New York-San Francisco, A. Bison Book (Rand McNally and Co.), 1977, 256 p.
264. Gerhard, Jan (ed.), *Druga wojna światowa 1939—1945. Informator*, Warszawa, MON, 1962, 712.
265. Parrish, Thomas, S. L. A. Marshall (eds.), *The Simon and Schuster Encyclopedia of World War II*, New York, Simon and Schuster, 1978, XVI—767 p.
- Cea mai completă enciclopedie a războiului mondial.
266. Reid, Alan, *A Concise Encyclopedia of the Second World War*, London, Osprey, 1974, 232 p.
267. Repollés, Aguilar Jose, *Le segunda guerra mundial*, Barcelona, De Gassó Huos, 1968, 450 p.
268. Snyder, Louis L., *Encyclopedia of the Third Reich*, New York, McGraw-Hill Book Co., 1976, 410 p.
269. Sobczak, K. (ed.), *Encyclopedia II wojny światowej*, Warszawa, MON, 1975, 793 p.

★

270. Keegan, John, *Who Was Who In the World War II, Second Impression*, New York, A Bison Book, 1978, 224 p.
- Cea mai completă lucrare de acest fel.
- 270 bis. Vezi nr. 300.

★

271. Burickson, S., *Concise Dictionary of Contemporary History*, London, Owen, 1959, VIII—216 p.
272. Dumont, Jean, *Dictionnaire de la Seconde Guerre mondiale et de ses origines*, I—II, Paris, Historama, 1971.
273. Egeberger, David, *A Dictionary of Battles*, London, Georg Allen and Unwin/New York, Thomas Y. Cromwell, 1967, X—526 p.
274. Fejtő, François, *Dictionnaire des partis communistes et des mouvements révolutionnaires*, Paris—Tournai, Casterman, 1971, 235 p.
275. Frangulis, A. F. (sous la direction de), *Dictionnaire diplomatique. Biographie des diplomates du Moyen-Age à nos jours*, 7 vols., Genève—Paris—New York, Académie Diplomatique Internationale, 1933—1968.
- Vezi și ed. prescurtată : Genève, 1962, 1261 p.
276. Fuchs, Konrad, Herbert Raab, *Wörterbuch zur Geschichte*, I—II, München, DTV, 1972, 892 p.
277. Gromiko, A. A. (ed.), *Diplomaticeskii slovar v trekh tomah*, Moskva, Gospolitizdat, 1960—1964.
278. Haensch, G. (comp. by), with the cooperation of Adrien Robinet de Cléry, *Dictionary of International Relations and Politics. Systematic and Alphabetical in 4 Languages. German-English, American-French-Spanish*, Amsterdam, Elsevier, 1965, XV—638 p.

279. Harbottle, Thomas, *Dictionary of Battles*. Revised and updated by George Bruce, London, Rupert Hart-Davis, 1971, 334 p.
280. Herzfeld, Hans (hrsg.), *Biographisches Lexikon zur Weltgeschichte*, Frankfurt-am-Main, 1970, 1 039 p.
281. Howat, G.M.D. (General editor), *Dictionary of World History*, London, Nelson, 1973, XXVII—1 720 p.
282. Hvamson, Albert M., *A Dictionary of Universal Biography of All Ages and of All Peoples*, Second Edition, London, Routledge and Kegan Paul, 1951, XII—680 p.
283. Kay, Ernest (Compiled by), *Dictionary of International Biography*, 2 vols, ed. a 7-a, London-Dartmouth, Melrose Press, 1971, 1 304 p.
284. Keegan, J. W. A., *Who's Who in Military History from 1453 to the Present Day*, London, Weidenfeld and Nicolson, 1976, 367 p.
285. Launay, Jacques de, E. Lousse, *Dictionnaire d'histoire contemporaine, 1776—1969*, Paris, Editions Rencontre, 1969.
286. Lazitch, Branko, Milorad M. Drachkovitch, *Biographical Dictionary of the Comintern*, Stanford, The Hoover Institution Press, 1973, XXXXII—458 p.
287. Luttwak, Edward, *A Dictionary of Modern War*, New York, Harper and Row, 1971, 224 p.
288. Macovescu, George s.a., *Dictionar diplomatic*, București, Edit. politică, 1979, 1 061 p.
289. Marko, Walter s.a., *Weltgeschichte. Die Länder der Erde von A—Z*, Leipzig, VEB, 1965, XVI—959 p.
290. Masquet, G., *Dictionnaire des grands événements de l'histoire*, Paris, Hachette, 1973, 315 p.
291. Mourre, Michel, *Dictionnaire d'Histoire Universelle*, 2 vols., Paris, Editions Universitaires, 1968, 2 367 p.
Excelent dicționar, cu numeroase referiri în România.
292. Neilson, W. A. (Editor-in-Chief), *Webster's Biographical Dictionary. A Dictionary of Names of Noteworthy Persons with Pronunciations and Concise Biographies*, ed. I, Springfield (Mass.), G. and C. Merriam, 1962, XXXVI—1 697 p.
293. * * * *New Dictionary: An Encyclopedic Summary of Contemporary History*, New York, Facts on File, 1973, II—437 p.
294. Palmer, A. W., *A Dictionary of Modern History 1789—1945*, Harmondsworth, Penguin Books, 1967, 363 p.
295. Quick, J., *Dictionary of Weapons and Military Terms*, New York, McGraw-Hill Book Co., 1973, XII—515 p.
296. Robinson, Jacob, Philip Friedman, *Guide to Jewish History under Nazi Impact*, New York, 1960, XXXII—426 p.
297. Roeder, Williams S., *Dictionary of European History*, New York, Philosophical Library, 1954, 316 p.
298. Römer, Karl, *Lexikon zur Geschichte und Politik im 20. Jahrhundert*, 2. vols., Köln, Kepenhauer und Witsch, 1971, V—871 p.
299. Scopa, M., *Dizionario delle battaglie, dell'Antichità alla seconda guerra mondiale*, Milano, Ape, 1953, 319 p.
300. Tunney, Christopher, *A Biographical Dictionary of World War II*, London, Dent, 1972, VIII—216 p.
301. Warwick, Alan, *A Dictionary of Modern History. 1789—1945*, London, Cresset Press, 1962, VIII—314 p.
302. * * * *Who did What. Select Biographical Dictionary of the Top 5 000 Names in World History*, New York, Crown Publishers, 1974.
303. Windrow, M., F. K. Mason, *A Concise Dictionary of Military Biography. Two Hundred of the Most Significant Names in Land Warfare, 10-th—20-th Century*, Berkshire, Osprey, 1975, XI—337 p.

D. ISTORIOGRAFIE

304. Association européenne d'histoire contemporaine, *Guide de la recherche en histoire contemporaine*, I, Strasbourg, Imprimerie Louis-Jean, 1970, 177 p.
305. Babin, A. I. ș.a., *Očerki sovestskoi voennoi istoriografii*, Moskva, Voenizdat, 1974, 415 p.
306. Besențev, A. V. ș.a., *Voina, istoriia, ideologiiia. (Burjuaznaia voennaia istoriia na slujbe militarizma)*, Moskva, Politizdat, 1974, 383 p.

307. Brunet, Jean-Paul, Alain Plessis, *Introduction à l'histoire contemporaine*, Paris, A. Colin, 1972, 325 p.
308. Comité Français des Sciences Historiques, *La recherche historique en France de 1940 à 1965*, Paris, CNRS, 1965, LXIV—519 p.
309. Derevianko, P. (ed.), *Burjuaznii istoriki o načialnom periode vtoroi mirovoi voini*, Moskva, Voenizdat, 1973, 128 p.
310. Derevianko, P. M., A. A. Gurov (eds.), *Protiv falsifikatorov istorii vtoroi mirovoi voini. (Sbornik statei)*, Moskva, Voenizdat, 1959, 334 p.
Vezi ed. în limba română: *Impotriva falsificatorilor celui de al doilea război mondial. (Culegere de articole)*, București, Editura militară, 1960, 354 p.
311. Elton, G. R., *Modern Historians on British History, 1485—1945. A Critical Bibliography, 1945—1969*, Ithaca, Cornell University Press, 1970, VIII—239 p.
Lucrare fundamentală.
312. Eremeev, L. M., *World War II: The Soviet Union's Victory as Seen by its Enemies and Friends*, Moskva, Novosti, 1972, 151 p.
313. Eremenko, A. I., *Protiv falsifikatorov istorii vtoroi mirovoi voini*, Moskva, IL, 1958, 119 p.; ed. a 2-a, Moskva, 1960, 150 p.
Vezi ed. în limba română: — *Impotriva falsificării istoriei celui de-al doilea război mondial*, București, Editura politică, 1959, 133 p.
314. * * * *Falsificatorii istoriei. Notă istorică*, București, Editura P.M.R., 1948, 80 p.
Lucrare depășită. Traducere din limba rusă.
315. Freidel, Frank (ed.), *Harvard Guide to American History...* (Vezi nr. 170).
316. Fueter, Eduard, *Geschichte der neueren Historiographie*, ed. a 3-a, München—Berlin, Oldenbourg, 1968, XXII—670 p.
317. Furber, Elisabeth Chapin (ed.), *Changing Views on British History. Essays on Historical Writing since 1939*, Cambridge, (Mass.), Harvard University Press, 1966, XII—418 p.
318. Galkin, I. S. (ed.), *Istoriografija novoi i noveișei istorii stran Evrope i Ameriki*, Moskva, Izd. Moskovskogo Universiteta, 1968, 598 p.
Un capitol privește istoriografia română (pp. 373—381).
319. Gallagher, Matthew, *The Soviet History of World War II*, New York, Praeger, 1963, 205 p.
320. Gontscharuk (ed.), *Sowjetische Forschungen über den zweiten Weltkrieg*, Moskau, Novosti, 1976, 271 p.
321. Guiral, Pierre ș.a., *Guide de l'étudiant en histoire moderne et contemporaine*, Paris, PUF, 1971, 331 p.
322. Hale, J. R., *The Evolution of British Historiography. From Bacon to Namier*, Cleveland-New York, World Publishing Co., 1964, 381 p.
323. Hillgruber, Andreas (ed.), *Probleme des zweiten Weltkrieges*, Köln-Berlin, Kiepenhauer und Witsch, 1967, 455 p.
324. Horna, Dagmar, *Current Reseach in Central and Eastern Europe*, New York, Free Europe Committee, 1956, 250 p.
325. Iggers, Georg G., *New Directions in European Historiography*, Meddletown (Conn.), Wesleyan University Press, 1975.
326. Israeli, V. L. (ed.), *Iz istorii mejdunarodnih otnoșenii*, Moskva, IMO, 1963, 184 p.
327. * * * *Istoria i istoriki. Istoriografija vseobșcei istorii. Sbornik statei*, Moskva, Nauka, 1966, 399 p.
328. Jacobsen, Hans-Adolf, *Zur Konzeption einer Geschichte des zweiten Weltkrieges, 1939—1945. Disposition mit kritisch ausgewähltem Schriftum*, Frankfurt-am-Main, Bernard und Graefe Verlag, 1964, 176 p.
329. Jelavich, Charles (ed.), *Language and Area Studies. East Central and Southeastern Europe. A Survey*, Chicago-London, The University of Chicago Press, 1969, XIX—483 p.
330. Jelavich, Charles and Barbara (eds.), *The Balkans in Transition, Essays on the Development of Balkan Life and Politics since the Eighteenth Century*, Hamden (Conn.), 1963, XV—451 p.; Reprint 1974.
Vezi mai ales contribuțiile semnate de H. L. Kostanick, T. Stoianovich, H. L. Roberts și George C. Soulis.
331. Jilin, P. A. ș.a., *Vtoraja mirovaia voina i sovremennost*, Moskva, Nauka, 1972, 354 p.
332. Jukov, E. M. (ed.), *Razvitie sovetskoj istoričeskoj nauki. 1970—1974*, Moskva, Nauka, 1975, 479 p.

333. Keep, J. (ed.), *Contemporary History in the Soviet Mirror*, London, Allan and Unwin, 1964, 331 p.
334. Krikler, Bernard, Walter Laqueur (eds.), *A Reader's Guide to Contemporary History*, London, Weidenfeld and Nicolson, 1972, IX—259 p.
Cf. cap. 4: Eastern Europe, pp. 98—112 (de Heinz Schurer). Despre România, p. 109—110.
335. Merțalov, A. N. (ed.), *Problemi burjuaznoi istoriografii vtoroi mirovoi voini. K. kritike metodologičeskogo i istoričeskogo aspektov novejšei literatury S.S.A., Anglii, F.R.G., Francii*, Iaroslav, Izd. Gosuniversiteta, 1975, 153 p.
336. Idem, *Zapadnoghermanskie istoriki i memuaristi o vtoroi mirovoi voine*, Moskva, Nauka, 1967, 203 p.
337. Morris, H. P., *A History of British Historiography of the Munich Crisis*, The University of Oklahoma, 1967, 234 p.
338. Nekrici, A. M. (ed.), *Protiv falsifikatii istorii vtoroi mirovoi voini. Sbornik statei*, Moskva, Nauka, 1964, 400 p.
339. Okinshevich, Leo (Comp.), *United States History and Historiography in Postwar Soviet Writings. 1945—1970*, Santa Barbara, Clio Press, 1976, XVI—431 p.
340. Petrov, Vladimir, June 22, 1941. *Soviet. Historians and the German Invasion*, Columbia, University of South Carolina Press, IV—322 p.
341. * * * *Probleme privind istoria celui de-al doilea război mondial*, București, 1960, 247 p.
Culegere de articole apărute în publicațiile sovietice de specialitate.
342. Reutov, G. N., *Pravda i vimišel o vtoroi mirovoi voine. Angliiskaa burjuaznaia istoriografiia o proishozhdenii voini, vnesnoi politike Anglii i meždunarodnih otnoșeniiah 1939—1945 g.g.*, ed. a 2-a, Moskva, MO, 1970, 304 p.
343. Rjeșevskii, O. A., *Voina i istoriia. Burjuaznaia istoriografiia S.S.A., o vtoroi mirovoi voine*, Moskva, Mysl', 1976, 292 p.
344. Robertson, E. M. (ed.), *The Origins of the Second World War. Historical Interpretations*, London, Macmillan, St. Martin's Press, 1971, VIII—312 p.
Reprinted 1973.
345. Rothstein, Andrew, *British Foreign Policy and Its Critics, 1830—1950*, London, Lawrence and Wishart, 1969, 128 p.
346. Schieder, T., H. Rauschnings „Gespräche mit Hitler“ als Geschichtsquelle, Opladen, Westdeutscher Verlag, 1972, 91 p.
346. bis * * * *La Seconda Guerra Mondiale nelle prospettive storica a trent, anni dell'epiclogo. Convegno... 13—16 Settembre 1975*, Como, 1977, 557 p.
347. Sekistov, V. A. (ed.), *Bolșaa loj o voine. Kritika novejšei burjuaznoi istoriografii vtoroi mirovoi voini*, Moskva, Voznizdat, 1971, 368 p.
348. Idem, *Protiv burjuaznih falsifikatorov istorii vtoroi mirovoi voini*, Moskva, Znaniie, 1974, 64 p.
349. Sevostianov, G. N. (ed.), *Amerikanskaia istoriografiia vnesnei politiki S.S.A., 1945—1970*, Moskva, Nauka, 1972, 404 p.
350. Teleghin, F. N., *Iz istorii podgotovki nemetko-fasistskoj agresii protiv S.S.S.R. i Kritika sovremennoi zapadno-ghermanskii reakcionnoi istoriografii*, Moskva, Znaniie, 1960, 40 p.
351. Telpuhovski, B. S., *Protiv falsifikatorov istorii vtoroi mirovoi voini*, Moskva, Znaniie, 1968, 47 p.
352. Watt, Donald C. (ed.), *Contemporary History in Europe. Problems and Perspectives*, New York—Washington, Praeger, 1969, 351 p.
353. Berindei, Dan, *Développement des sciences historiques en Roumanie au cours des dix dernières années*, Bucarest, 1971, 90 p.
354. Constantinescu-Iași, P., *Realizările istoriografiei române între anii 1945—1955*, București, 1955, 51 p.
355. Heistver, A. V., *Kritika zapadnoghermanskoj burjuaznoi istoriografii po voprosu ob učasții Rumunii vo vtoroi mirovoi voine (iun—avgust 1944)*, Moskva, 1974, 24 p.
Referat pentru dizertație de candidat în științe.
356. Rura, Michael J., *Reinterpretation on History as a Method of Furthering Communism in Rumania: A Study of Comparative Historiography*, Georgetown University Press, 1962, 123 p.
357. Weczerka, Hugo, *Literaturbericht über die Geschichte Rumäniens (bis 1945). Veröffentlichungen 1944—1970*, in „Historische Zeitschrift“ (München) Sonderheft 5, 1973, pp. 324—420.

358. Stern, L., A. S. Erusalimski (eds.), *Probleme der Geschichte des zweiten Weltkrieges*, Berlin, Rütten und Loening, 1958.
Vezi și ed. în limba rusă: — *Problemi istorii vtoroi mirovoi voini*, Moskva, Izd. I. L., 1959, 436 p.
Materiale prezentate la prima reuniune a istoricilor din R.D.G. și U.R.S.S. (Leipzig, noiembrie 1957).
- 358 bis Stern, L., A. S. Erusalimski ș.a. (eds.), *Der deutsche Imperialismus im der zweite Weltkrieg*, 5 vols., Berlin, Rütten und Loening, 1960—1962.
Vezi și vol. în limba rusă: — *Ghermanskii imperializm i vtoraiia mirovaia voina*, Moskva, Izd. I. L., 1963, 805 p.
Materiale prezentate la reuniunea istoricilor din R.D.G. și U.R.S.S. (Berlin, noiembrie 1959).
359. Comité d'histoire de la Deuxième, Guerre mondiale (C.N.R.S. — France), *Revue d'histoire de la Deuxième Guerre mondiale*, Paris, t. 1—120/1949—1980. Vezi nr. 29.
360. Comité National des historiens de la République Socialiste de Roumanie, *Nouvelles études d'histoire*, 6 vols., București, Editura Academiei, 1955—1980.
Volume întocmite cu prilejul Congreselor internaționale de istorie de la Roma, Stockholm, Viena, Moscova, San Francisco și București.
361. Comité Internationales des Sciences historiques, Commission internationale d'histoire militaire, *Revue Internationale d'Histoire Militaire*, Nos. 1—2, Paris, 1939 — No 49, Paris, 1980.
Volumele se tipăresc, alternativ, de comisiile naționale (franceză, italiană, polonă, germană, română, niponă, sovietică etc.). În unele numere, predomină materiale despre al doilea război mondial.
362. Centrul de studii și cercetări de istorie și teorie militară, *File din istoria militară a poporului român. Culegere de studii*, vol. 1—9, București, Edit. militară, 1973—1981.
- 362 bis Institutul de istorie „N. Iorga”, *Studii și materiale de istorie contemporană*, 3 vols., București, Edit. Academiei, 1956—1979.
363. Institutul de Studii Istorice și Social-politice, *În slujba cercetării marxist-leniniste a istoriei P.C.R.*, București, Edit. politică, 1971, 533 p.
364. Berindei, Dan și colab., *Dezvoltarea științei istorice în România în ultimul deceniu. Rezultate și perspective*, în „Lucrările Comisiei mixte de istorie româno—ungară”, București, Edit. Academiei, 1977, pp. 61—107.
365. Savu, Alexandru, Eugen Bantea, *Evolution historique du rapport armée-société*, în *XV-e Congrès International des Sciences historiques*, Bucarest 1980, *Rapports*, III. București, Edit. Academiei, 1980.
366. [Diverși autori] — vezi studiile-bilanț privind evoluția istoriografiei române în perioada postbelică:
— Gh. I. Ioniță, I. Scurtu, *Coordonate majore în investigarea istoriei României dintre 1918—1980*, în „Revista de istorie”, no. 6—7/1980, pp. 1403—1439;
— C. Nicolae, *Istoriografia militară românească în anii socialismului*, idem, pp. 1521—1541;
— Ion Popescu-Puțuri, *15 ani de realizări remarcabile în dezvoltarea științei istorice românești*, în „Anale de istorie”, nr. 3/1980, pp. 3—13;
— Const. Bușe și colab., *Cercetările românești de istorie universală în ultimele trei decenii și jumătate*, în „Revista de istorie”, nr. 6—1980, pp. 1441—1488.
367. * * * 9 Mai 1945—1970, București, Edit. Militară, 1970.
Comunicări prezentate la sesiunea științifică internațională de la București consacrată împlinirii a 25 de ani de la victoria asupra Germaniei fasciste.
368. * * * *Politikata na Velikite Sili na Balkanite v navečerieta na Vtorata Svetovna Voina*, Sofia, 1971, 278 p.
Materiale prezentate la sesiunea științifică internațională de la Sofia din 1969. Vezi îndeosebi contribuțiile datorate lui Zivko Avramovski, Henryk Batowski, I. Zivkova, S. Conkov ș.a.
369. * * * *Les Grandes Puissances et les Balkans à la veille et au début de la Deuxième Guerre mondiale, 1937—1941*, Sofia, 1973, 430 p.
Materiale prezentate la sesiunea științifică internațională de la Sofia din 1971. Numeroase comunicări, îndeosebi cele datorate istoricilor români, privesc rolul și locul României în desfășurarea evenimentelor între 1937 și 1941.

370. Truhanovski, V. G. (ed.), *Istoriia mezhdunarodnih otnoşenii i vneşnei politiki SSSR, II, 1939—1945* g.g., Moskva, IMO, 1962.
La sfîrşitul lucrării, un întreg capitol (pp. 519—652) priveşte istoriografia problemei.
371. * * * *Istoriia Velikoi Otecestvennoi voini Sovetskogo Soiuza 1941—1945*, vol. 6, Moskva, Voenizdat, 1965.
Lucrarea cuprinde și un întins capitol privind istoriografia Marelui Război pentru Apărarea Patriei al U.R.S.S. și al doilea conflict mondial (pp. 403—556). Materia este examinată pe țări; despre România cf. pp. 494—498.
372. * * * *La science historique en Union Soviétique: Nouvelles recherches*, Moscou, 1980, 221 p.
373. * * * *Historical Sciences in Socialist Countries. (Problems of Historiography)*, Moscow, 1980, 162 p.
374. Tichvinski, S. I. (ed.), *Sovetskaiia istoriceskaia nauka v 1975—1979* g. g., Moskva, Izd. „Nauka”, 1980, 387 p.

375. Kammen, Michael (ed.), *The Past Before Us. Contemporary Historical Writing in the United States*, Ithaca-London, Cornell University Press, 1980, 524 p.

E. ATLAS. ALBUME. FILME

376. Adams, A. E., Ian M. Matley, William Q. McGagg, *An Atlas of Russian and East European History*, London, Heinemann, 1967, XI—204 p.
377. * * * *Atlas historique. De l'apparition de l'homme sur terre à l'ère atomique*, Paris, Stock, 1968, 605 p.
378. Chew, Allen F., *An Atlas of Russian History: Eleven Centuries of Changing Borders*, ed. rev., New Haven, Yale University Press, 1970, XI—127 p.
379. Clark, Sir George, Sir James Butler, J. P. T. Bury, E. A. Benians (Advisory Committee), *The New Cambridge Modern History, XIV, Atlas*, Edited by H. C. Darby and Harold Fullard, Cambridge, At the University Press, 1970, XXIV—319 p.
380. Gilbert, M., J. R. Flower, *Recent History Atlas 1870 to the Present Day*, London, Weidenfeld and Nicolson, 1966, 121 p.
381. * * * *Grand atlas historique*, Paris, Éditions du livre de Paris, 1969, 601 p.
382. Hvostov, V. M., A. P. Averianov (eds.), *Atlas novejşei istorii zarubejnih stran*, Moskva, GUGK, 1964, 56 p.
383. Merrill, E. N., J. I. Teall, *Atlas of World History*, Boston, Ginn, 1965, VII—173 p. + ^{mapa}.
384. Ozouf, R., *Atlas du XX-e siècle*, Paris, Nathan, 1965, 135 p.
385. Palmer, R. R. (ed.), *Atlas of World History*, New York, Rand Mc Nally, 1957, 216 p.
386. Richards, Irene, J. B. Goodson, J. A. Morris, *A Sketch-Map History of the Great Wars and After, 1914—1962*, ed. 5-a, London, Harrap, 1963, 162 p.
387. *Westermanns Atlas zur Weltgeschichte*, III, *Neuzeit*, Berlin-Hamburg, 1963.

★

388. Chandler, David (ed.), *A Traveller's Guide to the Battlefields of Europe*, 2 vols., London, Hugh Evelyn, 1965, Philadelphia-New York, Chilton Books, 1965. Vol. 2 priveşte Europa centrală de răsăriteană.

★

389. * * * *Atlas of World War II*, 20th Commemorative edition, Napplewood (NY), Hammond and Co., Inc., 1965.
390. Bernard, Henri, *La guerre et son évolution à travers les siècles. Atlas des croquis et tableaux*, vol. 2, Bruxelles, École Royale Militaire. Service de Reproduction des Cours, 1957, V, 155—513.

Volumul al doilea priveşte ultimul conflict mondial.

391. Brown, Ernest F., *The War in Maps: An Atlas of the New York Times Maps*, London-New York, Oxford University Press, 1946, 197 p.
 392. Fechter, Helmut, Günther Schomaeckers, *Der Seekrieg 1939-45 in Karten. Nordsee, Atlantik, Preetz, Gerdes*, 1967, 130 p.
 393. Fechter, Helmut, Gerhard Hümmelchen, *Seekriegatlas. Mittelmeer, Schwarzes Meer. 1940-1943*, München, Lehmann, 1972, 147 p.
 394. Horrabin, James F., *An Atlas-History of the Second Great War*, 10 vols., London — New York, T. Nelson, 1940-1946.
 395. * * * *March of the Swastika. World War II. Battles and Campaigns. Atlas of the World War II*, London, Orbis Publishers, 1973.
 396. Platonov, S. P. (ed.), *Vtoraiia mirovaia voina 1939-1945. Kratkie voenno-istoricheskie ocherki. Albom shem*, Moskva, Voenizdat, 1958.
 397. Stembbridge, Jasper H., *The Oxford War Atlas*, 4 vols., New York, Oxford University Press, 1941-1946.
 398. [United States on America. Military Academy], *The War in Western Europe*, West Point, New York, Department of Military Art and Engineering, 1952.
 399. Young, Peter (ed.), *Atlas of the Second World War*, Cartography Richard Natkiel, London, Weidenfeld and Nicolson 1973, 288 p.
- Vezi și ultima ediție :
— New York, A Paragon Books (G. P. Putnam's Sons), 1979, 288 p.

★

400. Pascu, Ștefan (ed.), *Atlas istoric*, București, Edit. didactică și pedagogică, 1971, 199 p.
 401. Popa, Constantin, Antone Marinescu, Gh. Romanescu, *Armata română în războiul antihitlerist. Albom de scheme*, București, Edit. militară, 1980, 167 p.
- O excelentă lucrare — considerații istorice, armata română în insurecție, în lupta pentru eliberarea Patriei, apoi a Ungariei și Cehoslovaciei. Bibliografie.

★

402. Alexander, Charles W., *Justice at Nuernberg: A Pictorial Record of the Trial of Nazi War Criminals by the International Tribunal, at Nuernberg, Germany, 1945-1946*, Photographed by..., Chicago, Marvel Press, 1946, 193 p.
 403. Ramsey, Winston G., *After the Battle*, 8 vols., London, Battle of Britain Prints International, Ltd., 1975.
- Imagini din vremea războiului și din anul 1973 de pe meleagurile unde s-au desfășurat mari înclăștări (Normandia, Arnhem, Ardeni, Dieppe, Ruhr etc.).
404. * * * *United States Army in World War II. Pictorial Record. The War Against Germany: Europe and Adjacent Areas*, Washington, 1951, XII — 448 p.

★

405. Afanasiev, N. M. ș.a., *Velikaia Otecestvennaia voina 1941-1945 v fotografii i kinodokumentah. Fotoalbom*, vol. 1-2, Moskva, Planeta, 1975 —
406. Alperin, S. ș.a., *Velikii podvig. Fotoalbom*, ed. 2-a, Moskva, Politizdat, 1966, 332 p.
407. Bergschicker, Heinz, *Stalingrad. Eine Chronik in Bildern*, Berlin, Verlag der Nation, 1960, 212 p.
408. Riumkin, Ia., *Ot Stalingrada do Berlina. Albom*, Moskva, Gospolitizdat, 1960, 267 p.
409. Burke, J. W., *The Big Rape. The Graphic and Superb Story of the Fall of Berlin*, London, World Distributors, 1951, 288 p.
410. Haupt, W., C. Wagener, *Bildchronik der Heeresgruppe Süd 1941-1945*, Dornheim, Podzun Verlag, 1969, 112 p.

★

411. Lorant, Ștefan, *Sieg Heil! (Hail to Victory): An Illustrated History of Germany from Bismarck to Hitler*, New York, W. W. Norton, 1974, 352 p.
412. Neumann, R., H. Koppel, *The Pictorial History of the Third Reich*, New York, Bantam Books, 1962, XXIX — 224 p.

413. Zentner, Kurt, *Illustrierte Geschichte des Dritten Reiches*, Münster, Südwest Verlag, 1966, 623 p.
- ★
414. Chamberlain, P., Ch. Ellis, *Pictorial History of the Tank, 1915—1945*, New York, Galahad Books, 1972, 256 p.
415. Edwards, Roger, *German Airborne Troops, 1936—45*, London, Macdonald and Jane's, 1974, 160 p.
416. Ford, B. J., *Allied Secret Weapons. The War of Science*, London, Macdonald and Co., 1971, 160 p.
417. Hogg, I. V., *Forteresses. Histoire illustrée des ouvrages défensifs*, Lausanne, Ed. Vilo, 1976, 174 p.
418. Munson, Kenneth G., *Japanese and Russian Aircraft of World War Two*, London, Jan Allan, 1962, 64 p.
419. Milson, Y., *Russian Tank, 1900—1970: The Complete Illustrated History of Soviet Armoured Theory and Design*, Harrisburg, Stackpole Books, 1971, 192 p.
420. Orgil, D., *T-34 Russian Armor*, New York, Ballantine Books, 1971, 160 p.
421. Tatum, W. H., E. J. Heffschmidt (eds.), *Navy, Uniforms, Insignia and Warships of World War II*, Old Greenwich (Conn.), W. E., 1968, VIII — 268 p.
422. Vlădescu, Cristian M., *Uniformele armatei române, de la începutul secolului al XIX-lea pînă la victoria din mai 1945*, București, Editura Meridiane, 1977, 171 p.
- ★
423. * * * *La caricatura internazionale durante la seconda guerra mondiale*, Novara, Istituto Geografico di Agostini, 1971, 408 p.
424. Daniel, Joseph, *Guerre et cinéma. Grandes illusions et petits soldats 1895—1971*, Paris, A. Colin, 1972, 453 p.
425. * * * *La Deuxième Guerre mondiale racontée par les dessinateurs humoristes de tous les pays belligérants*, Narbonne, Publications Internationales, Éd. Cléopâtre, 1974.
426. * * * *La Deuxième Guerre mondiale racontée par les affiches*, Narbonne, Publications Internationales, Éd. Cléopâtre, 1974.
427. Jeavons, Clyde, *A Pictorial History of War Films*, London-New York-Toronto, Hamlyn, 1974, 253 p.
428. Lebedev, A. A., *Iz kin letopisi Velikoi Otecestvennoi voini. 1941—1945. Albom*, Moskva, Iskustvo, 1975, 335 p.
429. Morella, Joe s.a., *The Films of World War II*, Secaucus, New Jersey, The Citadel Press, 1973, 249 p.

A. GHIDURI DE ARHIVE

430. Arhivele din R.S. România — pentru — vezi îndeosebi: — *Indrumător în Arhivele Centrale*, I₁—₂, București, 1971—1974. Volumul I₁ a fost reeditat în 1972. Vezi, de asemenea, îndrumătoarele pentru Arhivele Statului din centrele județene (Arad, Ilfov, Iași, Mehedinți, Prahova, Vâlcea, Hunedoara, Maramureș, Banat, etc.), dintre care unele au fost editate în mai multe volume (Iași, 4 vols.). Vezi și lucrarea tipărită de Mihail Fănescu ș.a., *Bibliografia arhivisticii românești*, București, Direcția Generală a Arhivelor Statului din R.S.R., 1969, 107 p. Toate lucrările menționate privesc unitățile din rețeaua Arhivelor Statului, exceptându-se însă alte numeroase instituții care dețin importante fonduri documentare din vremea ultimului război mondial, cum ar fi în primul rând Arhiva Ministerului Afacerilor Externe al R.S.R., Biblioteca Academiei Române (Secția Manuscrise), Arhivele Ministerului Apărării Naționale (Pitești), Biblioteca Centrală de Stat (București) ș.a.
431. American Historical Association. Committee for the Study of War Documents, *Guides to German Records Microfilmed at Alexandria*, 66 vols., Washington, 1958—1959—1972.
 Cele 66 fascicule privesc fondurile arhivistice germane, capturate de trupele americane în 1945 și transportate în S.U.A., unde au fost inventariate, microfilmate și puse la dispoziția specialiștilor: documente din Ministerul Economiei Reichului (vol. 1), de la Oficiul pentru Germania (2), de la NSDAP (3), de la Organizația Todt (4), Diverse (5), diverse instituții culturale (6), de la OKW (7) ș.a. Vezi și George D. Kent (no. 439).
432. Bethel, Elizabeth (comp.), *The Determination and Requirements 1939—1945. A Guide to Records in the National Archives*, Washington, US National Archives, 1951, 56 p.
433. Boeninger, Hildegard R., *The Hoover Library Collection on Germany*, Stanford, 1961, 56 p.
434. Dull, P., M. T. Umemura, *The Tokyo Trials. A Functional Index to the Proceedings of the IMTFE [International Military Tribunal for the Far East]*, Ann Arbor, 1957, 94 p.
435. Ellwood, D. W., J. E. Miller (comps.), *Introductory Guide to American Documentation of the European Resistance Movement in World War II*, vol. 1, Turin, University of European Studies of Turin, 1975, XIV — 161 p.
436. Grimsted, Patricia Kennedy, *Archives and Manuscript Depositories in the USSR. Moscow and Leningrad*, Princeton, Princeton University Press, 1972, XXX — 436 p.
437. Hamer, Philip M. (ed.), *A Guide to Archives and Manuscripts in the United States*, New Haven Yale University Press, 1965, XXIII — 775 p.
438. Hazlehurst, Cameron, Christine Woodland, *A Guide to the Papers of British Cabinet Ministers, 1900—1951*, London, Office of the Royal Historical Society, 1974, 174 p.
439. Kent, George D. (Comp. and ed. by), *A Catalogue of Files and Microfilms of the German Foreign Ministry Archives, 1920—1945*, 4 vols., Stanford, Hoover Institution on War, Revolution and Peace, Stanford University Press, 1962—1966.
440. Lötze, Helmut (ed.), *Übersicht über die Bestände des Deutschen Zentralarchiv Potsdam*, Berlin, 1957, 232 p.
441. Mayer, S. L., W. J. Koenig, *The Two World Wars. A Guide to Manuscript Collections in the United Kingdom*, London-New York, Bowker, 1976, XII — 317 p.

442. [Public Record Office], *The Second World War. A Guide to Documents in the...*, London, HMSO, 1972, IX — 305 p.
443. [Idem], *Guide to the Contents of the...*, 2 vols., London, HMSO, 1963.
444. Seraphim, Hans-Günther (ed.), *Indices zu den zwölf Nürnberger U.S.-Militärgerichtsprozessen*, 6 vols., Göttingen, 1950—1967.
445. Sworakowski, Witold S., Helena Sworakowska, *List of Archive Material Dealing with Federation Plans for Central and Eastern Europe Developed During the Second World War*, Stanford, Stanford University Press, 1954, 30 p.
446. Thomas, D. H., L. M. Case (eds.), *The New Guide to the Diplomatic Archives of Western Europe*, Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 1975, XI — 441 p.
447. United Nations. Department of Conference and General Services, *Guide to Records of the War Crimes Trials Held in Nürnberg, Germany, 1945—1949*, Lake Success, 1949.
448. National Archives and Records Service. General Services Administration [U.S.A.], *Guide to the National Archives of the United States*, Washington, 1974, XXV — 884 p.
449. Idem, *Federal Records of World War II*, 2 vols., Washington, GPO, 1950—1951.
450. Idem, *Guide to Records of the Italian Armed Forces*, 3 vols., Washington, GPO, 1967.
451. Idem — vezi nr. 431.
452. Vivian, James F., *Materials in the National Archives Relating Rumania*, Washington, The National Archives, 1970, 18 p.
453. Weinberg, Gerhard L., Fritz T. Epstein, *Guide to Captured German Documents*, Maxwell Air Force Base (Alabama), 1952, IX — 90 p.
454. Wiener Library, *Catalogue of Nuremberg Documents*, London, 1961, 139 p.

B. DOCUMENTE

B.1 COLECȚII GENERALE DE DOCUMENTE

455. Bușe, Constantin, Al. Vianu, Z. Zamfir, Gh. Bădescu, *Relații internaționale în acte și documente*, I, 1917—1939; II, 1939—1945, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1974—1976.
Crestomația, în afară de actele fundamentale ce au marcat evoluția raporturilor internaționale în epoca contemporană, cuprinde numeroase documente inedite privind rolul și locul României în lume.
456. Gafurov, V. G., L. I. Zubok, V. G. Truhanovski ș.a., *Hrestomatia po noveișei istorii*, II, 1939—1945. *Dokumenti i materialy*, Moskva, Izd. Soț.-ekon. lit., 1960, 765 p.
457. Gantenbein, James W., *Documentary Background of World War II, 1931—1941*. Compiled and Edited by..., New York, Columbia University Press, 1949, 1122 p.
458. Toynbee, A. J., M. Carlyle (eds.), *Documents on International Affairs, 1939—1946*, vol. 1, *March-September 1939*; vol. 2, *Hitler's Europe*, London, Oxford University Press, 1951—1954.
459. Jacobsen, Hans-Adolf, *Der zweite Weltkrieg in Chronik und Dokumenten. 1939—1945*, ed. 7-a, Darmstadt, Wehr und Wissen Verlagsgesellschaft, 1961, 767 p.
Cronologia reputatului istoric vest-german cuprinde și numeroase documente fundamentale ale conflagrației secolului.
460. Freud, Michael, *Geschichte des zweiten Weltkrieges in Dokumenten (1938—1945)*, 3 vols., Freiburg, Herder, 1953—1956.
461. * * * *Da Teheran a Yalta. Verbalii delle conferenze dei capi di governo della Gran Bretagna, degli Stati Uniti e dell'Unione Sovietica, Churchill, Roosevelt, Stalin, durante la seconda guerra mondiale*, Roma, Editori Riuniti, 1965, XLIII — 343 p.
Vezi și versiunea sovietică a documentelor privitoare la contactele celor „trei mari” din vremea războiului (nr. 33).
462. * * * *Charta Atlanticului din 14 august 1941. Declarația Națiunilor Unite din 1 ianuarie 1942. Charta Națiunilor Unite din 26 iunie 1945. O.N.U., Convenția de Armistițiu cu România și Anexele ei din 12 septembrie 1944*. Cu o prefață de C. Dem-Popescu, București, „Standard Graphica” — Mărvan, 1946, 63 p.
463. Sanakoev, S. P., B. L. Tibilevski (eds.), *Tegheran. Yalta. Potsdam. Sbornik dokumentov*, ed. 2-a, Moskva, IMO, 1970, 416 p.

- Numeroase referiri la România, ca și la nr. 31. Vezi și ediția germană a lucrării: — Alexander Fischer (ed.), *Teheran, Ialta, Potsdam. Die sowjetischen Protokolle von den Kriegskonferenzen der „Grossen Drei“*, Köln, Verlag Wissenschaft und Politik, 1968, 414 p.
464. Bittel, K. (ed.), *Das Potsdamer Abkommen und andere Dokumente aus der Zeit des zweiten Weltkrieges*, ed. 7-a, Berlin, Kongress-Verlag, 1959, 112 p.
465. * * * *Conferințele dintre Franklin D. Roosevelt, Winston Churchill la Casablanca, Cairo și I. V. Stalin la Teheran, Moscova și Yalta (Crimeea) și dintre Harry Truman, Winston Churchill, I. V. Stalin și Clement Atlee la Potsdam (Berlin)*. Cu o prefață de C. Dem. Popescu, București, Tip. Ion C. Văcărescu, 1947, 141 p.
466. Deuerlein, Ernst (ed.), *Potsdam 1945. Quellen zur Konferenz der „Grossen Drei“*, München, DTV, 1963, 409 p.
467. Förster, G., O. Groehler, *Der zweite Weltkrieg...*, Berlin, 1974, 587 p.
Vezi și nr. 208.
468. Goodrich, L. M., Edward Hambre, *Charter of the United Nations: Commentary and Documents*, Boston, World Peace Foundation, 1946, 413 p.
469. Grenville, J. A. S., *The Major International Treaties 1914—1973. A History and Guide with Texts*, London, Methuen and Co. Ltd., 1974, XXIX — 575 p.
Lucrare cu caracter general fundamentală; numeroase referiri la România.
470. Langsam, Walter C., *Historic Documents of World War II*, Princeton, D. Van Nostrand Co., 1958, 192 p.
471. League of Nations, *Report on the Work of the League During the War*, Geneve, League of Nations Paper, 1945, 167 p.
472. Maki, John Mc Gilvery, *Conflict and Tension in the Far East: Key Documents 1894—1960*, Seattle, University of Washington Press, 1961, IX — 245 p.
473. Royal Institute of International Affairs, *United Nations Documents, 1941—1945*, London-New York, 1946, 271 p.
474. Standke, Herbert (ed.), *Die Organisation der Vereinten Nationen. Dokumente*, I, Berlin, VEB, 1961, 246 p.
475. * * * *United Nations in the Making: Basic Documents*, Boston, World Peace Foundation, 1945, 130 p.
476. United Nations, *Surrender of Italy, Germany and Japan, World War II: Instruments of Surrender, Public Papers and Addresses of the President and of the Supreme Commanders*, Washington, GPO, 1946, 111 p.

B. 2 COLECȚII DE DOCUMENTE DIPLOMATICE

MAREA BRITANIE

477. Great Britain. War Cabinet, *Cabinet Office List of War Cabinet Memoranda (Cab. 66) (W. P. and C. P. series) 1939 September—1945 July*, London, Swift, 1977, 211 p.
478. Woodward, E. L., Rohan Butler (eds.), *Documents on British Foreign Policy 1919—1939*, London, HMSO, 1946 —

Colecție fundamentală de documente diplomatice reflectând relațiile Marii Britanii cu toate statele de pe glob în perioada interbelică. În diverse volume se află numeroase și elocvente acte privind raporturile anglo-române, în special, situația internațională a României, în general. De remarcat că respectiva colecție de documente are un caracter oficial, ea a fost inițiată imediat după război și editarea ei continuă și în prezent pe trei serii (dintre care numai ultima, referitoare chiar la ajutorul și izbucnirea celui de-al doilea război mondial, a fost încheiată):

— *DBFP 1919—1939*, First Series, 1919—1939, London, HMSO, 1947 —

Din această serie s-au editat vols. 1—19 între anii 1947 și 1974, care acoperă perioada 1919—1923. Pentru anul 1919, când s-a întrunit Conferința de pace de la Versailles, s-au imprimat șase volume, în fiecare fiind incluse o serie de acte despre România.

— *DBFP 1919—1939*, Series I A, London, HMSO, 1966—1975.

Din această serie s-au tipărit șapte volume de documente, care acoperă anii 1925—1930.

— *DBFP 1919—1939*, Second Series, London, HMSO, 1946 —

Această serie acoperă perioada 1929—1938, din ea tipărindu-se până în prezent 13 volume (anii 1929—1936), între 1946 și 1973.

— *DBFP 1919—1939*, Third Series, 1938—1939, London, HMSO, 1949—1961.

Respectiva serie cuprinde nouă volume de documente și un altul de indici :

— Vol. 1: *1st March—23rd July 1918 (The Anschluss and the First Phase of the Czechoslovak Crisis)*, London, 1949, LV — 655 p.

— Vol 2: *23rd July—30th September 1938 (From the Czech Crisis until the Munich Conference)*, London, 1949, LXXVII — 692 p.

— Vol 3: *1938—1939 (Hungarian and Polish Claims on Czechoslovak Territory; the Putting into Effect of the Munich Agreements; Anglo-Italian Relations)*, London, 1950, LXIV — 677 p.

— Vol. 4: *20th January—3rd April 1939 (German Aggression in Czechoslovakia and the British Guarantee to Poland)*, London, 1951, LXXIV — 647 p.

— Vol. 5: *4th April—7th June 1939 (Italy and Albania; German-Polish, Anglo-Russian and Anglo-Italian Relations; the Problem of Danzig)*, London, 1952, LXXXVII — 818 p.

— Vol. 6: *8th June — 28th August 1939 (Anglo-Franco-Russian and Anglo-Franco-Turkish Relations)*, London, 1953, XCII — 789 p.

— Vol. 7: *15th August — 4th September 1939 (Attempts to Prevent the German Attack on Poland; Final Diplomatic Efforts and the Outbreak of War)*, London, 1954, CIII — 633 p.

— Vol. 8: *4th August 1938 — 9th April 1939 (British Policy in the Far East)*, London, 1955, LXXXIV — 560 p.

— Vol. 9: *10th April — 3rd September 1939 (Policy in the Far East)*, London, 1955, LXXXIII — 539 p.

— Vol. 10: *Index*, London, 1961, VII — 149 p.

CEHOSLOVACIA

479. Kral, V. (ed.), *Das Abkommen von München 1938*, Praha, Academia, 1968, 371 p.
480. Otáhalová, Libuse, Milada Cervinková, *Dokumenty z historie československé politiky, 1939—1943*, 2 vols., Praha, Akademie, 1966.
481. Firiubin, N. P., J. Hajek s.a. (eds.), *Československo-sovětské vztahy v době Velké vlastenecké války 1941—1945. Dokumenty a materiály*, Praha, 1960, 268 p.
482. * * * *Nouveaux documents pour servir à l'histoire de Munich*, Praha, Orbis, 1958, 136 p.
Vezi și ed. în limba rusă: — *Nochie dokumenti iz istorii Miunhena*, Moskva, 1958, 160 p.

FRANȚA

483. Commission parlementaire d'enquête sur les événements survenus en France de 1933 à 1945, Rapport de M. Charles Serre, député. Témoignages et documents, *Les événements survenus en France de 1933 à 1945*, 9 t. în 11 vols., Paris, PUF, 1951, 2 896 p.
484. Le Gouvernement Français, Ministère des Affaires étrangères, *Recueil des documents de la Conférence de Paris*, 4 vols., Paris, 1946.
485. Ministère des Affaires étrangères. Commission de publication des documents relatifs aux origines de la Guerre 1939—1945, *Documents diplomatiques français, 1932—1939*, Paris, Imprimerie Nationale, 1963 —

Colecție oficială de acte fundamentale privind politica externă a Franței în anii dinaintea celui de-al doilea război mondial. Numeroase dintre documentele incluse în colecție se referă la raporturile franco-române îndeosebi, la situația externă a României în general. Colecția cuprinde două serii, până în prezent editându-se mai multe volume din fiecare :

— *Documents diplomatiques français, 1933—1939*, I-ère Série, 1932—1935, Paris, Imprimerie Nationale, 1964 —

— t. 1 (9 juillet — 14 novembre 1932), Paris, 1964, LXIII — 743 p.

— t. 2 (15 novembre 1932 — 17 mars 1933), Paris, 1966, LV — 876 p.

— t. 3 (17 mars — 15 juillet 1933), Paris, 1967, LXX — 928 p.

— t. 4 (16 juillet — 12 décembre 1933), Paris, 1968, LVI — 788 p.

— t. 5 (13 décembre 1933 — 13 mars 1934), Paris, 1970, LXII — 970 p.

— t. 6 (13 mars — 26 juillet 1934), Paris, 1972, XLV — 1 089 p.

— *Documents diplomatiques français 1933—1939*, 2e Série, 1936—1939, Paris, Imprimerie Nationale, 1963 —

— t. 1 (1 janvier — 31 mars 1936), Paris, 1963, LXXI — 756 p.

— t. 2 (1 avril — 18 juillet 1936), Paris, 1964, LXVIII — 763 p.

— t. 3 (19 juillet — 19 novembre 1936), Paris, 1966, XLIX — 844 p.

— t. 4 (20 novembre 1936 — 19 février 1937), Paris, 1967, XLV — 850 p.

— t. 5 (20 février — 31 mai 1937), Paris, 1968, XLII — 851 p.

— t. 6 (1 juin — 29 septembre 1937), Paris, 1970, XLVIII — 919 p.

— t. 7 (29 septembre 1937 — 16 janvier 1938), Paris, 1972, XLV — 972 p.

— t. 8 (17 janvier — 20 mars 1938), Paris, 1973, LI — 1 008 p.

— t. 9 (21 mars — 9 juin 1938), Paris, 1974, LI — 1 084 p.

— t. 10 (10 juin — 2 septembre 1938), Paris, 1976, LIX — 987 p.

— t. 11 (3 septembre — 2 novembre 1938), Paris, 1977, LXII — 792 p.

— t. 12 (3 octobre—30 novembre 1938), Paris, 1978, LXIII, 937 p.

GERMANIA

486. * * * *Akten zur deutschen auswärtigen Politik 1918—1945*, Baden-Baden, 1950 —

Colecție fundamentală pentru studierea originilor și desfășurării celui de-al doilea război mondial. Se publică actele capturate de aliați apusenți în Germania la sfârșitul războiului. În acest scop, imediat după 1945 s-a constituit o comisie oficială anglo-franco-americană (partea sovietică s-a retras), care a procedat neîntârziat la tipărirea actelor provenind de la Ministerul de Externe german, la început avându-se în vedere includerea lor în patru serii (A—B—C—D), iar din 1969 creindu-se o nouă serie (E) pentru anii 1941—1945. De reținut că, inițial, documentele au apărut în limba engleză (coeditarea fiind asigurată de imprimeriile oficiale de la Londra și Washington, respectiv HMSO și GPO) — le avem în vedere pe cele mai importante, din seria D, proiectată inițial pentru anii 1937—1945 —, ediția germană fiind inaugurată în 1950 și o alta franceză (prescurtată), tot atunci. Astăzi, misiunea editării volumelor cade în seama unei comisii cvadripartite (anglo-franco-americană-vest-germană), astfel că, de regulă, volumele în limba germană le preced pe cele în limba engleză (câci francezii nu au mai continuat după traducerea seriei D). Ediția germană este, neîgăduit, cea mai recomandabilă, documentele tipărindu-se, fără excepție, în limba lor originală. Este motivul pentru care vom menționa întâi edițiile germane (chiar când ordinea tipăririi a fost alta), urmate pentru fiecare serie de traduceri apărute :

— *Akten zur deutschen auswärtigen Politik 1918—1945*, Serie B : 1925—1933, vols. I—VIII, Göttingen, Vandenhoeck und Ruprecht, 1966—1976.

Cele opt volume editate până în prezent din această serie acoperă anii 1925—1928.

— *Akten zur deutschen auswärtigen Politik 1918—1945*, Serie C : 1933—1937. *Das Dritte Reich : Die ersten Jahre*, I₁ —, Göttingen, Vandenhoeck und Ruprecht, 1972

În această serie editarea volumelor în limba germană este în urma ediției în limba engleză (care se apropie de sfârșit) :

— Band I₁ : 30. Januar bis 15. Mai 1933, Göttingen, 1972, 434 p.

— Band I₂ : 16. Mai bis 14. Oktober 1933, Göttingen, 1972, 545 p.

- Band II₁: 14. Oktober 1933 bis 31. Januar 1934, Göttingen, 1973, LXXVII — 432 p.
 - Band II₂: 1. Februar bis 13. Juni 1934, Göttingen, 1973, pp. 433—941.
 - Band III₁: 14. Juni bis 31. Okt ber 1934, Göttingen, 1973, XCIV — 540 p.
 - Band III₂: 1. November 1934 bis 31. März 1935, Göttingen, 1973, pp. 541—1 169.
- Vezi și ediția în limba engleză :
- *Documents on German Foreign Policy 1918—1945. Series C (1933—1937). The Third Reich: First Phase*, Washington-London, 1957 —
 - vol. 1: January 30 — October 14, 1933, L—W, 1957, LXIV — 962 p.
 - vol. 2 (October 14, 1933 — June 13, 1934), L—W, 1959, LXXI — 929 p.
 - vol. 3 (June 14, 1934 — March 31, 1935), L—W, 1959, LXXII — 1 157 p.
 - vol. 4 (April 1, 1935 — March 4, 1936), L—W, 1962, LXXVII — 1 272 p.
 - vol. 5 (May 3 — October 10, 1936), L—W, 1966, LXXXI — 1 208.
 - *Akten zur deutschen auswärtigen Politik 1918—1945, Serie D: 1937—1945*, Baden-Baden, Bonn, Göttingen, 1950 —
 - Așa după cum s-a arătat, numai inițial seria D trebuie să acopere anii 1937—1945, dar ulterior s-a limitat la anii 1937—1941 :
 - Band I: *Von Neurath zu Ribbentrop (September 1937 — September 1938)*, Baden-Baden, Imprimerie Nationale, 1950
 - Band II: *Deutschland und die Tschechoslowakei 1937—1938*, Baden-Baden, 1951.
 - Band III: *Deutschland und der Spanische Bürgerkrieg 1936—1939*, Baden-Baden,
 - Band IV: *Die Nachwirkungen von München 1938—1939*, Baden-Baden, 1954.
 - Band V: *Polen, Südosteuropa, Lateinamerika, Klein- und Mittelstaaten (Juni 1937 — März 1939)*, Baden-Baden, 1956.
 - Band VI: *Die letzten Monate vor Kriegsausbruch (März—August 1939)*, Baden-Baden, MCMLVI.
 - Band VII: *Die letzten Wochen vor Kriegsausbruch (9. August bis 3. September 1939)*, Baden-Baden, MCMLVI, LXXI — 581 p.
 - Band VIII: *Die Kriegsjahre (4. September 1939 — bis 18. März 1940)*, Frankfurt-am-Main, P. Keppler Verlag KG, 1961, LXXX — 783 p.
 - Band IX: *Die Kriegsjahre (18. März bis 22. Juni 1940)*, Frankfurt-am-Main, 1962, LXIX — 614 p.
 - Band X: *Die Kriegsjahre (23. Juni bis 31. August 1940)*, Frankfurt-am-Main, 1963, LVII — 529 p.
 - Band XI₁: *Die Kriegsjahre (1. September bis 13. November 1940)*, Bonn, Gebr. Hermes KG, 1964, LXXXVI — 478 p.
 - Band XI₂: *Die Kriegsjahre (13. November 1940 bis 31. Januar 1941)*, Bonn, 1964, pp. 479 — 1 086.
 - Band XII₁: *Die Kriegsjahre (1. Februar bis 5. April 1941)*, Göttingen, Vandenhoeck und Ruprecht, 1969, LXXVII — 395 p.
 - Band XII₂: *Die Kriegsjahre (6. April bis 22. Juni 1941)*, Göttingen, 1969, pp. 197—966.
 - Band XIII₁: *Die Kriegsjahre (23. Juni bis 14. September 1941)*, Göttingen, 1970, LXXXVIII — 414 p.
 - Band XIII₂: *Die Kriegsjahre (15. September bis 11. Dezember 1941)*, Göttingen, 1970, pp. 415—899.
- Vezi și ediția în limba engleză a acestei serii :
- *Documents on German Foreign Policy 1918—1945. Series D (1937—1945)*, London, HMSO, 1949 — (Unele vols. — 8, 11 — apar la Washington, GPO).
 - vol. 1: *From Neurath to Ribbentrop, September 1937 — September 1938*, London, 1949, CV — 1 220 p.
 - vol. 2: *Germany and Czechoslovakia, 1937—1938*, London, 1950, LXXXV — 1 070 p.
 - vol. 3: *Germany and the Spanish Civil War, 1936—1939*, London, 1951, XCVI — 951 p.
 - vol. 4: *The Aftermath of Munich, October 1938 — March 1939*, London, 1951, LXXXV — 733 p.
 - vol. 5: *Poland; the Balkans; Latin America; the Smaller Powers, June 1937 — March 1939*, London, 1953, LXXXVI — 977 p.
 - vol. 6: *The Last Months of Peace, March — August 1939*, London, 1956, XVIII — 1 149 p.

- vol. 7: *The Last Days of Peace, August 9 — September 3, 1939*, London, 1956, LXXVI — 670 p.
- vol. 8: *The War Years, September 4, 1939 — March 18, 1940*, London-Washington, 1954, LXXXVI — 974 p.
- vol. 9: *The War Years, March 18 — June 22, 1940*, London, 1956, LXXII — 729 p.
- vol. 10: *The War Years, June 23 — August 31, 1940*, London, 1957, LVI — 615 p.
- vol. 11: *The War Years, September 1, 1940 — January 31, 1941*, London — Washington, 1960, XCIV — 1267 p.
- vol. 12: *The War Years, February 1 — June 22, 1941*, London, 1962, LXXXII — 1109 p.
- vol. 13: *The War Years, June 23 — December 11, 1941*, London, 1964, LXXX — 1035 p.

Pentru ediția engleză s-a tipărit și un indice :

- *D.G.F.P. 1918—1945, Series D (1937—1941)*, vol. XIV, *Index*, Arlington (Virginia), Open-Door Press, 1976, VII — 221 p.
- Vezi și ediția franceză (prescurtată), publicată sub îndrumarea prestigiosului istoric Maurice Baumont :
- *Les Archives secrètes de la Wilhelmstrasse*, Paris, Plon, 1950 —
 - vol. I: *De Neurath à Ribbentrop (Septembre 1937 — Septembre 1938)*, Paris, 1950, 614 p.
 - vol. II: *L'Allemagne et la Tchécoslovaquie (1937—38)*, Paris, 1951, 648 p.
 - vol. III: *L'Allemagne et la guerre civile espagnole (1936—1939)*, Paris, 1952, 800 p.
 - vol. IV: *Les suites de Munich (Octobre 1938 — Mars 1939)*, Paris, 1953, 614 p.
 - vol. V₁: *L'Allemagne et la Pologne; les petites puissances de l'Europe (Juin 1937 — Mars 1939)*, Paris, 1954, 670 p.
 - vol. V₂: *le Proche-Orient (1 Juin 1937 — 18 Avril 1939); l'Amérique latine (30 Novembre 1937 — 10 Mars 1939); la question juive (8 Juillet 1938 — 8 Mars 1939)*, Paris, 1954, 160 p.
 - vol. VIII₁: *Les Années de guerre (4 Septembre — 30 Décembre 1939)*, Paris, 1957, 500 p.
 - vol. VIII₂: *Les Années de guerre (2 Janvier — 18 Mars 1940)*, Paris, 1957, 350 p.
 - vol. IX₁: *Les Années de guerre (18 Mars — 10 Mai 1940)*, Paris, 1960, 389 p.
 - vol. IX₂: *Les Années de guerre (11 Mai — 22 Juin 1940)*, Paris, 1961, 428 p.
 - *Akten zur deutschen auswärtigen Politik 1918—1945, Serie E: 1941—1945*, Göttingen, Vandenhoeck und Ruprecht, 1969 —
 - Band I: *12. Dezember 1941 bis 28. Februar 1942*, Göttingen, 1969, LVIII — 611 p.
 - Band II: *1. März bis 15. Juni 1942*, Göttingen, 1972, LVII — 582 p.
 - Band III: *16. Juni bis 30. September 1942*, Göttingen, 1974, LIV — 624 p.
 - Band IV: *1. Oktober bis 31. Dezember 1942*, Göttingen, 1975, XLVI — 656 p.
 - Band VII: *1. Oktober 1943 bis 30. April 1944*, Göttingen, 1979, 755 p.
 - Band VIII: *1. Mai 1944 bis 8 Mai 1945*, Göttingen, 1979, 711 p.
487. M.A.E. al U.R.S.S., *Documents et matériaux se rapportant à la veille de la Deuxième Guerre mondiale*, I, *Novembre 1937 — Décembre 1938*; II, *Archives Dirksen, 1938—1939*, Moscou, Éd. en langues étrangères, 1948.
- 1938—1939, Moscou, Éd. en langues étrangères, 1948.
- Documentele respective au fost capturate de Armata Roșie în Germania în 1945 și provin de la Ministerul de Externe al celui de-al III-lea Reich. Volumele respective au fost editate în mai multe limbi (rusă, germană, engleză), inclusiv în română: — *Documente și materiale din ajunul celui de-al doilea război mondial*, 2 vols., București, Editura de Stat, 1948.
488. Idem, *Documents secrets du Ministère des Affaires étrangères de l'Allemagne*, I, *Turquie (1941—1943)*; II, *Hongrie (1937—43)*; III, *Espagne (1936—43)*, Moscou, Éd. en langues étrangères, 1946—1947; tot atunci editate și la Paris (Ed. Paul Dupont).
489. Sontag, R. J., J. S. Beddie (eds.), *Nazi-Soviet Relations. 1939—1941*, New York, Didier, Publishers, 1948, XIV — 362 p.

Vezi şi ed. în limba franceză : — *La vérité sur les rapports germano-soviétiques de 1939 à 1941*, Paris, Éd. France-Empire, 1948, 256 p.

ITALIA

490. Ministero degli Affari Esteri. Commissione per la pubblicazione dei documenti diplomatici, *i Documenti Diplomatici italiani*, Roma, Libreria dello Stato, 1952 —

Colecţie oficială de acte diplomatice italiene acoperind perioada 1861—1943. Pentru epoca contemporană s-au acordat mai multe serii (6—7—8—9), respectiv : seria 6 (1918—1922), seria 7 (1922—1935), seria 8 (1935—1939) şi seria 9 (1939—1943). Pentru istoria celui de-al doilea război mondial, inclusiv pentru locul României în cadrul general şi în raporturile externe ale Italiei, prezintă interes :

- *I Documenti Diplomatici italiani*, Seria 8 (1935—1939), Roma.
- vol. 12 : 23 maggio—11 agosto 1939, Roma, 1952, LVIII — 694 p.
- vol. 13 : 12 agosto—13 settembre 1939, Roma, 1953, LIII—501 p.
- *I Documenti Diplomatici Italiani*, Seria 9 (1939—1943), Roma, 1954.
- vol. 1 : 4 settembre — 24 ottobre 1939, Roma, 1954, LXVI—643 p.
- vol. 2 : 25 ottobre — 31 dicembre 1939, Roma, 1957, LXVI—703 p.
- vol. 3 : 1 gennaio — 8 aprile 1940, Roma, 1959, LXII—703 p.
- vol. 4 : 4 aprile — 10 giugno 1940, Roma, 1960, LXII—694 p.
- vol. 5 : 11 giugno — 28 ottobre 1940, Roma, 1965, LVIII—835 p.

JAPONIA

491. Ike, Nobutaka (ed.), *Japan's Decision for War : Records for the 1941 Policy Conferences*, Stanford, Stanford University Press, 1967, XXX—306 p.

POLONIA

492. General Sikorski, Historical Institute (London), *Documents on Polish-Soviet Relations 1939—1945*, I, 1939—1943 ; II, 1943—1945, London, Heinemann, 1961—1969, 625 + 866 p.

Ambele volume, îndeosebi cel dintâi, cuprind o seamă de documente referitoare la rolul României în cadrul relaţiilor internaţionale din estul Europei între 1939 şi 1945.

ROMANIA

493. Roumania. Ministry of Foreign Affairs, *Roumania's Contribution the Victory of the United Nations*, [Bucureşti], Rumanian Review Publications, [1946] 16 p.

494. Idem. *La Roumanie devant la Conférence de la Paix de Paris. Déclarations de Mm Dr. Petru Groza, Gh. Tataresco, A. I. Vychinski et J. Masaryk. — Observations du Gouvernement roumain*, Bucarest, Éd. de la Revue Roumaine, 1946, 51 p. (şi ed. engleză).

Vezi, de asemenea, diversele lucrări şi memorandumuri prezentate Conferinţei păcii din 1946 :

- *România şi Conferinţa de Pace*, Bucureşti, 1946, 64 p. ;
- [Roumanie, M.A.E.], *Mémoire sur l'effort militaire et économique de la Roumanie dans la guerre contre L'Allemagne et la Hongrie*, Bucureşti, 1946 ;
- Idem, *Mémoire sur la Transylvanie*, Bucureşti, 1946 ;
- Idem, *Mémoire concernant la frontière roumano-hongroise*, Bucureşti, 1946 ;
- Idem, *Mémoire sur les réparations que la Roumanie demande à la Hongrie*, Bucureşti, 1946 ;
- Idem, *Mémoire concernant différentes dispositions à insérer dans le Traité avec la Hongrie*, Bucureşti, 1946 ;
- *Réponses du Gouvernement Roumain aux prétentions territoriales de la Hongrie*, Paris, 1946.

Cele mai multe dintre lucrările menţionate au apărut în mai multe limbi
Vezi şi următoarele lucrări prezentate la Paris în 1946 :

- G. Gafencu, C. Vișoianu, G. Niculescu-Buzești, Al. Cretzianu, *La Roumanie devant la Conférence de la Paix*, I, Paris, 1946 ;
 - [Gr. Gafencu], *La Roumanie devant la Paix*. II, *Observations sur le projet de Traité de Paix avec la Roumanie*, Paris, 1946 ;
 - Conseil National des Roumanis Libres, *Memorandum des Roumains Libres à la Conférence de Paix pour la Roumanie. La Roumanie devant la Paix*, [Paris], 1946 ;
 - Nicolas Diano, *La Roumanie devant la Conférence de la Paix*, Paris, 1946 ;
 - *Roumania at the Peace Conference*. [With Maps], Paris. (Printed in Switzerland, 1946, 145 p.) și vol. II, *Observations...*, Paris, 1946, 31 p. (vezi Gr. Gafencu și colab., ed. în limba franceză).
495. Titulescu, Nicolae, *Documente diplomatice*, București, Editura politică, 1967, 894 p.
Volum de documente datînd dintre anii 1920 și 1939, editat de George Macovescu, Dinu C. Giurescu, G. G. Potra, C. I. Turcu și Gh. Ploșteanu.

STATELE UNITE ALE AMERICII

496. United States of America. Department of State, *Foreign Relations of the United States. Diplomatic Papers*, Washington, Government Printing Office.
- Colecție oficială de documente diplomatice ale S.U.A., fondată încă din 1861. În decursul anilor, colecția și-a modificat de mai multe ori titlul, după cum urmează :
- 1861—1862 și 1868 : *Foreign Relations of the United States. Diplomatic Correspondence...*
 - 1863—1867 : *Papers Relating to Foreign Affairs, Accompanying the Annual Message of the Presidents to the... Congress...*
 - 1869—1932 : *Papers Relating to the Foreign Relations of the United States...*
 - Din 1932 : *Foreign Relations of the United States. Diplomatic Papers...*
- Colecția reunește documente de cea mai mare însemnătate privind desfășurarea evenimentelor — în raport cu interesele mereu crescînde ale S.U.A. — la scară planeteară ; se înțelege că, în asemenea cadru, nu lipsesc documente privind raporturile româno-americane, locul României în relațiile internaționale din estul Europei etc. Vom menționa volumele care privesc nemijlocit implicarea S.U.A. în al doilea război mondial (anii 1938—1947) :
- *Foreign Relations of the United States. Diplomatic Papers, 1938*, W, GPO, 1954 —
 - vol. 1 : *General*, W, 1956, VIII—1 059 p.
 - vol. 2 : *The British Commonwealth, Europe, Near East and Africa*, W, 1955, VII—1 136 p.
 - vol. 3 : *The Far East*, W, 1954, III—768 p.
 - vol. 4 : *The Far East*, W, 1955, III—638 p.
 - vol. 5 : *The American Republics*, W, 1956, V—995 p.
 - *FRUS. Diplomatic Papers, 1939*, W, 1955.
 - vol. 1 : *General*, W, 1956, VIII—1 058 p.
 - vol. 2 : *General. The British Commonwealth and Europe*, W, 1956, VII—911 p.
 - vol. 3 : *The Far East*, W, 1955, III—883 p.
 - vol. 4 : *The Far East, and Africa*, W, 1955, V—905 p.
 - vol. 5 : *The American Republics*, W, 1957, V—827 p.
 - *FRUS. Diplomatic Papers, 1940*, W, 1955 —
 - vol. 1 : *General*, W, 1959, VIII—838 p.
 - vol. 2 : *General — Europe*, W, 1957, V—915 p.
 - vol. 3 : *The British Commonwealth. The Soviet Union. The Near East and Africa*, W, 1958, VI—1 028 p.
 - vol. 4 : *The Far East*, W, 1955, IV—1 022 p.
 - vol. 5 : *The American Republics*, W, 1961, VII—1 202 p.
 - *FRUS. Diplomatic Papers, 1941*, W, 1956 —
 - vol. 1 : *General. The Soviet Union*, W, 1958, VIII—1 048 p.
 - vol. 2 : *Europe*, W, 1959, VII—1 011 p.
 - vol. 3 : *British Commonwealth. The Near East and Africa*, W, 1959, VIII—998 p.
 - vol. 4 : *The Far East*, W, 1956, IV—1 044 p.
 - vol. 5 : *The Far East*, W, 1956, V—938 p.
 - vol. 6 : *The American Republics*, W, 1963,
 - vol. 7 : *The American Republics*, W, 1962, VIII—627 p.

- * *FRUS. Diplomatic Papers, 1942, W, 1957* —
 - vol. 1: *General. The British Commonwealth. The Far East*, W, 1961, XI—963 p.
 - vol. 2: *Europe*, W, 1962, VI—863 p.
 - vol. 3: *Europe*, W, 1961, VI—869 p.
 - vol. 4: *The Near East and Africa*, W, 1963, VIII—854 p.
 - vol. 5: *The American Republics*, W, 1962, VI—838 p.
 - vol. 6: *The American Republics*, W, 1963, IX—773 p.
 - vol. 7: *China*, W, 1957, VI—908 p.
 - * *FRUS. Diplomatic Papers, 1943, W, 1963* —
 - vol. 1: *General*, W, 1963, VI—1 189 p.
 - vol. 2: *Europe*, W, 1964, VII—1 069 p.
 - vol. 3: *The British Commonwealth, Eastern Europe. The Far East*, W, 1963, VII—1 151 p.
 - vol. 4: *The Near East and Africa*, W, 1964, VIII—1 188 p.
 - vol. 5: *The American Republics*, W, 1965, VII—922 p.
 - vol. 6: *The American Republics*, W, 1965, IX—869 p.
 - * *FRUS. Diplomatic Papers, 1944, W, 1956* —
 - vol. 1: *General*, W, 1966, VI—1 554 p.
 - vol. 2: *General: Economic and Social Matters*, W, 1967, VI—1 129 p.
 - vol. 3: *The British Commonwealth and Europe*, W, 1965, VIII—1 478 p.
 - vol. 4: *Europe*, W, 1956, VI—1 473 p.
 - vol. 5: *The Near East, South Asia and Africa. The Far East*, W, 1965, VIII—1 345 p.
 - vol. 6: *China*, W, 1967, VI—1 206 p.
 - vol. 7: *The American Republics*, W, 1967, X—1 710 p.
 - * *FRUS. Diplomatic Papers, 1945, W, 1967* —
 - vol. 1: *General: The United Nations*, W, 1967, LVIII—1 611 p.
 - vol. 2: *General: Political and Economic Matters*, W, 1967, VI—1 577 p.
 - vol. 3: *European Advisory Commission. Austria; Germany*, W, 1968, VI—1 624 p.
 - vol. 4: *Europe*, W, 1968, VII—1 356 p.
 - vol. 5: *Europe*, W, 1967, VII—1 349 p.
 - vol. 6: *The British Commonwealth. The Far East*, W, 1969, VII—1 436 p.
 - vol. 7: *The Far East. China*, W, 1969, VI—1 506 p.
 - vol. 8: *The Near East and Africa*, W, 1969, VII—1 339 p.
 - vol. 9: *The American Republics*, W, 1969, X—1 466 p.
 - * *FRUS. Diplomatic Papers, 1946, W, 1969* —
 - vol. 1: *General; The United Nations*, W, 1972, XIII—1 544 p.
 - vol. 2: *Council of Foreign Ministers*, W, 1970, XIII—1 586 p.
 - vol. 3: *Paris Peace Conference: Proceedings*, W, 1970, XI—882 p.
 - vol. 4: *Paris Peace Conference: Documents*, W, 1970, VIII—956 p.
 - vol. 5: *The British Commonwealth, Western and Central Europe*, W, 1969, IX—1 109 p.
 - vol. 6: *Eastern Europe: the Soviet Union*, W, 1969, IX—993 p.
 - Vols. 7—10 privesc Orientalul Apropiat, Extremul Orient, Africa și America de Sud (vol. 11).
 - * *FRUS. Diplomatic Papers, 1947, W, 1971* —
 - vol. 1: *General; the United Nations*, W, 1973, XXIII—1 096 p.
 - vol. 2: *Council of Foreign Ministers; Germany and Austria*, W, 1972, XXX—1 251 p.
 - vol. 3: *Eastern Europe; the Soviet Union*, W, 1972, X—887 p.
- În ultimii ani, s-au editat vol. 1—9 pentru 1948, vol. 2—4, 7, 9 pentru 1949 și vol. 6 pentru 1950 etc.
497. Idem, *Foreign Relations of the United States. Diplomatic Paper. The Conferences at Washington, 1941—1942, and Casablanca, 1943*, Washington, GPO, 1968, LXX—895 p.
 498. Idem, *FRUS. Diplomatic Papers. The Conferences at Washington and Quebec, 1943*, Washington, GPO, 1970, XCV—1 382 p.
 499. Idem, *FRUS. Diplomatic Papers. The Conferences at Cairo and Tehran, 1943*, Washington, GPO, 1961, LXXXVIII—932 p.
 500. Idem, *FRUS. Diplomatic Papers. The Conferences at Quebec 1944*, Washington, GPO, 1972, I—527 p.

501. Idem, *FRUS. Diplomatic Papers. The Conferences at Malta and Yalta 1945*, Washington, GPO, 1955, I, XXVIII—1 032 p.
502. Idem, *FRUS. Diplomatic Papers. The Conference of Berlin. (The Potsdam Conference), 1945*, 2 vols., Washington, GPO, 1960, CXXVIII—1 088 p. + CLXXVI—1 645 p.
503. Idem, *Making the Peace Treaties, 1941—1947*, Washington, GPO, 1947, 150 p. (nr. 590).
504. Idem, *Paris Peace Conference, 1946: Selected Documents*, Washington, GPO, 1946.
505. Idem, *A Decade of American Foreign Policy. Basic Documents, 1941—49*, Washington, GPO, 1950, XIV—1 381 p.
506. Idem, *Postwar Foreign Policy Preparation. 1939—1945*, Washington, GPO, 1949, IX—726 p.

UNGARIA

507. Adám, Magda ș.a. (eds.), *Magyarország az a második világháború. Titkos diplomáciai okmányok a háború előzményeihez és történetéhez*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1959, 550 p.
Culegere de documente secrete privind Ungaria în ajunul și în cursul războiului, cu referiri la raporturile româno-ungare.
Vezi și ed. în limba rusă: — *Vengriia i vtoroia mirovaia voina*, Moskva, II., 1962, 367 p.
508. Adám, Magda ș.a. (eds.), *Allianz Hitler—Horthy—Mussolini. Dokumente zur ungarischen Aussenpolitik (1933—1944)*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1966, 409 p.
509. Ministère des Affaires étrangères. Hongrie, *La Hongrie devant la Conférence de Paris*, 4 vols., Budapest, Imprimerie de l'Université, 1945.
510. Zsigmond, L., Gyula Juhász, *Diplomáciai iratok Magyarország külpolitikájához, 1936—1945*, IV, *Magyarország külpolitikája a II. világháború kitörésének az időszakában 1939—1940*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1962.
Documente privind politica externă a Ungariei, cu multe referiri la evoluția raporturilor româno-maghiare în 1939—1940.
511. * * * *A Wilhelmstrasse és Magyarország*, Budapest, Kossuth, 1968, 840 p.
Documente privind relațiile dintre Ungaria și al III-lea Reich (1933—1944).

U.R.S.S.

512. S. Maiorov (ed.), *Vnešneiaia politika Sovetskogo Soiuza v period Otečestvennoi voiny. Dokumenty i materialy*, Moskva, Gospolitizdat, 1946—1947 :
— t. I: 22 iunie 1941 g. — 31 decembrie 1943 g., M, 1946, 803 p.
— t. II: 1 ianuarie — 31 decembrie 1944 g., M, 1946, 684 p.
— t. III: 1 ianuarie — 31 decembrie 1945 g., M, 1947, 791 p.
Vezi și ed. în limba engleză: — *Soviet Foreign Policy during the Patriotic War. Documents and Materials*, 2 vols., London, Hutchinson, 1946 (numai pentru perioada 22 iunie 1941—31 decembrie 1944).
513. [MAE al URSS], *Vnešneiaia politika SSSR. Sbornik dokumentov*, Moskva, Gospolitizdat, 1946—1947.
— t. IV: 1935 g. — iunie 1941 g., M, 1946.
— t. V: iunie 1941 g. — septembrie 1945 g., M, 1947.
— t. VI: septembrie 1945 g. — februarie 1947 g., M, 1947.
514. [Idem], *Dokumenty i materialy kanuna vtoroi mirovoi voiny*, 2 vols., Moskva, Gospolitizdat, 1948.
Vezi no. 487.
515. [Idem] Gromiko, A. A. și colab. (coordonatori), *SSSR v borbe za mir nakanune vtoroi mirovoi voiny (septembrie 1938 g. — august 1939 g.)*, *Dokumenty i materialy*, Moskva, Izd. Polit. Lit., 1971, 736 p.
Numeroase documente despre relațiile româno-sovietice sau despre România în cadrul raporturilor internaționale.
Vezi și ed. în limba franceză: — *L'URSS dans la lutte pour la paix à la veille de la Seconde Guerre mondiale (septembre 1938 — août 1939)*, Moscou, Éd. du Progrès, 1976, 529 p.
516. [Idem] Gromiko, A. A. și colab. (coordonatori), *Dokumenty vnešnei politiki SSSR*, Moskva, 1957 —

Colecție oficială de documente privind politica externă a statului sovietic cu începere din anul 1917 (7 noiembrie). Este cea mai cuprinzătoare colecție, în care se află numeroase documente privind relațiile româno-sovietice îndeosebi, în fiecare din cele 21 vol. apărute pînă în prezent, în ritmul următor; t. I (1917—1918) — 1957; t. II (1919—1920) — 1958; t. III (1920—1921) — 1959; t. IV (1921) — 1960; t. V (1922) — 1961; t. VI (1922—1923) — 1962; t. VII (1924) — 1963; t. VIII (1925) — 1963; t. IX (1962) — 1964; t. X (1927) — 1965; t. XI (1928) — 1966; t. XII (1929) — 1967; t. XIII (1930) — 1967; t. XIV (1931) — 1968; t. XV (1932) — 1969; t. XVI (1933) — 1970; t. XVII (1934) — 1971; t. XVIII (1935) — 1973; t. XIX (1936) — 1974; t. XX (1937) — 1977; t. XXI (1938) — 1977.

Pentru preistoria celui de-al doilea război mondial, prezintă interes ultimele volume:

— t. XVIII: *1 ianvaria — 31 dekabria 1935 g.*, M, 1973, 717 p.

— t. XIX: *1 ianvaria — 31 dekabria 1936 g.*, M, 1974, 823 p.

— t. XX: *1 ianvaria — 31 dekabria 1937 g.*, M, 1977.

— t. XXI: *1 ianvaria — 31 dekabria 1938 g.*, M, 1977.

517. [MAE al URSS], *Sovetskie delegatii na Parijskoi konferenții. Sbornik čistuplenii i materialov. Iul — oktiabr 1946 g.*, Moskva, Gospolitizdat, 1947.

518. [Idem], *Mirni dogovor s Rumîniei*, Moskva, Gospolitizdat, 1947.

519. [Diverși editori], *Dokumenti i materialii po istorii sovetsko-polskih otnošenii*, t. 7 (1939—1943); t. 8 (1944—1945), Moskva, Nauka, 1973—1974, 510 + 680 p.

520. [Diverși editori], *Sovetsko-českoslovačkii otnošenii vo vremia Velikoi Otečestvennoi voini 1941—1945. Dokumenti i materialii*, Moskva, Gospolitizdat, 1960, 291 p.

521. [Diverși editori], *Sovetsko-franzuzskii otnošenii vo vremia Velikoi Otečestvennoi voini 1941—1945 g.g. Dokumenti i materialii*, Moskva, Gospolitizdat, 1959, 552 p.

522. [Diverși editori], *Les entretiens de Gaulle—Staline de 2, 6 et 8 décembre 1944; les relations franco-soviétiques 1930—1945. Les textes des pourparlers militaire anglo-franco-soviétiques d'août 1939*, Paris, Ed. de la Nouvelle critique, 1959, 224 p.

523. Degras, Jane (ed.), *Soviet Documents on Foreign Policy, 1917—1941*, vol. III (1933—1941), London-New York, Oxford University Press, 1953, XXII—500 p.

B.3. DIVERSE VOLUME DE DOCUMENTE

ANGLIA

524. Le May, D. H. L., *British Government 1914—1953. Select Documents*, London, Methuen and Co., 1955, XVI—416 p.

CEHOSLOVACIA

525. Prěčan, Vilém (ed.), *Slovenské národní povstanie. Dokumenty*, Bratislava, VPL, 1966, 1 220 p.

FRANȚA

526. Michel, Henri, Boris Mirkine-Guetzévitch (eds.), *Les idées politiques et sociales de la Résistance. Documents clandestins 1940—1944*, Paris, PUF, 1954, XI—420 p.

GERMANIA

527. Boelcke, W. A. (ed.), *Kriegspropaganda 1939—1941. Geheime Ministerkonferenzen im Reichspropagandaministerium*, Stuttgart, Deutsche Verlag-Anstalt, 1966, 794 p.

528. Eichholtz, Dietrich, Wolfgang Schumann (eds.), *Anatomie des Krieges. Neue Dokumente über die Rolle des deutschen Monopol-kapitals bei der Vorbereitung und Durchführung des zweiten Weltkrieges*, Berlin, VEB, 1969.

529. Genoud, François (ed.), *The Testament of Adolf Hitler. The Hitler-Bormann Documents February-April 1945*, ed. 2-a, London, Cassel, 1961, 115 p.

530. Hass, Gerhart, Wolfgang, Schumann (eds.), *Anatomie der Aggression. Neues Dokumente zu den Kriegszielen des faschistischen deutschen Imperialismus im zweiten Weltkrieg*, Berlin, VEB, 1972, 239 p.
 Vezi și ed. în limba rusă: — *Anatomiia agresii...*, Moskva, Progress, 1975, 319 p.
531. Hilberg, Raul (ed.), *Documents of Destruction: Germany and Jewry, 1933—1945*, Chicago, Quadrangle Books, 1971, XII—242 p.
532. Hillgruber, Andreas (ed.), *Staatsmänner und Diplomaten bei Hitler. Vertrauliche Aufzeichnungen über Unterredungen mit Vertretern des Auslandes*, I (1939—1941); II (1942—1944), Frankfurt-am-Main, Bernard und Graefe Verlag für Wehrwesen, 1966—1970, 704 + 568 p.
 Colecție fundamentală de documente — minutele întrevederilor lui Hitler cu oamenii de stat, diplomații etc., străini, inclusiv cu personalități române (I. Antonescu, M. Antonescu, I. Gîgurtu ș.a.). Primul volum a fost tradus în l. franceză: — *Les entretiens secrets de Hitler. Septembre 1939—décembre 1941*, Paris, Fayard, 1969, 702 p.
533. Hofer, Walter, *Der Nationalsozialismus. Dokumente 1933—1945*, Frankfurt-am-Main, Fischer, 1957, 397 p.
534. Huber, Heinz, Artur Miller (eds.), *Das Dritte Reich. Seine Geschichte in Texten, Bildern und Dokumenten (1933—1945)*, 2 vols., München, Desch., 1964, 400 + 855 p.
535. Jacobsen, Hans-Adolf, Werner Jochmann (eds.), *Ausgewählte Dokumente zur Geschichte des Nationalsozialismus 1933—1945*, I—VI, Bielefeld, Verlag Neue Gesellschaft. GmbH, 1961—1966.
536. Kühnl, Reinhard, *Der deutsche Faschismus in Quellen und Dokumente*, Köln, Pahl-Rugenstein, 1975, 512 p.
537. Mazor, Michel, *Le phénomène „nazi“. (Documents nazis commentés)*, Paris, Éd. du Centre, 1957, 273 p.
538. Noakes, Jeremy, G. Pridham (eds.), *Documents on Nazism, 1919—1945*, London, J. Cape, 1974, 704 p.
539. Poliakov, Leon, Josef Wulf, *Das Dritte Reich und die Juden. Dokumente und Aufsätze*, ed. 2-a, Berlin-Grunewald, Arani Verlags-Ges., 1955, X—457 p.
540. Poliakov, Leon, Josef Wulf, *Das Dritte Reich und seine Diener. Dokumente*, Berlin, Arani, 1956, XVI—540 p.
541. Schumann, H., H. Kühnrich (eds.), *S.S. im Einsatz. Eine Dokumentation über die Verbrechen der S.S.*, ed. 7-a, Berlin, Kongress Verlag, 1964, 589 p.
 Vezi și ed. în l. română: — *S.S. în acțiune*, București, Editura politică, 1960.
542. Schumann, Wolfgang, *Griff nach Südosteuropa. Neue Dokumente über die Politik des deutschen Imperialismus und Militarismus gegenüber Südosteuropa im zweiten Weltkrieg*, Berlin, VEB, 1973, 287 p.
543. Sündermann, Helmut (ed.), *Tagesparolen. Deutsche Presse-Weisungen 1939 bis 1945. Hitlers Propaganda und Kriegsführung*, Leoni, Druffel, 1973, 320 p.

ITALIA

544. Nizza, E. (ed.), *Autobiografia del fascismo*, Milano, La Pietra, 1962, 307 p.
545. Quazza, Guido, *La resistenza italiana: appunti e documenti*, Turin, G. Giappichelli, Editore, 1966, 263 p.

JAPONIA

546. Lebra, J. C. (ed.), *Japan's Greater East Asia Co-prosperity Sphere in World War II: Selected Readings and Documents*, New York, Oxford University Press, 1975, XXI—212 p.

POLONIA

- 546 bis. Anders, General W. (with a foreword by), *The Crime of Katyn. Facts and Documents*, London, Polish Cultural Foundation, 1965, XVI—303 p.

ROMANIA

547. [România]. Ministerul Propagandei, *23 August [1944]. Sărbătoarea națională a poporului român*, București, 1945.

548. Institutul de studii istorice și social-politice, *Documente din istoria P.C.R.*, București, Edit. pentru literatură politică, 1953—1957.
 — vol. I : 1917—1922, 1953, 438 p.
 — vol. II : 1923—1928, 1953, 677 p.
 — vol. III : 1929—1933, 1955, 741 p.
 — vol. IV : 1934—1937, 1957, 528 p.
 Pentru anii războiului, vezi nr. 548 bis.
- 548 bis. Idem, *Documente din istoria P.C.R. 1917—1944*, ed. 2-a, București, Edit. pentru literatură politică, 1953, 405 p.
 Ediția I (1951, 376 p.).
 Pentru perioada celui de-al doilea război mondial, se publică unele din documentele fundamentale ale mișcării de rezistență antifascistă din România.
549. Idem, *Documente din istoria U.T.C. din România. 1917—1944*, București, Edit. tineretului, 1958, 494 p.
- 549 bis. Ivașcu, George, Antoanete Tănăsescu — vezi nr. 2 959.
550. Carp, Matatias, *Cartea neagră. Suferințele evreilor din România. 1940—1944*, I, *Legionarii și rebeliunea*; II, *Pogromul de la Iași*; III, *Transilvania*, București, Sococ et Co., SAR — Dacia Traiană, 1946—1948.
- 550 bis. MAS al României, *Rezultatele „colaborării” economice cu Germania și ale participării noastre la războiul hitlerist*, București, 1945.

UNGARIA

551. Lévai, Jenő, *Eichmann en Hongrie. Documents publiés par...*, Budapest, Ed. Pannonia, 1961, 324 p.
552. Szinai, Miklós, László Szúcs (eds.), *The Confidential Papers of Admiral Horthy*, Budapest, Corvina Press, 1965, 439 p.

STATELE UNITE ALE AMERICII

553. Commager, Henry Steele (ed.), *Documents of American History*, ed. 6-a, New York, Appleton-Century Crofts, 1962, XXIV—842 p.
554. Jones, S. S., D. P. Meyers (eds.), *Documents on American Foreign Relations*, Boston, World Peace Foundation, 1939 —
 Primele nouă volume ale colecției privesc perioada 1939—1947.
555. Wilcox, Francis O., Thorsten V. Kalijarvi, *Recent American Foreign Policy: Basic Documents, 1941—1951*, New York, Appleton-Century-Crofts, 1952, 927 p.

U.R.S.S.

556. * * * *Kommunističeskaia partiia v Velikoi Otečestvennoi voine (iun 1941—1945 g. g.)*, *Dokumenty i materialy*, Moskva, 1970, 494 p.
557. Degras, Jane (ed.), *The Communist International 1919—1943. Documents*, 2 vols., London — New York, Oxford University Press, 1956—1960.
558. Russian Institute, Columbia University (ed.), *The Anti-Stalin Campaign and International Communism. A Selection of Documents*, New York, Columbia University Press, 1956, X—342 p.

B.4. DOCUMENTE MILITARE

GERMANIA

Înaltul Comandament al Wehrmachtului (O.K.W.)

559. Hitler, Adolf — Pentru documentele militare, conferințele Führerului în problemele conducerii războiului etc., vezi cap. Memorialistica (nos. 662—674).
560. Greiner, Helmuth, Percy Ernst Schramm (eds.), *Kriegstagebuch des Oberkommandos der Wehrmacht (Wehrmacht-führungsstab) 1940—1945*, Frankfurt-am-Main, Bernard und Graefe Verlag für Wehrwesen, 1961 —

Document fundamental pentru studierea celui de-al doilea război mondial în ansamblu. „Jurnalul de război” al OKW din perioada 1940—1945 prezintă multe detalii care interesează evenimentele din România, rolul lor în desfășurarea conflictului general. Lucrarea a apărut sub coordonarea generală a lui Helmuth Greiner și Percy Ernst Schramm, pentru fiecare volum existind și un coordonator special:

Band I: 1. August 1940—31. Dezember 1941, Frankfurt-am-Main, 1965, 232 + 1 285 p. (ed. Hans-Adolf Jacobsen).

— Band II₁—2 (1942), F, 1963, XII—1 465 p. (ed. Andreas Hillgruber).

— Band III₁—2 (1943), F, 1963, XII—1 661 p. (ed. Walter Hubatsch).

— Band IV₁—2: 1. Januar 1944—22. Mai 1945, F, 1961, XXVI—1 940 p. (ed. Percy Ernst Schramm).

561. Vezi și diversele ediții întocmite în baza unor extrase din KTB consacrate unor evenimente militare ale războiului:

— Percy Ernst Schramm (ed.), *Die Invasion 1944. Aus dem Kriegstagebuch des Oberkommandos der Wehrmacht*, München NTV, 1963, 293 p.

— *Von El Alamein bis Stalingrad. Kriegstagebuch des Oberkommandos der Wehrmacht*, München, DTV, 1964, 303 p.

562. Bekker, Caius (ed.), *Angriffshöhe 4 000. Ein Kriegstagebuch der deutschen Luftwaffe*, Oldenbourg, G. Stalling, 1964.

563. Besymenski, Lew, *Sonderakte „Barbarossa“. Dokumente, Darstellung, Deutung*, Stuttgart, Deutsche Verlags-Anstalt, 1968, 352 p.

564. Dașicev, V. I. (ed.), *„Sovershenno sekretno! Tolko dlia komandovaniia!“ Strateghiia fașistsoi Ghermanii v voine protiv SSSR. Dokumenti i materialy*, Moskva, Nauka, 1967, 752 p.

Excelentă culegere de documente militare privind purtarea războiului Germaniei contra U.R.S.S. Vezi și nr. 129.

565. Idem, *Bankrotstvo strategii ghermanskogo fașizma. Istoriceskie ocerki. Dokumenti i materialy*, 2 vols., Moskva, Nauka, 1973.

— t. 1: *Podgotovka i razvortivanie natsistsoi agresii v Evrope 1933—1941*, 768 p.

— t. 2: *Agresiiia protiv SSSR. Padeniie „Tretei imperii“ 1941—1945 g. g.*, 664 p.

566. Jacobsen, Hans-Adolf (ed.), *Dokumente zur Vorgeschichte des Westfeldzuges, 1939—1940*, Göttingen-Berlin-Frankfurt-am-Main, Musterschmidt Verlag, 1956, 225 p.

567. Klee, K. (ed.), *Dokumente zum Unternehmen „Seelöwe“. Die geplante deutsche Landung in England 1940*, Göttingen, Musterschmidt Verlag, 1959, 457 p.

568. Moritz, Erhard (ed.), *Fall Barbarossa. Dokumente zur Vorbereitung der faschistischen Wehrmacht auf die Aggression gegen die Sowjetunion (1940/1941)*, Berlin, DMV, 1970, 437 p.

569. [Diversi editori: Walter Hubatsch, H. R. Trevor Roper], *Hitlers Weisungen für die Kriegsführung 1939—1945. Dokumente des Oberkommandos der Wehrmacht*, Frankfurt-am-Main, Verlag für Wehrwesen, 1962, 330 p.; München, DTV, 1965, 376 p. Alte ediții: — *Directives de guerre, présentées par H. R. Trevor-Roper, d'après Walter Hubatsch*, Paris, Arthaud, 1965, 250 p.

— *Hitler's War Directives*, London, Sidgwick and Jackson, 1964.

„Directivele” pentru conducerea operațiunilor militare ale lui Hitler (Weisung) constituie documente fundamentale pentru cercetarea istoriei războiului. În operațiunile în care a fost implicată și România, „directivele” cuprind precizări din cele mai importante privind sarcina armatei române, dispunerea ei în diverse zone etc. De remarcat că în perioada 31 august 1939—3 noiembrie 1943 Hitler a condus războiul prin aceste „directive”, iar între 8 martie 1944 și 15 aprilie 1945 prin așa-zisele „ordine”, care, de asemenea, sînt incluse în volum.

ITALIA

570. Ufficio Storico dello Stato Maggiore Esercito, *Bollettini di guerra del Comando Supremo 1940—1943*, Roma, Ministero della difesa. Stato Maggiore dell'esercito. Ufficio storico, 1973, VIII—654 p.

ROMÂNIA

571. Ceaușescu, Ilie ș.a., *Documente privind activitatea P.C.R. în armată. 1921—1944*, București, Editura militară, 1974, 240 p.

572. Institutul de studii istorice și social-politice, Centrul de studii și cercetări de istorie și teorie militară, *Pentru eliberarea Patriei. Documente, extrase din presă, memorii cu privire la lupta poporului român pentru eliberarea patriei de sub jugul fascist* (23 august—25 octombrie 1944), București, Edit. militară, 1972, 837 p.
Lucrarea a apărut sub îngrijirea lui Gh. Zaharia și Eugen Bantea.
573. Institutul de studii istorice și social-politice, Centrul de studii și cercetări de istorie și teorie militară, *In numele libertății și prieteniei*, vol. I, București, Edit. militară, 1970, 424 p.
Documente privind contribuția României la eliberarea Ungariei de sub jugul hitlerist.
- 573 bis. Institutul de studii istorice și social-politice, Centrul de studii și cercetări de istorie și teorie militară, *In numele libertății și prieteniei*, vol. II, București, Edit. militară, 1970, 470 p.
Documente referitoare la luptele armatei române în Cehoslovacia pentru zdrobirea fasciștilor.
574. Centrul de studii și cercetări de istorie și teorie militară, *Documente privind istoria militară a poporului român. 23—31 august 1944*, București, Edit. militară, 1977—1979.
— vol. I : 23—25 august 1944, 1977, LXXXIII—272 p.
— vol. II : 26—27 august 1944, 1977, LXXIX—299 p.
— vol. III : 28—29 august 1944, 1978, LXXII—284 p.
— vol. IV : 30—31 august 1944, 1979, XLVIII—304 p.
Colecție fundamentală de documente (peste 1050) privind operațiunile militare în vremea insurecției române din August 1944. Fiecare volum cuprinde o prefață, rezumatele documentelor în limbile română, franceză și rusă, apoi textele integrale ale documentelor ; ultimul volum dispune de un indice general al întregii serii. Coordonatorul lucrării — Al. Gh. Savu.
Recenzii : Gh. Florescu („Revista de istorie”, no. 8/1978, pp. 1482—1484) și Florin Constantiniu („Revista de istorie”, no. 8/1979, pp. 1579—1581).
575. Idem, *Documente privind istoria militară a poporului român...*, București, Edit. militară, 1980.
— 1—3 septembrie 1944, 1980, LXXIX—440 p.
— 4—6 septembrie 1944, 1980, LXXXII—444 p.
- 575 bis. Idem, *Mesaiaj patriotic al unor ordine de zi : Documente care elogiază vitejia și eroismul armatei române în războiul antihitlerist*, București, Edit. militară, 1980, 511 p.

STATELE UNITE ALE AMERICII

Comandamentul Aliat anglo-american

576. Allied Expeditionary Force. Supreme Commander, *Report by the Supreme Commander to the Combined Chiefs of Staff on the Operations in Europe of the Allied Expeditionary Force, 6 June 1944 to 8 May 1945*, Washington, GPO / London, HMSO, 1946, X—123 p. + hărți.
577. Eisenhower, Général Dwight D., Général Sir Maitland Wilson, Maréchal Vicomte Montgomery, *Les opérations en Europe du Corps Expéditionnaire Allié*, Paris, Éd. Berger-Levrault, 1947, 363 p.
578. Allied Forces. Mediterranean Theatre, *Report by the Supreme Allied Commander, Mediterranean, to the Combined Chiefs of Staff on Italian Campaign*, 2 vols., London, HMSO, 1946—1948.
579. Russell Buchanan, A. (ed.), *The United States and World War II : Military and Diplomatic Documents*, Columbia, University of South Carolina Press, 1972, VIII—303 p.
580. United States. General Staff, *Report of General Mac Arthur in the Pacific*. Prepared by the..., 2 vols., Washington, GPO, 1966.
581. Idem, *The War Report of George C. Marshall, H. H. Arnold, Ernests S. King*, New York, GPO, 1947.
582. Idem, *The Winning of the War in Europe and the Pacific. General Marshall's Report*, Washington, Simon and Schuster, 1945, 123 p.

U.R.S.S.

583. * * * *Pograničnie voiska SSSR, 1939—iun 1941. Sbornik dokumentov i materialov*, Moskva, Nauka, 1970, 813 p.

C. TRATATE

584. Grenville, J.A.S., *The Major International Treaties, 1914—1973. A History and Guide with Texts*, London, Methuen and Co. Ltd., 1974, 575 p.
585. Israel, F. L. (ed.), E. Chill (commentary by), A. Toynbee (an Introd. Essay by), *Major Peace Treaties of Modern History 1648—1967*, 4 vols., New York, Chelsea House Publications — McGraw Hill, 1967, XXIX—2 880 p.
Pentru România, cf. vol. IV, pp. 2 585—2 614.
586. Leiss, Amelia C., Raymond Dennett, (eds.), *European Peace Treaties after World War II*, Boston, World Peace Foundation, 1945, 341 p.
587. MAS al României, *Tratat de Pace între România și Puterile Aliate și Asociate semnat la Paris la 10 februarie 1947*, București, 1947. Vezi, de asemenea, „Monitorul Oficial”, partea I-a, Anul CXV, nr. 199 din 30 august 1947, textul în limba română, ca și în limbile rusă, engleză și franceză (pp. 7 840—7 891).
— *Proiect de Tratat de Pace între Puterile Aliate și România*, București, Tip. „Universul”, 1946.
588. Idem, *Convenția de armistițiu între Guvernul Român pe de o parte și Guvernele Uniunii Sovietice, Regatului Unit și Statele Unite ale Americii pe de altă parte*, București, 1944.
Vezi și alte ediții: — U. S. Department of State, *Armistice Agreement between the U.S.A. and the USSR and the United Kingdom and Rumania. Annex and Protocol Signed in Moscow, September 12, 1944*, Washington, GPO, 1946, 17 p.
589. Rohn, Peter H., *World Treaty Index*, 5 vols., Santa Barbara-Oxford, ABC—Clio Press, 1974.
590. United States. Department of State, *Making the Peace Treaties, 1941—1947: A History in the Making of Peace Beginning with the Atlantic Charter, the Yalta and Potsdam Conferences, and Culminating in the Drafting of Peace Treaties with Italy, Bulgaria, Hungary, Rumania, and Finland*, Washington, GPO, 1947, 150 p.

D. CORESPONDENȚA. DIVERSE

591. [Eisenhower, Dwight D.] Vezi îndeosebi: — Alfred D. Chandler, Jr. (ed.), Stephen E. Ambrose (Associated Ed.), *The Papers of...: The War Years*, 5 vols., Baltimore, Johns Hopkins Press, 1970, 2 696 p.
592. [Hitler, Adolf], *Hitler e Mussolini. Lettere e documenti*, Milano, Rizzoli, 1946
Vezi și ed. în limba franceză: — *Les lettres secrètes échangées par Hitler et Mussolini*, Paris, Ed. du Pavois, s.a., 190 p. (introd. de André François-Poncet).
593. [Roosevelt, Franklin Delano]. Vezi îndeosebi (nos. 721—723):
— Francis L. Loewenheim ș.a. (eds.), *Roosevelt and Churchill: Their Secret Wartime Correspondence*, New York, Saturday Review Press/E. P. Dutton and Co., 1975, XVI—805 p.
— Orville H. Bullitt (ed.), *For the President: Personal and Secret Correspondence between... and William C. Bullitt*, Boston, Houghton Mifflin Co., 1972, XLVI—655 p.
594. [Stalin, I. V.]. Vezi Ministerstvo Inostrannih Del SSSR, *Perepiska predsedatel'ia Soveta ministrov SSSR s prezidentami SŠA i prem'ier-ministrami Velikobritanii vo vremia Velikoi Otečestvennoi vojni 1941—1945 g.g.*, 2 vols., ed. a 2-a, Moskva, Izd. Polit., Lit., 1976; ed. 1-a, Moskva, 1957 (2 vols.).
— t. 1: *Perepiska s W. Churchill i C. Attlee (iul 1941 g. — noiabr 1945 g.)*, 472 p.
— t. 2: *Perepiska c F. Roosevelt i H. Truman (avgust 1941 g. — dekabr 1945 g.)*, 328 p.

După ed. 1-a a *Correspondenței...* s-au efectuat traduceri în numeroase limbi, inclusiv în limba română: — *Correspondența Președintelui Consiliului de Miniștri al*

U.R.S.S. cu președinții S.U.A. și cu primii miniștri ai Marii Britanii în timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei 1941—1945, 2 vols., București, Editura de stat pentru literatură politică, 1958, 501+365 p. Vezi nr. 736.

595. Malvezzi, Piero, Giovanni Pirelli (eds.), *Lettere di condannati a morte della Resistenza europea*, ed. a 3-a, Torino, Giulio Einaudi, 1956, XXXVI—727 p.

596. * * * *Dernières lettres de Stalingrad*, Paris, Buchet-Chastel, 1954, 120 p.
 Alte ed.: — *Last Letters from Stalingrad*, McLean (Va.), Coronet Press, 1955, 60 p.

E. PROCESE. ANCHETE

597. Tribunal Militaire International de Nuremberg, *Procès des grands criminels de guerre devant le...*, Nuremberg, vols. 1—42, Nuremberg, 1947—1949.

Lucrarea reflectă integral desfășurarea procesului marilor criminali de război hitlerişti organizat de un tribunal interaliat la Nuremberg, în 1945—1946 (actul de acuzare, dezbaterile, sentința, documentele reproduse de acuzare etc.) Inițial era fixat ca lucrarea să fie editată în limbile celor patru părți membre ale Tribunalului (engleză, rusă și franceză) — S.U.A., Marea Britanie, U.R.S.S. și Franța —, precum și în germană, dar nu a apărut integral decît în limbile engleză, franceză și germană. Titlurile celorlalte ediții:

— *The Trial of the Major War Criminals before the International Military Tribunal, Nürnberg, 1947—1949* (42 vols.);

— *Der Prozess gegen die Hauptkriegsverbrecher vor dem Internationalen Militärgerichtshof Nürnberg 14. November 1945—1. Oktober 1946, Nürnberg, 1947—1949* (42 vols.).

Disponerea materialelor în cele 42 vols. este următoarea: vols. 1—22 (organizarea Tribunalului, actul de acuzare, dezbaterile, condamnarea), vols. 23—24 (indici de documente și persoane), vols. 25—42 (documentele prezentate ca probă a acuzării de către organizatori).

598. Cele 42 vols au servit drept bază pentru realizarea mai multor ediții, în diverse limbi, mult mai accesibile atît specialiștilor, cît și, mai ales, cititorilor interesați. Dintre acestea, reținem pe cele mai cunoscute:

— U. S. Chief of Council for the Prosecution of Axis Criminality, *Nazy Conspiracy and Aggression*, 8 vols., Washington, GPO, 1946. Această ediție (care cuprinde numai dezbaterile procesului) are și un supliment în 2 vols. (Washington, GPO, 1947—1948).

— R. A. Rudenko (ed.), *Niurnbergskii protsess nad glavnimi nemetskimi voennymi prestupnikami. Sbornik materialov v semi tomah*, Moskva, Gosud. Izd. Iuridiceskoi Lit., 1957—1961.

— Prof. Dr. P. A. Steiniger (ed.), *Der Nürnberger Prozess*, 2 vols., ed. a 5-a, Berlin, Rütten und Loening.

599. Nürnberg Military Tribunal — După procesul marilor criminali din 1945—1946, în 1946—1949 s-au desfășurat, tot la Nürnberg, mai multe procese în care au fost implicate mai multe organizații și instituții naziste, dintre acestea cel mai cunoscut fiind OKW-ul (așa-numitul Fall 12). Pentru toate acestea, vezi îndeosebi:

— Germany. (Territory under Allied Occupation, 1945, United States Zone). Military Tribunals, *Trials of War Criminals Before the Nürnberg Military Tribunal Under Control Council Law no. 10, Nürnberg, October 1946—April 1949*, 15 vols., Washington, GPO, 1949—1953.

— Sir David Maxwell Fyfe (Gen. Ed.), *War Crime Trials*, 7 vols., London, Hodge, 1948—1950.

— *Fall 12*, Berlin, Rütten und Loening, 1960, 296 p.

600. [România. Tribunalul Poporului], *Procesul marii trădări naționale. Stenograma desbatărilor d- la Tribunalul Poporului asupra guvernului Antonescu*, București, Editura Eminescu, 1946, 315 p.
În afara stenogramei dezbaterilor, indicată în titlul volumului, acesta mai cuprinde actul de acuzare, rechizitoriul și actul de condamnare în procesul echipei antonesciene din București, mai 1946.
601. [Tribunalul Internațional pentru Extremul Orient] a funcționat la Tokyo, în 1947—1948, judecând pe principalii criminali de război niponi. Pentru respectivul proces, vezi publicația completă (care este greu accesibilă pentru cercetătorul român): — *Transcript of the International Tribunal of the Far East*, 75 vols., Tokyo, 1948. Vezi de asemenea: — *Documents relatifs au procès des anciens militaires de l'armée japonaise accusés d'avoir préparé et employé l'arme bactériologique*, Moscou, Éd. en langues étrangères, 1950, 562 p.
602. United States, Joint Committee on the Investigation of the Pearl Harbor Attack, *Pearl Harbor Attack: Hearings Before the...*, 39 vols., Washington, GPO, 1946.
Este cea mai completă anchetă realizată în legătură cu un fapt din cursul războiului (și, probabil, al istoriei) — atacul prin surprindere al Japoniei asupra bazei navale din Pacific a S.U.A. din Hawaii. În ciuda amplexării investigațiilor desfășurate între 15 noiembrie 1945 și 31 mai 1946 (alte șapte anchete examinaseră faptele din decembrie 1941 între 1941 și 1945), rezultatele obținute nu au fost cele scontate, persistând pînă astăzi mari și multe semne de întrebare în legătură cu condițiile în care au reușit japonezii să atace prin surprindere baza navală de la Pearl Harbor.
Referitor la ancheta din 1945—1946, vezi și volumele care sumarizează ediția completă: — *Report on the Investigation of the Pearl Harbor Attack*, Washington, GPO, 1946.
— Hans L. Trefousse (ed.), *What Happened to Pearl Harbor? Documents Pertaining to the Japanese Attack of December 7, 1941, and Its Background*, New York, Twayne, 1958, 324 p. Lucrarea a fost tradusă și în limba rusă: — *Cto proizoșlo v Pirl-Harbore*, Moskva, 1961.

F. DISCURSURI, PROCLAMAȚII, REPORTAJE

603. Watts, Franklin, Barbara E. Leighton, Nathan Ausubel (Eds.), *Voices of History: Great Speeches and Papers of the Year, 1941, 1942—43 to 1945—46*, 5 vols., New York, Gramercy Publishing Co., 1942—1946.
Sînt reunite discursurile liderilor puterilor Aliate.
604. Churchill, Winston L. S. — Pentru discursurile sale din perioada războiului, vezi nr. 638.
605. Eden, Anthony, *Freedom and Order. Selected Speeches 1939—1946*, 2-nd impr., London, Faber and Faber, 1947, 436 p.
606. De Gaulle, Charles — Pentru discursurile sale din perioada războiului, vezi nr. 653.
607. Hitler, Adolf — Vezi ediția datorată lui Max Domarus, *Hitler: Reden und Proklamationen, 1932—1945. Kommentiert von einem deutschen Zeitgenossen*, I, 1932—1938; II, 1939—1945, Neustadt a.d. Aisch, Verlagsdruckerei Schmidt, 1962—1963, VIII+VIII+2 319 p.
608. Roosevelt, Franklin Delano — Vezi no. 717 și 726, precum și: — *Complete Presidential Press Conferences of... Twenty-five Volumes in Twelve*. Introduction by Jonathan Daniels, New York, Da Capo Press, 1972.
vol. 13—14 : 1939
vol. 15—16 : 1940
vol. 17—18 : 1941
vol. 19—20 : 1942
vol. 21—22 : 1943

- vol. 23—25 : 1944—1945 (Vezi nr. 718).
 — *The Roosevelt Reader. Selected Speeches, Messages, Press Conferences, and Letters of...*, Ed. by Basil Rauch, 2-nd print, New York, Holt, Reinhart and Winston, 1962, XXIV—391 p.
 609. Stalin, I. V. — Vezi nr. 738.
 610. Snyder, Louis L. (ed.) — Vezi nr. 1484, precum și ed. franceză : — *Guerre sur tous les fronts. Les meilleurs rapports 1939—1945*, Paris, Calmann-Lévy, 1965, 333 p.
 611. Micheli, Mario de, *Manifesti della seconda guerra mondiale*, Milano, Fratelli Fabbri Editori, 1972, 143 p.

G. MEMORII

G. 1. ȘEFI DE STAT, DE GUVERNE, MINISTRI

612. Amery, Leopold Stennett, *My Political Life*, 3 vols., London, Hutchinson and Co., 1953—1955.

Cunoscut om politic britanic, membru al Parlamentului (1911—1945), de mai multe ori ministru, inclusiv în vremea războiului — ministru pentru India și Birmania. Adversar al politicii de conciliere.

Alte ediții :

- *Moia politiceskaia jizn*, Moskva, Izd. I.M.O., 1960, 686 p. Ediție prescurtată.
 613 [Antonescu, Ion] : Nu și-a consemnat amintirile. Pentru anii 1940—1943, mai ales întrevederile cu Hitler, vezi lucrarea fostului său secretar particular din acea vreme : G. Barbul, *Mémorial Antonesco. Le III-e homme de l'Axe*, I, Paris, Éd. de la Couronne, 1950, 215 p.

Pentru studierea întrevederilor Hitler—Antonescu din perioada 1940—1944, trebuie să se apeleze număidecît la cele două volume editate de cunoscutul istoric vest-german Andreas Hillgruber (vezi nr. 532), în care se publică *versiunea germană* a minuterilor întrevederilor (în total 20 : între 22 noiembrie 1940 și 5 august 1944). Cf. documentele vol. I — 48, 50, 59, 81, 85 ; II — 2, 3, 26, 27, 29, 30, 38, 39, 44, 45, 46, 50, 51, 63, 64.

Vezi, de asemenea, depozitiile sale la procesul din 1946 (*Procesul mării trădări naționale*, București, Ed. „Eminescu”, 1946), precum și declarația privind consolidarea raporturilor româno-germane, în 1940—1941, ce a fost prezentată ca document la procesul marilor criminali de război hitleriști de la Nürnberg din 1945—1946 (*Nürnbergskii proțess*, II, Moskva, 1959).

Referitor la situația României în perioada 1940—1944 vezi îndeosebi : Ion Popescu-Puțuri, *Principalele trăsături ale regimului politic din România în perioada dictaturii militare fasciste și a agresiunii hitleriste*, în „Anale de istorie” (București), nr. 6, 1963 ; Andreas Hillgruber, *Hitler, König Carol und Marschall Antonescu. Die deutsch-rumänischen Beziehungen 1938—1944*, 2. Auflage, Wiesbaden, Franz Steiner Verlag G.m.b.H., 1965 ; A. Simion, *Regimul politic din România în perioada septembrie 1940—ianuarie 1941*, Cluj-Napoca, Ed. „Dacia”, 1976. Idem, *Preliminarii...*, 1979.

614. Argetoianu, Constantin, *Pentru cei de mine. Amintiri din vremea celor de ieri*, în *Monarhia de Hohenzollern văzută de contemporani. Antologie*, ediție îngrijită de Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac, București, Ed. politică, 1968, p. 346—563. În volumul citat s-au publicat paginile cele mai substanțiale extrase din memoriile (în totalitatea lor, inedite) cunoscutului politician român, fost în repetate rânduri ministru în diverse cabinete, iar, după declanșarea celui de al doilea război mondial, prim-ministru (septembrie—noiembrie 1939) și ministru de externe (1940) ; extrasele privesc anii 1919—1937, dar, anterior, în revista „Magazin istoric” se publicaseră și alte pagini din însemnările lui C. Argetoianu (nr. 2, 1967 — nr. 3, 1968), prin grija istoricului M. C. Stănescu, unele ulterioare datei de 6 septembrie 1937, la care

- se opresc cele din volum. Vezi „Magazin istoric”, nr. 8, 1967 (p. 77—81) și nr. 9, 1967 (p. 78—87). Trebuie reținut că partea netipărită din memoriile în discuție acoperă și perioada conflagrației mondiale.
615. Attlee, Clement R, *As It Happened*, London, 1954, 277 p.
Amintirile fostului prim ministru britanic cu începere din ultimele luni ale celui de al doilea război mondial. Vezi nr. 5.
616. Idem, *A Prime Minister Remembers: the War and Post-War Memoirs of...*, London, Heinemann, 1961, 264 p.
Ed. Francis Williams.
Alte ediții:
Twilight of the Empire. Memoirs of Prime Minister Clement Attlee (Ed. Francis Williams), New York, Barnes and Noble Books, 1962, 264 p.
617. Auriol, Vincent, *Hier, demain*, 2 vols., Paris, Charlot, 1945. Confruntă însă și: *Journal du Septennat, 1947—1954*, 7 vols., Paris, A. Colin, 1970—1975.
Jurnalul primului președinte al Franței postbelice, care, în cele 2 555 de zile ale mandatului său, a notat totul. Informații prețioase în legătură cu situația Franței decurgând din război. Între anii 1970 și 1975 s-au tipărit în ordine următoarele volume: I (1947); II (1948); VII (1953—1954); V (1951).
618. Baudouin, Paul, *Neuf mois au Gouvernement, avril-décembre 1940*, Paris, La Table Ronde, 1948, 435 p.
Amintirile primului titular al Externelor în cabinetul Pétain. Date esențiale despre începutul regimului de la Vichy. Alte ediții: *The Private Diaries (March 1940 to January 1941)*, London, Eyre and Spottiswoode, 1948, 308 p.
Vezi nr. 383.
619. Beneš, Eduard, *Mnichovské dny*, Praha, Nakladatelství Svoboda, 1968, 560 p.
Alte ediții: *Münich*, Paris, Stock, 1969, 460 p.
620. Idem, *Paměti. Od Mnichova k nové válce a k novému vítězství*, Praha, Orbis, 1947, 519 p.
Alte ediții:
Memoirs of Dr. Eduard Benes: From Munich to New War and New Victory, London, Allen and Unwin, 1954, XI, 346 p.; Boston, Houghton Mifflin, 1955, 346 p.
Document fundamental privind activitatea desfășurată în exil de președintele Republicii Cehoslovace în anii războiului.
Recenzii: „R. 2-e Guerre”, nr. 40, 1960, p. 92—94 (Fr.—X. Coquin)
Despre aceeași perioadă din activitatea lui Beneš confruntă, de asemenea, cuvântările și documentele sale personale.
— Eduard Beneš, *Šest let exilu a drubě světové Války. Reči, projevy o dokumenty z r. 1938—1945*, Praha, Orbis, 1946, 486 p.
621. Bidault, Georges, *D'une Résistance à l'autre*, Paris, Presses de la Cité, 1965, 390 p.
Alte ediții:
— *Resistance. The Political Autobiography of...*, London, Weidenfeld and Nicolson, 1967, 348 p.
622. Blondel, Jules-François, *Ce que mes yeux ont vu de 1900 à 1950. Récit. d'un diplomate*, 2 vols., Arras, Imprimerie Centrale de l'Artois, [1960—1964].
Partizan al lui de Gaulle, cu începere din 1942; în 1944—1945, ambasador al Franței în Brazilia.
623. Blum, Léon, *L'oeuvre de...*, t. 4, *La fin du Ressemblément Populaire*, Paris, A. Michel, 1965, 632 p.
Anii 1937—1940.
624. Bonnet, Georges, *Vingt ans de vie politique 1918—1938. De Clemenceau à Duladier*, Paris, Fayard, 1969, 286 p.
Vezi memoriile diplomatului (nos. 1 003—1 006).
625. Bonomi, Ivanoe, *Diario di un anno (2 giugno 1943 — 10 giugno 1944)*, Milano, Garzanti, 1947.
Premier al guvernului italian (iunie 1944 — iunie 1945).
626. Bottai, G., *Venti anni e un giorno*, Milano, Garzanti, 1949, 326 p.
Colaborator apropiat al lui Mussolini. Detalii îndeeșbi despre ședința Consiliului Fascist din noaptea de 24—25 iulie 1943, în urma căreia s-a ajuns la demisia dictatorului fascist.

627. Burckardt, Carl J., *Meine Danziger Mission (1937—1939)*, München, G.D.W. Callwey, 1960, 368 p.
Alte ediții :
— *Ma mission à Danzig*, Paris, Fayard, 1961, 397 p.
Memoriile fostului comisar al Ligii Națiunilor, în „orașul liber” Danzig.
628. Călinescu, Armand, *Însemnări politice*, I, în „Magazin istoric”, București, an. XI, nr. 4 (121), aprilie 1977—
Jurnalul fostului premier al României, căzut sub gloanțele legionarilor în septembrie 1939, nu s-a tipărit integral, publicându-se, prin grija lui Al. Gh. Savu, doar extrase din anii 1937—1939.
629. Idem, Relativ la problemele fundamentale ale României în ajunul izbucnirii războiului mondial, vezi : Armand Călinescu et Grégoire Gafenco, *La Roumanie et la crise de l'Europe Centrale. Déclarations de M... et de M... le 27 Muis 1939*, București, Ed. du Sous-Secrétariat d'Etat de la Propagande, [1939], 44 p.
Vezi nr. 1044
630. Ciechanowski, Jan, *Defeat in Victory*, Garden City, Doubleday, 1947, 397 p.; London, Gollancz, 1948.
Amintirile unuia dintre liderii burghezi ai Rezistenței polone. Vezi și teza sa de doctorat, tipărită la Londra, în limba polonă, în 1971, apoi în limba engleză : *The Warsaw Rising of 1944*, Cambridge, University Press, 1974, XII, 332 p.
Recenzii : „The English Historical Review”, vol. XCI, April, 1976, p. 465—466 (A. Polonsky); „Slavonic and East European Review”, vol. LIV, nr. 1, 1976, p. 154—155 (N. Davies).
631. [Chamberlain, Neville] : Premierul britanic dintre 1937 și 1940, propăvăduitorul și executorul faimoasei „politici de conciliere” față de agresorii fasciști, nu și-a scris memoriile. Pe baza notelor, a scrisorilor și a altor documente personale ale lui Chamberlain, biografii săi au întocmit mai multe lucrări temeinice, dintre care reținem :
— I. Colvin, *The Chamberlain Cabinet. How the Meeting in 10 Downing Street, 1937—1939, Led to Second World War-Told for the First Time from the Cabinet Papers*, New York, Taplinger, 1971, 286 p.
— Keith Feiling, *Life of Neville Chamberlain*, London, Macmillan, 1946; Hamden, 1970, 477 p.
Lucrare fundamentală.
— Ian Macleod, *Neville Chamberlain*, London, Muller, 1961, 319 p.
632. Chautemps, Camille, *Cahiers secrets de l'armistice (1939—1940)*, Paris, Plon, 1963, IX, 331 p.
Sfârșitul celei de a III-a Republici, consemnat de vicepreședintele guvernului francez.
633. Chiang Kai-shek, *China's Destiny*, New York, Day, 1947, 347 p.
Ed. Ph. Jaffé.
Vezi de asemenea : *The Collected Wartime Messages of Generalissimo Chiang Kai-shek, 1937—1945*, 2 vols., New York, Day, 1946.
634. Churchill, Winston L. S., *Journal politique. 1936—1939*, Paris, 1949.
635. Idem, *Great Contemporaries*, London, Glasgow, Collins, 1959, 317 p.; Chicago, The University of Chicago Press, 1974, 388 p.
636. Idem, *The Second World War*, 6 vols., London, Casell, 1948—1954.
Ediția originală a memoriilor premierului britanic ce constituie un document de o valoare excepțională pentru studierea celui de-al doilea război mondial în ansamblu :
Alte ediții :
— *Mémoires sur la Deuxième Guerre mondiale* ; I (1—2) : *L'orage approche* ; II (1—2) : *L'heure tragique* ; III (1—2) : *La grande alliance* ; IV (1—2) : *Le tournant du destin* ; V (1—2) : *L'état se referme* ; VI (1—2) : *Triomphe et tragédie*, Paris, Plon, 1948—1954.
— *Der Zweit« Weltkrieg*, 6 vols., Hamburg, 1950—1954.
După ediția princeps, în diverse limbi au urmat numeroase alte retipăriri și ediții : London, Cassell, 1964, 12 vols.; Paris, Plon, 1965, 12 vols.; Harmondsworth, Penguin Books Ltd., 1962, 12 vols.; New York, Bantam, 1962, 12 vols.
637. Idem, *Memoirs of the Second World War; An Abridgement of the 6 volumes of the «Second World War», with an Epilogue by the Author of the Post War Years Written for this Volume*, Boston, Houghton Mifflin, 1959, 1 083 p.

- În afară de această ediție prescurtată după cele 6 tomuri, vezi și sinteza realizată de Churchill cu editorii cunoscutei reviste americane „Life”: *The Second World War*, 2 vols., New York, Time, Inc., 1959, 615 p.
638. Idem: Vezi numeroasele ediții ale „discursurilor de război” ale lui Churchill:
- *Into Battle; The Unrelenting Struggle; The End of Beginning; Onwards to Victory; The Dawn of Liberation; Victory Speeches; Secret Session Speeches*, 7 vols., London, 1941—1946.
- După această ediție, compilată de Charles Eade, s-au tipărit în traducere italiană:
- *In guerra, Discorsi*, 2 vols., Milano, 1947.
- O culegere a discursurilor dintre 1940 și 1943 s-a tipărit în 1945 la Londra în limba română:
- *Discursuri de război. O culegere a discursurilor ținute de Winston Churchill între mai 1940 și octombrie 1943*, Prima ediție, Londra, Pilot Press Ltd., 1945, 319 p. Vezi indeosebi:
 - *Victory: War Speeches by the Right Hon. Winston S. Churchill, 1945*, compiled by Charles Eade, London, Cassell, 1946, 239 p.
 - *War Speeches*, 3 vols., Ed. Charles Eade, London, Cassell, 1951—1952.
 - *Great War Speeches by Sir Winston Churchill*, London, Transworld Publishers, 1957, 384 p.
 - Robert Rhodes James (ed.), *Winston S. Churchill: His Complete Speeches. 1897—S-au editat doar primele volume: I (1897—1909) și II (1909—1913)*, 2 197 p. Vezi indeosebi vols. VI (1935—1942) și VII (1943—1949), pp. 5 573—7 902.
- 639 [Idem]: Vezi nr. 736.
640. [Idem]: Vezi Churchill, Roosevelt, Stalin. *De Teheran a Yalta. Verbalii delle conferenze dei capi di governo della Gran Bretagna, degli Stati Uniti e dell'Unione Sovietica durante la seconda guerra mondiale*, Prefazione di Ernesto Ragionieri, Roma, Editori Riuniti, 1965, XI, IV, 344 p.
641. [Idem]: Vezi Brian Gardner, *Churchill in Power. As Seen by His Contemporaries*, Boston, Houghton Mifflin, 1970, XVIII, 349 p. Perioada 1940—1945.
642. Cooper, Arthur Duff (Viscount Norwich), *Old Men Forget. The Autobiography of...*, London, Rupert Hart-Davis, 1953, 399 p.
- Alte ediții:
- *Au delà de l'oubli*, Paris, Gallimard, 1960, 447 p.
- Mărturiile unui adversar al conciliatorismului, demnitar de bază al cabinetului de război al lui Churchill.
643. Daladier, Edouard, *Défence du pays*, Paris, Flammarion, 1969, 423 p.
- Mărturiile fostului premier francez din ajunul și de la începutul războiului mondial, promotor principal — alături de Chamberlain — al conciliatorismului.
644. Dalton, Hugh, *The Fateful Years: Memoirs*, II, 1931—1945, London, Frederick Muller Ltd., 1957, XVI, 493 p.
- Memoriile unui adversar al conciliatorismului, apoi ministru în cabinetul de război al lui Churchill (1940—1942 — „ministru războiului economic”; 1942—1945 — ministrul comerțului).
- Al treilea și ultimul volum al memoriilor lui Dalton (*High Tide and After: Memoirs*, III, 1945—1960, London, Muller, 1960, XIV, 453 p.) privește epoca post-belică, când autorul a deținut, de asemenea, importante posturi în guvernul britanic.
- Rec. la vol. II: „The American Historical Review”, vol. LXIII, nr. 3, april 1958, p. 725—726 (Carl F. Brand); „R. 2-e Guerre”, nr. 35, 1959, p. 77—79 (S. Rose).
645. Darlan, Jean Louis Xavier François, *L'amiral Darlan parle*, Paris, Plon, 1952.
- Destăinuirile unuia dintre principalii colaboratori ai mareșalului Pétain, surprins însă de evenimente la Alger în timpul debarcării aliate din 8 noiembrie 1942 și asasinat, la scurt timp după aceea.
646. Dönitz, Grossadmiral Karl, *Zehn Jahre und zwanzig Tage*, Bonn, Athenäum Verlag, 1958, 512 p.; ed. a II-a: Frankfurt-am-Main, Athenäum Verlag, 1963, 490 p.
- Alte ediții:
- *Memoirs. Ten Years and Twenty Days*, Cleveland, World Publishing Co.; London, Weidenfeld and Nicolson, 1959, 500 p.
 - *Dix ans et vingt jours*, Paris, Plon, 1959, 388 p.; Plon, 1963.

Memoriile organizatorului flotei germane de submarine pentru al doilea război mondial, comandant al flotei germane în perioada ianuarie 1943 — mai 1945 și succesor desemnat al lui Hitler („Führer“) la 30 aprilie 1945. Cartea lui Dönitz constituie o sursă de primă mână pentru studierea modului în care Germania a planificat și purtat războiul mondial pe mare. A se confrunta însă cu cele „40 de răspunsuri“ ale sale ulterioare: *Deutsche Strategie zur See im Zweiten Weltkrieg. Die Antworten des Grossadmirals auf 40 Fragen*, Frankfurt-am-Main, Bernard und Graefe, 1970, 213 p.; *La guerre en 40 questions*, Paris, La Table Ronde, 1969, 312 p.

647. Fabre-Luce, Alfred, *Journal de la France*, 2 vols., Paris, Imprimerie J.E.P., 1940—1941. Alte ediții:

— *Journal de la France*, Édition définitive, Bruxelles, La diffusion du livre, 1946, 655 p.

— *Journal de la France (1939—1944)*, Édition définitive avec une préface inédite, Paris, Fayard, 1969, 679 p.

— *Un francese risponde*, Milano, Longanesi, 1948.

O relatare personală ce redă atmosfera căderii celei de a III-a Republici franceze și anii războiului.

648. Idem, *Vingt cinq années de liberté*, 2, *L'Epreuve 1939—1946*, Paris, Julliard, 1963, 287 p.

649. Faure, Paul, *De Munich à la Quatrième République*, Paris, Éditions de l'Élan, s. a., 275 p.

650. Flandin, Pierre-Étienne, *Politique française (1919—1940)*, Paris, Les Éditions Nouvelles, 1947, 466 p.

Amintirile fostului premier și, în repetate rânduri, ministru al Franței.

651. Forrestal, James, *The Forrestal Diaries*, Edited by Walter Millis, New York, Viking, 1951.

Alte ediții:

— *Journal de Forrestal*, Paris, Amiot-Dumont, 1952, 399 p.

Document referitor la ultima parte a războiului mondial și, mai ales, la epoca postbelică.

652. Franco, Francisco, *Le général Franco évoque ses contacts avec Mussolini, Hitler et le maréchal Pétain*, în „Le Figaro“ din 12.VI.1958, p. 4—5.

Interviu realizat de Serge Groussard.

Vezi și: *Correspondencia secreta Franco-Hitler-Mussolini*, Guadalajara, Editorial Ariadna, [1972—1973], 64 p.

653. De Gaulle, (General) Charles, *Mémoires de Guerre*, I: *L'appel (1940—1942)*; II: *L'unité (1942—1944)*; III: *Le Salut (1944—1946)*, Paris, Plon, 1954—1959, 680—712—655 p.

După ediția originală au urmat numeroase altele, în limba franceză și în alte limbi:

— *Mémoires de guerre*, 3 vols., Paris, Plon, 1970—1971. (Coll. „Le Livre de Poche historique“, nr. 389—390, 391—392, 612—613).

— *Memorii de război. Chemarea, 1940—1942*, București, Ed. politică, 1969, 413 p.

— *The Complete War. Memoirs*, 3 vols., London, Weidenfeld and Nicolson, 1959—1960; New York, Simon and Schuster, 3 vol. într-un vol. (1 048).

— *Voenniié memuarî*, Moskva, Izd. I. L., 1957, 820 p.

— *Memorie di guerra*, Milano, Garzanti, 1954.

— *Memoiren*, Düsseldorf, Oraste Verlag, 1960.

Excelente, sub raportul obiectivității și al stilului, memoriile inițiatorului și conducătorului „Franței libere“ se recomandă ca un document fundamental asupra conflagrației din 1939—1945. Fiecare volum cuprinde, în anexe, numeroase acte din arhiva personală a autorului.

Rec.: „R. 2-e Guerre“, nr. 27, 1957, p. 31—41 (Henri Michel); nr. 30, 1958, p. 79—81 (André Scherer).

Vezi însă și discursurile și mesajele generalului de Gaulle:

— *Discours et messages. 1940—1946*, Paris, Éditions Berger—Levrault.

— *Discours aux Français*, 2 vols., Paris, Paul Dupont, 1945.

— *Discours et messages. I: — Pendant la guerre (Juin 1940—Janvier 1946)*, Paris, Plon, 1970, XLIX, 678 p.

Rec.: „R. 2-e Guerre“, nr. 85, 1972, p. 112—113 (Henri Michel).

654. Idem, *Trois études. Suivies du Mémorandum du 26 Janvier 1940*, Paris, Éditions Berger—Levrault, 1945, XLVI, 179 p.
 Alte ediții :
 — *Trois études précédées du Mémorandum du 26 Janvier 1940*, Paris, Plon, 1971, 256 p.
655. Goebbels, Joseph, *The Goebbels Diaries, 1942—1943*, Garden City, Doubleday, 1948, 566 p. (ed. L. P. Lochner) ; London, H. Hamilton, 1948, 458 p.
 Alte ediții :
 — *Tagebücher aus dem Jahren 1942—1943*, Zürich, Atlantis Verlag, 1948, 528 p.
 — *Diario intimo*, Verona, Arnoldo Mondadori Editore, 1948, 730 p.
 — *La journal du Dr. Goebbels*, Paris, A l'Enseigne du Cheval Ailé, 1949, 544 p.
 Jurnalul fostului ministru al propagandei Reichului. Informații detaliate privind situația Germaniei în contextul conflictului mondial.
 Vezi însă și : „*Wohlt Jhr den totalen Krieg?*“ *Die geheime Goebbels-Konferenzen. 1939—1943*, Herausgeben und Ausgewählt von Willi A. Boelcke, Stuttgart, Deutsche Verlags-Anstalt, 1967, 364 p.
- 655 bis. Idem, *Final Entries. 1945. The Diaries of...*, New York, Avon Books, 1979, LII—453 p.
 Este ultima parte a jurnalului lui Goebbels, descoperită în anii din urmă, editată și comentată de reputatul specialist britanic Hugh Trevor-Roper.
656. Groza, Dr. Petru, *În umbra celulei. Malmaison, 1943—1944 iarna*, București, Ed. „Cartea Rusă“, 1945, 314 p.
 Însemnări, din vremea detenției, ale șefului primului guvern democrat-popular român instalat la 6 martie 1945.
657. Idem, *Reconstrucția României. Discursuri politice, conferințe și interviuri. 1944—1946*, București, Tip. „Viața literară“, 1946, 370 p.
 Mai recent, numeroase pagini din lucrarea citată, precum și alte scrisori ale doctorului P. Groza, dinainte de 1944 și după 1946, au fost reunite, prin grija istoricului Gh. I. Ioniță și colaboratorii, în masivul volum : Dr. Petru Groza, *Articole, cuvântări, interviuri. Text: alese*, București, Ed. politică, 1973, 673 p. Prefată de George Ivașcu (p. 5—46).
658. Herriot, Edouard, *Jadis, II : D'une guerre à l'autre. 1914—1936*, Paris, Flammarion, 1952, 650 p.
 Alte ediții :
 — *Pagini de jurnal*, București, Edit. politică, 1968, 438 p.
 — *Iz prošlogo. Među dvumia voinami. 1914—1936*, Moskva, Izd. I. L., 1958, 769 p.
 Amintirile unui fost prim-ministru și ministru francez.
659. Idem, *Épisodes (1940—1944)*, Paris, Flammarion, 1950, 210 p.
 Prăbușirea Republicii a III-a, instalarea de la Vichy, arestarea și deportarea autorului.
 Alte ediții :
 — *Epizodi 1940—1944*, Moskva, Izd. IMO, 1961, 119 p.
660. Hess, Rudolf, *Prisoner of Peace*, London, Britons Publishing CO., 1954, 151 p.
 Detalii despre împrejurările și scopul deplasării lui Hess, urmașul desemnat al lui Hitler, în Anglia, în mai 1941. Reținut de autoritățile engleze, Rudolf Hess a fost judecat și condamnat pe viață la procesul de la Nürnberg, rămânând azi singurul deținut dintre foștii lideri naziști la Spandau. Despre anii 1947—1970, vezi Eugene K. Bird, *Rudolf Hess dévoile son mystère*, Paris, NFR, Éditions, Gallimard, 1975, 288 p.
661. [Hirohito] : Vezi David Bergamini, *Japan's Imperial Conspiracy. How Emperor Hirohito Led Japan into War Against the West*, New York, William Morrow, 1971, XXXVIII, 1239 p.
 — Nobutaka Ike (ed.), *Japan's Decision for War: Records of the 1941 Policy Conferences*, Stanford, Stanford University Press, 1967, 306 p.
662. Hitler, Adolf — Vezi :
 — *Mein Kampf* (numeroase ediții după 1926), alături de multe elemente autobiografice, expune monstruoasa doctrină a național-socialismului, care, timp de 12 ani, a stat la baza politicii oficiale a Germaniei.
 — *Hitlers Zweites Buch* — a „doua carte“ a lui Hitler — datînd din 1928, dar tipărită abia în 1961, expune concepțiile de politică externă ale Führerului.

Ediții :

— Stuttgart, Deutsche Verlags-Anstalt, 1961 (ed. și comentată de Gerhard L. Weinberg).

— *Hitler's Secret Book*, London, Evergreen Book, 1962.

— *L'expansion du III-e Reich*, Paris, Payot, 1963.

Pentru anii celui de al doilea război mondial, trebuie să se consulte fie minunile întrevederilor lui Hitler cu șefii de state și diplomați străini (cf. nr. 670), fie, mai cu seamă, stenogramele reuniunilor Führerului la diferite nivele (Statul Major, cu diverși miniștri etc.) (cf. nos. 663 și următoarele).

Vezi și : Max Domarus (ed.), *Hitler. Reden und Proklamationen 1932—1945*, 2 vols., Würzburg, M. Domarus, 1962—1963 ; München, 1965.

663. [Idem] : Vezi Picker, Dr. Henry (ed.), *Hitlers Tischgespräche im Führerbauptquartier, 1941—42*, Bonn, Athenäum-Verlag, 1951, 463 p.

Alte ediții :

— *Hitlers...*, ed. și comentat de Percy Ernst Schramm, Andreas Hillgruber, Martin Vogt, Stuttgart, Seewald, 1963, 546 p. ; Stuttgart, Seewald, 1965, 546 p.

— *Hitler, cet inconnu*, Paris, Presses de la Cité, 1969, 566 p. Vezi și : Henry Picker, Heinrich Hoffman ; *Hitlers Tischgespräche im Bild*, Oldenburg und Hamburg, Gerhard Stelling Verlag, 1969, 223 p.

Precedat de Heim (21 iulie 1941—11 martie 1942), Henry Picker a fost stenograf la Marele Stat Major al armatei germane (FHQ) între 21 martie 1942 și 2 august 1942. Lucrarea tipărită cuprinde notele pe care le-au luat Heim și Picker, consemnând concepțiile Führerului în purtarea războiului mondial.

664. [Idem] : Vezi Helmut Heiber (ed.), *Hitlers Legebessprechungen. Die Protokollfragmente seiner militärischen Konferenzen. 1942—1945*, Stuttgart, Deutsche Verlags-Anstalt, 1962, 1 t. în 2 vols., 960 p.

Perioada : 1 decembrie 1942—23 martie 1945.

Alte ediții :

— *Hitler parle à ses généraux. Compte rendus sténographiques des rapports journaliers du Q.G. du Führer (1942—1945)*, Paris, A. Michel, 1964, 369 p.

— *Hitler Directs His War : The Secret Records of His Daily Military Conferences. Selected and Annotated by Felix Gilbert from Manuscript in the University of Pennsylvania Library*, New York — London, Oxford University Press, 1951, 187 p. Vezi și ultima ediție : — *Hitler Directs His War*, New York, Charter Books, [1979], VI—251 p.

Editare parțială a documentelor (circa 1/6).

Ediții prescurtate față de ediția germană citată. Continuă cronologic stenogramele reunite în lucrarea citată sub nr. 663. În toamna anului 1942 s-a ivit o dispută între Hitler și generalii săi în problema indicațiilor date de Führer pentru conducerea ostilităților, iar, pentru a nu mai da loc la nici un fel de discuții, s-a decis stenografierea reuniunilor militare de la Cartierul General al Wehrmachtului. Așa se face că s-a ajuns ca, la ședințele de analiză a situației militare, să participe până la 8 stenografi care executau trei exemplare de procese-verbale (unul pentru arhiva personală a lui Hitler, altul pentru istoriograful oficial al Wehrmachtului și ultimul chiar pentru serviciul de stenografi). Procedura a rămas în vigoare până în a doua jumătate a lunii aprilie 1945, cînd procesele-verbale întocmite acopereau nu mai puțin de aproape 103 000 de file dactilografiate. În ultimele zile ale Reichului nazist s-a primit dispoziție și s-a trecut la distrugerea arhivei, dar un sergent american din serviciul de informații, contactînd, în mai 1945, trei dintre foștii stenografi, a reușit să salveze circa 1 350 p. din acest document fundamental pentru cercetarea războiului mondial. Stenogramele dintre 1942 și 1945 vin să elucideze, în măsură decisivă, raporturile dintre Hitler și generalii săi, relevînd categoric responsabilitățile Führerului și ale colaboratorilor săi militari pentru eșecurile de pe fronturi.

- 665 [Idem] : Vezi „...warum dann überhaupt noch Leben! „Hitlers Lagesprechungen am 23, 25 und 27 April 1945, în „Spiegel“ (Hamburg), Jg. 201 (1960), nr. 3, 10 ianuarie, p. 32—46.

Stenograful personal al lui Hitler reconstituie ultimele reuniuni militare conduse de Führer

666. [Idem] : Vezi *Fuehrer Conferences on Matters Dealing with the German Navy, 1939—1945*, 7 t. în 9 vol., Washington, United States Navy Department, 1947.

Publicație oficială realizată pe baza documentelor capturate de Aliați în Germania la sfârșitul războiului.

Alte ediții :

— *Fuehrer Conferences in Naval Affairs, 1939—1945*, în "Brassey's Naval Annual" (London), 1948, p. 29—496.

— G. Wagner, G. Hümmelchen, *Die Lagebesprechungen der Seekriegsleitung mit Hitler 1939—1945*, Frankfurt-am-Main, 1966.

Vezi și : A. Vulliez, *Analyse des Conférences navales du Führer*, Paris, Les Grandes Éditions françaises, 1949, 140 p.

667. [Idem] : Vezi Percy Ernst Schramm, Andreas Hillgruber, Walther Hubatsch, Hans-Adolf Jacobsen (eds.), *Hitler als militärischer Führer. Gesammelte Aufzüge aus „Kriegstagebuch des Oberkommandos der Wehrmacht“*, Frankfurt-am-Main, Athenäum-Verlag, 1962, 207 p.

Rolul lui Hitler în conducerea războiului reflectat de un alt document fundamental al epocii : *KTB OKW* (editat în 4 volume masive de către istoricii vest-germani în perioada 1961—1965).

668. [Hitler, Adolf] : *Libres propos sur la guerre et la paix, recueillis sur l'ordre de Martin Bormann*, Pref. de Robert d'Harcourt, de la Academia franceză, avertisment de François Genaud, I—II, Paris, Flammarion, 1952—1954.

Alte ediții :

— *Hitler's Table Talk, 1941—1944*, Introduced by H. B. Trevor-Roper, London, 1953.

— *Hitler's Secret Conversations, 1941—1944*, Ed. by H. R. Trevor-Roper, New York, Farrar, Straus and Young, 1953, 746 p.

Ediție completă.

— *Conversazioni Segrete*, Napoli, Richter, 1954, 775 p.

Între diversele ediții citate există sensibile deosebiri. Ediția franceză a fost prima pe plan mondial. Pentru anii 1941—1942 cf. lucrarea lui Henry Picker (nr. 663). Din inițiativa lui Martin Bormann, faimoasa eminență cenușie a Führerului, din iulie 1941 trei stenografi au consemnat discuțiile desfășurate în anturajul lui Hitler, îndeosebi în cursul sau după mesele de prinz și seară, ori noaptea. În lipsa militarilor și în prezența aproape regulată a cite unui invitat de-al său, Hitler își expunea opiniile asupra celor mai diverse probleme — de la conducerea războiului și organizarea lumii postbelice (în probabilitatea unei victorii germane) pînă la mersul astrelor și creșterea ciinilor de rasă. Stenogramele întocmite la sfârșitul anului 1942, atunci cînd Hitler a interzis prezența stenografilor, de către Bormann însuși, rețin cu precădere cele declarate de Hitler în ocaziile menționate, întrucît interlocutorii săi, cunoscînd „obiceiul casei”, nu îndrăzneau să tulbure expunerile Führerului ; Hitler — subliniază Robert d'Harcourt, în prefață — „nu a avut niciodată interlocutori, el a avut auditori” (p. V). Declarațiile lui Hitler îl caracterizează la fel de bine ca și *Mein Kampf* : el anunța nimicirea sau înrobirea unor popoare întregi, transformarea poporului german într-o „rasă” predominantă a continentului european și a Berlinului în „capitală mondială” (I, 50). În acest context, la 17 octombrie 1941, Hitler rezerva României statutul unei țări „axate” pe agricultură (I, 67).

669. [Idem] : Vezi Boelcke, Willi A. (ed.), *Deutschlands Rüstung im Zweiten Weltkrieg. Hitlers Konferenzen mit Albert Speer. 1942—1945*, Frankfurt-am-Main, 1969, 495 p.
Compară cu memoriile lui Albert Speer (nr. 734).

670. [Idem] : Vezi Hillgruber, Andreas (ed.), *Staatsmänner und Diplomaten bei Hitler. Vertrauliche Aufzeichnungen über Unterredungen mit Vertretern des Auslandes*, I, 1939—1941, II, 1942—1944, Frankfurt-am-Main, Bernard und Graefe Verlag für Wehrwesen, 1966—1970, 704—568 p

Alte ediții :

— *Les entretiens secrets de Hitler. Septembre 1939 — décembre 1941*, Paris, Fayard, 1969, 702 p.

Se publică minutele (167), unele dintre ele inedite, ale întrevederilor lui Hitler cu șefii de state și diplomații străini din perioada 26 septembrie 1939 — 4 decembrie 1944. Lucrare fundamentală pentru definirea politicii externe a Germaniei în cursul marii conflagrații.

671. [Idem]: Vezi Hubatsch, Walther (ed.), *Hitlers Weisungen für die Kriegführung 1939—1945. Dokumente des Oberkommandos der Wehrmacht*, Frankfurt-am-Main, Bernard und Graefe Verlag für Wehrwesen, 1962, 330 p.; München, D.T.V., 1965, 376 p.

Alte ediții:

- *Führer Directiones and Other Toplevel Directives of the German Army 1939—1945*, 2 vols., Washington, Department of Navy, 1948.
- *Hitler's War Directives 1939—1945. Texts from W. Hubatsch, Hitlers Weisungen für die Kriegführung 1939—1945*, Ed. by H. R. Trevor-Roper, London, Sidgwick and Jackson, 1964, 229 p.; London-Sydney, 1978, 319 p.
- *Blitzkrieg to Defeat: Hitler's War Directives, 1939—1945*, New York, Holt, Rinehart and Winston, 1965.
- *Hitler. Directives de guerre. Présentées par H. R. Trevor-Roper d'après Walther Hubatsch*, Paris, Arthaud, 1965, 250 p.

Ediția Trevor-Roper, cea mai cunoscută, cuprinde toate cele 51 de „directive pentru conducerea războiului” (*Weisungen für die Kriegführung*) semnate de Hitler în perioada 31 august 1939 — 3 noiembrie 1943, urmate, între 28 ianuarie 1944 și 15 aprilie 1945, de așa-zisele „ordine” (*Befehl*) ale Führerului (25 în total).

Vezi două lucrări excelente de analiză a „directivelor” și a „ordinelor” Führerului:

- Helmuth Greiner, *Die oberste Wehrmachtführung, 1939—1943*, Wiesbaden, Limes Verlag, 1951, 444 p.
- M. Messerschmidt, *La stratégie allemande (1939—1945). Conception, objectif, commandement, réussite*, în „R. 2-e Guerre”, nr. 100, 1975, p. 1—26.

672. [Idem]: Vezi Maser, Werner (ed.), *Hitler's Letters and Notes*, New York, Harper and Row, 1975.

Alte ediții:

- *Hitler inédit. Ecrits intimes et documents suivis du Journal d'Eva Braun*, Paris, A. Michel, 1975, 269 p.
- *Hitler segreto. Lettere e appunti inediti*, Milano, Garzanti, 1974, 446 p.

Correspondență și note aparținând lui Hitler și Evei Braun, jurnalul Evei Braun, publicate de unul dintre cunoscuții biografi postbelici ai Führerului.

Rec.: „Archivio Storico Italiano”, Anno CXXXIV, nr. 489—490, 1976, p. 485—486 (Pietro Paolini); „Revue d'histoire diplomatique”, (Paris), nr. 3 et 4, 1976, p. 369 (Henry Rollet).

673. Hitler [Adolf] e Mussolini [Benito], *Lettere e documenti*, Milano, Rizzoli, 1946, XXIV, 218 p.

Alte ediții:

- *Lettres secrètes échangées entre Hitler et Mussolini*, Paris, Éditions du Pavois, 1946, 191 p.

Ediția italiană (cea franceză este incompletă) cuprinde 63 scrisori din perioada 25 august 1939 — 22 mai 1943).

674. [Hitler, Adolf]: Vezi Genoud, François (ed.), *The Testament of Adolf Hitler: The Hitler-Bormann Documents, February-April 1945*. Introduced by H. R. Trevor-Roper, London, Cassell, 1961, 115 p.; London, Icon Books, 1962, 127 p.

A se confrunta cu ediția anterioară (London, 1959), tradusă și în limba franceză: *Le testament politique de Hitler. Paroles recueillies par Martin Bormann*, Paris, Fayard, 1959.

Cf. și H. R. Trevor-Roper, *Hitlers Testament. Die letzten Gespräche mit Bormann (Februar 1945)*, în „Monat” (Berlin), 1961, octombrie, Jg. 14, Hf. 157, p. 36—47.

675. [Idem]: Vezi Rauschning, Hermann, *Hitler m'a dit*, Paris, Coopération, 1939, 320 p. Declarațiile lui Hitler despre politica generală a statului nazist în cursul întrevederilor din anii 1932—1934 cu președintele Senatului „orașului liber” Dantzig. Din programul criminal expus de Führer interlocutorului (în fapt, *ascultătorului*) său, reți-

nem această declarație : „Ei bine, da, noi sîntem barbari și noi vrem să fim barbari. Este un titlu de onoare...” (p. 100).

676. [Idem] : *Vezi Saint-Paulien, Pourquoi j'ai perdu la guerre, par Adolf Hitler. Mémoires d'outre tombe*, Paris, Les Éditions du Clan, 1968, 502 p.

Beneficiind de datele la zi ale literaturii de specialitate, publicistul francez, situîndu-se în postura fostului Führer, oferă un *posibil* volum de memorii al acestuia din urmă.

677. Hoare, Sir Samuel (Lord Templewood), *Nine Troubled Years*, London, Collins, 1954, 448 p.

Alte ediții :

— *Neuf années de crise*, Paris, Amiot-Dumont, 1957, 372 p.

Ediție prescurtată față de cea originală. Între anii 1931 și 1940, la care se referă amintirile, Hoare, adept al conciliatorismului, a fost în repetate rînduri subsecretar și secretar de stat (externe, marină, interne), lord al sigiliului privat. Apoi (1940—1944), a reprezentat Anglia la Madrid, cu rangul de ambasador (vezi nr. 1 059).

Rec. : „R. 2-e Guerre”, nr. 35, 1959, p. 79 (Henri Calvet).

678. Hore-Belisha, Leslie, *The Private Papers of...*, Ed. by R. I. Minney, Garden City, 1961, 320 p.

Activitatea, ca ministru de război, între 1937 și 1940.

679. Horthy, Miklós, *Ein Leben für Ungarn*, Bonn, Athenäum, Verlag, 1953, 328 p.

Alte ediții :

— *Mémoires*, Paris, Hachette, 1954, 288 p.

— *Memorie. Una vita per l'Unghera*, Roma, Corso, 1956.

— *Memoirs*, London, Hutchinson, 1956 ; New York, Robert Speller, 1957, 268 p.

680. [Idem] : *Vezi Miklós Szinai and László Szücs (eds.), The Confidential Papers of Admiral Horthy*, Budapest, Corvina Press, 1965, XXII, 439 p.

Documente din arhiva personală a lui Horthy, din perioada 1919—1940.

Ediția originală : *Horthy Miklós titkos iratai*, Budapest, Kossuth, 1962, 534 p. ; ed. a II-a, 1963.

Rec. : „R. 2-e Guerre”, nr. 53, 1964, p. 81—83 (Thomas Schreiber).

Vezi și volumul editat de M. Adám, Gy. Juhász, L. Kerekes, Allianz Hitler—Horthy—Mussolini. Dokumente zur ungarischen Aussenpolitik (1933—1944), Budapest, Akadémiai Kiadó, 1966, 409 p.

681. Hrușciov, Nikita S. : *Vezi Khrushchev* (nr. 688).

682. Ickes, Harold L., *The Secret Diary of...*, 3 vols., New York, Simon and Schuster, 1953—1954.

Jurnalul secretarului de stat la Interne al lui Roosevelt.

683. Jeanneney, Jules, *Journal politique (septembre 1939—juillet 1942)*. Ed. par Jean-Noël Jeanneney, Paris, A. Colin, 1972 536 p.

Jurnalul ultimului președinte al Senatului celei de a III-a Republici.

Rec. : „Revue des deux mondes” (Paris), nr. 6, 1972, p. 616—621 (R. Bordaz).

684. Kállay, Miklós, *Ungarian Premier. A Personal Account of a Nation's Struggle in the Second World War*, New York, Columbia University Press, 1954, XI—518 p.

685. Kalinin, Mikhail I., *The Soviet President Speaks : Speeches, Broadcast Addresses, and Articles on the Great Patriotic War of the Soviet Union*, London, Hutchinson, 1945, 79 p.

686. King, MacKenzie, *The MacKenzie King Record*, I : 1939—1944 ; II : 1944—1950, Toronto, University of Toronto Press, 1960—1968, 723—498 p.

Vol. I, ed. J. W. Pickersgill.

Vol. II, eds. J. W. Pickersgill and D. F. Forster.

Canada în războiul mondial, după amintirile premierului său.

Rec. : „R. 2-e Guerre”, nr. 53, 1964, p. 95—98 (Jacques Gouin) ; nr. 104, 1976, p. 85—87 (Jack L. Granatstein).

687. Konoye, Fumimaro, *The Memoirs of Prince...*, Tokyo, Okuyama Service, 1950.

Memoriile premierului nipon din ajunul intrării Japoniei în al doilea război mondial (iulie 1940 — octombrie 1941).

688. Khrushchev, Nikita, *Khrushchev Remembers*. Ed. by Strobe Talbott, Boston, Little, Brown and Co., 1970.

Alte ediții:

— *Souvenirs*, Paris, Laffont, 1971, 589 p.

Numeroase detalii despre anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei.

Rec.: „R. 2-e Guerre“, nr. 98, 1975, p. 119—124 (F. Conte).

689. Laval, Pierre, *Laval parle*, Paris, La Diffusion du livre, 1948, 279 p.

Alte ediții:

— *The Diary of...*, New York, Charles Scribner's Sons, 1948, XV, 240 p.

Însemnările fostului șef al guvernului de la Vichy, redactate în timpul detenției sale.

690. Lebrun, Albert, *Témoignage*, Paris, Plon, 1946, 260 p.

Ediția Princeps: 1945.

Ultimul președinte al Republicii a III-a depune „mărturii“ privind eșecul încercărilor de păstrare a păcii în 1939 și responsabilitățile pentru izbucnirea războiului; bătălia Franței; odiseea Paris—Bordeaux—Vichy; deportarea sa și concepțiile despre natura tratatului de pace postbelic.

691. Linkomies, Edwain, *Vaikes aika. Suomen pääministerinä sotavuosina 1943/1944*, ed. a 3-a, Helsinki, Otava, 1970, 445 p.

Amintirile premierului finlandez.

692. Lüdde-Neurath, Walter, *Regierung Dönitz. Die Letzten Tage des Dritten Reiches*, Göttingen, Musterschmidt Wissenschaftlicher Verlag, 1951, 168 p.

693. Macmillan, Harold, *The Blast of War, 1939—1945*, London-Melbourne-Toronto, Macmillan, 1967, XVI, 765 p.

Al doilea din cele 6 volume de memorii ale cunoscutului om de stat britanic. Vezi însă și vol. I (*Winds of Change, 1914—1939*, London-Toronto-Melbourne, Macmillan, 1966, 644 p.) sau vol. III (*Tides of Fortune, 1945—1955*, Toronto-Melbourne, Macmillan, 1969, XX, 729 p.), care în prefață și în partea întâi se referă la ultima perioadă a războiului, iar în apendice inserează un document din 21 octombrie 1942.

Rec.: „New Statesman“ (London), 1967, September 8, vol. 74, nr. 1904, p. 290—291 (K. Martin).

694. Mannerheim, Carl Gustav, *Les Mémoires du Maréchal Mannerheim (1892—1946)*, Paris, Hachette, 1952, 432 p.

Traducere după ediția originală (în suedeză): *Minnch*, 2 vols.

Alte ediții:

— *Erinnerungen*, Zürich, Atlantis Verlag, 1952.

— *Mémoires*, London, Cassel; New York, Dutton, 1953, 540 p.

695. Mao Tse-tung, *The Fight for a New China*, New York, 1945, 80 p.

696. [Mihai]: Vezi A. Gould Lee, *Crown Against Sickle. The Story of King Michael of Rumania*, London, Hutchinson and Co., 1950; ed. a 2-a, 1955.

În baza relatărilor fostului rege Mihai I (primăvara 1948) și pe baza experienței sale personale, după 1944; autorul, mareșal britanic al aerului, realizează un amalgam de biografie romanțată și memorii asupra perioadei 1940—1947.

697. [Idem]: *Vezi relatarea sa despre evenimentele de la 23—24 august 1944 într-un raport diplomatic al lui Bova-Scoppa* (nr. 1 009) din 1944.

698. Mikolajczyk, Stanislaw, *The Rape of Poland. Pattern of Soviet Aggression*, New York, Whittlesey House, 1948, 309 p.

Alte ediții:

— *Le viol de la Pologne*, Paris, Plon, 1949, 371 p.

Însemnările unui dintre premierii guvernului polonez, în exil, din vremea războiului.

699. Moch, Jules, *Rencontres avec Durlan et Eisenhower*, Paris, Plon, 1968, 345 p.

Vezi mărturiile despre Darlan (circa 200 p.), căci despre Eisenhower relatează cu începere din 1950.

Rec.: „R. 2-e Guerre“, nr. 79, 1970, p. 116—119 (André Kospi).

700. Idem, *Rencontres avec de Gaulle*, Paris, Plon, 1971, 407 p.

Mărturii cu începere din 18 iunie 1940, cînd generalul de Gaulle a adresat faimosul mesaj din Londra tuturor francezilor.

701. Morgenthau Jr., Henry, *From the Morgenthau Diaries*, I: *Years of Crisis, 1928—1938*; II: *Years of Urgency, 1938—1941*; III: *Years of War, 1941—1945*, Ed. by John M. Blum, Boston, Houghton Mifflin; Cambridge, Riverside Press, 1959—1965—1967.

Jurnalul secretarului de stat la Finanțe al președintelui Roosevelt și autorul faimosului plan de divizare a Germaniei după război. În acest sens, vezi :

— *Das Morgenthau-Tagebuch, Dokumente des Antigermanismus*, Leoni am Starnberger See, Drüffel Verlag, 1971, 416 p.

— Henry Morgenthau, Jr., *Germany is Our Problem*, New York, 1945.

Alte ediții :

— *Roosevelt and Morgenthau. A Revision and Condensation of "From the Morgenthau Diaries"*, Boston, Houghton Mifflin, 1970, XVI, 686 p.

Ed. J. M. Blum.

702. Mussolini, Benito, *The Fall of Mussolini. His Own Story by...*, New York, Ferrar, Straus and Co., 1948, 76, 212 p.

Ed. Max Ascoli.

Alte ediții :

— *Memoirs, 1942—1943. With Documents Relating to the Period*, London, Weidenfeld and Nicolson, 1949, 320 p.

Ed. Raymond Klibunsky.

— *Mémoires de Mussolini, 1942—1943*, Paris, Seqana, 1948, 254 p.

Fostul șef al guvernului fascist italian relatează, el însuși, propria sa „cădere”, din iulie 1943, în paginile unui ziar din Milano, după care s-a realizat ediția americană. Despre descoperirea unei fotocopii a unei părți din jurnalul „ducelui”, vezi : D. Susmel, *Scoperto il "diario" di Mussolini scritta al Gran Sasso d'Italia*, în „Tempo” (Milano), 22 februarie 1966, nr. 8, p. 6—14.

703. Idem, *Opera omnia*, vols. XXIX—XXXII, Firenze, Le Fenice, 1959—1960

Vol. XXIX : 1 octombrie 1937 — 10 iunie 1940.

Vol. XXX : 10 iunie 1940 — 3 ianuarie 1942.

Vol. XXXI : 3 ianuarie 1942 — 13 septembrie 1943.

Vol. XXXII : 13 septembrie 1943 — 28 aprilie 1945.

704. Vezi nr. 673 : Hitler e Mussolini, *Lettere e documenti*, Milano, Rizzoli, 1946, XXIV, 218 p.

705. Renzo de Felice (ed.), *Mussolini e Hitler. I rapporti segreti 1922—1933, con documenti inediti*, Firenze, Le Monnier, 1975, 315 p

706. Ciano, Galeazzo, *L'Europa verso la catastrofe. 184 colloqui di Mussolini, Franco, Chamberlain, Summer Welles, Rustu Aras, Stojadinovic Göring, Zog, François-Poncet etc., accordi segreti, corrispondenza raccolti da... (1936—1942)*, 2 vols., Milano, Mondadori, 1964, 428—1 389 p.

Reeditare și completare a ediției originale din 1948 (vezi nos. 1 020—1 022).

707. Papen, Franz von, *Der Wahrheit eine Gasse*, München, Paul List Verlag, 1952, 675 p

Alte ediții :

— *Memorie*, Bologna, Cappelli, 1952, 753 p.

— *Memoirs*, London, André Deutsch, 1952, 640 p.

— *Mémoires*, Paris, Flammarion, 1953, 324 p.

Memoriile vicecancelarului guvernului constituit de Hitler, la 30 ianuarie 1933, apoi ambasador la Viena și Ankara.

708. Paul-Boncour, J., *Entre deux guerres : Souvenirs sur la Troisième République, II : Les lendemains de la Victoire, 1919—1934 ; III : Sur la chemin de la défaite, 1935—1940*, Paris, Plon, 1945—1946, 435—330 p.

709. Pătrășcanu, Lucrețiu, *Sub trei dictaturi*, București, „Forum”, 1945 ; București, Ed. politică, 1970, 287 p.

Alte ediții :

— *Sous trois dictatures*, Paris, 1946.

Lucrare remarcabilă asupra evoluției României în ajunul și în cursul războiului mondial, datorată eminentului militant comunist, membru al primului guvern format la București după răsturnarea dictaturii antonesciene la 23 August 1944.

710. Idem, *Cum s-a pregătit actul de la 23 August 1944*, în „România liberă”, an. III, nr 323 din 23.VIII.1945, p. 9.

Autorul descrie pe larg evenimentele de dinainte și din ziua de 23 august 1944, la care a participat activ.

711. [Idem] : Vezi Ioan Massoff, *O pagină de istorie contemporană. Cum a fost pregătită și înfăptuită lovitură de stat de la 23 August 1944*, în „Jurnalul de dimineață” (București), an. VI, nr. 38 din 25.XII.1944, p. 3—4.

Din cele ce ne-a mărturisit autorul, el a întocmit materialul pe baza relațiilor obținute de la Lucrețiu Pătrășcanu personal.

712. Pétain, Ph. H., *Actes et écrits*, Ed. J. Isorni, Paris, Flammarion, 1974, 653 p.
 Scrisori și cuvântări din perioada 1914—1946.
713. Peter II, King of Yugoslavia, *A King's Heritage: The Memoirs of King Peter II of Yugoslavia*, London, Cassell, 1955, 214 p.
 Alte ediții :
 — *La vie d'un roi. Mémoires*, Paris, Éditions du Seuil, 1955, 250 p.
 Rec.: „R. 2-e Guerre”, nr. 28, 1957, p. 80—81 (Marie Granet).
714. Pius XII, *Lettres de Pie XII aux évêques allemands (1939—1944)*, Citta del Vaticano, Libreria Editrice Vaticane, 1966, XXIV, 454 p.
715. Pucheu, Pierre, *Ma vie*, Paris, Amiot-Dumont, 1948, 382 p.
716. Reynaud, Paul, *La France a sauvé l'Europe*, 2 vols., Paris, Flammarion, 1947, 627—622 p.
 Postul premier francez (20 martie 1940—17 iunie 1940) și-a revizuit și completat ulterior, în două rânduri, amintirile, dînd una dintre lucrările de bază ale memorialisticii franceze :
 — *Au coeur de la mêlée (1930—1945)*, Paris, Flammarion, 1951, 1077 p.
 — *Mémoires*, II, *Envers et contre tous, 7 mars 1936—16 juin 1940*, Paris, Flammarion, 1963, 539 p.
 Volumul I din *Memorii (Venu de ma montagne)*, Paris, 1960) privește perioada anterioară anului 1936.
 Alte ediții :
 — *Memorie*, 2 vols., Bologna, Cappelli, 1962, 967 p.
 Rec.: „Revue de Paris”, 1960, an. 67, nr. 9, p. 122—131 (P. Fréderix).
717. Roosevelt, Franklin Delano, *The Public Papers and Addresses of...* Compiled by Samuel I. Rosenman, 13 vols., New York, Harper, 1938—1950.
 Pentru anii implicării S.U.A. în al doilea război mondial, vezi volumele 10—13 :
 — 1941. *The Call to Battle Stations*, (1950).
 — 1942. *Humanity on the Defensive*, (1950).
 — 1943. *The Tide Turns*, (1950).
 — 1944—1945. *Victory and the Threshold of Peace*, (1950).
718. Idem, *Complete Presidential Press Conferences of Franklin D. Roosevelt*, Introduction by Jonathan Daniels, vols. 1—25, New York, Da Capo Press, 1972. Publicat sub egida lui F. D. Roosevelt Library, Hyde Park, NY.
 Vezi nr. 608.
719. Idem, *F. D. Roosevelt. His Personal Letters, 1920—1945*, 2 vols., New York, 1947—1950.
 Alte ediții :
 — *Discursuri și mesagii. Traducere de Milton G. Lehrer. Cu o prefață de Vasile Stoica*, București, 1946, 126 p.
720. Idem, *Wartime Correspondence between President Roosevelt and Pope Pius XII*, New York, Macmillan, 1947, XIII, 127 p.
 Ed. Myron C. Taylor.
721. [Idem], *Roosevelt and Churchill. Their Secret Wartime Correspondence*, Ed. by Francis L. Loewenheim, Harold D. Langley, Manfred Jonas, New York, Saturday Review Press/E. P. Dutton and Co, Inc., 1975, XVI—805 p.
722. [Idem], *For the President Personal and Secret. Correspondence Between Franklin D. Roosevelt and William C. Bullitt*, Boston, Houghton Mifflin Co., 1972, XI.VI—655 p.
723. Vezi nr. 639 : *Churchill, Roosevelt, Stalin...*
724. [Idem] : Vezi Hassett, William D., *Off the Record with F. D. Roosevelt. 1942—1945*, New Brunswick, Rutgers University Press, 1958, XVIII—366 p.
725. [Idem] : Vezi F. D. Roosevelt văzut de cei apropiați (soție și copii) :
 — Eleanor Roosevelt, *This I Remember*, New York, Harper, 1949, 387 p.
 — Elliott Roosevelt, *As He Saw It. With a Foreword by Eleanor Roosevelt*, New York, Duell, Solan and Pearce, 1946, XVIII, 270 p.
 Alte ediții :
 — *Așa a văzut-o el. Cu o prefață de Eleanor Roosevelt. Traducere*, București, „Forum”, 1946, 287 p.
 — James Roosevelt, Sidney Shalett, *Affectionately, F. D. Roosevelt: A Son's Study of a Lonely Man*, New York, Harcourt, Brace and Co., 1959, XII, 394 p.

726. Idem, *Messages de guerre, de..., à la nation et au Congrès des États-Unis d'Amérique et communications aux peuples et aux dirigeants des Nations Unies et d'Italie*, 2 vols., Washington, Service d'Informations Américains, 1944—1945, 268—151 p.
Vol. I: 8 decembrie 1941—27 iunie 1944.
Vol. II: Supliment: 6 iulie 1944—11 aprilie 1945.
727. [Idem]: Vezi nr. 701.
728. [Idem]: F. D. Roosevelt văzut de colaboratorii săi:
— Amiral Leahy, *I Was there...* (nr. 1148).
— Samuel I. Rosenman, *Working with Roosevelt*, New York, 1952, XIV, 560 p.
— Frances Perkins, *The Roosevelt I Knew*, New York, 1946; London, Hammond, f. a., 327 p.
— James A. Farley, *Jim Farley's Story: The Roosevelt's Years*, New York, 1948, XII, 388 p.
— E. Stettinius, *Roosevelt and the Russians...* (nr. 1106).
729. Schacht, Hjalmar, *Abrechnung mit Hitler*, Hamburg, Rowohlt Verlag, 1948 (Rota-print).
Alte ediții:
— *La rasa dei conti*, Milano, Garzanti, 1949.
— *Seul contre Hitler*, Paris, Gallimard, 1950, 353 p.
Justificarea politicii duse ca ministru al economiei Reichului nazist.
730. Idem, *76 Jahre meines Lebens*, Bad Worishofen, Kindler und Schiermeyer, 1953, 700 p.
Alte ediții:
— *Mémoires d'un magicien*, I: *De Bismarck à Poincaré*; II: *De Hitler au monde nouveau*, Paris, Amiot-Dumont, 1954, 275—324 p.
Autobiografie.
731. Schuschnigg, Kurt von, *Requiem Rot-Weiss-Rot (1938—1940)*, Zürich, Europa Verlag, 1947.
Alte ediții:
— *Requiem. Mémoires (1938—1940)*, Paris, Éditions S.F.E.L.T., 1947, 331 p.
— *Un requiem in rosso-bianco-rosso*, Milano, Mondadori, 1947. Mărturiile cancelarului austriac, din perioada Anschluss-ului, asupra destinului țării sale și al său.
732. Idem, *Im Kampf gegen Hitler. Die Überwindung der Anschlussidee*, Wien, Molden Verlag, 1969, 472 p.
Autobiografie.
733. Schwerin von Krosigk, Lutz G., *Es geschah in Deutschland*, Tübingen, Wunderlich, 1951, 383 p.
Relatările unui fost ministru de finanțe, în diverse cabinete, de la von Papen la Doenitz.
734. Speer, Albert, *Erinnerungen*, ed. a 7-a, Berlin, Propyläen Verlag, 1970, 610 p.
Alte ediții:
— *Au cœur du IIIe Reich*, Paris, Fayard, 1971, 816 p.
— *Inside the Third Reich. Memoirs*, London, Weidenfeld and Nicolson, 1970, 596 p.
— *Memorie del Terzo Reich*, Verona, Mondadori, 1971, 754 p. Rec.: „R.2e Guerre”, nr. 93, 1974, p. 89—91 (L. Papeleux); „Geschichte in Wissenschaft und Unterricht” (Stuttgart), 1970, Hf. 11, p. 695—708 (K.-H. Ludwig); „Neue politische Literatur” (Frankfurt am Main), nr. 4, 1970, p. 429—431 (K. D. Bracher); „Movimento di liberazione in Italia” (Milano), nr. 2—3, 1970, p. 161—165 (Enzo Callotti).
Memoriile fostului arhitect oficial al celui de-al treilea Reich și ministru al Armamentului (1942—1945), judecat la Nürnberg și condamnat la 20 de ani de detenție. Lucrare fundamentală, atît prin revelațiile cuprinse, cît și prin efortul autorului de a pătrunde semnificația evenimentelor dintre 1933 și 1945.
735. Idem, *Spandauer Tagebücher*, Frankfurt am Main — Berlin — Wien, Propyläen Verlag, 1975, 671 p.
Jurnalul din timpul detenției, alături de ceilalți mari criminali de război judecați și condamnați la Nürnberg, la închisoarea vest-berlineză Spandau (1947—1966).
736. Stalin, I. V., *Perepiska Predsedatelia Soveta Ministrov SSSR s Prezidentami SSA i Premier-Ministrami Velikoi Britanii vo vremia Velikoi Otecestvennoi Voini 1941—1945 gg.*, I. *Perepiska s W. Churchill i C. Atlee* (iul. 1941 g. — noiabr 1945 g.); II: *Perepiska s F. Roosevelt; H. Truman* (avgust 1941 g. — dekabr 1945 g.) Mcs-

kva, Gospolitizdat, 1957, 408—296 p.

Ultima ediție: Moskva, Politizdat, 1976, 472—327 p.

Alte ediții:

— *Correspondența Președintelui Consiliului de Miniștri al U.R.S.S. cu președinții S.U.A. și cu primii miniștri ai Marii Britanii în timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei 1941—1945*, 2 vols., București, Editura de stat pentru literatură politică, 1958, 501—365 p.

— *Stalin Correspondence with Churchill, Attlee, Roosevelt and Truman, 1941—1945*, 2 vols., Moscow, Foreign Languages Publishing House, 1957; London, Lawrence and Wishart; New York, Dutton, 2 vols, 1958, 400—301 p.

— *La seconda guerra mondiale nel carteggio di Stalin con Churchill, Roosevelt, Attlee e Truman*, 2 vols., Roma, Editori Riuniti, 1957.

— *Correspondance secrète de Staline avec Roosevelt-Churchill-Truman et Attlee (1941—1945)*, 2 vols., Paris, Plon, 1959, 334—335 p.

Se tipărește corespondența integrală a lui Stalin cu liderii S.U.A. și Angliei. Lucrarea reprezintă un document capital pentru istoria războiului mondial, mai cu seamă pentru făurirea și afirmarea „Marii alianțe” a Națiunilor Unite în frunte cu U.R.S.S., S.U.A. și Marea Britanie.

Rec.: „R.2e Guerre”, nr. 34, 1959, p. 1—8 (H. Michel); „Foreign Affairs” (New York), vol. 37, ianuarie 1959, nr. 2, p. 282—292 (H. Feis); „American Historical Review”, vol. XLIV, 4, july 1959, p. 910—911 (F. C. Barghorn); „Istoria S.S.S.R.” (Moskva), nr. 3, 1977, p. 171—173 (N. A. Efimov).

737. Idem, Vezi nr. 639.

738. Idem, *O Velikoi Otecestvennoi voine Sovetskogo Soiuza*, ed. a I-a, Moskva, 1945; ed. a V-a, Moskva, 1955.

Alte ediții:

— *Despre Marele Război al Uniunii Sovietice pentru Apărarea Patriei*, ed. a I-a, București, Ed. P.C.R., 1945, 212 p.; ed. a IV-a, București, Editura de stat pentru literatură politică, 1955, 186 p.

— *Sur la Grande Guerre nationale de l'Union Soviétique*, Moscou, 1953, 205 p.

— *War Speeches, Orders of the Day and Answers to Foreign Press Correspondents during the Great Patriotic War, 3 july 1941 to 22 june 1945*, London — New York, Hutchinson, 1946, 140 p.

Volumul cuprinde cuvântări, telegrame interviuri, ordine de zi, diverse mesaje, din perioada 3 iulie 1941 — 2 septembrie 1945.

739. [Idem]: *Vezi Stalin and His Generals. Soviet Military Memoirs of World War II*. Editat de Seweryn Bialer, London, Souvenir Press, 1970, 644 p.

B. p. 641—644.

— Roy Medvedev, *Le Stalinisme. Origines, histoire, conséquences*, Paris, Éditions du Seuil, 1972, 637 p.

— *Khrushchev Remembers...* (nr. 688). Vezi și Hélène Carrère d'Encausse, *Staline. L'ordre par la terreur*, Paris, Flammarion, 1979, 294 p.

740. Stimson, Henry L. and Mc George Bundy, *On Active Service in Peace and War*, New York, Harper, 1948, 698 p.

Memoriile lui Stimson, secretar de stat al lui Hoover (1929—1933) și secretar de stat al Apărării (1940—1945) sub Roosevelt, prezintă un interes remarcabil pentru studierea istoriei războiului mondial.

741. Tito, Josip Broz, *Borba za oslobodjenje Jugoslavije. 1941—1945*, Beograd, 1947, 298 p. Memori.

742. [Idem]: Vezi Vladimir Dedijer (ed.), *Tito Parle*, Paris, 1953, 480 p.

743. Truman, Harry S., *Memoirs by...*, I: 1945 — *Year of Decisions*; II: 1946—1952 — *Years of Trial and Hope*, New York, Doubleday and Co., 1955; New York, The New American Library, coll. „A. Signet Book”, nr. 2596 și 2597, 1965, 637—638 p.

Alte ediții:

— *Mémoires*, I: *L'Année des décisions: (1) L'Amérique continue (1945); (2) De Potsdam à Hiroshima (1945—1946)*; II: *Années d'épreuve et d'espérance: (1) L'Alliance atlantique (1946—1950); (2) L'Affaire de Corée (1950—1952)*, Paris, Plon, 1955—1956, VI, 337—292—328—358 p.

Ediția franceză are unele prescurtări față de cea originală.

— *Memorie*, 2 vols., Milano, Mondadori, 1956.

Vezi îndeosebi vol. I în care autorul, succesor al președintelui Roosevelt, insistă asupra tuturor marilor probleme cu care a fost confruntat în ultimele luni de război și imediat după aceea: moartea lui F. D. Roosevelt, prima zi la Casa Albă, legăturile cu Churchill și Stalin, capitularea Germaniei, sfârșitul lend-leas-ului, Molotov la Washington și Hopkins la Moscova, nașterea Națiunilor Unite, conferința de la Potsdam, bomba atomică, capitularea Japoniei, dificultățile în China, demobilizarea, demisiile lui Byrnes și Wallace, începutul „războiului rece“.

744. Vandenberg, Arthur H., *The Private Papers of Senator Vandenberg*, Ed. by Arthur H. Vandenberg, Jr. and Joe Alex Morris, Boston, 1952, XXII, 599 p.
 745. Wallace, Henry A., *The Price of Vision. The Diary of..., 1942—1946*, Boston, Houghton Mifflin, 1973, XII, 707 p.
 Ed. John Morton Blum.

Jurnalul vicepreședintelui S.U.A. dintre anii 1940 și 1944.

746. Zay, Jean, *Carnets secrets (De Munich à la guerre)*, Paris, Les Éditions de France, 1942, 95 p.

Jurnalul ministrului francez al Educației Naționale pentru perioada 19 septembrie 1938 — 14 septembrie 1939.

747. Idem, *Souvenirs et solitude*, Paris: Julliard, 1945, 490 p.

Jurnal redactat în închisoare (decembrie 1940 — septembrie 1943).

G. 2. MILITARI

748. Adam, Oberst a. D. Wilhelm, *Der schwere Entschluss*, ed. a 8-a, Berlin, Verlag der Nation, 1965, 524 p. + 3 schițe. Red. în colaborare cu prof. Otto Rühle.

Alte ediții:

— *Trudovoe rešenii. Memuari polkovnika șesti ghermanskoii armii*, Moskva, Progress, 1967, 496 p.

Memoriile fostului prim-adjutant al Armatei a 6-a germane în cursul campaniei de la Stalingrad. Lucrarea privește pregătirea, dezlănțuirea și desfășurarea bătăliei de pe Volga (p. 11—286), apoi capitularea forțelor fasciste (p. 287 și urm.), prizonieratul autorului și epoca postbelică.

749. [Alanbrooke, Field Marshall, Lord]: Vezi

— Sir Arthur Bryant, *The Turn of the Tide, 1939—1943: A Study Based on Diaries and Autobiographical Notes of..., Chief of Imperial General Staff*, London, Collins, 1957, 766 p.; Garden City, Doubleday, 1957; London, Collins, 1965, 637 p.

— Sir Arthur Bryant, *Triumph in the West, 1943—1946. Based on the Diaries and Autobiographical Notes of...*, London, Collins, 1959, 576 p.; London, Collins, 1965, 447 p.

Vezi și: Alanbrooke, *L'esprit change du champ. Carnets de guerre*, Paris, Plon, 1959.

750. Alexander, Field Marshall R. L. G. Harold, 1 st Earl Alexander of Tunis, *The Alexander Memoirs, 1940—1945*, ed. by John Horth, London, Cassell, 1962, XII, 210 p.
 Alte ediții:

— *Mémoires 1940—1945*, Paris, Plon, 1963.

751. Idem, *The Battle of Tunis*, Sheffield, University of Sheffield, 1957, 28 p.

Lecție ținută la Universitatea din Sheffield, la 29 ianuarie 1957.

752. [Idem]: *The Conquest of Sicily (10 July — 17 August 1943)*, London, Gazette, 2 nd Supplement, 1948, p. 1009—1025.

753. Anders, Lieutenant General Wladyslaw, *An Army in Exile. The Story of the Second Polish Corps*, London, Macmillan, 1949, 319 p.

Alte ediții:

— *Mémoires*, Paris, la Jeune Parque, 1948, 480 p.

— *Hitler's Defeat in Russia*, Chicago, Reguery, 1953, 267 p.

Memoriile comandantului Corpului 2 polonez privind campania din 1939, constituirea armatei polone în U.R.S.S., luptele din Italia.

754. Andreescu, Colonel Vasile, *Drum peste ape*, București, Ed. militară, 1970, 214 p. + ill. + 3 h. + anexe (12). (Col. „Memorii de război“).

- Comandantul Regimentului de pontonieri români despre participarea unității sale la războiul antihitlerist (august 1944 — mai 1945), în care a pierdut 113 oameni, între care pe eroii Eftimie Croitoru, Gh. Stan, Vasile Grozea ș.a.
755. Antipenko, General N. A., *Na glavnom napravlenii*, ed. a 2-a, Moskva, Nauka, 1971, 391 p. + ill. + schițe + h.
- Amintirile locșitorului comandantului frontului ce dirija acțiunile armatelor sovietice din spatele inamicului (începerea războiului, bătăliile de la Moscova, Briansk, Kursk, eliberarea Belorusiei, operația Berlin).
756. Antonescu, General-locotenent (r) Ilie, *Șarjele de foc ale cavaleriei*, București, Ed. militară, 1968, 237 p. + ill. + scheme + 1 h.
- Memoriile comandantului diviziei 9 cavalerie în războiul antihitlerist (august 1944 — mai 1945).
757. Arnold, Marshall Henry H., *Global Missions*, New York, Harper, 1950, 626 p.
- Memoriile comandantului forțelor aeriene americane.
758. Idem, *First [Second, Third] Report of the Commanding General of the Army Air Forces to the Secretary of War*, Washington, 1944—1946.
- Alte ediții:
- Walter Millis (ed.), *War Reports of Marshall Arnold King*, Washington, 1947.
759. [Idem]: Vezi nr. 901.
760. Auphan, Amiral, *Mémoires et vérité*, Paris, Éditions Self, 1949, 191 p.
761. Aurich, Willi, *Relacja niemieckiego oficera o walce na Westerplatte we wrześniu 1939 roku*, Warszawa — Poznań, PWN, 1974, 116 p. Ed. Marian Pelczar.
- Relatările unui ofițer de pe nava „Schleswig Holstein” asupra începutului conflictului mondial în zona Gdansk (25 august 1939 — 29 septembrie 1939).
762. Azarov, Vice-amiral I. I., *Osajdeniia Odessa*, ed. a 2-a, revăzută și îmbunătățită, Moskva, Voenizdat, 1966, 255 p. (Col. „Voennii memuari”).
- Amintiri privind asediul Odesei în anul 1941. În timpul evenimentelor relatate, autorul era membru al Consiliului militar al zonei de apărare Odesa.
763. Badoglio, Pietro, *L'Italia nelle seconda guerra mondiale. Memorie e documenti*, Verona, Mondadori, 1946, 313 p.
- Alte ediții:
- *L'Italie dans la guerre mondiale*, Paris, Éditions SFELT, 1946, 321 p.
- *Italien im Zweiten Weltkrieg. Erinnerungen und Dokumente*, München-Leipzig, Paul List Verlag, 1947.
- *Italy in the Second World War. Memoirs and Documents*, London, Oxford University Press, 1948, 234 p.
764. Bagramean, Mareșal I. H., *Tak nacinalas voina*, Moskva, Voenizdat, 1971, 512 p.
- Alte ediții:
- *Așa a început războiul*, București, Ed. militară, 1974, 485 p.
765. Beaufre, Général, *Mémoires (1920—1940—1945)*, Paris, Presses de la Cité, 1969, 516 p.
- Rec.: „R.2e Guerre”, nr. 87, 1972, p. 72—73 (Jean-Marie d'Hocp).
766. Idem, *La revanche en 1945*, Paris, Plon, 1966, 315 p.
767. Beck, Ludwig: Vezi Wolfgang Foerster, *Ein General kämpft gegen den Krieg. Aus nachgelassenen Papieren des Generalstabschefs Ludwig Beck*, München, Münchener Dom-Verlag, 1949, 141 p.
- Activitatea lui Beck, șeful Statului Major General al armatei terestre (O.K.H.) până în 1938, când a demisionat în semn de desolidarizare față de hotărîrea lui Hitler de a ataca Cehoslovacia, pentru care campanie, după opinia sa, *Wehrmachtul* nu era pregătit. Ulterior, Beck s-a încadrat în rezistența militară împotriva lui Hitler și, după eșecul complotului de la 20 iulie 1944, a fost arestat și împușcat.
768. Idem, *Studien*, Stuttgart, K. F. Koehler, 1955.
769. Bedell Smith Walter, *Eisenhower's Six Great Decisions. (Europe 1944—45)*, London, Longmans, Green and Co., 1956, 237 p.
- Șeful Statului Major al lui Eisenhower despre campania din vestul Europei. Vezi memoriile sale, ca ambasador la Moscova (nr. 1001).
770. Berardi, Paolo, *Memorie di un Capo di Stato Maggiore dell'Esercito (1943—1945)*, Bologna, O.D.C.U., 1954, 289 p.
- Rec.: „R.2e Guerre”, nr. 26, 1957, p. 109—110 (G. Bourgin).
771. Bethouart, Général, *Cinq années d'espérance. Mémoires de guerre (1939—1945)*, Paris, Plon, 1968.

772. Biriuzov, Mareșal S. S., *Suroviie goaș. 1941—1945*, Moskva, Nauka, 1966, 560 p.
Memoriile de război ale unuia dintre remarcabilii stat-majoriști din ani 1941—1945.
773. Idem, *Kogda gremeli puški*, Moskva, Voenizdat, 1962, 277 p.
774. Idem, *Sovetskii soldat na Balkanah*, Moskva, Voenizdat, 1963, 336 p.
Memorii despre evenimentele militare din Sud-Estul Europei (1944—1945), la care autorul a participat ca șef de stat major al Frontului 3 Ucrainean (comandant R. I. Malinovski). Capitolele II și III se referă la pregătirea și desfășurarea operației Iași-Chișinău din august-septembrie 1944 (p. 31—162) în condițiile victoriei insurecției române din august.
775. Idem (ed.), *Belgradskaia operațiia*, Moskva, Voenizdat, 1964, 287 p.
Lucrare bazată parțial și pe amintirile participanților din rîndurile Armatei Roșii.
776. Bor-Womarowski, Tadeusz, *The Secret Army*, New York, Macmillan, 1950, 407 p.; London, V. Gollancz, 1951.
Alte ediții:
— *Histoire d'une armée secrète*, Paris, Les Iles d'Or, 1952, 379 p.
Indeosebi pregătirea și desfășurarea insurecției din Varșovia (august 1944).
777. Botea, general-maior în rezervă Ion, locotenent-colonel în rezervă Ion Pană, *Din august pînă în mai*, București, Ed. militară, 1965, 441 p. + 21 h.
Regimentul 34 infanterie în războiul antihitlerist.
778. Bradley, Omar N., *A Soldier's Story*, New York, Holt; London, Eyre and Spottiswoode, 1951, 618 p.
Alte ediții:
— *Histoire d'un soldat*, Paris, Gallimard, 1951, 530 p.
— *Zapiski soldaten*, Moskva, Voenizdat, 1957.
Amintirile unui general american (1942—1945), care s-a ilustrat mai ales în cursul campaniei din vestul Europei, în cursul căreia a comandat Armata I-a americană.
779. Idem, D. Day, *The Normandy Invasion in Retrospect*, Lawrence, University Press of Kansas, 1971, 254 p.
Introducere datorată lui Bradley.
780. Butcher, Harry S., *My Three Years with Eisenhower. The Personal Diary [of] Naval Aide to General Eisenhower, 1942 to 1945*, New York, Simon and Schuster, 1946, 911 p.
Alte ediții:
— *Tre anni con Eisenhower. Diario personale del capitano... della marine americane, aiutante navale del generale Eisenhower del 1942 al 1945*, [Verona], Mondadori, 1948, 882 p.
Jurnal, extrem de interesant și detaliat, al unui modest căpitan căruia i s-a oferit șansa să-l însoțească pe Eisenhower în cursul campaniilor nord-africane și europene dintre 1942 și 1945.
781. Carboni, Giacomo, *L'Italia tradita dell'armistizio alla pace*, Roma, E.D.A., 1947.
Considerații asupra situației Italiei între 1943 și 1945, aparținînd fostului șef al Serviciului de informații militare (S.I.M.).
782. Idem, *Memorie segrete, 1935—1948*, Milano, Parenti, 1955.
783. Idem, *La verità di un generale distratto sull'8 settembre*, Roma, Ed. Beta, 1966, 144 p.
8 septembrie 1943.
784. Carpentier, Général, M., *Les Forces alliées en Italie*, Paris, Berger-Lévrault, 1949, 280 p.
Relatări ale fostului adjutant al generalului Juin.
785. Castellano, general Giuseppe, *Roma Kaputt, contributo ad una discussione storica*, Roma, Ed. Casini, 1967, 264 p.
Evenimentele din Italia survenite în 1943.
786. Catroux, général, *Dans la bataille de Méditerranée*, Paris, Julliard, 1949, 448 p.
Partizan al lui de Gaulle, despre evenimentele din Orientul Apropiat și Africa de Nord (1940—1944).
787. Cavallero, mareșal Ugo, *Comando Supremo. Diario 1940—1943 del Capo di S.M.G.*, Bologna, Cappelli, 1948, 463 p.
Jurnalul șefului Statului Major General italian.
788. Choltitz, General Dietrich von, *Soldat unter Soldaten*, Konstanz — Zürich — Wien, Europa Verlag, 1951, 320 p.

Alte ediții:

— *De Sebastopol à Paris. Un soldat parmi les soldats*, Avignon, Aubanel, 1964, 320 p.

Participant la campaniile Wehrmachtului din Polonia, Olanda, U.R.S.S., autorul a ajuns guvernator militar al Parisului, calitate în care, în august 1944, nu a executat ordinul lui Hitler de distrugere a capitalei franceze.

769. Ciukov, Mareşal V. I., *Nacalo puti*, Moscva, Voenizdat, 1959; ed. a 2-a, 1962, 399 p.; ed. a 3-a, revizuită, Volgograd, 1967, 382 p.

Alte ediții:

— *Inceput de drum. Memorii de război*, Bucureşti, 1962.

— *Stalingrad. Anfang des Weges*, Berlin, DMV, 1962, 400 p.

— *The Beginning of the Road*, London, Mac Gibbon and Kee, 1963, 388 p.

— *The Battle for Stalingrad*, New York, Holt, Rinehart and Winston, 1964, 364 p.

Memoriile unuia dintre comandanții celebri ai Armatei Roșii. Volumul privește acțiunile Armatei 62 de gardă, care a jucat un rol hotărâtor în apărarea Stalingradului în 1942—1943.

790. Idem, *180 дни в огне сражений. Из записок командарма 62-й*, Moscva, Izd. DOSAAF, 1962, 168 p.

Apărarea Stalingradului.

791. Idem, *Gvardeii Stalingrada idut na zapad*, Moscva, „Sovetskaia Rossia“, 1972, 254 p. Drumul de luptă al Armatei 62 în 1943—1944.

792. Idem, *В бой за Украину. Гвардеи Стalingrada в бой против фашистских захватчиков за освобождения Советской Украины*, Kiev, Izd. Politiceskoi Literaturi Ukraini, 1972, 192 p.

793. Idem, *Konec Tretiego Reicha*, Moscva, „Sovetskaia Rossia“, 1973.

Inițial s-a tipărit în revista „Oktiabr“ (Moscva), nr. 3 și 4, 1964.

Alte ediții:

— *Sfârșitul Reichului hitlerist*, București, Ed. politică, 1975, 331 p. + 5 h.

— *The End of the Third Reich*, London, Mac Gibbon and Kee, 1968, 261 p.

— *La fine del Terzo Reich*, Milano, Baldinie Castoldi, 1969, 320 p.

Armata 8 de gardă în luptele de la Berlin (aprilie — mai 1945). În calitate de comandant al Armatei 8 de gardă, autorul a primit capitularea garnizoanei Berlinului.

794. Clay, General Lucius D., *The Papers of General Lucius D. Clay: Germany 1945—1949*, 2 vols., Bloomington—London, Indiana University Press, 1974, XLIV, 524 p.; XII, 525 p.

Ed. Jean E. Smith.

Circa 600 scrisori ale lui Clay, comandant american în Germania, către autoritățile de la Washington.

795. Idem, *Decision in Germany*, Garden City, Doubleday and Co., 1950, 522 p.

796. Clark, Admiral J. J., Reynolds J. Clark, *Carrier Admiral*, New York, McKay, 1967, XVIII, 333 p.

797. Clostermann, Pierre, *Le grand cirque*, Paris, Flammarion, 1948.

Alte ediții:

— *Flames in the Sky*, London, Chatto and Windus, 1952, 200 p.

— *Cerul în flăcări*, București, Ed. politică, 1975.

798. Corbeiller, Général J. Le, *La guerre de Syrie (juin-juillet 1940)*, Paris, Éditions du Fuscieu, 1967, 216 p.

Martor al evenimentelor din 1940, în cadrul Statului Major al generalului Dentz.

799. Corbuleanu, General-locotenent (r) Mihail, *De pe Mureș pe Morava*, București, Ed. militară, 1970, 144 p. + fotografii. (Col. „Memorii de război“).

Divizia 18 infanterie română în războiul antihitlerist.

800. Crețulescu, General-colonel (r) Ilie, *Peste crestele Carpaților*, București, Ed. militară, 1968, 148 p. + scheme + 1 h. (Col. „Memorii de război“).

Divizia 103 munte română în războiul antihitlerist.

801. Cucu, Colonel Mihai (ed), *Din Cîmpia Durării dincolo de munții Cehoslovaciei. (Drumul de luptă al Diviziei 10 infanterie în războiul antihitlerist)*, București, Ed. militară, 1972, 316 p. (Col. „Memorii de război“).

802. Cunningham, Admiral Andrew B., 1 st Viscount Cunningham, *A Sailor's Odyssey: The Autobiography of Admiral of Fleet, Viscount Cunningham of Hyndhope*, London — New York, Hutchins and Co.; New York, Dutton, 1951, 715 p.
 Relatează comandantul flotei britanice din Mediterana.
803. Davies, Edmund F., *Illyrian Venture. The Story of the British Military Mission to Enemy-Occupied Albania, 1943—1944*, London, Bodley Head, 1952, 246 p.
 Amintirile șefului misiunii britanice în Albania.
804. Dămăceanu, General-colonel (r) Dumitru, *Prăgătirea militară a inamicii sub conducerea P.C.R.*, în „Știința” din 9.VIII.1964.
 Relatări publicate și în volumul: 23 August 1944, București, Ed. politică, 1964, 117 p.
805. Idem, *O consfătuire istorică*, în „Magazin istoric”, nr. 6, 1969.
 Consfătuirea din noaptea de 13—14 iunie 1944.
806. Deakin, F. W. D., *The Embattled Mountain*, London — New York — Toronto, Oxford University Press, 1971, XVII, 284 p.
 Alte ediții:
 — *La montagne più alta. L'epopea dell'esercito partigiano jugoslavo*, Torino, Giulio Einaudi Editore, 1972, XVI, 288 p.
 Memoriile unui ofițer al misiunii britanice care, cu începere de la 27 mai 1943, s-a aflat la Comandamentul General al lui Tito.
 Rec.: „R. 2e Guerre”, nr. 95, 1974, p. 130—132 (Albert Merglen).
807. Decoux, Amiral, *À la barre de l'Indochine. Histoire du mon Gouvernement général (1940—1945)*, Paris, Plon, 1949, 508 p.
808. Dobriceanu, General-maior (r) Alexandru, *Dans le f.c. al traiectoriilor*, București, Ed. militară, 1967, 125 p. + ill. + 1 h. + anexe. (Col. „Memorii de război”).
 Participarea regimentului 1 artilerie grea moto la războiul antihiterist — relatăată de comandantul său. În perioada 23 august 1944 — mai 1945, unitatea respectivă a înaintat prin luptă de la Mărășești până în zona orașului Brno.
809. Doerr, Hans, *Der Feldzug nach Stalingrad. Versuch eines operationen Ueberblickes*, Darmstadt, Mittler und Sohn, 1955, 140 p.
 Alte ediții:
 — *Pohod na Stalingrad. (Operativnii obzor)*, Moskva, Voenizdat, 1957.
 Lucrarea are mai puțin un caracter memorialistic, însă autorul a participat la „marșul” Wehrmachtului spre Stalingrad, în anul 1942.
810. Dönitz, Grossadmiral Karl: Vezi nos. 645—646.
811. Dornberger, Ingénieur-Général Walter, *L'arme secrète de Peenemünde. (Les fusées V2 et la conquête de l'espace)*, Paris-Grenoble, Arthaud, 1954, 258 p.; Paris, Édition „J'ai lu”, 1966, 383 p.
 Alte ediții:
 — V2, London, Hurst and Blackett; New York, Viking Press, 1954, 264 p.
 Amintirile fostului comandant al bazei de la Peenemünde, unde Werner von Braun și colegii săi au pus la punct „arma secretă” V2.
812. Eisenhower, General Dwight D., *Report by the Supreme Commander to the Combined Chiefs on the Operations in Europe of the Allied Expeditionary Force (6 June 1944 to 8 May 1945)*, Washington, G.P.O., 1946, 123 p.; London, 1946.
 Alte ediții:
 — *Eisenhower's Own Story of the War: The Complete Record by the Supreme Commander, General Dwight D. Eisenhower, in the War in Europe From the Day of Invasion to the Day of Victory*, New York, Arco, 1946, 122 p.
813. Eisenhower, Général Dwight D., Général Sir Maitland Wilson, Maréchal Vicomte Montgomery: *Les opérations en Europe du Corps Expéditionnaire Allié*, Paris, Éditions Berger-Levrault, 1947, 363 p.
814. Eisenhower, Dwight D., *Crusade in Europe*, Garden City, Doubleday, and Co., 1948, 559 p.; London, Heinemann, 1948, 582 p.
 Alte ediții:
 — *Cruciadă în Europa*, București, Ed. politică, 1975, 592 p. + scheme + 2 h.
 — *Kreuzzug in Europa*, Amsterdam, 1948.
 — *Croisade en Europe. Mémoires sur la deuxième guerre mondiale*, Paris, Laffont, 1949, 593 p.
 Memoriile cunoscutului general american, ulterior președinte al S.U.A. (1952—1960). Relatăriile acoperă în general anii 1940—1945, dar auterul insistă asupra de-

- barcării și a operațiunilor din Africa de Nord, a campaniei din Italia și, îndeosebi, asupra pregătirii, a deschiderii și a rolului celui de al doilea front, în vestul Europei, în capitularea Germaniei. Referindu-se la evenimentele trecute, generalul și colegii săi aveau în vedere viitorul, căci „ne dădeam seama că problemele viitoare ale păcii vor lăsa în umbră pînă și uriașele dificultăți peste care a trebuit să trecem în cursul ostilităților” (ediția română, p. 562).
815. Idem, *The Papers of Dwight David Eisenhower: The War Years*, 5 vols., Baltimore—London, The Johns Hopkins Press, 1970.
Ed. Alfred D. Chandler.
Rec.: „Voenno — istoriceskii jurnal” (Moskva), nr. 2, 1974, p. 90—94 (D. Korotkov).
816. Idem, *Dear General. Eisenhower's Wartime Letters to Marshall*, Baltimore—London, The Johns Hopkins Press, 1971, X, 257 p. B.p. 239—243.
76 scrisori din anii 1942—1945 (editate de Joseph Patrick Hobbs) ale lui Eisenhower, adresate generalului Marshall, șeful Statului Major General American.
817. Ellisberg, Admiral Edward, *The Far Shore: An American at D. Day*, New York, Dodd, Mead and Co., 1960.
Relatări despre debarcarea în Normandia — 6 iunie 1944.
818. Imbry, Air Chief Marshal Sir Basil, *Mission completed*, London, Methuen, 1957, 350 p.
Amintiri ale unui ofițer încadrat în forțele aeriene britanice, (R.A.F.) de pe diverse teatre de operațiuni militare.
819. Eremenko, Mareșal A. I., *Pomni voynu. Autobiografičeskii očerok*, Doneț, „Donbass”, 1971, 296 p.
Schită autobiografică a unuia dintre faimoșii comandanți ai Armatei Roșii din anii războiului.
820. Idem, *V naciade voini*, Moskva, Nauka, 1964, 511 p.
Alte ediții:
— *Barbarossa 1941. Come falli l'attacco hitleriano all'U.R.S.S.*, Roma, Editori Riuniti, 1968, 499 p.
Amintiri din primul an al războiului sovieto-german.
821. Idem, *Na zapadnom napravlenii*, Moskva, Voenizdat, 1959, 190 p.
Amintiri despre acțiunile Armatei 4 de lovire la începutul Marelui Război pentru Apărarea Patriei.
822. Idem, *Stalingradskaja bitva*, Moskva, Voenizdat, 1958, 180 p.
823. Idem, *Stalingrad. Zapiski Komanduiščego frontom*, Moskva, Voenizdat, 1961, 503 p.
Alte ediții:
— *Stalingrad*, Paris, Plon, 1964, 512 p.
Excelentă reconstituire a evenimentelor din zona Stalingrad (iulie 1942 — februarie 1943), realizată de către cel care a comandat Frontul Stalingrad. Etapele marii bătălii decisive pentru desfășurarea conflagrației din 1939—1945, stabilite de Eremenko: 17 iulie — 7 august 1942, cînd luptele s-au dat la cotul Donului, de parte de Stalingrad; 8—18 august 1942, cînd operațiunile s-au desfășurat în zona apărării exterioare a orașului; 19 august — 4 septembrie 1942, cînd luptele s-au deplasat spre zona de apărare mijlocie a Stalingradului, iar fasciștii ies la Volga; 4—12 septembrie 1942, cînd trupele germane și sovietice s-au înfruntat chiar pe linia de centură a orașului; 13 septembrie — 18 noiembrie 1942, cînd luptele s-au desfășurat chiar în oraș; 19 noiembrie 1942 — 2 februarie 1943 — desfășurarea contra-ofensivei victorioase a Armatei Roșii.
Rec.: „Voenno — istoriceskii jurnal” (Moskva), nr. 1, 1962, p. 99—105 (S. P. Ivanov); „R. 2e Guerre”, nr. 45, 1962, p. 82—84 (A. Besançon).
824. Erfurth, Waldemar, *Der finnische Krieg 1941—1944*, Wiesbaden, Limes Verlag, 1950, 324 p.
O relatare germană despre războiul din nord.
825. Evans, Lieutenant General Sir Geoffrey, *The Desert and the Jungle*, London, W. Kimber, 1959, 206 p.
Amintiri despre operațiunile din Libia (1940—1941) și Birmania (1944).
826. Fabry, Colonel, *Mémoires du colonel Fabry, II: L'organisation de la défaite, 1934—1945*, Paris, Éditions Deschamps Sèphl, 1961.
827. Falkenhausen, Général Alexander von, *Mémoires d'outre-mer. Comment j'ai gouverné la Belgique*, Texte présenté par Jo. Gérard, Bruxelles, 1974, 332 p.
Rec.: „R. 2e Guerre”, nr. 100, 1975, p. 117—120 (L. Papeleux).

828. Fretter — Pico, Maximilian, *Missbrauchte Infanterie. Deutsche Infanterie-divisio-nen im osteuropäischen Grossraum 1941—1944*, Frankfurt am Main, Verlag für Wehrwesen, Bernard und Graefe, 1957, 148 p.
- Lucrarea cuprinde elemente memorialistice; autorul a participat la operațiunile de pe frontul de Est, în 1944, aflându-se la comanda Armatei a 6-a. dispusă în România, resimțind din plin lovitura ofensivei sovietice din zona Iași-Chișinău (după 20 august 1944).
829. Friessner, Generaloberst a. D. Hans, *Verratene Schlachten. Die Tragödie der deutschen Wehrmacht in Rumänien und Ungarn*, Hamburg, Holsten-Verlag, 1956, 263 p.
- Alte ediții :
- *Proigraniie Strajeniia*, Moskva, Voenizdat, 1966, 239 p.
- *Mărturiile generalului...*, în „Magazin istoric”, nr. 7—8, 1969, p. 89—94. (Fragmente din memorii, privind evenimentele din România: vara anului 1944).
- Document fundamental, referitor la evenimentele politico-diplomatice și îndeosebi militare din România din august-septembrie 1944. Autorul, comandant pe atunci al Grupului german de armate „Ucraina de Sud”, dispus pe teritoriul țării noastre, prezintă numeroase detalii în legătură cu prăbușirea regimului lui Antonescu și cu operațiunea Iași-Chișinău. Retragera României din războiul hitlerist, la 23 august 1944, a cauzat, după convingerea fermă a autorului, „tragedia” *Wehrmachtului* în august — septembrie 1944.
830. Fuchida, Mitsuo, *I Lead Air Attack on Pearl Harbor*, în „United States Naval Institute Proceedings”, nr. 9, 1952.
- Relatăriile ofițerului japonez care, la 7 decembrie 1941, a condus primul val al aviației nipone ce a bombardat baza navală americană din Hawaii, fapt care a determinat implicarea S.U.A. în al doilea război mondial.
831. Fuchida, Mitsuo and Masatake Okumiya, *Midway — the Battle that Doomed Japan*, Annapolis, A Naval Institute Publication, 1955, 266 p.
- Bolnav, eroul de la Pearl Harbor, Fuchida, numai a asistat (pe bordul portavionului „Akagi”) la bătălia navală din zona atolului Midway (4 iunie 1942), care a reprezentat cotaitura decisivă, în favoarea S.U.A. și a aliaților lor, în războiul din Pacific. Cf. îndeosebi capitolul 9 (p. 176—189), în care sint descrise „cele cinci minute fatale”, în care s-a decis soarta bătăliei. Autorii întăresc concluzia că, pentru americani, Midway a fost în primul rînd o „victorie a informațiilor”, adăugînd însă și defecțiunea japonezilor, care nu s-au pregătit deloc sub raportul spionajului în vederea confruntării de la Midway (p. 232).
832. Galițki, General K. H., *Godi surovîh ispitanii 1941—1944. Zapiski Komandarma*, Moskva, Nauka, 1973, 600 p. + ill. + h.
- Amintirile unui fost comandant și adjunct de comandant al unor mari unități sovietice (Divizia 24 pușcași, Corpul de Armată 1 izbire, Armatele de gardă 3 și 11) despre începutul războiului germano-sovietic, anii 1942—1943, și zdrobirea grupului german „Centru” (1944).
833. Galland, Adolf, *The First and the Last: The Rise and Fall of the German Fighter Forces, 1938—1945*, London, Methnen, 1955, 368 p.; New York, Ballantine Books, 1957, 280 p.; London, Transworld, 1957, 415 p.
- Relatăriile unuiia dintre „așii” aviației germane din vremea războiului.
834. Gamelin, Général Maurice, *Servir, I: Les années françaises de 1940; II: Le prologue du drame (1930 — août 1940); III: La guerre (septembre 1939 — mai 1940)*, Paris, Plon, 1946—1947, XXII, 380 p.; XXXII, 479 p.; 537 p.
- Memoriile generalisimului (comandantul) forțelor militare aliate de pe frontul de Vest (3 septembrie 1939 — 19 mai 1940). Document capital pentru studierea aspectului militar al războiului, în faza 1939—1940. Înlăturat, în mai 1940, Gamelin a fost apoi arestat, iar în martie 1943 nemții l-au trimis în lagărul de la Buchenwald, unde l-a aflat sfîrșitul ostilităților în Europa.
835. Getman, A. L., *Tanki idut na Berlin. (1941—1945). Vospominaniia*, Moskva, Nauka, 1973, 392 p.
836. Giap, Général Vo Nguyễn, *Des journées inoubliables*, Hanoi, Editions en langues étrangères, 1975, 444 p.
- Evenimentele din Vietnam (1945—1946).
837. Giraud, Général Henri, *Mes évactions*, Paris, 1946, 186 p.

838. Idem, *Un seul but : La victoire, 1942—1944*, Paris, Julliard, 1949, 383 p.
Raporturile sale cu de Gaulle.
839. Golikov, F. I., *V moskovskoi bitve. Zapiski Komandarma*, Moskva, Nauka, 1967, 200 p.
840. Graziani, R., *Ho difeso la Patria*, Roma, Garzanti, 1948.
Justificarea activității militare desfășurate în slujba regimului fascist italian.
841. Idem, *In Africa Setteentrionale, 1940—1941*, Roma, Danesi, 1948.
Relatări despre campania italiană din nordul Africii, pe care a condus-o în 1940—1941 : a debutat victorios și a sfârșit catastrofal, fiind suspendat în martie 1941 din toate posturile sale militare.
842. Greciko, Mareșal A. A., *Bitva za Kavkaz*, ed. a 2-a, adăugită, Moskva, Voenizdat, 1971, 496 p.
Relatări privind bătălia pentru apărarea Caucazului împotriva atacanților fasciști, apărare la care autorul a luat parte activă fiind, succesiv, comandant al armatelor sovietice 12, 47, 18 și 56.
Alte ediții :
— *Battle for the Caucasus*, Moskva, Progress, 1971, 367 p.
843. Groves, Leslie R., *Now It Can Be Told : The Story of the Manhattan Project*, New York, Harper, 1962, XIV, 464 p.
Alte ediții :
— *Teper ob etom mojn rasskazut*, Moskva, Atomizdat, 1964, 301 p.
Destăinuirile „în premieră” ale generalului Groves : conducătorul proiectului „Manhattan” — fabricarea primei bombe atomice de către S.U.A.
844. Guderian, Heinz, *Erinnerungen eines Soldaten*, Heidelberg, Vowinkel Verlag, 1950, 464 p.; ediția a 4-a, Neckargemünd, Kurt Vowinkel Verlag, 1960, 464 p.
Alte ediții :
— *Panzer Leader*, London, Joseph ; New York, Dutton, 1952, 528 p.; London, Harborough, 1957, 223 p.
— *Souvenirs d'un soldat*, Paris, Plon, 1954, 446 p.; *A la tête des panzers. Souvenirs d'un soldat*, Paris, Plon, 1965, 446 p.
— *Vospominaniia soldata*, Moskva, Voenizdat, 1954.
Memoriile cunoscutului general german, teoreticianul utilizării tancurilor în războiul modern de către Reichul nazist. La începutul războiului, Guderian comanda Corpul de Armată 19, apoi o grupă de tancuri, iar în iunie—decembrie 1941 — Armata 2 tancuri germane. Suspendat după eșecul de la Moscova, în martie 1943 a fost numit inspector general al trupelor germane de tancuri, iar în perioada iulie 1944 — martie 1945 — șef al Statului Major General al armatei terestre. Lucrarea sa cuprinde numeroase referiri la situația din România, mai ales în legătură cu evenimentele din vara anului 1944 (ediția originală, p. 329—344).
845. Guingand, Sir Francis W. De, *Operation Victory*, London, Hodder and Stoughton ; New York, Scribner, 1947, 488 p.
Memoriile șefului de stat major al lui Montgomery în Africa și Europa.
846. Idem, *Generals at War*, London, Hodder and Stoughton, 1964, 256 p.
Mărturiile și opinii personale despre generalii Montgomery, Wavel, Auchinleck și Eisenhower, sub ordinele căror a activat în anii războiului.
847. Halder, Generaloberst Franz ; *Jurnalul generalului Halder*, incontestabil una dintre mărturiile capitale asupra războiului mondial, atât prin valoarea informațiilor, cât și prin sursa din care provin, autorul ocupînd un post-cheie în angrenajul militar hitlerist — șeful Marelui Stat Major al armatei terestre germane (1938—1942), —, a cunoscut diverse ediții, dintre care numai cea vest-germană (ed. Hans-Adolf Jacobsen în colaborare cu A. Philippi) și sovietică au un caracter strict științific :
— *Diary. Covering the Period August 14, 1939 to September 24, 1942*, 4 vols., Nürnberg, Office of Chief of Council of War Crimes, Office of Military Government for Germany (United States), 1946.
— *The Halder Diaries*, 7 vols., Washington, Infantry Journal, 1950.
— *Kriegstagebuch. Tägliche Aufzeichnungen des Chefs des Generalstabes des Heeres 1939—1942*. Bearbeitet von Hans-Adolf Jacobsen, Band I—III, Stuttgart, W. Kohlhammer Verlag, 1962—1963, XXIV, 392 p.; XII, 503 ; 589 p.
— *Voennii dnevniki. Eženedevniie Zapisi naciabnika Gheneralnogo Štaba Suhoputniĥ*

Voisk 1939—1942 gg., I—III₁₋₂, Moskva, Voenizdat, 1968—1971, 509—628—405—367 p.

Vol. I: 14 august 1939 — 30 iunie 1940.

Vol. II: 1 iulie 1940 — 21 iunie 1941.

Vol. III: 22 iunie 1941 — 24 septembrie 1942.

Pentru perioada 14 august 1939 — 24 septembrie 1942, *Jurnalul* lui Halder cuprinde informații de primă însemnătate cum au fost, de pildă, pregătirea, înfăptuirea și desfășurarea tuturor campaniilor *Wehrmachtului* în Polonia, Europa de Nord, Europa de Vest, Europa de Sud-Est, Africa și, mai ales, U.R.S.S. Sînt consemnate diverse declarații ale lui Hitler și ale altor lideri militari naziști, rostite la diferite reuniuni, ce reflectau intențiile și modul în care Germania fașoistă a planificat și purtat războiul din chiar perioada succesorilor inițiale ale Axei (1939—1942). Informații deosebit de prețioase privesc pregătirea agresiunii hitleriste contra României (1939—1940) și, apoi, colaborarea militară Hitler-Antonescu.

Rec.: „R.2e Guerre”, nr. 51, 1963, p. 70—72 (A. Golaz); nr. 55, 1964, p. 104—106 (A. Golaz); nr. 59, 1965, p. 81—88 (Le Goyet).

848. Idem, *Hitler als Feldherr*, München, Münchener Dom Verlag, 1949.

Alte ediții:

— *Hitler, Seigneur de la guerre*, Paris, Payot, 1950, 143 p.

Fostul șef al Marelui Stat Major al armatei terestre, de care Führerul s-a despărțit în septembrie 1942, depune mărturie în cazul Hitler — conducător de război. După ce se referă la succesele ușoare obținute de Hitler, care i-au permis să „orbească” poporul german (ediția franceză, p. 46), Halder ajunge la cazurile controversate. Opinia sa fermă este că, în mai—iunie 1940, la Dunkerque, Hitler a lăsat să-i scape o mare șansă (p. 60), cu adinți implicații pentru restul războiului. Concluzia de bază a cărții este aceea că Hitler nu a fost „un veritabil șef militar în sensul german al cuvîntului” (p. 101).

849. Halsey, Admiral William F., J. Bryan III, *Admiral Halsey's Story*, New York, Whittlessey House, 1947, 310 p.

850. Harris, Sir Arthur, *Bomber Offensive*, London, Collins, 1946, 283 p.

Alte ediții:

— *Les bombardiers attaquent*, Paris, Plon, 1949, 248 p.

Pregătirea și desfășurarea bombardării Germaniei în anii războiului, relatate de mareșalul aviației britanice.

851. Heusinger, Adolf, *Befehl im Widerstreit. Schicksalsstunden eines Generalstabsoffiziers*, Hamburg, H. H. Hölke Verlag, 1949, 167 p.

Alte ediții:

— *Hitler et O.K.H. 1923—1945*, Paris, Editions Berger — Lévraut, 1952, VI, 280 p.

Relatări ale fostului șef al secției „operații” al Marelui Stat Major al armatei terestre (O.K.H.), asupra războiului hitlerist. Detalii despre România.

852. Horrocks, Lieutenant-General Sir Brian, *A Full Life*, London, Collins, 1960, 320 p.

Memoriile unuia dintre cei mai buni generali din subordinea lui Montgomery pe teatrele de operațiuni din nordul Africii și din vestul Europei.

853. Idem, *Escape to Action*, London, Collins; New York, St. Martin's Press, 1961, 320 p.

854. Hossbach, Colonel Friedrich, *Zwischen Wehrmacht und Hitler, 1934—1938*, Hannover, Wolfenbüttel Verlagsanstalt, 1949, 224 p.; ed. a 2-a, Göttingen, Vandenhoeck und Ruprecht, 1965, 199 p.

Alte ediții:

— *Entre le Wehrmacht et Hitler*, Paris, Payot, 1951, 216 p.

Aminirile aghiotantului lui Hitler, autorul faimosului „protocol Hossbach” din 5 noiembrie 1937, cînd Führerul a expus pentru prima dată colaboratorilor săi militari planurile sale concrete de extindere a „spațiului vital” al Germaniei pe seama vecinilor săi rășărîteni. Documentul a fost prezentat la Nürnberg sub cota S.U.A. — 25.

855. Iachino, Angelo, *La sorpresa di Matapan*, Milano, Mondadori, 1957, 285 p.

Aminirile amiralului italian, comandantul flotei fasciste lovită serios de Cunningham, la 28 martie 1941, în dreptul coastelor sudice ale Greciei.

Vezi și: Idem, *Il punto su Matapan*, Verona, Mondadori, 1969, 231 p.

856. Ionașcu, General-colonel (r) Costin, *Mărturia documentelor*, București, Ed. militară, 1968, 278 p.+ill.+5 h.+scheme+anexe. (Col. „Memorii de război”).
Amintirile comandantului diviziei 9 infanterie și, apoi, al Corpului 2 de armată de pe frontul antihitlerist.
857. Ionescu, General-inaior (r) Dan, *Trei zile din istoria Bucureștilui, eroic. August 1944*, București, Ed. militară, 1949, 157 p.+ill.+scheme+1 h. (Col. „Memorii de război”).
Amintirile fostului comandant al grupării trupelor române care în zilele de 23—25 august 1944 au curățat de naziști zona sudică a capitalei României.
858. Ionescu, Emilian, *În uniformă pentru totdeauna. (Amintiri)*, București, Ed. militară, 1979, 160 p. Vezi nr. 858 bis.
- 858 bis. Idem, *Antoneștii în seiful Castelului Alb*, în „Magazin istoric”, (București), an. I, nr. 5, 1967.
Relatările fostului adjutant militar regal care, în după amiaza zilei de 23 august 1944, prezent la Palatul Regal din București, a comandat echipa ce a arestat pe Antonești și pe unii dintre colaboratorii lor.
Vezi și: 23 August. În *Palatul regal din Calea Victoriei*, în „Apărarea patriei” (București), an. XXIV, nr. 34 (5 923) din 21.VIII.1968, p. 2.
859. Ismay, General, Lord Hastings I., *The Memoirs of...*, London, Heinemann, 1960, 486 p.; New York, Viking Press, 1960.
Memoriile șefului Statului Major al Ministerului Apărării britanic între 1940 și 1944, membru al Comisiei șefilor Statului Major și participant la mai toate conferințele interaliatate din vremea războiului.
860. Ironside, Field Marshall, Lord William E., *The Ironside Diaries, 1937—1940*, London, Constable and Co., 1962, 434 p.; New York, McKay, 1963.
Ed. Roderick Meeleod and Denis Kelly.
Rec.: „R. 2-e Guerre”, nr. 87, 1972, p. 73—76 (Albert Merglen).
861. Jakubovski, Mareșal I. I., *Zemlia v ognе, Moskva, Voenizdat*, 1975, 568 p.
Amintirile unui comandant al diferitelor unități și mari unități de tancuri în vremea războiului mondial.
862. Jodl, Generaloberst Alfred, *Diary*, Mss., Princeton University Library.
Fragmente din *jurnalul* fostului șef al secției operative a O.K.W.-ului (*Wehrmachtführungsstab*) au fost prezentate ca mărturie (sub cota P. S.—1809) în procesul de la Nürnberg, tipărindu-se, apoi, în volumele de documente. Vezi *jurnalul* pentru perioada 1 februarie—25 mai 1940 (*Proces...*, vol. 28).
863. Joubert, Air Chief-Marshall, Sir Philip, *Rocket*, New York, Philosophical Library, 1957, 185 p.
Studiu asupra faimoaselor „arme secrete” naziste, V₁ și V₂, împotriva cărora autorul a condus apărarea Marii Britanii în anii 1944—1945.
864. Jukov, Mareșal G. K., *Vospominaniia i razmıshleniia*, Moskva, Izd. Novosti, 1969, 736 p.; ed. a 2-a: 2 vols., Novosti, 1974, 431—448 p.
Alte ediții:
— *Amintiri, și reflecții*, București, Ed. militară, 1970.
— *Mémoires*, 2 vols., Paris, Livre Club-Diderot, 1970.
— *Marshal Zhukov's Great Battles*, New York, Harper and Row; London, Macdonald, 1969, 304 p.
Un document fundamental, provenind de la un martor de vază — adjunctul lui I. V. Stalin —, asupra războiului germano-sovietic. Mărturii referitoare la surpriza atacului hitlerist din 22 iunie 1941, organizarea rezistenței sovietice, bătăliile de la Moscova, Stalingrad, Kursk, Berlin și, în fine, capitularea necondiționată a Germaniei hitleriste, a cărei solemnitate autorul a condus-o, în noaptea de 8—9 mai 1945, la Berlin.
865. Juin, Maréchal Alphonse, *Mémoires*, I: *Alger. Tunis. Rome*; II — *Libération de la France. Maroc. Alliance Atlantique*, Paris, Fayard, 1959—1960, 401—380 p.
Vol. I: 1940—1944
Vol. II: 1944—1958.
Relatările unuia dintre principalii comandanți ai „Franței libere”.
Rec.: „R. 2-e Guerre”, nr. 44, 1961, p. 57—64 (général Schmitt).
866. Kazakov, General M. I., *Nad kartoi bilih srajenii*, Moskva, Voenizdat, 1965.
Alte ediții:
— *Dramaturgia săgeților roșii și albastre. Memorii de război*, București, Ed. militară, 1968, 238 p.+schite.

- Relatările unui ofițer de stat-major al Armatei Roșii. Vezi îndeosebi capitolul „În pragul furtunii” (p. 42—75) ce oferă unele explicații referitoare la condițiile în care a fost posibil atacul hitlerist, prin surprindere, de la 22 iunie 1941.
867. Keitel, Maréchal [Wilhelm], *Souvenirs, lettres, documents, présentés par Walter Görnitz*, Paris, Fayard, 1963, 349 p.
Alte ediții :
— *The Memoirs of Field-Marshal Keitel*, London, Kimber, 1965, 288 p.
Istoricul vest-german W. Görnitz a editat mai multe documente provenind de la fostul șef al O.K.W. (1938—1945), cel mai apropiat și cel mai supus colaborator militar al lui Hitler : 1. Amintiri asupra anilor 1933—1938 ; 2. Amintiri asupra anilor 1938—1945 (p. 65—200) ; 3. Campania împotriva U.R.S.S.—1941—1943 (p. 201—232) ; 4. Ultimele zile ale lui Hitler (p. 233—283) ; 5. Diverse acte și ultimele scrisori către familie ale lui Keitel înainte de spinzurarea sa la Nürnberg (16 octombrie 1946). Amintirile au fost scrise de Keitel în septembrie—octombrie 1946, adică în ultimele luni ale detenției sale de la Nürnberg.
Rec. : „R. 2-e Guerre”, nr. 55, 1964, p. 103—104 (J.—M. d'Hoop).
868. Kennedy, Major-General, Sir John, *The Business of War. The War Narrative of...*, Ed. by B. Fergusson, London, Hutchinson, 1957, XIX, 371 p.
Relatarea șefului secției de operații al Statului Major Imperial britanic (1940—1943), apoi adjunct al șefului Statului Major Imperial (1943—decembrie 1944).
869. Kesselring, Feldmarschall Albert, *Soldat bis zum letzten Tag*, Bonn, Athenäum Verlag, 1953, 475 p.
Alte ediții :
— *The Memoirs of Field-Marshal Kesselring*, London, Kimber, 1953, 319 p.
— *Kesselring : A Soldier's Record*, New York, Morrow, 1954, 381 p.
— *Memorie di guerra*, Milano, Garzanti, 1954.
— *Soldat jusqu'au but*, Paris, Lavauzelle, 1956, 365 p.
Memoriile comandantului trupelor germane, de pe frontul din Italia.
Vezi și : *Gedanken zum Zweiten Weltkrieg*, Bonn, Athenäum-Verlag, 1955.
870. Kimmel, Fleet Admiral Husband E., *Admiral Kimmel's Story*, Chicago, Houghton Mifflin Co., 1955, XVI, 208 p
Relatarea comandantului flotei americane din Pacific, destituit după atacul nipon din Hawaii (7 decembrie 1941).
871. King, Admiral Ernest J., Walter M. Whitehall, *Fleet Admiral King : A Naval Record*, New York, Harton, 1952, 674 p.
Relatarea secretarului de stat american pentru Marină din anii războiului.
872. King, Fleet Admiral Ernest J., *U. S. Navy at War, 1941—1945. First [Second, Third] Official Report*, Washington, GPO, 1944—1945.
Vezi și nr.
873. Klatt, General Paul, *Die 3. Gebirgs-Division, 1939—1945*, Bad Nauheim, H. H. Podzun, 1958, 345 p.
Relatarea comandantului diviției 3 de munte, care în cursul operației Iași—Chișinău, din vara anului 1944, era dispusă în România (C. A. XVII).
- 873 bis. Koenig, Général Pierre, *Bir Hakein 10 juin 1942*, Paris, Laffont, 1971, 431 p.
Relatarea comandantului unei brigăzi a „Franței libere” care, în vara anului 1942, a barat înaintarea lui Rommel spre Tobruk.
874. Koliskin, I. A., *V glubinah poliarnih morei*, ed. a 2-a, Moskova, Voenizdat, 1970, 328 p.
Amintiri din războiul din mările nordice.
875. Koller, Karl, *Der letzte Monat. Die Tagebuchaufzeichnungen des ehemaligen Chefs des Generalstabes der deutschen Luftwaffe von 14. April bis zum 27. Mai 1945*, Mannheim, Norbert Wohlgemuth Verlag, 1949, 138 p.
Jurnalul ultimului șef al Statului Major General al aviației naziste.
876. Konev, Mareșal I. S., *Zapiski Komanduiuşcego frontom, 1943—1944*, Moskva, Nauka, 1972, 368 p.
Însemnările unuia dintre faimoșii comandanți ai Armatei Roșii privind acțiunile fronturilor Nord—Vest, Stepă, 2 Ucrainean și 1 Ucrainean.
877. Idem, *Sorok piatii. Voennii memuari*, Moskva, Progress, 1966, 280 p. ; ed. a 2-a, 1969, 248 p.
Alte ediții :
— *Anul '45*, București, Ed. politică, 1970, 330 p
— *L'invasion du III-e Reich*, Paris, Polon, 1967.

- Memorii referitoare la operațiile finale împotriva *Wehrmachtului*, la comanda Frontului 1 Ucrainean.
878. Idem (ed.), *Za osvobođenii Čehoslovakii*, Moskva, Voenizdat, 1965, 388 p.
Amintiri ale participanților la luptele pentru eliberarea Cehoslovaciei.
879. Kuznețov, Vice-Amiral N. G., *Nakanune*, Moskva, Voenizdat, 1969, 376 p.
Amintirile comisarului flotei militare sovietice dintre anii 1939 și 1946.
Vezi și relatările sale despre diverse momente ale războiului mondial :
— *Ocazii ratate*, în „Novaia i novejšia istoriia”, nr. 6, 1969.
Negocierile din august 1939 — Moscova.
— *Den pervii i den poslednii*. (Epizodi iz vospominanii o voine), în „Istoriia SSSR” (Moskva), nr. 5, 1974, p. 104—128.
— *Potsdam 1945*, în „Novoe vremia” (Moskva), nr. 30, 1965, p. 14—18.
880. Land, Admiral Emory S., *Winning the War with Ships*, New York, R. M. McBride, 1958, XII, 310 p.
Relatările amiralului desemnat să dirijeze construcțiile militare navale în S.U.A., în anii războiului.
881. De Lattre de Tassigny, Maréchal, *Histoire de la première armée française. Rhin et Danube*, Paris, Plon, 1949.
Ultima fază a războiului, relatată de cel mai popular comandant al forțelor militare încadrate în „Franța liberă”.
882. Lee, Air Vice-Marshall Arthur Gould : Vezi nr. 696.
883. Lee, General Raymond E., *The London Journal of...* 1940—1941, Ed. by James Lentze, Boston-Toronto, Little, Brown and Co., 1971, XX, 489 p.
884. Leliușenko, General D. D., *Moskva—Stalingrad—Berlin—Praga. Zapiski Komandira*, Moskva, Nauka, 1971, 391 p.
Însemnările de război ale comandantului unor mari unități sovietice din cursul războiului. (Armata a 5-a, Armata a 30-a, Armata 1-a și a 3-a de gardă, Armata a 4-a de tancuri)
885. Liddell Hart, Captain B. H., *The Memoirs of...*, 2 vols., London, Cassell, 1965, VIII, 434 p., VIII, 334 p.; New York, Putnam, 1965.
Alte ediții :
— *Mémoires*, Paris, Fayard, 1970, 560 p.
Memoriile faimosului teoretician și scriitor militar britanic, devenit după 1945 unul dintre cei mai mari specialiști ai conflagrației secolului. Memoriile cuprind referințe despre perioada anterioară anului 1939.
886. Lorenzis, Ugo de, *Dal primo all'ultimo giorno. Ricordi di guerra (1939—1945)*, Milano, Longanesi, 1971, 368 p.
Amintirile unui general italian care în anii războiului a luptat pe diverse fronturi din Europa (Franța, Grecia, Iugoslavia și U.R.S.S.).
887. Lossberg, Major General Bernhard von, *Im Wehrmachtführungsstab. Bericht eines Generalstabsoffiziers*, Hamburg, H. H. Nölke Verlag, 1949, 167 p.
Relatările unui colaborator al generalului Jodl.
888. MacArthur, General Douglas, *Reminiscences*, New York, McGraw-Hill; London, Heinemann, 1964, VIII, 438 p.
Amintirile faimosului general american, comandantul forțelor militare americane și aliate din zona Pacificului în anii războiului mondial.
889. Idem, *A Soldier Speaks. Public Papers and Speeches of General of the Army...*, Ed. by Vorin E. Whan, Jr., with an Introduction by General Carlos P. Romulo, New York—Washington—London, Praeger, 1965, XXX, 367 p.
890. Idem, *Reports of...* *The Campaigns of... in the Pacific*, 1, Washington, General Staff of General MacArthur, 1966, XVI, 490 p.
891. Maczek, Général, *Avec mes blindés*, Paris, Presses de la Cité, 1967.
Comandantul blindatelor poloneze în cursul debarcării aliate în Normandia — iunie 1944
892. Malinovski, Mareșal R. I. (ed.), *Jassko—Kijinevskiiie Cannae*, Moskva, Nauka, 1964, 280 p. Lucrare fundamentală, întemeiată pe materiale de arhivă și pe amintiri, asupra operației Iași—Chișinău din august—septembrie 1944. Cuprinde numeroase referințe despre România (situația internă, militară, pregătirea, declanșarea și desfășurarea insu-

- recției etc.). În anexă: lista comandanților Fronturilor 2 și 3 ucrainiene și a celor ai unităților în subordine.
893. Idem, *Iz vospominanii o Jassko—Kișinevskoi operații (avgust—sentjabr, 1944 goda)*, în „Voenno-istoriceskii jurnal” (Moskva), nr. 2, 1959, p. 25—34.
894. Malinovski, Maréchal R, Général Choumilov, *L'opération Jussy—Kichinev*, în „Historia—Magazine. 2-e guerre mondiale” (Paris), nr. 72, 3 april 1969, p. 2010—2016.
895. Malinovski, Mareșal R. I. (ed.), *Budapest—Viena—Praga. 4 april 1945 g., 13 april 1945 g.*, 9 mai 1945 g. *Istoričko-memoarnii trud*, Moskva, Nauka, 1965, 383 p.
896. Idem (ed.), *Final. Istoričko-memoarnoi ocerk o razgrome imperialisticeskoi Japonii v 1945 g.*, Moskva, Nauka, 1966, 350 p
Vezi nr. 1467
897. Manafu, General-colonel (r) Marin, *Pe „pământul Băniei” (avgust—septembrie 1944)*, București, Ed. militară, 1969, 112 p.+h. (Col. „Memorii de război”).
- Relatările comandantului Corpului 1 teritorial despre desfășurarea insurecției în Oltenia.
898. Manstein, Generalfeldmarschall Erich von, *Aus einem Soldatenleben, 1887—1939*, Bonn, Athenäum Verlag, 1959, 354 p.
899. Idem, *Verlorene Siege*, Bonn, Athenäum Verlag, 1955, 664 p.; Frankfurt am Main, Bernard und Graefe Verlag für Wehrwissenschaft, 1969, 664 p.
- Alte ediții:
- *Victoires perdues*, Paris, Plon, 1958, 438 p.
 - *Lost Victories*, London, Methnen and Co., 1958, 574 p.
- Memoriile unuia dintre cei mai cunoscuți și capabili comandanți ai *Wehrmachtului*. Autorul insistă asupra campaniilor în care el a avut succese (vezi, mai ales, susținerea planului său de înfăptuire a campaniei din Vest în 1940). Pentru perioada în care trupele de sub comanda sa au eșuat, Manstein aruncă toată vina pe Hitler (Stalingrad, Kursk etc.).
900. Marshall, General George C., *Selected Speeches and Statesments of General of the Army...*, Washington, Infantry, Journal Press, 1945, 263 p.
- Documente publice ale șefului Statului Major General al armatei americane din anii războiului mondial.
901. Idem [și colaboratori], *The War Reports of General of the Army George C. Marshall, Chief of Staff, General of the Army H. H. Arnold, Commanding General, Army Air Forces and Fleet Admiral Ernest J. King, Commander-in-Chief, United States Fleet and Chief of Naval Operations*, Philadelphia, Lippincott, 1947, 801 p.
- Ed. Walter Millis.
- Alte ediții:
- *Rapport du Haut Commandement Américain*, New York, Overseas Editions, 194—375 p.
902. Idem, *Report on the Army. July 1, 1939 to June 30, 1943. Biennial Reports of... to the Secretary of War*, Washington, 1943, 271 p.
903. Idem, *Biannual Report of Chief of Staff of the United States Army. July 1, 1943 to June 30, 1945. To the Secretary of War*, Washington—London, 1945, 122 p
904. Mast, Général C., *Histoire d'une rébellion : 8 novembre 1942*, Paris, Plon, 1959, 287 p.
- Evenimentele din Alger legate de debarcarea aliată în Africa de Nord.
905. Messe, Maresciallo Giovanni, *La mia armata in Tunisia. Come fini la guerra in Africa*, ediție revăzută, Milano, Rizzoli, 1960, 303 p.
906. Idem, *La guerra al fronte russe*, Milano, Rizzoli, 1954, 314 p.
- Relatarea comandantului forțelor italiene pe frontul sovieto-german, în prima fază a conflictului.
907. Milch, Feldmarschall: Vezi David Irving, *Die Tragödie der deutschen Luftwaffe aus dem Akten und Erinnerungen von...*, Frankfurt am Main, Ullstein, 1970, 488 p.
908. Mindru, Colonel (r) Costachi, *Zi și noapte...*, București, Ed. militară, 1967, 341 p.+ill.+ +scheme+1 h.+anexe (Col. „Memorii de război”).
- Divizia 21 infanterie pe frontul antihitlerist, din zona Galați pînă în zona Kruzenburg. Acțiunile diviziei au continuat pînă la 23 mai 1945, cînd sînt capturați ultimii militari naștiți care nu încetaseră lupta.
909. Idem, *Focuri în Bărăgan*, București, Ed. militară, 1973, (Col. „Memorii de război”).
910. Mociulschi, General-locotenent (r) Leonard, *Asaltul vîntătorilor de munte*, București, Ed. militară, 1967, 254 p.+ill.+4 h. (Col. „Memorii de război”).
- Relatările comandantului diviziei 3 munte din războiul antihitlerist.

911. Montgomery, Field-Marshal, 1st Viscount B. L. Montgomery of Alamein, K. G., *The Memoirs of...*, London, Collins, 1958, 574 p.; Cleveland, World Publishing Co., 1958, 508 p.; New York, New American Library, 1959, 508 p.
 Alte ediții :
 — *Memoiren*, München, Paul List Verlag, 1958, 620 p.
 — *Mémoires*, Paris, Plon, 1958.
 — *Memorie*, Milano, Mondadori, 1959.
 Memoriile feldmareșalului Montgomery, militarul britanic care și-a câștigat cea mai mare faimă datorită succeselor reputeate de la El Alamein până la sfârșitul războiului. Cea mai mare parte a lucrării (17 capitole din 32) privește epoca războiului, asupra căreia autorul nu aduce noutăți, în schimb expune temeinic principiile ce au stat la baza operațiunilor pe care le-a condus între 1942 și 1945.
 Rec. : „American Historical Review”, vol. LXIV, 4, July 1959, p. 992 (Jim Dan Hill); „R. 2-e Guerre”, nr. 42, 1961, p. 92 (Henry Monteagle).
912. Idem, *El Alamein to the River Sangro*, London, Hutchinson; New York, Dutton, 1948, 192 p.; London, Arrow Books, 1960.
 Vezi nr. 914.
913. Idem, *Normandy to the Baltic*, London, Hutchinson, 1947, 226 p.; Boston, Houghton Mifflin, 1948, 351 p.; London, Arrow Books, 1961, 224 p.
 Vezi nr. 914
914. Idem, *El Alamein to the River Sandro. Normandy to the Baltic*, London, Barrie and Jenkins — The Arcadia Press; New York, St. Martin's Press, 1973, XIII, 422 p.
 Volumul reunește relatările anterioare, tipărite de Montgomery (vezi nos. 912—913), referitoare la campaniile sale din Africa de Nord până în Nord-Vestul Germaniei (1942—1945).
915. Idem : Vezi nr. 813.
916. Idem, *Operations in North-West of Europe from 6th June 1944 to the 5th May 1945*, London, Supplement to the „London Gazette” din 4.IX.1946.
917. Idem, *Montgomery raconte El Alamein*, în „Figaro littéraire (Paris)”, nr. 1127 din 20—26.XI.1967, p. 16—19.
918. Idem, *The to Leadership*, New York, Putnam, 1961, 256 p.
 Un studiu asupra liderilor (dintre care, pe unii, i-a cunoscut).
919. Idem, *A History of Warfare*, London, Collins, Sons and Co., 1968.
 Alte ediții :
 — *Histoire de la Guerre*, Paris, Éditions France—Empire, 1970, 640 p.
 Un studiu asupra războiului, din antichitate și până în zilele noastre. Capitolul XXI (ediția franceză, p. 543—600) privește anii celui de al doilea război mondial, în legătură cu care autorul expune amintiri și reflecții personale. Considerații despre liderii războiului :
Hitler — „mulți îl consideră pur și simplu un nebun El fu, desigur, un geniu al răului, dar, de asemenea, un șef, întreprinzător și un spirit pătrunzător [...] Cine a comis cele mai grave erori în conducerea războiului? Eu gîndesc că Hitler [...] Eroarea sa fatală fu de a ataca Rusia în iunie 1941; «a nu mărșăli spre Moscova» — constituie una dintre primele reguli ale războiului” (p. 597).
Stalin — „mare șef”, fără de care rușii poate că ar fi abandonat lupta în 1942 [...]. Stalin nu a comis aproape nici o greșală. El poseda un simț strategic surprinzător și nu-mi amintesc ca el să fi făcut o singură eroare în cursul discuțiilor noastre...” (p. 597—598).
Roosevelt — „mi-a apărut a nu fi știut niciodată foarte bine pentru ce lupta el”.
Churchill — fu un „foarte mare conducător al poporului britanic în timp de criză [...] Un fapt este sigur : rezistind ferm împotriva lui Hitler atunci cînd totul părea pierdut, el salvă nu numai Marea Britanie, dar, de asemenea, întreaga civilizație occidentală” (p. 598).
920. Morgan, Lieutenant — General, Sir Frederik, *Overture to Overlord*, London, Hodder and Stoghton Ltd., 1950, 296 p.
 Amintirile generalului britanic desemnat de aliați să coordoneze, în calitate de șef al Statului Major al Comandamentului Suprem Aliat (COSSAC), pregătirile în vederea deschiderii celui de al doilea front în Normandia (operațiune „Overlord”). La începutul anului 1944 a fost înlocuit cu Dwight D. Eisenhower.
921. Moskalenko, Mareșal K. S., *Na iugo-zapadnom napravlenii. Vospominaniia komandira*, 2 vols., Moskva, Nauka, 1969—1972.
 Vol. I : 1941—1943.

Vol. II: 1943—1945.

La comanda Armatei 38, în lupta de la Kursk, pentru eliberarea Ucrainei, Poloniei și Cehoslovaciei.

922. Mountbatten, Admiral, 1 st. Viscount Louis Mountbatten of Burma, *Report to the Combined Chiefs of Staff by the Supreme Allied Commander South East Asia (1943—1945)*, London, HMSO, 1951, 280 p.

Raportul asupra operațiunilor din Sud-Estul Asiei, datorat comandantului aliat suprem din zonă, amiralul Mountbatten, unul dintre militarii britanici de mare prestigiu, organizatorul și conducătorul renumitelor unități de „comando” (1942—1943).

923. Niculescu-Cociu, General-colonel (r) Radu, *La comanda Corpului 7 armată. Evocări*, București, Ed. militară, 1971, 278 p. + ill. + anexă. (Col. „Memorii de război”).
Vezi indeosebi capitolul III, referitor la acțiunile Corpului 7 armată în Cehoslovacia.

924. Potter, E. B. and Fleet Admiral Chester, W. Nimitz, *The Great Sea War. The Story of Naval Action in World War II*, Englewood Cliffs, Prentice-Hall, Inc., 1960.

Alte ediții :

— *La guerre sur mer (1939—1945)*, Paris, Payot, 1962, 499 p.

— *Voïna na more (1939—1945)*, Moskva, Voenizdat, 1965, 452 p. Nu sa tipărit textul integral.

În colaborare cu Elmer B. Potter, de la Academia Navală a S.U.A., amiralul Nimitz, comandantul flotei americane din Pacific (CINCPAC) după dezastrul de la Pearl Harbor, realizează una dintre cele mai bune lucrări asupra războiului pe mare, dintre 1939 și 1945. Deși autorii vorbesc consecvent despre CINCPAC la persoana a treia, se înțelege că Nimitz recurge adesea la propriile-i mărturii pentru descrierea faptelor.

925. Ogburn, Jr., Charlton, *The Marauders*, New York, Harper, 1959, 307 p.

Amintiri despre acțiunile renumitei formațiuni „5307” sau „Merrill's Marauders”, care a acționat în Birmania, în 1943—1944.

926. Okumiya, Masatake, *Zero !*, New York, Dutton, 1956, 424 p.

Un ofițer superior japonez relatează despre războiul aeronaual din Pacific.

927. Olteanu, General-maior (r) Marcel, *Pe liziera de nord*, în „Apărarea patriei”, an. XXIII, nr. 34 (5 871) din 22. VIII. 1967

Relatări ale comandantului trupelor române din zona de nord a Bucureștilor în zilele insurecției.

Vezi de asemenea :

— *Un moment cu putere de simbol: Bătălia de la podul Băneasa*, în „Scinteia” (București), nr. 9 604 din 18. VIII. 1973.

— *Din amintirile unui luptător*, în „Cronica” (Iași), nr. 34 (395) din 23. VIII. 1973.

— *Bătălia Bucureștiului*, în „Scinteia” (București) din 22. VIII. 1969.

928. Pană, Ion Gh., *260 de zile în fața morții*, București, Ed. militară, 1970, 450 p.

929. Idem : Vezi nr. 777.

930. Patton, General George S., *War As I Knew It*, Boston, Houghton, Mifflin, 1947, 343 p.

Relatări ale unui alt militar american, care, alături de Bradley, s-a ilustrat în cursul campaniei din vestul Europei (Armata 3 americană).

931. Patton, Jr., George Smith, *The Patton Papers*, Ed. by Martin Blumenson, 2 vols., Boston, Houghton Mifflin, 1972—1974.

Alte ediții :

— *Les carnets secrets du général Patton (1885—1945)*, Paris, Plon, 1975, 543 p. Ediție selectivă.

932. Papagos, General Alexandros, *Ho polemos tés Helladas, 1940—1941*, Athénai, 1945, 343 p.

Alte ediții :

— *The Battle for Greece*, Athens, Hellenic Publishing Press, 1949.

— *La guerra in Grecia*, Milano, Garzanti, 1948.

933. Paulus, Generalfeldmarschall Friedrich, *Paulus, «Ich Stehe hier auf Befehl!» Lebensweg des... Mit den Aufzeichnungen aus dem Nachlass, Briefen und Dokumenten*, herausgegeben von Walter Görlitz. Mit einem Geleitwort von Ernst Alexander Paulus, Frankfurt-am-Main, Verlag für Wehrwesen Bernard und Graefe, 1960, 272 p.

Alte ediții :

— *Stalingrad. Vie du Feldmaréchal-Général Friedrich Paulus. Lettres et documents inédits rassemblés par Walter Görlitz*, Paris, Fayard, 1961, 315 p.

— *Paulus and Stalingrad : A Life of Field-Marschal Friedrich Paulus with Notes, Correspondence and Documents From His Papers*, Ed. by Walter Görlitz, New York, Citadel Press ; London, Methuen, 1963, 301 p.

Documentele anexate de Görlitz biografiei sale despre Paulus, comandantul Armatei a 6-a germane, care a constituit principala forță hitleristă de izbire la Stalingrad, sint de un interes cu totul deosebit pentru studierea celei mai mari coteruri militare, survenite în 1942, în desfășurarea conflagrației mondiale : bătălia de pe Volga. Arhiva lui Paulus cuprinde acte atit despre „Drumul spre Stalingrad” al forțelor germane (ediția franceză, p. 162—209), cit mai ales „Considerațiile fundamentale” ale fostului comandant german (date — iulie 1945), referitoare la cele două faze ale luptei disperate pe care a dat-o pentru a-și scoate forțele din cercul de fier sovietic de la Stalingrad : I : 19 noiembrie — 12 decembrie 1942 ; II : 12 decembrie 1942 — 2 februarie 1943 (p. 210—257, 258—308). În anexa la partea I din „Considerațiile fundamentale”, se tipăresc unele documente referitoare la raporturile militare germano-române, din momentele de criză ale Anei, la sfârșitul anului 1942. Se publică, de asemenea, faimoasa radiotelegmă din 23 noiembrie 1942 (ora 21,30) a lui Paulus către Hitler prin care primul cerea să se dispună retragerea Armatei a 6-a înainte de a fi fost prea târziu (p. 240—241). A doua zi, se consemnează în „Considerații...”, forțele germane erau „practic” integral încercuite (p. 228).

Rec. : „Spegel” (Hamburg) din 18.V.1960, p. 21—23 ; „R. 2-e Guerre”, nr. 48, 1962, p. 1—11 (M. Adler-Bresse).

934. Petrescu, General-maior (r) Alexandru, *Detasamentul Păuliș*, București, Ed. militară, 274 p. + ill. + 7 h. (Col. „Memorii de război”).

Acțiunile școlii de subofițeri de rezervă de infanterie din Radna, în august-septembrie 1944

935. Pile, Sir Frederick A., *Ack-Ack : Britain's Defence Against Air Attack During the Second World War*, London, Harrap, 1949, 410 p. ; London, H. Hamilton, 1956, 352 p.

Relatează unul dintre militarii care au condus riposta britanică.

936. Popescu, General-locotenent (r) Dumitru, *La porțile Timișoarei. Septembrie 1944*, București, Ed. militară, 1968, 143 p. + ill. + scheme + 2 h. (Col. „Memorii de război”). Divizia 9 cavalerie.

937. Pownall, Lieutenant-General, Sir Henry, *Chief of Staff. The Diaries of...*, I : 1933—1940 ; II : 1940—1944, London, L. Cooper, 1972—1974, 399—216 p.
Ed. Brian Bond.

Autorul a fost șeful Statului Major al Corpului expediționar britanic pe continent, în 1940.

Rec. : „The English Historical Review”, XLI, April 1974, p. 464—465 (M. Howard).

938. Pricolo, Generale Francesco, *La Regia Aeronautica nella seconda guerra mondiale*, Milano, Longanesi, 1971, 490 p.

Relatările fostului comandant al aviației italiene din anii 1940—1941.

939. Raeder, Grossadmiral Erich, *Mein Leben*, II : *Von 1935 bis Spandau, 1955*, Tübingen, Fritz Schlichtenmayer, 1957, 348 p.

Alte ediții :

— *Ma vie*, Paris, Éditions France-Empire, 1958, 410 p.

Amintirile comandantului flotei germane pînă în ianuarie 1943, cînd a fost înlocuit cu Doenitz. Judecat și condamnat la Nürnberg la zece ani reclusiune.

Rec. : „R. 2-e Guerre”, nr. 40, 1960, p. 101—102 (R. Jouan).

940. Rădulescu, General-locotenent (r) Edgar, *Din jurnalul meu de front*, București, Ed. militară, 1972, 175 p. + 13 scheme + anexă (ordine de zi). (Col. „Memorii de război”).

La comanda Diviziei 11 infanterie (septembrie 1944 — ianuarie 1945) și a Corpului 2 armată român (ianuarie-februarie și martie-aprilie 1945) pe frontul anti-hitlerist.

941. Rehm, Walter, *Jassy. Schicksal einer Division oder einer Armee?*, Neckargemünd, Kurt Vowinkel Verlag, 1959, 164 p.

Evenimentele din cursul operațiunii Iași—Chișinău (august—septembrie 1944), văzute de un ofițer din Statul Major al Diviziei de grenadierei 79 germane (Grupul „Ucraina de Sud”).

- Rec.: „R. 2-e Guerre“, nr 38, 1960, p. 82—83 (A. Golaz).
942. Rendulic, General Lothar, *Gekämpft, gesiegt, geschlagen*, Wels-Heidelberg, Verlag, Welsermühl, 1952, 384 p.
943. Rieckhoff, H. J., *Triumph oder Bluff? 12 Jahre deutsche Luftwaffe*, Genf, Verlag Interavia, 1945, 304 p.
944. Roatta, Generale Mario, *Otto milioni di baionette. (L'esercito italiano in guerra dal 1940 al 1944)*, Verona, Mondadori, 1946.
- Relatările fostului șef al Statului Major al armatei terestre italiene (martie 1941 — ianuarie 1942 și iunie—noiembrie 1943).
945. Rodimțev, General, colonel A. I., *Gvardeiți stoiali nasmert*, Moskva, Voenizdat, 1969, 189 p.
- Amintirile comandantului legendariei divizii 13 de gardă, care s-a ilustrat în luptele pentru apărarea Stalingradului.
946. Rommel, General-Feldmarschall Erwin, *Krieg ohne Hass*. Herausgegeben von Frau Lucie-Maria Rommel und Generalleutnant Fritz Bayerlein, ehemaliger Chef des Stabes der Panzerarmee Afrika, Heidenheim/Benz, Verlag, Heidenheimer Zeitung, 1950, 379 p.
- Alte ediții:
- *The Rommel Papers*, Ed. by B. H. Liddell Hart, with Lucie-Marie Rommel, Manfred Rommel, and Fritz Bayerlein, London, Collins; New York, Harcourt, Brace and Co., 1953, 545 p.
- *La guerre sans haine*, 3 vols., Paris, Amiot-Dumont, 1953.
- Rommel, incontestabil cel mai faimos dintre comandanții *Wehrmachtului* supranumit și „Vulpea deșertului“, se destăinuie în privința „războiului fără ură“ pe care l-a purtat în Africa de Nord în 1941—1943 și în care a reușit, deopotrivă, răsunătoare succese și eșecuri. Aflat în culmea gloriei, în urma cuceririi Tobrukului, la 21 iunie 1942 (p. 163), Rommel caută să forțeze succesul, înțelegând că factorul timp lucra în favoarea adversarilor (p. 199). La 30—31 august, el dezlanțuie ultima ofensivă din Africa, spre Suez, dar curînd este oprit de noul comandant britanic de pe frontul deșertului, Montgomery. A urmat în octombrie-noiembrie 1942, ofensiva lui Montgomery la El-Alamein, după care britanicii n-au mai cunoscut în succesul în nordul Africii. Rommel, care în vara anului 1944 a cochetat cu liderii militari ai complotului antihitlerist de la 20 iulie și, apoi, a fost silit să se sinucidă, nu se slăbește să se plîngă de Führerul său, pentru lipsa de interes arătată frontului din Africa de Nord (p. 387).
947. Romulo, General Carlos P., *I Walked with Heroes*, New York, Holt, Reinhart and Winston, 1961, 342 p.
- Amintirile unui general filipinez care a fost, în țara sa, auxiliar al lui MacArthur.
948. Ruge, Vice-amiral Fridrich, *Der Seekrieg (1939—1945)*, Stuttgart, Koehler, 1945, 320 p.
- Alte ediții:
- *La guerre navale 1939—1945*, Paris Presses de la Cité, 1955, 350 p.
- *Voina na more, 1939—1945*, Moskva, 1957.
- Autorul care a făcut războiul în rîndurile *Kriegsmarinei* naziste, a utilizat jurnale de război particulare și diverse relatări pentru întocmirea acestei istorii globale a conflictului naval dintre anii 1939 și 1945.
949. Sakai, Saburno, with Martin Caidin and Fred Saito, *Samurai!* New York, Dutton, 1956, 382 p.
- Relatările unui as al aviației de vînătoare nipone.
950. Salan, Général Raoul, *Mémoires, I: Fin d'un empire. Le sens d'un engagement. Juin 1899 — septembre 1946*, Paris, Presses de la Cité, 1970, 443 p.
951. Schiebold, Kurt, *Opfergang in Rumänien*, Tübingen, Max Niemeyer Verlag, 1952, 159 p.
- Relatări ale unui ofițer german, surprins de evenimentele din 1944 în România.
952. Schlabendorf, Fabian von, *Offiziere gegen Hitler*, ed. a 4-a, Zürich-Wien-Konstanz, Europa Verlag, 1951, 226 p.; Frankfurt-am-Main-Hamburg, Fischer Bücherei, 1960, 179 p.
- Ed. Gero von S. Gaevernitz.
- Alte ediții:
- *Revolt Against Hitler: The Personal Account of...*, London, Eyre and Spottiswoode, 1948, 176 p.
- Ed by Gero von S. Gaevernitz.

— *Officers contre Hitler*, Paris, Self, 1948, 209 p.

Relatările unuia dintre participanții la complotul militarilor contra lui Hitler, care a culminat cu atentatul de la 20 iunie 1944. Autorul a fost unul dintre extrem de puținii prizonieri care, datorită unei fericite împrejurări, a reușit să supraviețuiască prăbușirii dominației naziste. Ca participant și, de această dată, ca storic, a tipărit, apoi, o lucrare ce prezintă mai puțin un caracter memorialistic (vezi *The Secret War Against Hitler*, New York, Pitman, 1965, 438 p.).

953. Schmidt, Heinz Werner, *Mit Rommel in Afrika*, Dischingen, Wadi Verlagsbuch, 1958, 293 p.

Alte ediții :

— *With Rommel in the Desert*, London, Harrap, 1951, 240 p.

— *Avec Rommel dans le désert*, Paris, Presses de la Cité, 1968, 349 p.

Relatările aghiotantului lui Rommel din perioada martie 1941 — mai 1943.

954. Schröter, Heinz, *Stalingrad*, London, Michael Joseph, 1958, 263 p.

Impresiile unui corresponsent militar german.

Rec. : „R. 2 Guerre“, nr. 58, 1965, p. 108—110 (Marie Granet).

955. Sosabowski, Major-General Stanislaw, *Freely I Served*, London, W. Kimber, 1960, 204 p.
Comandantul brigăzii poloneze de parașutiști, în bătălia de la Arnhem (septembrie 1944).

956. Spears, Major-General, Sir Edward, *Assignment to Catastrophe. I: Prelude to Dunkirk; Fall of France*, London, Heinemann, 1954.

Alte ediții :

— *Témoignage sur une catastrophe. I: Prélude à Dunkerque; II: La chute de la France*, Paris, Presses de la Cité, 1964, Rec.

„R. 2 Guerre“, nr. 27, 1957, p. 1950, 228 p.; Éditions „J'ai lu“, 1969, 192, 59—60 (H. Monteagle).

957. Idem, *Two Men who Saved France. Pétain and de Gaulle*, New York, Stein and Day, 1966, 222 p.

Amintiri.

958. Speidel, Hans, *Invasion 1944*, Tübingen, R. Wunderlich Verlag, 1949, 202 p.

Alte ediții :

— *Invasion 1944. La destin du Rommel et du Reich*, Paris, Éditions Berger-Levrault, 1950, 228 p.; Éditions „J'ai lu“, 1969, 192 p.

Șeful Statului Major al Grupului de armate „B“, din cadrul Frontului german de vest, intervine în favoarea fostului său comandant din perioada debarcării în Normandia — feld-mareșalul Rommel. După Speidel, Rommel, încă din aprilie 1944, era convins că invazia aliaților se va produce și că *Wehrmachtul* nu o va putea preîntîmpina (ediția franceză, p. 80). După succesul debarcării, Rommel, înțelegînd inutilitatea continuării luptei, a adresat un memorandum lui Hitler, cerîndu-i „să tragă imediat consecințele“ (p. 151—152), iar, în așteptarea răspunsului, i-a împărtășit lui Speidel că, dacă Führerul nu se va conforma, „noi (generalii — n.ns.) vom acționa“ (p. 152).

959. Stagg, I. M., *Forecast for Overlord. June 1944*, London, Ian Allan, 1971, 128 p.
Jurnalul șefului echipei de meteorologi de la Comandamentul General al lui Eisenhower în 1944. În seara de 5 iunie 1944, după ce au ascultat previziunile meteorologice, ale lui Stagg, Eisenhower și colaboratorii săi au decis debarcarea în Normandia pentru ziua următoare.

960. Stehlin, Général Paul, *Témoignage pour l'histoire*, Paris, Laffont, 1964 384 p.

Amintiri asupra anilor 1938—1945.

961. Stilwell, General Joseph W., *The Stilwell Papers*, Ed. by Theodore H. White, New York, Sloane, 1948, 357 p.

Alte ediții :

— *L'aventure chinoise*, Neuchâtel, Éditions de la Baconnière, 1949, 352 p.

Jurnalul șefului misiunii militare americane pe lângă guvernul lui Gian Kai-shi, în anii războiului.

962. Stimson, Henry L. and McGeorge Bundy, *On Active Service in Peace and War*, New York, Harper and Brothers, 1948, XXII, 698 p.

963. Sudet, Mareșal V., *Iassko-Kişinevskaia operațiia, în „Novoe vremia“* (Moskva), nr. 34, 1967, p. 4—6.

Memoriile unui mareșal de aviație.

964. Svoboda, Genera Iludvik, *ZBuzuluku d Prahy*, Praha, Naše vojsko, 1963.
Alte ediții :
— *Ot Buzuluka do Prahy*, Moskva, Voenizdat, 1963, 406 p.
Relatările comandantului Corpului de Armată 1 al armatei cehoslovace asupra operațiunilor de pe frontul de Est.
965. Șatilov, General-Colonel V. M., *Znamia nad Reichstagom*, Moskva, Voenizdat, 1966, 327 p.
Memoriile comandantului diviziei 150 pușcași din cadrul Armatei Roșii asupra operațiunii Berlin (aprilie — mai 1945).
966. Șoverth, Maior (r) Ștefan, *Parașutiștii în luptă*, București, Ed. militară, 1973, 146 p. + ill. (Coll. „Memorii de război”).
Parașutiștii români în luptele insurecționale.
967. Ștemenko, General S. M., *Gheneral'ii Štab v godi vojni*, Moskva, Voenizdat, 1968, 416 p.
— *La marele Stat Major*, București, Ed. militară, 1973, 384 p.
— *L'Etat Major Général soviétique en guerre (1941 — 1945)*, Moscou, Édition Progrès, 1971.
— *The Soviet General Staff at War, 1941 — 1945*, Moscow, Progress, 1970, 399 p.
Amintiri despre fapte și oameni ale fostului șef al „Direcției operații” din cadrul Marelui Stat Major General sovietic din vremea celui de al doilea război mondial. Unele informații privesc evenimentele din România — operațiunea Iași-Chișinău (p. 275).
Rec. : „Voenno-istoriceskii jurnal”, nr. 4, 1974, p. 113—118 (Djournadze).
968. Taylor, General Maxwell D., *Swords and Pleushares*, New York, W. W. Norton and Co., 1972, 434 p.
969. Tedder, Marshall Lord, *With Prejudice. The War Memoirs of Marshall of the Royal Air Force...*, Lodon, Cassell and Co., 1966, 692 p.
Rec. : „R. 2e Guerre”, nr. 7, 1970, p. 61—66 (J. — M. d'Hoop).
970. Teodorescu, Colonel (r) Nistor, *La Mălini, în August 1944*, București, Ed. militară, 1966, 109 p. + ill. + 2 h. (Col. „Memorii de război”).
Amintirile comandantului Regimentului 3 de grăniceri, prima unitate română care, în noaptea de 23—24 august 1944, a întors armele împotriva trupelor germane.
971. Townsend, Peter *Duel of Eagles*, London, Weidenfeld and Nicolson, 1971, XVII, 455 p.
Alte ediții :
— *Un duel d'aigles*, Paris, Laffont, 1969.
Autorul, el însuși luptător în cadrul R.A.F., reconstituie bătrălia aeriană pentru Anglia (1940).
972. Truscott, General L. K., *Command Missions*, New York, E. P. Button and Co., 1954, 570 p.
Rec. : „R. 2e Guerre”, nr. 32, 1958, p. 90—92 (R. Villate).
973. Tudor, Colonel Gheorghe, *Atacă tancurile*, București, Ed. militară, 1966, 118 p. + ill. + 5 h. (Col. „Memorii de război”).
Tanchiștii români în războiul antihitlerist.
974. Țuțui, Dr. Gheorghe, *Un artilerist în rindurile infanteriei*, București, Ed. militară, 1973, 159 p. (Col. „Memorii de război”).
975. Urquhart, General Robert F., with Wilfried Greatorex, *Arnhem*, London, Cassell ; New York, Norton, 1958, 238 p. ; London, Pan Books, 1960, 221 p.
Relatarea fostului comandant al Diviziei 1 aeropurtate britanice despre operațiunea „Market-Garden” — Arnhem (17 septembrie 1944).
976. Vasilevski, Mareșal A. M., *Delo vsei jizni*, Moskva, Voenizdat, 1973.
Amintirile unuia dintre străluciții comandanți ai Armatei Roșii din vremea războiului mondial, șef al Marelui Stat Major General sovietic (1942—1945).
Vezi și nr. 1491.
977. Voronov, Mareșal N. N., *Na službe voennoi*, Moskva, Voenizdat, 1963.
Amintirile unuia dintre cei mai de seamă comandanți ai armatei sovietice din vremea războiului : loțuitor, din 1941, al comisarului pentru apărare, iar din 1943, comandantul artileriei.

978. Wainwright, General M., *General Wainwright's Story*, Garden City, Doubleday and Co., 1946, 314 p.
Ed. Robert Cohsidine.
979. Warlimont, General Walter, *Im Hauptquartier der deutschen Wehrmacht 1939—1945 Grundlagen — Formen — Gestalten*, Frankfurt am Main, Bernard und Graefe Verlag für Wehrwesen, 1962, 564 p.; Frankfurt am Main — Bonn, Athenäum Verlag, 1964, 570 p.
Alte ediții:
— *Inside Hitler's Headquarters, 1939—1945*, London, Weidenfeld and Nicolson: New York, Paeger, 1964, 658 p.
— *Cinq ans avec G.Q.G. de Hitler*, Paris — Bruxelles, Elsevier Sequoia, 1975, 318 p.
Mărturiile unui militar de vază din Comandamentul Suprem german (fostul adjunct ale generalului Jodl, șeful secției operații a O.K.W.-ului). Referiri la România. Rec.: „R. 2e Guerre”, nr. 55, 1964, p. 101—103 (A. Golaz).
980. Wavell, Field-Marshal, Sir Archibald P., *The Victory's Journal*, London-Delhi — Karachi, Oxford University Press, 1973, 528 p.
Ed. Penderel Moon.
981. Idem, *Speaking Generally: Broadcasts, Orders, and Addresses in Time of War, 1939—1945*, London, Macmillan, 1946, 166 p.
982. Wedemeyer, General Albert C., *Wedemeyer Reports*, New York, Hok, 1958, XII, 497 p.
983. Westphal, General Siefried, *Heer in Fresseln. Aus den Papieren des Stabschefs von Rommel, Kesselring und Rundstedt*, Bonn, Athenäum Verlag, 1950, 322 p.; ed. a 2-a, Bonn, Athenäum Verlag, 1952, 335 p.
Alte ediții:
— *The German Army in the West*, London, Cassell, 1951, 222 p.
Din amintirile fostului șef de stat major al lui Rommel (iunie 1941 — octombrie 1942), Kesselring (iunie 1943 — mai 1944) și Rundstedt (septembrie 1944 — martie 1945).
984. Weygand, Général Maxime, *Memoires, II: Mirages et réalités, 1918—1939. Vingt ans d'erreurs et de faiblesse; III. Reppelé au service (1939—1940)*, Paris, Flammarion, 1950 (vol. III) — 1957 (vol. II), 523—617 p.
Alte ediții (vol. III):
— *Recalled to Service: The Memoirs of General...*, Garden City, Doubleday and Co., London, Heinemann, 1952, 454 p.
Memoriile generalului Weygand, rechemat în serviciul militar, la 19 mai 1940, în locul lui Gamelin, în calitate de comandant suprem al forțelor armate franceze.
985. Wilson, Field-Marshal Lord Maitland, *Eight Years Overseas (1939—1947)*, London — New York, Hutchinson, 1950, 285 p.
Amintiri despre campaniile din Africa de nord, Balcani, Orientul Apropiat și Mediterana. După numirea lui Eisenhower drept comandant al Corpului expediționar aliat pentru debarcarea în Normandia, Wilson a devenit comandant aliat al forțelor din Mediterana.
986. Idem, *Report by the Supreme Allied Commander Mediterranean to the Combined Chiefs of Staff in the Operations in Southern France, August 1944*, London, HMSO, 1946, 48 p.
987. Idem, *Report by the Supreme Allied Commander Mediterranean to the Combined Chiefs of Staff in Italian Campaign*, London, HMSO, 1946, 43 p.; London, HMSO, 1951, 66 p.
988. Idem: Vezi nr. 813.
989. Zotter, General-maior (r) Toma, *Fragmente de epopee*, București, Ed. militară, 1966, 202 p. + ill. + 6 scheme. (Col. „Memorii de război”).
La comanda Corpului 5 teritorial român în zilele insurecției (Valea Prahovei).

G. 3. DIPLOMATII

990. Abetz Otto, *Das Offene Problem, Ein Rückblick auf zwei Jahrzehnte deutscher Frankreich-Politik*, Köln, Greven Verlag, 1951, 330 p.

Alte ediții :

— *Histoire d'une politique franco-allemande (1930—1950). Mémoires d'un ambassadeur*, Paris, Stock, 1953, 356 p.

Titlul spune totul : memoriile ambasadorului nazist în Franța.

991. Acheson, Dean, *Present at the Creation, My Years in the State Department*, New York, W. W. Norton Co., 1969, XVII, 798 p. + ill. + note + index.

Memoriile unuia dintre prestigioșii oameni politici americani, de la mijlocul veacului, care a servit la Departamentul de stat între 1941 și 1953 ca : asistent al secretarului de stat (1941—1945), secretar de stat adjunct (1945—1947) și secretar de stat (1949—1953). Partea I-a din lucrare (*Years of Learning*, p. 3—115) acoperă perioada războiului mondial.

992. Idem, *Morning and Noon*, Boston, Houghton Mifflin ; Cambridge, The Riverside Press, 1965, XIII, 288 p.

Autobiografie (evenimentele pînă în anul 1940).

993. Idem, *Fragments of My Fleece*, New York, Norton, 1971, 222 p.

Autobiografie.

994. Idem, *Sketches From Life of Men I Have Known*, New York, Harper, 1960, XVII, 207 p.

Relatări despre Churchill, Adenauer, Schumana ș.a.

995. Alfieri, Dino, *Due dittatori di fronte*, Milano, Rizzoli, 1948, 398 p.

Alte ediții :

— *Dictators Face to Face*, New York, New Yorker University Press, 1955, X, 307 p.

Aminirile ambasadorului italian la Berlin, din anii 1940—1943.

Rec : „The American Historical Review“, LXII, 2, January 1957, p. 462 (William C. Askew).

996. Anfuso, Filippo, *Roma-Berlino-Salo (1936—1945)*, Milano, Garzanti, 1949, 587 p.

Alte ediții :

— *Du Palazzo Venezia al Lago di Garda*, Bologna, Capelli, 1957.

— *Rom-Berlin im diplomatischen Spiegel*, Essen, Pohl, 1951.

— *Du Palais de Venise au Lac de Garde*, Paris, Calmann-Lévy, 1949.

Mărturiile fostului secretar general al Ministerului Afacerilor Externe italian, șef de cabinet a lui Ciano și, în cele din urmă, consilier diplomatic al lui Mussolini în zilele „Republicii de la Salò“ (1943—1945).

997. Bastianini, Giuseppe, *Uomini così fatti. Memorie di un ambasciatore*, Milano, 1959.

998. Baudouin, Paul : *Vezi nr. 618.*

999. Beck, Joseph, *Dernier rapport. Politiques polonaise, 1916—1939*, Neuchâtel, Éditions de la Baconnière, 1951, 366 p.

Memoriile ministerului de externe al Poloniei din ajunul și de la începutul celui de al doilea război mondial. Refugiat în România, în septembrie 1939, acesta a rămas aici pînă la moartea sa, survenită în 1944. Lucrarea a fost, apoi, revizuită și tipărită într-o versiune engleză (*vezi nr. 1 000*).

1000. Idem, *Final Report : Diplomatic Memoirs of Colonel...*, New York, R. Speller and Sons, 1957, XIV, 278 p.

Vezi nr. 999.

1001. Bedell Smith, Walter, *My Three Years in Moscow*, Philadelphia, Lippincott, 1950, 346 p.

Fostul șef al Statului Major al lui Eisenhower în postură de ambasador al S.U.A. la Moscova, în perioada imediat postbelică (1946—1949).

1002. Blücher, Wipert von, *Gesandter zwischen Diktatur und Demokratie. Erinnerungen aus den Jahren 1935—1944*, Wiesbaden, Limes Verlag, 1951, 416 p.

Aminirile ambasadorului german la Helsinki.

1003. Bonnet, Georges, *Défence de la Paix*, I : *De Washington à Quai d'Orsay* ; II : *Fin d'une Europe*, Genève, Éditions du Cheval ailé 1946—1948, 390—433 p.

Alte ediții (vol. II) :

— *Fine di un Europe*, Milano, Rizzoli, 1949.

— *Vor der Katastrophe. Erinnerungen des französischen Arssenministers, 1938—1939*, Köln, Greven Verlag, 1951.

Vezi nr. 1004.

1004. Idem, *De Mûnich à la Guerre. Défence de la Paix*, Nouvelle édition revue et augmentée, Paris, Plon, 1967, 585 p. + anexe. Ediție nouă a volumului II din lucrarea citată sub nr. 1003.

Memoriile ministerului de externe francez, din perioada 10 aprilie 1938—15 septembrie 1939, unul dintre inițiatorii și propovăduitorii — alături de Chamberlain, Halifax și Daladier — ai „politicii de conciliere” ce a culminat cu acordul de la Mûnchen din septembrie 1938, politică pe care autorul o apără și o discută integral și în calitate sa de memorialist. Unele referiri privesc România (vezi îndeosebi detalii despre „cazul Tilea”, p. 319 și urm.). În ciuda străduințelor evidente ale fostului titular al Quai d'Orsay-ului de a-și apăra politica promovată în ajunul conflagrației mondiale, ca singura posibilă în acele împrejurări, lucrarea reprezintă o sursă de primă mână, mai ales pentru informațiile furnizate despre anii 1938—1939.

Vezi și :

— Idem, *Témoignages pour l'histoire : Il y a vingt ans, la seconde guerre mondiale commençait*, în „Historia” (Paris), septembrie 1959, p. 221—228.

1005. Idem, *Dans la tourmente. 1938 — 1948*, Paris, Fayard, 1971, 319 p.

1006. Idem, *Le Quai d'Orsay sous trois Républiques. 1870—1961*, Paris, Fayard, 1961, 524 p.

Georges Bonnet, în postură de istoric al politicii Ministerului afacerilor Externe francez sub republicile III, IV, și V.

1007. Idem. Vezi nr. 624.

1008. Bossy, Raoul, *Projet de bloc neutre en 1939*, în „Revue d'histoire diplomatique” (Paris), octombrie-décembre 1968, p. 358—368.

Amintirile ministrului român la Roma despre activitatea sa depusă pentru succesul constituirii unui „bloc al neutrilor” în Sud-Estul Europei, soluție avansată de guvernul de la București, în perioada septembrie — noiembrie 1939, pentru evitarea extinderii conflictului mondial și în zona Balcanilor.

1009. Bova Scoppa, Renato, *Colloqui con due dittatori*, Roma, Ruffolo, 1949, 197 p.

Amintirile unui diplomat italian, fost ministru la Lisabena, iar din iulie 1941 — acreditat la București. Lucrarea sa cuprinde informații deosebit de prețioase despre România în perioada 1941—1944, o atenție aparte acordându-se tentativei comune a autorului și a lui Mihai Antonescu de a-l convinge pe Mussolini să preia comanda statelor „satelite” Reichului nazist în scopul încheierii unei păci separate cu Națiunile Unite, peste voința lui Hitler. În anexe se publică unele documente, dintre care, o mare valoare prezintă relatarea făcută de regele Mihai I lui Bova Scoppa, în noiembrie 1944, în legătură cu evenimentele de la Palatul regal din București, petrecute la 23 august 1944.

1010. Bowers, Claude G., *Ma mission en Espagne (1933—1939)*, Paris, Flammarion, 1956, 412 p.

Amintirile ambasadorului american la Madrid.

Rec. : „R. 2 — Guerre”, nr. 33, 1959, p. 112—113 (Henri Michel).

1011. Idem, *Chile Through Embassy Windows : 1939—1953*, New York, Simon and Schuster, 1958, IX, 375 p.

Amintirile lui C. Bowers, ca ambasador la Santiago de Chile.

1012. Bullitt, William C., *For the President, Personal and Secret, Correspondance F. D. Roosevelt-William C. Bullitt*, Ed. by Orville H. Bullitt, Boston, Houghton Mifflin, 1972, XLVI, 655 p.

Correspondența ambasadorului american la Londra cu președintele Roosevelt.

1013. Byrnes, James F., *Speaking Frankly*, New York, Harper, 1947, 324 p.

Alte ediții :

— *Cartes sur tables (Speaking Frankly)*, Paris-Londres-New York, [Morgan], 1948, 619 p.

— *Carte in tavola*, Milano, Garzanti 1949.

Memoriile secretarului de stat al S.U.A. (1945—1947). Lucrarea cuprinde informații deosebite privind pregătirea tratatelor de pace dintre Națiunile Unite și statele foste „satelite” (Italia, România, Bulgaria, Ungaria și Finlanda) și agravarea raporturilor dintre foștii mari aliați din vremea războiului.

Rec. : „R. 2e Guerre”, nr. 46, 1962, p. 93—95 (Henry Calvet).

1014. Idem, *All in Own My Lifetime*, New York, Harper, 1958, XI, 432 p.

Autobiografia lui Byrnes. Partea a V-a (p. 279—395) este consacrată anilor în care autorul a condus Departamentul de Stat.

1015. Cadogan, Sir Alexander [George Montagu], *The Diaries of Sir..., 1938—1945*, Ed. by David Dilks, London, Cassell, 1971, VII, 881 p.
O lucrare fundamentală privind politica externă a Marii Britanii în cursul războiului mondial. Autorul a fost subsecretar de stat permanent la *Foreign Office* între 1938 și 1946.
Rec.: „International Affairs” (London), 1972, vol. 48, nr. 2, p. 272—274 (Th. Barman).
1016. Casey, Richard G., *Personal Experience, 1939—1946*, New York, Mckay, 1962, XI, 256 p.
Mărturiul unui diplomat australian (ambasador la Washington, ministru de externe).
1017. Charles-Roux, F., *Huit ans au Vatican (1932—1940)*, Paris, Flammarion, 1947.
Amănunte esențiale privind începuturile regimului de la Vichy.
1018. Idem, *Cinq mois tragiques aux Affaires étrangères. 21 mai-1er novembre 1940*, Paris, Plon, 1949, 405 p.
Amănunte esențiale privind începuturile regimului de la Vichy.
1019. Chauvel, Jean, *Commentaires : De Vienna à Alger, 1938—1944*, Paris, Fayard, 1971, 365 p.
Amintirile unui fost ambasador francez.
1020. Ciano, Galeazzo : 1937—1938. *Diario*, Bologna, Cappeli, 1948, 333 p.
Alte ediții :
— *Journal politique. 1937—1938*, Paris, Éditions de Paris, 1949, 332 p.
Jurnalul ministerului de externe al Italiei fasciste (1936—1943).
1021. Idem, *Diario, I : 1939—1940 ; II : 1941—1943*, Roma, Rizzoli, 1946.
Alte ediții :
— *The Ciano Diaries 1939—1943. The Complete, Unabridged Diaries of Count..., Italian Minister for Foreign Affairs, 1936—1943*, Ed. by Hugh Gibson, Introduction by Sumner Welles, Garden City, Doubleday and Co., 1945, XXXI, 584 p.; 1946; 1947.
— *Ciano's Diary, 1939—1943*, London-Toronto, Heinemann, 1947, 575 p.
Este prima ediție a faimosului *Jurnal* al contelui Ciano. În nota sa introductivă, editorul, Hugh Gibson, relatează cum, înainte de a fi executat la Verona (ianuarie 1944), Ciano a predat manuscrisul soției sale, Edda, fiica „ducelui” Mussolini, pentru a-l tipări. Edda Ciano a trecut *Jurnalul* în Elveția, unde a purtat tratative cu Paul Ghali, corepondent al ziarului din Chicago „Daily News”, permițându-i să execute fotocopii, de pe care Gibson a realizat prima ediție a notelor fostului diplomat italian.
Alte ediții :
— *Journal politique (1939—1943)*, 2 vols., Neuchâtel, Éditions de la Baconnière, 1946—1948, 332—300 p.
— *Tagebücher, 1938—1943*, Bern, 1947.
— *Pamiętniki 1939—1943*, 2 vols., Łódź, 1949, XVI, 368—224 p.
Peripețiile *Jurnalului* Ciano au sporit considerabil faima lui, însă, lăsând la o parte acest aspect, trebuie consemnat faptul că lucrarea în sine prezintă un interes aparte pentru investigarea istoriei războiului mondial în genere, circumstanță care a ieșit clar în evidență odată cu tipărirea colecției oficiale de documente italiene privind perioada conflagrației (seria a noua). *Jurnalul* lui Ciano acoperă perioada cuprinsă între 1 ianuarie 1939 și 8 februarie 1943 (ediția Gibson, p. 3—580), încheindu-se cu o însemnare a autorului — făcută în închisoarea din Verona, la 23 decembrie 1943 — în care explică faptul că s-a îngrijit să ascundă manuscrisul de germani. Autorul se destăinuie că, dacă nu ar fi survenit faptele cunoscute (arestarea, implicarea și, în cele din urmă, condamnarea sa de către Mussolini), nu ar fi intenționat să-și publice notele ca atare, gîndul său fiind să-și întocmească autobiografia (p. 580). Mai apoi, Ciano consemnează că el s-a opus participării Italiei la război, țara sa fiind silită la acest pas, prin forța sistemului de alianțe ce o lega de al III-lea Reich (p. 581) Pentru prima dată, autorul și-a dat seama de cîștigul liderilor hitleristi, în august 1939; a făcut o vizită lui von Ribbentrop, la reședința acestuia de la Fuschl, și l-a întrebat : „Ei bine, Ribbentrop, ce doriți dvs. ? Coridorul sau Danzigul ?”. Ministrul de externe hitlerist a replicat : „Nimic mai

- mult. Noi dorim războiul!" (p. 582). În *Jurnal* se află numeroase referințe despre situația și demersurile României în războiul mondial.
1022. Idem, *L'Europa verso la catastrofe: 184 colloqui con Mussolini, Franco, Chamberlain, Sumner Welles, Rustu Aras, Stojadinovic, Goering, Zog, François-Poncet verbalizzati da Galeazzo Ciano, con 40 documenti diplomatici inediti*, Milano, Mondadori, 1948; ed. a II-a, 2 vols., Milano, Il Saggiatore, 1964, 427—383 p. (ed. R. Moșca). Alte ediții:
- *Les archives secrètes du Comte Ciano, 1936—1942. Procès-verbaux de entretiens avec Mussolini, Hitler, Franco, Chamberlain, Ribbentrop, Goering, Sumner Welles, Serrano Sumner Schuschnigg, François-Poncet etc., accompagné sde documents diplomatiques inédits*, Paris, Plon, [1948], III, 500 p.
 - *Ciano's Diplomatic Papers: Being a Record of Nearly 200 Conversations Held During the Years 1936—1942 with Hitler, Mussolini, Franco, Goering, Ribbentrop, Chamberlain, Eden, Sumner Welles, Schuschnigg, Lord Perth, François-Poncet, and Many Other World Diplomatic and Political Figures, Together with Important Memoranda, Letters, Telegrams etc.*, London, Odhams Press, 1948, 490 p. (ed. Malcolm Muggeridge).
- Minutele celor 184 de întrevederi avute de contele Ciano cu diverși oameni de stat constituie prețioase documente auxiliare pentru *Jurnalul* său. Numeroase documente privesc România (vezi de pildă, procesele-verbale ale întrevederilor Ciano-Hitler. La 1 octombrie 1939, Führerul a precizat diplomatului italian: „...În ce privește România, orice atac străin este exclus în actuala stare de lucruri. Aceasta atită cît România își va menține o atitudine de strictă neutralitate. Dacă, totuși, Bucureștiul își vor modifica o asemenea linie politică, Germania va încuraja atacul contra României...” (p. 317).
1023. Comnăne, N. P. [Ietrescu], *Preliudi del grande dramma. Ricordi e documenti di un diplomatico*, Roma, Edizioni Leonarde, 1947, 507 p.
- Memoriile ministrului de externe a României (1938) despre marile crize (îndeosebi Munchenul) care au precedat izbucnirea războiului mondial.
1024. Idem, *I responsabili*, Verona, Mondadori, 1949.
- Amințiri despre oamenii de stat pe care i-a cunoscut.
1025. Idem, *Luci e ombre sull'Europa (1914—1950)*, Milano, Bompiani, 1957, 271 p.
- Memoriile fostului diplomat asupra perioadei desemnate.
1026. Idem, *Suggerimenti per la pace*, Milano-Firenze-Roma, Bompiani, 1945, 210 p.
- Un examen al erorilor care au îngăduit declanșarea conflagrației mondiale și sugestii pentru preîntîmpinarea unui al treilea război mondial. În lucrare sînt prezente unele elemente memorialistice, mai ales atunci cînd autorul se referă la situația României în „anul tragic” 1940 (p. 140—187).
1027. Comlondre, Robert, *De Staline a Hitler. Souvenirs de deux Ambassades (1936—1939)*. Paris, Hachette, 1950, 336 p.
- Alte ediții:
- *Von Moskau nach Berlin. 1936—1939*, Bonn, 1950.
 - Amințirile ambasadorului francez de la Moscova (1936—1938) și Berlin (1938—1939).
1028. Cretzianu, Alexander, *The Lost Opportunity*, London, Jonathan Cape, 1957, 188 p.
- Amințirile unui diplomat român, fost secretar general al Ministerului Afacerilor Externe (1938—1941) și ministru la Ankara (1943—1945). Din numeroasele aspecte tratate, reținem: ajutorul războiului mondial, situația României în 1940, participarea României la război de partea Axei, negocierile pentru pacea separată și misiunea ambasadorului la Ankara, politica marilor puteri aliate în Sud-Estul Europei la sfîrșitul conflagrației etc.
1029. Idem, *The Soviet Ultimatum to Romania (26 June 1940)*, în „Journal of Central European Affairs” (London), vol. 9, nr. 4, January 1950, p. 396—403.
1030. Idem, *The Rumanian Armistice Negotiations: Cairo 1944*, în „Journal of Central European Affairs” (London), vol. 11, nr. 3, October 1951, p. 243—258.
1031. Davies, Joseph E., *Mission to Moscow*, New York, Simon and Schuster, 1941, XXII, 659 p.
- Alte ediții:
- *Missione a Mosca*, Roma, Donatello, 1945, 362 p.
 - Relatările ambasadorului american la Moscova (1936—1938).

1032. Idem, *World Leaders I Have Known*, New York, Citadel Press, 1963, 191 p.
Amintiri despre Roosevelt, Gandhi, Hrușciov ș.a.
1033. Dirksen, Herbert von, *Moskau, Tokio, London. Erinnerungen und Betrachtungen zu 20 Jahren deutscher Aussen politik 1919—1939*, Stuttgart, W. Kohlhammer Verlag, 1949, 279 p.
Alte ediții :
— *Moscow, Tokyo, London: Twenty Years of German Foreign Policy*, London—New York, Hutchinson, 1951, 288 p.; Norman, University of Oklahoma Press, 1952, 276 p.
Memoriile ambasadorului german în cele trei capitale: Moscova (1928—1933), Tokyo (1933—1938) și Londra (1938 — 3 septembrie 1939). O parte din documentele arhivei lui Dirksen (35), privind misiunea sa la Londra între 31 martie 1938 și 3 septembrie 1939, s-au tipărit la Moscova în 1948 :
— M.A.E. de l'U.R.S.S., *Documents et matériaux se rapportant à la veille de la deuxième guerre mondiale*, II : *Archives Dirksen (1938—1939)*, Moskow, Édition en langues étrangères, 1948, 255 p.
1034. Dodd, William D., *Ambassador Dodds Diary 1933—1938*, New York, Harcourt Brace Co., 1941, XVI, 464 p.
Alte ediții :
— *Dnevnik posla Dodda 1933—1938*, Moskva, 1961, 567 p.
Ed. Martha and William Dodd, Jr.
Un document tulburător : *Jurnalul* unui profesor de istorie al Universității din Chicago, numit ambasador al S.U.A. la Berlin de către președintele Roosevelt (iunie 1933 — decembrie 1937). Însemnările lui Dodd cuprind ample relatări demascatoare ale regimului fascist; el era ostil hitlerismului, pe care-l considera „barbar” (ediția rusă, p. 187), fiind convins că, „în cazul când Hitler va mai rămâne la putere încă cinci ani, va fi cu siguranță război” (p. 328).
Rec. : „Analele științifice ale Universității «Al. I. Cuza» din Iași”, Serie nouă, Secțiunea III. Istorie, t. XII, 1966, p. 171—175 (Gh. Buzatu).
1035. Eden, Sir Anthony, Lord Avon, *The Memoirs of...*, I : *Facing the Dictators*; II : *The Reckoning*; III : *Full Circle*, London, Cassell, 1962—1960; Boston, Houghton Mifflin, 1960—1965.
Vol. I : 1923—1938.
Vol. II : 1938—1945.
Vol. III : 1945—1957.
Alte ediții :
— *Mémoires*, I—II, Paris, Plon, 1964—1965.
Memoriile ministrului de externe britanic (1940—1945), unul dintre principalii colaboratori ai premierului Churchill în anii războiului. În perioada antebelică, Eden a fost unul dintre adversarii de seamă ai politicii britanice de „conciliere” față de agresori, fapt pentru care în februarie 1938 a demisionat de la conducerea *Foreign Office*-ului (1935—1938). În cursul conflagrației, l-a sprijinit deplin pe Churchill, fiind adeptul luptei pînă la capăt împotriva țărilor agresoare. A participat și a fost autorul a numeroase documente esențiale dintre 1940 și 1945. După război, a revenit la conducerea *Foreign Office*-ului în 1951—1955, iar între 1955 și 1957 a fost prim-ministru al Marii Britanii.
1036. Fierlinger, Zdenek, *Ve Službách Č.S.R. Paměti...*, 2 vols., Praha, 1947—1948.
Alte ediții :
— *Na grani dvou epoch*, Moskva, IMO, 1963, 428 p.
— Amintirile ambasadorului cehoslovac la Moscova. Detalii despre criza sudetă (1938).
1037. Fotich, Constantin, *The War We Lost. Yugoslavia's Tragedy and the Failure of the West*, New York, Viking Press, 1948, 344 p.
Relatări ale fostului ambasador al Iugoslaviei la Washington.
1038. François-Poncet, André, *Souvenirs d'une ambassade à Berlin. (Septembre 1931 — octobre 1938)*, Paris, Flammarion, 1946, 356 p.

Alte ediții :

-- *Ricordi di un'ambasciatore a Berlino*, Milano, Rizzoli, 1947.

-- *The Fateful Years. Memoirs of a French Ambassador in Berlin, 1931--1938*, New York, Harcourt Bracy Co., 1949, XIII, 295 p.

Amintirile unuia dintre cei mai de seamă diplomați francezi din perioada interbelică, asupra misiunii sale la Berlin. Apoi a fost trimis la Roma (vezi nr. 1039).

1039. Idem, *Au Palais Farnèse. Souvenirs d'une ambassade à Rome. 1938--1940*, Paris, Fayard, 1961, 187 p.

1040. Idem, *De Versailles à Potsdam*, Paris, Flammarion, 1948, 309 p.

Considerații asupra raporturilor internaționale între 1919 și 1945, cu preocupare specială asupra evoluției relațiilor franco-germane.

1041. Gafencu, Grigore, *Derniers jours de l'Europe. Un voyage diplomatique en 1939*, Fribourg-Paris, Egloff, Editeur -- I.U.F., 1946, 253 p. + apendice + index.

Alte ediții :

-- *Ultimi giorni dell'Europe. Viaggio diplomatica nel 1939*, Milano, Rizzoli, 1947.

-- *Last Days of Europe. A Diplomatic Journey in 1939*, London, Muller, 1947; New Haven, Yale University Press, 1948.

Lucrare redactată în octombrie 1945, în Elveția, de fostul ministru de externe român (decembrie 1938 -- mai 1940), pe baza însemnărilor privind „voiajul” său diplomatic din 1939 în Polonia, Germania, Belgia, Marea Britanie, Franța, Italia, Vatican, Iugoslavia, Turcia și Grecia, unde a avut întrevederi cu colonelul Beck, Hitler, Goering și Ribbentrop, regele belgian Leopold al III-lea, Neville Chamberlain, lordul Halifax, Daladier, Bonnet, Mussolini, Ciano, papa Pius al XII-lea, prințul Paul al Iugoslaviei, președintele Turciei İsmet İnönü, generalul grec Metaxas ș.a. Un subcapitol privește vizita lui V. P. Potemkin, adjunctul ministrului de externe al U.R.S.S., la București și schimbul de vederi realizat cu acesta în vara anului 1939 (p. 199--205). Într-un „epilog” (p. 217--239), autorul insistă asupra eșecului păcii în vara anului 1939. Gafencu se dovedește un observator perspicace al evenimentelor din ajunul conflagrației mondiale. În discuțiile sale, diplomatul român a expus clar poziția României. Reținem că, în aprilie 1939, el a declarat lui Goering la Berlin: „Pentru independența noastră și pentru frontierele noastre, noi simțem decizi să ne batem noi înșine” (p. 74). Primirea la Hitler, la 19 aprilie, s-a transformat rapid într-un „lung și vibrant monolog” al Führerului (p. 77), acesta lăsându-i impresia că împinge lucrurile spre război, spre catastrofă (p. 92). La Londra, cea mai bună impresie i-a lăsat-o Churchill. „un spirit clarvăzător, care nu avea secdant în Europa” (p. 109). Chamberlain, ca și Halifax, adepți și promotori ai „conciliatorismului” față de statele fasciste, cultivau, în fond, „o himeră” (p. 125). Referindu-se și deplângând faptul că, înainte de 1 septembrie 1939, nu s-a putut realiza prin negocieri un front al statelor amenințate de agresori, Gafencu consemnează totuși că, după aceea, „războiul reuși acolo unde diplomația eșuase. El izolează pe cuceritor și realizează ideea lui Winston Churchill, constringind națiunile să se unească pentru Victorie” (p. 239).

1042. Idem, *Préliminaires de la guerre à l'Est. De l'accord de Moscou (21 août 1939) aux hostilités en Russie (22 juin 1941)*, Fribourg, W. Egloff, 1944, 399 p. + appendice

Alte ediții :

-- *Prelude to the Russian Campaign. From the Moscow Pact (August 21st, 1939) to the Opening of Hostilities in Russia (June, 22nd, 1941)*, London, F. Muller, 1945, 348 p.

-- *Preliminari della guerra all'Est*, Milano, Mondadori, 1946.

Una dintre lucrările standard ale istoriografiei conflagrației dintre 1939 și 1945, inclusă în toate bibliografiile mondiale de bază, apărute după 1945. Lucrarea, care s-a terminat de imprimat la 31 martie 1944, la Geneva, reprezintă, deopotrivă, un excurs istoric asupra evenimentelor din Estul Europei dintre 23 august 1939 și 22 iunie 1941 și un mesaj memorialistic al fostului diplomat român. Prima parte a *Preliminariilor* se recomandă drept un „studiu” al evenimentelor politico-diplomatice ce au precedat izbucnirea războiului germano-sovietic (p. 29 și urm.), abordând următoarele aspecte: acordul germano-sovietic de la Moscova, garanția Axei pentru România, lupta marilor puteri pentru supremație în bazinul Dunării, pactul tripartit, vizita lui Molotov la Berlin (noiembrie 1940), penetrația germană în Balcani, mi-

nistrul de externe japonez, Matsuoka, la Moscova, decizia lui Hitler de a ataca U.R.S.S. și ajutorul războiului germano-sovietic. Partea a II-a este consacrată dramei statelor din Estul Europei, în răstimpul 1939—1941 (p. 251—364), atenția autorului fiind reținută deosebi de: România și echilibrul răsăritean, politica externă a României, acordul de la Moscova și chestiunea orientală, agonia neutralității românești, raporturile româno-sovietice. Relativ la România, destăinuirile lui Gafencu confirmă integral rezultatele cercetărilor istorice ulterioare și anume, că reorientarea politicii externe a Bucureștilor la sfârșitul lunii mai 1940, după eșecurile aliaților în vest, s-a produs într-un moment cînd „țara era singură; izolarea ei era completă și risca să fie definitivă... Ea era eliberată de orice obligație și expusă tuturor pericolelor” (p. 334). Autorul nu a fost de acord cu orientarea respectivă și, la 31 mai 1940, a demisionat din postul de ministru de externe, fiind, mai apoi, numit ministrul României la Moscova (august 1940 — iunie 1941).

1043. Idem, *Jurnal*, 2 vols., f.a., f. l., text xerografiat.

Vol. I: 1940—1941.

Vol. II: 1941—1944.

Lucrare de interes fundamental (mai ales vol. I) pentru studierea politicii externe a României în cursul conflagrației mondiale.

1044. Idem: Referitor la politica externă a României, în ajunul și la începutul războiului mondial, vezi considerațiile expuse în diversele lucrări ale lui Gafencu:

— *La politique extérieure de la Roumanie. Discours prononcé, par M. ... le 29 Novembre 1939*, București, „Lucaefărul” S.A., 1939, 26 p.

— *Politica externă a României. 1939. Cinci cuvîntări*, București, „Lucaefărul” S.A., [1939], 59 p.

Vezi nr. 629.

1045. Gheorghe, Ion, *Rumäniens Weg zum Satellitenstaat*, Heidelberg, Kurt Vowinckel Verlag, 1952, 444 p.

Memoriile fostului atașat militar (apoi ministru, 1943—1944) al României la Berlin. Lucrarea conține informații deosebite asupra raporturilor politice, militare și economice româno-germane dintre 1940 și 1944. În tot cursul expunerii, I. Gheorghe ia luat consecvent apărarea lui I. Antonescu, acuzînd de toate relele pe adjunctul acestuia și pe fostul șef la Ministerul Afacerilor Externe, pe Mihai Antonescu.

1046. Grew, Joseph C., *Mission à Tokyo*, New York, Overseas Editions, Inc., 1942, 99 p.

O primă relatare a fostului ambasador american în Japonia (1931—1941), asupra misiunii sale la Tokyo.

Vezi nr. 1047

1047. Idem, *Ten Years in Japan, 1931—1942*, New York, Simon and Schuster, 1944, XII, 554 p.

Alte ediții:

— *Dix ans au Japon*, Paris, Flammarion, 1945, 493 p.

În economia lucrării, evenimentele dintre 27 ianuarie și 8 decembrie 1941, care au precedat, deci, nemijlocit atacul nipon de la Pearl Harbor și izbucnirea războiului dintre S.U.A. și Japonia, ocupă cea mai mare parte din *Jurnal* (p. 308—453). Un fapt demn de toată atenția: așa după cum se știe, raidul japonez din Hawaii a fost considerat surprinzător de autoritățile de la Washington; cu toate acestea, din *Jurnalul* lui Grew reținem că, încă la 27 ianuarie 1941, la Tokyo, „se vorbește mult” despre „un atac prin surpriză și în masă” asupra Pearl Harbor-ului (p. 308). Mai apoi, la 22 aprilie 1941, Grew devenise convins în privința „inevitabilității” atacării U.R.S.S. de către Germania hitleristă (p. 321). Duminică, 8 decembrie 1941 [7 decembrie în Hawaii], Grew a fost convocat la Ministerul Afacerilor Externe din Tokyo unde titularul, Togo, i-a înmănat o notă ce exprima „regretul” Japoniei pentru eșecul negocierilor în S.U.A.; nu i s-a spus nimic, deși faptul survenise între timp, despre raidul asupra flotei din Hawaii (p. 453).

1048. Idem, *Turbulent Era: A Diplomatic Record of Forty Years, 1904—1945*, Ed. by Walter Johnson, 2 vols., Boston, Houghton Mifflin, 1952, 1523 p.

1049. Guariglia, Raffaele, *Ricordi, 1922—1946*, Napoli, Edizioni Scientifiche Italiane, 1950, 782 p.

Alte ediții:

— *La diplomatie difficile. Mémoires 1922—1946*, Paris, Plon, 1955, VII, 410 p.

Memoriile unui diplomat italian de carieră, fost, rînd pe rînd, director de departament în Ministerul Afacerilor Externe din Roma, ambasador la Paris și Ankara și ministru de externe în guvernul Badoglio.

Rec.: „R. 2-e Guerre”, nr. 26, 1957, p. 94—95 (G. Bourgin)

1050. Halifax, 1st Earl of [Edward F. L. Wood], *Fulness of Days*, London, Collins, 1957, 319 p.

Memoriile ministrului de externe al Marii Britanii (1938—1940). Colaborator apropiat și susținător al politicii lui Chamberlain și Co. de „conciliere” cu agresorii fasciști. După ce W. Churchill a numit pe Eden în locul său la conducerea *Foreign Office*-ului, Halifax a fost trimis ca ambasador la Washington (1940—1944) Vezi nos. 1051—1052.

Rec.: „R. 2-e Guerre”, nr. 35, 1959, p. 76—77 (Henri Calvet).

1051. Idem, *The American Speeches of the Earl of Halifax*, London — New York, Oxford University Press, 1947, 449 p.

1052. Idem, *Confidential Dispatches, Analyses of America by the British Ambassadors, 1939—1945*, Ed. by Th. E. Hachey, Evanston, New University Press, 1974, XXXVIII, 335 p.

Telegramele ambasadorilor britanici în S.U.A., din anii războiului (lordul Lothian și Halifax), către *Foreign Office*.

1053. Harriman, W. Averell and Elie Abel, *Special Envoy to Churchill and Stalin, 1941—1946*, New York, Random House, 1975, XII, 595 p.

Relatările lui Harriman, ambasador al S.U.A. în U.R.S.S. (1943—1946) și Marea Britanie (1946), diplomat cu o prodigioasă activitate pentru consolidarea „Marii Alianțe” a Națiunilor Unite în lupta pentru înfringerea Germaniei.

1054. Harriman, W. Averell, *America and Russia in a Changing World. A Half Century of Personal Observation*, Garden City, Doubleday and Co., Inc., 1971, XIX, 218 p.

Vezi îndeosebi partea întâi — *Trecutul* (p. 2—74). Una dintre cele mai bune lucrări de după război, cu însemnate elemente memorialistice, asupra raporturilor Est—Vest în secolul al XX-lea.

1055. Hassell, Ulrich von, *Vom anderen Deutschland. Aus den nachgelassenen Tagebüchern 1938—1944*, Zürich — Freiburg i. Br., Atlantis Verlag, 1946, 415 p.; Frankfurt am Main, Fischer, 1964, 363 p.

Alte ediții:

— *D'une autre Allemagne. Journal posthume, 1938—1944*, Paris, D. Zeluck, 1948, 375 p.

— *The War Hassell's Diaries, 1938—1944*, Garden City, Doubleday, 1947.

Jurnalul postum al unui fost diplomat german înrolat în mișcarea de rezistență antifascistă, condamnat și executat după complotul de la 20 iulie 1944.

1056. Hayes, Carlton J., *Wartime Mission in Spain, 1942—1945*, New York, Macmillan, 1945, 313 p.

1057. Henderson, Sir Neville M., *Failure of a Mission*, London, Hodder and Stoughton, 1940.

Alte ediții:

— *Dux ans avec Hitler*, Paris, Flammarion, 1940, 348 p. + apendice.

În ordine cronologică, una dintre primele lucrări memorialistice ale unui diplomat, consacrată evenimentelor privind al doilea război mondial (în cazul de față — originile conflictului). În calitate sa de ambasador al Marii Britanii la Berlin (iunie 1937 — 3 septembrie 1939), Henderson a dat contur politicii cabinetului britanic al lui Chamberlain de „conciliere” cu statele fasciste și Germania hitleristă în special. Volumul cuprinde ample detalii despre condițiile în care s-au înfăptuit Anschluss-ul (ediția franceză, p. 125—142) și cucerirea Cehoslovaciei (p. 143—230) de către al treilea Reich și reacțiile Londrei. O atenție specială acordă autorul faptelor din vara anului 1939, care s-au soldat, la 1 septembrie, cu izbucnirea celui de al doilea război mondial (p. 231—306). În apendice se tipăresc nouă documente diplomatice din perioada 27 septembrie 1938—31 august 1939.

Despre misiunea lui Henderson la Berlin, vezi:

— Rudi Strauch, *Sir Neville Henderson. Britischer Botschafter in Berlin von 1937 bis 1939. Ein Beitrag zur diplomatischen Vorgeschichte des zweiten Weltkrieges*, Bonn, Röhrscheid, 1959, 384 p.

1058. Idem, *Water Under Bridges*, London, Hodder and Stoughton, 1945, 228 p.
Amintiri din cariera diplomatică a autorului.
1059. Hoare, Samuel, 1st Earl of Templewood, *Ambassador on Special Mission*, London, Collins, 1946, 320 p.
Alte ediții :
— *Ambassadeur en mission spéciale*, Paris, Vent du Large, 1947, 476 p.
Relatările ambasadorului britanic la Madrid (1940—1944). Vezi memoriile sale privind viața politică internă din Anglia antebelică (nr. 67).
1060. Hughes, E. J., *Report from Spain*, New York, Holt, 1947.
Alte ediții :
— *L'Espagne de Franco*, Paris, Éditions de Temps Present, 1948
1061. Hull, Cordell, *The Memoirs of...*, 2 vols., New York, Macmillan, 1948, 1804 p.
Alte ediții :
— *Memorie di pace e di guerra*, Milano, Rizzoli, 1949.
O lucrare fundamentală : jurnalul secretarului de stat al S.U.A. sub președinția lui Roosevelt (1933—1945).
1062. Kennan, George F., *Memoirs. 1925—1950*, Boston—Toronto, Little, Brown and Co., 1967, 583 p + anexe + index.
Memoriile unui cunoscut și apreciat diplomat american, aflat în misiune în momente de răscruce (Praga—1938, Berlin—1941, Moscova — 1944—1946). La Moscova, Kennan a fost colaboratorul numărul unu al ambasadorului Harriman. În anexă, se tipăresc diverse documente, inclusiv faimoasa „telegramă lungă” din 22 februarie 1946 (p. 547—559).
1063. Idem, *Memoirs. 1950—1963*, Boston—Toronto, Little, Brown and Co., 1972, 368 p.
Continuarea memoriilor privind perioada anterioară.
1064. Idem, *From Prague after Munich. Diplomatic Papers, 1938—1940*, Princeton, Princeton University Press, 1968, XXX, 266 p.
Raporte trimise de la Praga în perioada când era secretar de legăție. În anexă, diverse documente.
1064. bis Idem : În afară de aceste scrieri memorialistice, Kennan a tipărit numeroase alte lucrări privind evoluția diplomației americane și sovietice, raporturile Est—Vest etc. Reținem dintre acestea :
— *American Diplomacy, 1900—1950, Soviet—American Relations 1917—1920*, 2 vols. ; *Soviet Foreign Policy 1917—1941 ; Russian and the West Under Lenin and Stalin* (1961).
1065. Kirkpatrick, Sir Ivone, *The Inner Circle. Memoirs of...*, London, 1959, 275 p.
Memoriile unui cunoscut diplomat britanic, fost ani la rînd (1933—1938) prim-secretar al ambasadei engleze la Berlin, iar în 1945 — subsecretar de stat adjunct la Foreign Office. După război, Kirkpatrick a fost în două rînduri subsecretar de stat permanent la Foreign Office.
1066. Kleist, Peter, *Zwischen Hitler und Stalin 1939—1945. Aufzeichnungen*, Bonn, Athenaüm — Verlag, 1950, 344 p.
1067. Knatchbull-Hugessen, Sir Hugh, *Diplomat in Peace and War*, London, Murray, 1949, 270 p.
Amintirile ambasadorului britanic la Ankara (1939—1944).
1068. Kordt, Erich, *Wahn und Wirklichkeit. Die Aussenpolitik des dritten Reiches. Versuch einer Darstellung*, Stuttgart, Deutsche Verlagsgesellschaft, 1948, 432 p.
Alte ediții :
— *La politica estera del Terzo Reich*, Milano, Garzanti, 1951.
Șeful de cabinet al lui von Ribbentrop despre politica externă a Reichului hitlerist.
1069. Idem, *Nicht aus den Akten*, Stuttgart, Union Deutsche Verlagsgesellschaft, 1950, 441 p.
Amintiri.
1070. Kott, Stanislaw, *Polish Ambassador to the U.S.S.R. 1941—1942*, London, Oxford University Press, 1963, XXX, 285 p.
1071. Lipski, Jozef, *Diplomat in Berlin, 1933—1939. Papers and Memoirs of...*, *Ambassador of Poland*, New York, Columbia University Press, 1968, XXXVI, 679 p. + index.
Ed. W. Jadrzejewicz.

- Din postul său de la Berlin, ambasadorul polonez Lipski a fost unul dintre martorii de bază — fapt probat de lucrarea de față — ai evenimentelor ce au precedat nemijlocit războiul mondial. Volumul cuprinde și unele documente, precum și depozitiile lui Lipski la procesul lui Weizsäcker din 1948—1949.
Rec.: R. 2-e Guerre", nr. 81, 1971, p. 117—121 (Pierre Ranouvin).
1072. Litvinov, Maxim M., *Notes for a Journal*, London, A. Deutsch, 1955, 303 p.
Pagini din *Jurnalul* fostului ministru de externe al U.R.S.S. din perioada 1930—mai 1939. Autenticitatea lucrării este contestată.
Rec.: „R. 2-e Guerre", nr. 37, 1960, p. 102—104 (Fr. — X. Coquin).
1073. Long, Breckinridge, *The War Diary of... Selections from the Years 1939—1944*, Ed. by Fred L. Israel, Lincoln, 1966.
Jurnalul asistentului secretarului Departamentului de stat, Hull.
1074. Lothian, Lord [Philip Henry Kerr]:
Vezi nr. 1052.
Correspondența lordului Lothian cu *Foreign Office*, din perioada cît a fost ambasador la Washington (1939—1940).
1075. Lukasiewicz, Juliusz, *Diplomat in Paris 1936—1939. Papers and Memoirs of... Ambassador of Poland*, New York—London, Columbia University Press, 1970, XXVI, 408 p.+indice.
Ed. W. Jedrzejewicz.
Memoriile ambasadorului polonez în Franța, în ajunul războiului.
1076. Magistrati, Massimo, *L'Italia a Berlino, 1937—1939*, Milano, Mondadori, 1956, 466 p.
Amintirile secretarului ambasadei italiene la Berlin. Pentru perioada anterioară, vezi nr. 459.
1077. Idem, *Il prologo del dramma. Berlino, 1934—1937*, Milano, Mursia, 1971, 224 p.
1078. Maiski, I. M., *Kto pomogal Ghitleru, Iz vospominanii Sovetskogo posla, Moskva, IMCO, 1962, 199 p.*
Alte ediții:
— *Cine l-a ajutat pe Hitler... (Din amintirile unui ambasador sovietic)*, București, Ed. științifică, 1963, 200 p.+indice.
Amintiri asupra primei părți a misiunii lui Maiski la Londra (1932—1939), în care atenția autorului a fost reținută de anul 1939. În acest cadru, Maiski se preocupă de inițierea, desfășurarea și eșecul tratativilor tripartite anglo-franco-sovietice, temă în dezbaterea căreia, pe lângă relatări memorialistice, se sprijină pe unele lucrări și, adesea, cade în polemică. Nu o dată, aprecierile fostului diplomat și istoric sînt tranșante, precum această concluzie: „Cine a împiedicat ridicarea acestei bariere [contra agresiunii hitleriste]? Uniunea Sovietică? Nu, Uniunea Sovietică nu are nici o vină în această privință. Dimpotrivă, ea a făcut tot ce a fost omenește posibil pentru crearea unei bariere împotriva agresiunii. Faptele relatate în paginile precedente nu lasă nici o urmă de îndoială în acest sens. În realitate, crearea barierei a fost împiedicată în Anglia de «clica de la Cliveden», iar în Franța de «cele două sute de familii»...” (ediția română, p. 197).
Vezi nos. 1079—1081.
1079. Idem, *Vospominanii Sovetskogo posla. I: Puteșestii v proșloe; II: Mir ili voina?* Moskva, „Nauka”, 1964, 462—539 p.+indici+anexe (vol. I).
Volumul I privește activitatea viitorului diplomat pînă în anul 1917, iar cel de al II-lea, anii 1932—1939, din cursul misiunii sale de ambasador al U.R.S.S. în capitala Marii Britanii. De un interes aparte este partea a V-a din ultimul volum (p. 429—531), care se referă la politica de „conciliere” cu agresorii a cabinetului Chamberlain, epoca Munchenului, ocuparea Cehoslovaciei de către Hitler și manevrele premierului britanic, negocierile tripartite anglo—franco—sovietice din 1939 (originea și evoluția lor), izbucnirea celui de al doilea război mondial. Pentru perioada următoare din activitatea lui Maiski la Londra, vezi nr. 1080. Mai multe capitole din *Cine l-a ajutat pe Hitler...* (nr. 460) sînt inserate în vol. II, ultima parte.
1080. Idem, *Vospominanii Sovetskogo posla. Voina, 1939—1943*, Moskva, „Nauka”, 1965, 407 p.+ill.+anexă+indice.
Alte ediții:
— *Amintirile unui ambasador sovietic. Războiul (1939—1943)*, București, Ed. politică, 1967, 448 p.
— *Memoirs of a Soviet Ambassador: The War, 1939—1943*, London, Hutchinson, 1967, 408 p.

- Volumul relatează evenimentele petrecute în ultimii patru ani ai misiunii lui Maiski la Londra. Din multiplele aspekte asupra cărora stăruie memorialistul, evidențiem: războiul ciudat, înfruntarea anglo-germană din anul 1940, atacarea U.R.S.S. de către Hitler și implicațiile diplomatice, acțiunea pentru deschiderea celui de al doilea front de către puterile occidentale înainte de 1944, întoarcerea în țară.
Rec.: „R. 2-e Guerre”, nr. 86, 1972, p. 108—110 (Michel Laran).
1081. Idem, *Vospominaniia sovetskogo diplomata. 1925—1945* gg., Moskva, „Nauka”, 1971, 711 p.
Rec.: „Social Sciences” (Moscow), nr. 2, 1973, p. 193—195 (A. Ioffe).
1082. Idem, *Liudi. Sobitiia. Fakti*, Moskva, „Nauka”, 1973, 216 p.
1083. Masaryk, Jan G., *Volá Londyn*, Praha, Práce, 1947, 311 p.
Amintirile ministrului de externe al guvernului cehoslovac aflat în migrație la Londra în anii războiului.
1084. Idem, *Speaking to My Country*, London, Lincolns-Press, 1944, 150 p.
Cuvintări la radio Londra în anii războiului.
1085. Massigli, René, *La Turquie devant la guerre. Mission à Ankara, 1939—1940*, Paris, Plon, 1964, 512 p.
Amintirile ambasadorului francez la Ankara. Numeroase detalii despre situația din sud-estul Europei în cursul „războiului ciudat” (inclusiv despre România): tentativele pentru crearea „blocului neutrilor”, măsuri pentru deschiderea unui frontu aliat în Balcani etc.
1086. Moffat, Jay Pierpont, *The Moffat Papers: Selections from the Diplomatic Journals of... 1919—1943*, Ed. by Nancy H. Hooker, Cambridge, Harvard University Press, 1956, XII, 408 p.
O selecție dificilă din cele 52 volume dactilografiate ale *Jurnalului* (plus documentele anexate) ținut de Moffat în decurs de un sfert de veac, cât a lucrat la Departamentul de stat.
Rec.: „R. 2-e Guerre”, nr. 38, 1960, p. 50—53 (J.-B. Duroselle).
1087. Murphy, Robert, *Diplomat among Warriors*, Garden City, Doubleday, 1964, X, 470 p.
Alte ediții:
— *Un diplomate parmi les guerriers*, Paris, Laffont, 1965, 496 p.
Relatările unui „diplomat printre războinici”, care a jucat un rol de seamă în pregătirea invaziei aliate în nordul Africii (8 noiembrie 1942).
Rec.: „R. 2-e Guerre”, nr. 63, 1966, p. 84—89 (André Kaspi).
1088. Nano, F. C., *The First Soviet Double Cross. A Chapter in the Secret History of World War II*, în „Journal of Central European Affairs” (London), nr. 12, 1952—1953, p. 236—258.
Relatările fostului ministru român la Stockholm privind negocierile româno-sovietice pentru încheierea unui armistițiu, înainte de 23 august 1944.
1089. Neubacher, Hermann, *Sonderauftrag Südost 1940—1943. Berichte eines fliegenden Diplomaten*, Göttingen-Berlin-Frankfurt, Musterschmidt Verlag, 1957.
1090. Noël, Léon, *L'agression allemande contre la Pologne*, Paris, Flammarion, 1946, 509 p.
Amintirile fostului ambasador al Franței la Varșovia (1935—1939), cuprinzând un aspru rechizitoriu al politicii colonelului Beck și detalii referitoare la declanșarea ostilităților din 1 septembrie 1939.
1091. Paasikivi, J. K., *Toimintani moskavassa ja suomessa 1939—1941*, 2 vols., Porvoo-Helsinki, Söderström, 1959.
Alte ediții:
— *Meine Moskauer Mission, 1939—1941*, Hamburg, 1966.
Amintirile ambasadorului finlandez la Moscova.
1092. Papen, Franz von: Vezi nr. 707.
1093. Pietri, F., *Mes années d'Espagne (1940—1944)*, Paris, Plon, 1954, 296 p.
Memoriile ambasadorului regimului de la Vichy în Spania.
1094. Raczynski, Edvard, *W sujszniczym Londynie. Dziennik ambasadora... 1936—1945*, London, „Orbis”, 1960, 451 p.
Alte ediții:
— *In Allied London*, London, Weidenfeld and Nicolson, 1962, XIV, 381 p.
Amintirile unui cunoscut diplomat polonez, colaborator și prieten al generalului Sikorski.
1095. Ribbentrop, Joachim von, *Zwischen London und Moskau. Erinnerungen und letzte Aufzeichnungen*, Leoni a. Starnberger See, Druffel Verlag, 1953, 336 p.

Ed. Annelie von Ribbentrop.

Alte ediții :

— *The Ribbentrop Memoirs*, London, Weidenfeld and Nicolson, 1954, 216 p.

— *Tra Londra e Mosca*, Milano, Bocca, 1954.

— *De Londres à Paris*, Paris, Grasset, 1954.

Amintirile fostului ministru de externe nazist (1938—1945), principalul colaborator al lui Hitler în înfăptuirea planurilor de înrobire a statelor străine, inspiratorul unor provocări de proporții ce au servit drept pretext pentru numeroase acțiuni agresive ale *Wehrmacht*-ului. Ribbentrop a fost judecat și condamnat la moarte prin spinzurătoare de către T.M.I. de la Nürnberg. Memoriile, scrise în cursul procesului, încearcă să „corijeze” politica promovată de *Wilhelmstrasse* sub conducerea sa, autorul, mizând pe conflictul Est-Vest, nădăjduind să se salveze în ultimă instanță. Vezi amintirile soției fostului diplomat nazist (nr. 1405).

1096. Rintelen, Enno von, *Mussolini als Bundesgenoss. Erinnerungen des deutschen Militärattachés in Rom 1936—1943*, Tübingen, Rainer Wunderlich Verlag, 1951, 265 p.
Titlul spune totul.

1097. Rougier, Louis, *Mission secrète à Londres. Les accords Pétain—Churchill*, Paris, 1946, 353 p.

Relatările unui misionar al guvernului de la Vichy la Londra, în noiembrie-decembrie 1940. Aserțiunile sale privind existența unor acorduri Vichy—Londra sînt contestate, cu teme, de generalul G. Schmitt, *Les accord secrets franco-britanniques de novembre-décembre 1940. Histoire ou mystification?*, Paris, PUF, 1957, 216 p.

1098. Scapini, Georges, *Mission sans gloire*, Paris, Morgan, 1960, 273 p.
„Ambasador” al guvernului de la Vichy, pe lângă autoritățile germane, pentru a se ocupa de problema prizonierilor francezi din 1940.
Rec.: „R. 2-e Guerre”, nr. 48, 1962, p. 81—85 (J.-M. d’Hoop).

1099. Schweppenburg, Leo Freiherr Geyr von, *Erinnerungen eines Militärattachés, London, 1933—1937*, Stuttgart, Deutsche Verlags-Anstalt, 1949, 172 p.
Titlul spune totul.

1100. Serrano Suñer, Ramon, *Entre Hendaya y Gibraltar. Noticia y reflexion frente a una leyenda, sobre nuestra política en dos guerras*, Madrid, Ediciones Españolas, 1947, 405 p.; Barcelona, Edicions Nauta, S.A., 1973, 495 p.

Alte ediții :

— *Entre les Pyrénées et Gibraltar. Notes et réflexions sur la politique espagnole depuis 1936*, Genève, Les Éditions du Cheval ailé, 1947, 342 p.

Amintirile fostului ministru de externe spaniol de după 1940. Vezi îndeosebi partea a II-a (p. 111—282), referitoare la politica externă a lui Franco în al doilea război mondial; din lucrare nu lipsesc, evident, aprecieri despre oamenii de stat cu care a venit în contact (Hitler, Ciano etc.), dar nici polemicile cu primii memorialiști postbelici — cazul lordului Templewood (Samuel Hoare), fostul ambasador britanic la Madrid (capitolul 14).

1101. Shigemitsu, Mamoru, *Japan and Her Destiny. My Struggle for Peace*, Ed. by E.S.G. Piggott, London, Hutchinson, 1958, 392 p.

Alte ediții :

— *Die Schicksalsjahre Japans. Vom Ersten bis zum Ende des Zweiten Weltkrieges 1920—1945*, Frankfurt-am-Main, Metzner, 1959, 409 p.

Politica externă a Japoniei prezentată de un fost diplomat nipon, ministru al afacerilor externe în 1941—1942 și în 1945. La 2 septembrie 1945, a semnat, pe bordul vasului american „Missouri”, capitularea Japoniei în al doilea război mondial.
Rec.: „R. 2-e Guerre”, nr. 39, 1960, p. 54—56 (R. Renondeau).

1102. Simoni, Leonardo (pseudonim), *Berlino. Ambasciata d’Italia, 1939—1943*, Roma, Migliaresi Editore, [1946].

Relatările unui fost secretar al ambasadei italiene la Berlin.

1103. Spaak, Paul-Henri, *Combats inachevés*, 2 vols., Paris, Fayard, 1969.

Alte ediții :

— *Memorien eines Europäers*, Hamburg, Hoffmann und Campe Verlag, 1969, 625 p + cronologie + indice.

Memoriile ministrului de externe belgian (1936—1956). Vezi îndeosebi (ediția germană), părțile I-a (1936—1940), a II-a (1940—1944) și a III-a (crearea O.N.U.) (p. 19—193).

1104. Standley, Admiral William H. and Arthur A. Ageton, *Admiral Ambassador to Russia*, Chicago, Regnery, 1955.
Amintirile ambasadorului american la Moscova (1942—1943).
Rec.: „R. 2-e Guerre”, nr. 33, 1959, p. 99—101 (André Scherer).
1105. Stettinius, [Jr.], Edward R., *Lend-Lease. Weapon for Victory*, New York, The Macmillan Co., 1944, XIV, 358 p.
Alte ediții:
— *Arma victoriei — Legea de împrumut și închiriere*, București, Ed. Modernă S.A., [1946], 328 p.
„Împrumutul și închirierea a fost o măsură de război, un program grație căruia Națiunile Unite au pus în comun resursele lor economice pentru a câștiga victoria. Niciodată n-a fost vorba să ne servim de această măsură ca de o metodă pentru a face afaceri în timp de pace...” (ediția română, p. 325).
1106. Idem, *Roosevelt and the Russians. The Yalta Conference*, Ed. by Walter Johnson, Garden City, Doubleday, 1949, 367 p.; London, J. Cape, 1949, 320 p.
Alte ediții:
— *Yalta Roosevelt et les Russes*, Paris, Gallimard, 1951, 386 p.; 1964, 360 p.
Memoriile secretarului de stat al S.U.A. (1944—1945), asupra conferinței de la Yalta.
1107. Idem, *The Diaries of... 1943—1946*, Ed. by Thomas M. Campbell and George C. Herring, New York, New Viewpoints, 1975, XXVIII, 544 p.
Însemnările zilnice ale fostului diplomat american.
Rec.: „The American Historical Review”, nr. 4, 1976, p. 1 000—1 001 (Bar-ton J. Bernstein).
1108. Strang, Lord William, *Home and Abroad*, London, Deutsch, 1956, 320 p.
Amintiri ale unui diplomat britanic de carieră. În vara anului 1939 s-a aflat la Moscova, unde a negociat încheierea unui acord între puterile occidentale și U.R.S.S. pentru bararea agresiunii hitleriste, dar fără succes.
Rec.: „R. 2-e Guerre”, nr. 33, 1959, p. 101—103 (André Scherer).
1109. Sturdza, Mihail, *România și sfârșitul Europei. Amintiri din țara pierdută*, Rio de Janeiro — Madrid, Ed. „Dacia”, 1966.
Alte ediții:
— *The Suicide of Europe. Memoirs of Prince..., Former Foreign Minister of Rumania*, Boston, Western Island, 1968, LXVI, 331 p.
Amintirile unui fost diplomat, ministru de externe legionar în guvernul lui I. Antonescu (septembrie 1940—ianuarie 1941).
1110. Szembek, Jan, *Diariusz i teki Jana Szembeka*, 2 vols., London, Polish Research Canter, 1964—1965, Ed. Tytus Komarnicki.
1111. Titulescu, Nicolae — Despre activitatea eminentului diplomat român în apărarea „păcii indivizibile” în perioada interbelică, cf., mai ales, *Jurnalul său* (187 caiete), aflate în păstrarea *Arhivelor Fundației Hoover* (Stanford University, California, S.U.A.), cât și excelentele monografii datorate lui I. M. Oprea și Walter M. Bacon, jr. Pentru *Jurnalul* (în fond, un *pseudo-jurnal*) al lui N. Titulescu, vezi J. de Launay (*Titulesco et l'Europe*, 1976) și Gh. Buzatu („Anuarul...”, Iași, 1980, p. 881).
1112. Vansittart, Robert G., Lord, *Black Record*, London, H. Hamilton, 1941.
Alte ediții:
— *Ombre nella storia*, Milano, Garzanti, 1948.
Amintiri ale unui diplomat britanic de carieră, fost subsecretar de stat permanent la *Foreign Office* (1930—1938), și cunoscut adversar al „concilierii” lui Chamberlain cu statele fasciste, motiv pentru care a fost numit în postul — special creat, dar total ineficace — de prim-consilier diplomatic al *Foreign Office*-ului (1938—1941).
1113. Idem, *Lessons of My Life*, London, H. Hamilton, 1943,
Alte ediții:
— *Insegnamenti della mia vita*, Torino, Einaudi, 1946.
1114. Idem, *The Mist Procession. The Autobiography of...*, London, Hutchinson, 1958.
Se oprește la anul 1936.

1115. Idem : Vezi Jan Duncan Colvin, *Vansittart in Office. A Historical Survey of the Second World War Based on the Papers of Sir Vansittart*, London, Gollancz, 1965, 360 p.
Lucrare fundamentală.
Rec. : „Novaia i noveiaia istoriia” (Moskva), nr. 4, 1966, p. 179—181 (V. G. Poliakov).
1116. Vogel, Georg, *Diplomat unter Hitler und Adenauer*, Düsseldorf, Econ Verlag, 1969, 319 p.
1117. Weizsäcker, Ernst von, *Erinnerungen*, München, Paul List Verlag, 1950, 392 p.
Alte ediții :
— *Memoirs*, London, Gollancz ; Chicago, Regnery, 1951, 322 p.
Amintirile unui diplomat de carieră german, fost secretar de stat al Ministerului Afacerilor Externe nazist, iar apoi — ambasador al Reichului hitlerist la Vatican.
1118. Idem, *Die Weizsäcker-Papiere 1933—1950*, Frankfurt am Main — Berlin — Wien, Propyläen Verlag, 1974, 684 p.
Rec. : „The English Historical Review” (London), XCI, April 1976, p. 466—467 (Keith Robbins) ; „Historische Zeitschrift” (München), Bd. 222, nr. 3, 1976, p. 756—759 (P. Krüger).
1119. Welles, Sumner, *Seven Decisions that Shaped History*, New York, Harper, 1951, 236 p.
Autorul, fost subsecretar de stat al S.U.A., justifică politica externă preconizată de președintele Roosevelt, criticînd-o pe cea a lui Hull, din pricina căruia a demisionat din postul său.
1120. Idem, *The Time for Decision*, New York — London, Harper, 1945.
Alte ediții :
— *Ore decisive*, Roma, Einaudi, 1945.
1121. Wilson, Hugh R., *A Career Diplomat. The Third Chapter : The Third Reich*, New York, Vantage Press, 1961, 112 p.
Amintirile unui fost ambasador american la Berlin.

G. 4. SECRETARI, SUBSECRETARI DE STAT, CONSILIERI, EMINENȚE CENUȘII, INTERPREȚI

1122. Anfusso, Filippo : Vezi nr. 996.
1123. Astley Bright, Joan, *The Inner Circle*, London, Hutchinson, 1971, 228 p.
Amintirile colaboratoarei lordului Ismay în anii războiului.
1124. Bărbul, G. : Vezi nr. 613.
1125. Barron, Bryton, *Inside the State Department*, New York, Cornet Press Books, 1957.
Amintirile unui fost arhivist al Departamentului de stat.
1126. Berejkov, Valentin M., *S diplomaticeskoi missiei v Berlin 1940—1941*, Moskva, „Novosti”, 1966, 159 p.
Amintirile unui interpret sovietic. Vezi îndeosebi informațiile despre vizita lui V. M. Molotov la Berlin (noiembrie 1940).
Vezi nr. 1127—1130.
1127. Idem, *Tegheran 1943. Na Konferenții Bolșoi troiki i v Kuluarah*, Moskva, „Novosti”, 1971, 128 p.
Amintiri despre conferința de la Teheran (noiembrie—decembrie 1943).
1128. Idem, *S diplomaticeskoi missiei v Berlin, 1940—1941. Tegheran, 1943*, Taşkent, „Uzbekistan”, 1971, 216 p.
1129. Idem, *Godi diplomaticeskoi slujbi*, Moskva, Izd M.O., 1972, 368 p.
Amintiri.
1130. Idem, *Rojdeniie Koaliții*, Moskva, 1975.
1131. Birse, A. H., *Memoirs of an Interpreter*, London, Michael Joseph, 1967, 254 p.
Memoriile interpretului lui Churchill la întrevederile cu Stalin (1941—1945).
1132. Bormann, Martin, *Die letzten Notizen von... Ein Dokument und sein Verfasser*, Stuttgart, Deutsche Verlags — Anstalt, 1974, 345 p.
Ed. Lew Besymenski.

Originalul a apărut în limba rusă.

1133. Idem, *The Bormann Letters: The Private Correspondence Between... and His Wife. From January 1943 to April 1945*, Ed. by H. R. Trevor-Roper, London, Weidenfeld and Nicolson, 1954, 200 p.
1134. Idem: Vezi minutele întrevederilor lui Hitler, întocmite de Bormann (nr. 668).
1135. Idem: Vezi documentele Hitler—Bormann (nr. 674).
1136. Capelle, Robert, *Dix-huit ans auprès du roi Léopold*, Paris, Fayard, 1970, 480 p.
1137. Conquet, Alfred, *Après du Maréchal Pétain. Apports à l'histoire*, Paris, Éditions France—Empire, 1970, 395 p.
Până în anul 1940.
1138. Dedijer, Vladimir, *Dnevnik*, ed. a II-a, Beograd, Jugoslavenska Kniga, 1951, 871 p.
Alte ediții:
— *With Tito Through the War. Partisan Diary 1941—1944*, London, H. Hamilton, 1951, 403 p.
1139. Dietrich, Dr. Otto, *12 Jahre mit Hitler*, München, Isar — Verlag, 1955, 285 p.
Alte ediții:
— *Hitler*, Chicago, Regnery, 1955, 277 p.
— *Hitler I Knew*, London, Methuen, 1957, 277 p.
— *Hitler démasqué*, Paris, Bernard Grasset, Éditeur, 1955, 253 p.
Postul „șef al presei” celui de al III-lea Reich despre Führer, căruia îi impută — este adevărat, post-mortem — că în războiul mondial a avut o „șansă”, pe care singur a „compromis-o” (ediția franceză, p. 105). Hitler, susține autorul, „a fost artizanul pieirii sale” (p. 106).
Rec.: „R. 2-e Guerre”, nr. 27, 1957, p. 75—77 (M. Adler-Brasse).
1140. Dixon, Sir Pierson, *Double Diploma. The Life of...*, London, Hutchinson, 1968, XIII, 321 p.
Relatările unui fost colaborator apropiat al lui Churchill și Eden din anii războiului.
1141. Džilas, Milovan, *Conversations with Stalin*, London, Hart-Davies; New York, Harcourt, Brace and Co., 1962, 192 p.
Alte ediții:
— *Conversations avec Staline*, Paris, Gallimard, 1962.
— *Conversazioni con Stalin*, Milano, Feltrinelli, 1962.
Relatări despre trei întâlniri cu Stalin (1944, 1945, 1948) ale unui fost colaborator al președintelui Tito
Rec.: „R. 2-e Guerre”, nr. 53, 1964, p. 75—77 (K. Dinčić).
1142. Idem, *Memoirs of a Revolutionary*, New York, Harcourt Brace Jovanovich, 1973, 402 p.
1143. Engel, Gerhard, *Heeresadjutant bei Hitler 1938—1943. Aufzeichnungen des Major...*, Stuttgart, Deutsche Verlags-Anstalt, 1974, 160 p.
Ed. H. von Kotze.
Însemnările fostului adjutant militar al lui Hitler.
Rec.: „Historischer Zeitschrift” (München), Bd. 223, Hefte 1, 1976, p. 232—233 (K.—J. Müller).
1144. Harvey, Oliver, *The Diplomatic Diaries of..., 1937—1940*, London, Collins, 448 p.
Ed. Jolin Harvey.
Jurnalul secretarului personal al lui Eden și, apoi, al lui Halifax, un adversar al „concilierii”. Ministru plenipotențiar la Paris, până în iunie 1940.
1145. Hopkins, Harry L.: Vezi Robert E. Sherwood, *Roosevelt and Hopkins. An Intimate History*, New York, Harper and Brothers, 1948, XVII, 981 p.
Alte ediții:
— *The White House Papers of Harry L. Hopkins*, 2 vols., London, Eyre and Spottiswoode, 1948—1949.
— *La seconda guerra mondiale nei documenti segreti della Cassa Bianca*, Milano, Garzanti, 1949.
— *Le Mémorial de Roosevelt d'après les papiers de Harry Hopkins, par...*, I: *De la «drôle de guerre» à Pearl-Harbour (7 décembre 1941)*; II: *Roosevelt chef de guerre (De Pearl-Harbour à sa mort)*, Paris, Plon, 1950, 389—505 p. + appendice (vol. I) + note (vol. I—II)
— *Roosevelt. Hopkins. Glazami ocevîdja*, 2 vols., Moskva, Izd. I. L., 1958, 679—679 p.

Lucrarea întocmită de cunoscutul scriitor și ziarist american Robert Sherwood, pe baza documentelor aflate în arhiva fostului său prieten Harry Hopkins, reprezintă un document fundamental pentru istoria războiului mondial, în general. Hopkins, unul dintre colaboratorii și prietenii cei mai apropiați ai lui Roosevelt, adevărata eminență cenusie a președintelui, a îndeplinit în anii războiului diverse misiuni speciale în străinătate, el avind un rol de seamă — datorită eforturilor și tactului său — în crearea și întărirea Marii Alianțe a puterilor antifasciste. Asupra întrevederilor și deplasărilor sale. Hopkins a întocmit minute detaliate, rapoarte pentru președinte etc., care, alături de o parte din corespondența sa, sînt fructificate din plin de Sherwood. a cărui expunere este adesea punctată de extrase din documente originale. Volumul I (ediția franceză) privește epoca „războiului ciudar”, anul 1940, campania lui Roosevelt pentru al treilea mandat, adoptarea legii „Lend-lease”, negocierile de la Londra și Moscova din 1941; declanșarea războiului japono-american. Volumul al II-lea acoperă, mai întâi, perioada de grele și mari încercări soldate, pentru aliați, cu înfringerile din 1941—1942, apoi cotiturile favorabile Națiunilor Unite (1942), marile conferințe interaliatate (Casablanca, Cairo, Teheran, Yalta), moartea președintelui și ultima misiune în U.R.S.S. a lui Hopkins și întreruperea legăturilor sale cu Casa Albă (2 iulie 1945).

1146. Ickes, Harold L., *The Secret Diary of...* 3 vols., New York, Simon and Schuster, 1954.

Vezi îndeosebi vol. III (anii 1939—1941) ale fostului demnitar american

1147. Kersten, Felix, *The Kersten Memoirs, 1940—1945*, New York, The Macmillan Co., 1957, 314 p.

Memoriile doctorului lui Himmler.

Rec.: „The American Historical Review”, LXIII, 3, April 1958, p. 738—739 (Reginald H. Phelps).

dorarl

1148. Leahy, Admiral William D., *I Was There. The Personal Story of the Chief of Staff to Presidents Roosevelt and Truman, Based on His Notes and Diaries Made at the Time. With a Foreword by President Truman*, New York, Whittlsey House, 1950, 527 p.; London, Gollancz, 1950, 592 p.

Alte ediții:

— *J'étais là*, Paris, Plon, 1951, 578 p.

Relatările amiralului Leahy, fost ambasador al S.U.A. la Vichy, iar, apoi, consilier al președintelui Roosevelt, participant la marile conferințe interaliatate din vremea războiului

1149. Mocsonyi-Styrcea, Ioan de, *Relatări în lucrarea lui Haralamb Zincă* (vezi nr. 3003).
1150. Mallaby, Sir George, *From My Level. Unwritten Minutes*, London, Hutchinson, 1965, 222 p.

Memoriile unui membru al secretarului militar al lui „War Cabinet” (1942—1945).

P...

1151. Meissner, Otto, *Staatssekretär unter Ebert, Hindenburg, Hitler. Der Schicksalsweg des deutschen Volkes von 1919-1945, wie ich ihn erlebte*, Hamburg, Hoffmann und Campe Verlag, 1950, 643 p.

Relatările secretarului de stat la Președinția Reichului.

1152. Moran, Lord, *Winston Churchill. The Struggle for Survival, 1940—1965*, London, Constable, 1966; Boston, 1966.

Alte ediții:

— *Mémoires. Vingt-cinq ans aux côtés de Churchill, 1940—1965*, Paris, Laffont, 1966, 733 p.

Amintirile medicului personal al lui Churchill.

1153. Morgenthau, Henry, *From the Morgenthau Diary...*, Ed. by J. M. Blum, 2 vols., Boston, Houghton Mifflin Co., 1959—1965.

1154. Nel, Elizabeth, *Sir Winston Churchill's Secretary*, New York, Coward Mac Carr, 1958, 185 p.

1155. Nicolson, Sir Harold, *Diaries and Letters, 1930—1939*, Ed. by Nigel Nicolson, London, Collins, 1966, 447 p.

Alte ediții:

— *Journal des années tragiques (1936—1942)*, Paris, Éd. Bernard Grasset, 1971, 411 p.

Jurnalul și scrisorile unui cunoscut diplomat, om politic și ziarist britanic.

1156. Idem, *Diaries and Letters (1939—1945)*, 2 vols., London, Collins, 1968, 511 p.
Jurnalul și scrisorile lui Nicolson, membru al Parlamentului (1935—1945), subsecretar de stat la Ministerul Informațiilor, ziarist, autorul unor faimoase emisiuni ale B.B.C.-ului în anii războiului.
1157. Perkins, Frances : Vezi nr. 728.
Amintirile fostului secretar la Departamentul Muncii pentru anii 1933—1945
1158. Pini, Giorgio, *Filo diretto con Palazzo Venezia*, Bologna, Cappelle Editore, 1950, 258 p.
Întrevederi cu „ducele” Mussolini.
Rec. : „R. 2-e Guerre”, nr. 32, 1958, p. 78—79 (B. Guillemain).
1159. Rauschnig, Hermann : Vezi nr. 675.
Despre lucrarea lui Rauschnig, vezi T. Schieder, *H. Rauschnigs „Gespräche mit Hitler” als Geschichtsquelle*, Opladen, Westdeutscher Verlag, 1972, 91 p.
1160. Retinger, Joseph, *Memoirs of an Eminence Grise*, Ed. by John Pomian, Sussex, At the University Sussex, 1971, XIII, 265 p.
Memoriile consilierului generalului Sikorski.
1161. Schmidt, Paul, *Statist auf diplomatischer Bühne 1923—1945. Erlebnisse des Chefedolmetschers in Auswärtigen Amt mit den Staatsmannern Europas*, Bonn, Athenäum-Verlag, 1949, 604 p. ; Bonn, Athenäum-Verlag, 1958, 607 p.
Alte ediții :
— *Hitler's Interpreter*, Ed. by R.H.C. Steed, Melbourne—London—Toronto, Heinemann, 1951, 288 p.
— *Sur la scène internationale. Ma figuration auprès de Hitler 1933—1945*, Paris, Plon, 1950, 369 p.
— *Da Versablia a Norimberga*, Roma, L'Arnia, 1951, 568 p.
— *Interpretul lui Hitler își amintește...* (fragmente), în „Almanahul Flacăra 1974”, București, p. 313—328.
Amintirile interpretului principal al lui Hitler. Lucrare interesantă, în ciuda superficialității evidente a autorului în tratarea majorității problemelor și faptelor al căror „spectator” a fost. Pentru perioada următoare, vezi nr. 1162.
1162. Idem, *Der Statist auf der Galerie, 1945—1950*, Bonn, Athenäum-Verlag, 1951.
1163. Serrigny, Général Bernard, *Trente ans avec Pétain*, Paris, Plon, 1954, IV, 245 p.
Memorii. Depoziția în fața Înaltei Curți de Justiție — 2 august 1945.
1164. Sforza, Carlo, *La notte del Gran Consiglio*, Milano, Palazzi, 1969, 223 p.
Secretarul partidului fascist italian relatează despre faimoasa ședință din noaptea de 24—25 iulie a „Marelui Consiliu fascist”, care a provocat căderea lui Mussolini
1165. Táborsky, Edvard, *Pravda zvítězila*, Praha, Družstvi Práce, 1947, 460 p.
Jurnalul secretarului personal al lui Beneš (septembrie 1938—decembrie 1939).
1166. Thompson, Walter H., *I Was Churchill's Shadow*, London, Johnson, 1951, 200 p.
Amintirile fostului șef de gardă al lui Churchill.
1167. Zoller, A., *Hitler privat : Erlebnisbericht seiner Geheimsekretärin*, Düsseldorf, 1949.

G. 5. LIDERI AI REZISTENȚEI ANTIFASCISTE

1168. Battaglia, Roberto, *Un uomo, un partigiano*, Torino, 1965, 215 p.
Amintirile unui comandant de partizani, viitor istoric al mișcării de rezistență și al războiului mondial
1169. Bloch, Jean Richard, *De la France trahi à la France en armes. Commentaires à Radio-Moscou 1941—1944*, Paris, Éditions Sociales, 1949, 558 p.
1170. Bloch, Marc, *L'étrange défaite. Témoignage écrit en 1940, suivi de : Écrits clandestins, 1942—1944*, Paris, A. Michel, 1957, 242 p.
1171. Blum, Léon, *L'histoire jugera*, Montréal, Éditions de l'Arlié ; Paris, Éditions Diderot, 1945, XVI, 337 p.
Articole din perioada 1932—1940 și apărarea în fața curții din Biom, 1941—1942 (p. 245 și urm.).
1172. Idem, *Mémoires. La prison et le procès*, Paris, A. Michel, 1955, 576 p.
Anii 1940—1945

1173. Bonhoeffer, Dietrich, *Widerstand und Ergebung. Briefe und Aufzeichnungen aus der Haft*, ed. a 2-a, München—Hamburg, 1965, 221 p.
Ed. E. Bethge.
1174. Bonte, Florimond, *Le chemin de la bonheur*, Paris, Éditions Hier et aujourd'hui, 1949 ; Paris, Éditions Sociales, 1970, 366 p.
apr
1175. [Ceașescu, Nicolae] : Vezi Michel — P. Hamelet, *Nicolae Ceaușescu avec ses textes essentiels*, Paris, Éditions Seghers, 1971.
Alte ediții :
— Nicolae Ceaușescu. *Biografie și texte selectate*, București, Ed. politică, 1971, 226 p.
Pentru redactarea biografiei, autorul a beneficiat de relatările făcute de președintele Ceaușescu (p. 6—7). Despre perioada războiului mondial, vezi p. 34—60.
1176. Duclos, Jacques, *Mémoires*, III₁—2, Paris, Fayard, 1970.
Anii 1940—1945.
1177. Fedorov, A. F., *Podpolnii Obkom deistvuet*, I—III, Moskva, Voenizdat, 1947—1954.
În colaborare cu E. Bosniatșii.
Alte ediții :
— *Obkomul ilegal în acțiune*, București, 1955.
1178. Frank, Anne, *The Diary of a Young Girl*, Garden, City, Doubleday, 1952, 285 p.
Introducere : Eleanor Roosevelt.
Un jurnal tulburător, întocmit de o fetiță care, împreună cu familia sa, a stat ascunsă, în podul unei case din Amsterdam, vreme de peste doi ani, pentru a scăpa de prigoana antievreiască a naziștilor. Însemnările Annei Frank, traduse după 1952 în numeroase limbi, se bucură azi de o faimă mondială. Autoarea lor, în vîrstă de numai 15 ani, a fost arestată, odată cu familia sa, în august 1944 și deportată în lagărele fasciste de concentrare, unde a murit cu două luni înainte de prăbușirea Reichului hitlerist.
Vezi traducerea românească :
— *Jurnalul Annei Frank*. 12 iunie 1942—1 august 1944, București, Ed. tineretului, 1959, 277 p.
1179. Gramsci, Antonio, *Lettere dal carcere*, Roma, Ed. Riuniti, 1961, 159 p.
Alte ediții :
— *Letters from Prison*, New York, Harper and Row, 1973, 292 p.
1180. Husák, Gustav, *Svedectvo o Slovenskom národnom povstaní*, Bratislava, VPI., 1964, 617 p.
Mărturii despre insurecția națională slovacă (august 1944).
1181. Ibarruri, Dolores (Pasionaria), *Singura cale*, București, Ed. politică, 1963, 464 p.
1182. Kardelj, E., *Put nove Jugoslavije*, *Clanți i govori iz narodno-oslobodilačke borbe*. 1941—1945, Beograd, 1946, 520 p.
1183. Kovpak, S. A., *Ot Putivlia do Karpat*, Moskva, Voenizdat, 1945 ; 1949, 208 p.
Alte ediții :
— *Our Partisan Course*, London, New York, Hutchinson, 1947, 126 p.
Relatările comandantului unui faimos detașament sovietic de partizani, care a efectuat 10 000 km în spatele frontului inamic, din zona Breansk pînă la Carpați.
1184. Idem, *Iz dnevnika partizanskih pobedom*, Moskva, Voenizdat, 1964, 221 p.
1185. Larminat, Edgar de, *Chroniques irrévérrenciennes*, Paris, Plon, 1962, 406 p.
1186. Longo, Luigi, *Un popolo alla macchia*, Milano, Mondadori, 1947.
— *Poporul italian ia armele*, București, Ed. politică, 1970, 405 p.
Memoriile unui fost general al F.F.I.
1187. Moulin, Jean, *Premier combat. Journal posthume*, Paris, Les Éditions de Minuit, 1965, 169 p.
Prefață : generalul de Gaulle.
1188. Nenni, Pietro, *Vent'anni di fascismo*, Milano, Avanti!, 1964, 486 p.
Anii 1920—1940.
1189. Pineau, Christian, *La simple vérité*, Paris, Julliard, 1960, 386 p.
Amintirile șefului rețelei „Phalux”, fondatorul rezistenței în nord, deportat la Buchenwald.
1190. Rabinowicz, David, *Pamiętnik*, Warszawa, Książka i Wiedza, 1960.
Ed. Maria Jarochowska.

Alte ediții :

Evenimentele din Polonia, surprinse în *Jurnalul* unui copil de 12—14 ani (martie 1940 — mai 1942), care a fost deportat și asasinat de nazisti în lagărul de la Treblinka. Cazul lui Robinowicz amintește întru totul de acela al Annei Frank. — *Diario*, Torino Einaudi Editore, 1960.

Rec. : „R. 2-e Guerre”, nr. 45, 1962, p. 90—94 (Michel Borwicz).

1191. Ringelbaum, Emmanuel, *Chronique du ghetto de Varsovie*, Version française de Léon Poliakov, Paris, Laffont, 1959, 384 p.

Anii 1940—1943

1192. Pătrășcanu, Lucrețiu — Vezi nos. 709—711.

1193. Săburow, A. N., *Za linii fronta (Partizanskiie zapiski)*, Moskva, Voenizdat, 1953, 320 p.

Amintirile unui fost comandant de partizani.

1194. Schumann, Maurice, *La voix du couvre-feu. Cent allocutions de celui qui fut le porte-parole du Général de Gaulle 1940—1944*, Paris, Plon, 1964, 335 p.
Prefața : generalul de Gaulle.

1195. Soustelle, Jacques, *Envers et contre tout*, I : *De Londres à Alger (1940—1942)*; II : *D'Alger à Paris (1942—1944)*, Paris, Laffont, 1947—1950, 470—452 p.

Memoriile unuia dintre colaboratorii generalului de Gaulle.

1196. Tillon, Charles, *Les F.T.P.F. Témoignage pour servir à l'histoire de la Résistance*, Paris, Julliard, 1962, 686 p.

Alte ediții :

— *Frânzușkii frantireri i partizani v borbe protiv nemetko-fașistskih okkupantov*, Moskva, Izd. I.L., 1963, 631 p.

Amintirile comandantului F.T.P.F. (francitiorii și partizanii francezi), forță de bază a Rezistenței franceze din interior.

1197. Thorez, Maurice, *Fils du peuple*, Paris, Éditions Sociales, 1949.

Alte ediții :

— *Un fiu al poporului*, București, 1949

- 1197 bis. Idem, *Oeuvres de...*, Livre 5-e, tome XIX-e (octobre 1939 — juillet 1944). *La deuxième guerre mondiale*, Paris, Éditions Sociales, 1959, 259 p.

G.6. AGENȚII SECREȚI

1198. Abshagen, Karl Heinz, *Canaris. Patriot und Weltbürger*, Stuttgart, Union Deutsche Verlagsgesellschaft, 1950, 411 p.

Alte ediții :

— *Le Docteur Canaris*, Paris, Éditions P.-A. Chavane et C-ie, 1949, 283 p.

Autorul a lucrat în cadrul serviciului de spionaj militar german (*Abwehr*), al cărui șef, în perioada 1935 — februarie 1944, a fost amiralul Wilhelm Canaris, un personaj extrem de controversat printre liderii militari ai Reichului nazist. Abshagen a fost adjunctul generalului Erwin von Lahousen (vezi nr 631), care a condus (1938—1943) secția a II-a a *Abwehr*-ului, destinată organizării unor operațiuni „speciale” (sabotaje, diversivni etc.), la rindu-i unul dintre oamenii de încredere ai lui Canaris. Abshagen realizează o biografie a lui Canaris, întemeiată — după cum singur mărturisește — pe relatările celor care l-au cunoscut pe amiral, pe amintirile personale și pe diverse documente rămase din anii războiului. Se atestă faptul că, pînă în 1939, Canaris își nota el singur impresiile personale într-un *Jurnal*, iar, după aceea, le dicta unei secretare, care efectua o dactilogramă într-un singur exemplar. În 1944, după demiterea lui Canaris de la conducerea *Abwehr*-ului, însemnările au fost încredințate unui ofițer de încredere, dar, după eșecul complotului din 20 iulie 1944, soția respectivului ofițer a distrus manuscrisul. Cu toate acestea, fragmente din *Jurnalul* lui Canaris s-au păstrat în notele colaboratorilor săi (Oster, von Lahousen) și Abshagen însuși dă unele extrase, precum relatarea unei convorbiri cu Keitel, la 17 august 1939

- (p. 133—134). Lucrarea prezintă un interes deosebit pentru studierea activității *Abwehr*-ului în anii războiului (până în 1944), deși tendința autorului de a-l disculpa oricum pe Canaris este evidentă. Canaris — se precizează în prefață — nu a fost un spion în sensul restrâns al cuvîntului, ci „un ofițer curajos, patriot sincer și bun european și cetățean al lumii” (p. 13). Cu toate acestea, rămîn convingătoare informațiile furnizate de Abshagen referitoare la opoziția amiralului față de genocidul pus la cale de Hitler în Polonia, ori la acțiunea de a reuși în cadrul *Abwehr*-ului un nucleu al rezistenței militare antinaziste. Autorul, arestat la fel ca și Canaris și von Lahousen după eșecul complotului din 20 iulie 1944, are dreptate atunci cînd afirmă că fostul șef al *Abwehr*-ului a fost ucis de Himmler, cu numai o lună înaintea capitulării Reich-ului (9 aprilie 1945), pentru că „știa prea multe” (p. 281).
1199. Abtey, Commandant Jacques, *Fregattenkapitän Dr. Fritz Unterberg-Gibharde, 2-e Bureau contre Abwehr*, Paris, Éditions de la Table Ronde, 1967, 223 p.
- Doi foști colaboratori ai celor două faimoase organisme de spionaj și contraspionaj francez și german (respectiv, Abtey al *Biroului II* și Unterberg-Gibhardt al *Abwehr*-ului) își amintesc despre anii activității lor secrete (1937—1945), cînd s-au înfruntat ca adversari implacabili. În unele cazuri au fost implicați în afaceri comune, dintre care cea mai de seamă a fost una dinaintea războiului. Abtey a descoperit pe cel care a vîndut codul Marinei franceze Germaniei, în vreme ce Unterberg-Gibhardt a dirijat activitatea trădătorului (p. 10). Abtey insistă asupra organizării *Biroului II* și a șefilor lui, iar interlocutorul său preferă să vorbească îndeosebi despre Canaris, „marele organizator” al *Abwehr*-ului, un adevărat patriot (p. 217), și unul dintre „membrii eminenți” ai complotului de la 20 iulie 1944 (p. 218), afirmație exagerată în raport cu faptele.
1200. Alcorn, Robert H., *Pas des fanfares pour les espions*, Paris, Laffont, 1963, 278 p.
- Autorul a fost colaborator apropiat al lui William Donovan, șeful O.S.S.-ului (*Office of Strategic Services*), dirijînd în anii războiului sectorul financiar al reprezentanței londoneze a faimosului organism american de informații și contrainformații (1942—1945).
1201. Allison, Colonel Ind., *Allied Intelligence Bureau*, New York, Mc Kap, 1958, 305 p.; *Spp Ring Pacific*, London, Weidenfeld and Nicolson, 1959, 305 p.
- Activitatea rețelei aliate de spionaj din Pacific (cu baza în Australia).
1202. Alsop, Stewart, Thomas Braden, *Sub Rosa. The O.S.S. and American Espionage*, New York, Reynal and Hitchcock, 1946, 237 p.; New York, Harcourt, Brace and World, 1964, 264 p.
- Alte ediții :
- *L'O.S.S. L'Amérique et l'espionnage*, Paris, Fayard, 1964, 268 p.
- Doi foști colaboratori ai O.S.S. își propun să ofere cititorului o serie de date semnificative privind amploarea și natura activității renumitului organism de spionaj și contraspionaj al S.U.A. în cei peste trei ani de activitate (iunie 1942 — octombrie 1945). Organizația „imensă și secretă”, care a fost O.S.S., a ajuns să numere circa 12 000 de agenți (p. 11) și să cheltuiască 135 milioane dolari (p. 229). Șeful organizației, Donovan, a fost și „motorul” ei (p. 17). O.S.S. și-a extins treptat cîmpul activității în mai toate regiunile globului, repurtînd succese neobișnuite și suferind înfringeri neașteptate. Cele două țeluri esențiale ale organizației (conjugarea mișcărilor de rezistență din țările ocupate cu efortul aliat de război și centralizarea tuturor informațiilor despre inamic) au fost realizate integral (p. 12).
1203. Amé, Generale Cesare, *Guerra segreta in Italia. 1940—1943*, Roma, Gherardo Casini Editore, 1954, 223 p.
- Memoriile șefului serviciului de spionaj și contraspionaj militar al Italiei — *S.I.M. (Servizio Informazioni Militari)*, din 1940—1943. În lucrare, se află detalii privind organizarea *S.I.M.*-ului și activitatea sa în cursul războiului. Autorul pretinde că, în octombrie 1940, ar fi avertizat autoritățile fasciste despre buna pregătire pentru război a Greciei (p. 25), iar în 1942 ar fi aflat despre planurile debarcării aliaților în nordul Africii (p. 114—116). După căderea lui Mussolini, *S.I.M.*-ul a rămas la dispoziția guvernului Badoglio, ceea ce nu l-a împiedicat pe Amé să informeze pe Canaris, la 2—3 august 1943, despre intențiile noului cabinet de a părăsi Axa (p. 181 și urm.).
- Rec. : uR. 2-e Guerre”, nr. 25, 1957, p. 115 (G. Bourgin).
1204. Babington Smith, Constance, *Evidence in Camera. The Story of Photographic Intelligence in World War II*, Londra, Chatto and Windus, 1958, 256 p.

În 1940—1945, autoarea a lucrat într-un serviciu special al aviației britanice (R.A.F.) — *Photographic Reconnaissance Unit (PRU)*, unde s-a ocupat de „interpretarea” fotografiilor efectuate de aliați deasupra zonelor ocupate de germani. Printre succesele remarcabile ale *P.R.U.*-ului figurează descoperirea lui „Tirpitz” în Aos Fiord (martie 1942) și a lui „Admiral Hipper” la Brest (ianuarie 1941), a instalației de radar de la Bruneval (1942) și ieșirea lui „Bismarck” în Atlantic (25 mai 1941). Recordul autoarei rămîne „citirea” corectă a fotografiilor făcute în cursul a patru raiduri de către piloții britanici la Peenemünde (insula Usedom, Marea Baltică): ea a indicat că era vorba de instalațiile în care nemții pregăteau faimoasele „arme secrete” V1 și V-2 (p. 205—207). Pe acest teme, la 17 august 1943, R.A.F. a bombardat baza de la Peenemünde, ceea ce a perturbat serios programul nazist de construcție a rachetei V-2, înlesnind, în anul următor, preparativele aliate de debarcare în Vest. În acest context, este reală aprecierea marelui de aviație Lord Tedder, din cuvîntul înainte al lucrării, potrivit căreia spionajul aerian a fost de un folos „incalculabil” pentru obținerea victoriei în vestul Europei (p. 5—6).

1205. Bazna, Elyesa [„Cicero”], *I Was Cicero*, London, A. Deutsch, 1962, 192 p.

Alte ediții :

— *la bil Ciceronom*, Moskva, Voenizdat, 1965.

Lucrarea a fost scrisă în colaborare cu Hans Hogly. Memoriile unuia dintre spionii din vremea războiului care s-au bucurat de cea mai mare faimă — „Cicero”. Devenind valer al ambasadorului britanic la Ankara (vezi memoriile acestuia — nr. 1067), Bazna (alias „Cicero”) și-a procurat copii de pe cheile casetelor în care diplomatul păstra cele mai secrete documente și, astfel, a reușit ca în decurs de câteva luni (octombrie 1943 — aprilie 1944) să filmeze vreo 400 de cadre pe care le-a vîndut unui agent de la ambasada germană din Turcia — Moyzisch (vezi nr. 1267). În acest fel, naștii au aflat detalii despre conferințele interaliat de la Casablanca, Moscova, Teheran și Cairo, despre furniturile S.U.A. către U.R.S.S. și, mai cu seamă, despre hotărîrea pentru deschiderea celui de al doilea front în Vest (operațiunea „Overlord”).

1206. Bergier, Jacques, *Agents secrets contre armes secrets*, Paris, Éditions „J'ai lu”, 1965, 256 p.

Autorul, de profesie fizician, s-a numărat printre fondatorii unei rețele a Rezistenței din Lyon (denumită din 1942 „Marco Polo”) — cea mai de seamă rețea de spionaj științific din vremea războiului — care și-a cîștigat merite deosebite mai ales în bătălia pentru capturarea de informații privind construcția „armelor secrete” germane V₁ și V₂ (locurile și tehnica de fabricație, rampele de lansare etc.). În lucrare sînt incluse extrase din *Jurnalul* lui Jacques Verne (numele conspirativ al autorului) din anii războiului (p. 134 și urm.).

1207. Bertrand, Gustave, *Enigma ou la plus grande énigme de la guerre 1939—1945*, Paris, Plon, 1973, 295 p. + anexe.

Autorul, colaborator al *Biroului II* francez, s-a aflat în strînse contacte (1932—1939) cu specialiștii polonezi care, după îndelungi cercetări, au reușit să reconstituie mașina de cifrat „Enigma”, folosită din ianuarie 1937 de către toate unitățile *Wehrmacht*-ului (mai puțin Marina) pentru recepționarea sau transmiterea ordinelor, informațiilor etc. După atacarea Poloniei de către naști, echipa de specialiști s-a refugiat în România și, apoi, în Franța, unde, în 1939—1940, a lucrat sub conducerea lui Bertrand (așa-numitul *P. C. Bruno* — de la castelul Vignolles). Posedînd copia „Enigmei”, agenții lui Bertrand au putut „citi” — în perioada 28 octombrie 1939 — 14 iunie 1940 — nu mai puțin de 4789 mesaje secrete ale *Wehrmacht*-ului (p. 79), ceea ce însă nu a putut preîntîmpina eșecul aliaților în Vest în mai—iunie 1940. Documentele recepționate și decriptate prezentau un tablou complet al *Wehrmacht*-ului : situația tactică, ordinele de operații, dări de seamă asupra operațiilor, misiuni speciale, buletine meteo, securitatea aeriană, diverse (p. 89—97). După capitularea Franței, o parte dintre colaboratorii lui Bertrand au plecat în Anglia, unde și-au continuat activitatea (vezi Winterbotham — nr. 1309), iar autorul și unii subalterni s-au înrolat în Rezistență. Pentru meritele sale, autorul a primit după război cele mai de seamă distincții militare franceze, britanice și americane și a fost avansat general. În anexa lucrării (p. 273—292), se tipăresc 54 documente (în limba germană) citite cu ajutorul „Enigmei” în perioada mai—iunie 1940.

1208. Best, Sigismund P., *The Venlo Incident*, London-New York, Hutchinson, 1950, 260 p.
În octombrie 1939, Best și Stevens, ambii agenți ai *Intelligence Service*-ului,

dorind să trateze cu „opozanții” hitleriști, s-au prezentat în localitatea olandeză de frontieră Venlo, unde au fost răpiți de o echipă a spionajului politic nazist, condusă de Schellenberg (vezi nr. 1288, p. 79 și urm.). Ambii și-au petrecut restul războiului în lagărele germane.

1209. Buckmaster, Maurice J., *Specially Employed: The Story of the British Aid to French Patriots of the Resistance*, London, The Batchwarth Press, 1952, 200 p.; *They Fought Alone: The Story of British Agents in France*, London, Odhams Press; New York, Norton, 1958, 255 p.; London, H. Hamilton, 1960, 192 p.

Amintirile șefului sectorului francez din cadrul organismului britanic S.O.E. (*Special Operations Executive*) despre acțiunile agenților săi.

1210. Butler, Ewan, *Amateur Agent*, Londra, Harrap, 1963, 240 p

Memoriile unui agent britanic despre anii războiului.

1211. Canaris, Wilhelm: Vezi nr. 1198.

1212. Idem: Vezi C. Amort, I. M. Jedlička, *The Canaris File*, London-New York, Allan Wingate, 1970, 158 p.

1213. Idem: Vezi nr. 1218.

1214. Carboni, Generale Giacomo, *Memorie segrete 1935—1948*, Firenze, Parenti Editori, 1955, 527 p.

Memoriile fostului șef al S.I.M.-ului italian din perioada 1935—1940. Autorul se dovedește defavorabil lui Mussolini și Ciano, pe care i-a deconseiat să intre în război alături de Hitler în iunie 1940. Despre amiralul Canaris, cu care a colaborat, crede că era un „antinazist hotărât”.

Rec.: „R. 2-e Guerre”, nr. 26, 1957, p. 110—111 (Jean Defranse).

1215. Carré-Belard, Mathilde-Lily, *J'ai été „la chatte”*, Paris, Morgan, 1959, 400 p.; *On m'appelait „la chatte”*, Paris, A. Michel, 1975, 321 p.

Alte ediții:

— *I Was “the Cat”: The Truth About the Most Remarkable Woman Spy Since Mata Hari*, London, Souvenir, 1960, 223 p.

Amintirile unei spioane celebre din vremea războiului: în 1940—1941, Mathilde Carré (alias „Pisica”) a activat în rețeaua din rezistență „Interlié”, fondată de ofițerul polonez Czerniawski. În noiembrie 1941, „Pisica” a trădat nemților pe membrii rețelei, dar, ulterior, atrasă în cursă, va pleca la Londra, unde va fi întemnițată. Judecată după război, a fost condamnată la moarte, apoi grațiată. În amintirile sale, „Pisica” urmărește să se disculpe, ceea ce este foarte greu din moment ce Czerniawski (vezi nr. 1234) a vorbit, iar cel care a dezvăluit-o ca agentă a *Abwehr*-ului și a însoțit-o în Anglia în 1942, Vomécourt, și-a publicat, de asemenea, memoriile (vezi nr. 1306). Despre „Pisica”, vezi îndeosebi Gordon Young, *The Cat with Two Faces*, New York, Coward — Mc Cann, Inc., 1957, 223 p. (există și o traducere franceză: *L'espionne no. 1. Celle qu'on appelait la Chatte*, Paris, Fayard, 1957, 220 p.).

1216. Chapman, Eddie, *The Eddie Chapman Story*, London, Wingate, 1953, 258 p.

Alte ediții:

— *Ma fantastique histoire*, Paris, Laffont, 1967, 317 p.

Amintirile faimosului spion britanic.

1217. Churchill, Peter, *Duel of Wits*, London, Hodder and Stoughton, 1953, 319 p.

Alte ediții:

— *Duel umov*, Moskva, Voenizdat, 1961, 256 p.

— *Missions secrètes en France (1941—1943)*, Paris, Presses de la Cité, 1967, 319 p.

Autorul, colaborator al biroului lui Buckmaster (vezi nr. 1209), a fost lansat de trei ori în Franța, stabilind contacte cu Rezistența. Lansat și a patra oară, a fost imediat arestat.

Rec.: „R. 2-e Guerre”, nr. 30, 1958, p. 104—106 (Marie Granet).

1218. Colvin, Jan, *Chief of Intelligence*, London Gollancz, 1951, 224 p.

Alte ediții:

— *L'amiral Canaris, notre allié secret*, Bruxelles-Paris, Éditions de la Paix, 1952, 221 p.

Lucrarea cunoscutului ziarist și istoric britanic are la bază atit mărturiile lui Richard Protze, fost adjunct al amiralului Canaris, cât și numeroase alte informații culese printr-o anchetă internațională. Aserțiunea de bază a lui Colvin constă în aceea că amiralul Canaris a fost, în anii războiului, „contactul secret al britanicilor” (ediția franceză, p. 17). După eșecul complotului de la 20 iulie 1944, fragmente din *Jurnalul* fostului șef al *Abwehr*-ului ar fi fost descoperite de *Gestapo* și predate personal lui Hitler (p. 204). Detalii despre căutarea *Jurnalului* lui Canaris după

- terminarea războiului: d-na Schrader, din Lüneburg, declară că l-a ars după complot, dar sînt persoane (colonelul Jenke) care susține că documentul ar exista; totuși, nu s-au prezentat probe, în această ultimă privință (p. 215). Destinul lui Canaris — conchide Colvin — a fost acela al „omului care vede clar printre cei orbi” (p. 219).
1219. Cooper, Dick, *The Adventures of a Secret Agent*, London Muller, 1957, 256 p.
Aventurile unui agent britanic în Africa de Nord și Italia.
1220. Delmer, Sifton, *An Autobiography*, 2 vols., London, Secker and Warburg, 1961—1962, 423—320 p.
Autobiografia unui colaborator al serviciilor secrete britanice, din anii războiului, fost anterior (1919—1939) corespondent al ziarului „Daily Express” în Germania.
Vezi, deosebi, vol. II (*Black Boomerang*) relativ la emisiunile britanice radio de subminare a populației civile și a armatei germane în cursul conflictului.
Alte ediții (vol. II):
— *Opération Radio-Noir*, Paris, Édition „J'ai lu”, 1965, 384 p.
Vezi nr. 599.
1221. Idem, *The Counterfeit Spy*, London, Hutchinson, 1973, 256 p.
1222. Dornberger, Walter: Vezi nr. 811.
1223. Dulles, Allen Welsh, *Germany's Underground*, New York, The Macmillan Co., 1947, XII, 207 p.
Lucrarea constituie, din cîte cunoaștem, prima istorie a rezistenței militarilor germani împotriva lui Hitler și care a culminat cu complotul de la 20 iulie 1944. Pentru momentul cînd s-a tipărit lucrarea, datele esențiale sînt exacte, ceea ce denotă cît de mult a fost la curent autorul cu acțiunile „Germaniei subterane”: în perioada noiembrie 1942 — mai 1945, Dulles a fost trimis de O.S.S. în Elveția, cu prima și cea mai mare sarcină, să afle „ce se petrece în Germania” (p. XI). El a stabilit contacte strîns cu delegații ai rezistenței militare, deosebi cu agenți ai *Abwehr*-ului (vezi Gisevius — nr. 1239), reușind astfel, să afle cu multe luni înainte de pregătirea complotului; în *Introducere*, Dulles își asigură cititorii că încă la 13 iulie 1944 a informat prin radio Washingtonul că în curînd Germania ar putea — cu oarecare șansă — scăpa de Hitler, în locu-i venind „un regim decent” (p. XII). Lucrarea evidențiază rolul *Abwehr*-ului în rezistența militarilor (p. 70—80), insistînd asupra aportului amiralului Canaris. Dulles se referă și la interesanta problemă a *dosarului Canaris*, întocmit cu grijă de amiral — după relatările foștilor lui colaboratori — pentru a informa „Germania și lumea” despre „fața adevărată” a Germaniei naziste (p. 73). Afară la Berlin, în 1945, după capitularea *Reich*-ului nazist, autorul a fost informat asupra conținutului *dosarului: Jurnalul amiralului*; o cronologie a crimelor naziste de după 1933; o cartotecă a liderilor naștiți și a crimelor lor; un memorandum privind lovitura de stat pregătită de militari; înregistrarea procesului lui von Fritsch și detalii despre negocierile purtate între Vatican și grupul opoziționist Beck—Goerdeler (*ibid.*). În ceea ce-l privește, Dulles se arată sceptic în posibilitatea regăsirii *dosarului Canaris* (p. 73—74).
1224. Idem, *The Secret Surrender*, New York, Harper and Row, 1966, VIII, 268 p.
B. p. 257—259.
Alte ediții:
— *Les secrets d'une reddition*, Paris, Calmann-Lévy, 1967, 344 p.
Din același post de reprezentant al O.S.S. în Elveția, autorul a condus și relatează despre negocierile purtate în primăvara anului 1945 pentru capitularea trupelor germane de pe frontul din nordul Italiei.
1225. Idem, *The Craft of Intelligence*, New York, The New American Library, 1965.
Un cunoscut profesionist, delegat al O.S.S.-ului pentru Europa în 1942—1945 (vezi nos. 1223—1224) și director (1953—1961) al actualei agenții de informații a S.U.A. (C.I.A.), despre „meseria spionajului”.
1226. Eppler, John W., *Geheimagent im Zweiten Weltkrieg. Zwischen Berlin, Kabul und Kairo*, Preussisch Oldendorf, Schütz, 1974, 374 p.
Alte ediții:
— *Condor, l'espion de Hitler*, Paris, Laffont, 1974, 332 p.
Eppler (alias „Condor”) a fost deosebit de activ în anii 1941—1942, culegînd în Egipt informații pentru Rommel. Depistat de britanici, în 1942, „Condor” și-a încetat activitatea, însă cifrul și stația sa de radio au servit pentru „intoxicarea”

lui Rommel și înlesnirea obținerii succesului de la Alam-el-Halfa (august—septembrie 1942), preludiul fericit al bătăliei de la El-Alemein.

1227. Farago, Ladislas, *The Broken Seal. The Story of «Operation Magic» and the Pearl Harbor Disaster*, New York, Random House, Inc., 1967, 439 p.

Autorul, fost colaborator al serviciului de informații al Marinei americane în anii războiului, a tipărit după 1945 numeroase lucrări privind istoria spionajului contemporan. Lucrarea de față, întemeiată pe un bogat material inedit de arhivă, spulberă multe legende (cazul Yardley) și este fundamentală pentru cunoașterea împrejurărilor în care s-a produs raidul de la Pearl Harbor. Farago insistă, după cum o arată și titlul, asupra „operațiunii Magic” — una dintre cele mai secrete și faimoase acțiuni montate cîndva de către serviciile secrete, similară întru totul cu „Enigma”, și anume: construirea de către americani a unei copii („mașină proprie”) după tipul nr. 97 al mașinii japoneze de cifrat. În consecință, din septembrie 1940, americanii au putut „citi” aproape întreaga corespondență diplomatică a Ministerului Afacerilor Externe din Tokyo, inclusiv numeroase documente prevestind decizia Japoniei de a declanșa războiul în Pacific, ceea ce însă nu a ajutat pe americani să evite dezastrul de la 7 decembrie 1941 din Hawaii.

1228. Idem, *Burn After Reading. The Espionage History of World War II*, New York, Walker, 1961, 319 p.

Titlul spune totul.

1229. Idem, *The Game of the Foxes*, New York, David Mc Kay, 1971

Alte ediții :

— *La Guerre des grands espions*, Paris, Stock, 1972, 539 p.

Lucrare remarcabilă privind îndeosebi înfruntarea dintre agenții naziști și americani, atît înainte cît și după 1939.

1230. Feldt, Eric A., *The Coastwatchers*, New York, Oxford University Press, 1946, 264 p. Alte ediții :

— *Espions suicide*, Paris, Fayard, 1964.

Prefață : generalul Douglas Mac Arthur.

Autorul a comandat unitatea „Ferdinand”, reunind pe australienii, olandezii și neo-zeelandezii care — ca plantatori, misionari și funcționari — au rămas după 1942 în insulele din Pacific, ocupate de japonezi. Dispunind de puternice emițătoare, colaboratorii lui Feldt au observat și transmis Statului Major General aliat din Pacific toate mișcările forțelor militare nipone (aviație, flotă etc.). Grație acestora, americanii și-au putut debarca trupele în Guadalcanal — ce avea să devină un „Verdun al Pacificului” — fără să sufere vreo pierdere din partea aviației imperiale.

1231. Firmin, Stanley, *They Came to Spy*, London-New York-Melbourne-Sydney-Cape Town, Hutchinson and Co., [1946], 156 p.

Correspondentul ziarului „Daily Telegraph” acreditat pe lângă *Scotland Yard* relatează, în baza informațiilor primite, despre urmărirea și prinderea agenților naziști „veniți să spioneze” în Anglia în anii războiului

1232. Flicke, W. F., *Agenten jucken nach Moskau. Funkspionagegruppe Rate Drei*, Kreuzlingen, 1954.

Amintirile unui fost agent secret german, colaborator al echipei de ascultare radio care a detectat, înregistrat și, în cele din urmă, „citat” radiogramele schimbate între „Centrul” din Moscova și rețeaua de informație din Elveția, dirijată de Radó (vezi nr. 1276).

1233. Foote, Alexander, *Handbook for Spies*, New York, Doubleday, 1949, 273 p. ; London, Museum Press, 1949, 223 p.

Amintirile unui fost colaborator al uneia dintre cele mai eficace rețele de informații sovietice din anii războiului : cea condusă de Radó și denumită de nemți „Rote Drei” („Cei trei roșii”), dat fiind că beneficia de trei posturi de emisie-recepție pentru „Centrul” din Moscova (vezi nr. 1232). În cadrul rețelei, a cărei principală sursă de informații — de o calitate excepțională — a fost emigrantul german Rudolf Roessler, alias „Lucie”, cf. nr. 1276. Foote (alias „Jim”) răspundea de cel mai important post de emisie-recepție — cel din Lausanne.

1234. Garby-Czerniawski, Roman, *The Big Network*, London, Ronald, 1961, 248 p.

Amintirile unui fost ofițer polonez, fondatorul și șeful rețelei din Rezistența franceză „Interalliée” (1940—1941). Garby-Czerniawski, (alias „Armand”) a contactat-o pe „Pisică” și a fost trădat de aceasta nemților, în noiembrie 1940 (vezi nr. 1215).

Rec. : „R. 2-e Guerre“, nr. 60, 1965, p. 95—97 (Marie Granet).

1235. Garder, Michel, *La guerre secrète des Services Spéciaux français 1935—1945*, Paris, Plon, 1967, 452 p.

Unul dintre colaboratorii Serviciului de informații al colonelului Rivet din Paris, Garder (alias „Michel“, alias „Popov“), în postura de istoric al serviciilor secrete franceze în decursul unui deceniu din cele mai zbuciumate. Vezi îndeosebi referirile autorului la activitatea birourilor secrete franceze, rămase credincioase onoarei militare și Franței libere, după eșecul din iunie 1940 (p. 191 și urm.). La sfârșitul anului 1940, autorul a creat așa-numita „antena“ T.R.—113 bis., care-și propunea urmărirea grupărilor politice ale colaboratorilor Déat, Deloncle și Doriot (p. 220).

1236. Gauché, Général, *La Deuxième Bureau au travail (1935—1940)*, Paris, Amiot-Dumont, 1953, 241 p.

Memoriile fostului șef al Biroului II francez din anii 1935—1940. Relatările lui Gauché, confirmate ulterior de cercetările de specialitate, atestă netăgăduit că în ajunul războiului mondial Biroul II francez a furnizat informații exacte privind intențiile și preparativele Germaniei hitleriste pentru cucerirea statelor europene. Este motivul pentru care autorul a și fost supranumit „Cassandra anilor fatali“. Vezi îndeosebi capitolele referitoare la înfăptuirea Anschlussului (p. 55—59), ocuparea Cehoslovaciei (p. 60—86) și pregătirea agresiunii împotriva Poloniei (p. 87 și urm.).

1237. Gehlen, Reinhard, *L'Organisation Gehlen. Mémoires*, Paris, Éditions Fayard-Éditions Presses de la Cité, 1972, 344 p.

Lucrarea este o versiune simplificată, stabilită de David Irving, a ediției originale, în limba germană, a memoriilor generalului Gehlen. Consacrându-se carierei militare, încă înainte de 1933, autorul are o ascensiune rapidă în anii epocii naziste. Numit în octombrie 1940 șeful Secției Est a biroului de operații din cadrul Marelui Stat Major al armatei terestre, în 1941 a fost avansat locotenent-colonel, iar în perioada 1 aprilie 1942 — 9 aprilie 1945 — răstimp în care a avansat pînă la gradul de general de brigadă — Gehlen a condus unul dintre cele mai importante organisme ale spionajului german : secția „Armata străine Est“ (*Fremde Heere Ost-F.H.O.*) a Marelui Stat Major terestru. Cîmpul principal de activitate al F.H.O. l-a reprezentat în permanență frontul de răsărit. Gehlen deveni un foarte bun specialist în problemele U.R.S.S., lucru de care a profitat din plin după război, se predă americanilor, care-l scosese din rîndul criminalilor de război, îl numiseră șef al „Organizației Gehlen“, iar între 1956 și 1968 a condus serviciul de informații și contrainformații al R. F. G. (*B. H. D.*). Ținînd seama de cariera deosebită a lui Gehlen în cadrul diverselor birouri secrete, trebuie precizat că memoriile sale dezamăgesc. Cartea sa nu cuprinde nimic elocvent despre perioada 1942—1945 (și nici pentru perioada ulterioară), „dezvăluirile“ sale fiind parcă preluate din amintirile colegilor săi care au vorbit înaintea sa (Schellenberg, Abshagen, Gisevius, Hagen, Leverkusen — vezi). Autorul se străduie, totuși, să acrediteze ideea că serviciul său a fost deosebit de eficace în anii războiului, F.H.O. prevăzînd pregătirile sovieticilor la Stalingrad și Kursk (p. 59—67 și 68—72), dar totul a fost în zadar, ca urmare a intervenției lui Hitler, care a angajat *Wehrmachtul* în operațiile respective lipsite de perspectivă.

Rec. : „Anuarul Institutului de istorie și arheologie «A. D. Xenopol» (Iași), t. XIII, 1976, p. 469—470 (Gh. Buzatu).

1238. Gimpel, Erich, *Spy for Germany*, London, Hale, 1957, 238 p.

Relatările unui fost agent nazist trimis în S.U.A. Scrise în colaborare cu Will Berthold.

1239. Gisevius, Hans-Bernd, *Bis zum bittern Ende*, 2 vols., Zürich, Fretz und Wasmuth, 1946—1947 ; Frankfurt am Main—Berlin, Ullstein, 1946, 429 p.

Alte ediții :

— *Jusqu'à la lie...*, 2 vols., Lausanne, Payot, 1946—1947.

Vol. I : 1933—1938.

Vol. II : 1938—1944.

O mărturie esențială privind activitatea *Abwehr*-ului și rezistența militară în Germania nazistă. Autorul, fost colaborator al generalului Hans Oster, șeful Secției „Z“ (Centrala) a *Abwehr*-ului, s-a aflat, după 1942, în strînse contacte cu reprezentantul O.S.S.-ului din Elveția, Allen Dulles (vezi nr. 1 223). Gisevius are cuvinte de laudă pentru foștii săi șefi și colaboratori : Canaris, Beck, Oster etc. Amintește că, la 31 august 1939, atunci cînd a devenit cunoscut că Hitler se decisese să atace Po-

lonia a doua zi, Canaris i-a declarat: „Este sfârșitul Germaniei.” (ediția franceză, II, p. 105). Pentru opoziția germană, 1940—1944 au fost „anii pierduți” (p. 183 și urm.). Autorul a participat nemijlocit (alias „dr. Long”) la pregătirea complotului din iulie 1944, menținând legătura cu Beck, Goerdeler ș.a. (p. 226 și urm.). Capitoulul XXIII (vol. II) este consacrat integral desfășurării evenimentelor din 20 iulie 1944 (p. 266 și urm.), fiind una dintre primele relatări ale vreunui martor de vază. Realist, Gisevius subliniază „slăbiciunea” rezistenței germane (p. 323), iar despre complotul din 1944 consemnează că a dovedit „prea multe insuficiențe, prea multă ușurință, prea multe ezitări, prea multă supunere oarbă” (p. 313).

1240. Idem, *Wo ist Nebe? Erinnerungen an Hitlers Kriminaldirektor*, Zürich, Droemer, 1966, 320 p.

Amintirile lui Gisevius despre Arthur Nebe, șeful poliției criminale a Reichului și participant la complotul din 20 iulie 1944.

1241. Giskes, H. J., *London Calling North Pole*, London, Kimber, 1953, 208 p.

Amintirile unui fost colaborator al *Abwehr*-ului care a condus, în Olanda, „jocul radio” cu serviciile secrete britanice.

1242. Godfrey, Admiral John: *Vezi* Donald McLachlan, *Room 39*, London, Weidenfeld and Nicolson, 1968.

Alte ediții:

— *Bureau 39. Les secrets de l'espionnage naval britannique 1939—1945*, Paris, Fayard, 1970, 441 p. + anexă (organizarea serviciului britanic de informații navale).

— *Taini angliiskoi razvedki (1939—1945)*, Moskva, 1971, 350 p.

Bazându-se îndeosebi pe memoriile amiralului Godfrey, fost șef al *N.I.D.*-ului britanic (*Naval Intelligence Division*) între 1939 și 1942, autorul, unul dintre colaboratorii săi apropiați, descrie activitatea *Biroului 39*, cum mu era denumită *Dirrecția Spionajului Naval* din Londra. El insistă asupra unor aspecte esențiale: organizația și oamenii săi, începerea ostilităților, războiul radio, Churchill, și Godfrey, episodul *Bismarck*, chestionarea prizonierilor de război, arta atașărilor navale, ghidarea americanilor, pregătirea invaziei din Normandia, revenirea pe continent.

1243. Gorev, I., *la znal Sorge*, Moskva, Pravda, 1964, 47 p.

Amintiri despre „spionul secolului” — Richard Sorge.

1244. Goudsmit, Samuel A., *Alsos*, New York, H. Schuman, Inc., 1947, 259 p.

Alte ediții:

— *Missiia „Alsos”*, Moskva, Gosudarstvennii Izdatelstvo Literaturi v oblasti atomnoi nauki i tehniki, 1962, 190 p.

Amintirile conducătorului științific al misiunii „Alsos” (conducătorul militar a fost colonelul american B. T. Push), care în 1944—1945 a înaintat imediat în spatele trupelor americane din avangardă, pe frontul de Vest, cu scopul de a examina stadiul fabricării bombeii atomice de către Germania hitleristă. În marșul ei, misiunea „Alsos” a capturat numeroase documente secrete, instalații științifice și, de asemenea, oameni de știință din Germania. Din interviuarea celor implicați direct și din analiza actelor descoperite, s-a conchis că Reich-ul nazist era încă departe, în 1945, de posibilitatea construcției unei bombe atomice.

1245. Groscurth, Helmuth, *Tagebücher eines Abwehroffiziers 1938—1940. Mit weiteren Dokumenten zur Militäropposition gegen Hitler*, Stuttgart, Deutsche Verlag-Anstalt, 1970, 594 p.

Ed. Harold C. Deutsch și H. Krausnick.

1246. Guillaume, Gilbert, *Mes missions Jacc à l'Abwehr. Contre-espionnage (1938—1945)*, Paris, Plon, 1971, 253 p.

1247. Guisan, Général Henri, *Rapport du général... à l'Assemblée fédérale sur le service actif 1939—1945*, f. l., f. a., 263 p.

Alte ediții:

— *Bericht an die Bundesversammlung über den Aktendienst 1939—1945*, [Lausanne], 1946, 247 p.

Raportul generalului — comandant al forțelor militare elvețiene din vremea războiului — Henri Guisan, care a fost implicat în mai multe afaceri de spionaj după 1 septembrie 1939. Vezi, în acest sens, Jon Kimche, *Un général suisse contre Hitler. L'espionnage au service de la paix, 1939—1945*, Paris, Fayard, 1966, 251 p.

1248. Hiss, Alger, *In the Court of Public Opinion*, New York, Knopf; London, Calder, 1957, 424 p.

Implicat mai ales în trădarea unor secrete ale delegației americane în cursul conferinței interaliată de la Yalta (februarie 1945).

1249. Hagen, Walter [alias Wilhelm Hoettl], *Die geheime Front. Organisation, Personen und Aktionen des deutschen Geheimdienstes*, Linz-Wien, Nebelungen Verlag; Zürich, Europa Verlag, 1950, 510 p.
Alte ediții:
 - *La guerra delle spie*, Roma, Garzanti, 1952, 357 p.
 - *The Secret Front: The Story of Nazi Political Espionage*, London, Weidenfeld and Nicolson, 1953, 327 p.
 - *Le Front Secret*, Paris, Les Iles d'Or, Plon, 1954, 419 p.Amințirile unui fost colaborator al *Serviciului secret* politic al Reich-ului, dirijat la început de Heydrich, apoi de Kaltenbrunner (S.D.). În cadrul S.D. VI, condus nemijlocit de Schellenberg între 1941 și 1945 (vezi nr. 1288), autorul a fost șeful secției „Sud-Est”, care supraveghea zona sud-est europeană și Italia. Lucrarea conține numeroase și detaliate informații despre activitatea S.D.-ului în general, ca și aprecieri asupra foștilor săi șefi (Heydrich, Kaltenbrunner, Schellenberg, Müller, Nebe ș.a.). Autorul nu-l ignoră nici pe Canaris, cu care organizația sa s-a aflat în dispută până în 1944, cind, de fapt, a înghițit-o (ediția franceză, p. 48 și urm.). De reținut că Hagen examinează acțiunile S.D. pe țări, în zona de care a răspuns: Cehoslovacia (p. 96—159), Iugoslavia (p. 160—229), România (p. 230—265), Bulgaria (p. 266—281), Ungaria (p. 282—324) și Italia (p. 325—374). El evidențiază faptul că declanșarea insurecției în România, la 23 august 1944, a „surprins” autoritățile germane (p. 260) și că, după acea dată, războiul Reich-ului în sud-estul Europei devenise fără nici o perspectivă, deoarece, practic, era „terminat” (p. 264).
1250. Ingersoll, Ralph, *Top Secret*, New York, Harcourt, Brace and Co., 1946.
Alte ediții:
 - *Segretissimo*, Milano, Gentile, 1946.
 - *Soverşenno sekretno*, Moskva, Izd. I.L., 1947, 475 p.Un fost colaborator al Statului Major General american, participant la debarcarea în Normandia, despre mari succese (operațiunea „Overlord”, lupta contra armelor secrete germane) și eșecuri (Arnhem, Ardeni) ale aliaților anglo-americani, pe frontul de Vest, în domeniul informațiilor.
1251. Ishii, Hanako, *Ai wo subeta Ningen Zoruge*, Tokyo, Masu Shobo, 1951.
Vezi nr. 1295.
1252. Meyrich F. C. James, *I Was Monty's Double*, London-New York, Rider, 1954, 192 p.
Relatările „dublurii” lui Montgomery din anii războiului. Despre rolul său în perioada ce a precedat debarcarea în Normandia, vezi Gilles Perrault, *Secretul zilei Z*, București, Ed. politică, 1969, p. 194 și urm.
1253. Kirkpatrick, Lyman B., *Captain's Without Eyes: Intelligence Failures in World War II*, Toronto, Macmillan Co., 1969; London, Rupert Hart-Davis, 1970, XIV, 303 p.
Un fost colaborator al C.I.A.-ei (1947—1965), despre cinci mari eșecuri în materie de informații și contrainformații ale conflagrației secolului: 22 iunie 1941, 7 decembrie 1941, Dieppe, Arnhem și Ardeni. Opinia autorului despre rolul spionajului în războiul modern este expusă chiar în prefața cărții: „...Informația adecvată este de o necesitate vitală pentru victorie în luptă” (p. XIV).
1254. Lahousen, general Erwin von: Vezi Charles Wighton and Gunther Peis, *Hitler's Spies and Saboteurs: Based on the German Secret Service War Diary of General...* New York, Holt, 1958, 285 p.
Alte ediții:
 - *Spionii ven-au din infern*, București, Ed. politică, 1971.O relatare antrenantă, pentru marile public, a peripețiilor agenților germani trimiși să spioneze în Anglia, în anii războiului, pe baza informațiilor din *Jurnalul* generalului Lahousen, fost colaborator al lui Canaris și șeful secției a II-a a *Abwehr*-ului.
- 1254 bis. Vezi și mărturiile sale la procesul de la Nürnberg (1945—1946)
- 1254 bis. Vezi și mărturiile sale la procesul de la Nürnberg (1945—1946).
Amințiri ale fostului șef al poliției secrete italiene (perioada de după căderea lui Mussolini — 25 iulie 1943).
1256. Leverkuehn, Paul, *Der geheime Nachrichtendienst der deutsche Wehrmacht im Kriege*, Frankfurt am Main, Verlag für Wehrwesen Bernard und Graefe, 1957, 196 p.; Frankfurt am Main-Bonn, Athenäum-Verlag, 1964, 196 p.
Alte ediții:
 - *German Military Intelligence*, London, Weidenfeld and Nicolson; New York, Praeger, 1954, 216 p.

Un fost ofițer al *Abwehr*-ului despre activitatea serviciului său și a lui Canaris în anii războiului. Detalii despre acțiunile din Orientul Apropiat. Vezi și nr. 635.

- 1256 bis. Idem, *Slujba rezvedki i kontrazvedki*, în „Itoghi vtoroi mirovoi voini”, Moskva, Izd. I.L., 1957, p. 268—286.

Informații și aprecieri referitoare la organizarea spionajului și contraspionajului hitlerist, principalele acțiuni, șefii organismelor (Canaris, Heydrich etc.). Este condamnat Hitler, care a ignorat datele furnizate de *Abwehr* în conducerea ostilităților (p. 278).

1257. Lukin, Alexandr A., *Operația „Săritura lungă”*, în „Veac Nou” (București), nr. 1—5, 1966.

Autorul a fost, în anii războiului, locțiitorul șefului serviciului de informații al detașamentului de partizani comandat de D. H. Medvedev. În această calitate, Lukin s-a preocupat de „infiltrarea” cunoscutului agent sovietic Nikolai Kuznețov (alias Paul Gilbert) în organisme naziste de informații, desfășurând o remarcabilă activitate favorabilă patriei sale. În cazul de față, datorită eforturilor lui „Gilbert”, serviciul sovietic de informații a aflat și preîntîmpinat declanșarea operațiunii „Săritura lungă” montată de naziști la sfîrșitul anului 1943: asasinarea lui Stalin, Churchill și Roosevelt. În cursul conferinței de la Teheran. Despre operațiunea „Săritura lungă”, vezi: Laslo Havas, *Assassin au Sommet. Téhéran 1943*, Paris, Arthaud, 1968, 333 p.

1258. McLahlan, Donald: Vezi nr. 1242.

1259. Mashbir, Sidney F., *I Was an American Spy*, New York, Vantage Press, 1953, 374 p. Rec.: „R. 2-e Guerre”, nr. 32, 1958, p. 92—93 (A. Fournier).

1260. Masterman, [Sir] J. C., *The Double-Cross System in the War of 1939 to 1945*, New Haven-London, Yale University Press, 1972, XIX, 203 p.; New York, Avon Books, 1972, 287 p. + index + 2 anexe.

Se publică faimosul raport *Masterman*, scris în perioada iulie—septembrie 1945, și rămas secret pînă în 1972, referitor la sistemul „double-cross” (agenți dubli), utilizat de unul dintre principalele servicii britanice de informații (*M.I. 5*) în cursul războiului împotriva Germaniei. Din cei aproape 120 de agenți dubli minuiți de *M.I. 5* (secția „B Division”), autorul stăruie asupra acțiunilor desfășurate de „Snow” (primul agent dublu), „Summer”, „Tate”, „Artist”, „Tricycle” (folosit în 1940 și în cursul invaziei din Normandia — p. 91—92, 215), „Jeff”, „Mutt”, „Garbo”, și, în sfîrșit, „Zigzag” (care nu era altul decît Eddy Chapman, „Fritzchen” — denumit de nemți). În anexa 1 sînt expuse datele esențiale ale activității a 39 de agenți dubli utilizați de *M.I. 5*: căile de legătură, sarcinile principale, datele externe ale activității, cauzele încetării activității, observații (ediția americană, p. 190—195).

1261. Miksche, F. O., *Secret Forces*, London, Faber and Faber, 1950, 181 p.

Amintirile unui fost colaborator al serviciului secret al generalului de Gaulle.

1262. Montagu, Ewen, *The Man Who Never Was*, London, Evans, 1953, 144 p.; London, Transworld Press, 1964, XII, 116 p.

Alte ediții:

— *Celovek, kotorogo ne bilo*, Moskva, Voenizdat, 1960, 127 p.

— *L'homme qui n'existait pas*, Paris, Editions „l'ai lu”, 1970, 192 p.

— *L'uomo che non fu mai*, Milano, Longanesi, 1971, 176 p.

Autorul, colaborator al *Biroului 39* din Londra, a pus la cale una dintre cele mai năstrușnice operațiuni de „intoxicare” a germanilor pentru cazul debarcării aliaților în Sicilia — „Mincemeat” („carne tocată”): aruncarea, în largul coastelor Spaniei, a unui cadavru (al „maiorului William Martin”—omul care nu a existat niciodată), avînd asupra-i mai multe documente trucate ce „dezvăluiau” intențiile aliaților de a debarca în Sardinia sau în Grecia. Fotocopii de pe aceste documente au parvenit *Abwehr*-ului, care, nepunînd la îndoială autenticitatea lor, a înștiințat organisme militare superioare că Sardinia și Grecia, iar nu Sicilia, se află printre obiectivele apropiate ale anglo-americanilor. În consecință, la 15 mai 1943, O.K.W.-ul întărea apărarea germană din zonele vizate, ceea ce a înlesnit debarcarea în Sicilia (9—10 iulie 1943).

1263. Montgomery, Hyde, *The Quiet Canadian: The Secret Service Story of Sir William Stephenson*, London, H. Hamilton, 1962, 225 p.; *Room 3603*, New York, Ferrar, Straus, 1963, 257 p.

Alte ediții:

— *Camera 3603*, București, Ed. politică, 1969.

Activitatea *Centrului britanic de coordonare a securității* (B.S.C.), creat de *Intelligence Service* la New York și pus sub conducerea „candidatului liniștit” William

- Stephenson (1941—1946). *B.S.C.*-ul a efectuat un prețios schimb de informații cu *F.B.I.*-ul și *O.S.S.*-ul și a obținut câteva succese remarcabile (procurarea cifrurilor navale ale Italiei și Franței pătăiniste).
Vezi nr. 1264.
1264. Idem, *Cynthia*, New York, Ferrar, Straus and Giroux, 1965, 240 p.
„*Cynthia*” (al cărei nume adevărat a devenit cunoscut la mulți ani după război — Anne Thorpe Pack), în calitate de colaboratoare a *B.S.C.*-ului din New York, a procurat britanicilor cifrurile navale ale Italiei și Franței pătăiniste. Dispunind de cifrul *Supermarinei*, englezii au înfruntat mai lesne flota italiană a lui Iachino în bătălia navală de la Matapan (28 martie 1941).
Vezi nr. 1263.
1265. Moravec, General Frantisek, *Master of Spies. Nhe Memoirs of...*, London, The Bodely Head, 1975, 252 p.
Amintirile șefului serviciului de spionaj cehoslovac (1937—1945).
1266. Morgan, William J., *The O.S.S. and I*, New York, W. W. Norton, 1957, 282 p.
Relatările unui agent al *O.S.S.* care a activat în Rezistența franceză.
Rec.: „*R. 2-e Guerre*”, nr. 44, 1962, p. 98—100 (Marie Granet).
1267. Moyzisch, L. C., *Der Fall Cicero*, Saarbrücken, Press-Verlag, 1949, 208 p.
Alte ediții:
— *L'affaire Ciceron*, Paris, Julliard, 1950, 254 p.
— *Operation Cicero*, London, New York, Wingate; New York, Coward-McCann, 1950, 208 p.
— *Operația „Ciceron”*, Moskva, Voenizdat, 1965.
Moyzisch, „atașat” al ambasadei germane din Ankara, desfășura de fapt o activitate de spionaj în Turcia, în folosul serviciului secret al lui Kaltenbrunner. În perioada octombrie 1943—aprilie 1944 el a cumpărat de la Bazna (alias „Cicero”) prețioasele fotocopii după documentele strict-secrete ale ambasadei britanice în capitala Turciei (vezi nr. 1205).
1268. Naujocks, Alfred: Vezi Günter Peis, *The Man Who Started the War*, London, Odhams Press, 1960, 223 p.
Alte ediții:
— *Naujocks, l'homme qui déclencha la guerre*, Paris, Arthaud, 1961, 257 p.
Pregătirea și înfăptuirea „operațiunii Himmler” — atacul postului de radio german din Gleiwitz (azi Gliwice), de către o echipă a serviciului lui Heydrich condusă de Naujocks —, care a servit drept pretext Reich-ului nazist pentru invadarea Poloniei la 1 septembrie 1939 și declanșarea celui de al doilea război mondial. Lucrarea se întemeiază pe dezbătuirile obținute de autor de la Naujocks, care semnează *prefața* (ediția franceză, p. 11—13).
1269. Newman, Bernard, *Le monde secret de l'espionnage*, Paris, Éditions de la Pensée Moderne, 1963, 269 p.
Un fost colaborator al serviciilor de informații britanice, despre oameni și fapte din domeniul războiului secret între 1939 și 1945.
1270. Nord, Pierre, *Mes camarades sont morts*, 2 vols., Paris, Éditions „J'ai lu”, 1965.
Amintiri despre oameni și fapte pe tărîmul frontului invizibil din Franța între 1940 și 1944. Cartea, datorată unui profesionist al informațiilor și contrainformațiilor, este folosită ca manual de studiu în școlile de specialitate din S.U.A.
1271. Paillote, Paul, *Services Spéciaux (1935—1945)*, Paris, Laffont, 1975, 584 p.
Amintirile unui reputat specialist și colaborator al *Serviciului de informații și contrainformații* francez (ulterior *Biroul V*), după 1939 șeful secției de C. S. militar.
1272. Passy, Colonel [pseudonimul lui André Dewavrin], *Souvenirs*, 3 vols., Monte-Carlo, Raoul Solar, Éditeur, 1947—1948.
Amintirile colonelului Passy, creatorul serviciului de informații și contrainformații al mișcării „Franța liberă” la Londra, devenit ulterior *B.C.R.A.M.*, apoi *B.C.R.A.*, *D.G.S.S.*, *D.G.E.R.* și, în sfîrșit, *S.D.E.C.E.*, (1946), prin cuprinderea celorlalte organisme franceze (fostul *Birou V* etc.). În cursul activității sale în fruntea *Serviciului* (1940—1943), Passy, sfidînd toate regulile „jocului” cunoscute în domeniul războiului secret, a făcut câteva inovații care aveau să stîrnească admirația „specialiștilor”: folosirea, în principal, a *agenților amatori* în misiunile din Franța și recurgerea la sistemul *rețelelor* de informații, ajungîndu-se, în cele din urmă, la

spionajul în masă contra hitleriștilor aflați în metropole. În lucrarea sa, Passy prezintă detalii despre condițiile fondării organizației sale, evoluția și structura ei, principalele acțiuni dirijate pe continent etc., evidențiind, dintre foștii săi agenți, pe Gilbert Renault (alias „colonel Rémy-nr. 1280), care, prin temeritate și rezultate sale remarcabile, s-a impus ca „geniul” B.C.R.A.-ului.

1273. Philby, Kim, *My Silent War*, London, Mac Gibbon and Co., ; New York, Grove Press, 1968, 164 p.

Alte ediții :

— *Ma guerre silencieuse*, Paris, Leffont, 1968, 245 p.

Amințirile unuia dintre „agenții secolului” (1937—1963). Participant la războiul civil din Spania, a început să activeze în cadrul *Intelligence Service*-ului britanic ca agent al Centrului sovietic de informații. În anii războiului mondial, Philby a îndeplinit unele misiuni (Turcia etc.), remarcându-se însă după 1945.

1274. Pinto, Lieutenant-Colonel Oreste, *The Spy and Counterspy Adventures of...*, London, Hodder and Stoughton, 1962, 479 p.

Alte ediții :

— *Ohotnik za špionami*, Moskva, Voenizdat, 1964, 139 p.

Oreste Pinto, „vinătorul de spioni”, a lucrat 30 de ani în domeniul contra-informațiilor, în vremea războiului fiind șeful contraspionajului olandez la Londra. Autorul stăruie asupra a numeroase cazuri rezolvate în cariera sa, inclusiv asupra „celui mai interesant” : prinderea trădătorului „King-Kong”, implicat al operațiunii aliate de la Arnhem (septembrie 1944).

1275. Pünter, Otto, (alias „Pakbo”), *Guerre secrète en pays neutre. Les révélations d'un agent secret sur l'espionnage en Suisse contre le fascisme et Hitler 1930—1945*, Lausanne, Payot, 1967, 298 p.

Alte ediții :

— *Der Anschluss fand nicht statt*, Bern, 1967.

Pünter despre activitatea sa și a rețelei „Rote Drei” a lui Radó (vezi nr. 1276), una din cele mai eficace rețele sovietice de informații din timpul celui de al doilea război mondial

1276. Radó, Sándor, *Dóra jelenti... Visszaemlékezések*, Budapest, Kossuth, Könyvkiadó, 1971, 398 p.

Alte ediții :

— *Sub pseudonimul Dora*, București, Ed. politică, 1974, 511 p.

Amințirile lui Sándor Radó (alias „Dora”, alis „Alex.”), șeful rețelei sovietice de informații din Elveția („Rote Drei”), care în anii 1941—1943 s-a remarcat în mod deosebit prin transmiterea către Centrul din Moscova a zeci și sute de radiograme ce dezvăluiau cu promptitudine și exactitate intențiile militare ale Reich-ului nazist pe frontul de Est, situația economică a Germaniei, pregătirea armelor secrete, raporturile diplomatice ale Berlinului cu diversele state etc. Rețeaua a dispus de agenți bine situați, însă sursa principală de informații a reprezentat-o emigrantul german din Lucerna — Rudolf Roessler (vezi nr. 1286), prin care — pe căi ce nu se cunosc încă — „Rote Drei” recepționa secrete chiar de la O.K.W. În lucrarea sa, Radó, după război profesor de geografie la Universitatea din Budapesta, caută să minimalizeze însemnătatea „sursei Roessler” (p. 263—270). Autorul nu ignoră, după ce se referă la activitatea sa înainte de iunie 1941 și la constituirea rețelei „Rote Drei”, meritele colaboratorilor săi principali : Alexander Foote (vezi nr. 1233), Christian Schneider, Otto Pünter (vezi nr. 1275), Olga Hammel, E. Hammel ș.a. De cel mai mare interes sînt părțile a III-a și a IV-a din lucrare, privitoare la rolul informațiilor primite de Centrul din Elveția în cursul marilor înfruntări de la Moscova (p. 190—203), Stalingrad (p. 293—299) și Kursk (p. 380—390, 405—424).

1277. Reile, Oscar, *Gehime Westfront. Die Abwehr 1935—1945*, München-Wels, Verlag Welsermühl, 1962.

Alte ediții :

— *L'Abwehr, le contre-espionnage allemand en France*, Paris, Éditions France-Empire, 1970, 318 p.

Autorul, deopotrivă memorialist și istoric, insistă asupra acțiunilor *Abwehr*-ului în Vest (îndeosebi în Franța), la care a participat activ în 1940—1944.

Vezi și nos. 1278—1279.

1278. Idem, *Geheime Ostfront. Die deutsche Abwehr im Osten, 1921—1945*, München-Wels, Verlag Welsermühl, 1963, 475 p.

1279. Idem, *Treff Lutetia Paris. (Des Kampf der Geheimdienst im westlichen Operationsgebiet, in England und Nordafrika, 1939—1945). Im „Dienst“ Gebheus 1949—1961*, München, Verlag Welsemühl, 1973, 416 p.
Rec.: „R. 2-e Guerre”, nr. 101, 1976, p. 112—116 (L. Papeleux).
1280. Rémy, Colonel [pseudonimul lui Gilbert Renault], *Mémoires d'un agent secret de la France Libre. juin 1940—juin 1942*, Paris, Éditions „Aux trois couleurs”, 1946, 552 p.; Paris, Éditions France-Empire, 1959, 616 p. (ed. definitivă).
Alte ediții:
— *Portrait of a Spy*, London, Barker; New York, Roy, 1955, 224 p.
Memoriile „agentului secret nr. 1” al Biroului colonelului Passy (vezi nr. 1272). Fost agent de asigurări, regizor de filme, Renault a fugit în Anglia după ocuparea Franței de naști. Ajuns la Londra, a aderat imediat la mișcarea generalului de Gaulle, cerind să fie primit în serviciul său de informații. Acceptat, cercetat de *Intelligence Service*, inițiat în tainele folosirii codurilor secrete, în august 1940 a fost primul agent trimis de Biroul lui Passy—prin Portugalia și Spania—in Franța (ediția originală, p. 63—64; ediția definitivă, p. 69—70), unde, la începutul anului 1941, avea să înregistreze primele mari succese: stabilirea legăturii radio cu Londra și constituirea celei dintii „rețele” de spionaj. Prin agenții săi, Rémy a ținut sub observație permanentă principalele puncte strategice germane din Franța. După ce a efectuat pentru misiuni în Franța (1940—1942), Rémy a fost citat în ordinul din 1 februarie 1943 al generalului de Gaulle către Forțele Franceze Libere: „Ofițer de mare curaj fizic și moral fără egal. În decursul a patru misiuni deosebit de periculoase a pus pe picioare și a dezvoltat o rețea secretă care a furnizat cauzei aliate informații de primă importanță...” După război, Rémy a publicat extrem de numeroase lucrări privind „bătălia pentru secrete” din cursul anilor 1939—1945 (vezi nos. 1281—1285).
1280. bis. Idem, *Mémoires d'un agent Secret de la France Libre*, 3 vols., Paris, Éditions France-Empire, 1959—1961; *On m'appelait Rémy*, 3 vols., Paris, Perrin, 1967—1968, Vol. I: iunie 1940 — iunie 1942.
Vol. II: iunie 1942 — iunie 1943.
Vol. III: noiembrie 1943—1944.
1281. Idem, *La ligne de démarcation*, 7 vols., Paris, Perrin, 1964—1967.
Notele lui Rémy din cursul anilor 1940—1943.
1282. Idem, *Comment devenir agent secret*, Paris, A. Michel, 1963, 223 p.
1283. Idem, *Réseaux d'ombres*, Paris, A. Michel, 1969, 346 p.
1284. Idem, *Dans l'ombre dui Maréchal*, Paris, Presses de la Cité, 1971, 279 p.
1285. Idem, *Le réfractaires*, Paris, Perrin, 1971, 288 p.
1286. [Roessler, Rudolf]: Vezi Pierre Accoce et Pierre Quet, *La guerre a été gagnée en Suisse. L'affaire Roessler*, Paris, Perrin, 1966, 319 p.
Roessler (alias „Lucie”), „spionul de birou”, a fost sursa de informații numărul unu a rețelei sovietice „Rote Drei” din Elveția, în perioada 1940—1944. Amănuntele pe care el le-a comunicat oamenilor lui Radó (vezi nr. 1276) proveneau din cea mai înaltă sursă nazistă: însuși Comandamentul Suprem al *Wehrmacht*-ului (O.K.W.). Enigma ce mai stăruie constă în identificarea contactelor sale la asemenea nivel. S-au avansat diverse nume — a cinci generali de la O.K.W., prieteni ai lui Roessler încă din cursul primului război mondial și antinaziști convingși —, dar ipoteza nu a conving. În memoriile sale, Radó, care ani de zile a beneficiat de serviciile lui Roessler, afirma cit se poate de clar că „secretul” său a rămas „nedescoperit pînă azi”, că „enigma lui Lucy a rămas nedezlegată” (vezi nr. 1276) p. 501—502). În ce ne privește, ne îngăduim, în baza investigațiilor personale, să avansăm ipoteza că Roessler a fost „aprovizionat” cu informații din cele mai exacte nu de către colegii săi de la O.K.W., ci de către britanici, prin intermediul unui agent ceh din Elveția, care recolta secretele militare germane cu ajutorul mașinii „Enigma” (vezi nos. 1207 și 1309).
- Cartea lui Accoce și Quet, apărută la atîția ani după amnitiirile lui Foote sau Flicke, care au impus atenției activitatea rețelei „Rote Drei”, conține numeroase și mari inadvertențe. Cu toate acestea, lucrarea are marele merit că, exagerînd — adesea nepermis — realitățile, a sfidat pe cei implicați în evenimentele dn anii războiului sau pe specialiști, care, urmărind să elucideze lucrurile, au venit cu contribuții prețioase la istoria rețelei „Rote Drei”, în general, la „cazul Roessler”, în special. Nu întîm-

plător, în anul imediat următor, a vorbit Otto Pünter, iar în 1971 însuși Radó. Pe marginea „afacerii Roessler”, vezi însă și lucrarea excelentă a istoricului vest-german Wilhelm von Schramm *Les espions ont-ils gagné la guerre? (La lutte des services secrets en Europe)*, Paris, Stock, 1969, 284 p. (traducere după originalul german: *Verrat im Zweiten Weltkrieg*, Düsseldorf-Wien, Econ-Verlag, 1967).

1287. Samson, A. W., *I Spied Spies*, London, Harrap, 1965, 271 p.

Alte ediții :

— *J'espionnais les espions*, Paris, Presses de la Cité, 1966, 251 p.

Activitatea unui colaborator al serviciilor secrete britanice (Egipt, 1940—1942), care, între altele, l-a capturat pe Eppler (vezi nr. 1226).

1288. Schellenberg, Walter, *The Schellenberg Memoirs. A Record of the Nazi Secret Service*, Edited and translated by Louis Hagen, London, A. Deutsch, 1956, 479 p.

Alte ediții :

— *La Chef du contre-espionnage nazi parle (1933—1945)*, Paris, Julliard, 1957, 514 p.

Memoriile unuia dintre „așii” spionajului politic nazist : colaborator apropiat al lui Heydrich, după ce acesta a reunit — în septembrie 1939 — serviciile Siguranței Reich-ului într-un organism central (*R.S.H.A.*), Schellenberg a ascensionat rapid în cadrul biroului (Amt) al VI-lea : *S.D.—VI* sau *S.D.—Ausland* (extern), la conducerea căruia s-a aflat în perioada iunie 1941 — mai 1945. Între *S.D.VI* și *Abwehr* a dăinuit un conflict de competență, dat fiind că cele două servicii — în ciuda unor acorduri încheiate — nu au ajuns să-și delimiteze cu strictețe sferile de activitate în domeniul spionajului extern. În cele din urmă (februarie 1944) a triumfat Schellenberg, *S.D.VI* înglobând în structura sa — sub denumirea de *Birou militar* (Amt Mil) — fostul *Abwehr*.

Memoriile lui Schellenberg au apărut inițial în limba engleză ; după unele opinii (H. R. Trevor-Roper ș.a.), notele lui Schellenberg au fost prelucrate în vederea tipăririi, după moartea autorului, de un ziarist german. Lucrarea este interesantă, dar nu excelează prin destăinuirii deosebite : faptele din ajunul războiului ocupă circa 50 p., apoi Schellenberg se referă mai ales la incidentul de a Venlo (vezi nr. 1208), complotul din noiembrie 1939, operațiunea „Leul de mare” (ediția franceză, p. 117 și urm.), pregătirea invaziei contra U.R.S.S. (p. 166 și urm.), cazul Sorge (p. 185 și urm.), cazul Hess (p. 212 și urm.), războiul din Est (p. 218 și urm.), preludiul atacului nipon din Hawaii (p. 290 și urm.), acțiuni de diversiune în spațiile frontului sovietic (p. 335 și urm.), uciderea lui Heydrich (p. 363 și urm.), negocierile de pace separată (p. 376 și urm.), declinul amiralului Canaris și al *Abwehr*-ului (p. 439 și urm.) și sondajele de pace din 1945 (p. 473 și urm.). Rec. : „*R.2e : Guerre*”, nr. 36, 1959, p. 111—112 (A. Fournier).

1289. Schulze-Holthus, Bernhard, *Frührot in Iran, Abenteuer in deutschen Geheimdienst*, Esslingen, 1952.

Alte ediții :

— *Daybreak in Iran : A Story of the German Intelligence Service*, London, Staples Press, 1954, 319 p.

Amintirile unui agent german care a acționat în Iran, participând, între altele, la operațiunea „Săritura lungă” — asasinarea lui Stalin, Churchill și Roosevelt în cursul conferinței din noiembrie-decembrie 1943 (vezi și nr. 1257).

1290. Senise, Carmine, *Quando ero Capo della polizia 1940—1943*, Roma, 1946.

Amintirile fostului șef al poliției fasciste italiene.

1291. Sergueiev, Lily, *Seule face à l'Abwehr*, Paris, Favard, 1966, 285 p.

Jurnalul unei agente duble (23 noiembrie 1940 — iunie 1947). După ce a lucrat timp de doi ani pentru germani, în 1943 este trimisă în misiune la Londra, unde-și oferă serviciile organismelor britanice de informații. Cu acordul *Intelligence Service*-ului, a menținut contactele cu nemții, fapt ce i-a îngăduit — în primăvara anului 1944 — să-i „intoxice” în legătură cu pregătirea debarcării aliate în Normandia.

1292. Skorzeny, Otto, *Secret Missions : War Memoirs of the Most Dangerous Man in Europe*, New York, Dutton, 1950, 256 p. ; *Skorzeny's Special Missions*, London, Hale, 1957, 221 p.

— *Missions secrètes*, Paris, Flammarion, 1950, 253 p.

Memoriile șefului grupeii „S” (sabotaje) — din cadrul lui *S.D.VI*. (1943—1945) austriacul Otto Skorzeny. Apreciat în mod special de către Hitler, după răpirile sen-

zaționale pe care le-a dirijat (Mussolini și Horthy), colonelul Skorzeny, mercenar de profesie, era folosit de naziști pentru unele misiuni criminale extrem de dificile. Dintre loviturile puse la cale, Skorzeny insistă asupra celor soldate cu succes (vezi „eliberarea” ducelui — ediția franceză, p. 34—105) și-și justifică eșecurile. După terminarea războiului — în cursul căruia autorul crede că nu și-a făcut decît „datoria” (p. 252) —, Skorzeny s-a predat americanilor, stabilindu-se apoi în Spania.

Vezi nr. 1293.

1293. Idem, *Lebe gefährlich*, Niederpleis bei Seigburg, Ring Verlag, 1962, 290 p.

1294. Idem, *La guerre inconnue*, Paris, A. Michel, 1975, 443 p.

O ediție ce se pretinde „cvasidefinitivă” —, versiunea lui Saint-Paulien — a memoriilor lui Skorzeny.

1295. Sorge, Richard : Despre activitatea lui Richard Sorge (alias „Ramsay”), supranumit pe drept cuvînt „spionul secolului”, s-a tipărit o literatură extrem de bogată (vezi nr. 1295 bis), care, fără excepție, evidențiază calitățile remarcabile ale agentului secret și, deopotrivă, ale luptătorului antifascist. În anii 1933—1941, Sorge a condus o vastă rețea de informații în Japonia, rețea ce s-a dovedit deosebit de efecace în primii ani ai războiului mondial (respectiv 1939—1941), știrile culese de „Ramsay” și tovarășii săi îngăduind Centrului sovietic să ofere Comandamentului Armatei Roșii temeiurile pentru organizarea rezistenței și, apoi, a contraofensivei din zona Moscovei, unde, de la începutul celui de al doilea război mondial, *Wehrmacht*-ul a înregistrat cel dintîi eșec pe frontul terestru. Din nefericire, încă înainte de victoria de la Moscova, Sorge și colaboratorii săi au fost descoperiți și arestați de poliția secretă niponă (octombrie 1941), fiind anchetați, judecați și condamnați. Sorge însuși a fost executat la 7 noiembrie 1944. Actele procesului grupului Ramsay, precum și „notele” (în două redactări) lui Sorge au fost tipărite la mulți ani după război, la Tokyo, într-o colecție purtînd titlul *Materiale pentru istoria contemporană* (primele trei volume). Pentru examinarea „cazului Sorge”, respectiva lucrare este fundamentală.

— Obi Toshito (ed.), *Gendaishi Shiryō, Zoruge Jiken*, 3 vols., Tokyo, Misuzu Shobo, 1962.

Materialele de bază incluse în respectivele volume au fost traduse în limba rusă și sînt, deci, mai lesne accesibile cititorului :

— *Delo R. Sorge*, în „Mejdunarodnaia jizn”, nr. 4, 1965 ; nr. 6, 1965.

1295 bis. Idem. Lucrări despre Richard Sorge :

— F.-W. Deakin, G.-R. Storry, *The Case of Richard Sorge*, London, Chatto and Windus, 1966, 373 p. Vezi și traducerea franceză :

— *Le cas Sorge*, Paris, Laffont, 1967, 415 p.

Este cea mai bună lucrare despre Sorge.

— Chalmers Johnson, *An Instance of Treason: Ozaki Hctsumi and the Sorge Spy Ring*, Stanford, Stanford University Press, 1964.

— Hans Otto Meissner, *Kto vi, doktor Sorge?*, Moskva, Voenizdat, 1964, 154 p. (traducere din limba germană).

— Hanako Ishii, *At wo subeta Ningen Zoruge*, Tokyo, Masu Shobo, 1951.

În traducere : „Toată dragostea mea pentru Sorge”. Amintirile colaboratoarei și prietenei lui „Ramsay”.

— Hotsuki Ozaki, *Zoruge Jiken*, Tokyo, Chuo Koron Sha, 1963.

— I. M. Korolkov, *Celovek, dlia kotorogo ne bilo tain*, Moskva, Sovetskaja Rossia, 1970, 225 p.

1296. Spiro, Edward [E. H. Cookridge], *Secret of the British Secret Service: Behind the Scenes of the Work of British Counterespionage During the War*, London, Low, Marston, 1948, 216 p.

Secrete ale spionajului britanic dezvăluite de unul dintre colaboratorii săi, devenit după război autorul a numeroase cărți privind „bătălia pentru secrete”.

1297. Stead, Philip John, *Second Bureau*, London, Evans Brothers, 1959, 212 p.

Alte ediții :

— *Le Deuxième Bureau sous l'occupation*, Paris, Fayard, 1966, 239 p.

Un specialist britanic despre evoluția organizației lui Rivet (din mai 1940 — *Biroul V*, anterior : *Serviciul de informații și contraspionaj* — S.R. — care nu trebuie confundat cu *Biroul II* francez) în anii ocupației și ai regimului de la Vichy.

Rec. : „R.2e Guerre”, nr. 39, 1960, p. 35—37 (H. Michel).

1298. Ströbinger, Rudolf, *L'espion aux trois visages*, Paris, Casterman, 1968, 229 p.

1299. Strong, Sir Kenneth, *Intelligence at the Top. The Recollections of an Intelligence Officer*, London, Cassell, 1968, 271 p.
 În 1944—1945, general-maior Strong a fost șeful serviciului de informații al Corpului Expediționar Aliat, comandat de Eisenhower.
- 1299 bis. Idem, *Men of Intelligence. A Study of the Roles and Decisions of Chiefs of Intelligence from World War I to the Present Day*, London, Cassell, 1970, XIV, 183 p.
1300. Sweet-Escott, Bickham, *Baker Street Irregular*, London, Methuen, 1956, 278 p.
 Alte ediții:
 — *Services Secrets*, Paris, Presses de la Cité, 1966, 287 p.
 Agent al S.O.E. în Orientul Mijlociu, Europa, Birmania.
1301. Theobald, Admiral Robert A., *The Final Secret of Pearl Harbor*, New York, Devin Adair, 1954, 220 p.
 Alte ediții:
 — *Le Secret de Pearl Harbour (7 décembre 1941)*, Paris, Payot, 1955, 159 p.
 Un examen temeinic al mesajelor nipone (magic) interceptate de americani cu ajutorul „mașinii purpurii”, din septembrie 1940 și până în decembrie 1941, examen din care rezultă că știrile despre intențiile Japoniei de a ataca baza navală a S.U.A. din Hawaii erau arit de evidente încât catastrofa ce a survenit, la 7 decembrie 1941, nu se poate explica decât prin faptul că președintele Roosevelt personal a lăsat ca situația să evolueze în modul cunoscut, pentru a afla pretextul necesar implicării S.U.A. în război alături de Anglia și U.R.S.S. Lucrarea este prefăcută de către doi militari implicați nemijlocit în evenimentele din 1941: contraamiralul H. E. Kimmel și amiralul W. F. Halsey.
1302. Thorpe, Elliott R., *East Wind, Rain. The Intimate Account of an Intelligence Officer in the Pacific, 1939—1949*, Boston, Gambit, 1969, XXII, 307 p.
1303. Tompkins, Peter, *A Spy in Rome*, New York, Simon and Schuster; London, Weidenfeld and Nicolson, 1962, 347 p.
 Jurnalul unui spion american aflat în mișcare în capitala italiană.
1304. Trepper, Leopold, *Le grand jeu* (texte directement écrit en français par l'auteur, avec la collaboration de Patrick Rotman), Paris, A. Michel, 1975, 418 p.
 Memoriile unuia dintre cei mai mari agenți ai celui de al II-lea război mondial, organizatorul și conducătorul rețelei sovietice de informații „Orchestra roșie” (Germania, Franța, Belgia, Olanda). Trepper este foarte bine cunoscut și sub nume-roasele pseudonime pe care le-a purtat în anii războiului: „Otto”, „Eddy”, „Général”, „Oncle”, „Gilbert” și, mai ales, „Marele șef” (le grand chef). Pentru combaterea rețelei „Orchestra roșie” (*Rote Kapelle*), care ar fi „costat” *Wehrmacht*-ul — după aprecierea lui Canaris — 200.000 soldați germani în Est — *Abwehr*-ul și *S.D.*-ul și-au unit forțele (1942). Despre activitatea rețelei lui Trepper, vezi lucrarea fundamentală a lui Gilles Perrault (*L'Orchestre rouge*, Paris, Fayard, 1967, 576 p.), realizată în baza unei ample anchete internaționale și a relatărilor „marelui șef”.
1305. Unterberg-Gibhardt, Fritz și J. Abtev: Vezi nr. 1199.
1306. Vornécourt, Philippe de, *Who Lived to See the Day: France in Arms, 1940—1945*, London, Hutchinson, 1961, 288 p.; *An Army of Amateurs*, Garden City, Doubleday, 1961, 307 p.
 Amintirile unuia dintre cei mai eficași agenți ai S.O.E. în Franța. Despre rolul său în cazul „Pisicii”, vezi nr. 1215.
1307. Whitwell, John, *British Agent*, London, W. Kimber, 1966, 224 p.
 Amintirile unui agent secret care a acționat în diverse țări europene, în ajunul războiului mondial.
1308. Willoughby, General Charles A., *Shanghai Conspiracy: The Sorge Spy Ring*, New York, E. P. Dullin and Co., 1952.
 Fostul șef al serviciului de informații al generalului MacArthur despre „cazul Sorge”.
1309. Winterbotham, F. W., *The Ultra-Secret*, London, Weidenfeld and Nicolson, 1974; New York, Harper and Row, XLV, 199 p.
 Alte ediții:
 — *Ultra*, Paris, Laffont, 1976, 237 p.
 Cea dintâi mărturie britanică de după război despre „afacerea Enigma”, adu-ă de către cel care a condus întreaga operațiune.

1310. Zacharias, Ellis M., *Secret Missions: The Story of An Intelligence Officer*, New York, Putnam, 1946, 433 p.
 Alte ediții :
 — *Sekretniie misii. Zapiski ofitiera razvedciki*, Moskva, Voenizdat, 1959, 471 p.
 Din activitatea unui colaborator al serviciilor americane de informații și contrainformații (1920—1945), specializat mai ales în problemele Pacificului și ale Extremului Orient. În 1942—1943, Zacharias a ajuns locuitorul șefului spionajului naval de la Washington. Vezi deosebi informațiile referitoare la raidul de la Pearl Harbor (p. 291—324).

G. 7. CRIMINALII DE RĂZBOI NAZIȘTI

1311. Bormann, Martin : vezi nos. 1132—1135.
 1312. Eichmann, Adolf : Vezi Henri Ludwig, *Io sono Adolf Eichmann*, Milano, Sugar, 1961, 252 p.
 1313. Idem, *Eichmann par Eichmann*, Texte établis par Pierre Joffray et Karin Königseder, Paris, Grasset, 1970, 529 p.
 1314. Frank, Hans, *Hans Frank's Diary*, Ed. by S. Piatrowski, Warszawa, PWH, 1961, 320 p.
 Jurnalul șefului Guvernământului general nazist în Polonia.
 1314 bis. Idem, *Das Diensttagebuch des deutschen Generalgouverneur in Polen 1939 bis 1945*, Stuttgart, Deutsche Verlagsanstalt, 1975, 1227 p.
 Ed. W. Präg, W. Jachmeyer.
 1315. Goebbels, Joseph : vezi nr. 655.
 1316. Hess, Rudolf : vezi nr. 660.
 1317. Hitler, Adolf : vezi nos. 662—676.
 1318. Hoess, Rudolf, *Kommandant in Auschwitz: Autobiographische Aufzeichnungen von...*, Stuttgart, Deutsche Verlagsanstalt, 1958, 184 p.
 Introducere și comentarii : Martin Broszat.
 Alte ediții :
 — *Le commandant d'Auschwitz parle*, Paris, Julliard, 1959, 256 p.
 — *Commandant of Auschwitz: Autobiography*, Cleveland, World Publishing Co., 1960, 285 p.
 — *Wspomnienia Rudolfa Hössa*, ed. a 3-a, Warszawa, W. P., 1965, 374 p.
 Rec. : „R. 2e Guerre”, nr. 40, 1960, p. 79—81 (Olga Wormser).
 1319. Jodl, Alfred : vezi nr. 862.
 1320. Keitel, Wilhelm : vezi nr. 867.
 1321. Ribbentrop, Joachim von : vezi nr. 1095.
 1322. Rosenberg, Alfred, *Das politische Tagebuch Alfred Rosenbergs aus den Jahren 1934—1935 und 1939—1940*, Göttingen, Musterschmidt-Verlag, 1950 ; München, 1964, 266 p.
 Ed. Hans-Günther Seraphim.
 Rec. : „R. 2e Guerre”, nr. 72, 1968, p. 129—131 (Pierre Angel).
 1323. Idem, *Letzte Aufzeichnungen*, Göttingen, Plesse Verlag, 1955, 343 p.
 Rec. „R. 2e Guerre”, nr. 32, 1958, p. 66—68 (Jean Sigman).
 1324. Schirach, Baldur von, *Ich glaubte an Hitler*, Hamburg, Mosaik Verlag, 1967, 368 p.
 Alte ediții :
 — *J'ai cru en Hitler*, Paris, Favard, 1968, 313 p.
 Rec. : „R. 2e Guerre”, nr. 78, 1970, p. 96—100 (Pierre Angel).
 1325. Stroop, Jürgen, *The Report of..., Concerning the Uprising in the Ghetto of Warsaw and the Liquidation of the Jewish Residential Area*, Warsaw, Jewish Historical Institute, 1958, 123 p.

G. 8. ALTE LUCRĂRI CU CARACTER MEMORIALISTIC

1326. Alliluyeva, Svetlana, *Twenty Letters to a Friend*, New York, Harper ; London, Hutchinson, 1967, 256 p.
 Alte ediții :

- *Vingt lettres à un ami*, Paris, Éditions du Seuil-Éditions Pierre Charon, 1967, 253 p.
- Pentru perioada războiului, vezi scrisorile 15—17 (ediția franceză, p. 179—200).
1327. Bardoux, Jacques, *Un témoin de la Troisième, III: Septembre 1939 — juin 1940*, Paris, Fayard, 1967.
1328. Barman, Thomas, *Diplomatic Correspondent*, London, H. Hamilton, 1968, XIV, 273 p.
In anii războiului, în Africa de nord, la Cairo și Moscova (p. 97—132).
1329. Baur, Flugkapitän Hans, *Ich flug die Machtigsten der Erde*, Kempton, A. Pröpster, 1956, 327 p.
Alte ediții:
— *J'étais le pilote de Hitler*, Paris, Éditions Franco-Empire, 1957, 317 p.
Rec.: „R. 2e Guerre”, nr. 35, 1959, p. 104—105 (R. Jouan).
1330. Bellini, Fulvio, *La verità sulla morte di Benito Mussolini. Rivelazione di un ex-partigiano comunista. Fu Aldo Lampredi ad uccidere Mussolini*, în „Tempo” (Roma), 24 și 25 mai 1957, p. 1, 9.
„Ducele” ar fi fost executat de un anume „Guido”, iar nu de „colonelul Valerio” (W. Audisio).
1331. Bernadotte of Wisborg, Greve Folke, *Instead of Arms: Autobiographical Notes*, Stockholm-New York, Bonnier, 1948, 228 p.
1332. Idem, *The Curtain Falls: The Last Days of the Third Reich*, New York, Knopf, 1945, 154 p.
Alte ediții:
— *La Fin. Mes négociations humanitaires en Allemagne au printemps 1945 et leurs conséquences politiques*, Lausanne, J. Marguerat, Éditeur, 1945, 141 p.
Negocieri cu Himmler și Schellenberg.
1333. Bibescu, Martha, *Jurnal politic. Ianuarie 1939 — ianuarie 1941*, Ed. de Cristian Popisteanu și N. Minei, București, Ed. politică, 1919, 239 p.
1334. Bidault, Suzanne, *Souvenirs de guerre et d'occupations*, Paris, La Table Ronde, 1973, 259 p.
1335. Bizardel, Y., *Sous l'occupation. Souvenirs d'un conservateur de musée (1940—1944)*, Paris, Calmann — Lévy, 1964, 260 p.
1336. Blairy, Jean, *Crépuscule Danubien. Yougoslavie-Roumanie*, Paris, Plon, 1946, 242 p.
1337. Blond, Georges, *L'Angleterre en guerre. Récit d'un marin français*, Paris, Éd. B. Grasset, 1971, 216 p.
1338. Boldt, Gerhard, *Die letzten Tage der Reichskanzlei*, Hamburg, Rowohlt, 1947.
Alte ediții:
— *La fin de Hitler*, Paris, Corrèa, 1949.
1338. bis. Idem, *Hitler. letzten Tage*, Frankfurt am Main Ullstein Verlag, 1973, 206 p.
Alte ediții:
— *Les dix dernières jours d'Hitler*, Paris, Buchet-Chestel, 1973, 221 p.
Fostul șofer al lui Hitler despre ultimele zile ale Reich-ului nazist.
1339. Bor, P., *Gespräche mit Halder*, Wiesbaden, Limes, 1950.
1340. Bourget, Pierre, *Témoignages inédits sur le maréchal Pétain*, Paris, Fayard, 1962.
1341. Boveri, Margret, *Wir lügen alle. Eine Hauptstadtzeitung unter Hitler*, Freiburg im Breisgau, 1965, 744 p.
Amintirile unei ziariste.
1342. Braun [Hitler], Eva: *Correspondența și jurnalul au fost editate de Werner Maser* (vezi nr. 672).
1343. Castilho, Catherine de, *Mon père était Rémy*, Paris, Éditions France-Empire, 1970, 296 p.
1344. Clark, Ronald W., *Tizard*, London, Methuen, 1965, XX, 458 p.
Memoriile inventatorului radarului, descoperire științifică care a jucat un rol decisiv în vremea războiului.
1345. Cocea, N. D., *Jurnal*, București, Ed. politică, 1970, 221 p.
1 septembrie 1939 — 7 noiembrie 1942.
1346. Cocke, Alistair, *General Eisenhower on the Military Churchill. A conversation with...*, Ed. by James Nelson, New York, W. W. Norton, 1970, 96 p.
1347. Crisolini, Rosetta Riccio: *Vezi nr. 1389.*
1348. Dahlerus, Johan B. E., *The Last Attempt*, Londra, Hutchinson, 1948, 134 p.
Intervențiile unui industriaș suedez, prieten al lui Goering, pentru salvarea păcii în ultima decadă a lunii august 1939.

1349. Eatherly, Claude, *Avoir détruit Hiroshima. Correspondance de..., le pilote d'Hiroshima, avec Gunther Anders*, Paris, Laffont, 1962, 240 p.
1350. Ehrenbourg, Ilya G., *Cent lettres*, Moscou, Ed. en langues étrangères, 1945.
1351. Idem, *The War; 1941—1945* Cleveland, World Publ. Co., 1964, 198 p.
1352. Elser, J. G., *Autobiographie eines Attentäters. J. G. Elser. Aussage zum Anschlag im Bürgerbräukeller*, Stuttgart, Deutsche Verlansanstalt, 1970, 160 p.
Elser a fost implicat în atentatul din 8 noiembrie 1939 contra lui Hitler.
1353. Fadeev, A. A., *Leningrad in the Days of the Blockade*, London — New York, Hutchinson, 1946, 104 p.
1354. Falla, F. W., *The Silent War*, London, Frewin, 1967, 223 p.
Ocupația în insulele din Canal Quesnay „Guersnay”, 1940—1944.
1355. Frederix, Pierre, *La millième année*, Paris, Gallimard, 1965, 288 p.
Prăbușirea Reich-ului nazist văzută de un corresponsent francez al agenției „France-Presse”.
1356. Fristsch — Estrangin, Guy, *New York entre de Gaulle et Pétain. Les Français aux Etats — Unis de 1940 à 1946*, Paris, La Table Ronde, 1969, 246 p.
Rec.: „R.2e Guerre”, nr. 81, 1971, p. 128—130 (André Kaspi).
1357. Galtier — Boissière, Jean, *Sub ocupație și după eliberare. (Mon journal pendant l'occupation et depuis la libération)*, București, Ed. „Cultura națională”, 1947, 436 p.
7 iulie 1940 — 28 iulie 1945.
Vezi nr. 736.
1358. Idem, *Mémoires d'un Parisien*, III, Paris, Denoël, 1963, 408 p.
1938—1945.
1359. Gilbert, Gustav M., *Nuremberg Diary*, New York, Farrar, Straus, 1947, 471 p.; London, Eyre and Spottiswoode, 1948.
1360. Goering, Emmy, *Goering*, Paris, Presses de la Cité, 1963, 312 p.
1361. Graur, Nicușor, *În preajma altei lumi...*, București, Ed. S.A.R.E.C., 1946.
1362. Grenier, Fernand, *Journal de la drôle de guerre (Septembre 1939 — Juillet 1940)*, Paris, Éditions Sociales, 1969 269 p.
1363. Grossman, Vassili, *Années de guerre (1941—1945)*, Moscou, 1946, 466 p.
1364. Guibon, Georges, *Témoin du 19 août 1942. Journal d'un Dieppois*, Dieppe, Éditions des Informations dieppoises, 1967, 30 p.
Relatările unui martor ocular al raidului aliat de la Dieppe.
1365. Hachiya, Michihiko, *Hiroshima Diary, The Journal of a Japanese Physician*. August 6. September 30, 1945, Chapell Hill, The University of North Carolina Press, 1955, 238 p.; London, Victor Gollancz, 1955, 256 p.
1366. Heinkel, Ernst, *Storm Life. Memoirs of a Pioneer of the Air Age*, Ed. by Jurgen Thorwold, New York, Dutton, 1956, 256 p.
Amintirile constructorului de avioane german.
1367. Hitler, Paula, *Mio fratello Adolfo*, in „Tempo” (Milano), 26 mai 1959, p. 72—76.
1368. Hoffmann, Heinrich, *Hitler Was My Friend*, London, Burke, 1955, 256 p.
1369. Isorni, Jacques, *Pour dire et juger*, Paris, La Table Ronde, 1968.
Apărătorul mareșalului Pétain la procesul din 1945.
1370. Jouvenel, Bertrand de, *Vingt ans d'erreurs diplomatiques*, Paris, Éditions Hier et Aujourd'hui, 1947, 405 p.
1371. Idem, *La dernière année. Choses vues de Munich à la guerre*, Bruxelles-Paris, La Diffusion du livre, 1947, 309 p.
1372. Kraminov, D., *Pravda o vtorom fronte. Zapiski voenngo kortespondenta*, Moskva, 1947; Moskva, Soțekghiz, 1958, 243 p.; Moskva, Izd.
Lit. na inostr. jaz., 1961, 264 p.
Alte ediții:
— *Al doilea front*, București, Cartea rusă, 1948, 205 p.
Însemnările unui ziarist sovietic despre operațiunile din Vest (6 iunie 1944 — mai 1945).
1373. Krock, Arthur, *Memoirs*, New York, Funk and Wagnalls, 1968.
Memoriile unui cunoscut ziarist american.
1374. Lavergne B., *Munich et mes impressions de Tchecoslovaquie*, în „Année politique et économique” (Paris), 1959, janvier-février, nr. 147, p. 12—20.
1375. Lefebvre, Jacques — Henri, „39—40”. *S uvenirs d'un correspondant de guerre*, Paris, Durassié 1968, 224.

1376. Legg, F., *War Correspondent*, Adelaide, Rigby, 1964, 265 p.
Relatările unui corespondent de presă australian (1943—1944).
1377. Linbergh, Charles A., *Journal du temps de guerre*, Paris, A. Michel, 1973, 540 p.
1378. Lockhart, Sir Robert H. B., *Jan Musaryk. A Personal Memoir*, New York, Philosophical Library, 1951, 80 p.
1379. Loiseau, Yvan, *Souvenirs et témoignages... Un témoin naturel et quotidien du gouvernement de Vichy. 1940—1945*, Moulins, Éditions des Cahiers Bourbonnais, 1974, 280 p.
1380. Loveday, Arthur, F., *Spain 1923—1948. Civil War and World War*, London, A. Boswell, 1949, XVII, 286 p.
Însemnările unui om de afaceri britanic.
1381. Ludwig, Emil, *Colloqui con Mussolini*, Verona, Mondadori, 1965, 222 p.
Lucrarea, cuprinzând interviurile luate „duclei” fascist în martie — aprilie 1932, s-a bucurat înainte de război de o foarte bună primire.
1382. Macrae, R. Stuart, *Winston Churchill's Toyshop*, Kington, The Roundwood Press, 1971, VIII, 228 p.
1383. McLean, Fitzroy, *Eastern Approaches*, London, J. Cape, 1949, 543 p.
Alte ediții:
— *Diplomate et franc-tireur*, Paris, Gallimard, 1951, 477p.
Un tânăr diplomat britanic trimis în misiune la partizanii lui Tito (1943—1944).
1384. Idem, *The Balkan War*, London, 1965.
Alte ediții:
— *Vojna na Balkanu*, Ljubljana, „Borec”, 1968, 279 p.
Relatarea evenimentelor din Iugoslavia.
1385. Markham, Reuben H., *Rumania Under the Soviet Yoke*, Boston, Meador, 1949, 601 p.
Însemnările corespondentului lui „Christien Science Monitor”, aflat în România după război.
1386. McCormick, A.O.H., *Vatican Journal 1921—1954*, New York, Farrar, Straus and Cudahy, 1957, XVII, 238 p.
Corespondentul lui „New York Times” în cetatea Vaticanului.
1387. Meincke, Friedrich, *Die deutsche Katastrophe*, Wiesbaden, 1947, 180 p.
Alte ediții:
— *The German Catastrophe*, Cambridge (Mass.), Harvard University Press, 1950, 121 p.
Însemnările reputatului istoric german despre catastrofa din 1945.
1388. Mortureux de Faudeas, A., *Nos amis Roumains au fil des ans*, Menton, Librairie Centrale, 1971, 280 p.
Anii 1914—1918 și, îndeosebi, 1940—1945.
1389. Mussolini, Edwige, *Mio fratello Benito. Memorie raccolte e trascritte da Rosetta Ricci Cristolini*, Firenze, La Fenice, 1957, IV, 244 p.
1390. Mussolini, Rachele, *Mussolini sans masque*, Propes recuellis par Albert Zarca, Paris, Fayard, 1973, 379 p.
Relatări părtinitoare ale soției fostului dictator fascist despre sine și despre „duce”.
1391. Mussolini, Romano, *Benito Mussolini. Apologie di mio padre*, Roma, Rivista Romana, 1969, 196 p.
1392. Mussolini, Vittorio, *Vita con mio padre*, Milano, Mondadori, 1957, 245 p.
1393. Niepokonay, Jaunsz W., *Cztowiek z pola smierci mowci? Katyn 1939—1960*, Clamart, L'auteur, 1960, 244 p.
Relatările unui supraviețuitor al masacrului de la Katyn.
1394. Palaghița, Ștefan, *Garda ar fier spre reinvierea României*, Buenos Aires, 1951.
1395. Pană, Sașa, *Născut în '02*, București, Ed. „Minerva”, 1973.
1396. Panter — Downes, Mollie, *London War Notes 1939—1945*, London, Longman, 1971, 378 p.; 1972.
Lucrarea reunește „scrisorile din Londra” expediate, săptăminal, ziarului „New Yorker”, a cărei corespondentă era autoarea.
1397. Payne, Robert *Chinese Diaries: 1941—1946*, New York, Weybright and Talley, 1970, 396 p.
1398. Pertinax [pseudonimul lui André Géraud], *Les Fossoyeurs, I: Les derniers chefs de la Troisième République. Gamelin, Duladier, Reynaud; II: Pétain*, New York, Éditions de la Maison française, 1943, 376—317 p.

Un rechizitoriu documentat, împotriva „groparilor” republicii a III-a, făcut de către un cunoscut ziarist francez.

1399. Pilsudska, Aleksandra, *Wspomnienia*, ed. a V-a, London, Gryf Public., 1960, 386 p.
Amintirile soției mareșalului Pilsudski.
1400. Polevoi, Boris, *V bolšom nastuplenii. Dnevniki voennogo korrespondents*, Moskva „Sovetskaia Rossia”, 1967, 352 p.; Moskva, 1970, 272 p.
1401. Idem, *Do Berlina — 896 kilometrov. Iz zapisok voennogo korrespondenta*, Moskva, „Sovetskaia Rossia”, 1973, 288 p.
1402. Idem, *V konfe konfov. Niurnbergskie dnevniki*, Moskva, „Sovetskaia Rossia”, 1969, 416 p.
1403. Poltorak, Arkadi I., *Niurnbergskii epilog*, Moskva, Voenizdat, 1969, 559 p.
Alte ediții:
— *Epilogul de la Nürnberg*, Iași, Ed. Junimea”, 1973.
1404. Prost, Henri, *Destin de la Roumanie (1918—1954)*, Paris, Éditions Berger — Lévrault, 1954, 379 p.
Un excurs asupra dezvoltării României în epoca contemporană, autorul dovedindu-se, deopotrivă, un bun istoric și memorialist.
1405. Ribbentrop, Amelie von, *Deutsch-anglische Geheimverbindungen. Britische Dokumente der Jahre 1938 und 1939 im Lichte der Kriegsschuldfrage*, Tübingen, Verlag der Deutschen Hochschullehrer-Zeitung, 1967, 644 p.
1406. Rjevskaja, Elena M., *Ţimele zile ale lui Hitler. Însemnările unui translator militar*, București, Cartea Rusă, 1955, 56 p.
1407. Idem, *Berlin, mai 1945. Zapiski voennogo perevodcika i rasskazi*, ediție revăzută, Moskva, Sovetski pisatel, 1970, 304 p.
1408. Roosevelt, Eleanor, *The Aut biography*, New York, Harper, 1961, XIX, 454 p.
Vezi și nr. 725.
1409. Roosevelt, Elliott: vezi nr. 725.
1410. Roosevelt, James and Sidney Shalett: vezi nr. 725.
1411. Schirach, Henriette von, *Der Preis der Herrlichkeit*, Wiesbaden, Limes Verlag, 1956, 266 p.
1412. Schlessinger, Arthur M., *In Retrospect: The History of a Historian*, New York, Harcourt, Brace and World, 1963, VIII, 212 p.
1413. Shirer, William L., *A Berlin. Journal d'un correspondant américain 1934—1941*, Paris, Hachette 1946, 424 p.
Jurnalul unui corespondent american la Berlin, viitor mare istoric al celui de al III-lea Reich. Vezi: idem, *La Troisième Reich des origines à la chute*, Paris, Stock, 1967, 1257 p.
Vezi nr. 1414.
1414. Idem, *End of a Berlin Diary*, New York, 1971, 351 p.
Anii 1944—1945.
1415. Simonov, Konstantin, *V eti godi. Publicistika 1941—1950*, Moskva, Gospolitizdat, 1951, 419 p.
1416. Storey, Robert J., *The Final Judgement? Pearl Harbor to Nuremberg*, San Antonio, The Naylor Co., 1968, XX, 208 p.
Amintirile unui jurist militar american, îndeosebi despre procesul de la Nürnberg.
1417. Strasser, Otto, *Hitler und ich*, Konstanz, 1948.
1418. Sulzberger, Cyrus L., *A Long Row of Candles. Memoirs and Diaries, 1934—1954*, New York, Macmillan, 1969, XVIII, 1061 p.
Alte ediții:
— *Dans le tourbillon de l'histoire. Mémoires*, Paris A. Michel, 1971, 733 p.
Amintirile unui binecunoscut zărist american, colaborator și conducător al ziarului „New York Times”. Referiri la România, în anii războiului și după.
Vezi nr. 1419.
1419. Idem, *The Last of the Giant. Memoirs and Diaries (1954—1963)*, New York, Macmillan, 1970.
Alte ediții:
— *Les derniers des Géants. Mémoires*, Paris, A. Michel, 1972, 568 p.

- Continuă volumul precedent (vezi nr. 1418): întreveneri și amintiri despre anii celui de al doilea război mondial despre Churchill, Eisenhower, de Gaulle ș.a.
1420. Tabouis, Geneviève, *Vingt ans de „suspense” diplomatique*, Paris, A. Michel, 1958, 408 p.
Alte ediții:
— *Douze de ani d'extension diplomatique*, București, Ed. politică, 1965, 424 p.
Amintirile unei binecunoscute ziariste franceze (1919—1939).
Vezi și nr. 799.
1421. Idem, *Ils m'ont appelée Cassandre*, New York, 1945.
1422. Idem, *Avril 1939...*, in „Revue des deux Mondes” (Paris), nr. 6, 1972, p. 599—607.
1423. Taylor, T., *Sword and Swastika. Generale and Nazis in the Third Reich*, New York, Simon and Schuster, 1952, 431 p.
Relatările procurorului general american în procesul de la Nürnberg al marilor criminali de război nașiști.
1424. Torre, G. Dalla, *Memorie*, Milano-Verona, Mondadori, 1965, 207 p.
Memoriile fostului director al oficiosului Sfinului Scaun — „Osservatore Romano” (1910—1960).
1425. Toynebee, Arnold J., *Acquaintances*, London, Oxford University Press, 1967, VI, 312 p.
Amintiri ale celebrului istoric britanic, autorul monumentalei lucrări *A. Study of History*.
1426. Truman, Margaret, *Harry S. Truman*, London, H. Hamilton; New York, Morrow, 1973, 602 p.
Referiri la perioada războiului (p. 119—300).
1427. Tudose, Stelian, *Echipajul Lareș Y.R.—L.I.R.*, București, Ed. militară, 1963, 163 p.
Amintirile unui aviator român, surprins de evenimentele din august 1944 la Viena. Internarea în lagăr, trecerea în Italia și întoarcerea acasă, după terminare ostilităților.
1428. Tully, Andrew, *La bataille de Berlin. Le témoignage d'un combattant*, Paris, Plon, 1964, 300 p.
1429. Watson-Watt, Sir Robert A.: *The Pulse of Radar: The Autobiography of...*, New York, Dial Press, 1959, 438 p.
Vezi și nr. 808.
1430. Idem, *Three Steps to Victory: A Personal Account by Radar's Greatest Pioneer*, London, Odhams Press, 1957, 480 p.
1431. Werth, Alexander, *The Year of Stalingrad: An Historical Record and a Study of Russian Mentality, Methods and Policies*, London, H. Hamilton; New York, Knopf, 1946, 476 p.
Amintirile unui corespondent britanic aflat pe frontul sovieto-german.
Vezi deosebi nr. 1432.
1432. Idem, *Russia at War 1941—1945*, New York, Dutton; London, 1964, XXV, 1100 p.
Alte ediții:
— *Un corespondent englez pe frontul de Est*, București, Ed. politică, 1970.
— *Russland im Krieg 1941—1945*, München — Zürich, Droemer Kraus, 1965, 743 p.
— *La Russia in guerre (1941—1945)*, Verona, Mondadori, 1966, 1048 p.
— *Russia v voine 1941—1945*, Moskva, Izd. „Progress”, 1967, 774 p.
1432. bis. Idem, *Russia: The Post-War Years*, New York, Toplinger, 1972, 446 p.
1433. Wheeler — Banett, Sir John, *Knives, Fools and Heroes in Europe Between the Wars*, London, Macmillan; New York, St. Martin's Press, 1975, VIII, 200 p.
Amintirile marelui istoric britanic. Întilniri cu Masaryk, Beneš Dolfuss, von Seckt ș.a.
1434. Wiesenthal, Simon *The Murderers Among Us. The... Memoirs*, Ed. by Joseph Wechsberg, New York — Toronto-London-Sydney, McGraw Hill Book Co., 1967, IV, 340 p.
Alte ediții:
— *Asasinii printre noi*, București, 1965.
1435. Zachariae, Georg, *Mussolini si confesa*, Milano, Gerzanti Editore, 1965, 224 p.
1436. Zarca, Albert: Vezi nr. 1390.

G. 9. LUCRARI COLECTIVE

1437. Bähr, H. W. (ed.), *Die Stimme des Menschen. Briefe und Aufzeichnungen aus der ganzen Welt. 1939—1945*, München, Piper, 1962, 601 p.
Glasul oamenilor — scrisori și însemnări din toată lumea.
1438. Bantea, Eugen : Vezi nr. 1498.
1439. Idem : Vezi nr. 1499.
1440. Bernstein, J. ș.a., *Ghetto. Barichte aus dem Werschauser Ghetto. 1939—1945*, Berlin, Union Verlag, 1966, 510 p.
1441. Bertrand, Simone, *Les femmes dans la Résistance. Mille visages, un seul combat. Témoignages recueillis par...*, Paris, Éditions Français Réunis, 1965, 144 p.
1442. Broadfoot, Barry, *Six War Years, 1939—1945 : Memoirs of Canadians at Home and Abroad*, Toronto, Doubleday, 1974, 417 p.
Rec. : „R.2e Guerre”, nr. 104, 1976, p. 97—99 (W. R. Young).
1443. Chiriță, Atanase : Vezi nr. 1452.
1444. Congdon, Don (ed.), *Combat : Pacific Theatre, World War II*, New York, Dell Publishing Co., 1959, 382 p. ; 1962.
Culegere de mărturii
1445. Idem, (ed.), *Combat : European Theatre, World War II*, New York, Dell Publishing Co., 1959, 382 p.
1446. Couvée, D. H., *Les jours de mai 1940*, la Haye, Uitgeverij Daamen, 1960, 351 p.
Inviazia germană și primele săptămâni de ocupația în Olanda.
1447. Crémieux, Francis, *La vérité sur la libération de Paris. Témoignages de : A. Carrel, J. Chaban-Delmas, Gollois-Cocteau v.a.*, Paris, Belfrad, 1971, 189 p.
1448. Cucu, Colonel Mihai (ed.), *Din Cîmpia Dunării dincolo de munții Cehoslovaciei. Drumul de luptă al Diviziei 10 infanterie în războiul antihitlerist*, București, Ed. militară, 1972, 317 p. + ill. + 1 h.
(Col. „Memorii de război”).
1449. Dașicev, Colonel V. I. (ed.), *„Soverşenno Sekretno ! Tolko dlia komandovaniie ! „Strateghiia fașistskoi Ghermanii v voine protiv SSSR. Dokumenti i materialii*, Moskva, Nauka, 1967, 752 p. + anexe + index.
Lucrare temeinică, incluzind pagini din jurnalul lui Halder, notele lui Paulus, depoziții la Nürnberg (Keitel, Jodl), corespondență etc.
1450. Dămăceanu, General-colonel (r) Dumitru, locotenent-colonel (r) Anton Dumitrescu, Ilie Dinuț, Nicolae Prosan, *August 1944. Memorii*, în „Anale de istorie” (București), nr. 4, 1967.
1451. Dinuț, Ilie : Vezi nr. 1452.
1452. Dobre, Comandor (r) Teodor, general-maior (r) Dan Ionescu, general-maior (r) Toma Zotter, colonel (r) Atanase Chiriță, colonel (r) C. Damiescu, locotenent-colonel (r) Florin S. Navasart, căpitan de rangul I (r) V. Marinescu, general-maior (r) Alexandru Golgoți, colonel (r) Nistor Teodorescu, *Pe locurile unde s-a desfășurat insurecția din August 1944*, în „Anale de istorie” (București), nr. 4, 1964.
Amintiri despre luptele din vremea insurecției din zonele : Băneasa-Otopeni, Cotroceni, Valea Prahovei, Călărași, Cernavodă, Giurgiu, Turnu-Severin, Timișoara, Mălin-Suha.
1453. Dumitrescu, Anton : Vezi nr. 1450.
1454. Flower, Desmond and James Reevs, *The War 1939—1945*, London, Cassell, 1960, XV, 1120 p.
Lucrarea fundamentală : cea mai bună antologie a mărturiilor principalilor „actori” (oameni de stat, militari, diplomați ș.a.) ai istoriei lumii dintre 1939 și 1945.
1455. Golgoți, Alexandru : Vezi nr. 1452.
1456. Georis, Michel, *Nuts... La bataille des Ardennes*, Paris, Éditions France-Empire, 1969, 253 p.
Mărturii și documente noi.
1457. Gordom, M. I., Vezi nr. 1493.
1458. Gornenski, N. ș.a. (eds.), *Deveti septemvri. Spomeni*, Sofia, BKP, 1957, 568 p.
Amintiri despre insurecția dn 9 septembrie 1944 din Bulgaria.
1459. Ionescu, Dan : Vezi nr. 1452.
1460. Jamet, Claude, *La rendez-vous manqué de 1944. Vingt ans après, Seize anciens résistants, vichystes et collaborationnistes confrontent leurs points de vue dans un débat*

- organisé, animé et présenté par...*, Paris, Éditions France-Empire, 1964, 317 p.
1461. Kalinov, C. A., *Les maréchaux soviétiques vous parlent*, Paris, Stock, 1950, 303 p.
1462. Kasneci, L. ș.a. (eds.), *Kronikë e ditëve të Stuhisme*, Tiranë, M.M.P., 1962, 479 p.
Cronica zilelor furtunoase: amintiri despre rezistența din Albania (1942—1944).
1463. Koch-Kent, Henri, *10 mai en Luxembourg. Témoignages et documents*, Mersch, Grand-Duché de Luxembourg, Imprimerie F. Faber, 1971, 342 p.
Rec.: „R.2e Guerre“, nr. 95, 1974, p. 110—111 (L.Papeleux).
1464. Liddell Hart, Basil H., *The Other Side of the Hill: Germany's Generals, Their Rise and Fall, with Their Own Account of Military Events, 1939—1945*, London, Cassell, 1948, 288 p.; ediție nouă, London, 1951, 488 p.; *The German Generals Talk*, New York, Morrow, 1948, 308 p.
Alte ediții:
— *Les généraux allemands parlent*, Paris, Stock, 1948.
Lucrare fundamentală: generalii germani comentează campania din Est a Reich-ului nazist (1941—1945).
1465. Macrelli, R.: Vezi nr. 1473.
1466. Milanin, Colonel K. A., *Polki idut na Japada, Vospominaniia i ocerki ob osv bojdenii Belorusii ot fašistskih okkupantov*, Moskva, Voenizdat, 1964, 423 p.
1467. Malinowski, Mareșal R. I., (ed.), *Final. 3 Septembrie 1945. Istorieskoi — memoarii ocerk o rasgrome imperialisticekoi Japonii v 1945 g.*, Moskva, Nauka, 1966, 350 p., ed. a I-a.
Ed. a II-a a apărut sub redacția lui V. M. Zaharov (vezi nr. 1499).
Vezi și nr. 896.
1468. Malvezzi, Pietro e Giovanni Pirelli (eds.), *Lettera dei condannati a morte della Resistenza europea*, Torino, Einaudi, 1954.
1469. Malvezzi, Pietro e Giovanni Pirelli (eds.), *Lettre dei condannati a morte della Resistenza italiana*, Torino, Einaudi, 1952.
1470. Marinescu, V.: Vezi nr. 1452.
1471. Mayda, Giuseppe et Nicola Tranfaglia, *Come ci hanno visti Churchill, Hitler, Roosevelt, Himmler, De Gaulle, Goebbels, Alexander, Kesselring, Deakin, Sprigge, Clark e altri venticinque*, Milano, Della Volpe, Editore, 1965, 414 p.
Italia din al doilea război mondial văzută de cei citați.
1472. Mindru, Colonel (r) Costachi, *Focuri în Bărăgan*, București, Ed. militară, 1973, 132 p. + 1 h.
Autorul descrie, atît pe baza observațiilor personale, cît și a surselor inedite și a mărturiilor participanților la evenimente, înecstările trupelor române cu cele fasciste în zona Bărăganului în perioada insurecțională (23—31 august 1944).
1473. Pacifici, A. e R. Macrelli, *Il coro della guerra. Venti storie raccolte da...*, Bari, Laterza, 1963, 304 p.
1474. Parotkin, General-maior I. V., *Pr-tiv obščego vraga. Sovetskie liudi vo franŭzskom dvijenii Soprotivleniia*, Moskva, Nauka, 1972, 395 p. + ill. + index.
1475. Prosan, N.: Vezi nr. 1450.
1476. Reeves, James: Vezi nr. 1454.
1477. Roman, Valter ș.a., *Voluntari români în Spania. 1936—1939. Amintiri și documente*, București, Ed. politică, 1971, 607 p.
Volumul cuprinde mai ales amintiri ale voluntarilor români participanți la războiul civil: Petre Berilă, Stan Mirea, Mihai Florescu, Valter Roman, C. Cîmpeanu, Miron Lazăr, Petre Iosif ș.a. (p. 87—450).
1478. Rubenznii, D. B.,: Vezi nr. 1495.
1479. Samsonov, A. M. (ed), *Stalingradskaia epopeia*, Moskva, Nauka, 1968, 719 p.
Culegere de amintiri (1942—1943).
1480. Idem (ed.), *Bitva za Moskou*, Moskva, Mosk. rabocii, 1968, 631 p.
Culegere de amintiri (1941—1942).
1481. Idem (ed.), *Oborona Leningrada, 1941—1944. Vospominaniia i dnevniki uceastnikov*, Leningrad, Nauka, 1968, 791 p.
1482. Schaul, Doya (ed.), *Résistance. Erinnerungen deutscher Antifaschisten*, Berlin, Dietz Verlag, 1973, 477 p.
1483. Sevrouk, V., *Comment finissent les guerres. Récits et souvenirs des témoins. Choisi par...*, Moscou, Progrès, 1970, 312 p.

Alte ediții :

— *How War End. Eyewitness Accounts of the Fall of Berlin*, Moscow, Progress, 1974, 336 p.

1484. Snyder, Louis L. (ed.), *Musterpieces of War Reporting. The Great Moments of World War II*, New York, J. Massner, 1963, 576 p.

100 corespondenți de război prezenți pe marile cimpuri de bătaie relatează, în direct, desfășurarea ostilităților. Vezi nr. 1233.

1485. Strehin, I. (ed.), *Der pervii, den poslednii. 22.VI.1941-8.V.1945*, Moskva, Sov. Rossiia, 1966, 311 p.

1486. Teleghin, General-locotenent K. F. (ed.), *Poslednii šturm*, Moskva, Politizdat, 1965, 279 p. + ill.

Amintiri ale participanților la asaltul Berlinului.

1487. Teodorescu, Nistor : Vezi nr. 1452.

1488. Tranfaglia, Nicola : Vezi nr. 1471.

1489. Trefousse, H. L. (ed.), *What Happened at Pearl Harbor! Documents Pertaining to Japanese Attack of December 7, 1941, and Its Background*, New York, Twayne Publishers, 1958, 324 p.

Alte ediții :

— *Cito proizoșlo v Pirl-Harbore*, Moskva, 1961, 351 p.

Rec. : „The American historical Review”, LXIV, 4, July 1959, p. 983 (Wayne S. Cole).

1490. Trumbull, Robert, *Nine Who Survived*, New York, L. P. Dutton, 1957, 148 p.

Mărturii despre bombardamentele de la Hiroshima și Nagasaki.

1491. Vasilievski, A. ș.a., *Moscow 1941—1942 Stalingrad : Recollections, Stories, Reports*, Moskva, Progress, 1970.

1492. Vasilichi, Gh., M. Florescu, V. Ionescu, Gh. Adorian, Al. Jar, C. Cîmpeanu, *Români în Rezistența franceză în anii celui de al doilea război mondial. (Amintiri)*, București, Ed. politică, 1969, 366 p. + anexă (cronologie).

Volumul include relatările a 24 patrioți români care s-au înrolat în rîndurile Rezistenței franceze după 1940—1941, mulți dintre ei participanți — anterior — și la războiul civil spaniol. Lucrarea a fost editată și în limba franceză.

1493. Vasiliev, A. N., N. I. Gordom, *S perom i avtomatom. Pisateli i jurnalisti Leningrada v godi blokadi. Sbornik*, Leningrad, Leninizdat, 1964, 532 p.

1494. Vianu, Alexandru ș.a. (eds.), *Memorial de război*, București, Ed. politică, 1976, 599 p.

Lucrarea cuprinde cele mai semnificative pagini asupra unor momente de cotitură ale războiului mondial, datorate marilor „actori” ai dramei din 1939—1945.

1495. Vinogradov, General-maior I. N. (ed.), *Osvobođenje Vengrii ot fașizma*, Moskva, Nauka, 1965, 264 p.

Culegere de amintiri (1944—1945).

1496. Voznesenski, V. D., D. B. Rubeznii (eds.), *9 Maia 1945 goda. Vospominaniia*, Moskva, Nauka, 1970, 760 p.

Culegere de amintiri ale participanților la bătălia Berlinului (aprilie — mai 1945).

1497. Westphal, Lieutenant-General Siegfried (ed.), *The Fatal Decisions*, London, Michael Joseph, 1956.

Lucrare fundamentală : generalii germani comentează marile evenimente militare în care au fost implicați în anii războiului. Vezi îndeosebi considerațiile generalului — colonel Kurt Zeitzler, succesorul lui Hitler la șefia Marelui Stat Major al armatei terestre, despre bătălia de la Stalingrad (p. 115—165).

1498. Zaharia, Dr. Gheorghe și general-maior Eugen Bantea (eds.), *Pentru eliberarea Patriei. Documente, extrase din presă, memorii cu privire la lupta p porului român pentru eliberarea Patriei de sub jugul fașcist (23 august — 25 octombrie 1944)*, București, Ed. militară, 1972, 837 p.

Vezi capitolul intitulat *Amintiri* (p. 149—201).

1499. Zaharov, Mareșal M. V. (ed.), *Final, Istoriko-memuarnii ocerk o razgrome imperia-listiceskoi Japonii v 1945 godu*, ed. a 2-a revăzută și îmbunătățită, Moskva, Nauka, 1969, 415 p.

Ediția I-a (vezi nr. 1467) a apărut sub îndrumarea mareșalului Malinovski.

1500. Zotter, Toma : Vezi nr. 1452.

1501. * * * *Armata rămană în războiul antibilerist (Culegere de aritcole)*, București, Ed. politică, 1965.
1502. * * * *La Libération de Paris*, Paris, Denoël, 1964.
Alte ediții :
— *Eliberarea Parisului*, București, Ed. politică, 1967, 167 p.
Eliberarea capitalei franceze (august 1944) descrisă de martori oculari : Jacques Debu-Bridel. Henri Rol-Tanguy, Roger Cocteau ș.a.
1503. * * * *La France des maquis*, Paris, 1964 190 p.
Culegere de amintiri.
1504. * * * *Gherciceskaia oborona. Sbornik vospominanii ob cboorne Brestskoi Kreposti v iune-iule 1941 g.*, Minsk, 1961, 603 p.
1505. * * * *La Guerre derrière les barbelés. Souvenirs d'anciens prisonniers de camp de concentration hitlérien de Buchenwald*, Moscov, Éditions en langues étrangères, 1959, 179 p.
1506. * * * *Kurskaia bitva. Iz vospominanii uciastnikov*, Kiev, Knijnoe Izd., 1959, 189 p.
1507. * * * *Lettres de Stalingrad (Letzte Briefe aus Stalingrad)*, Paris, Éditions Buchet Chessel — Corrêa et C. Bertelsmann, 1957, 133 p. Trad. Charles Billy.
Extrase din 39 scrisori expediate de soldați ai *Wehrmacht*-ului cu ultimul sac poștal din „cercul de fier” de la Stalingrad (ianuarie 1943).

G. 10 BESTSELLER-URI MONDIALE INTOCMITE ÎN BAZA INTERVIEWĂRII MARTORILOR OCULARI

1508. Amort, Č. I. M. Jedlička, *Hledá se zrádce X*, Praha, 1968.
Alte ediții :
— *Transmite A — 54*, București, Ed. politică, 1969, 296 p. + ill. + documente în anexe.
Lucrare de bază privind activitatea unuia dintre cei mai mari agenți ai războiului — Paul Thümmel (alias „Trădătorul X”, alias „A — 54”).
1509. Carell, Paul, *Afrika Korps*, Paris, Éditions „J'ai lu”, 1968, 640 p. ; Lausanne, Éditions Rencontre, 1972, 480 p.
1510. Idem, *Opération Barbarossa*, Paris, Laffont, 1964.
Alte ediții :
— *Hitler Moves East : 1941—1943*, Cambridge (Mass.), Little, Brown and Co., 1964.
Campania din Est a *Wehrmacht*-ului (22 iunie 1941 — decembrie 1942).
1511. Idem, *Opération terre brûlée*, Paris, Laffont, 1969, 576 p.
Perioada decembrie 1942 — august 1944.
1512. Idem, *Les armées de l'Est*, Paris, Laffont, 1961.
Alte ediții :
— *Invasion — They're Coming!*, London, Harrap, 1962, 288 p.
Debarcarea în Normandia, văzută de partea germană.
1513. Craig, William, *The Fall of Japan*, London, 1967.
Alte ediții :
— *La chute du Japon*, Paris, Laffont, 1969, 411 p.
P. 391—405 : numele pers. anelor interogate de autor.
1514. Dugan, James and Carroll Stewart, *Ploesti ; The Great Ground-air Battle of 1 August 1943*, New York, Random House, 1962, 407 p.
Alte ediții :
— *Opération „Raz de marée” sur les pétroles de Ploesti (1er Août 1943)*, Paris, Laffont, 1963, 319 p.
1515. Garnier — Raymond, Philippe, *Le réseau étranglé*, Paris, Fayard, 1967, 270 p.
Alte ediții :
— *Rețeaua sugrumată*, București, Ed. politică, 1969, 232 p.
Contribuții la lămurirea misterului ce înconjoară operația „Pelul Nord” — disputa *Abwehr-Intelligence Service* pe seama rezistenței olandeze.

1516. Lord, Walter, *Day of Infamy*, New York, Holt, 1957, 243 p.
Alte ediții :
— *Pearl Harbor*, București, Ed. politică, 1970, 271 p. + ill. + 1 h.
— *Pearl Harbour*, Paris, Laffont, 1958, 224 p.
P. 263—271 (ediția română) — lista celor care au „colaborat” cu Lord la reconstituirea evenimentelor de la 7 decembrie 1941.
1517. Idem, *Incredible Victory*, New York, Harper and Row, Publishers, 1967, 331 p.
Alte ediții :
— *Victoria de la Midway*, București, Ed. politică, 1972, 365 p. + ill. + 1 h.
1518. Mordal, Jacques, *La guerre a commencé en Pologne*, Paris, Presses de la Cité, 1968, 320 p.
1519. Idem, *La bataille de France. 1944—1945*, Paris, Arthaud, 1972, 460 p.
P. 355—363 : menționarea unora dintre cei 388 participanți la bătălia din 4 iunie 1942, interogați de autor.
1520. Perrault, Gilles, *L'Orchestre rouge*, Paris, Fayard, 1967, 576 p.
A fost interogat cel mai important martor — Leopold Treper —, șeful „orchestrei roșii” (vezi nr. 1304).
1521. Idem, *Le Secret du jour J*, Paris, Fayard, 1964 ; *Le Grand Jour, 6 juin 1944*, Paris, J. — C. Lattès, 1974, +40 p.
Alte ediții :
— *Secretul zilei Z*, București, Ed. politică, 1969, 254 p.
1522. Ryan, Cornelius, *The Longest Day: D-Day, June 6, 1944*, New York, Simon and Schuster, 1959, 352 p. + ill. + hărți ; New York, Pocket Books, 1967, XI, 288 p.
Alte ediții :
— *Ziua cea mai lungă, 6 iunie 1944*, București, Ed. politică, 1965, 247 p.
— *Le jour le plus long*, Paris, Laffont, 1960 ; *Le jour le plus long, 6 juin 1944*, Lausanne, Éditions Rencontre, 1972, 328 p.
P. 240—270 (ed. Pocket Books, 1964) : lista „colaboratorilor” autorului la reconstituirea celei mai antrenante relatări a debarcării aliate în Normandia.
1523. Idem, *The last Battle*, New York, Simon and Schuster, 1966, 573 p.
Alte ediții :
— *La dernière bataille (2 mai 1945)*, Paris, Laffont, 1966, 495 p. ; *La dernière bataille. La chute de Berlin*, Lausanne, Éditions Rencontre, 1972, 520 p.
1524. Idem, *A Bridge too Far*, New York, Simon and Schuster, 1974.
Alte ediții :
— *Un pod prea îndepărtat*, București, Ed. politică, 1977, 535 p.
— *Un pont trop loin. Arnhem, septembre 1944*, Paris, Laffont, 1974, 464 p.
Operația „Market — Garden” (Arnhem, 17 septembrie 1944).
1525. Societatea japoneză de cercetări asupra războiului din Pacific : *Ziua cea mai lungă a Japoniei*, București, Ed. politică, 1974, 285 p. Traducere după : *Japan's Longest Day*, London, Souvenir Press, 1965.
P. 278—281 (ediția română) : lista participanților (inclusiv cei intervievați) la evenimentele din 14—15 august 1945.
1526. Stewart, Carroll, James Dugan : Vezi nr. 1514.
1527. Toland, John : vezi nr. 2068.
1528. Turner, John F., *Invasion'44: The First Full Story of D-Day in Normandy*, New York, Putnam, 1959, 248 p. ; London, Harrap, 1959, 253 p. ; London, Transworld, 1960, 254 p.
Alte ediții :
— *Histoire du Débarquement. Juin 1944*, Paris, Arthaud, 1960, 305 p.
1529. Trevor — Roper, H. R. Vezi nr. 1592.
1530. Zincă, Heralamb, *Și a fost era „H”*, București, Ed. militară, 1971, 419 p.
Reconstituirea literară, în baza unor relatări ale participanților, a faptelor legate de izbucnirea insurecției în România (23—24 august 1944).

H. 1 GENERALE

1531. Anderson, P., *The Presidents'men. White House Assistants of Franklin D. Roosevelt, Harry S. Truman, Dwight D. Eisenhower, John F. Kennedy and Lyndon D. Johnson*, New York, Doubleday, 1968, IX, 420 p.
1532. Astier, Emm. d', *Les Grands*, Paris, Gallimard, 1961, 226 p.
Churchill, Stalin, de Gaulle, Hrușciov și Eisenhower.
1533. Bezimenski, L., *Ghermanskiie gbenerali — s Ghitlerom i bez nego*, Moskva, Soțekhiz, 1961.
1534. Brügel, J. W. (ed.), *Stalin und Hitler. Pakt gegen Europa*, Wien, Europaverlag, 1973, 349 p.
Vezi ed. în limba română: — *Generalii germani — cu și fără Hitler*, București, Ed. țara politică, 196.
1535. Craig, Gordon A., Felix Gilbert (Eds.), *The Diplomats 1919—1939*, Princeton, Princeton University Press, 1953, 700 p.; New York, 1968, 316 p.
1536. Deakin F. W., *The Brutale Friendship. Hitler, Mussolini...*
Vezi și ed. germană: — *Die brutale Freundschaft. Hitler, Mussolini und der Untergang des italienischen Faschismus*, Köln-Berlin, Kiepenheuer und Witsch, 1965, 992 p.
1537. Detwiller, Donald S., *Hitler, Franco und Gibraltar. Die Frage des spanische Eintritts in den zweiten Weltkrieg*, Wiesbaden Steiner, 1962, 485 p.
1538. Deutsch, Harold Charles, *Hitler and His Generals. The Hidden Crisis, January — June 1938*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1974, XXV, 452 p.
1539. Dzelepy, E. N., *Franco, Hitler et les Alliés, (Un précurseur de l'OTAN)*, Bruxelles Ed. politiques, 1961, 207 p.
1540. Ermașev, I., R. Werfel, I. Smolici, *Ribbentrop ș Co. (Joachim von Ribbentrop, Frank, Koch)*, București, Cartea rusă, 1945, 92 p. (trad. din l. rusă).
1541. Fabry, Philipp W., *Der Hitler-Stalin-Pakt, 1939—1941. Ein Beitrag zur Methode sowjetischer Aussenpolitik*, Darmstadt, 1962, 535 p.
1542. Feis, H., *Churchill-Roosevelt-Stalin. The War They Waged and the Peace They Thought*, Princeton, Princeton University Press, 1957.
1543. Fenyo, Mario Denis, *Hitler, Horthy and Hungary. German-Hungarian Relations, 1941—1944*, New Hacev-London, Yale University Press, 1972, XII, 279 p.
1544. Gellermann, J. E., *Generals As Statesman*, New York-Washington-Hollywood, Vantage Press, 1962, 150 p.
Mannerheim, De Gaulle, Mac Arthur ș.a.
1545. Görlitz, Walter, *Geldgeber der Macht. Wie Hitler, Lenin, Mao Tsetung, Mussolini, Stalin, Tito ihren Aufstieg zur Macht finanzierten*, Düsseldorf/Wien, Econ, 1976, 260 p.
1546. Hellgarten, W. F. George, *Devils or Saviours. A History of Dictatorship since 600 B. C.*, London, Oswald Wolff, 1960, 343 p.
Vezi și ed. franceză: — *Histoire des dictatures*, Paris, 1961.
1547. Hildebrand, Klaus, *Vom Reich zum Weltreich. Hitler, NSDAP und Koloniale Frage 1919—1945*, München, Fink, 1969, 955 p.

1548. Hidgruber, Andreas, *Hitler, König Carol und Marschall Antonescu. Die deutsch-romanischen Beziehungen 1938—1944*, ed. 2-a, Wiesbaden, Franz Steiner Verlag GmbH, 1965, XVII, 382 p.
- Lucrare fundamentală asupra problemei investigate.
1549. Höhne, Heinz, *Canaris*, Garden City, New York, Doubleday and Co., Inc., 1979, XV, 703 p.
1550. Humble, Richard, *Hitler's General*, London, A. Barker, 1973, 167 p.
1551. Liddell Hart, B. H., *The Other Side of the Hill. Germany's Generals, Their Rise and Fall, with Their Own Account of Military Events 1939—1945*, London-Sydney, Pan Books, 1978, 480 p.
- Ed. I (1948) și 2 (1951), ultima fiind revăzută și lărgită. În lucrare, unele opinii ale foștilor generali hitleriști despre evenimentele din România, inclusiv recunoașterea lui Heinz Guderian că insurecția din August 1944 „a deschis calea pentru ruși să pătrundă prin Carpați în Europa Centrală într-un marș pe un flanc larg” (p. 93).
1552. Lyttelton, A. (ed.), *Italian Fascism from Pareto to Gentile*, London, Cape, 1973, 318 p.
- Biografiile ideologilor fascismului italian.
1553. Mc Sherry, James E., *Stalin, Hitler, and Europa*, vol. 1, *The Origins of World War II, 1933—1939*; vol. 2, *The Imbalance of Power, 1939—1934*, New York, The World Publishing Co., 1968—1970, VI, 308, VIII, 357 p.
1554. Musman, Richard, *Hitler and Mussolini*, London, Chatto and Windus, 1968, 112 p.
1555. Neumann, William L., *After Victory: Churchill, Roosevelt, Stalin and the Making of the Peace*, New York, 1965.
1556. Robers, W. R., *Tito, Mihailovic and the Allies, 1941—1945*, New Brunswick, Rutgers University Press, 1973, XVII, 407 p.
1557. Seabury, Paul, *The Wilhelmstrasse. A Study of German Diplomats Under the Nazi Regime*, Berkeley — Los Angeles, University of California Press, 1954, XIV, 217 p.
1558. Sixsmith, G., *British Generalship in the Twentieth Century*, London, Arms and Armour Press, 1970, 312 p.
1559. Undasnov, I. N., *Roosevelt, Churchill i storoi front*, Moskva, 1965, 136 p.
1560. Wilson, Theodore A., *The First Summit: Roosevelt and Churchill at Placentia Bay, 1941*, Boston, Houghton Mifflin, 1969.
1561. Wiskemann, Elizabeth, *The Roma-Berlin Axis: A History of the Relations Between Hitler and Mussolini*, New York, Oxford University Press, 1949, 376 p.
- Vezi și ed. franceză: — *L'Axe Rome-Berlin. Histoire des relations entre Hitler et Mussolini (1934—1945)*, Paris, Payot, 1950.

H. 2. SPECIALE

1562. Arnold, Hap [Despre] — vezi Flint O. Dupre, *Hap Arnold: Architect of American Air Power*, New York, Macmillan, 1972, XIV, 144 p.
1563. Badoglio, Pietro [Despre] — vezi:
— Giovanni de Luna, *Badoglio, un militare al potere*, Milano, V. Bompiani, 1974, 284 p.
— Piero Pieri, Giorgio Rochat, *Pietro Badoglio*, Torino, UTET, 1974, 914 p.
1564. Maruch, B. [Despre] — vezi Margaret L. Coit, *Mr. Baruch*, New York, Houghton Mifflin, 1957, 750 p.
1565. Bălan, Grigore [Despre] — vezi colonel dr. Aurel Petri, *Generalul erou Grigore Bălan*, București, Editura militară, 1969.
1566. Beaverbreck, Lord [Despre] — vezi A.J.P. Taylor, *Beaverbrook. A biography*, New York, Simon and Schuster, 1971, XVIII, 712 p.
1567. Benes, Eduard [Despre] — vezi Milá Lvová, *Mnichov a Eduard Beneš*, Praha, Naklad. Svoboda, 1966, 287 p.
1568. Bormann, Martin [Despre] — vezi:
— L. A. Bezimenski *Po sledam Martina Bormanna*, ed. 2-a, Moskva, Politizdat, 1965, 192 p.
— Josef Wulf, *Martin Bormann — Hitlers Schatten*, Gütersloh, Mohn, 1962, 254 p.

1569. Bullitt, William [Despre] — vezi Beatrice Farnsworth, *William C. Bullitt and the Soviet Union*, Bloomington-London, Indiana University Press, 1967, X, 244 p.
1570. Byrnes, James F. [Despre] — vezi Samuel Flagg Bemis (ed.), *The American Secretaries of State and Their Diplomacy*, vol. 14: *E. R. Stettinius Jr.*, by Richard L. Walker — *James F. Byrnes*, by George Curry, New York, Knopf, 1965, X, 423 p.
1571. Canaris, Wilhelm [Despre] — vezi J. Kokoška, *Admiral Canaris*, Praha, Naše vojska, 1968, 252 p.
Cf. și ediția în limba română: — *Amiralul Canaris*, București, Ed. militară.
1572. Chamberlin, Neville [Despre] — vezi K. Feiling, *The Life of Neville Chamberlain*, London, 1946.
1573. Chiriță, Elena [Despre] — vezi general-maior în rezervă Alexandru Petrescu, *Sergent Elena Chiriță*, București, Ed. militară, 1967.
1574. Churchill, Winston S. [Despre] — vezi :
— L. Broad, *The War that Churchill Waged*, London, Hutchinson, 1960, 472 p.
— Brian Gardner, *Churchill in His Time. A Study in a Reputation 1939—1945*, London, Methuen, 1968, XVI, 349 p.
— Trumbull Higgins, *Winston Churchill and the Second Front, 1940—1943*, New York, Oxford University Press, 1957, XII, 281 p.
— Robert Rhodes James, *Churchill. A Study in Failure 1900—1939*, London, Weidenfeld and Nicolson, 1970, XVI, 372 p.
— Ronald Lewin, *Churchill as Warlord*, London, B. T. Batsford Ltd., 1974, VI, 283 p.
— Allan Moorehead, *Churchill*, London, Thames and Hudson, 1960, 143 p.
— Maxwell Philip Schoenfeld, *The War Ministry of Winston Churchill*, Ames, Iowa State University Press, 1972, XIX, 283 p.
— A.J.P. Taylor ș.a., *Churchill Revised. A Critical Assessment*, New York, Dial Press, 1969, 274 p.
— Truhanovski, V. G., *W. Churchill. Politiceskaia biografiia*, Moskva, Mysl, 1968, 479 p. vezi și ed. engleză (*Winston Churchill*, Moscow, Progress Publishers, 1974, 392 p.), germană, ungară și bulgară.
— Ursula Weil, Otto Weil, *Churchill und der britanische Imperialismus*, 2 vols., Berlin, Bucherverlag der Morgen, 1967.
— Martin Gilbert, *Winston S. Churchill, V, 1922—1939*, London, Heinemann, 1976, XXVII, 1 167 p.
1575. Cornescu, Emil [Despre] — vezi Gheorghe Țugui, *Eroul din primăvara victoriei. Maiorul post-mortem Emil Cornescu*, București, Ed. militară, 1975, 96 p.
1576. Croitoru, Eftimie [Despre] — vezi Gheorghe Bejancu, *Soldatul Eftimie Croitoru pontonicul de la Tiszalök*, București, 1950, 46 p.
1577. Delbos, Yvon [Despre] — vezi John E. Dreifort, *Yvon Delbos at the Quai d'Orsay: French Policy During the Popular Front, 1936—1938*, Lawrence, University Press of Kansas, 1973, XI, 273 p.
1578. Dönitz, Karl [Despre] — vezi Morlies Steinert, *Die 23 Tage der Regierung Dönitz*, Düsseldorf, Econ-Verlag, 1967, 426 p.
1579. Dowding, Lord [Despre] — vezi Robert Wright, *The Man Who Won the Battle of Britain*, New York, Charles Scribner's Sons, 1969, 291 p.
1580. Eden, Anthony [Despre] — vezi V. G. Truhanovski, *Anthony Eden. Straniți anglii-kogo diplomatii*, 30—50 g.g., Moskva, IMO, 1976, 422 p.
1581. Eichmann, Adolf [Despre] — vezi :
— Randolph L. Braham, *Eichmann and the Destruction of Hungarian Jewry*, New York, Twayne Publishers, Inc., 1961, 54 p.
— Charles Wighton, *Eichmann. His Career and Crimes*, London, Odhams, 1961, 287 p.
1582. Eisenhower, Dwight [Despre] — vezi :
— Stephen E. Ambrose, *Eisenhower and Berlin, 1945. The Decision to Halt at the Elbe*, New York, Norton, 1967, 119 p.
— Idem, *The Supreme Commander: The War Years of General Dwight D. Eisenhower*, Garden City, Doubleday and Co., 1970, IX, 732 p.
— Robert J. Donovan, *Eisenhower: The Inside Story*, New York, Harper, 1956.

- Peter Lyon, *Eisenhower: Portrait of the Hero*, Boston, Little, Brown and Co., 1974, XII, 937 p.
- General W. B. Smith, *Eisenhower's Six Great Decisions, Europe 1941—45*, New York, Longmans Green, 1956, 257 p.
- E. K. G. Sixsmith, *Eisenhower as Military Commander*, London, B. T. Batsford Ltd., 1973, XI, 248 p.
- M. W. Childs, *Eisenhower: Captive Hero. A Critical Study of the General and President*, New York, Harcourt, 1959, 285 p.
- 1583. Franco, Caudillo [Despre] — vezi :
 - O. Dankelmann, *Franco zwischen Hitler und der Westmächten*, Berlin, VEB, 1970, 322 p.
 - Herbert Feis, *The Spanish Story: Franco and the Nations at War*, New York, Knopf, 1948, 282 p.
 - Fr. Gerstäcker, *General Franco*, ed. 3-a, Berlin, Neues Leben, 1965, 350 p.
 - J. W. D. Tryhall, *El Caudillo: A Political Biography of Franco*, New York, Mc Graw-Hill Book, Co., 1970, 304 p.
- 1584. Gamelin, Maurice [Despre] — vezi P. Le Goyet, *Le mystère Gamelin*, Paris, Presses de la Cité, 1976, 381 p.
- 1585. de Gaulle, Charles [Despre] — vezi :
 - Jean Aburtin, *Charles de Gaulle*, Paris, Seghers, 1966, 192 p.
 - E. Aschcroft, *De Gaulle*, Wien-Hamburg, P. Zsolnay, 1963, 383 p.
 - Brian Crozier, *De Gaulle*, New York, Charles Scribner's Sons, 1973, IX, 726 p.
 - A. L. Funk, *Charles de Gaulle. The Crucial Years. 1943—1944*, Norman, University of Oklahoma Press, 1959, XV, 336 p.
- 1586. Goebbels, Joseph [Despre] — vezi :
 - Th. Plivier, I. Lejnev, *Joseph Goebbel. Ultimele săptămîni ale lui Goebbels*, București, Cartea rusă, 1947, 48 p. (trad. din l. rusă).
 - Viktor Reimann, *Dr. Joseph Goebbels*, Wien, Molden, 1971, 383 p.
- 1587. Göring, Hermann [Despre] — vezi :
 - Charles Bewley, *Hermann Göring and the Third Reich. A Biography Based on Family and Official Record*, New York, Devin-Adair, 1962, XVI, 517 p.
 - Roger Manvell, Heinrich Fraenkel, *Hermann Göring*, London, Heinemann, 1962, XVI, 429 p.
 - F. Wieden, I. Lejnev, *Hermann Goering. Sfirșitul Reichsmareșalului*, București, Cartea rusă, 1947, 28 p. (trad. din l. rusă).
- 1588. Halder, Franz [Despre] — Heidemarie Gräfin Schall-Riaucour, *Aufstand und Gehorsam. Offizierstum und Generalstab im Umbruch. Leben und Wirken von Generaloberst Franz Halder Generalstabschef 1938—1942*, Wiesbaden, Limes Verlag, 1972, 352 p.
- 1589. Halifax, Lord [Despre] — vezi Earl of Birkenhead, *Halifax. The Life of Lord Halifax*, London, Hamilton, 1965, XIV, 626 p.
- 1590. Henderson, Neville [Despre] — vezi Rudi Strauch, *Sir Neville Henderson, Britisher Botschafter in Berlin von 1937 bis 1939. Ein Beitrag zur diplomatischen Vorgeschichte des zweiten Weltkrieges*, Bonn, Röhrscheid, 1959, 384 p.
- 1591. Himmler, Heinrich [Despre] — vezi : Edouard Calic, *Himmler et son empire*, Paris, Stock, 1966, 682 p.
 - Roger Manvell, Heinrich Fraenkel, *Heinrich Himmler*, London, Heinemann, 1965, XVII, 285 p.
- 1592. Hitler, Adolf [Despre] — vezi :
 - Gert Buchheit, *Hitler der Feldherr. Die Lerstörung einer Legende*, Rastatt (Baden), Grote, 1958, 560 p. (vezi și ed. franceză : Paris, 1961).
 - Alan L. C. Bullock, *Hitler: A Study in Tyranny*, ed. rev., New York — Evanston, Harper and Row, 1967, 848 p. Orig. : London, 1952.
 - Ian Duncan Colvin, *Hitler's Secret Enemy (Chiefs of Intelligence). Admiral Canaris: Patriot or Traitor?* ed. rev., London, Pan Books, 1957, 221 p.
 - Martin L. Van Creveld, *Hitler's Strategy 1940—1941. The Balkan Clue*, London, Cambridge University Press, 1973, XI, 248 p.
 - Claude David, *Hitler et le nazisme*, ed. 6-a, Paris, PUF, 1969, 125 p.
 - Davv Winter, *Tragedia Europei. Adolf Hitler*, București, Ed. A.B.C., 1945, 235 p. (trad. din l. rusă).

- Karl Dietrich Bracher, *Adolf Hitler*, Bern, Scherz, 1964, 77 p.
- B. J. Elliott, *Hitler and Germany*, London, Longmans, 1966, VII, 176 p.
- Joachim C. Fest, *Hitler. Eine Biografie*, Frankfurt-am-Main/Berlin/Wien, Propyläen, 1973, 1190 p.
Vezi și ed. franceză: — *Hitler*, 2 vols., Paris, Gallimard, 1973, XVI, 526—547 p.
- Saul Friedländer, *Hitler et les Etats-Unis. (1939—1941)*, Genève, Droz, 1963, 298 p.
- M. Funke, *Hitler, Deutschland und die Mächte*, Düsseldorf, Droste Verlag, 1977.
- Walter Görlitz, *Adolf Hitler*, Göttingen-Berlin-Frankfurt-am-Main, Musterschmidt, 1960, 145 p.
- Général Franz Halder, *Hitler — seigneur de la guerre*, Paris, Payot, 1950, 144 p. (trad. din l. germană).
- Helmut Heiber, *Adolf Hitler. Eine Biographie*, Berlin, Colloquium-Verlag, 1960, 159 p.
- Trumbull Higgins, *Hitler and Russia: The Third Reich in a Two-Front War, 1937—1943*, New York, Macmillan, 1966, X, 310 p.
- Andreas Hillgruber, *Hitlers Strategie. Politik und Kriegführung 1940—1941*, Frankfurt-am-Main, Bernard und Graefe Verlag für Wehrwesen, 1965, 715 p.
- David Irving, *Hitler und seine Feldherren*, Frankfurt-am-Main/Wien, Ullstein, Propyläen, 1975, 886 p.
- Walter C. Langer (ed.), *The Mind of Adolf Hitler. The Secret Wartime Report*, New York-London, Basic Books, 1972, IX, 269 p. (vezi și ed. franceză, Paris, 1973).
- Werner Maser, *Hitler: Legend, Myth and Reality*, New York, Harper and Row, 1973, VIII, 433 p.
- Gerhard Meinck, *Hitler und die deutsche Aufrüstung, 1933—1937*, Wiesbaden, Franz Steiner Verlag, 1959, 246 p.
- Johanna Menzel Meskill, *Hitler und Japan: The Hollow Alliance*, New York, Atherton Press, 1966, X, 245 p.
- Ferdinand Otto Miksche, *Les erreurs stratégiques de Hitler*, Paris, Payot, 1945, 204 p.
- Robert Payne, *The Life and Death of Adolf Hitler*, New York, Praeger Publishers, 1973, XIII, 623 p. (vezi și ed. franceză, Paris, 1974).
- E. M. Robertson, *Hitler's Prewar Policy and Military Plans 1933—1939*, London, Longmans, 1963, XIII, 207 p.
- Percy Ernst Schramm, *Hitler als militärischer Diktator*, Göttingen, Vandenhoeck und Ruprecht, 1961, 62 p.
- H. R. Trevor-Roper, *The Last Days of Hitler*, ed. a 3-a, New York, Collier Books, 1962, 318 p. (vezi și ed. franceză și italiană).
Vezi și ultima ed. engleză: *The Last Days of Hitler*, Third Edition, New York, Collier Book/London, Collier Macmillan Publishers, 1979, 318 p.
- Shirer, William L., *The Rise and Fall of the Third Reich*, New York, Simon and Schuster, 1960.
Vezi ed. franceză: — *Le Troisième Reich Des origines à la chute*, Paris, Stock, 1967, 1257 p.
- John Toland, *Adolf Hitler*, New York, Ballantine Books, 1977, XVIII, 1373 p.
- Robert G. L. Waite (ed.), *Hitler and Nazi Germany*, New York, Holt, Rinehart and Winston, 1966, 122 p.
- Sebastian Haffner, *Un certain Adolf Hitler*, Paris, Grasset, 1979, 278 p.
- James E. McSherry, *Stalin, Hitler, and Europe, I, The Origins of World War II, 1933—1939; II, The Imbalance of Power, 1939—1941*, Cleveland-New York, The World Publishing Co., 1968—1970.
- 1593. Hull, Cordell [Despre] — vezi Samuel Flagg Bemis (ed.), *The American Secretaries of State and Their Diplomacy*, vols. 12—13, Cordell Hull. 1933—1944, by Julius W. Pratt, New York, Knopf, 1964.
- 1594. Jukov, G. K. [Despre] — vezi M. Tansky, *Jukov, le maréchal d'acier*, Paris, Laffont, 1956, 248 p.
- 1595. Keitel, Wilhelm [Despre] — Walter Görlitz (ed.), *Generalfeldmarschall Keitel. Verbrecher oder Offizier? Erinnerungen, Briefe, Dokumente des Chefs OKW*, Göttingen, Musterschmidt-Verlag, 1961, 447 p.

1596. Kennedy, Joseph P. [Despre] — vezi Richard J. Whalen, *The Foundind Father. The Story of Joseph P. Kennedy*, New York, Signet Books, 1966, 532 p.
1597. Laval, Pierre [Despre] — vezi : A. Mallet, *Pierre Laval*, 2 vols, Paris, 1955.
Alte ediții :
— Geoffrey Warner, *Pierre Laval and the Eclipse of France*, New York, Macmillan, 1969, XVIII, 461 p.
1598. Mac Arthur, D. [Despre] — vezi Lawrence S. Wittner (ed.), *Mac Arthur*, Englewood Cliffs, Prentice-Hall, 1971, VI, 186 p.
1599. Marshall, George [Despre] — vezi Forrest C. Pogue, *George C. Marshall*, 2, *Ordeal and Hope, 1939—1942*; 3, *Organizer of Victory, 1943—1945*, New York, Viking Press, 1966—1973, XVIII, 491—XVIII, 683 p.
1600. Mărcăneanu, Viorel [Despre] — vezi colonel Mircea Șuhan, *Locotenentul Viorel Mărcăneanu*, București, Ed. militară, 1970.
1601. Model, Walter [Despre] — vezi Walter Görnitz, *Model. Strategie der Defensive*, Wiesbaden, Limes Verlag, 1975, 292 p.
1602. Moltke, Helmuth von [Despre] — vezi Michael Balfour, Julian Frisby, *Helmuth von Moltke. A Leader Against Hitler*, New York, St Martin's Press, 1972, X, 388 p.
1603. Montgomery, B. [Despre] — vezi :
— Alun Chalfont, *Montgomery of Alamein*, New York, Atheneum, 1976, XIV, 365 p.
— R. W. Thompson, *Montgomery: The Field Marshal. The Campaign in North-West Europe, 1944/45*, New York, Charles Scribner's Sons, 1969, 344 p.
1604. Mussolini, Benito [Despre] — vezi :
— F. Bandini, *Les dernières heures de Mussolini*, Paris, 1961.
— Laura Fermi, *Mussolini*, Chicago, The University of Chicago Press, 1961, 477 p.
— Christopher Hibbert, *Mussolini*, Frankfurt-am-Main/Bonn, Athenäum, 1963, 339 p.
— Sir Ivone Kirkpatrick, *Mussolini. Study of a Demagogue*, London, Odhams Book Ltd., 1964, 669 p.
— Charles Roux, *Mussolini*, Paris, Fayard, 1969.
1605. Patton, [Despre] — vezi :
— H. Essame, *Patton: A Study in Command*, New York, Charles Scribner's Sons, 1976, X, 280 p.
— Ladislav Farago, *Patton: Ordeal and Triumph*, New York, Obolensky, 1964, 887 p.
1606. Paulus, Friedrich [Despre] — vezi Walter Görnitz (ed.), *Paulus: „Ich stehe hier auf Befehl“. Lebensweg des Generalfeldmarschall Friedrich Paulus. Mit den Aufzeichnungen aus dem Nachlass, Briefen und Dokumenten*, Frankfurt-am-Main, Verlag für Wehrwesen, 1960, 272 p.
(vezi și ed. franceză, Paris, 1961).
1607. Pétain, H. [Despre] — vezi :
— P. Bourget, *Témoignages inédits sur le maréchal Pétain*, Paris, Fayard, 1960.
— Michel, Henri, *Pétain, Laval, Darlan, trois politiques*, Paris, Flammarion, 1972, 185 p.
— J.-R. Tournoux, *Pétain et de Gaulle*, Paris, Plon, 1965, 559 p.
1608. Roessler, Rudolf [Despre] — vezi Pierre Accoce, Pierre Quet, *La guerre a été gagnée en Suisse. L'affaire Roessler*, Paris, Perrin, 1966 (vezi și ed. în limba engleză : *A Man Called Lucy. 1939—1945*, 1965, 250 p.
1609. Rommel, Erwin [Despre] — vezi Desmond Young, *Rommel*, Paris, Fayard, 1962, 296 p. (trad. din l. engleză).
1610. Roosevelt, Franklin Delano [Despre] — vezi :
— Bernard Asbell, *When F.D.R. Died. (F. D. Roosevelt's Personality)*, New York, Holt, Rinehart and Winston, 1961, XII, 261 p.
— Charles A. Beard, *President Roosevelt and the Coming of the War, 1941*, New Haven, Yale University Press, 1948, 614 p.
— Jim A. Bishop, *F.D.R.'s Last Year. April 1944—April 1945*, London, Hart Davis-Mac Gibbon, 1975, XIV, 690 p.
— James Mac Gregor Burns, *Roosevelt: The Lion and the Fox*, New York, Harcourt, Brace and Co., 1956, XVI, 553 p.
— Idem, *Roosevelt: The Soldier of Freedom*, New York, Harcourt, Brace and Co., 1970; London, 1971, 722 p.
— George N. Crocker, *Roosevelt's Road to Russia*, Chicago, Regnery, 1959.
— H. G. Dahms, *Roosevelt und der Krieg. Die Vorgeschichte von Pearl Harbor*, München, Oldenbourg, 1958, 95 p.

- Robert Dallek (ed.), *The Roosevelt Diplomacy and World War II*, New York, Holt, Rinehart and Winston, 1970, 125 p.
- Robert A. Divine, *Roosevelt and World War Two*, Baltimore, The Johns Hopkins Press, 1969
- Frank Freidel, *Franklin D. Roosevelt*, 1952
- N. N. Jakovlev, *Franklin Roosevelt — čelovek i politik*, ed. a 2-a, Moskva, M.O., 1969, 504 p.
- William E. Leuchtenberg, *Franklin D. Roosevelt. A Profile*, New York, Hill and Wang, 1968, XXIV, 259 p.
- Gerald D. Nash (ed.), *Franklin Delano Roosevelt*, Englewood Cliffs, Prentice-Hall, 1967, VIII, 182 p.
- G. Ollivier, *Franklin Roosevelt, l'homme de Yalta*, Paris, 1955.
- Basil Rauch, *Roosevelt: From Munich to Pearl Harbor. A Study in the Creation of a Foreign Policy*, New York, Creative Age Press, 1950, XIV, 427 p.
- Arthur M. Schlesinger, Jr., *The Age of Roosevelt*, 3 vols., Boston, Mifflin Hoghton Press/Cambridge, The Riverside Press, 1957—1961.
- Vezi și ed. franceză (Paris,
- Edward Reilly Stettinius, *Roosevelt and the Russians. The Yalta Conference*, London, Cape, 1950, 320 p.
- Rexford Guy Tugwell, *The Democratic Roosevelt. A Biography of F. D. Roosevelt*, Garden City, Doubleday, 1957, 712 p.
- I. N. Undasimov, *Roosevelt, Churchill i utoroj front*, Moskva, Nauka, 1965, 136 p.
- Joseph P. Lash, *Roosevelt and Churchill, 1939—1941. The Partnership that Saved the West*, New York, W. W. Norton and Co., Inc., 1976, 528 p.
- 1611. Stalin, I. V. [Despre] — vezi :
 - Arthur E. Adams, *Stalin and His Time*, New York, Holt, Rinehart and Winston, 1972, X, 243 p.
 - Sven Allard, *Stalin und Hitler. Die Sowjetische Aussenpolitik 1930—1941*, Bern-München, Francke, 1974, 315 p.
 - A. Avtorkhanov, *Stalin and the Soviet Communist Party: A Study in the Technology of Power*, New York, Praeger, 1959, 379 p.
 - Guy Hentsch, *Staline négociateur. Une diplomatie de guerre*, Paris, 1973.
 - Isaac Deutscher, *Stalin. A Political Biography*, ed. a 2-a, London, Oxford University Press, 1967, XIX, 661 p.
 - Piotr Grigorenko, *Staline et la Deuxième Guerre mondiale*, Paris, Éd. de l'Herne, 1969, 148 p.
 - R. Hingley, *Joseph Stalin: Man and Legend*, New York, Mc Graw-Hill, 1974, XXII, 482 p.
 - H. Montgomery Hyde, *Stalin: The History of a Dictator*, New York, Farrar, Straus and Giroux, 1972, XV, 12, 679 p.
 - Adam B. Ulam, *Stalin. L'homme de sont temps*, 2 vols., Paris, Calmann-Lévy/Gallimard, 1977, 336—412 p.
 - James E. McSherry, *Stalin, Hitler, and Europe. I, The Origins of World War II, 1933—1939; II, The Imbalance of Power, 1939—1941*, Cleveland-New York. The World Publishing Co., 1968—1970.
 - Hélène Carrère d'Encausse, *Staline. L'ordre par la terreur*, Paris, Flammarion, 1979, 294 p.
- 1612. Sikorski, [Despre] — vezi David Irving, *La fin mystérieuse du général Sikorski (4 juillet 1943)*, Paris, Laffont, 1969, 255 p. (trad. din l. engleză).
- 1613. Stettinius Jr., E. R. [Despre] — vezi nr. 948 bis.
- 1614. Stilwell, [Despre] — vezi Ching-tung Liang, *General Stilwell in China, 1942—1944: The Full Story*, Jamaica, St. John's University Press, 1972, XVIII, 321 p.
- 1615. Stauffenberg, [Despre] — vezi :
 - Christian Müller, *Oberst i. G. Stauffenberg, Eine Biographie*, ed. a 2-a, Düsseldorf, Droste Verlag, 1971, 623 p.
- 1616. Stimson, Henry L. [Despre] — vezi Theodore Wyckoff, *Henry L. Stimson, amerikanski Kriegsminister im II. Weltkrieg*, Bonn, 1968, 307 p.
- 1617. Teleki, Pál [Despre] — vezi L. Tilkovsky, *Pál Teleki (1879—1941). A Biographical Sketch*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1974, 70 p.

1618. Tito, Josip Broz [Despre] — vezi :
 - F. Maclean, *Disputed Barricade. The Life and Times of Josip Broz-Tito, Marshall of Yugoslavia*, London, Cape, 1957, 480 p.
 - Phyllis Auty, *Tito. Staatsmann aus dem Widerstand*, Gütersloh, C. Bertelsmann, 1972, 383 p. (trad. din l. engleză).
1619. Titulescu, N. [Despre] — vezi :
 - V. Netea, *Nicolas Titulescu*, Bucurest, Ed. Meridiane, 1969, 84 p.
 - Ion M. Oprea, *Nicolaș Titulescu*, București, Ed. științifică, 1966, 408 p.
 - Idem, *Nicolas Titulescu's Diplomatic Activity*, București, Ed. Academiei, 1968.
 - Ion Grecescu, *Nicolae Titulescu. Gîndire și acțiune*, București, Ed. politică, 1980, 264 p.
 - Jacques de Launay, *Titulescu et l'Europe*, Nyon, Ed. Byblos, 1979, 196 p.
 - Walter M. Bacon, Jr., *Nicolae Titulescu and Romanian Foreign Policy, 1933—1934*, Ann. Arbor, Michigan, Xeros University Microfilms, 1977, 305 ff.
1620. Tojo, [Despre] — vezi Robert J. C. Butow, *Tojo and the Coming of the War*, Princeton, Princeton University Press, 1961, 595 p.
1621. Truman, Harry S. [Despre] — vezi :
 - Herbert Druks, *Harry S. Truman and the Russians, 1945—1953*, New York, Speller and Sons, 1966, XII, 291 p.
 - Merle Miller, *Plain Speaking. An Oral Biography of Harry S. Truman*, New York, Berkley Publishing Co., 1974, 448 p.
 - Margaret Truman, *Harry S. Truman*, New York, W. Morrow, and Co., 1973, 602 p.
1622. Wallace, Henry A. [Despre] — vezi Edward L. and Frederick H. Schapsmeier, *Prophet in Politics: Henry A. Wallace and the War Years, 1940—1965*, Ames, Iowa State University Press, 1970, XV, 268 p.
1623. Weygand, Maxime [Despre] — vezi Guy Raïssac, *Un soldat dans la tourmente*, Paris, A. Michel, 1963, 523 p.

LUCRARI SPECIALE

A. SINTEZE ȘI TRATATE DE ISTORIE UNIVERSALĂ

A.1. GENERALE

1624. L'Andelyn, Charles de, *Histoire universelle. Des origines à nos jours*, Paris, Payot, 1958, 622 p.
Partea a XIII-a privește secolul al XX-lea (p. 571—602); referiri și la România în cursul războiului.
1625. Anderson, Eugen N., *Modern Europe in World Perspective: 1914 to the Present*, New York, Rinehart, 1958, XXVI, 884 p.
1626. Ambrosi, Ch., M. Baleste, M. Tacel, *Histoire économique des grandes Puissances à l'époque contemporaine*, ed. a 2-a, 2 t. (4 vols.), Paris, Delagrave, 1967—1969.
1627. Barbagallo, C., Gaeta Franco, *Storia Universale. Ero contemporaneo*, Torino, Ed. UTET, 1967.
1628. Barraclough, Geoffrey, *An Introduction to Contemporary History*, ed. rev., London, C. A. Watts and Co. Ltd., 1968, VII, 274 p.; Harmondsworth, Pelican Books, 1977, 285 p.
1629. Bellot, M., Pierre Renouvin, F. Schnabel, F. Valsechi (sous la dir.), *L'Europe du XIX-e et du XX-e siècles*, III, 1914—aujourd'hui, 2 vols., Milan, Marzorati, 1964, 1 226 p.
1630. Bennett, Norman R., *Africa and Europe from Roman Times to the Present*, New York, Africana Publishing Co., 1975, 246 p.
1631. Bess, F. Lee, *Europe since 1914*, ed. rev., New York, Appleton-Century-Crofts, Inc., 1958, 950 p.
1632. Bess, F. Lee, Mary E. Seldon, *Europe 1870 to the Present*, II—III, New York, Appleton-Century-Crofts, 1965, vol. II (1914—1939), iar vol. III (1939 —).
1633. Black, C. E., E. C. Helmreich, *Twentieth-Century Europe*, ed. a 4-a, New York, Alfred A. Knopf, 1972, 1 046 p.
1634. Bouillon, J., P. Sorlin, J. Rudel, *Le monde contemporain. Histoire-civilisations*, Paris, Bordas, 1966, 624 p.
1635. Brinton, Crane, John B. Christopher, Robert Lee Wolff, *A History of Civilization, 3, 1815 to the Present*, ed. a 5-a, Englewood Cliffs, Prentice-Hall, Inc., 1976, XIV, p. 531—928.
1636. Chambre, Frank ș.a., *This Age of Conflict: A Contemporary World History. 1914 to the Present*, New York, Harcourt, 1950, 932 p.
1637. Clark, Sir G. N., J. R. M. Butler, J. P. T. Bury, E. A. Benians (Advisory Committee), *The New Cambridge Modern History*, vol. XII, Second Edition, *The Shifting Balance of World Forces 1898—1945*, Edited by C. L. Mowat, Cambridge, At the University Press, 1968, XXVII, 845 p.
Cap. privind al doilea război mondial (XXIV) este scris de Sir Basil Liddell-Hart, cunoscutul istoric militar.

1638. Clogh, Shepard B., Richard T. Rapp, *European Economic History: The Economic Development of Western Civilization*, ed. a 3-a, New York, Mc Graw-Hill, 1975, XIX, 571 p.
1639. Cornwell, R. D., *World History in the 20th Century*, London, Longman, 1971, XVI, 426 p.
1640. Craig, Gordon A., *Europe since 1815*, New York, Holt, Rinehart and Winston, 1965, XVII, 878 p.; ed. a 3-a, 1971, XVII, 867 p.
1641. Crouzet, M., *De la Deuxième Guerre mondiale à nos jours. La Renaissance de l'Europe*, Paris, Flammarion, 1970, 216 p.
1642. Idem, *Histoire générale des civilisations*, VII, *L'époque contemporaine*, par..., Paris, PUF, 1957, 821 p.
1643. Idem (sous la dir.), *Peuples et civilisations*, vol. XXII, t. 1—2, *Le monde depuis 1945*, Paris, PUF, 1973, 1 212 p.
1644. Curato, Federico (ed.), *Storia Politica Universale*, VI, *L'Età contemporanea*, di Mario Bendiscioli, Novara, Istituto Geografico de Agostini, 1969, 394 p.
1645. Derry, J. K., T. L. Jarman, *The European World. 1870—1961*, ed. nouă, London, 1964, VIII, 471 p.
1646. Duroselle, Jean-Baptiste, *Le drame de l'Europe, 1914—1945*, 2, vols., Paris, Éd Richelieu, 1969.
1647. Idem, *L'Europe de 1815 à nos jours. Vie politique et relations internationales*, ed. a 2-a, Paris, PUF, 1967, VIII, 397 p.
1648. Idem, *Le monde déchiré, 1945 à nos jours*, 2 vols., Paris, Éd. Richelieu, 1970.
1649. Easton, S. C., *World since 1918*, New York, Barnes and Noble, 1966, VIII, 424 p.
1650. Ergang, Robert, *Europe in Our Time: 1914 to the Present*, Boston, D. C. Heath, 1958, XVIII, 973 p.
1651. Fuller, J. F. C., *A Military History of the Western World. From the Seven Days Battle, 1862, to the Battles of Leyte Gulf, 1944*, 3 vols., New York, Funk and Wagnalls Co., 1954—1956
Vol. II este consacrat îndeosebi celui de-al doilea război mondial (p. 364—636)
1652. Galkin, I. S., G. A. Deborin ș.a., *Noveîșia istoriia stran Evrope i Ameriki. 1939—1970* g.g., 2 vols., Moskva, 1971.
1653. Garraty, J. A., P. Gay (Eds.), *The Columbia History of the World*, New York-Evanston-San Francisco-London, Harper and Row, 1972, XX, 1 237 p.
1654. Gramml, Hermann, *Europa zwischen den Kriege*, ed. a III-a, München, DTV, 1976, 402 p.
1655. Grousset, René, E. G. Léonard (sous la dir.), *L'Histoire universelle*, VI, *De la Réforme à nos jours*, 3 vols., Paris, Gallimard, 1958, 2 307 p.
Lucrarea a apărut în cunoscuta colecție „Encyclopédie de la Pléiade. Histoire Universelle”.
1656. Hughes, H. Stuart, *Contemporary Europe: A History*, ed. a 4-a, Englewood Cliffs, Prentice-Hall, 1976, XV, 622 p.
1657. Joll, James, *Europe since 1870. An International History*, Reprinted, Harmondsworth, Penguin Books, 1978, XIII, 543 p.
1658. Jukov, E. M., V. V. Kurasov ș.a. (ed.), *Vsemirnaia istoriia*, vol. 10, ed. a 2-a, Moskva, Mysl, 1965, 727 p.
1659. Langsam, W. C., *World History since 1870*, New York, American Book Co., 1963, XV, 558 p.
1660. Lichtheim, George, *Europe in the Twentieth Century*, New York-Washington, Praeger, 1972, XVI, 409 p.
1661. Littlefield, Henry W., *History of Europe since 1815*, ed. a 21-a, New York, Barnes and Noble, 1967, XIV, 338 p.
1662. Manfred, A. Z. (ed.), *Kratkaia vsemirnaia istoriia. V dvuh tomah*, vol. 2, Moskva, Nauka, 1966, 510 p.
1663. Mann, Golo (ed.), *Propyläen Weltgeschichte. Eine Universalgeschichte*, Band 9, *Das zwanzigste Jahrhundert*, Berlin-Frankfurt-am-Main-Wien, Propyläen-Verlag, 1960, 723 p.
1664. May, A. J., *Europe and Two World Wars*, New York, Scribner, 1947, 700 p.
1665. McNeil, William H., *The Contemporary World: 1914/Present*, ed. rev., Glenview (Ill.), Scott, Foresman College Division, 1975, 192 p.
1666. Idem, *A World History*, New York, Oxford University Press, XII, 478 p.; ed. a 2-a, New York, 1971, XVIII, 550 p.

1667. Mourin, Maxime, *Histoire des Grandes Puissances du Traité de Versailles aux traités de Paris, 1919—1947*, ed. 1-a, Paris, Payot, 1947, 567 p.; ed. a 3-a, Paris, Payot, 1958, 654 p.
1668. Idem, *Histoire des nations européennes. I: De la première guerre à la seconde guerre mondiale (1918—1939); II: Pendant la deuxième guerre mondiale (1939—1945); III: Depuis la deuxième guerre mondiale (1945—1962)*, Paris, Payot, 1962.
1669. Palmer, R. R., Joel Colton, *A History of the Modern World*, ed. a 5-a, New York, Alfred A. Knopf, 1978, XVI, 1 101 p.
Despre al doilea război mondial vezi pp. 791—839.
1670. Parker, R. A. G., *Europe 1919—1945*, London, Weidenfeld and Nicolson, 1969, 391 p.
- 1670 bis. Idem, *Das Zwanzigste Jahrhundert. 1918—1945*, Band 34 — *Fischer Weltgeschichte*, Frankfurt-am-Main, Fischer Taschenbuch Verlag, 1977, 380 p.
1671. Paxton, Robert O., *Europe in the Twentieth Century*, New York, Harcourt Brace Jovanovich, 1975, XIII, 651 p.
1672. Pirenne, J., *Les grands courants de l'histoire universelle, VII, De 1939 à nos jours*, Paris, A. Michel, 1956, 958 p.
1673. Ponteil, Félix, *Histoire générale contemporaine. Du milieu du XVIII-e siècle à la deuxième guerre mondiale*, ed. a 3-a rev., Paris, Dalloz, 1963, 606 p.
Ultima ed. este completată cu un capitol privind al doilea război mondial.
1674. Reinhard, M., A. Armengaud, J. Dupaquier, *Histoire générale de la population mondiale*, Paris, Montchrestien, 1968, 709 p.
1675. Rémond, René, *Introduction à l'histoire de notre temps, 3, Le XX-e siècle de 1914 à nos jours*, Paris, Éd. du Seuil, 1974, 287 p.
1676. Roberts, J. M., *Europe 1880—1945*, London, Longman, 1972, XV, 575 p.
1677. Idem, *History of the World*, New York, Alfred A. Knopf, 1976, XVI, 983, XXIII p. XXIII p.
1678. Roncayolo, M., *Histoire du Monde contemporain, 3 vols.*, Paris, Bordas, 1973, 1 173 p.
1679. Russell Major, J., *Civilization in the Western World. 1815 to the Present*, Philadelphia-New York, J. B. Lippincott Co., 1966, XIV, 621 p.
1680. Schmid, Carlo, Heinrich Pleticha, *Zeitgeschichte zur erster Hand. Von der russischen Revolution bis zur Besetzung der CSSR*, Würzburg, ed. a 3-a, Arena, 1968, 509 p.
1681. Schönburn, G., *Weltkrieg und Revolution 1914—1945*, München, Bayerischer Schulbuch-Verlag, 1962, 616 p.
1682. Seton-Watson, Hugh, *Neither War nor Peace. The Struggle for Power in the Post-War World*, London, Methuen, 1960, 504 p.
1683. Stavrinis, L. S., *The World since 1500. A Global History*, Englewood Cliffs, Prentice-Hall, 1966, 711 p.
1684. Sumler, David E. A., *A History of Europe in the Twentieth Century*, Homewood (Ill.), Dorsey Press, 1973, XIII, 516 p.
1685. Thompson, David, *Europe since Napoleon*, New York, Alfred A. Knopf, 1958, 966 p.
1686. Idem, *World History. From 1914 to 1968*, ed. a III-a, London-Oxford-New York, Oxford University Press, 1976, X, 166 p.
1687. Idem (ed.), *The Era of Violence 1898—1945*, Cambridge, At the University Press, 1960. XX. 602 p.
Vol. 12 din ed. precedentă a marii sinteze "The New Cambridge Modern History"
1688. Toynbee, Arnold J., *A Study of History*, 12 vols., London-New York-Toronto, Oxford University Press, 1956—1967.
Pentru epoca contemporană, vezi îndeosebi vol. IX (1961).
1689. Idem, *Mankind and Mother Earth. A Narrative History of the World*, London, Oxford University Press, 1976, 641 p.
1690. Valjavec, F. (ed.), *Historia Mundi*, vol X, Bern-München, 1961.
1691. Ware, Caroline F. ș.a., *The Twentieth Century*, 1—4, London, Allen and Unwin, 1966, XLVI, XIII, 1 387 p.
1692. Weinberg, Gerhard L. (ed.), *Transformation of a Continent: Europe in the Twentieth Century*, Minneapolis, Burgess, 1975, XII, 469 p.
1693. Willis, F. Roy, *Europe in the Global Age: 1939 to the Present*, New York-Toronto, Dodd, Mead and Co., 1968, XII, 450 p.
1694. Wiskemann, Elizabeth, *Europe of the Dictators, 1919—1945*, London, Collins, 1966, 287 p.

1695. Wood, Anthony, *Europe. 1815—1945*, London, Longmans, 1964, XV, 512 p.
 1696. York, T. J. P., *Europe 1898—1965*, London, Nelson, 1969, 340 p.

A.2 SINTEZE ȘI TRATATE PRIVIND ISTORIA EUROPEI EST-CENTRALE

1697. Beneš, Václav, Andrew Gyorgy, George Stambuk, *East Europe Government and Politics*, New York, Harper and Row, 1966, 247 p.
 1698. Berend, I. T., G. Ránki, *Economic Development in East-Central Europe in the 19th and 20th Centuries*, New York, Columbia University Press, 1974, XIII, 402 p.
 1699. Bérenger, J., *L'Europe danubienne de 1848 à nos jours*, Paris, PUF, 1976, 268 p.
 1700. Borsody, Stephen, *The Triumph of Tyranny: The Nazi and Soviet Conquest on Central Europe*, New York, Macmillan; London, Cape, 1960, 285 p.
 1701. Brown, J. F., *The New Eastern Europe*, New York, Praeger, 1966, VII, 306 p.
 1702. Halasz, Nicholas, *In the Shadow of Russia: Eastern Europe in the Postwar World*, New York, Ronald Press, 1959, IX, 390 p.
 1703. Halecki, Oscar, *Borderlands of Western Civilization. A History of East Central Europe*, New York, Ronald Press, 1952, 503 p.
 1704. Hoffman, George W., *The Balkans in Transition*, Princeton, Princeton University Press, 1963, 124 p.
 1705. Hüsche, Edgar, *The Balkans. A Short History from Greek Times to the Present Day*, London, Faber and Faber, 1972, 212 p.
 1705 bis. Jelavich, Charles and Barbara (Eds.), *The Balkans in Transition. Essays on the Development of Balkan Life and Politics since the Eighteenth Century*, Hamden (Conn.), Archon Books, 1974, XV, 451 p.
 1706. Jindra, Z., J. Krizek, *Contribution à l'histoire contemporaine des peuples de l'Europe centrale*, Praha, CHS, 1960, 91 p.
 1707. Lemberg, E., *Osteuropa und die Sowjetunion. Geschichte und Probleme*, Salzburg, Müller, 1956, 301 p.
 1708. Lendvai, Paul, *Eagles in Cobwebs — Nationalism and Communism in the Balkans*, London, Macdonald, 1969, 396 p. (vezi și ed. franceză, Paris, 1971).
 1709. Lhéritier, Michel, *L'Europe orientale à l'époque contemporaine*, Paris, Boivin et Cie, 1971, 184 p.
 1710. Macartney, C. A., A. W. Palmer, *Independent Eastern Europe: A History*, New York, St. Martin's Press, 1962, VII, 499 p.
 1711. McCaules, Martin (ed.), *Communist Power in Europe 1944—1949*, New York, Barnes and Noble, Harper and Row, 1977, 256 p.
 1712. Orlow, Dietrich, *The Nazis in the Balkans: A Case Study of Totalitarian Politics*, Pittsburg, Pittsburg University Press, 235 p.
 1713. Palmer, Alan, *The Lands Between: A History of East-Central Europe since the Congress of Vienna*, London, Weidenfeld and Nicolson, 1970, X, 405 p.
 1714. Polonsky, Antony, *The Little Dictators: The History of Eastern Europe since 1918*, Boston-London, Routledge and Kegan Paul, 1975, XII, 212 p.
 1715. Ristelhueber, René, *A History of the Balkan Peoples*. Edited and Translated by Sherman David Spector, New York, Twayne Publishers, Inc., 1971, 470 p.
 1716. Roberts, Henry I., *Eastern Europe: Politics, Revolution and Diplomacy*, New York, Alfred A. Knopf, 1970, 324 p. + VIII p.
 1717. Rotschild, Joseph, *East Central Europe Between the Two World Wars*, St. Louis (Mo.), University of Washington Press, 1975, XVII, 420 p.; Seattle-London, 1977, XVII, 420 p.
 1718. Rouček, Joseph S., *Balkan Politics: International Relations in No Man's Land*, Stanford, Stanford University Press, 1948, 298 p.
 1719. Seton-Watson, Hugh, *Eastern Europe Between the Wars, 1918—1941*, New York, Cambridge University Press, 1945, 445 p.; ed. nouă, Hamden (Conn.), Archon Books, 1962, 422 p.
 1720. Idem, *The East European Revolution*, ed. a 3-a, London, Methuen; New York, Praeger, 1956, 435 p.; New York, Praeger, 1961.
 1721. Idem, *The Pattern of Communist Revolution. A Historical Analysis*, ed. a 2-a, London, Methuen and Co. Ltd., 1960, 432 p.
 1722. Idem, *The "Sick Heart" of Modern Europe: The Problem of the Danubian Lands*, Seattle, University of Washington Press, 1975, XI, 76 p.

1723. Stadtmüller, Georg, *Geschichte Südosteuropa*, München, R. Oldenbourg, 1950, 527 p.; ed. a 2-a, München, R. Oldenbourg Verlag, 1976, 527 p.
1724. Stavrinou, Leften S., *The Balkans since 1453*, New York, 1958, 970 p. (reeditată, apoi, în mai multe rânduri).
1725. Idem, *Balkan Federation: A History of the Movement Toward Balkan Unity in Modern Times*, Hamden, Archon Books, 1964, 338 p.
1726. Stoianovich, Traian, *A Study in Balkan Civilization*, New York, Alfred A. Knopf, Inc., 1967, 222 p.
1727. Vago, Bela, George L. Mosse (Eds.), *Jews and Non-Jews in Eastern Europe, 1918—1945*, New York, John Wiley and Sons, 1975, XVII, 334 p.
1728. Vidalenc, Jean, *L'Europe danubienne et balkanique (1867—1970)*, Paris, Masson, 1973, 194 p.
1729. Wolff, Robert L., *The Balkans in Our Time*, Cambridge, Harvard University Press, 1956, 618 p.; ed. nouă, Cambridge, 1974, XXI, 647 p.
- O istorie completă a țărilor din Balcani (inclusiv România) după 1939.

B 1. RELAȚIILE INTERNAȚIONALE ÎNTRE 1919 ȘI 1939.

1730. Albrecht-Carrié, René, *A Diplomatic History of Europe Since the Congress of Vienna*, revised ed., New York, Harper and Row Publishers, 1973, XIII, 764 p.
1731. Armstrong, H. F., *Peace and Counterpeace: From Wilson to Hitler*, New York, Harper and Row, 1971, XI, 585 p.
1732. Batowski, Henryk, *Kryzys dyplomatyczny w Europie jesień 1938 — wiosna 1939*, Warszawa, Wyd-wo MON, 1962, 392.
1733. Baumont, Maurice, *La Faillite de la paix*, 1, *De Rethondes à Stresa, 1918—1935*; 2, *De l'affaire éthiopienne à la guerre, 1935—1939*, ed. a 5-a, Paris, PUF, 1967—1968.
Volumele, alcătuit din XX din faimoasa colecție „Peuples et civilisations”, editată cu începere din 1926 sub îndrumarea lui Louis Halphen și Philippe Sagnac, se constituie într-o sinteză devenită clasică asupra problemei abordate
1734. Blancourt, Pauline, *The Embattled Peace. 1919—1939*, London, Faber and Faber, 1968, 143 p.
1735. Bușe, Const. ș.a., *Relații internaționale în perioada interbelică*, București, Edit. politică, 1980, 339 p.
1736. Carr, E. H., *The Twenty Years' Crisis, 1919—39: An Introduction to the Study of International Relations*, ed. 1-a, London, Macmillan, 1942; ed. a 2-a, London, 1946.
1737. Chastenet, Jacques, *Vingt ans d'histoire diplomatique, 1919—1939*, Genève, Éd. du Milieu du monde, 1945, 280 p.
1738. Cowling, Maurice, *The Impact of Hitler. British Politics and British Policy 1933—1940*, Chicago-London, The University of Chicago Press, 1977, X, 445 p.
1739. Duroselle, Jean-Baptiste, *Histoire diplomatique de 1919 à nos jours*, ed. a 5-a, Paris, Dalloz, 1971, 807 p.
Una dintre cele mai bune istorii diplomatice, cu numeroase referiri la rolul și locul României în relațiile internaționale după 1919.
1740. Fleming, D. F., *The Cold War and Its Origins 1917—1950*, I, London, Allen and Unwin, 1961, 540 p.
1741. Fontaine, André, *Histoire de la guerre froide*, I, Paris, Fayard, 1966, 501 p.
1742. Gathorne-Hardy, G. M., *A Short History of International Affairs. 1920—1939*, ed. a 4-a, London, Oxford University Press, 1950, XI, 540 p.
Vezi și ed. franceză (Paris, 1946).
1743. Gatzke, Hans W (ed.), *European Diplomacy Between Two Wars, 1919—1939*, Chicago, Quadrangle Books, 1972, 277 p.
1744. Hauser, Oswald (ed.), *Weltpolitik 1933—1939*, Göttingen-Frankfurt-am-Main-Zürich, Musterschmidt, 1973, 292 p.
- 1744 bis. Israeljan, V. L., L. N. Kutakov, *Diplomacy of Aggression. Berlin-Rome-Tokyo Axis, Its Rise and Fall*, Moscow, Progress, 1970, 439 p.
1745. Langer, William L., S. Everett Gleason, *The Challenge to Isolation, 1937—1940*, New York, Harper and Brothers Publishers, 1952, XV, 794 p.
1746. Langer, William L., S. Everett Gleason, *The Undeclared War 1940—1941*, New York, Harper and Brothers Publishers, 1953, XVI, 963 p.

1747. Loewenheim, Francis, *Peace or Appeasement*, Boston, Houghton Mifflin, 1965, 204 p.
1748. Namier, Lewis B., *Europe in Decay: A Study in Disintegration, 1936—1940*, London, Macmillan, 1950, 329 p.
1749. Potemkine, Vl. (sous la dir.), *Histoire de la diplomatie*, III, 1919—1939, Paris, Librairie de Médicis, 1947, 915 p.
Lucrare depășită actualmente.
1750. Rain, Pierre, *L'Europe de Versailles, 1919—1939. Les Traités de paix. Leur application. Leur mutilation*, Paris, Payot, 1945, 314 p.
1751. Renouvin, Pierre, *Les crises du XX-e siècle*, t. II : *De 1929 à 1945*, Paris, Hachette, 1958, 432 p.
O sinteză remarcabilă, datorată unui mare specialist și apărută într-o colecție prestigioasă (vcl. VIII din „Histoire des relations internationales”).
1752. Renouvin, Pierre, Jean-Baptiste Duroselle, *Introduction à l'histoire des relations internationales*, ed. a 3-a, Paris, A. Colin, 1970, 528 p.
1753. Sipols, W. J., M. W. Charlamow, *Vor dem zweiten Weltkrieg. 1933 bis 1939. Ein aussenpolitischer Rückblick*, Moscova, Progress, 1973, 344 p.
1754. Sontag, Raymond J., *A Broken World, 1919—1939*, New York, etc., Harper and Row, 1971, XVIII, 415 p.
1755. Toscano, Mario, *Pagine di storia contemporanea*, 2 vols., Milano, Giuffrè, 1963.
1756. Idem, *The History of Treaties and International Politics*, I, *An Introduction to the History of Treaties and International Politics: The Documentary and Memoirs Sources*, Baltimore, The John Hopkins Press, 1966, XV, 685 p.
1757. Toynbee, Arnold J., F. Ashton-Gawatkin (eds.), *Survey of International Affairs, 1939—1946: The World in March 1939*, London, Oxford University Press, 1952.
Vezi și ed. franceză (Paris, Gallimard, 1958).
1758. Toynbee, Arnold J., Veronica M. Toynbee (eds.), *Survey of International Affairs, 1939—1946; The Eve of War, 1939*, London, Oxford University Press, 1958, XVI, 744 p.
1759. Truchanowski (ed.), *Geschichte der internationalen Beziehungen 1917—1939*, Berlin, Rütten und Loening, 1963, 567 p.
1760. Walters, F. P., *A History of League of Nations*, 2 vols., London, Oxford, University Press, 1952, XV, 833 p.

B.2. ORIGINIILE RĂZBOIULUI. LUCRĂRI SPECIALE

1761. Adamthwaite, Anthony P., *The Making of the Second World War*, London-Boston-Sydney, George Allen and Unwin, 1977, 235 p.
1762. Idem, *France and the Coming of the Second World War, 1936—1939*, London, F. Cass, 1977, 434 p.
1763. Aster, Sidney, 1939. *The Making of the Second World War*, London, A. Deutsch, 1973, 456 p.
Vezi și ed. franceză : — *Les origines de la Seconde Guerre mondiale*, Paris, Hachette, 1974, 434 p.
Lucrarea, întocmită în baza despuierii a noi arhive britanice, analizează pe larg așa-numitul „caz Tilea” din martie 1939 : prezentarea unui presupus ultimatum german României.
1764. Barnes, H. E., *The Genesis of the World War. An Introduction to the Problem of War Guilt*, New York, H. Fertig, 1970, XXVII, 754 p.
1765. Batowski, Henryk, *Agonia pokoju i poczatek wojny*, Poznan, Wyd. Poznanskie, 1969, 502 p.
1766. Baumont, Maurice, *Les origines de la Deuxième Guerre mondiale*, Paris, Payot, 1969, 363 p.
1767. Bernard, St.-Aubin, *Les origines de la Guerre de 1939*, Montréal, 1950.
1768. Berri, Gino, *Pace e guerra fra Danubio e Nilo*, Milano, Garzanti, 1949, 181 p.
1769. Blainey, Geoffrey, *The Causes of War*, New York, Free Press, 1973, 304 p.
Cauzele celor peste 100 conflicte dintre 1700 și 1970.
1770. Bloch, Camille, *The Causes of the World War. An Historical Summary*, New York, 1968, 224 p.
1771. Blockstock, A. W., *The Secret Road to World War Two*, Chicago, 1969.
1772. Bourdon, Jean, *Considérations sur les causes des deux guerres*, Paris, 1946, 214 p.

1773. Bouvier, J., J. Gaçn, *La vérité sur 1939*, Paris, Éditions Sociales, 1953.
1774. Bullock, Allan, *Hitler and the Origins of the Second World War*, London, Oxford University Press, 1967, 28 p.
1775. Calvocoressi, Peter, Guy Wint, *Total War. Causes and Courses of the Second World War*, London, Allen Lane the Penguin Press, 1972, XIII, 959 p.
1776. Cave, Floyd A., *The Origins and Consequences of World War II*, New York, Dryden Press, 1948, 820 p.
1777. Colvin, Ian G., *Vansittart in Office: An Historical Survey of the Origins of the Second World War Based on the Papers of Sir Robert Vansittart, Permanent Under-Secretary of State for Foreign Affairs, 1930—38*, London, Gollancz, 1965, 360 p.
Ed. americană a apărut sub titlul: *None So Blind*, New York, 1965, 360 p.
1778. Compton, James V., *Hitler und die U.S.A. Die Amerikapolitik des Dritten Reiches und die Ursprünge des zweiten Weltkrieges*, Oldenbourg-Hamburg, Stalling, 1968, 288 p.
Titlul original: — *The Swastika and the Eagle. Hitler, the US, and the Origins of World War II*, Boston, Houghton Mifflin Co., 1967, XIV—297 p.
1779. Coston, Henry (sous la dir.), *Les causes cachées de la Deuxième Guerre mondiale*, Paris, Lectures Françaises, 1975, 224 p.
Ed. I a apărut sub titlul *Les origines secrètes de la guerre 1939—1945*, Paris, 1957.
1780. Divine, R. A. (ed.), *Causes and Consequences of World War II*, Chicago, Quadrangle Books, 1969, 375 p.
1781. Eubank, Keith, *The Origins of World War II*, New York, Crowell, 1969, XI, 191 p.
1782. Idem (ed.), *The Road to World War II: A Documentary History*, New York, Thomas Y. Cromwell, 1973, XIII, 284 p.
1783. Furnia, Arthur H., *The Diplomacy of Appeasement: Anglo-French Relations and the Prelude to World War II, 1931—1938*, Washington, University Press of Washington, 1960, IX, 454 p.
1784. Gallo, Max, *L'affaire d'Ethiopie aux origines de la guerre mondiale*, Paris, 1967.
1785. Gantenbein, James W., *Documentary Background of World War II, 1931—1941*, New York, Columbia University Press, 1948, 1112 p.
1786. Haines, C. Grove, Ross J. S. Hoffman, *The Origins and Background of the Second World War*, New York, Oxford University Press, 1947, 729 p.
Inițial, lucrarea a apărut în 1943.
1787. Hauser, Oswald (ed.), *Weltpolitik 1933—1939. 13 Vorträge*, Göttingen, Musterschmidt, 1973, 292 p.
1788. Hillgruber, Andreas, *Deutschlands Rolle in der Vorgeschichte der beiden Weltkriege*, Göttingen, Vandenhoeck und Ruprecht, 1967, 138 p.
1789. Hofer, Walter, *Die Entfesselung des zweiten Weltkrieges. Eine Studie über die internationalen Beziehungen in Sommer 1939*, Stuttgart, Deutsche, Verlag-Anstalt, 1955, 236 p.
Vezi și ed franceză: — *Hitler déchainé: la guerre*, Paris, Éd. du Seuil, f. a., ca și cea engleză (London, 1955).
1790. Idem, *Die Vorgeschichte des zweiten Weltkrieges. Legende und Wirklichkeit*, Zürich, 1963.
1791. Hoggan, David L., *Der erzwungene Krieg. Die Ursachen und Urheber des 2. Weltkrieges*, ed. a 4-a, Tübingen, Verlag der Deutschen Hochschullehrer-Zeitung, 1963, 900 p.
Una dintre lucrările cele mai documentate și mai controversate în legătură cu originile conflagrației mondiale.
1792. Hvostov, V. M., A. M. Nekrici, *Kak vznikla vtoraja mirovaia voina*, Moskva, Gospolitizdat, 1959, 84 p. Vezi și ed. în limba română.
1793. L'Institut Maurice Thorez, *Des victoires de Hitler au triomphe de la démocratie et du socialisme. Origines et bilan de la Deuxième Guerre mondiale (1939—1945). Compte rendu des travaux du Colloque organisé par ...*, Paris, 17—19 octo. 1969, Paris, Éd. Sociales, 1970, 446 p.
1794. Israeljan, V. L., L. N. Kutakov — vezi nr. 1744 bis.
1795. Jedruszczak, T., *Genezy drugiej wojny światowej*, Warszawa, Ruch, 1972, 62 p.
1796. Kamnitzer, Heinz, *Die diplomatische Vorgeschichte des zweiten Weltkrieges*, Berlin, Aufbau-Verlag, 1952, 31 p.
1797. Kasima, Morinoske, *Sekai daisen geni-no kenku*, Tokyo, 1963, 23—968—41 p.

1798. Kieser, Rolf, *England Appeasement-politik und der Aufstieg des Dritten Reiches im Spiegel der britischen Presse (1933—39). Ein Beitrag zur Vorgeschichte des zweiten Weltkrieges*, Wintherthur, Keller, 1964, 140 p.
1799. Lafore, Laurence, *The End of Glory: An Interpretation of the Origins of World War II*, Philadelphia—New York, Lippincott, 1970, 280 p.
1800. Leontiev, A., *Originea și caracterul celui de al doilea război mondial*, București, Ed. P.C.R., 1946, 23 p. (trad. din l. rusă).
1801. Letellier, Albert, *Les causes des Guerres avec l'Allemagne*, Paris, 1945, 148 p.
1802. Louis, W. R. (ed.), *The Origins of the Second World War: A.J.P. Taylor and His Critics*, New York, Wiley, 1972, X, 150 p.
1803. Maurois, André, *Cauzele războiului din 1939*, București, Ed. Imprimeria București, 1945, 80 p.
Originalul a apărut la începutul războiului: — *Les origines de la guerre de 1939*, Paris, Gallimard NRF, 1939, 64 p.
1804. Medlicott, W. N., *The Coming of War in 1939*, London, Routledge and Kegan Paul, 1963, 31 p.
1805. Morandi, C., *Le origini della seconda guerra mondiale*, Firenze, Edizione Universitaria, f. a.
1806. Mordal, Jacques, *La guerre a commencé en Pologne*, Paris, Preses de la Cité, 1968, 318 p.
1807. Mosley, Leonard, *On Borrowed Time. How World War II Began*, New York, Random House, 1969, XVIII, 509 p.
1808. Namier, Lewis B., *Diplomatic Prelude, 1838—1939*, London, Macmillan, 1948, 502 p.
1809. Neilson, Francis, *The Makers of War*, Appleton (Wisconsin), Nelson, 1950, 240 p.
1810. Niedhart, Gottfried (ed.), *Kriegsbeginn 1939. Entfesselung oder Ausbruch des zweiten Weltkrieges?*, Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1976, VI, 519 p.
1811. Nikonov, A. D., *Proishozhdeniie vtoroi mirovoi voini i evropeiskii politiceskii predvoennoi krizis 1939 goda*, Moskva, Izd. Akademii Nauk, 1955, 94 p.
1812. Norden, Albert, *Le secret des guerres. Genèse et techniques de l'agression*, Dresden, Verlag Zeit im Bild, 1970, 342 p.
După prima ediție, apărută în l. germană (1950), s-a realizat și traducerea românească: — *Așa se fac războaiele! Dedesubturile și tehnica agresiunii*, București, ESPLA, 1952, 168 p.
1813. Offner, Arnold A. (ed.), *America and the Origins of World War II, 1933—1941*, Boston, H. Mifflin, 1971, VIII, 229 p.
1814. Ovsianii, I. D., *Taina v kotoroi voine rojdas. (Kak imperialisti podgotovili i razviazali vtoruiu mirovuiu voinu)*, Moskva, Politizdat, 1970, 320 p.
1815. Parkinson, Roger, *The Origins of World War Two*, London, Wayland, 1970, 128 p.
1816. Remak, Joachim, *The Origins of the Second World War*, Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice Hall, Inc., 1976, XI, 179 p.
1817. Reutov, G. N., *Pravda i vimsel o vtoroi mirovoi voine. Angliiskaia burjuaznaia istoriografii o proishozhdenii voini, vneshei politike Anglii i mejdunarodnih otnošeniiab 1939—1945*, g. g., ed. a 2-a, Moskva, IMO, 1970, 304 p.
1818. von Ribbentrop, Annelies, *Verschöörung gegen den Frieden. Studien zur Vorgeschichte des zweiten Weltkrieges*, Leoni a. Starnberger See, Druffel Verlag, 1962, 500 p.
1819. Robertson, E. M. (ed.) — vezi nr. 344.
1820. Salvemini, Gaetano, *Preludio alla seconda guerra mondiale*, Milano, Feltrinelli, 1967, XIX, 830 p.
1821. Schäfer, E. Ph., *13 Tage Weltgeschichte. Wie es zum zweiten Weltkrieg kam*, Düsseldorf-Wien, Econ, 1964, 376 p.
Vezi și ed. franceză: — *Treize jours de l'histoire de monde*, Paris, Stock, 1966, 272 p.
1822. Seth, Ronald, *The Day War Broke Out. The Story of the 3-rd September 1939*, London, Spearman, 1963, 175 p.
1823. Sipols, V., *À la veille de la Seconde Guerre mondiale, 1933—1939. Essai de politique étrangère*, Moscou, Novosti, 1973, 295 p.
1824. Steinert, M. G., *Les origines de la Seconde Guerre mondiale*, Paris, PUF., 1974, 136 p.
1825. Tansill, Charles Callan, *Back Door to War. The Roosevelt Foreign Policy. 1933—1941*, Chicago, Regnery, 1952, XXI, 690 p.

1826. Taylor, A.J.P., *The Origins of the Second World War*. Second Edition with a Replay to Critics, Greenwich (Conn.), Fawcett Publ, 1961, 304 p.
Ediția originală : London, H. Hamilton, 1961, 296 p.
Alte ed. : New York, Atheneum, 1962 ; Harmondsworth, Hamilton, 1964, 357 p. ; New York, Fawcett Premier, 1979, 304 p.
Cea mai controversată lucrare din istoriografia universală contemporană referitoare la originile războiului din 1939—1945.
1827. Idem, *The Trouble Makers : Dissent Over Foreign Policy, 1792—1939*, Bloomington, Indiana University Press, 1958, 207 p.
1828. Thorne, Christopher, *The Approach of War, 1938—1939*, ed. a III-a, London, Basingstoke, Macmillan, 1973, XIV, 232 p.
1829. Toscano, Mario, *Origini e vicende diplomatiche della seconda guerra mondiale*, Milano, Ed. Marzorati, 1968, 44 p.
1830. Idem, *Pagine di storia diplomatica contemporanea*, 2, *Origini e vicende della seconda guerra mondiale*, Milano, Giuffrè, 1963, VII, 578 p.
1831. Watt, Donald Cameron, *Too Serious a Business. European Armed Forces and Approach to the Second World War*, London, Temple-Smith, 1975, 200 p.
1832. Wojciechowski, Marian, *Tie Role of Polish-German Relations in the Origins of World War II*, Warszawa, 1970, 19 p.

B. 3. ORIGINILE RĂZBOIULUI DIN PACIFIC. LUCRĂRI SPECIALE

1833. Bergamini, David, *Japan's Imperial Conspiracy. How Emperor Hirohito Led Japan into War Against the West*, New York, W. Morrow, 1971, XXXVIII, 1 239 p.
1834. Borg, D., S. Okamoto, D. K. A. Finlayson, *Pearl Harbor as History. Japan—American Relations. 1931—1941*, New York—London, Columbia University Press, 1973, XVI, 801 p.
1835. Borg, Dorothy, *The United States and the Far Eastern Crisis of 1933—1938. From the Manchurian Incident through the Initial Stage of the Undeclared Sino-Japanese War*, Cambridge, Harvard University Press, 1964, XII, 674 p.
1836. Daniels, Jonathan, *The Time Between the Wars. Armistice to Pearl Harbor*, Garden City, Doubleday, 1966, VIII, 372 p.
1837. Divine, Robert A., *The Reluctant Belligerent. American Entry into World War II*, 3-rd print, New York, Wiley and Sons, 1967, XIV, 172 p.
1838. Fehrenbach, T. R., *F.D.R.'s Undeclared War. 1939 to 1941*, 2-nd print, New York, Mc Kay, 1968, 344 p.
1839. Feis, Herbert, *The Road to Pearl Harbor. The Coming of the War Between the United States and Japan*, New York, Atheneum, 1962, XII—356 p.
1840. Goldston, Robert, *Pearl Harbor! December 7, 1941 : The Road to Japanese Aggression in the Pacific*, New York, Franklin Watts, 1972, 87 p.
1841. Hass, Gerhart, *Von München bis Pearl Harbor. Zur Geschichte der deutsch-amerikanischen Beziehungen 1938—1941*, Berlin, Akademie-Verlag, 1965, VII, 278 p.
1842. Herzog, James H., *Closing the Open Door. American—Japanese Diplomatic Negotiations 1936—1941*, Annapolis, Naval Institute Press, 1973, XI, 295 p.
1843. Ike, Nobutaka (ed. and introd.), *Japan's Decision for War. Records of the 1941 Policy Conferences*, Stanford, Stanford University Press, 1967, XXX, 306 p.
1844. Jones, F. C., *Japan's New Order in East Asia. Its Rise and Fall. 1937—45*, London, Oxford University Press, 1954, XII, 499 p.
1845. Jukov, E. M. (ed.), *Mejdnarodnaia otnošenii na Dalnem Vostoke (1870—1949)*, ed. a 2-a, Moskva, Gospolizdat, 1956, 783 p.
1846. Kutakov, L. N., *Soiuz ghermanskogo i japonskogo imperializma i ego rol v vozniknovenii vtoroi mirovoi voini*, Moskva, 1963, 14 p.
1847. Kuznet, I. L., *Vstupleniie S.S.A. vo vtoroiu mirovoiu voinu*, Moskva, Soetelghiz, 1972, 290 p.
1848. Libal, Michael, *Japan's Weg in den Krieg : Die Aussenpolitik der Kabinette Konoye, 1940/1941*, Düsseldorf, Droste Verlag, 1971, 261 p.
1849. Lu, David J., *From the Marco Polo Bridge to Pearl Harbor. Japan's Entry into World War II*, Washington, Public Affairs Press, 1961, X, 274 p.

1850. Meskill, Johanna Menzel, *Hitler and Japan: The Hollow Alliance*, New York, Atherton Press, 1966, 245 p.
1851. Moora, Harriet L., *Soviet Far Eastern Policy 1931—1945*, Princeton, Princeton University Press, 1945, 284 p.
1852. Presseisen, Ernst L., *Germany and Japan: A Study in Totalitarian Diplomacy, 1933—1941*, The Hague, Martinus Nijhoff, 1958, X, 368 p.
1853. Renouvin, Pierre, *La question d'Extrême Orient, 1840—1940*, Paris, Hachette, 1946, 442 p.
1854. Rodow, B., *Die U.S.A. und Japan bei der Vorbereitung und Entfesselung des Krieges im Stillen Ozean. 1938—1941*, Berlin, Rütten und Loening, 1959, 188 p. (trad. din l. rusă).
1855. Russett, Bruce M., *No Clear and Present Danger. A Skeptical View of the United States Entry into World War II*, New York, Harper and Row, 1972, 111 p.
1856. Schroeder, Paul W., *The Axis Alliance and Japanese-American Relations 1941*, 3rd printing, Ithaca (NY), Cornell University Press, 1963, IX, 245 p.
1857. Sevostianov, G. I., *Podgotovka voini na Tihom okeane (sentiaabr 1939 g. — dekabr 1941 g.)*, Moskva, Izd. Akademii Nauk, 1962, 592 p.
1858. Idem, *Politika velikih derjav na Dalnem Vostoke nakanune vtoroi mirovoi voini*, Moskva, Soŭekhiz, 1961, 559p.
1859. Sommer, Theo, *Deutschland und Japan zwischen den Mächten 1935—1940. Vom Antikominternpakt zum Dreimächtepakt. Eine Studie zur diplomatischen Vorgeschichte des zweiten Weltkrieges*, Tübingen, Mohr, 1962, XII, 540 p.
1860. Wohlstetter, Roberta, *Pearl Harbor: Warning and Decision*, Stanford, University Press, 1962, 426 p.

C.1. ISTORIA ILUSTRATA A RĂZBOIULUI MONDIAL

1861. Aguirre, José Fernando, *La Segunda Guerra Mundial*, 2 vols., Barcelona, Libreria Editorial Argos, 1963—1964.
1862. D'Andrea, Ugo, *Il volto della Guerra. Storia illustrata del secondo conflitto mondiale*, Torino, SET, 1949, 367 p.
1863. Arnold-Forster, Mark, *The World at War*, London, Collins/New York, Stern and Day, 1973, X, 340 p.
1864. Barroux, Robert, *Histoire générale illustrée de la Deuxième Guerre mondiale, 1936—1945*, 2 vols., Paris, A. Quillet, 1947—1948.
1865. Bauer, Eddy — vezi nr. 1916.
1866. Bergschicker, Heinz, *Der zweite Weltkrieg. Eine Chronik in Bildern*, ed. a IV-a, Berlin, DMV, 1967, 471 p.
1867. Biagi, Enzo, Sergio Zavoli, *1939—1945. Dieci anni della nostra vita. Un documentario de epoca realizzato da...*, Verona, Mondadori, 1964.
1868. Burda, Franz (Ed.), *Der zweite Weltkrieg im Bild*, 2 vols., Offenburg, Burda and Verlag, 1952.
1869. Caporilli, Pietro, *7 anni di guerra, fotoistoria del secondo conflitto mondiale visto dalle due parti in lotta*, 2 vols., Roma, Ardita, 1962—1963, 2 112 p.
1870. Cartier, Raymond — vezi nr. 1934.
1871. * * * *Collier's Photographic History of World War II; Action and Events in All Theaters Recorded by Camera and Arranged in Sequence*, New York, P. F. Collier and Son Co., 1946, 272 p.
1872. * * * *2-a Guerre mondiale*, 10 vols., Paris, Librairie Jules Tallandier, 1967—1969.
1873. Dupuy, Trevor Nevitt, *The Illustrated History of World War II*, London, Ward, 1966, 1 260 p.
1874. Hartman, Tom, *Swastika at War: A Photographic Record of the War in Europe As Seen by Cameramen of the German Magazine "Signal"*, Pictures Selected by Robert Hunt, Text by..., Melbourne, Sun Books, 1976, 154 p.
1875. Herridge, Charles, *Pictorial History of World War II*, London, Hamlyn, 1975, 5—253 p.
1876. Hoare, Robert John, *World, War Two: An Illustrated History in Colour, 1939—1945*, London, Macdonald and Co., 1973, 64 p.
1877. Hoobler, Dorothy, Thomas Hoobler, *An Album of World War II*, New York, London, F. Watts, 1977, 96 p.
1878. Hopkins, John A. H., *Diary of World Events, Being a Chronological Record of the Second World War Photographically Reproduced from the American and Foreign Newspapers Dispatches As Reported Day-by-Day, Including, Maps, Pictures, Cartoons, Anecdotes, Official Messages, Reports and Declarations, and Congressional Acts*, 54 vols., Baltimore, National Advertising Co., 1942—1946.
1879. Horan, James D., *The Desperate Years. A Pictorial History of the Thirties*, New York, Bonanza Books, 1962, 288 p.

1880. Huber, Heinz ș.a. (Eds.), *Das Dritte Reich; seine Geschichte in Texten, Bildern und Dokumenten*, 2 vols., München, K. Desch, 1964.
1881. Hunter, Kenneth E., *The War Against Germany: Europe and Adjacent Areas*, Washington, 1951, IX, 448 p.
1882. Hutchinson, Walter (Ed.), *Hutchinson's Pictorial History of the War: A Complete and Authentic Record in Text and Pictures*, 26 fasc., London, Hutchinson, 1939—1945.
S-a editat săptăminal în anii conflictului (27 august 1939 — 4 septembrie 1945).
1883. Hyman, Nat (ed.), *Eyes of the War. A Photographic Report of World War II*, 2 vols., New York, Tel-pic Syndicate, 1945.
1884. Iselin, Bernard, *La Guerre 1939—1945 en 1000 images*, Paris, Éd. du Pont Royal, 1962, 318 p.
1885. Jablonski, Edward, *A Pictorial History of the World War II Years*, Maps by Rafael Palacios, New York, Doubleday, 1977, 319 p.
1886. Jacobsen, Hans-Adolf und Hans Dollinger — vezi *Der Zweite Weltkrieg...*
1887. Leonard, Thomas M. — vezi nr. 215.
1888. „Life” [Chicago], *Picture History of World War II*, New York, Time, Inc., 1950, VII, 368 p.
1889. Idem, *Life at War*, edited and Produced by the Staff of Time-Life Books, Alexandria, Virginia, Time-Life Books, 1977, 304 p.
1890. Idem, *Life Goes to War: A Picture History of World War II*, 1st Edition, Boston, Little, Brown, 1977, 303 p.
1891. Martin, Ralph G., *World War II. A Photographic Record of the War in Europe From D-Day to V-Day*, Greenwich, Conn., Fawcett, 1965, 224 p.
Ed. precedentă, în colaborare cu Richard Harrity (1962).
1892. Mayer, Sydnies Louis, *Pictorial History of World War II*, London, Octopus Books, 1976, 128 p.
1893. * * * *Pictorial History of the Second World War. A Photographic Record of All Theaters of Action Chronologically Arranged*, 10 vols., New York., Wm. H. Wise, 1944—1949; 1949—1950.
1894. * * * *The Picture History of World War II, 1939—1945*, New York, Grosset and Denlap, 1960, 272 p.
1895. * * * *Pictorial Review of World War Two*, Chicago, Geographical Publishing Co., 1945, 10 p.
1896. [Reader's Digest], *Great Photographs of World War II*, Pleasantville, New York, Reader's Digest Association, 1964, 31 p.
1897. [Idem], *Reader's Digest Illustrated Story of World War II*, Pleasantville, New York, Reader's Digest Association, 1969, 528 p.
1898. Riumkin, L. O. *Stalingrada do Berlina*, Moskva, 1960, nepag.
1899. Salisbury, Harrison F., *The Unknown War*, Toronto-New York-London, Bantam Books, 1978, 224 p.
1900. Shores, Ch. F., *Pictorial History of the Mediterranean Air War*, 2 vols., London, Jan Allan, 1972—1973.
1901. Simkins, P., *Illustrated Book of World War II*, London, Sidgwick and Jackson, 1972, 128 p.
1902. Sulzberger, Cyrus L. and the Editors of „American Heritage”, *The American Heritage Picture History of World War II*, New York, American Heritage Publishing Co., 1966, 640 p.
1903. Zentner, Kurt, *Illustrierte Geschichte des zweiten Weltkrieges*, ed. a VII-a, München, Südwest Verlag, 1967, 604 p.
1904. Idem, *Illustrierte Geschichte des Widerstandes in Deutschland und Europa*, München, Südwest Verlag, 1966, 608 p.
1905. * * * *Der zweite Weltkrieg. Bildern, Daten, Dokumente*, Gütersloh, Bertelsmann, 1968.
1906. *Time Incorporated* — Vezi nr. 1888
1907. Taylor, A. J. P., *The Second World War Illustrated History*, London, H. Hamilton, 1975; Harmondsworth, Penguin Books, 1976, 235 p.

C. 2. LUCRĂRI GENERALE. SINTEZE

1908. De Amilibia, Miguel, *La Segunda Guerra mundial, de Danzig a los Balcanes (1939—1941)*, Buenos Aires, Centro Editor de America Latina, 1972, 143 p.
 1909. Andre, Gian Luca, *La guerra in Europa (1 settembre 1939—22 giugno 1941)*, Milanora, ISPI, 1964, XXX, 758 p.
 1910. Aznar, Manuel, A. K. Duany ș.a., *Historia de la Segunda Guerra mundial*, 12 vols., Madrid, Editorial Idea, 1941—1948.
 1911. Baldwin, Hanson, *Battles Lost and Won. Great Campaigns of World War 2*, London, Hodder and Stoughton, 1967, XI, 532 p.
 1912. Idem, *The Crucial Years, 1939—1941: The World at War*, New York, Harper and Row, 1976, VI, 499 p.
 1913. Idem, *Great Mistakes of the War*, New York, Harper and Row, 1950, 114 p.
 1914. Battaglia, Roberto, *La seconda guerra mondiale. Problemi e nodi cruciali*, ed. a VI-a, Roma, Editori Riuniti, 1971, 452 p.
 1915. Bauer, Eddy, *La guerre des blindés. Les opérations de la Deuxième Guerre mondiale sur les fronts d'Europe et d'Afrique*, 2 vols., Paris, Payot, 1962.
 1916. Idem, *Histoire controversée de la Deuxième Guerre mondiale, 1939—1945*, 7 vols., Monaco-Ville, Jaspard Polus, 1966—1967.
- Lucrare fundamentală consacrată marilor momente ale războiului, datorată unuia dintre cei mai de seamă specialiști contemporani în istoria militară. Lucrarea a fost editată în numeroase limbi (italiană, engleză) Dispunerea volumelor ediției originale :
- vol. 1, 1939, 1966, 351 p.
 - vol. 2, 1940, 1966, 352 p.
 - vol. 3, 1941, 1966, 352 p.
 - vol. 4, 1942, 1966, 351 p.
 - vol. 5, 1943, 1966, 351 p.
 - vol. 6, 1944, 1967, 351 p.
 - vol. 7, 1945, 1967, 392 p.
1917. Bayne-Jardine, C. C., *World War Two*, London and Harlow, Longmans and Green, 1968, 143 p.
 1918. Bernoti, R., *La guerra sui mari nel conflitto mondiale*, 2 vols., Livorno, Soc. Ed. Tirrena, 1947—1948.
 1919. Belperron, Pierre, Georges Andersen, *La Deuxième Guerre mondiale. Précis des opérations à l'Occident*, Paris, 1945, II, 240 p.
 1920. Bernard, H., *La guerre et son évolution à travers les siècles*, II, *De 1939 à aujourd'hui*, Bruxelles, 1957, 723 p.
 1921. Idem, *Histoire de la Résistance européenne, la „quatrième force“ de la guerre 1939—1945*, Verviers, Marabout Université, 1968, 284 p.
 1922. Bernard, H., Georges-André Chevallaz, Roger Gheysens, Jacques de Launay, *Les dossiers de la Seconde Guerre mondiale*, Verviers, Gerard et Co., 1964, 249 p.
 1923. Bogolepov, V. P. ș.a., *Blokada i kontribokada. Borba za okeansko-morskib soobščeniia vo vtoroi mirovoi voine*, Moskva, Nauka, 1967, 767 p.
 1924. Corrego, E. Salvador, *Derrota mundial. Orígenes ocultos de la II Guerra Mundial, desarrollo de la guerra, consecuencias actuales de la guerra*, ed. a V-a, México, 1959, 659 p.; Madrid, 1974, 656 p.
 1925. Bourgin, Georges, François Bourgin, *Les démocraties contre le fascisme. Histoire de la Seconde Guerre mondiale*, Paris, Ed. de la Liberté, 1946, 317 p.
 1926. Brégeault, Général ș.a., *La Deuxième Conflit mondial*, 2 vols., Paris, Éd. G. P., 1946—1947.
 1927. Brown, Anthony Cave, *Bodyguard of Lies*, London, W. H. Allen, 1976, X, 947 p.
 1928. Buchanan, A. Russell, *The United States in World War II*, 2 vols., New York-Evanston-London, Harper and Row, 1964.
 1929. Bușe, Const., I. Cârțână, Gh. I. Ioniță, I. Seftiuc, Al. Vianu, Z. Zamfir, *Istorie universală. Epoca contemporană*, II, 1939—1945, București, Ed. didactică și pedagogică, 1979, 364 p.
 1930. Butler, J. R. M. (Ed.), *History of the Second World War: Grand Strategy*; 6 vols, London, HMSO, 1957—1964.

Istoria oficială britanică a războiului mondial. Butler a fost editorul seriei și

- autorul volumelor II și III (acesta, în colaborare cu J.M.A. Gwyer), celelalte datorându-se lui N. H. Gibbs (I), E. J. Passant (IV) și John Ehrman (V și VI).
1931. Buzatu, Gh., *Războiul secret*, Iași, Ed. Junimea, 1973, 276 p.
1932. Idem, *Dosare ale războiului mondial (1939—1945)*, Iași, Ed. Junimea, 1978, 263 p.
1933. Calvocoressi, Peter, Guy Wint, *Total War: Causes and courses of the Second World War*, London, Allen Lane the Penguin Press, New York, Pantheon Books, 1972, XIII, 959 p.
1934. Cartier, Raymond, *La Seconde Guerre mondiale*, 1, 1939—1942; 2, 1942—1945, Paris, Larousse-Paris Match, 1965—1966.
Vezi și ed. germană și engleză.
1935. Idem, *Hitler et ses généraux, les secrets de la guerre*, ed. rev., Paris, Éd. J'ai lu, 1969, 320 p.
1936. Céré, Roger, *La Seconde Guerre mondiale, 1939—1945*, ed. a VII-a, Paris, P.U.F., 1967, 128 p.
1937. Chassin, Général L.-M., *Histoire militaire de la Seconde Guerre mondiale, 1939—1945*, ed. rev., Paris, Payot, 1951, 536 p. Ed. orig. (Paris, 1947, 575 p.).
1938. Collier, Basil, *The Second World War: A Military History, from Munich to Hiroshima*, New York, Morrow/London, Collins, 1967, 3—638 p.
1939. Collotti, Enzo, *La Seconda Guerra mondiale*, Torino, Loescher, 1973, 222 p.
1940. Commager, Henry S. (ed.), *The Story of the Second World War*, Boston, Little Brown, 1945, 578 p.
Lucrarea a apărut și sub titlul: *The Pocket History of the Second World War*, New York, Pocket Books, 1945, 574 p.
1941. Comité International d'Histoire de la Deuxième Guerre mondiale/Commission Roumaine d'organisation du Colloque international, *La Propagande pendant la Deuxième Guerre mondiale. Méthodes, objet, résultat*, București, 1980, 480 p.
Referate prezentate în cadrul celui de-al XV-lea Congres internațional de științe istorice de la București.
1942. Creswell, John, *Sea Warfare, 1939—1945: A Short History*, London-New York, Longmans, Green, 1950, 344 p.
1943. Dahms, Hellmuth Günther, *Geschichte des zweiten Weltkrieges*, Tübingen, R. Wunderlich, 1960, 608 p.
Ed. a II-a s-a tipărit în 1971 (*Der zweite Weltkrieg*, Frankfurt-am-Main, Verlag Ullstein, 223 p.). Vezi și ed. în limba franceză: — *La Deuxième Guerre mondiale*, Paris, Payot, 1961, 416 p.
1944. Darcy, Jacques, *Histoire de la Guerre. Septembre 1939—Août 1945*, Paris, La Table Ronde, 1946, 278 p.
1945. Deborin, G. A., *Vtoraiia mirovaia voina. Voenno-politiceskii ocerk*, Moskva, Voenizdat, 1958, 431 p.
Vezi și ed. în limba română: — *Al doilea război mondial*, București, Ed. politică, 1960, 689 p.
1946. Idem, *Secrets of the Second World War*, Moscow, Progress Publisher, 1971, 277 p.
1947. Dennis, Geoffrey (ed.), *The World at War: A History Dealing With Every Phase of World War II on Land, at Sea, and in the Air, Including the Events Which Led up to the Outbreak of Hostilities*, 4 vols., London, Caxton Publishing Co., 1951.
1948. Doernberg, S. (ed.), *Der zweite Weltkrieg 1939—1945*, ed. a III-a, Berlin, Akademie-Verlag, 1959, X, 174 p.
1949. Dollinger, Hans (ed.), *Die letzten hundert Tage. Das Ende des zweiten Weltkrieges in Europa und Asien*, München, Desch, 1965, 432 p.
1950. Dorf, Philip., *This War. A Survey of World Conflict*, New York, Oxford Book Co., 1945, VI, 205 p.
1951. Dupuy, R. Ernest, *World War II: A Compact History*, New York, New York Hawthorn Books, 1969, 334 p.
1952. Dupuy, Trevor Nevitt, *The Military History of World War II*, New York, F. Watts, 1962—1965.
Lucrarea a apărut în fascicule (18).
1953. Ensor, R.C.K., *A Miniature History of the War.*, ed. a II-a, New York, Oxford University Press, 1946, IX, 190 p.

1954. Ereenfield, Kent Robert (ed with Introductory Essay), *Command Decisions*, Washington, Dept. of the Army, 1960, VIII, 565 p.
1955. Esposito, Brigadier General Vincent J. ș.a., *A Concise History of World War II*, New York, Praeger, 1965, 434 p.
1956. Etnasi, Fernando, *La Resistenza in Europa*, Roma, Grafica Editoriale, 1970, 468 p.
1957. Eychène, Colonel J.-L. Dariel, *Le Panorama de la Guerre 1939—1945*, 3 vols.,
1958. Falls, Cyril, *The Second World War: A Short History*, ed. III-a rev., London Methuen, 1950, 312 p.
1959. Farrar-Hockley, Anthony H., *True Book About the Second World War*, London, F. 1969, 445 p.
1960. Fay, Bernard, *La guerre des trois fous: Hitler, Staline, Roosevelt*, Paris, Perrin, Paris, Tallandier, 1948—1949.
1961. Feis, Herbert, *The Atomic Bomb and the End of World War II*, Princeton, Princeton University Press, VI, 213 p.
1962. Förster, Gerhard ș.a., *Der zweite Weltkrieg. Militär-historischer Abriss*, Berlin. DMV, 1972, 479 p.
1963. Fuller, J. F. C., *The Second World War, 1939—1945: A Strategic and Tactical History*, London, Eyre and Spottiswoode, 1948, 415 p.; New York, Duell, Sloan and Pearce, 1949, 431 p.
- Lucrarea prestigiosului specialist britanic în domeniul istoriei militare se înscrie între cărțile de referință apărute pe marginea războiului și a fost tradusă în mai multe limbi.
1964. Gaeta, Franco, *La Seconda Guerra mondiale e i nuovi problemi del mondo (1939—1960)*, Torino, UTET, 1967, 644 p.
1965. Gafencu Grigore — vezi nr. 1041.
1966. Galtier-Boissier, Jean, *Histoire de la Guerre 1939—1945*, Paris, Craponillot, 1948, 600 p.
1967. Galtier-Boissier, Jean, Charles Alexandru, *Histoire de la Guerre 1939—1945*, 2 vols., Paris, La Jeune Parque, 1965.
1968. Gardner, Brian, *The Year That Changed the World: 1945*, New York, Coward-McCann, 1964, 356 p.
1969. Gigli, Guido, *La Seconda Guerra mondiale*, Bari, Laterza, 1964, XII, 700 p.
1970. Gilbert, Martin, *The Second World War*, London, Chatto and Windus, 1970, 108 p.
1971. Ginesey, Robert, *La Seconde Guerre mondiale et les déplacements de population en Europe. Les organismes de protection*, Paris, A. Pedone, 1948, 184 p.
1972. Görlitz, Walter, *Der zweite Weltkrieg, 1939—1945*, 2 vols., Stuttgart, Steingrüben-Verlag, 1951—1952.
1973. Gosset, Pierre et Renée, *La Deuxième Guerre; les secrets de la paix manquée*, Paris. P. Horay, 1950, 477 p.
1974. Greciko, A. A., apoi D. F. Ustinov (eds.), *Istoriia vtoroi mirovoi voini. 1939—1945*. V 12-ti tomah, Moskva, Voenizdat, 1973.
- O istorie globală a conflictului în viziunea istoricilor sovietici. Între 1973 și 1980 s-au editat 11 din cele 12 volume proiectate. Lucrarea este în curs de apariție în limbile germană, maghiară etc.
1975. Gruchmann, Lothar, *Der zweite Weltkrieg. Kriegführung und Politik*, München, DTV, 1967, 525 p.
1976. Gurney, Gene, *The War in the Air*, New York, Crown Publishers, 1962, 352 p.
1977. Hardy, Alfred C., *Everyman's History of the Sea War*, 3 vols., London, Weidenfeld and Nicolson, 1948—1955.
1978. Hasluck, Eugene L., *The Second World War*, London, Blackie, 1948, IX, 358 p.
1979. Hawes, Stephen, Ralph White (eds.), *Resistance in Europe, 1939—1945*, London, Allen Lane, 1975, 235 p.
1980. Hayes, G. P., *World War II: A Compact History*, Folkestone, Baisley Brothers and Swinfen, 1973 XII, 338 p.
1981. Heiferman, Ron, *World War II*, London, Octopus Books, 1973, 256 p.
1982. Herrera, Heitor A., *A estratégia dos Aliados na Segunda Guerra mundial*, Rio de Janeiro, Biblioteca de Exército, 1961, 410 p.
1983. Hillgruber, Andreas (ed.), *Probleme des zweiten Weltkrieges*, Köln-Berlin, Kiepenhauer und Witsch, 1967, 455 p.

1984. H. Edgar, *The World at War, 1939—1945*, London, Putnam, 156, 272 p.; London, H. Hamilton, 1959, 187 p.
1985. Howe, Q., *Asbes of Victory. World War II and Its Aftermath*, New York, Simon and Schuster, 1972, 542 p.
1986. Hoyle, Martha Byrd, *A World in Flames: A History of World War II*, New York, Atheneum, 1970, XXI, 356 p.
1987. Hutchinson, Walter (Ed.), *Pictorial History of the War: A Complete and Authentic Record in Text and Pictures*, 26 vols., London, Hutchinson, 1939—1945.
1988. Institutul de studii istorice și social-politice, *Rezistența europeană în anii celui de-al doilea război mondial. 1938—1945, I, Țările din Europa Centrală și de Sud-Est; II, Țările din Europa Occidentală și Nordică*, București, Ed. militară, 1973—1976.
Lucrarea, cuprinzând un capitol special despre Rezistența în România (I, pp. 387—438), datorat lui Gh. Zaharia, a apărut sub îngrijirea dr. N. Copoiu, Gh. Unc, Gh. Zaharia, Gh. Adorjan, Marin Badea și dr. Milică Moldoveanu.
1989. Iselin, Bernard, *La Guerre 1939—1945 en 1000 images*, Paris Éd. du Pont Royal, 1962, 318 p.
1990. Istituto per la Storia del Movimento di Liberazione in Italia, *La Resistenza Europea a gli alleati*, Milano, 1963, 577 p.
1991. Jacobsen, Hans-Adolf, *Der zweite Weltkrieg. Grundzüge der Politik und Strategie in Dokumenten*, Frankfurt-am-Main — Hamburg, Fischer Bücherei, 1965, 499 p.
Vezi și ed. franceză: — *La Seconde Guerre mondiale. (Caractères principaux de la politique et de la stratégie)*, 2 vols., Paris, Castermann, 1968.
O sinteză unică a istoriei războiului, susținută pe documente fundamentale, datorată unuia dintre cei mai buni specialiști din lume.
1992. Jacobsen, Hans-Adolf, J. Rohwer (eds.), *Entscheidungsschlachten des zweiten Weltkrieges*, Frankfurt-am-Main, Bernard und Graefe, 1960, XX, 580 p.
Vezi și ed. engleză: — *Decisive Battles of World War II: The German View*, London, Deutsch; New York, Putnam, 1965, 509 p.
Studii temeinice asupra a 12 bătălii decisive din cursul războiului (Dunkerque, bătălia Angliei — 1940, Normandia — 1944, Ardeni, Moscova, Stalingrad, prăbușirea grupului german „Centru” — 1944, Creta, Mediterana — 1942, Midway, Layte și războiul submarin).
1993. Jacobsen, Hans-Adolf, *Der zweite Weltkrieg in Bildern und Dokumente*, 3 vols., Wiesbaden, R. Löwit, 1963.
— Band 1: *Der europäische Krieg. 1939—1941*, 480 p.
— Band 2: *Der Weltkrieg. 1941—1943*, 480 p.
— Band 3: *Sieg ohne Frieden. 1944—1945*, 492 p.
Vezi și ultima ed.: 10 vols., München-Wien-Basel, Deich, 1968.
După ed. din 1963 s-au realizat și următoarele:
— *La Seconda Guerra mondiale*, 4 vols., Firenze, Sadea-Della Volpe Editori, 1963—1964.
— *Histoire de la Guerre, 1939—1945* sous la direction de Pierre Lazareff, d'après l'ouvrage de..., 2 vols., Paris, Hachette, 1967—1968 (vezi nr. 2004).
1994. Jones, James, *World War II*, New York, Grosset and Dunlap, 1975, 272 p.
1995. Jong, L. de, *La cinquième colonne allemande dans la Deuxième Guerre mondiale*, Amsterdam, Muelenhof, 1953, XII, 480 p.
Lucrarea a fost editată și în limbile rusă, germană, engleză.
1996. Joslen, H. F., *Orders of Battle. Second World War 1939—1945*, vols., London, HMSO, 1960, 628 p.
1997. Kingston-McCloughry, Edgar J., *The Direction of War: A critique of the Political Direction and High Command in War*, New York, Praeger, 1955, 261 p.
1998. Knapp, Wilfried, *A History of War and Peace 1939—1945*, London, New York-Toronto, Oxford University Press, 1967, XI, 639 p.
1999. Kühnrich, Heinz, *Der partisanen Krieg in Europa 1939—1945*, Berlin, Dietz Verlag, 1965, 606 p.
2000. Latreille, André, *La Seconde Guerre mondiale. 1939—1945. Essai d'analyse*, Paris, Hachette, 1966, 364 p.
2001. De Launay, Jacques, *Le Monde en Guerre. 1939—1945*, Paris, J. B. Janin, 1945, 323 p.; ed. 2-a, Paris, 1956, 348 p.
Vezi și ed. germană: — *Die Welt brante, 1939—1945*, Darmstadt, 1956, 348 p.

2002. Idem, *Les grandes décisions de la Deuxième Guerre mondiale*, 3 vols., Genève, Édition-Service, 1975.
2003. Lawson, Don, *The Secret World War II*, New York-London, F. Watts, 1978, 118 p.
2004. Lazareff, Pierre, *Histoire de la guerre 1939—1945*, 2 vols., Paris, Hachette, 1967—1968 (vezi nr. 1993).
2005. Lévêque, Maurice, *Le Pétrole et la Guerre*, Paris, Nouvelles Editions Delorosse, 1958, 352 p.
Rolul și locul „aurului negru” în cursul conflictului mondial, cu unele detalii despre petrolul românesc.
2006. Liddell Hart, B. H., *Strategy*, New York, A Signet Book/New American Library, 1974, XXI, 426 p.
Ed. orig. (1954, London, Faber and Faber). Vezi și traducerea românească :
— *Strategia. Acțiunile indirecte*, București, Ed. militară, 1973.
2007. Liddell Hart, Sir B. H., *History of the Second World War*, London, Cassell, 1970, XVII, 768 p.; New York, G. P. Putnam's Sons, 1971, XVII, 768 p.
Vezi și ed. în limbi străine :
— *Histoire de la Seconde Guerre mondiale*, Paris, Fayard, 1976, 742 p.
— *Storia della seconda guerra mondiale*, Milano, Mondadori, 1970, 1040 p.
— *Vtoraya mirovaya voyna*, Moskva, Voenizdat, 1976, 679 p.
Cea mai bună sinteză militară asupra războiului mondial, scrisă de unul dintre istoricii și teoreticienii militari faimoși ai secolului XX; supranumit și „căpitanul care i-a învățat pe generali”.
2008. Luaidi, Aldo, *La guerra segreta*, Milano, Sugar, 1963, 350 p.
Vezi și ed. franceză : — *Les grandes heures de la Guerre mondiale*, Paris, Ed. France-Empire, 1964, 314 p.
2009. Lukacs, John A., *The Lost European War, September 1939 — December 1941*, New York, Anchor Press, 1976, X, 562 p.
2010. Lupu, N. Z., Gh. N. Căzan, C. Bușe, *Istorie universală contemporană*, I, 1917—1945, București, 1979, 538 p.
2011. Lupu, N. Z., Gh. N. Căzan, *Prelegeri de istorie universală contemporană*, IV, 1939—1945. *Al doilea război mondial*, București, 1973, 166 p.
2012. Macksey, K., *The Partisan of Europe in World War II*, London, 1975, 271 p.
2013. Mac Closkey, Monro, *Planning for Victory — World War II: A Behind-the-Scenes Account*, New York, Richards Rosen Press, 1970, 190 p.
2014. Maraldi, Ugo, *Storia della Seconda Guerra mondiale*, Milano, CEBES, 1946, 645 p.
2015. Marjanović, Jovan s.a., *Drugi svjetski rat. 1939—1945*, 2 vols., Beograd, Mladost, 1969.
2016. Maule, Henry, *The Great Battles of World War II*, Feltham, Hamlyn, 1972, 448 p.
2017. Maurer, M., *Air Force Combat Units of World War II*, New York, F. Watts, Inc., 1960, XI, 506 p.
2018. Mayer, E. L. (Comp. by), *History of World War II*, London, Octopus Books, 1974, 287 p.
2019. McInnis, Edgar, *The War*, 6 vols., London-New York-Toronto, Oxford University Press, 1940—1945.
2020. Mellentin, Fridrich von, *Panzer Battles, 1939—1945*, London, Cassell, 1955, 371 p.
2021. Meriniris, E., *The War*, 5 vols., Toronto-Oxford, 1940—1945.
2022. Michaelis, Herbert, *Der zweite Weltkrieg. 1939—1945*, Frankfurt-am-Main, Akademische Verlagsgesellschaft Athenaion, 1972, 588 p.
2023. Michel, Henri, *La Seconde Guerre mondiale*, 2 vols., Paris, PUF, 1968—1969.
— t. I : *Les succès de l'Axe (septembre 1939 — janvier 1943)*, VII — 505 p.
— t. II : *La victoire des Alliés (janvier 1943 — septembre 1945)*, VII — 540 p.
Lucrarea, apărută în faimoasa colecție „Peuples et civilisations” (vol. XXI), reprezintă una dintre cele mai bune sinteze realizate pe plan mondial asupra conflictului, datorată unui eminent specialist.
Vezi și ed. engleză : — *The Second World War*, London, Deutsch, 1975, XXII, 947 p.
În 1977, autorul a tipărit ediția a II-a a lucrării, adusă la zi (Paris, P.U.F., 2 vols.).
2024. Idem : vezi o prezentare sumară a istoriei războiului întocmită în baza concentrării maxime a datelor din sinteza de excepție din 1968—1969 (nr. 337) : — *La Seconde Guerre mondiale*, ed. 2-a, Paris, PUF, 1975 (Colecția : Que sais-je ?), după care s-a realizat și o traducere în limba engleză :

- *World War II: A Short History*, Farnborough, Saxon House, 1973, XVIII, 81 p.
2025. Idem, *La guerre de l'ombre. La Résistance en Europe*, Paris, Éd. Bernard Grasset, 1970, 420 p.
Vezi și ed. în limba engleză: — *The Shadow War: European Resistance 1939—1945*, New York, Harper and Row, 1972, 416 p.
2026. Idem, *Les mouvements clandestins en Europe (1938—1945)*, Paris, PUF, 1961, 127 p.
2027. Milani, Francesco, *Cause e nature della Seconda Guerra mondiale*, Bologna, C. Galleri, 1946, XV, 434 p.
2028. Milanesi, Bruno, *In margine ad una storia della Seconda Guerra mondiale*, Napoli, Marotta, 1975, 301 p.
2029. Military Intelligence, Division War Department (U.S.A.), *The World at War 1939—1944. A Brief History of World War II*, Second Edition, Washington, 1945, X, 416 p.
2030. Miller, Francis T., *History of World War II*, Philadelphia-Toronto, Winston, 1945, X, 966 p.
Vezi și ed. a II-a: — *The Complete History of World War II*, Chicago, Progress Research Corporation, 1948, X, 999 p.
2031. Idem, *War in Korea and the Complete History of World War II*, ed. a III-a, Philadelphia, Winston, 1955, 999 p.
2032. Milward, A. S. ș.a., *World War II*, Milton Keynes, Open University Press, 1973, 105 p.
2033. Morison, Samuel Eliot, *History of the United States Naval Operations in World War II*, 15 vols., Boston, Little, Brown and Co., 1947—1962.
2034. Mowat, Robert C., *Ruin and Resurgence, 1939—1965*, New York, Harper and Row, 1968, XV, 406 p.
2035. Muller, Robert, *La Seconde Guerre de trente ans, 1914—1945*, Bruxelles, Éditions Universelle, 1947, 581 p.
2036. Oleck, Howard L., *Heroic Battles of World War Second*, New York, Belmont Books, 1962, 189 p.
2037. O'Neill, Herbert („Strategicus”), ed., *Odhams History of the Second World War*, 2 vols., London, Odhams Press, 1951
2038. Idem, *A Short History of the Second World War and Its Social and Political Significance*, London, Faber and Faber, New York, Praeger, 1950, 345 p.
2039. Peillard, Léonce, *Histoire générale de la guerre sous-marine (1939—1945)*, Paris, Laffont, 1970, 448 p.
2040. Pitt, Barrie, *Storia della Seconda Guerra mondiale*, 6 vols., Milano, Rizzoli, 1967—1969.
2041. Platonov, S. P. (ed.), *Vtoraiia mirovaia voina 1939—1945 g.g.*, Moskva, Voenizdat, 1958, 931 p.
Lucrarea este însoțită de un album de hărți.
2042. Ploetz, A. G., *Geschichte des 2. Weltkrieges*, Wurzburg, Ploetz Verlag, 1960, 929 p.
2043. Potter, E. B., Chester W. Nimitz, *The Great Sea War. The Story of Naval Action in World War II*, Englewood Cliffs, Prentice-Hall, 1963, 468 p.
2044. Ray, John, *The Second World War*, London, Heinemann Educational, 1977.
2045. Roger, Hugh C. B., *Tanks in Battle*, London, Seaby Service, 1965, 240 p.
2046. Roman, Valter, Gh. Zaharia (ed.), *Marea conflagrație a secolului XX. Al doilea război mondial*, București, Edit. politică, 1971, 735 p.
Vezi și ed. a II-a (București, 1974), precum și traduceri în limbile maghiară (1973) și germană (1975).
- Prima sinteză românească de proporții asupra conflictului dintre 1939 și 1945. Lucrarea este însoțită de o cronologie, bibliografie și indici.
2047. Root, Waverly L., *The Secret History of the War*, 3 vols., New York, Scribner, 1945—1946.
2048. Roscoe, U. S., *Submarine Operations in World War II*, Annapolis, United States Naval Institute, 1950.
Vezi și ed. rusă (Moskva, 1957).
2049. Roskill, S. W., *The War at Sea 1939—1945*, 3 vols., London, HMSO, 1954—1960.
2050. Rothberg, Abraham (ed.), *L'histoire vécue de la Seconde Guerre mondiale*, 4 vols., Verviers, Gérard et C-ie, 1963 (Coll. „Marabout Université”).
Vezi și ed. engleză: — *Eyewitness History of World War II*, 4 vols., New York, Bantam Books, 1962.

2051. Ruge, Friedrich, *Sea Warfare, 1939—1945. A German Viewpoint*, London, Cassell, 1957, 337 p.
2052. Samsonov, A. M., *Krah fașistskoi agresii. 1939—1945. Istoriceskii ocerk*, Moskva, Nauka, 1975, 647 p.
2053. Idem (ed.), *Vtoraia mirovaia voina*, 3 vols., Moskva, Nauka, 1966.
2054. Savage, Katharine, *The Story of the Second World War*, London, Oxford University Press, 1957, 230 p.; New York, Walck, 1958, 271 p.
2055. Schumacher, Edgar, *Geschichte des zweiten Weltkrieges*, Zürich, Schulthess und Co., 1946, VII—409 p.
2056. Senger und Etterlin, Frido von, *Krieg in Europa*, Köln-Berlin, Kiepenhauer und Witsch, 1960, 459 p.
2057. Seth, Ronald S., *The Undaunted: The Story of Resistance in Western Europe*, London, Muller, 1956, 327 p.; London, H. Hamilton, 1958, 288 p.
2058. Shirer, William L., *The Rise and Fall of the Third Reich. A History of Nazi Germany by...*, New York, Simon and Schuster, 1960, XII, 1 245 p.
Vezi și ed. franceză: — *Le Troisième Reich. Des origines à la chute*, Paris, Stock, 1967, 1 257 p.
2059. Shugg, Roger W., Harvey A. Deweserd, *World War II: A Concise History*, Washington, Infantry Journal, 1946, 538 p.
2060. Snyder, Louis L., *The War. A Concise History. 1939—1945*, New York, Messner, 1960, XXIII—579 p.
2061. Stamps, T. Dodson, V. J. Esposito (eds.), *A Military History of World War II*, 2 vols., West Point, U.S. Military Academy, 1953.
2062. Stern, Leo ș.a., *La Deuxième Guerre mondiale*, Paris, Éd. de la Nouvelle Critique, 1958, 318 p.
Lucrarea alcătuiește vol. 9—10 din publicația „Recherches internationales à la lumière du marxisme”.
2063. Storrs, Ronald, Philip Graves, *A Record of the War*, 24 vols., London, Hutchinson, 1940—1947.
2064. Sulzberger, Cyrus L., *The American Heritage. Picture History of World War II*, New York, American Heritage Publishing Co., 1966, 640 p.
2065. Tabori, Paul, *Twenty Tremendous Years: World War II and After*, London, Aldbourne, 1961, 288 p.
2066. Tippleskirch, Kurt von, *Geschichte des zweiten Weltkrieges*, ed. 1-a, Bonn, Athenäum Verlag, 1951, 731 p.; ed. a 2-a, Bonn, Athenäum Verlag, 1956, XIV—636 p.
Vezi și ed. în limba rusă: — *Istoriia vtoroi mirovoi voini*, Moskva, IL, 1956, 607 p.
Una dintre cele mai bune istorii militare ale conflictului, scrisă de un fost general al Wehrmachtului.
2067. Titmuss, R. M., *History of the Second World War: Problems of Social Policy*, London, Longmans, 1950.
2068. Tolland, John, *The Last 100 Days*, New York, Random House, 1966, XII—622 p.
Vezi și ed. franceză (1966)
2069. Tosti, Amedeo, *Storia della seconda guerra mondiale*, 2 vols., Milano-Roma, Rizzoli, 1948; Milano, Rizzoli, 1961, 1 060 p.
2070. Trevelyan, M. F., *History of World War II*, Philadelphia, The John C. Winston Co., 1947.
2071. Tshan, Francis J ș.a., *The First and Second World Wars*, Philadelphia, Lippincott, 1945, 243 p.
2072. Turner, Frayan John, *Battle Stations*, New York, G. B. Putnam's Sons, 1960, 192 p.
Momentele cruciale ale războiului.
2073. [United States of America], Air Force. Office of Air Force History, *The Army Air Forces in World War II*, 7 vols., Chicago, The University of Chicago Press, 1948—1958.
Vezi vol III (raidul de la Ploiești din 1 august 1943, pp. 477—484) și vol. IV (bombardamentele din 1944).
2074. [United States of America], War Department, General Staff, *The World at War, 1939—1945. A Brief History of World War II*, Washington, Infantry Journal, 1945, X—416 p.
2075. Valland, Rose, *Le Front de l'Art (1939—1945)*, Paris, Plon, 1961, 264 p.
Acțiunile pentru salvarea operelor de artă în 1939—1945.
2076. Vidalenc, Jean, *Le Second Conflit mondial. Mai 1939—Mai 1945*, Paris, Société d'édition du enseignement supérieur, 1970, 428 p.

2077. Weerd, H. A., W. Roger Shugg, *World War II. A Concise History*, Washington, 1946, 532 p.
2078. * * * *Weltkrieg, 1939—1945*, Stuttgart, 1957.
 Vezi și ed. în limba rusă: — *Mirovaia voina 1939—1945 g.g. Sbornik statei*, Moskva, Inostr. Literatura, 1957, 538 p.
 Lucrare datorată unui grup de foști generali germani participanți la ostilitățile dintre 1939 și 1945.
2079. Weyr, Thomas, *World War II*, Folkestone, Bailey Bros and Swinfen, 1970, 224 p.
2080. Whiting, Charles, *The End of the War: Europe April 15—May 23, 1945*, New York, Stein and Day, 1973, 178 p.
2081. Wilmot, Chester, *The Struggle for Europe*, London, Collins/New York, Harper and Brothers Publishers, 1952, 766 p.; London, Collins, 1965, 766 p.
2082. Wright, Gordon, *The Ordeal of Total War, 1939—1945*, New York, Harper and Row, 1968 XV—315 p.; New York-Hagerstown-San Francisco-London, Harper Torchbooks, 1979, XV—314 p.
 Vezi și ed. franceză: — *L'Europe en guerre, 1939—1945*, Paris, A Colin, 1971, 260 p.
2083. Zaharia, Gh. — vezi nr. 2046.
2084. Zaharia, Gh., I. Cupșa, Al. Vianu, *Al doilea război mondial. (Schită istorică)*, București, Edit politică, 1975, 288 p.
2085. Young, Peter, *World War 1939—1945. A Short History*, London, Barker/New York, Crowell, 1966, XVI—447 p.; London, Pan Books, 1970, 526 p.

C.3. RELATII INTERNAȚIONALE ÎNTRE 1939 și 1945. MARILE PUTERI ȘI EUROPA

2086. * * * *Albumul păcii cu conferințele de la Potsdam-Berlin și San Francisco*, București, Tip. Litera Creștină, 1946, 32 p.
2087. Alperovitz, Gar, *Atomic Diplomacy: Hiroshima and Potsdam. The Use of the Atomic Bomb and the American Confrontation with Soviet Power*, New York, Simon and Schuster, 1965, 317 p.; New York, Vintage Books, 1967, 317 p.
2088. Armstrong, Anne M., *Unconditional Surrender. The Impact of the Casablanca Policy Upon World War II*, New-Brunswick, Rutgers University Press, 1961, XIV—304 p.
2089. Barker, Elisabeth — vezi nr. 2241.
2090. Bailey, Thomas A., *A Diplomatic History of the American People*, ed. a 8-a, New York, Appleton-Century-Crofts, 1969, XII—1 015—XL; ed. a 9-a, Englewood Cliffs, Prentice-Hall, 1974, XII, 1 062, XLI p.
 Sinteză clasică a diplomației S.U.A. de la origini și pînă în prezent (ed. 1-a în 1940).
2091. Batowski, Henryk, *Wojna a dyplomacja, 1945*, Poznań, Wyd-wy poznańskie, 1972, 348 p.
2092. Behbudov, M., *Mesto Turcii vo vnešnei politike Anglii v 1939—1941*, Baku, 1971, 24 p.
2093. Beitzell, Robert, *The Uneasy Alliance: America, Britain, and Russia, 1941—1943*, New York, Alfred A. Knopf, 1972, XIV—404—XVII p.
2094. Bloch, Edmond, *1919—1939. Le pétrole mène le jeu...*, Paris, G. Durassié et Cie, Éditeurs, 1961, 124 p.
2095. Boratyński, S., *Dyplomacja okresu drugiej wojny światowej. Konferencje międzynarodowe 1941—1945*, Warszawa, PWN, 1957, 404 p.
 Vezi și ed. în limba rusă: — *Diplomatiia perioda vtoroi mirovoi voini. Mejdunarodniie konferencii 1941—1945 godov*, Moskva, IL, 1959.
2096. Bosl, Karl (ed.), *Das Jahr 1941 in der europäischen Politik*, München-Wien, Oldenbourg, 1972, 163 p.
2097. Böhme, Hermann, *Deutschland und Frankreich im zweiten Weltkrieg (1940—1944)*, 2 vols., Bonn, Rhein, 1966.
2098. Bracion, Yves, *Oder Neisse — frontières de guerre*, Paris, Éd. de la Table Ronde, 1968, 215 p.
2099. Brugièr, P. F., *La sécurité collective, 1919—1945*, Paris, A. Padone, 1946, 379 p.
2100. Campbell, Thomas M., *Masquerade Peace: America's UN Policy, 1944—1945*, Tallahassee, Florida State University Press, 1973, VII, 226 p.

- 2101 Chamberlain, William Henry, *America's Second Crusade*, Chicago, Regnery, 1962, VII—372 p.
O istorie diplomatică a războiului mondial.
- 2102 Chamberlain, W. H., C. R. Snyder, *American Foreign Policy*, New York, Rinehart and Co., 1948, XIV—826 p.
- 2103 Clemens, Diane Shaver, *Yalta*, New York, Oxford University Press, 1970, X—356 p.
- 2104 Coates, W. P. and Zelda K., *A History of Anglo-Soviet Relations, II, 1943—1950*, London, Lawrence and Wishart, 1958, 463 p.
- 2105 De Conde, Alexander, *A History of American Foreign Policy*, ed. a 2-a, New York, Charles Scribner's Sons, 1971, 998 p.
- 2106 Conte, Arthur, *Yalta ou le partage du monde. (11 février 1945)*, Paris, Éd. J'ai Lu (Laffont), 1964, 445 p.; Lausanne, Éd. Rencontre, 1972, 408 p.
În lucrare, detalii despre situația din România, 1944/1945.
- 2107 Dallin, David J., *The Big Three: The United States, Britain, Russia*, New Haven Yale University Press, 1945, 202 p.
- 2108 Davis, Lynn Etheridge, *The Cold War Begins: Soviet-American Conflict over Eastern Europe*, Princeton, Princeton University Press, 1974, X—427 p.
- 2109 Dawson, Raymond H., *The Decision to Aid Russia, 1941. Foreign Policy and Domestic Politics*, Chapel Hill, The University of North Carolina Press, 1959, XVI—315 p.
- 2110 Deborin, G. A., *Mejdunarodniie otnošenîia v godi Velikoi Otečestvennoi voînî. 1941—1945*, Moskva-Leningrad, Izd. Akademii Nauk, 1948, 435 p.
- 2111 Dules, F. R., *America's Rise to World Power, 1898—1954*, New York, Harper and Row; London, H. Hamilton, 1955, 314 p.
- 2112 Duroselle, Jean-Baptiste, *De Wilson à Roosevelt. Politique extérieure des États-Unis, 1913—1945*, Paris, A. Colin, 1960, 494 p.
Vezi ed. engleză: — *From Wilson to Roosevelt. Foreign Policy of the United States, 1913—1945*, Cambridge, Harvard University Press, 1963, XII—499 p.
- 2113 Idem, *Histoire diplomatique...*, (vezi nr. 125).
- 2114 Eubank, Keith, *The Summit Conferences 1919—1960*, Normann, University of Oklahoma Press, 1966, XI—225 p.
- 2115 La Feber, Walter (ed.), *The Origins of the Cold War, 1941—1947: A Historical Problem with Interpretations and Documents*, New York-Chichester, Wiley, 1971, XII—172 p.
- 2116 Feis, Herbert, *Churchill, Roosevelt, Stalin...*
- 2117 Idem, *From Trust to Terror*, London, Anthony Blond, 1971, 428 p.
Originile războiului rece (1945—1950).
- 2118 Idem, *Between War and Peace: The Potsdam Conference*, Princeton, Princeton University Press; London, Oxford University Press, 1960, 367 p.
Vezi și ed. franceză: — *Le marchandage de la Paix. Potsdam, juillet 1945*, Paris, Arthaud, 1963.
- 2119 De Felice, Renzo (Ed.), *L'Italia fra tedeschi e Alleati. La politica estera fascista e la seconda guerra mondiale*, Bologna, Il Mulino, 1973, 301 p.
- 2120 Fenno Jr., Richard F. (ed.), *The Yalta Conference*, ed. a 2-a, Lexington, (Mass.), D. C. Heath, 1972, XIV—218 p.
- 2121 Ferrell, Robert H. (ed.), *America As World Power, 1872—1945*, Columbia, University of South Carolina Press, 1971, XXVIII, 326 p.
- 2122 Fischer, Alexander, *Sowjetische Deutschlandpolitik im zweiten Weltkrieg, 1941—1945*, Stuttgart, Deutsche Verlags-Anstalt, 1975, 252 p.
- 2123 Fischer, Louis, *The Road to Yalta. Soviet Foreign Relations, 1941—1945*, New York-Evanston-San Francisco, Harper and Row, 1972, XVIII, 238 p.
- 2124 Fleming, D. F. — vezi nr. 1740.
- 2125 Fontaine, André — vezi nr. 1741.
- 2126 Fox, Annette Baker, *The Power of Small States. Diplomacy in World War II*, Chicago, University of Chicago Press, 1959, IX—211 p.
- 2127 Friedländer, Saul, *Hitler et les États-Unis (1939—1941)*, Genève, Droz, 1963
Vezi și: — *Prelude to Downfall. Hitler and the United States. 1939—1941*, London, Chatto and Windus, 1967, 348 p.
- 2128 Gardner, Brian, *1945, l'année des dupes*, Paris, Presses de la Cité, 1964, 284 p.
- 2129 Gardner, Lloyd C. ș.a., *Origins of the Cold War*, Waltham (Mass.), 1970.
- 2130 Goldschmidt, Bertrand, *Les rivalités atomiques*, Paris, Fayard, 1967, 340 p.

2131. Goodhart, Philip, *Fifty Ships That Saved the World. The Foundation of the Anglo-American Alliance*, Reprinted, London, Heinemann, 1965, XI, 267 p.
2132. Gowin, Margaret, *Dossier secret des relations atomiques entre Alliés 1939—1945*, Paris, Plon, 1965, 272 p.
2133. Gromiko, A. A. ș.a. (eds.), *Istoriia diplomatii*, IV, *Diplomatiia v godi vtoroi mirovoi voini*, Moskva, Izd. Polit. Lit., 1975, 752 p.
2134. Hammond, Paul, *The Cold War Years*, New York, Harcourt Brace, 1969, 270 p.
2135. Heisse, Kurt, *Der Geist von Potsdam*, Mainz, von Hase und Koehler, 1967, 300 p.
2136. Herring, George Cyril, *Aid to Russia, 1941—1946. Strategy, Diplomacy, the Origins of the Cold War*, New York-London, Columbia University Press, 1973, XXIV — 365 p.
2137. Herz, Martin F., *Beginnings of the Cold War*, Bloomington, Indiana University Press, 1966, 214 p.
2138. Hildebrand, Klaus, *The Foreign Policy of the Third Reich*, Berkeley — Los Angeles, University Press of California, 1973, IX — 209 p. (trad. din l. germană).
2139. Holch, Martin, *Die Konferenz von Teheran 1943 und ihre Vorgeschichte seit Casablanca*, Köln, 1967, III — 313 p.
2140. Horowitz, David, *From Yalta to Potsdam. American Foreign Policy in the Cold War*, Harmondsworth-Ringwood, Penguin Books, 1967, 465 p.
2141. Hytier, A. D., *Two Years of French Foreign Policy. Vichy 1940—1942*, Genève, Droz ; Paris, Minard, 1958, 402 p.
2142. Iacovlev, N. N., *S.Ș.A. i Anglia vo vtoroi mirovoi voine*, Moskva, Učpedgiz, 1961, 271 p.
2143. Israeljan, V. L., *Diplomaticeskia istoriia Velikoi Otecestvennoi voini 1911—1945 g.g.*, Moskva, MO, 1959, 367 p.
Lucrare fundamentală asupra politicii URSS în anii războiului contra Germaniei.
2144. Idem, *Antighitlerovskaia koaliciia. (Diplomaticeskoe sotrudnicestvo SSSR, SȘA i Anglii v godi vtoroi mirovoi voini)*, Moskva, Izd. MO, 1964, 608 p.
Vezi și ed. în limbi străine apărute la Moscova :
— *The Anti-Hitler Coalition. Diplomatic Cooperation Between the USSR, USA and Britain During the Second World War 1941—1945*, Moscow, Progress, 1971, 422 p.
— *La coalition anti-hitlérienne*, Moscou, Éd. du Progrès, 1971, 634 p.
În 1975, lucrarea a apărut și în limba germană (Moscova, 1975, 483 p.).
2145. Israeljan, V. L., L. N. Kutakov — vezi nr. 1744 bis.
Vezi și ed. în limba engleză : — *Diplomacy of Aggression. Berlin-Rome-Tokyo Axis, Its Rise and Fall*, Moscow, Progress, 1970, 438 p.
2146. Israeljan, V. L., (ed.), *Iz istorii mejdunarodnih otnoșenii. Sbornik*, Moskva, IMO, 1963, 184 p.
2147. Ivanov, L. N., *Očerki mejdunarodnih otnoșenii v period vtoroi mirovoi voini. (1939—1945 g.g.)*, Moskva, Izd. Akademii Nauk, 1958, 275 p.
2148. Jablonowski, Horst, *Russland, Polen und Deutschland. Gesammelte Aufsätze*, Köln, Böhlau Verlag, 1972, VII — 458 p.
2149. Jacobsen, Max, *The Diplomacy of Winter War*, London, Oxford University Press ; Cambridge (Mass.), Harvard University Press, 1961, 281 p.
Războiul sovieto-finlandez din 1940—1941 și implicațiile lui europene.
2150. Jones, Robert Huhn, *The Road to Russia: United States Lend-Lease to the Soviet Union*, Norman, University of Oklahoma Press, 1969, XIX — 326 p.
2151. Kahle, Günter, *Das Kaukasusprojekt der Alliierten von Jahre 1940*, Opladen, West-deutscher Verlag, 1973, 42 p.
2152. Kennan, George Frost, *Russia and the West under Lenin and Stalin*, New York, New American Library, 1962, 384 p.
2153. Idem, *American Diplomacy 1900—1950*, Chicago, University of Chicago Press, 1951, X — 146 p.
2154. Kimball, Warren F., *The Most Unsordid Act: Lend-Lease, 1939—1941*, Baltimore, Johns Hopkins Press, 1969, X, 282 p.
2155. King, F. P., *The New Internationalism: Allied Policy and the European Peace, 1939—1945*, Hamden (Conn.), Archon Books, 1973, 230 p. ; Dervon, Newton Abbot, 1973.
2156. Knipping, Franz, *Die amerikanische Russlandpolitik in der Zeit Hitler-Stalin-Paktes 1939—1941*, Tübingen, Mohr, 1974, XIV — 258 p.

2157. Kogan, Norman, *Italy and the Allies*, Cambridge (Mass.), Harvard University Press, 1956, VIII — 246 p.
2158. Kolko, Gabriel, *The Politics of War. The World and United States Foreign Policy, 1943—1945*, New York, Random House, 1968, X, 687 p.
2159. Koval, V. S., *SȘA vo vtoroi mirovoi voine: nekotorie problemı vneșnei politiki. 1939—1941*, Kiev, Naukova dumka, 1976, 420 p.
2160. Idem, *Oni hoteli ukrast u nas pobedu. Očerki politiki SȘA vo vtoroi mirovoi voine (1939 — iun 1943)*, Kiev, Naukova dumka, 1964, 404 p.
2161. Kovrig, Bennett, *The Myth of Liberation. East-Central Europe in U.S. Diplomacy and Politics since 1941*, Baltimore-London, The Johns Hopkins University Press, 1973, 360 p.
- În lucrare sint prezentate o sumă de detalii despre politica SUA față de România după anul 1941.
2162. Kowalski, W., *Walka dyplomatyczna o miejsce. Polski w Eurcpie (1939—1945)*, ed. 4-a, Warszawa, Książka i Wiedza, 1972, 877 p.
2163. Idem, *Jalta i Potzdam*, Warszawa, PWS, 1970, 100 p.
2164. Kundiuba, I. D., *Sovetsko-polskie otnoșeniia (1939—1945 g.g.)*, Kiev, Izd. Kievskogo Universiteta, 1963, 208 p.
2165. Kuzneț, I. L., *Ot Perl-Harbora do Potsdama. Očerki vneșnei politiki SȘA*, Moskva, Izd. MO, 1970, 351 p.
2166. Lafeber, Walter, *America, Russia and the Cold War 1945—1974*, ed. 3-a, New-London-Sydney-Toronto, John Wiley and Sons, 1976, XV — 328 p.
2167. De Launay, Jacques, *Secrets diplomatiques 1939—1945*, Bruxelles, Brepols, 1962, 135 p.
Vezi și ed. în limbile germană (*Geheim-Diplomatie 1939—1945*, Wien, 1963) și engleză (*Secret Diplomacy of World War II*, New York, 1963).
2168. Idem, *Histoire contemporaine de la diplomatie secrète 1914—1945*, Lausanne, Rencontre, 1965, 518 p.
2169. Idem, — vezi nr. 2968.
2170. Launay, Michel, *L'armistice de 1940*, Paris, PUF, 1972, 96 p.
2171. Lengyel, Emil, *America's Role in World Politics*, New York-London. Harper and Row, 1946, XIV — 318 p.
2172. Lenser, G. A., *The Strange Neutrality. Soviet-Japanese Relations During the Second World War. 1941—1945*, Tallahassee, The Diplomatic Press, 1972, X, 332 p.
2173. Lipschits, J., *La politique de la France au Levant, 1939—1941*, Thèse académique..., Amsterdam, Keesing, 1962, 240 p.
2174. Lundestad, Geir, *The American Non-Policy Toward Eastern Europe, 1943—1947: Universalism in an Area Not of Essential Interest to the United States*, Tromsø, Universitetsforlaget, 1975, 653 p.
2175. Marienfeld, Wolfgang, *Konferenzen über Duetschlana. Die allierte Deutschlandplanung-politik 1941—1949*, Hannover, Verlag für Literatur und Zeitgeschehen, 1963, 385 p.
2176. Martin, Bernd, *Deutschland und Japan im zweiten Weltkrieg. Vom Angriff auf Pearl Harbor bis zur deutschen Kapitulation*, Göttingen-Zürich-Frankfurt-am-Main, Musterschmidt-Verlag, 1969, 326 p.
2177. Idem, *Friedensinitiativen und Machtpolitik in zweiten Weltkrieg 1939—1942*, Düsseldorf, Droste Verlag, 1974, 572 p.
2178. Mastny, Vojtech, *Russia's Road to the Cold War. Diplomacy, Warfare, and the Politics of Communism, 1941—1945*, New York, Columbia University Press, 1979, XIX — 429 p.
2179. Matějka, J., *Na pokrii konce. Britská diplomacie 1939—1941*, Praha, NPL, 1963, 399 p.
2180. Mazour, Anatole G., *Finland Between East and West*, New York, Van Nostrand, 1956, XIV — 298 p.
2181. Mc Neill, William Hardy, *America, Britain, and Russia. Their Cooperation and Conflict 1941—1946*, London-New York-Toronto, Oxford University Press, 1963, 819 p.
Volumul a apărut în cunoscuta colecție — îngrijită de A. J. Toynbee — „Survey on International Affairs 1939—1946” de sub auspiciile lui Royal Institute of International Affairs din Londra.
2182. Mc Sherry, James E., *Stalin, Hitler, and Europa*, vol. 2 — vezi nr. 1553.

2183. Meskill, J. M. — vezi nr. 1592.
2184. Moltmann, Günter, *Amerikas Deutschlandpolitik im zweiten Weltkrieg. Kriegs- und Friedensziele 1941—1945*, Heidelberg, C. Winter, 1958, 192 p.
2185. Murray, Joseph P., *From Yalta to Disarmement*, London, Berlin Press, 1962, 368 p.
2186. Mourin, Maxime, *Les tentatives de paix dans la Seconde Guerre mondiale (1939—1945)*, Paris, Payot, 1949, 221 p.
- Nu lipsesc detalii despre inițiativele României din 1943—1944.
2187. Nagel-Köhler, Renate, *Die Atlantik Konferenz von August 1941*, München, 1967, 291 p.
2188. Neumann, William L., *Making the Peace, 1941—1945: The Diplomacy of the Wartime Conferences*, Washington, Foundation for Foreign Affairs, 1950, 101 p.
2189. O'Connor, Raymond G., *Diplomacy for Victory: FDR and Unconditional Surrender*, New York, W. W. Norton and Co., 1971, XIII — 143 p.
2190. Palm, Thede, *The Finnish-Soviet Armistice Negotiations of 1944*, Stockholm, Almqvist and Wicksell, 1971, 160 p.
2191. Paterson, Thomas G., *Soviet-American Confrontation. Postwar Reconstruction and the Origins of the Cold War*, Baltimore, Johns Hopkins University Press, 1973, 275 p.
2192. Plehwe, Friedrich-Karl von, *The End of an Alliance: Rome's Defection from the Axis in 1943*, New York, Oxford University Press, 1971, XIV, 161 p. (trad. din l. germană).
2193. Polonsky, Antony (ed.), *The Great Powers and the Polish Question 1941—45. A Documentary Study in Cold War Origins*, London, Orbis, 1976, 282 p.
2194. Ponomarev, B., A. A. Gremko (eds.), *Istoriia vnesnei politiki SSSR, I, 1917—1945* g.g., ed. 2-a rev. și adăugită, Moskva, Nauka, 1976, 519 p.
- După ed. I-a s-au realizat mai multe traduceri:
- *Histoire de la politique extérieure de l'URSS, I, 1917—1945*, Moscou, Éd. du Progrès, 1971, 694 p.
- *History of Soviet Foreign Policy, I, 1917—1945*, Moscow, Progress, 1969, 500 p.
2195. bis Idem, *Anglo-amerikanskiie otnoşeniia v godi vtoroi mirovoi voini. 1941—1945, 1941 g.*, Moskva, Nauka, 1964, 454 p.
2195. bis Idem, *Anglo-amerikanskiie otnoşeniia v godi vtoroi mirovoi voini. 1941—1945*, Moskva, Nauka, 1969, 552 p.
2196. Pratt, Julius W., *A History of United States Foreign Policy*, ed. a 3-a, Englewood Cliffs, Prentice-Hall, 1972, XVII—621 p.
2197. Quinlan, Paul D., *Clash Over Romania. British and American Policies Towards Romania, 1938—1947*, Los-Angeles, 1977, 113 p.
- Volumul a apărut în colecția editată de A.R.A. („American Romanian Academy of Arts and Sciences”), nr. 2. Autorul, utilizând un extrem de bogat material documentar inedit, provenind din arhivele diplomatice americane și britanice, insistă asupra unor momente esențiale din evoluția politicii celor două mari puteri față de România. În multe aspecte, contribuții și informații complet noi. Bibliografia lucrării este aproape exhaustivă.
2198. Rensing, G., *Versagte der Western in Jalta und Potsdam? Ein dokumentierter Wegweiser durch die alliierten Kriegskonferenzen*, Frankfurt-am-Main, Athenaeon, 1970, 173 p.
2199. Rochau, H., *Die europäische Mission des Unterstaatssekretärs Sumner Wellers im Frühjahr 1940. Ein Beitrag zu den amerikanischen Friedensbemühungen und zur Aussenpolitik F. D. Roosevelt während der Periode des sogenannten Scheinkrieges*, Tübingen, 1969, 324 p.
2200. Rose, Lisle A., *After Yalta*, New York, Charles Scribner's Sons, 1973, VI—216 p.
2201. Rozek, E. J., *Allied Wartime Diplomacy: A Pattern in Poland*, New York, John Wiley and Sons., 1958 XVIII—481 p.
2202. Russell, Ruth B., Assisted by Jeannette E. Muther, *A History of the United Nations Charter: The Role of the United States 1940—45*, Washington, The Brookings Institution; London, Faber and Faber, 1958, XVII—1 140 p.
2203. Schwartz, A. J., *America and the Russo-Finnish War*, Washington, Public Affairs Press, 1960, 103 p.
2204. Serova, Olga V., *Italiia i antighitlerovskaia kolliiia 1943—1945*, Moskva, Nauka, 1973, 272 p.

2205. Sevostianov, G. N., *Diplomaticeskaiia ist oriia voini na Tihom okeane. Ot Perl-Harhora do Kaira*, Moskva, Nauka, 1969, 648 p.
2206. Sevostianov, G. N., A. I. Utkin, *SȘA i Frantșia v godi vtoroi mirovoi voini 1939—1945. Iz istorii vzaimootnoșeni*, Moskva, Nauka, 1974, 391 p.
2207. Smith, Gaddis, *American Diplomacy During the Second World War, 1941—1945*, New York, John Wiley and Sons, Inc., 1965, IX—194 p.
2208. Snell, John L. (ed.), *The Meaning of Yalta: Big Three Diplomacy and the New Balance of Power*, Baton Rouge, Louisiana State University Press, 1956, XIII—239 p.
2209. Snell, John L., *Illusion and Necessity: The Diplomacy of Global War, 1939—1945*, Boston, H. Mifflin, 1963, 229 p.
2210. Stettinius, Edward R., *Roosevelt and the Russian: The Yalta Conference...*
2211. Tamura, Kosaku, *Taihe-ie senso gaiko si*, Tokyo, Kasima K. S., 1966, XVII—554 p. Istoria diplomatică a războiului din zona Pacificului.
2212. Tanner, Väinö, *The Winter War: Finland Against Russia, 1939—1940*, ed. a 2-a, Stanford, Stanford University Press, 1957, X—274 p.
2213. Theoharis, Athan G., *The Yalta Myths. An Issue in U. S. Politics, 1945—1955*, Columbia, University of Missouri Press, 1970, XII—263 p.
2214. Thomson, George Malcolm, *Vote of Censure*, London, Secker and Warburg, 1968, 253 p.
- Politica externă a Angliei între 1939 și 1945.
2215. Toynbee, Arnold, Veronica M. Toynbee (eds.), *Survey of International Affairs 1939—1946, I, The Initial Triumph of the Axis*, London, Oxford, University Press, 1958, XVII—742 p.
2216. Toynbee, Arnold, Veronica M. Toynbee (eds.), *Survey of International Affairs, 1939—1946, II, Hitler's Europe*, London, Oxford University Press, 1954.
2217. Toynbee, Arnold, Veronica M. Toynbee (eds.), *Survey of International Affairs 1939—1946: The War and the Neutrals*, London, Oxford University Press, 1956, X—378 p.
2218. Toynbee, Arnold, Veronica Toynbee (eds.), *Survey of International Affairs 1939—1946, The Far East, 1942—1946*, by F. C. Jones, H. Borton and B. R. Pearn, London, Oxford University Press, 1955.
2219. Toynbee, Arnold, Veronica M. Toynbee (eds.), *Survey of International Affairs 1939—1946, The Realignment of Europe* (vezi nr. 2860).
- Toate vols. editate în colecția „Survey...”, de sub redacția lui A. Toynbee și a Veronicăi Toynbee, se bazează pe un extrem de bogat material documentar și se remarcă printr-o claritate și obiectivitate deosebite (vezi nr. 518—521 și 482). Prezentul volum privește aproape exclusiv perioada ce a succedat războiului, denumită și de „reazăzare a Europei”, în care se acordă locul cuvenit și României.
2220. Truhanovskii, V. G., *Vneșneiaia politika Anglii v period vtoroi mirovoi voini (1939—1945)*, Moskva, Nauka, 1965, 639 p.
- Vezi și ed. în limba engleză: — *British Foreign Policy During World War II 1939—1945*, Moscow, Progress, 1970, 493 p.
2221. Uniátowski, Roman, *Poland, Russia, and Great Britain, 1941—1945*, London, 1946, 544 p.
2222. Utkin, A. I., *SȘA i Frantșia v godi 1939—1945*, Moskva, Nauka, 1974, 390 p.
2223. Wandycz, Piotr S., *Czechoslovak-Polish Confederation and the Great Powers, 1940—43*, Bloomington, Indiana University Press, 1956, III—452 p.
2224. Wilson, Theodore A., *The First Summit...* (vezi nr. 1560).
2225. Woodward, Sir Llewellyn, *British Foreign Policy in the Second World War*, 5 vols., London, HMSO, 1970—1976.

Este cea mai completă istorie a politicii externe britanice din cursul celui de-al doilea război mondial, întemeiată pe o cantitate impresionantă de documente inedite, în majoritate consultate numai de autor. Lucrarea, având un caracter oficial, cuprinde detalii despre politica Angliei față de România ori despre locul României în cadrul relațiilor internaționale din vremea războiului (vezi, spre ilustrare, vol. 3 pentru perioada 1944—1945 și pentru spinoasa problemă a divizării Europei în „sfere de influență” între marile puteri). Înainte de tipărirea acestei lucrări, autorul a editat o sinteză asupra politicii externe britanice dintre 1939 și 1945 (vezi nr. 529).

Volumele au fost editate :

- vol. I, 1970, LX—640 p.
- vol. II, 1971, XV—679 p.
- vol. III, 1971, XIV—620 p.
- vol. IV, 1975, XV—610 p.
- vol. V, 1976, XVIII—542 p.
- 2226. Idem, *British Foreign Policy in the Second World War*, London, HMSO, 1962, 592 p.; ed. rev. și adăugită, London, HMSO, 1972, 596 p.
Vezi nr. 528.
- 2227. Wysocki, Alfred, *Tajemnice dyplomaty cz seifu*, Warszawa, Książka i Wiedza, 1974, 803 p.
Relațiile internaționale în cursul războiului.
- 2228. Zemskov, I. N., *Iz diplomatičeskoj istorii vtorogo fronta v Evrope (1941—1944 g.g.)*, Moskva, Gospolitizdat, 1961, 64 p.
- 2229. Zieger, Gottfried, *Alliierte Kriegskonferenzen. 1941—1943. Die Verhandlungen der Regierungschefs in Washington, Moskau, Casablanca und Quebec über Kriegs— und Nachkriegs—probleme*, Hannover, NLPB, 1964, 180 p.
- 2230. Idem, *Die Teheran-Konferenz 1943*, Hannover, NLPB, 1967, 190 p.
- 2231. Zurcher, Arnold J., *The Struggle to Unite Europe, 1940—1958*, New York, New York University Press, 1958, XIX—254 p.
- 2232. Yakemitchouk, Romain, *La ligne Curzon et le 2-e Guerre mondiale*, Louvain, Nauwelaerts, 1957, 135 p.

C. 4. EUROPA DE SUD—EST ÎN AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL LUCRĂRI SPECIALE

(LUCRĂRI GENERALE, RELĂȚII INTERNAȚIONALE, MIȘCAREA DE REZISTENȚĂ, EVOLUȚIA POLITICĂ INTERNĂ, CONTRIBUȚII LA RĂZBOIUL ANTIHIȚLERIST)

- 2233. Ablova, R. T., *Sotrudnicestvo sovetetskogo i bolgarskogo narodov v borbe protiv fașizma. (1941—1945 g. g.)*, Moskva, Vissăia škola, 1973, 447 p.
- 2234. Adonyi-Naredy, Franz von, *Ungarns Armee im zweiten Weltkrieg. Deutschlands letzter Verbündeter*, Neckargemünd, Kurt Vorwinckel, 1971, 219 p.
Referiri și despre România.
- 2235. Amort, Cestmir, *Svět proti fašismu. Přehled historických udalostí v letech 1933—1945*, Praha, Naše vojska, 1974, 303 p.
Lupta poporului cehoslovac împotriva fascismului.
- 2236. Association des volontaires tchécoslovaques en France, *Historique de l'armée tchécoslovaque dans la guerre mondiale (1939—1945)*, Paris, Éd Montrbrun, 1950, 58 p.
- 2237. Atanasov, Ș. ș. a., *Kratka istoriia na Otečestvenata vojna*, Sofia, DVI, 1958, 328 p.
Bulgaria în 1944—1945.
- 2238. Auty, Phyllis, Richard Clogg (eds.), *British Policy Towards Wartime Resistance in Yugoslavia and Greece*, London, Macmillan, 1975, XII—308 p.; New York, Barnes and Noble, 1975, XII—308 p.
- 2239. * * * *Balkan i Blijni Vostok nakanune i v načiale vtoroi mirovoj voini*, Sverdlovsk, 1968, 210 p.
- 2240. Bareš, G. ș. a., *Odboj a Revoluce 1938—1945*, Praha, Naše vojsko, 1965, 440 p.
Războiul și revoluția în Cehoslovacia.
- 2241. Barker, Elisabeth, *British Policy in South-East Europe in the Second World War*, London—Basingstoke, Macmillan, 1976, VIII—320 p.
Lucrare fundamentală asupra chestiunii investigate, cu mai multe capitole privind politica britanică față de România, în temeiul unor informații în marea lor majoritate inedite.
Vezi și ed. în limba sîrbă (Beograd, 1978).
- 2242. Bartošek, Karel, *Der Prager Aufstand 1945*, Berlin, DMV, 1965, 308 p. (Traducere din limba cehă).
Insurecția de la Praga, mai 1945.

2243. Betts, Reginald R. (ed.), *Central and South-East Europe, 1945—1948*, London—New York, Royal Institute of International Affairs, 1950, 227 p.
Situția țărilor din zonă la sfârșitul războiului mondial și primele evoluții post-belice.
2244. Bielecki, Z., R. Debowski, *Pour l'indépendance. Septembre 1939*, Varșovie, Wyd-wo MON, 1972, 143 p.
Războiul pentru apărarea Poloniei contra invaziei naziste.
2245. Bondarenko, V. P., P. I. Rezanova (eds.), *Antifasistskoe dvijenie Soprotivleniia v stranah Evropy v godi vtoroi mirovoi voini*, Moskva, Sočekhiz, 1962, 733 p.
Capitole speciale pentru țările din Europa est-centrală, inclusiv pentru România (cap. VII).
2246. Bordosy, Stephen, *The Triumph of Tyranny: The Nazi and Soviet Conquest of Central Europe*, New York, Macmillan, 1960, 285 p.
2247. Borkiewicz, Adam, *Powstanie warszawskie 1944. Zarys dziełan natury wojskowej*, Warszawa, Pax, 1957, 746 p.
Insurecția de la Varșovia din august 1944.
2248. Borwicz, M., *L'insurrection du ghetto de Varsovie*, Paris, Julliard, 1970, 251 p.
2249. Bosanac, M., *Udar na Jugoslaviju. Dvanaest dane aprilskog rata 1941 godine*, Beograd, Sedma sila, 1964, 192 p.
Agresiunea fascistă împotriva Jugoslaviei din primăvara anului 1941.
2250. Bosl, Karl (ed.), *Das Jahr 1945 in der Tschechoslowakei. Internationale, nationale und wirtschaftlichsoziale Probleme*, München—Wien, Oldenbourg Verlag, 1971, 316 p.
2251. Brajović, Petar ș. a. (eds), *Les systèmes d'occupation en Yougoslavie, 1941—1945*, Belgrade, Institut pour le mouvement ouvrier, 1963, 564 p.
2252. Brezovski, Velimir, *Osloboditelna vojna vo Makedonija vo 1943*, Skopje, 1971, 415 p.
2253. Broszat, Martin, L. Horv, *Der kroatische Ustascha-Staat, 1941—1945*, Stuttgart, Deutsche Verlagsanstalt, 1964, 183 p.
2254. Bruce, Georges, *L'insurrection de Varsovie*, Paris, Laffont, 1973, 310 p.
2255. Byrnes, Robert F. (ed.), *The United States and Eastern Europe*, Englewood Cliffs, Prentice-Hall, 1967, 168 p. Situația de după 1945.
2256. Campbell, John C., *American Policy Toward Communist Eastern Europe: The Choices Ahead*, Minneapolis, The University of Minnesota Press, 1965, XIV—136 p.
Cu referiri la epoca războiului.
2257. Cempalov, I. N. (ed.), *Politika velikih derjav na Balkanah i Blinjemвостоке (1933—1941)*, Sbornik, Sverdlovsk, 1976, 145 p.
Vezi și nr. 542.
2258. Cervi, Mario, *Storia della guerra di Grecia*, ed. a 2-a, Milano, Sugar, 1965, 515 p.
2259. Chary, Frederick B., *The Bulgarian Jews and the Final Solution, 1940—1944*, Pittsburgh, University of Pittsburgh Press, 1972, XIV—246 p.
2260. Ciechanowski, Jan M., *The Warsaw Rising of 1944*, London, Cambridge, University Press, 1974, XII—332 p.
2261. Cierny, J., *L'insurrection nationale slovaque et les relations internationales*, Bratislava, Pressfoto, 1974, 168 p.
2262. Ciubrilovici, V. (ed.), *Ustanak u Jugoslaviji 1941 godine i Evropa*, Beograd, 1973, IX—583 p.
Europa și evenimentele din Jugoslavia din 1941.
2263. Clissold, Stephen (ed.), *Yugoslavia and the Soviet Union, 1939—1973: A Documentary Survey*, New York, Oxford University Press, 1975, XXIII—318 p.
2264. Clute, R., *The International Legal Status of Austria, 1938—1955*, Nijhoff, 1962, XIV—157 p.
2265. Collegial Society of Hungarian Veterans (New York), *The Role of the Hungarian Soldier in World War II. A Military History of the Years of War*, New York, 1953, 415 p.
2266. Collotti, Enzo ș. a., *L'Italia nell'Europa danubiana durante la seconda guerra mondiale. Saggi di...*, Monza, [1967], 125 p.
Studii solide, cu multe referiri la România.
2267. Comité des Relations culturelles, *Précis d'histoire de la lutte antifasciste de libération nationale du peuple albanais (1939—1944)*, Paris, Nouveau Bureau d'Édition, 1975, 114 p.

- 2268 Condit, D. M., *Case Study in Guerilla War: Greece During World War II*, Washington, 1961, 338 p.
- 2269 Crevelud, Martin L. Van—Vezi nr. 1592.
- 2270 Csatári, Dániel, *Forgószeiben. (Magyar-román viszony 1940—1945)*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1969, 492 p.
Vezi și ed. în limba franceză: — *Dans la tourmente. Les relations hungaro-roumaines de 1940—1945*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1974, 419 p.
Lucrare extrem de documentată și obiectivă asupra raporturilor româno-maghiare
(Vezi nr. 2759).
- 2271 Czebe, J., T. Pethö, *Magyarország a második világháborúiban*, Budapest, Atheneaeum, 1946, 74 p.
- 2272 Cyprian, Tadeusz, Jerzy Sawicki, *Nazi Rule in Poland, 1939—1945*, Warszawa, Polonia Publishing House, 1961, 261 p.
- 2273 Daniel, Hawthorne, *The Ordeal of the Captive Nations*, New York, Doubleday, 1958, 316 p.
Europa de est în anii războiului și după terminarea lui.
- 2274 Deakin, F. W. D., *The Embattled Mountain*, New York, Oxford University Press, 1971, XIII—284 p.
Anglia și mareșalul Tito, 1941—1944.
- 2275 Dedijer, Vladimir, *Jugoslovensko-albanski odnosi, 1939—1948*, Beograd, Borba, 1949, 225 p.
- 2276 Dolata, Bolesław, *Wyzwolenie Polski, 1944—1945*, Warszawa, 1974, 699 p.
Eliberarea Poloniei.
- 2277 Donalgić, A. ș. a., *La Yougoslavie dans la Seconde Guerre mondiale*, Belgrade, Medunarodna Stampa — Interpress, 1967, 239 p.
Vezi și ed. în limba engleză: — *Yugoslavia in the Second World War*, Belgrade, 1967, 244 p.
- 2278 Duff, Shiela Grant, *A German Protectorate. The Czech Under Nazi Rule*, Reprint, London, F. Cass, 1970, VIII—296 p.
Lucrarea a apărut în original în 1942.
- 2279 Durica, Milan S., *La Slovacchia e le sue relazioni politiche con la Germania 1938—1945*, 2 vols., Padova, Marsche, 1964—XV—274 p.
- 2280 Dzelepy, E. N., *Le drame de la Résistance grecque*, Paris, Éd. Raisons d'être, 1946, 239 p.
- 2281 Enepekídés, P. K., *Hé Helléniké antistasis 1941—1944, hopós apokalypsetai apo to mystika archeia tés Wehrmacht stén Hellada*, Athénai, 1964, 304 p.
Rezistența în Grecia.
- 2282 Eudes, Dominique, *The Kapetanios: Partisans and Civil War in Greece, 1943—1949*, New York, Monthly Review Press, XVIII—1972, 381 p.
(Trad. din limba franceză: — *Les Kapetanios. La guerre civile grecque 1943—1949*, Paris, Fayard, 1970, 496 p.).
- 2283 Fabry, Philipp W., *Balkan-Wien 1940—1941. Diplomatische und militärische Vorbereitung des deutschen Donauüberganges*, Darmstadt, Wehr und Wissen Verlag GmbH, 1966, 195 p.
- 2284 Idem, *Der Hitler—Stalin Pakt...* (nr. 1541).
- 2285 Fanyó, Mario D., *Hitler, Horthy, and Hungary...* (nr. 1543).
- 2286 Fricke, Gert, *Kroatien, 1941—1944*, Freiburg, Rombach, 1971, 206 p.
- 2287 Gaddis, Smith, *The United States and the Origins of the Cold War 1941—1949*, New York—London, Columbia University Press, 1972, 396 p.
- 2288 Georgieff, Petar, Basil Spîru (eds.), *Bulgariens Volk im Widerstand 1941—1944*, Berlin, Rütten und Loening, 1962, 380 p.
- 2289 Ghibianski, L. I., *Iugo-slovtsinaia Evropa v otnošeniiakh veduşčih derjav antighitlerovskoi koalicii ot Ialti do Potsdama*, Moskva, 1974, 23 p.
- 2290 Gornenski, N., *Văorâjenata borba na bălgarskata narod za osvobodenie ot hitleristskata okupația i monarho-fașistskata diktatura (1941—1944 g.)*, Sofia, 1958, 340 p.
- 2291 Grünberg, Karl, *Historia Polski w latach 1939—1947*, Toruń, 1974, 199 p.
- 2292 Haberl, Othmar N., *Die Emanzipation der K. P. Jugoslawiens von der Kontrolle der Komintern/KPdSU, 1941—1945*, München, R. Oldenbourg Verlag, 1974, 86 p.

2293. Halecki, O. *Borderlands* — Vezi nr. 1703.
2294. Heckstall-Smith, Anthony, Vice-Amiral H. T. Baillie-Grohman, *Greek Tragedy 1941*, New York, Norton, 1961, 238 p.
2295. Hnilicka, Karl, *Das Ende auf dem Balkan 1944/45: Die militärische Räumung Jugoslawiens durch die deutsche Wehrmacht*, Göttingen, Musterschmidt, 1970, 404 p.
2296. Hoptner, J. B., *Yugoslavia in Crisis 1934—1941*, New York, Columbia University Press, 1962, XV—324 p.
2297. Horváth, M., *Military-Political Principles of Horthy-Fascism Before and During the Second World War*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1961, 28 p.
2298. Houtas, Stylianos, *Hé Ethniké antistasé tón Hellénon 1941—1945*, Athénai, 1961, 635 p.
Rezistența în Grecia.
2299. Iatrides, John O., *Revolt in Athens: The Greek Communist „Second Round”, 1944—1945*, Princeton, Princeton University Press, 1972, XIV—340 p.
2300. István, Pintér, *Magyar antifaszizmus és ellenállás*, Budapest, Kossuth, 1974, 490 p.
Antifascismul și rezistența în Ungaria.
2301. Juhász, Gyula, *A Teleki-kormány külpolitikája 1939—1941*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1964, 368 p.
Politica externă a Ungariei la începutul celui de-al doilea război mondial.
2302. Jukić, Ilija, *The Fall of Yugoslavia*, New York—London, Harcourt Brace Jovanovich, 1974, IV—315 p.
2303. Kalbe, E., *Antifaschistischer Widerstan und volksdemokratische Revolution in Südost-europa. Das Hinüberwahren des Widerstandskampfes gegen den Faschismus in die Volksrevolution (1941—1944/45)*, Berlin, DVW, 1974, 273 p.
2304. Kamenetsky, Ihor, *Secret Nazi Plans for Eastern Europe. A Study of Lebensraum Policies*, New York, Bookman Associates, 1961, 263 p.; New Haven, College and University Press Services, 1964.
2305. Kapetanović, Nikola, *Titó and His Partisans. What Really Happened in Yugoslavia from 1941 to 1945*, Beograd, Jugoslavenska Knjiga, 51 p.
2306. Kasneci, L., *Steeled in the Heart of Battle. A Brief Survey of the History of the National Liberation War of the Albanian People. (1941—1944)*, Tirana, The „Naim Frashëri” Publishing House, 1966, 126 p.
2307. Kazak, V. N., *Nepobratimyy. Sovetskie liudi v antifasistskoi borbe narodov balkanskikh stran 1941—1945*, Moskva, Mysl, 1975, 175 p.
2308. Kédros, André, *La Résistance grecque. (1940—1944)*, Paris, Laffont, 1966, 544 p.
2309. Kern, Erich, *Die letzte Schlacht. Ungarn 1944—45*, Göttingen, Verlag K. W. Schütz, 1960, 322 p.
2310. Kertesz, Stephen D., *Diplomacy in a Whirlpool: Hungary Between Nazi Germany and Soviet Russia*, Notre-Dame, University of Notre-Dame Press, 1953, XVI, 273 p.
2311. Idem, *The Fate of East Central Europe: Hopes and Failures of American Foreign Policy*, Notre-Dame, University of Notre-Dame Press, 1956, 463 p.
2312. Kiriakidis, G. D., *Greții în cea de-a doua război mondial*, Moscva, Nauka, 1967, 362 p.
2313. Komisja Historyczna Polskiego Sztabu Głównego, *Polskie siły zbrojne w drugiej wojnie światowej*, 3 vol., London, Instytut Historyczny im. Gen. Sikorskiego, 1951.
Forțele armate polone în cursul celui de-al doilea război mondial.
2314. Klovov, V. I., *Borba narodov slavianskikh stran protiv fasistskikh porabotitelei. (1939—1945)*, Kiev, Izd. Akademii Nauk USSR, 1961, 430 p.
2315. Korbonski, St., *Fighting Warsaw. The Story of the Polish Underground State 1939—1945*, London, George Allen and Unwin Ltd., 1956, VI—495 p.
2316. Kovrig, Bennett — vezi nr. 2161.
2317. Král, V., *Pravda o okupaci*, Praha, Naše Vojsko, 1962, 360 p.
2318. Krannhals, Hans von, *Der Warschauer Aufstand 1944*, Frankfurt-am-Main, Bernard und Graefe, Verlag für Wehrwesen, 1962, 445 p.
2319. Krecker, L., *Deutschland und die Türkei im zweiten Weltkrieg*, Frankfurt-am-Main, Klostermann, 1964, 293 p.
2320. Kühnrich, Heinz, *Der Partisanenkrieg in Europa. 1939—1945*, Berlin, 1965, 603 p.
2321. Lackó, M., *Arrow-Cross Men, National Socialists 1935—1944*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1969, 112 p.
2322. Landau, Ludwik, *Kronika lat wojny i okupacji*, 2 vols., Warszawa, PWN, 1962.
2323. Lapogonov, I. S., *Dunaiskii bili. Sobitiia i liudi*, Moskva, Politizdat, 1969, 296 p.

2324. Lettrich, Jozef, *A History of Modern Slovakia*, New York, Praeger, 1955, 329 p
Anii 1918—1948.
2325. Lorbeer, Hans-Joachim, *Westmächte gegen die Sowjetunion 1939—1941*, Freiburg, Rombach, 1975, 143 p.
Rolul țărilor din Europa est-centrală în planurile marilor puteri.
2326. Loverdo, Costa de, *Les Maquis rouges des Balkans (1941—1945)*, Paris, Stock, 1967, 387 p.
2327. Lukacs, J. A., *The Great Powers and Eastern Europe*, New York, American Book Co., 1953, 878 p.
Lucrare fundamentală asupra problemei investigate, deosebi pentru anii celui de-al doilea război mondial.
2328. Macartney, C. A., *A History of Hungary, 1929—1945*, 2 vols., New York, Praeger, 1956—1957, XVI—493+519 p.
Tot atunci a apărut în Anglia sub titlul: — *October Fifteenth: A History of Modern Hungary, 1929—1945*, 2 vols., Edinburgh, Edinburgh University Press, 1956—1957. Sub același titlu, altă ed. ulterioară: Chicago, Aldine, 1962.
2329. Macartney, C. A., A. W. Palmer, *Independent Eastern Europe. A History...* (vezi nr. 1710).
2330. * * * *Magyarország honvédelme a II. világháború előtt és alatt (1920—1945)*, 3 vols., München, Danubia Druckerei GmbH, 1972—1974.
Armata ungară între 1920 și 1939 și în vremea războiului mondial.
2331. Mamatey, Victor S., Radomir Luža (eds.), *A History of the Czechoslovak Republic, 1918—1948*, Princeton, Princeton University Press, 1973, XI—534 p.
2332. Mastny, V., *The Czechs Under Nazi Rule: The Failure of National Resistance, 1939—42*, New York—London, Columbia University Press, 1971, XIII—274 p.
2333. Mikus, Joseph A., *La Slovaquie dans le drame de l'Europe. (Histoire politique de 1918 à 1950)*, Paris, Les Iles d'Or, 1955, 475 p.
2334. Milazzo, Matteo J., *The Chetnik Movement and the Yugoslav Resistance*, Baltimore, Johns Hopkins University Press, 1975, IX—208 p.
2335. Miller, Marshall Lee, *Bulgaria During the Second World War*, Stanford, Stanford University Press, 1975, XII—290 p.
2336. Minuth, Karl Heinz, *Die westalliierte militärische und politische Südosteuropastrategie 1942—1945*, Kiel, 1966, XXX—309 p.
2337. Montgomery, John F., *Hungary. The Unwilling Satellite*, New York, Devin-Adair, Co., 1947, 281 p.
Evoluția Ungariei, 1933—1941.
2338. Morača, Pero, *Jugoslavija 1941*, Beograd, Institut za savremenu istoriju, 1971, VIII—784 p.
2339. Morača Pero, Viktor Kučan, *La guerre et la revolution des peuples yougoslavies 1941—1945*, Beograd, Mladost, 206 p.
2340. Mourin, Maxime, *Le drame des états satellites de l'Axe, de 1939 à 1945*, Paris, Payot, 1957, 275 p.
O istorie a statelor satelite Axei în anii războiului.
2341. Myllyniemi, Seppo, *Die Neuordnung der baltischen Länder, 1941—1944: Zum nationalsozialistischen Inhalt der deutschen Besatzungspolitik*, Helsinki, Suomen Historiallinen Seura, 1973, 308 p.
2342. Novak, Bogdan, C., *Trieste, 1941—1954: The Ethnic, Political, and Ideological Struggle*, Chicago, University of Chicago Press, 1970, XX—526 p.
2343. O'Ballance, Edgar, *The Greek Civil War, 1944—1949*, New York, Praeger, 1966, 237 p.; London, Faber and Faber, 1966, 237 p.
2344. Olshausen, Klaus, *Zwischenspiel auf dem Balkan. Die deutsche Politik gegenüber Jugoslawien und Griechenland von März bis Juli 1941*, Stuttgart, DVA, 1973, 375 p.
2345. Opat, Jaroslav, Miroslav Tejchman și a., *Střední a jihovýchodní Evropa ve válce a v revoluci 1939—1945*, Praha, Akademie Naklad. ČSAV, 1969, 563 p.
Europa centrală și de sud-est în timpul războiului și a revoluției. Un capitol despre România, datorat lui M. Tejchman (pp. 335—396).
2346. Oren, Nissau, *Bulgarian Communism. The Road to Power, 1934—1944*, New York, Columbia University Press, 1971, 293 p.
2347. Orlow, D., *The Nazis in the Balkans. A Case Study of Totalitarian Politics*, Pittsburgh, 1968.

2348. * * * *Osvobození Československa Rudou Armadou, 1944—1945*, 2 vols., Praha, Naše vojsko, 1965.
Detalii despre rolul trupelor române în eliberarea Cehoslovaciei.
2349. Pacor, Mario, *Italia e Balcani dal Risorgimento alla Resistenza*, Milano, Feltrinelli, 1968, 360 p.
Referiri și la perioada războiului.
2350. Papadakis, B., *Diplomatiké historia ton hellénikou poleμου, 1940—1945*, Athénai, 1957, 510 p.
Istoria diplomatică a Greciei în războiul mondial.
2351. Parsadanova, V. S., *Formirovanie naționalnogo fronta v Polše (1944—1946 g.g.)*, Moskva, Nauka, 1964, 272 p.
2352. Pintér, István, *Magyar antifaszizmus és ellenállás*, Budapest, Kossuth, 1975, 448 p.
Mișcarea de rezistență și rolul comuniștilor.
2353. Plenča, Dušan, *Mednarodni odnosi Jugoslavje u toku drugog svjetskog rata*, Beograd, Institut društvenih nauka, 1962, 425 p.
2354. Puaux, G., *Mort et transfiguration de l'Autriche, 1933—1955*, Paris, Plon, 1966.
2355. Puškaš, A. I., *Vengrii v godi vtoroi mirovoi vojni*, Moskva, 1966, 527 p.
Vezi și ed în limba maghiară: — *Magyarország a II. világháborúban*, Budapest, Kossuth, 1971, 332 p.
2356. Idem, *Vnešnaia politika Vengrii vo vremia vtoroi mirovoi vojni*, Moskva, 1961.
2357. Ránki, G., *1944, március 19. (Magyarország német megszállása)*, Budapest, Kossuth, 1968, 235 p.
Ocuparea deplină a Ungariei de către naziști (19 martie 1944).
2358. Rawski, T. ș. a., *Wojna wyzwolenca narodu polskiego w latach 1939—1945*, Warszawa, 1966, 881 p.
Războiul de eliberare al poporului polonez.
2359. * * * *Rezistența polonă*, București, Institutul polon din România, 1947, 47 p.
2360. *Rezistența europeană în anii celui de-al doilea război mondial, 1938—1945* — vezi nr. 1988.
2361. Ripka, Hubert, *Eastern Europe in the Post-War World*, London, Methuen, 1961, 266 p ; New York, Praeger, 1961, 266 p.
2362. Ristelhueber, René, *A History of the Balkan Peoples by...* Edited and Translated by Sherman David Spector, New York, Twayne Publishers, Inc., 1971, XVIII—470 p.
Ed. I-a a apărut în 1950: — *Histoire des peuples balkaniques*, Paris, Fayard, 1950, 504 p.
Editorul, S. D. Spector, a adăugat un capitol nou (IX) privind evoluția statelor balcanice după 1950. Capitolul referitor la epoca războiului aparține așadar lui Ristelhueber (cap VII, pp. 322—345).
2363. Ristic, D. N., *Yugoslavia's Revolution of 1941*, Stanford, Stanford University Press, Hoover Institution, 1966.
2364. Roberts, Walter R., *Tito, Mihailović and the Allies, 1941—1945*, New Brunswick, Rutgers University Press, 1973, XV—406 p.
2365. Rosen-Zawadzki, Kazimierz, *Balkanskie koncepcje strategiczne a kampania we Włoszech (1943—1945)*, Wrocław, 1964, 327 p.
2366. Rotschild, Joseph, *Communist Eastern Europe*, New York, Walker and Co., 1965, VI—168 p.
2367. Roucek, Joseph S. (ed.), *Central-Eastern Europe: Crucible of World Wars*, New York, Prentice-Hall, 1946.
Reprint: Westport (Conn.), The Greenwood Press, 1970.
2368. Schmidt-Richberg, E., *Das Ende auf dem Balkan*, Heidelberg, K. Viwinckel, 1955, 163 p.
2369. Schreiber, Thomas, *Hungary and the Second World War*, Bruxelles, 1961, 18 p.
2370. Semireaga, M. I., *Antifașistăiile narodniie vostaniia. (Očerki)*, Moskva, 1965.
2371. Idem, (ed.), *Strani Tentralnoi i Jugo-Vostočnoi Evropi vo vtoroi mirovoi voine. Voenné-istoričeskiĭ spravocnik*, Moskva, Voenizdat, 1972, 303 p.
Capitolul despre România aparține lui A. I. Antoseak (pp. 189—213).
2372. Seton-Watson, Hugh, *Eastern Europe...* (nr. 1719).
2373. Idem, *The East European Revolution*, ed. a 3-a, London, 1956, 435 p.
2374. Simonin, René, *La France Libre dans les Balkans*, Paris, Éd du Scorpion, 1959, 223 p.

2375. Slaski Instytut Naukowy (Kraków), *Irredenta niemiecka w Europie środkowej i południowej w sechodniej przed II wojna światowa*, Katowice, PWN, 1971, 284 p.
2376. Smirnova, N. D., *Balikanskaia politika fașistskoi Italii. Očerki diplomaticheskoj istorii (1936—1941)*, Moskva, Nauka, 1969, 281 p.
2377. Idem, *Obrazovaniie Narodnoi Respubliki Albanii. 1939—1946*, Moskva, Izd. Akademii Nauk, 1960, 195 p.
2378. Stierev, Pantelej, *Obščii borby na bălgarskijia i grătkijia narod sreščiu hitlerofașistkata okupatijia*, Sofia, Izd. Akad. na Naukite, 1966, 178 p.
2379. Stern, H. Peter, *The Struggle for Poland*, Washington, Public Affairs Press, 1953, 79 p. Perioada 1939—1947.
2380. Strugar, Vlado, *Der jugoslawische Volksbefreiungskrieg 1941 bis 1945*, Berlin, DMV, 1949, 338 p ; ed. a 2-a, 2 vols., Berlin, 1969.
2381. Idem, *Jugoslavija 1941—1945*, ed. a 2-a, Beograd, Vojnoizdavački zavod, 1970, 493 p.
2382. Suško, L., *A národ povstal*, Praha, Horizont, 1974, 119 p.
2383. Teleki, Eva, *Nyilas uralom magyarországon*, Budapest, Kossuth, 1974, 390 p. Dominația „Crucilor cu săgeți” în Ungaria, la sfârșitul războiului mondial.
2384. Terzić, Velimir ș. a., (eds.), *Oslobodilački rat noroda Jugoslavije, 1941—1945*, ed. a 2-a, rev., 2 vols., Beograd, Vojnoistorijski Institut, 1963—1964.
2385. Thomson, Samuel H., *Czechoslovakia in European History*, Princeton, Princeton University Press, 1953, 495 p.
2386. Tomasevich, Jozo, *War and Revolution in Yugoslavia, 1941—1945: The Chetniks*, Stanford, Stanford University Press, 1975, X, 508 p.
2387. Toškova, Vitka, *Bălgaria i Trețiiat Reich. 1941—1944. Politicheski otnoșenii*, Sofia, Nauka i Izkustvo, 1975, 256 p.
2388. Trunk, I., *Judenrat: The Jewish Councils in Eastern Europe Under Nazi Occupation*, New York, Macmillan, 1972, XXXV—664 p.
2389. * * * *Učastieto na Bălgaria v razgroma na hitleristka Ghermaniiia (septemvri 1944—mai 1945)*, Sofia, 1975, 211 p.
2390. Ullein-Réviczky, A., *Guerre allemande, paix russe. Le drame hongrois*, Neuchâtel, La Baconnière, 1947, 236 p.
2391. United States. Department of the Army, *German Antiguerrilla Operations in the Balkans (1941—1944)*, Washington, GPO, 1954, VI—82 p.
2392. Venohr, Wolfgang, *Der Aufstand für die Tscheschoslowakei. Der slowakische Freiheitskampf von 1944*, Hamburg, C. Wegner Verlag, 1969, 272 p.
2393. Weissband, Ed., *Turkish Foreign Policy, 1943—1945: Small State Diplomacy and Great Power Politics*, Princeton, Princeton University Press, 1973, XIII—379 p.
2394. * * * *Wojna oboronna Polski 1939*, Warszawa, Wyd. MON, 1968, 1 256 p. Numeroase referiri la România.
2395. Wolff, Robert L., *The Balkans in Our Time...* (vezi nr. 1635).
2396. Wuescht, Johann, *Jugoslawien und das Dritte Reich. Ein dokumentierte Geschichte der deutschen-jugoslawien Beziehungen von 1933—1945*, Stuttgart, Seewald, 1969, 354 p.
2397. Xydīs, Stephen G., *Greece and the Great Powers, 1944—1947. Prelude to the Truman Doctrine*, Thessalonike, Institute for Balkan Studies, 1963, 758 p.
2398. Zuev, F. G., *Polskii narod v borbe protiv fașizma*, Moskva, Nauka, 1967, 136 p.

C. 5. EVENIMENTELE DE PE FRONTUL DE EST (1941—1945)

C. 5. IUCRĂRI GENERALE

2399. Allen, D., P. Muratoff, *The Russian Campaigns of...*, I, 1941—1943 ; II, 1944—1945, New York—London, 1944—1946.
2400. Andreev, P. P., B. S. Telpuhovski, *Kommunističeskaia partiia v period Velikoi Otecestvennoi voini. (Iun 1941 g. — 1945 g.)*, Moskva, 1961, 208 p.
2401. Armstrong, John A. (ed.), *Soviet Partisans in World War II*, Madison, University of Wisconsin Press, 1964, XX—792 p.
2402. Bicikov, L. N., *Partizanskoe dvienie v godi Velikoi Otecestvennoi voini 1941—1945. (Kratkii očerki)*, Moskva, Mysl, 1965, 454 p.

2403. Bistrov, V. E. (ed.), *Sovetskie partizani. Iz istorii partizanskogo dvizheniia v godi Velikoi Otecestvennoi voini. (Sbornik statei)*, ed. a 2-a, Moskva, Gospolitizdat, 1963, 799 p.
2404. Blan, Georges, *The German Campaign in Russia*, Washington, Department of Army, 1955, 187 p.
2405. * * * *Boevoi put Sovetskikh Vooruzhennih Sil*, Moskva, Voenizdat, 1960, 572 p.
2406. Bogatir, Z. A., *Borba v tilu vraga*, ed. a 2-a rev., Moskva, Mysl, 1969, 470 p.
2407. * * * *V boiakh za Moldaviu (1941—1944)*, Chișinău, 1964, 302 p.
2408. Boltin, E. A. (ed.), *Nemetsko-fasistskii okkupatsionii rejim. (1941—1944 g.g.)*, Moskva, Politizdat, 1965, 388 p.
2409. Carell, Paul, *Opération Barbarossa*, Paris, Laffont, 1964 (trad. din limba germană).
 Vezi și ed. în alte limbi :
 — *Hitler's War on Russia: The Story of the German Defeat in the East*, London, Harrap, 1964.
 — *Russia 1941—1945. Operazione Barbarossa*, Milano, Longanesi, 1967, 780 p.
2410. Clark, Alan, *Barbarossa. The Russian-German Conflict, 1941—45*, New York, Morrow and Co., 1965, XXII—522 p.; London, Hutchinson, 1965, XXII—448 p.
 Vezi și ed. franceză : — *La guerre à l'Est (1941—1945)*, Paris, Laffont, 1966, 536 p.; 2 vols., Lausanne, Ed. Rencontre, 1965, ed. a 2-a, Lausanne, 1972.
2411. Constantini, Colonel Aimé, *L'Union Soviétique en guerre (1941—1945)*, 3 vols., Paris, Imprimerie Nationale, 1968—1969.
 — t. I : *L'invasion*, 1968, 313 p.
 — t. II : *Echec à la Wehrmacht*, 1968, 282 p.
 — t. III : *De Kharkov à Berlin*, 1969, 392 p.
2412. Dallin, Alexander, *German Rusle in Russia, 1941—1945: A Study of Occupation Policies*, New York, St. Martin's Press; London, Macmillan, 1957, XX—695 p.
 Vezi și ed. în limba franceză : — *La Russie sous la botte nazie*, Paris, Fayard, 1970, 500 p.
 Studiu clasic asupra problemei investigate.
2413. Degrelle, Léon, *Front de l'Est, 1941—1945*, Paris, Éd. de la Table Ronde, 1969.
2414. Desroches, Alain, *La campagne de Russie d'Adolf Hitler. (Juin 1941 — Mai 1945)*, Paris, Éd. G. P. Maisonneuve et Larose, 1964.
2415. Dixon, Aubrey, Otto Heilbrunn, *Communist Guerrilla Warfare*, London, Allen and Unwin, 1954, 230 p.
 Războiul de partizani în U.R.S.S.
2416. Elleinstein, Jean, *Histoire de l'U.R.S.S., III. L'U.R.S.S. en guerre (1939—1945)*, Paris, Ed. Sociales, 1974, 238 p.
2417. Idem, *Histoire du phénomène stalinien*, Paris, B. Grasset, 1975, 250 p.
2418. Erickson, John, *The Soviet High Command: A Military-Political History, 1918—1941*, New York, St. Martin's Press, 1962, XV—889 p.; London, Macmillan, 1962.
2419. Idem, *The Road to Stalingrad, I, Stalin's War with Germany*, New York, Harper and Row, 1975, X—594 p.
2420. Fischer, Alexander, *Sowjetische Deutschlandpolitik im zweiten Weltkrieg 1941—1945*, Stuttgart, DVA, 1975, 252 p.
2421. Fischer, George, *Soviet Opposition to Stalin: A Case Study in World War 2*, Cambridge, Harvard University Press; London, Oxford University Press, 1952, 230 p.
2422. Filatov, G. S., *Vostocinii pohod Mussolini*, Moskva, Izd. MO, 1968, 184 p.
2423. Gardner, M., *Une guerre pas comme les autres. La guerre germano-soviétique*, Paris, Éd. de La Table Ronde, 1962, 346 p.
2424. Guillaume, Général A., *La guerre germano-soviétique*, Paris, Payot, 1949, 220 p.
2425. Gosztony, P., *Hitlers fremde Heere. Das Schicksal der nichtdeutschen Armeen in Ostfeldzug*, Düsseldorf-Wien, Econ Verlag, 1976, 545 p.
2426. Greciko, A. A. (ed.), *Osoboditelnaia missiia Sovetskikh Vooruzhennih Sil vo vtoroi mirovoi voini*, ed. a 2-a, Moskva, Politizdat, 1974, 502 p.
2427. Idem (ed.), *Vsemirno-istoriceskaia pobeda sovetskogo naroda 1941—1945 g.g.*, Moskva, Nauka, 1971, 646 p.
2428. Idem (ed.), *Velikaia pobeda sovetskogo naroda 1941—1945*, Moskva, Nauka, 1976, 648 p.
2429. Hesse, Erich, *Der sowjetrussische Partisanenkrieg 1941—1944 im Spiegel deutschen Kampfanweisungen und Befehl*, Göttingen, Musterschmidt Verlag, 1969, 292 p.

2430. Howell, Edgar, *The Soviet Partisan Movement, 1941—1944*, Washington, Department of Army, 1956, 217 p.
2431. Isakov, I. I., *The Red Fleet in the Second World War*, London-New York, Hutchinson, 1947, 124 p.
2432. Jilin, P. A. (ed.), *Velikaia Otecestvennaia voina 1941—1945, Kratkii nauchinii populiarnii ocerk*, Moskva, Politizdat, 1970, 638 p.; ed. a 2-a, Moskva, Politizdat, 1973, 542 p. Vezi și ed. în limba română: — *Marele război pentru Apărarea Patriei. Schiță științifico-populară*, Chișinău, Ed. Cartea moldovenească, 1973, 695 p.
2433. Kamenetsky, I., *Hitler's Occupation of Ukraine 1941—1944: A Study of Totalitarian Imperialism*, Milwaukee, Marquette University Press, 1956, 101 p.
2434. Karov, D., *Die Partisanenbewegung in der Sowjetunion, 1941—1945*, München, Nymphenburger Verlag, 1954, 246 p.
2435. Kern, Erich, *Kampf in der Ukraine 1941—1944*, Göttingen, Plesse Verlag, 1964, 259 p.
2436. Kissel, H., *Gefechte in Russland. 1941—1944*, Frankfurt-am-Main, E. S. Mittler und Sohn, 1956, 156 p.
2437. Konsalik, H. G., *La route sanglante*, Paris, Presses de la Cité, 1963.
2438. Krummacher, F. A., H. Lange, *Krieg und Frieden. Geschichte der deutsch-sowjetischen Beziehungen*, München, Bechtle Verlag, 1970, 567 p.
2439. Leach, Barry A., *German Strategy Against Russia, 1939—1941*, Oxford, At the Clarendon Press, 1973, XV—308 p.
2440. Liddell Hart, Basil H., *The Real Army: 1918 to 1945; the Soviet Army: 1946 to the Present*, New York, Harcourt Brace and Co., 1956, 494 p.
2441. Lokunov, Ivan I., *Dunaiskaia flotila v Velikoi Otecestvennoi voine (1941—1945 g.g.)*, Moskva, Voenizdat, 1962, 318 p.
2442. Maiorov, S. M., *Partiia v period Velikoi Otecestvennoi voini. (Iun 1941 g. — 1945 g.)*, Moskva, Politizdat, 1967, 64 p.
2443. Messe, G., *La guerra al fronte russo. Il Corpo di spedizione italiano (CSIR)*, Milano, Rizzoli Editore, 1964, 399 p.
2444. Minassian, M. (ed.), *La Grande Guerre nationale de l'Union Sovietique. (1941—1944), Aperçu historique*, Moscou, Progrès, 1974, 489 p.
2445. Müller, Norbert, *Wehrmacht und Okkupation 1941—1944. Zur Rolle der Wehrmacht und ihrer Führungsorgane im Okkupationsregime des faschistischen deutschen Imperialismus auf sowjetischen Territorium*, Berlin, DMV, 1971, 356 p.
Vezi și ed. în limba rusă: — *Wehrmacht i okkupatsiia. (1941—1944)*, Moskva, Voenizdat, 1974, 387 p.
2446. Ostapenko, F. P. (ed.), *Voprosi istorii K.P.S.S. perioda Velikoi Otecestvennoi voini*, Kiev, 1961, 312 p.
2447. Philippi, Alfred, Ferdinand Heim, *Der Feldzug gegen Sowjetrußland 1941 bis 1945. Ein operativen Überblick*, Stuttgart, Kohlhammer, 1962, 293 p.
2448. Ponomarev, B. N. (ed.), A. B. Karasev, A. M. Samsonov ș.a., *Istoriia S.S.S.R. a drevneish vremen do nashih dnei v dvukh seriiah, vtoraiia seriia, tom X, S.S.S.R. v godi Velikoi Otecestvennoi voini 1941—1945 g.g.*, Moskva, Nauka, 1973, 782 p.
2449. Pospelov, P. N. (ed.), *Istoriia Komunističeskoj Partii Sovetskogo Soiuzu. V 6-ti tomah, t. 5, kniga 1: Komunističeskaia Partiia nahodimsia i v godi Velikoi Otecestvennoi voini, v period upročeniia i razvitiia sošialističeskogo obščetva (1938—1945 g.g.)*, Moskva, Politizdat, 1970, XII—723 p.
2450. Idem (ed.), *Istoriia Velikoi Otecestvennoi voini Sovetskogo Soiuzu 1941—1945. V šestii tomah*, Moskva, Voenizdat, 1960—1965.
— t. 1: *Podgotovka i razviazvanie voini imperialisticeskimi derjavami*, 1960, XI—534 p. (G. A. Deborin — ed.).
— t. 2: *Otrajenie sovetskim narodom verolomnogo napadeniia fašistskoi Ghermanii na S.S.S.R. Sozdanie uslovii dlia korennogo pereloma v voine. (Iun 1941 g. — noiabr 1942 g.)*, 1963, 677 p. (N. A. Fokin — ed.).
— t. 3: *Korennoi perelom v hode Velikoi Otecestvennoi voini. (Noiabr 1942 g. — dekabr 1943 g.)*, 1961, 661 p. (I. P. Petrov — ed.).
— t. 4: *Izgnanie vruga iz predelov Sovetskogo Soiuzu i načialo osvoboždeniia narodov Evropy ot fašistskogo iga (1944 god)*, 1962, 738 p. (M. M. Minassian — ed.).
— t. 5: *Pobedonosnoe okončanie voini s fašistskoi Ghermaniei. Porajenie imperia-lističeskoj Japonii (1945 g.)*, 1963, 658 p. (S. I. Roșcin — ed.).
— t. 6: *Itoghi Velikoi Otecestvennoi voini*, 1965, 620 p. + Albom kart (16), (V. A. Vasilenko — ed.).

- Lucrare fundamentală, întemeiată pe o bibliografie extrem de bogată și pe o mare cantitate de documente inedite din arhivele sovietice și străine. În fiecare volum se află numeroase referiri la România, mai ales în volumul 4, unde sînt analizate evenimentele politice și militare de pe teritoriul țării noastre.
2451. Idem (ed.), *Velikaia Otecestvennaia voina Sovetskogo Soiuzu 1941—1945. Kratkaiia istoriia*, ed. a 2-a, adăugită, Moskva, Voenizdat, 1970, 631 p.
Vezi și ed. în limba engleză: — *Great Patriotic War of the Soviet Union, 1941—1945. A General Outline*, Moscow, Progress Publishers, 1974, 469 p.
2452. Proektor, D. M., *Agressia i katastrofa...*
2453. Reitlinger, Gerald, *The House Built on Sand. The Conflicts of German Policy in Russia, 1939—1945*, New York, Viking Press, 1960.
2454. Riabov, V. S., *Velikii podvig. Populiarnii ocerk o Velikoi Otecestvennoi voine*, ed. a 2-a, Moskva, Voenizdat, 1975, 318 p.
2455. Roman, Valter, *U.R.S.S. în război. Direcțiunea efortului principal*, București, Editura Dacia Traiană, 1946, 325 p.
2456. Samsonov, A. M. ș.a. (eds.), *Sovetskii Soiuz v godi Velikoi Otecestvennoi voini 1941—1945*, Moskva, Nauka, 1976, 727 p.
2457. Seaton, Albert, *The Russo-German War 1941—45*, London, A Barker Ltd.; New York, Praeger Publishers, 1971, XIX—628 p.
Vezi și ed. germană: — *Der russisch-deutsche Krieg 1941—1945*, Frankfurt-am-Main, Bernard und Graefe, 1973, 489 p.
2458. Seth, Ronald, *Operation Barbarossa*, London, Blond, 1964.
2459. Telpuhovskii, V. B., *Osnovniie periodi Velikoi Otecestvennoi voini. (1941—1945 g.g.)*, Moskva, Mysl, 1965, 148 p.
2460. Idem, *Velikaia Otecestvennaia voina Sovetskogo Soiuzu 1941—1945. Kratkii ocerk*, Moskva, Gospolitizdat, 1959, 576 p.
2461. Idem (ed.), *Ocerki istorii Velikoi Otecestvennoi voini. 1941—1945*, Moskva, Izd. Akademii Nauk, 1955, 534 p.
2462. Thorwald, Jürgen, *The Illusion: Soviet Soldiers in Hitler's Armies*, New York, Harcourt Brace Jovanovich, 1975, XXII—342 p. (trad. din limba germană).
2463. * * * *Ukrainskaia S.S.R. v Velikoi Otecestvennoi voine Sovetskogo Soiuzu, 1941—1945*, 3 vols., Kiev, Politizdat-Ukrainv, 1963.
2464. United States. Military Academy, West Point, *Operations of the Russian Front*, 3 vols., West Point, 1945—1946.
2465. * * * *Vajneisiiie operatii Velikoi Otecestvennoi voini. 1941—1945*, Moskva, Voenizdat, 1956, 623 p.
2466. Wagener, Carl, *Heeresgruppe Süd. Der Kampf im Süden der Ostfront 1941—1945*, Bad Otecestvennoi voine, 1941—1945, *Kratkii ocerk*, Moskva, Voenizdat, 1953, 432 p.
2467. Vorobiev, F. D., V. M. Kravtsov, *Velikaia Otecestvennaia voina Sovetskogo Soiuzu 1941—1945 g.g. Kratkii voenno-istoričeskii ocerk*, Moskva, Voenizdat, 1961, 456 p. + Albom kart.
2468. Wagener, Carl, *Heeresgruppe Süd. Der Kampf in Süden der Ostfront 1941—1945*, Bad Nauheim, Podzun Verlag, 1971, 350 p.
2469. Werth, Alexander — vezi nr. 1432.
2470. Zamiatin, General-maior N. M. ș.a., *Cele zece lovituri. Scurtă privire asupra operațiunilor întreprinse de Armata Sovietică în anul 1944*, București, 1944, 138 p.
2471. Zagorulka, M. M., A. F. Iudenkov, *Krah plana „Oldenbourg”. O srive ekonomiceskie planov fașistskoi Ghermanii na okkupirovaniiie territorii S.S.S.R.*, ed. a 2-a rev., Moskva, Ekonomika, 1974, 383 p.

C.5.2. LUCRĂRI SPECIALE

2472. Anderle, A., W. Basler ș.a., *Junii 1941. Beiträge zur Geschichte des hitlerfaschistischen Überfalls auf die Sowjetunion*, Berlin, Rütten und Loening, 1961, 368 p.
2473. Anfilov, V. A., *Načialo Velikoi Otecestvennoi voini. 22 iunia — seredine iulia 1941 goda. Voennno-istoričeskii ocerk*, Moskva, Voenizdat, 1962, 223 p.
2474. Cecil, Robert, *Hitler's Decision to Invade Russia, 1941*, London, Davis-Poynter, 1975, 192 p.
2475. Creveld, Martin L. Van, *Hitler's Strategy 1940—1941...* (vezi nr. 1592).
2476. Hillgruber, Andreas, *Hitlers Strategie...* (vezi nr. 1592).

2477. Hohn, Hans ș.a. (eds.), *Auf antisowjetischen Kriegskurs. Studien zur militärischen Vorbereitung des deutschen Imperialismus auf die Aggression gegen die Ud.S.S.R. (1933—1941)*, Berlin, DMV, 1970, 477 p.
2478. Jilin, P. A., *Kak fašistskaja Ghermanii gotovila napadeniie na Sovetskii Soюз. (Rascioti i proscioti)*, ed. a 2-a îmbunătățită, Moskva, Mysl, 1966, 296 p.
2479. Idem, *Podgotovka fašistskoi Ghermanii voini protiv S.S.S.R.*, Moskva, Izd. DOSAAF, 1975, 46 p.
2480. Keegan, John, *Barbarossa: Invasion of Russia, 1941*, New York, Ballantine, 1971, 160 p.
2481. Leach, Barry A., *German Strategy Against Russia, 1939—41*, Oxford, Clarendon Press, 1973.
2482. Nekrici, A. M., 1941. 22 iunie, Moskva, 1965.
Vezi și ed. franceză: — *L'Armée rouge assassinée: 22 juin 1941*, Paris, Éd. B. Grasset, 1968, 314 p.
2483. Rozanov, G. L., *Plan „Barbarossa“. Zamisli i final. Ob agresii fašistskoi Ghermanii protiv Sovetskogo Soiuza*, Moskva, IMO, 1970, 136 p.
2484. Whaley, Barton, *Codeword „Barbarossa“*, Cambridge (Mass.), London, MIT Press, 1973, XI—377 p.
- *
*
*
2485. Blau, George E., *The German Campaign in Russia: Planning and Operation, 1940—1942*, Washington, Department of Army, 1955, 187 p.
2486. Borodin, A. M. ș.a., *Bitva za Stalingrad*, Volgograd, 1972, 593 p.
2487. Carell, Paul, *Hitler's War on Russia: The Story of the German Defeat in the East*, London, Harrap, 1964, 640 p.; *Hitler Moves East, 1941—1943*, Boston, Little, Brown and Co., 1965, 640 p.
Trad. după ed. germană: — *Unternehmen Barbarossa. Der Marsch nach Russland*, Frankfurt-am-Main, Ullstein, 1963, 560 p.
Vezi și ed. franceză: — *Opération Barbarossa*, 2 vols., Paris, Éd. J'ai Lu, 1968.
2488. Craig, William, *Enemy at the Gates: The Battle for Stalingrad*, New York, Reader's Digest Press, E. P. Dutton, 1973, XVIII, 457 p.
Vezi și ed. franceză: — *Vaincre ou mourir à Stalingrad*, Paris, Laffont, 1974, 600 p.
2489. Doerr, Hans, *Der Feldzug nach Stalingrad*, Darmstadt, E. S. Mittler und Sohn GmbH, 1955, 142 p.
2490. Erickson, J., *The Road to Stalingrad...* (vezi nr. 2419).
2491. Förster, Jürgen, *Stalingrad. Risse im Bündnis 1942/43*, Freiburg im Breisgau, Rombach, 1975, 172 p.
2492. Forstmeier, F., *Die Räumung des Kuban-Brückenkopfes in Herbst 1943*, Darmstadt, Wehr und Wissen, 1964, 272 p.
2493. Gerlach, Heinrich, *The Forsaken Army*, London, Weidenfeld and Nicolson, 1958, 383 p. (trad. din l. germană).
Tragedia Wehrmachtului la Stalingrad.
2494. Goure, Léon, *The Siege of Stalingrad*, Stanford, Stanford University Press, 1962, 363 p.
2495. Jukes, Geoffrey, *Stalingrad: The Turning Point*, London, Macdonald and Co., 1968, 158 p.
Vezi și ed. franceză: — *Stalingrad. 300 000 hommes encerclés*, Verviers, Gérard and Co., 1971, 189 p.
2496. Kehrung, Manfred, *Stalingrad: Analyse und Dokumentation einer Schlacht*, Stuttgart, Deutsche Verlags-Anstalt, 1974, 680 p.
2497. Kluge, Alexander, *Stalingrad. Description d'une bataille*, Paris, NRF, 1966, 284 p.
2498. Krasavin, V. S. ș.a., *Podvig Stalingrada*, Volgograd, Nijne-Voljskoe Knijnoe Izd., 1975, 366 p.
2499. Plievier, Th., *Stalingrad*, Paris, Éd. J'ai Lu, 1971, 576 p. (trad. din limba germană).
2500. Samonov, A. M., *Stalingradskaia bitva. Ot oboroni i otstuplenii k velikoi pobede na Volge. Istoriceskii ocerk*, Moskva, Izd. Akademii Nauk, 1960, 606 p.; Moskva, Nauka, 1968, 603 p.

Studiu fundamental asupra bătăliei de pe Volga

2501. Scheibert, Horst, *Entsatzversuch Stalingrad*, Neckargemünd, Kurt Vowinckel, 1968, 170 p.
2502. Idem, *Zwischen Don und Donez. Winter 1942—1943*, Neckargemünd, K. Vowinckel, 1961, 156 p.
2503. Seiboli, G. B. (a cura di), *Le Grande battaglia. La battaglia del Don*, Milano, A. Mondadori, 1959, 336 p.
2504. Seth, Ronald, *Stalingrad — Point of Return: The Story of the Battle, August 1942 — February 1943*, London, Gollancz; New York, Coward Mc. Cann, 1959, 254 p.
2505. Telpshovski, E. V., *Velikua pobeda sovetskoi armii pod Stalingrad*, Moskva, Gospolizdat, 1953, 168 p.
2506. Tieke, Wilhelm, *Der Kaukasus und das Öl. Der deutsch-sowjetisch Krieg in Kaukasien 1942/43*, Osnabrück, Munin, 1970, 504 p.
2507. Wieder, Joachim, *Tragödie von Stalingrad*, Deggendorf, 1955.
2508. Idem, *Stalingrad und die Verantwortung des S. Idaten*, München, Nymphenburger Verlagsbuchhandlung, 1962, 335 p.
2509. Zavialov, A. S., T. E. Kaleadin, *Bitva za Kavkaz 1942—1943* g.g., Moskva, Voenizdat, 1957, 216 p.
- * * *
2510. Alescenko, N., *Oni zascisciali Odessu*, Moskva, 1965, 183 p.
2511. Boiko, F. F., *Titadel Cernomorea. Odessa v godi Velikoi Otecestvennoi voini*, Moskva, Voenizdat, 1963, 136 p.
2512. Borisov, B. A., *Podvig Sevastopolia*, Simferopol, Izd. Krim, 1970, 320 p.
2513. Cerva, I. S. (ed.), *Krim v godi Velikoi Otecestvennoi voine Sovetskogo Soiuza 1941—1945* g. g. *Sbornik Statei*, Simferopol, Izd. Krim, 1963, 342 p.
2514. Dallin, Alexander, *Odessa, 1941—1944: A Case Study of Soviet Territory Under Foreign Rule*, Santa Monica, Rand Corporation, 1957, 466 p.
2515. Fadeev, A. V., *Podvig Odessi*, Moskva, Gospolizdat, 1960, 80 p.
2516. Forstemeier, Friedrich, *Odessa 1941. Der Kampf um Stadt und Hafen und die Räumung der Seefestung 15. August bis 16. Oktober 1941*, Freiburg, Rombach, 1967, 140 p.
2517. Frolov, B. P., *Osvobojudeniia Krima*, Moskva, Znanie, 1974, 56 p.
2518. * * * *Gheroiceskaia oborona Sevastopolia, 1941—1942*, Moskva, Voenizdat, 1969, 367 p.
2519. Hillgruber, Andreas, *Die Räumung der Krim 1944*, Berlin-Frankfurt-am-Main, Mittler, 1959, 160 p.
2520. Ivanov, R. V. (ed.), *73 gheroiceskikh dniia. (Hronika oboroni Odessi v 1941 g.)*, Odessa. Maiak, 1974, 276 p.
2521. Strelbiški, I. S., *Šturm. Osvobojudeniie Donbassa i Krima v godi Velikoi Otecestvennoi voini*, Moskva, Voenizdat, 1965, 249 p.
2522. Šamko, F., *Partizanskoe dvizhenie v Krimu v 1941—1944* g.g., Simferopol, Izd. Krim, 1959, 160 p.
2523. Vinnenko, N. P., *Cernomorskii flot v Velikoi Otecestvennoi voine*, Moskva, Voenizdat, 1957, 368 p.
2524. Volski, S. A., *Velicinii podvig*, Kiev, 1967, 231 p.
Apărarea Odesei (august—octombrie 1941).
- * * *
2525. Aghibalov, I. V., V. A. Anfilov, S. S. Biriuzov, *Osvobojudeniie Iugo-Vostocinii i Tsentralnoi Evropi voiskam 2-go i 3-go ukrainskikh frontov, 1944—1945*, Moskva, Nauka, 1970, 676 p.
2526. Allen, William E. D., Paul Maratoff, *The Russian Campaigns of 1944—45*, New York—London, 1946, 332 p.
2527. Antoseak, A. V., *V boiiah za svobodu Rumunii*, Moskva, Voenizdat, 1974, 288 p.
2528. * * * *Bitva za Bukovinu*, Užgorod, Izd. Karpati, 1969, 207 p.
2529. Carell, Paul, *Verbrannte Erde. Schlacht zwischen Wolga und Weichsel*, Berlin, Ullstein Verlag, 1966, 512 p.

- Vezi și ed. în limbi străine :
- *Scorched Earth : Hitler's War on Russia, 1943—1944*, New York, Marboro Books, 1976, 556 p.
- *Operation terre brûlée*, Paris, Laffont, 1969, 576 p.
- Retragerea Wehrmachtului din U.R.S.S. în perioada 1942—august 1944.
2530. Diakov, P. I., I. T. Grigoriev (eds.), *V boiah za Moldaviu. (1941—1944). Sbornik statei*, Chișinău, Ed. Cartea moldovenească, 1964, 302 p.
2531. Galantai, Maria, *The Changing of Guard : The Siege of Budapest, 1944—45*, London, Pall Mall Press, 1961, 224 p.
2532. Gosztony, Peter, *Endkampf an der Donau 1944/45*, Wien-München-Zürich, Verlag Fritz Molden, 1969, 356 p.
- Lucrare fundamentală asupra eșecului Wehrmachtului în regiunea Dunării la confluența anilor 1944—1945.
2533. Idem, *Der Kampf um Budapest 1944/45*, München-Zürich, Verlag Schnell und Steiner, 1964, 89 p.
2534. Grilev, A. N., *Dnepr, Karpati, Krim. Osvobojdennii Pravoberejnoi Ukraini i Krimea v 1944 godu*, Moskva, Nauka, 1970, 352 p.
2535. Idem, *Za Dneprom. Osvobojdennii Pravoberejnoi Ukraini v ianvarie-aprele 1944 g.*, Moskva, Voenizdat, 1963, 228 p.
2536. Hnilicka, K., *Das Ende am Balkan 1944—1945...* (vezi nr. 2295).
2537. Kissel, Hans, *Vom Dnjepr zum Dneestr*, Freiburg, Rombach, 1970, 116 p.
2538. Idem, *Die Katastrophe in Rumänien 1944* (vezi nr. 2717).
2539. Konev, I. S. (ed.), *The Great March of Liberation*, Moscow, Progress Publishers, 1972, 286 p.
2540. Korneev, A. A., *Bitva na iughe*, Chișinău, Ed. Cartea moldovenească, 1969, 80 p.
2541. Maron, Karl, *Von Charkow bis Berlin*, Berlin, DMV, 1960, 384 p.
2542. Matzoulenko, V. A., *La destruction des troupes allemandes fascistes sur le front balkanique (août-septembre 1944)*, Moscou, 1957, 115 p. (trad. din limba rusă).
2543. Minassian, M. M., *Osvobojdennii narodov jug-Vostocinoi Evropi, Boeviiie deistviiia Krasnoi Armii na territorii Rumunii, Bolgarii, Vengrii i Jugoslavii v 1944—1945 g.g.*, Moskva, Voenizdat, 1967, 504 p.
2544. Piev, I. A., *V boiah za osvobojdenniiu Rumunii, Vengrii i Cehoslovakii*, Ordjonikidze, 1971, 161 p.
2545. Rauchensteiner, Manfred, *Krieg in Österreich 1945*, Wien, Österreichischer Bundesverlag für Unterricht, Wissenschaft und Kunst, 1970, 388 p.
2546. Rossel, André, *Été 44. Cent jours de la libération de l'Europe*, Paris, Éd. de la Courtille, 1974, 271 p.
2547. Ryan, Cornelius, *The Last Battle*, New York, Simon and Schuster, 1966, 571 p.
- Vezi ed. în limba franceză : — *La dernière bataille (2 Mai 1945)*, Paris, Laffont, 1966, 669 p.
2548. Soloviev, B. G., *Wehrmacht na puti k ghibeli. Kruzeniie planov nemetko-fasistskogo komandovaniia letom i oseniu 1943 g.*, Moskva, Nauka, 1973, 312 p.
2549. Toland, John — vezi nr. 2068.
2550. Tullv, Andrew, *Berlin, Story of a Battle*, New York, Simon and Schuster, 1963, 304 p.
2551. Utkin, G. M., *Šturm „vostocinogo vala”. Osvobojdennii Levoberejnoi Ukraini i forsirovaniie Dnepra*, Moskva, Voenizdat, 1967, 464 p.
2552. Vinogradov, I. N. (ed.), *Osvobojdennii Vengrii ot fasizma. Sbornik statei*, Moskva, Nauka, 1965, 264 p.
- 2552 bis. Vorobiev, F. D. ș.a., *Poslednii šturm. Berlinskaia operațiia 1945 g.*, Moskva, Voenizdat, 1970, 461 p.
2553. Wilmot, Chester — vezi nr. 2081.
- 2553 bis. Ziemke, Earl F., *Stalingrad to Berlin : The German Defeat in the East*, Washington, Office of Military History, U.S. Army, 1968, XIV—549 p.

A. ROMÂNIA DUPĂ 1918.

2554. *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*, București, Edit. politică, 1975, 221 p.

Partea I a acestui document fundamental, adoptat de istoricul Congres al XI-lea al P.C.R., din 1974, reprezintă o veritabilă sinteză a istoriei patriei, în care un loc aparte se acordă evenimentelor din epoca contemporană, luptei maselor sub conducerea P.C.R. pentru libertate socială și națională, pentru apărarea integrității teritoriale a României. Referitor la originile celui de-al doilea război mondial, *Programul* conchide că: „Politica imperialistă de reimpărțire a lumii și dominație mondială promovată de Germania nazistă a dus la declanșarea celui de-al doilea război mondial. Concesiile și cedarea în fața hitlerismului, lipsa de fermitate și unitate a statelor europene și a altor state în fața politicii agresive a imperialismului german au permis lui Hitler să declanșeze războiul, atacind și subjugând rind pe rind un număr mare de state din Europa, printre care Cehoslovacia, Polonia, Iugoslavia, Franța, Belgia, Olanda, țările nordice” (p. 45—46). România, „izolată pe plan internațional” în anul 1940, a fost dezmembrată și, de fapt, ocupată de trupele germane, fiind apoi „silită să intre în război împotriva Uniunii Sovietice, alături de Germania fascistă” (p. 46). În fruntea luptei maselor populare pentru răsturnarea dictaturii antonesciene și ieșirea țării din războiul hitlerist, pentru înrolarea în rindul coaliței Națiunilor Unite s-a aflat P.C.R. care, între 1940 și 1944, a acționat ferm pentru „unirea tuturor forțelor patriotice naționale” (p. 48). Pe această bază, în condiții interne și externe favorabile, P.C.R., în colaborare cu celelalte forțe patriotice, democratice, a înfăptuit insurecția națională armată antifascistă și antiimperialistă din August 1944. „Înfăptuirea actului istoric de la 23 August 1944 marchează un moment hotărâtor în dezvoltarea țării noastre pe un drum nou, deschizând calea eliberării de sub dominația Germaniei naziste și trecerii la realizarea unor profunde transformări revoluționare în România. Totodată, victoria insurecției și intrarea armatei române în războiul anti-hitlerist au fost apreciate pe plan internațional ca acte cu profunde implicații asupra cursului celui de-al doilea război mondial” (p. 50).

2555. Ceaușescu, Nicolae, *România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste. Rapoarte, cuvântări, articole*, vols. 1—3, București, Edit. politică, 1968—1969.

În lucrările sale, tovarășul Nicolae Ceaușescu sintetizează evoluția evenimentelor din cursul istoriei naționale, insistând adeseori asupra celor survenite în epoca contemporană. În acest cadru, un loc aparte îl ocupă perioada 1939—1945. Potrivit celor precizate în expunerea prezentată cu prilejul aniversării a 45 de ani de la crearea P.C.R., „perioada dictaturii militar-fasciste și a războiului dus alături de Germania hitleristă constituie cea mai neagră pagină din istoria modernă a României” (1, 375). Se arată cum s-a ajuns la situația menționată: „În acest moment greu pentru destinele țării noastre [1940], poporul român s-a găsit singur, fără nici un sprijin din afară, părăsit de toate puterile Europei. România a fost nevoită să

- accepte condițiile nedrepte ale dictatului de la Viena. Prin aceasta ea a fost lăsată la cheremul Germaniei, a fost aruncată de fapt în brațele forțelor hitleriste. Scurt timp după aceea au și avut loc în țara noastră instaurarea regimului dictaturii militarofasciste, pătrunderea în țară a trupelor germane, care aveau de fapt misiunea unor trupe de ocupație, România fiind apoi tirată în războiul antisovietic" (I, 374—375). Insurecția din August 1944, pregătită și condusă de P.C.R., a inaugurat o „epocă nouă” în istoria țării: „s-a deschis larg drumul eliberării poporului român, drumul progresului social. România a întors armele contra Germaniei, alăturându-se coaliției antihitleriste, și a luptat cu toate forțele militare și economice pentru a-și aduce contribuția la înfrângerea definitivă a Germaniei naziste” (I, 382).
- 2555 bis. Idem, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate. Rapoarte, cuvîntări, articole*, vols. 4—20, București, Edit. politică, 1970—1981.
- Insistînd asupra semnificației victoriei insurecției române din August 1944, tovarășul Nicolae Ceaușescu consemna — cu prilejul aniversării a 25 de ani de la memorabilul eveniment — că a urmat „prăbușirea frontului german în această zonă a Europei”, de jucîndu-se, în consecință, „încercările lui Hitler și Antonescu de a organiza pe teritoriul României o nouă linie de rezistență militară”, ceea ce a deschis „calea înaintării rapide a trupelor sovietice spre Bulgaria, Iugoslavia și Ungaria” (4, 373). În expunerea ținută cu prilejul împlinirii a trei decenii de la victoria insurecției, tovarășul Nicolae Ceaușescu releva că, între 1940 și 1944, P.C.R. „a acționat cu toată forța împotriva politicii agresive a Germaniei naziste, a politicii forțelor reacționare din țara noastră, chemînd și organizînd în această luptă masele largi populare” (10, 620). În condiții interne și externe favorabile, comuniștii au organizat lupta „pentru răsturnarea dictaturii fasciste și eliberarea țării noastre de sub dominația Germaniei hitleriste. Marele merit al P.C.R. constă în faptul că a știut să folosească împrejurările interne și externe favorabile și să organizeze cu succes asaltul decisiv” (10, 622—623).
2556. Constantinescu, Miron, Constantin Daicoviciu, Ștefan Pascu (eds.), *Istoria României*, București, 1974, 559 p.
Vezi și ed. franceză.
2557. Giurescu, Constantin C., Dinu C. Giurescu, *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri și pînă astăzi*, ed. a II-a, București, Edit. Albatros, 1975, 1038 p.
2558. Iorga, Nicolae, *Histoire des Roumains et de la Romanité orientale*, vol. X, Bucarest, 1945.
2559. Ministerul Educației și Învățămîntului, Institutul de studii istorice și social-politice, *Probleme fundamentale ale istoriei patriei și P.C.R. Prelegeri*, București, Edit. didactică și pedagogică, 1977.
2560. Oțetea, Andrei, I. Nestor, I. Popescu-Puțuri (eds.), *Istoria poporului român*, București, Edit. politică, 1970, 576 p.
Vezi și ed. italiană.
2561. Bărbulescu, C. și colab., *File din istoria U.T.C.*, București, Edit. politică, 1971, 415 p ;
ed. a II-a (1980).
2562. Ceaușescu, Ilie, *Războiul întregului popor pentru apărarea patriei la români. Din cele mai vechi timpuri pînă în zilele noastre*, București, Edit. militară, 1980, 534 p.
2563. Centrul de studii și cercetări de istorie și teorie militară, *Oastea cea mare. Culegere de studii*, București, Edit. militară, 1972.
2564. Idem, *Armata și societatea românească*, București, Edit. militară, 1980, 431 p.
2564. bis. Idem, *Studii de istorie și teorie militară. (Retrospective istorice, analize contemporane)*, București, Edit. militară, 1980, 233 p.
2565. Constantinescu, Miron și colab., *Études d'histoire contemporaine de la Roumanie*, 2 vols., Bucarest, Éditions de l'Académie de la R.S.R., 1970—1971.
2566. * * * *Din istoria contemporană a României. Culegere de studii*, București, Edit. științifică, 1965, 428 p.
2567. Fischer-Galați, Stephen, *Twentieth Century Rumania*, New York—London, Columbia University Press, 1970, 248 p.
2568. Georgescu, Titu, *Între două revoluții*, Craiova, Edit. Scrisul românesc, 1974, 422 p.
2569. Ghimeș, Gh., *Ideea de republică la români*, București, Edit. științifică, 1972, 265 p.

2570. Ioniță, Gh. I., A. Simion, *Clasa muncitoare — forța socială fundamentală a mișcării antifasciste din România*, București, Edit. politică, 1974, 184 p.
2571. Ioniță, Gh. I., Gh. Țuțui, *Frontul plugarilor (1933—1953)*, București, Edit. politică, 1970, 299 p.
2572. Ioniță, Gh. I., A. Kereșchi, *Intellectualii ieșeni în lupta antifascistă*, Iași, 1971, 260 p.
2573. Jurcă, Nicolae, *Mișcarea socialistă și social-democrată din România, 1934—1944. Poziția sa față de fascism și război*, București, Edit. Litera, 1978, 231 p.
2574. Lebedev, N. I (ed.), *Istoria Rumanii, 1918—1970*, Moskva, Nauka, 1971, 742 p.
2575. Matei, Gh. (coordonator), *Din lupta antifascistă pentru independența și suveranitatea României. Culegere de studii*, București, Edit. politică, 1969, 231 p.
2576. Matichescu, Olimpiu, Elena Georgescu, *1 Mai în România, 1890—1970*, București, Edit. politică, 1970, 366 p.
2577. Nicolae, C., S. Asandei, N. Condurachi, A. Petri, R. Țiulescu, *Militarismul german și România*, București, Edit. politică, 1963, 136 p.
2578. Olteanu, Constantin, Ilie Ceaușescu, Vasile Mocanu, *Activitatea P.C.R. în armată. 1921—1944*, București, Edit. militară, 1974, 308 p.
2579. Pătrășcanu, Lucrățiu, *Problemele de bază ale României*, ed. a III-a, București, Editura de stat, 1946, 339 p.
2580. Idem, *Sub trei dictaturi*, București, Edit. politică, 1970, 288 p.
2581. Idem, *Texte social-politice (1921—1938)*, București, Edit. politică, 1975, 294 p.
2582. Petreanu, Nicolae, Ștefan Iache (coordonatori), *Contribuții la studierea istoriei contemporane a României*, I, București, Edit. politică, 1980, 366 p.
2583. Petric, Aron, Gh. I. Ioniță, *Istoria contemporană a României, a mișcării muncitorești, democratice și revoluționare, a Partidului Comunist Român (1918—1978)*, București, Edit. didactică și pedagogică, 1978, 256 p.
2584. Petric, Aron, Gh. I. Țuțui, *Unificarea mișcării muncitorești din România*, București, Edit. Academiei, 1968, 224 p.
2585. Popescu-Puțuri, Ion și colab., *Organizațiile de masă legale și ilegale create, conduse sau influențate de P.C.R., 1921—1944*, I, București, Edit. politică, 1970, 579 p.
2586. Roberts, H. L., *Rumania. Political Problems of an Agrarian State*, New York, Yale University Press, 1951, 414 p.
Reprinted: Hamden, Conn., Archon Books, 1969.
2587. Romanescu, Gh. (sub red.), *Istorie militară românească*, București, Edit. militară, 1973.
2588. Savu, Al. Gh. (coordonator), *România și tradițiile luptei armate a întregului popor*, București, Edit. militară, 1972.
2589. Surpat, Gh., *Pauperizarea clasei muncitoare din România burghezo-moșierească între cele două războaie mondiale*, București, Edit. științifică, 1962, 300 p.
2590. Țuțui, Gh., Aron Petric, *Frontul Unic Muncitoresc în România*, București, Edit. politică, 1971, 184 p.
2591. Țuțui, Gh., Mircea Popa, *Hohenzollernii în România*, București, Edit. politică, 1962, 96 p.
2592. Zaharia, Gh. (coordonator), *România în anii revoluției democrat-populare. 1944—1947*, București, Edit. politică, 1971, 462 p.
2593. Idem, (coordonator), *P.C.R. în viața social-politică a României. 1921—1944. Culegere de studii*, București, Edit. militară, 1971, 423 p.

B. ROMÂNIA ÎNTRE 1918 ȘI 1939

2594. Constantinescu-Iași, P., *Lupta pentru formarea Frontului Popular în România*, București, Edit. Academiei, 1968, 157 p.
Vezi și ed. franceză (1972).
2595. Iazikova, A. A., *Rumînia nakanune vtoroi mirovoi voînă, 1934—1939* g.g., Moskva, Izd. Akademii Nauk, 1963, 295 p.
2596. Ioniță, Gh. I., *P.C.R. și masele populare (1934—1938)*, ed. a II-a rev., București, Edit. științifică și enciclopedică, 1978, 376 p.
2597. Mușat, Mircea, Ion Ardeleanu, *Viața politică în România. 1918—1921*, ed. a II-a rev., București, Edit. politică, 1976, 376 p.
Vezi și ed. franceză (1978).

2598. Neagoe, Stelian, *Triumful rațiunii împotriva violenței. (Viața universitară ieșeană interbelică)*, Iași, Edit. Junimea, 1977, 544 p.
2599. Idem, *Viața universitară clujeană interbelică. (Triumful rațiunii împotriva violenței)*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2 vols., 1980.
2600. Nedelcu, Florea, *Viața politică din România în preajma instaurării dictaturii regale*, Cluj, Edit. Dacia, 1973, 316 p.
2601. Pop, Gheorghe T., *Caracterul antinațional și antipopular al Partidului Național Creștin*, Cluj-Napoca, Edit. Dacia, 1978, 231 p.
2602. Rusenescu, M., I. Saizu, *Viața politică în România. 1922—1928*, București, Edit. politică, 1979, 264 p.
2603. Savu, Al. Gh., *Dictatura regală (1938—1940)*, București, Edit. politică, 1970, 488 p.
2604. Idem, *Sistemul partidelor politice din România. 1919—1940*, București, Edit. științifică și enciclopedică, 1976, 260 p.
2605. Scurtu, Ioan, *Din viața politică a Românie. Intemeierea și activitatea Partidului Țărănesc (1918—1926)*, București, Edit. Litera, 1975, 198 p.
2606. Sonea, Emilia, Gavrilă Sonea, *Viața economică și politică a României. 1933—1938*, București, Edit. științifică și enciclopedică, 1978, 332 p.

C. EVOLUȚIA SOCIALĂ ȘI ECONOMICĂ A ROMÂNIEI

2607. Constantinescu, N. N. (ed.), *Situația clasei muncitoare din România, 1914—1944*, București, Edit. politică, 1966, 495 p.
2608. Lupu, M. A. (sub red.), *Istoria economiei naționale a României*, București, Edit. didactică și pedagogică, 1974, 586 p.
2608. Leonties, Demetrius, *Die Industrialisierung, Rumänines bis zum zweiten Weltkrieg*, München, 1971, 360 p.
2609. Lupu, M. A. (sub red.), P. Tudor, V. Bozga, N. Marcu, I. Puia, A. Cherciu, *Istoria economiei naționale a României*, București, Edit. didactică și pedagogică, 1974, 586 p.
2610. Pearton, Maurice, *Oil and the Romanian State*, Oxford, At the Clarendon Press, 1971, XVIII—361 p.
2611. Răvaș, Gh., *Din istoria petrolului românesc*, ed. a II-a, București, Edit. de stat pentru literatură politică, 1956, 344 p.
2612. Totu, Ioan V. (coordonator), *Progresul economic în România, 1877—1977*, București, Edit. politică, 1977, 695 p.
2613. Idem, (coordonator), *Politica P.C.R. de industrializare socialistă a țării*, București, Edit. Academiei, 1978, 360 p.
2614. Vijoli, Aurel, *Sistemul bănesc în slujba claselor exploatatoare din România*, București, Edit. științifică, 1958.

D. ROMÂNIA ÎN RELAȚIILE INTERNAȚIONALE (1918—1939)

2615. [Academia bulgară de științe. Institutul de studii balcanice], *Politikata na Velikite Sile...* (nr. 368).
2616. [Idem], *Les Grands Puissances et les Balkans...* (nr. 369).
2617. Academia de științe sociale și politice a R. S. România, *Nouvelles Études d'Histoire*, VI₂ (vezi nr. 360).
2618. Babici, Ion, *Solidaritatea militantă antifascistă. 1933—1939*, București, Edit. politică, 1972, 306 p.
2619. Bărbulescu, Petre, *România la Societatea Națiunilor (1929—1939). Momente și semnificații*, București, Edit. politică, 1975, 443 p.
2620. Botoran, Constantin, *Relațiile româno-egiptene în epoca modernă și contemporană*, București, Edit. științifică, 1974, 298 p.
2621. Buzatu, Gh. — vezi nr. 1932.
2622. Calafeteanu, Ion, *Diplomația României în sud-estul Europei (martie 1938 — martie 1940)*, București, Edit. politică, 1980, 272 p.
2623. Campus, Eliza, *Mica Înțelegere*, București, Edit. științifică, 1968, 408 p.
2624. Idem, *Înțelegerea Balcanică*, București, Edit. Academiei, 1972, 394 p.

2625. Idem, *Politica externă a României în perioada interbelică (1919—1939)*, București, Edit. politică, 1976.
2626. Idem, *The Little Entente and the Balkan Alliance*, București, Edit. Academiei, 1978, 208 p.
2627. Idem, *Din politica externă a României. 1913—1947*, București, Edit. politică, 1980, 636 p.
Lucrare de bază asupra perioadei tratate, întemeiată îndeosebi pe documente inedite din arhivele diplomatice românești.
2628. Carmi, Ozer, *La Grande Bretagne et la Petite Entente*, Genève, Librairie Droz, 1972, 381 p.
2629. Cârțană, Iulian, Ilie Seftiuc, *Dunărea în istoria poporului român*, București, Edit. științifică, 1972, 404 p.
2630. Cioranescu, George ș.a., *Aspects des relations russo-roumaines. Rétrospectives et orientations*, I, Études de ..., Paris, Minard, 1967.
2631. Gilbert, Martin, Richard Gott, *Conciliatorii*, București, Edit. politică, 1966, 496 p.
2632. Hillgruber, Andreas — vezi nr. 2761.
2633. Institutul de studii sud-est europene, *România în sud-estul Europei. Culegere de studii*, București, Edit. politică, 1979, 269 p.
2634. Iordache, Nicolae, *La Petite-Entente et l'Europe*, Genève, Institut Universitaire de Hautes Études Internationales, 1977, 397 p.
2635. Kiszling, Rudolf, *Die militärischen Vereinbarungen der Kleinen Entente 1929—1937*, München, Oldenbourg, 1959, 91 p.
2636. Lazarev, A. M., *Moldavskaia sovetskaia gosudarstvennost i bessarabskii vopros*, Chișinău, 1974, 910 p.
Lucrarea constituie o încercare de denaturare a realităților istorice, un anti-model de scriere istoriografică. Pentru critica cărții în istoriografia universală, vezi îndeosebi:
— Petre Moldovan, A. M. Lazarev: *A Counterfeiter of History*, Milano, Nagard Publisher, f. a., 55 p.
— „The Slavonic and East European Review”, vol. 56, no 1, January 1978, pp. 115—117 (Dennis Deletant).
2637. Lupu, N. Z., *Planul de la Geneva. Implicațiile lui politice în România, 1932—1933*, București, Edit. politică, 1973, 182 p.
2638. Malița, Mircea, *Diplomația. Școli și instituții*, ed. a II-a rev., București, Edit. didactică și pedagogică, 1975, 607 p.
Vezi cap. referitoare la istoria diplomației românești și diplomația secolului al XX-lea.
2639. Idem (ed.), *Reprezentanțele diplomatice ale României, II, 1911—1939*, București, Edit. politică, 1971, 375 p.
2640. Marguerat, Philippe — vezi nr. 2766.
2641. Matei, Gh., *Dezarmarea în contextul problemelor internaționale și atitudinea României (1919—1934)*, București, Edit. Academiei, 1971, 306 p.
Vezi și ed. în limba franceză.
2642. Moisuc, Viorica, *Diplomația României și problema apărării suveranității și independenței naționale în perioada martie 1938—mai 1940*, București, Edit. Academiei, 1971, 324 p.
Lucrare fundamentală, întemeiată cu prioritate pe materiale inedite, asupra politicii României în anii de răscruce 1938—1940.
2643. Idem, (ed.), *Probleme de politică externă a României, I, (1919—1939); II, (1918—1940)*, București, Edit. militară, 1971—1977.
2644. Niri, Angara, *Istoricul unui tratat înrobitor*, București, Edit. științifică, 1965, 312 p.
2645. Oprea, I. M. — vezi nr. 1619.
2646. Idem, *O etapă roșnică din istoricul relațiilor diplomatice româno-sovietice. 1928—1936*, București, Edit. politică, 1967, 104 p.
2647. Popișteanu, Cristian, *România și Antanta Balcanică. Momente și semnificații de istorie diplomatică*, București, Edit. politică, 1968, 358 p.
Vezi și ed. a II-a (1972).
2648. Quinlan, Paul D. — vezi nr. 2197.
2649. Reichert, Günter, *Das Scheitern der Kleinen Entente. Internationale Beziehungen im Donauraum von 1933 bis 1938*, München, Fides-Verlagsgesellschaft, 1971, 186 p.

2650. Savu, Al. Gh. — vezi nr. 2603.
2651. Seftiuc, Ilie, Iulian Cârțână, *România și problema strimtorilor*, București, Edit. științifică, 1974, 432 p.
2652. Șevakov, A. A., *Sovetsko-rumînskie otnoșeniia i problema evropeiskoi bezopasnosti. 1932—1939*, Moskva, Nauka, 1977, 382 p.
Autorul propune unele interpretări total descoperite din punct de vedere documentar.
2653. Vanku, Milan, *Mala Antanta, 1920—1938*, Beograd, Titovo Užice, 1969, 398 p.
2654. Idem, *Mica Înțelegere și politica externă a Iugoslaviei, 1920—1938*, București, Edit. politică, 1979, 260 p.

E. PERIOADA RĂZBOIULUI MONDIAL

2655. [Autori diverși], *Sur la Roumanie en guerre*, număr special din „Revue d'histoire de la Deuxième Guerre mondiale” (Paris), nr. 70/1968.
Număr realizat cu contribuția unor specialiști români (rezistența antifascistă, politica externă, coloana a V-a în România, istoriografie etc.).
Vezi, de asemenea, nr. 6/1952 (Henri Prest, *La Roumanie et la Seconde Guerre mondiale*, pp. 26—49) și nr. 20/1955.
(Émile—C. Ciurea, *L'effondrement des frontières roumaines en 1940. Les conditions internationales*, pp. 16—32).
2656. Beza, Georges, *Mission de guerre. La Roumanie dans la tourmente de la Seconde Guerre mondiale. Au service de la cause alliée*, Paris, Laumond, 195—, 176 p.
2657. Bunesu, Traian, *Lupta poporului român împotriva dictatului fascist de la Viena. (August 1940)*, București, Edit. politică, 1971, 253 p.
2658. Chirnoagă, Platon, *Istoria politică și militară a războiului României contra Rusiei sovietice. 22 iunie 1941—23 august 1944*, Madrid, Edit. „Carpați”/Traian Ionescu, 1965, 431 p.
2659. * * * *Conferința Națională a P.C.R. Octombrie '45*, București, Edit. politică, 1970, 731 p.
2660. * * * *Zece ani de la Conferința Națională a P.C.R. 1945—1955*, București, Edit. de stat pentru literatură politică, 1956, 280 p.
2661. Dugan, James, Carroll Stewart, *Ploiești: The Great Ground Air Battle of 1 August 1943*, New York, Random House, 1962, 407 p.
Vezi și ed. franceză: — *Opération „Raz de marée” sur les pétroles de Ploiești*, Paris, Ed. „J'ai lu”, 1964, 448 p.
2662. Fătu, Mihai, *Sfârșit fără glorie. Partidul național-tărănesc (Maniu) și Partidul național-liberal (Brătianu) în anii 1944—1947*, București, Edit. științifică, 1972, 429 p.
2663. Idem, *Alianțe politice ale Partidului Comunist Român. 1944—1947*, Cluj-Napoca, Edit. Dacia, 1979, 371 p.
2664. Fătu, Mihai, Ion Spălățelu, *Garda de fier. Organizație teroristă de tip fascist*, București, Edit. politică, 1971, 430 p.
2665. Franck, Nicolette, *La Roumanie dans l'engrenage*, Paris, Bruxelles, Éd. Elsevier Sequoia, 1977, 269 p.
2666. Ionescu, Ghita, *Communism in Rumania, 1944—1962*, London—New York, Oxford University Press, 1964, XVI—378 p.
2667. Ioniță, Gh. I., A. Simion — vezi nr. 2570.
2668. Ioniță, Gh. I. Gh., Tuțui — vezi nr. 2571.
2669. Jowitt, Kenneth, *Revolutionary Breakthroughs and National Development: The Case of Romania, 1944—1947*, Berkeley, University of California Press, 1971, X—317 p.
2670. Karezki, Aurel, Maria Covaci, *Zile însingurate la Iași (28—30 iunie 1941)*, București, Edit. politică, 1978, 132 p.
2671. Lebedev, N. I., *Rumînia v godi vtoroi mirovoi voini. (Vnešnepoliticeskaia i vnutri-politiceskaia istoriia Rumîni v 1938—1945 g.g.)*, Moskva, IMO, 1961, 319 p.
2672. Idem, *Garda de fier, Carol al II-lea și Hitler. Din istoria fascismului, monarhiei române și a politicii ei externe*, Chișinău, 1970, 344 p.
Ed. română s-a tipărit după cea originală (Moskva, IMO, 1968, 328 p.).
2673. Idem, *Padenie diktaturi Antonescu*, Moskva, IMO, 1966, 480 p.
Vezi și ed. în limba română (1976).

2674. Idem, *Krah fașizma v Rumîniî*, Moskva, Nauka, 1976, 632 p.
2675. Lupăș, Ioan, *Transilvania „inima teritoriului etnic românesc”*, Sibiu, 1945, 21 p.
2676. * * * *Din lupta P.C.R. pentru încheierea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare în bătălia pentru reforma agrară din 1944—1945. Studii și referate*, 3 vols., București, Edit. de stat pentru literatură politică, 1955—1960.
2677. Matichescu, Olimpiu, *Opinia publică internațională despre Dictatul de la Viena*, Cluj-Napoca, Edit. Dacia, 1975, 256 p.
- 2677 bis. Nolte, Ernst, *Les mouvements fascistes. L'Europe de 1919 à 1945*, Paris, Calmann — Lévy, 1969, 363 p.
- Pentru România, vezi pp. 235—251.
2678. Nagy-Talavera, Nicholas M., *The Green Shirts and the Others. A History of Fascism in Hungary and Rumania*, Stanford, Hoover Institution Press, Stanford University, 1970, XII—427 p.
2679. Popescu-Puțuri, Ion, Gh. Zaharia, N. Goldberger, N. N. Constantinescu, N. Copoiu, *La Roumanie pendant la Deuxième Guerre mondiale, Études*, Bucarest, Ed. de l'Académie de la R.P.R., 1964, 144 p.
- Vezi și ed. în engleză și rusă.
- 2679 bis. * * * *Le régime hongrois horthyste en Transylvanie du Nord, September 1940 — Septembre 1944*, București, 1945, XXI—265 p.
2680. Ronnett, E., Alexander, M. D., *Romanian Nationalism: The Legionary Movement*, Chicago, Loyola University Press, 1974, XIII—70 p.
2681. Savu, Al. Gh. — vezi nr. 2603.
2682. Sazina, M. G., *Borba rumînskogo naroda za ustanovlenie i ukreplenie narodno-demokraticeskogo stroia (1944—1947)*, Moskva, Izd. Akad. Nauk SSSR, 1963, 508 p.
- 2682 bis. Serbanesco, D.G.R., *Ciel rouge sur la Roumanie*, Paris, Sipuco, 1952, 309 p.
2683. Simion, A., *Dictatul de la Viena*, Cluj, Edit. Dacia, 1972, 308 p.
2684. Idem, *Regimul politic din România în perioada septembrie 1940—ianuarie 1941*, Cluj-Napoca, Edit. Dacia, 1976, 327 p.
- O investigație temeinică asupra domeniului abordat.
2685. Idem, *Preliminarii politico-diplomatice ale insurecției române din August 1944*, Cluj-Napoca, Edit. Dacia, 1979, 510 p.
- Lucrare reprezentativă a istoriografiei române consacrată perioadei 1941—1944: regimul antonescian și trăsăturile sale, colaborarea regimului Antonescu cu Germania (1941—1942), criza raporturilor româno-germane după Stalingrad, tratativele României în vederea desprinderii de Axa fascistă, declanșarea și succesul insurecției din August 1944.
2686. Stoian, Mihai, *Moartea unui savant: N. Iorga*, ed. a II-a rev., București, Edit. Eminescu, 1976, 336 p.
2687. Țuțui, Gh., *Evoluția P.S.D. din România de la frontul unic la partidul unic (mai 1944—februarie 1948)*, București, Edit. politică, 1979, 230 p.
2688. Țuțui, Gh., Al. Popescu, *Zdrobiți de popor. (Falimentul partidelor burghezo-moșierești). (1944—1947)*, București, Edit. politică, 1959, 119 p.
2689. Weber, Hermann, *Die Bukowina im zweiten Weltkrieg. Völkerrechtliche Aspekte der Lage der Bukowina im Spannungsfeld zwischen Rumänien, der Sowjetunion und Deutschland*, Frankfurt-am-Main — Berlin, Metzner, 1972, 86 p.
2690. Wolff, Leon, *Low Level Mission*, New York, Arno Press, 1972, 240 p.
- Bombardarea zonei petrolifere românești — 1 august 1943. Ed. orig. (1957).
2691. Zaharia, Gh. (coordonator) — vezi nr. 2592.
2692. Idem (coordonator) — vezi nr. 2593.

F. MIȘCAREA DE REZISTENȚĂ ANTIFASCISTĂ

2693. Bunescu, Traian — vezi nr. 2657.
 2694. * * * *European Resistance Movements 1939—1945*, 2 vols., Oxford—London—New York, Pergamon Press, 1960—1964.
 2695. Georgescu, Titu, *Nicolae Iorga împotriva hitlerismului*, București, Edit. științifică, 1966 149 p.
 2696. Hagiu, Ionel, *Rezistența antifascistă în Moldova. (Pagini eroice din lupta P.C.R.)* Iași, 1971, 140 p.
 2697. Institutul de studii istorice și social-politice. *Rezistența europeană*, I... vezi nr. 1988.
 Cf. capitolul despre Rezistența antifascistă în România, datorat lui Gh. Zaharia.
 2698. Ioniță, Gh. I., A. Simion — vezi nr. 2570.
 2699. Ioniță, Gh. I., A. Karețchi — vezi nr. 2572.
 2700. Kühnrich, Heinz — vezi nr. 1999.
 2701. Marin, Walter, Gh. I. Oancea, *Mișcarea antifascistă și revoluționară în Banat*, Timișoara, 1971, 352 p.
 2702. Matei, Gh. (coordonator) — vezi nr. 2575.
 2703. Michel, Henri — vezi nr. 2025.
 2704. Stoian, Mihai — vezi nr. 2686.
 2705. Țuțui, Gh., Aron Petric — vezi nr. 2590.
 2706. Zaharia, Gh., *Pages de la Résistance antifasciste en Roumanie*, Bucarest, Éd. Meridiane, 1974, 168 p.
 2707. Zaharia, Gh., L. Vajda, Gh. I. Bodea, P. Bunta, Maria Covaci, L. Fodor, A. Simion, Gh. Țuțui, *Rezistența antifascistă în partea de nord a Transilvaniei (septembrie 1940—octombrie 1944)*, Cluj-Napoca, Edit. Dacia, 1974, 254 p.
 Vezi și ed. în limba engleză (București, 1979).

G. INSURECȚIA DIN AUGUST 1944

2708. * * * *August '44. Culegere de studii*, București, Edit. politică, 1971, 261 p.
 2709. * * * *Insurecția din August 1944 și semnificația ei istorică*, București, Edit. militară, 1974, 395 p.
 Volumul reunește comunicările prezentate la sesiunea științifică internațională organizată la București cu prilejul împlinirii a trei decenii de la victoria insurecției române.
 2710. * * * *23 August 1944. Culegere de studii*, București, Edit. politică, 1964.
 2711. * * * *23 August 1944*, Iași, Tip. Lupta Moldovei, 1947.
 2712. * * * *Zece ani de la eliberarea patriei noastre. 23 August 1944—23 August 1954*, București, Edit. de stat pentru literatură politică, 1954, 244 p.
 2713. * * * *20 de ani de la eliberarea României*, București, Edit. politică, 1964.
 2714. Bantea, Eugen, *Insurecția română în Jurnalul de război al Grupului de armate german „Ucraina de sud”*, București, Edit. militară, 1974, 203 p.
 2715. Beer, Klaus, *Vorbereitung und Durchführung des Umsturzes vom 23. August 1944 in Rumänien*, in „Südost-Forschungen”, Band XXXVIII 1979, München, pp. 88—138.
 2716. Buzatu, Gh., Gh. I. Florescu, I. Saizu, D. Șandru, *Din istoria unei zile. Contribuții la cronologia insurecției române din August 1944*, Iași, 1979, 123 p. (extras).
Radiografia unei zile istorice — 23 august — 24 august 1944.
 2717. Kissel, Hans, *Die Katastrophe in Rumänien 1944*, Darmstadt, Wahr und Wissen Verlagsgesellschaft GmbH, 1964, 288 p.
Eșecul Wehrmachtului în România în condițiile determinate de izbucnirea și victoria insurecției.
 2718. Liveanu, V. și colaboratori — vezi nr. 232.
 2719. Loghin, L., Al. Petriceanu, *Gărzile patriotice în România*, București, Edit. militară, 1974.
 2720. Nicolae, Constantin, Petre Ilie, *Bucureștiul în insurecție*, București, Edit. militară, 1975, 114 p.
 2721. Simion, A., — vezi nr. 2685.

2722. Simion, A., Maria Covaci, *Insurecția națională antifascistă armată din August 1944*, București, Edit. politică, 1973, 101 p.
2723. Zaharia, Gh., *Insurecția națională armată antifascistă și antiimperialistă din August 1944*, București, Edit. științifică și enciclopedică, 1977, 128 p.
2724. Idem, *Insurecția poporului român din August 1944*, București, Edit. militară, 1979, 136 p.
2725. Zaharia, Gh. și colaboratori, *România în războiul antihitlerist. 23 August 1944—9 Mai 1945*, București, Edit. militară, 1966, 813 p.
- Vezi paginile referitoare la rezistența antifascistă în România, la pregătirea, declanșarea și desfășurarea insurecției, izbucnirea insurecției marcând și începutul participării României la războiul antihitlerist.
2726. Zineă, Haralamb — vezi nr. 3003.

H. ROMÂNIA ÎN RĂZBOIUL ANTIHITLERIST

2727. * * * *Armata I-a Română în campania din Vest (23 August 1944—9 Mai 1945)*, Arad, Tip. „Concordia”, Gh. Munteanu, 1945, 219 p.
2728. * * * *România și tradițiile luptei armate a întregului popor*, București, Edit. militară, 1972.
2729. * * * *Istoria artileriei române*, București, Edit. militară, 1977.
2730. * * * *Din August până în Mai*, București, Edit. militară, 1965, 448 p.
2731. * * * *9 Mai 1945—1970*, București, Edit. militară, 1970.
2732. Anescu, V., *Efortul economic al poporului român în războiul antihitlerist*, ed. a II-a, București, Edit. militară, 1974, 126 p.
- Ed. I-a (București, 1964).
2733. Anescu, C., Eugen Bantea, Ion Cupșa, *Participarea armatei române la războiul antihitlerist*, București, Edit. militară, 1966, 100 p.
- Lucrarea a apărut și în limbile engleză, franceză, rusă, spaniolă și germană.
2734. Antoseak, A. V., *V boiaĥ za svobodu Rumûniĭ*, Moskva, Voenizdat, 1973, 288 p.
- Acțiunile Armatei Roșii în condițiile declanșării și victoriei insurecției române din August 1944. Unele afirmații ale autorului nu corespund faptelor reale.
2735. Bantea, Eugen, C. Nicolae, Gh. Zaharia, *August 1944—Mai 1945. Scurtă prezentare a contribuției României la războiul antihitlerist*, București, Edit. militară, 1969, 394 p.
- Lucrarea a fost editată și în limbile engleză, franceză, rusă (două ediții), germană și spaniolă.
2736. Cupșa, Ion, *Armata română pe frontul antihitlerist. Studiu operativ-tactic*, București, Edit. militară, 1973, 424 p.
2737. Idem, *Bătălia Clujului (octombrie 1944)*, București, Edit. militară, 1979, 152 p.
2738. Cupșa, Ion și colaboratori, *Contribuția României la războiul antihitlerist (23 August 1944—9 Mai 1945)*, București, Edit. militară, 1958, 573 p.
- Vezi și ed. în limba rusă (Moscova, 1959).
2739. Enciu, Gh. ș.a., *Contribuții la istoria trupelor de transmisiuni în armata română*, București, Edit. militară, 1973.
2740. Gosztony, Peter — vezi nr. 2425.
2741. Kissel, Hans — vezi nr. 2717.
2742. Konečný, Zdeněk, František Mainuš, *Prietenia cehoslovaco-română. File din cronici de război*, București, Edit. militară, 1969, 232 p.
2743. Korenev, A. A., *Bitva na iughe*, Chișinău, 1969, 80 p.
2744. Mainuš, František, P. Beneš, *Ve jménu pratelství. Rumunská armáda v bojích za osvobození Československa*, Brno, 1975, 194 p.
2745. Mațulenko, A. A., *Die zerschlagung der Heeresgruppe Südukraine August—September 1944*, Berlin, 1959, 116 p.
2747. * * * *Momente tactice din războiul antihitlerist*, 3 vols., București, Colecția „Glasul armatei”, 1949—1950.
2747. Nicolae, C., Petre Ilie, *Armata română pe drum de luptă și victorii*, București, Edit. militară, 1973, 170 p.
2748. Popescu-Puțuri, Ion și colab., *Contribuția României la victoria asupra fascismului*, București, Edit. politică, 1965, 199 p.
- Culegere de studii. Vezi și ed. franceză (București, 1965).

2749. Rehm, Walter, *Jassy. Schicksal einer Division oder einer Armee*, Neckargemünd, Kurt Vowinkel Verlag, 1959, 164 p.
2750. Romanescu, Gh. — vezi nr. 234.
2751. Schmidt-Richberg, Erich, *Der Endkampf auf dem Balkan; die Operationen der Heeresgruppe E von Griechenland bis zu den Alpen*, Heidelberg, K. Vowinkel, 1955, 163 p.
Influența insurecției române asupra operațiunilor militare din Balcani.
2752. Sima, Minel, *Acțiunile de luptă de la Hron ale armatei române. Studiu monografic*, București, Edit. militară, 1959, 124 p.
2753. * * * *Sinteza operațiunilor armatei române de la 23 August 1944 pînă la capitulare. Forțele germane*, București, 1945, 8 p.
2754. Spălățelu, Ion, Aurel Lupășteanu, *Correspondenții de război transmiți. August 1944—Mai 1945*, București, Edit. militară, 1975, 228 p.
2755. Tucă, Florian, *Factori ai succeselor trupelor române în războiul antihitlerist*, București, Edit. militară, 1979, 287 p.
2756. Zaharia, Gh., *Romania's Contribution to the Defeat of Nazi Germany*, București, Edit. științifică și enciclopedică, 1975, 53 p.
Vezi și ed. în limbile franceză, rusă, germană și spaniolă.
2757. Zaharia, Gh. și colaboratori — vezi nr. 2725.
Lucrare de bază asupra problemei investigate, contribuție fundamentală a istoriografiei române la cercetarea istoriei celui de-al doilea război mondial.

I. RELAȚIILE EXTERNE ALE ROMÂNIEI

2758. Campus, Eliza — vezi nos. 2624, 2626, 2627.
2759. Csáthi, Dániel, *Dans la tourmente. Les relations hungaro-roumaines de 1940 à 1945*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1974, 418 p.
Ed. orig. (Budapest, 1969). Vezi nr. 2270.
2760. Enescu, Ion, *Politica externă a României în perioada 1944—1947*, București, Edit. științifică și enciclopedică, 1979, 469 p.
2761. Hillgruber, Andreas, *Hitler, König Carol und Marschall Antonescu. Die deutsch-rumänischen Beziehungen 1938—1944*, ed. a II-a, Wiesbaden, Franz Steiner Verlag GmbH, 1965, 382 p.
Lucrare clasică asupra problemei cercetate. Prima ediție a apărut în 1954.
2762. Kolker, B. M., I. E. Levit, *Vnešniaia politika Rumîniî i rumîno-sovetskie otnoşeniia (sentia) 1939—iun 1941*, Moskva, Nauka, 1971, 199 p.
Prezentarea evoluției raporturilor româno-ruse este adesea denaturată.
2763. Lache, Ștefan, Gh. Țuțui, *România și Conferința de pace de la Paris din 1946*, Cluj-Napoca, Edit. Dacia, 1978, 352 p.
2764. Lebedev, N. I. — vezi nos. 2671—2674.
2765. Malița, Mircea (ed.), *Reprezentanțele diplomatice ale României, III*, București, Edit. politică, 197 p.
2766. Marguerat, Philippe, *Le III-e Reich et le pétrole roumain 1938—1940. Contribution à l'étude de la pénétration économique allemande dans les Balkans à la veille et au début de la Seconde Guerre mondiale*, Leiden, A. W. Sijthoff, 1977, 231 p.
Locul petrolului în evoluția raporturilor germano-române între 1938 și 1940.
2767. Moisuc, Viorica — vezi nr. 2642.
2768. Moisuc, Viorica (coordonator) — vezi nr. 2643.
2769. Mourin, Maxime, *Le drame...* (vezi nr. 2340).
2770. Idem, *Reddition sans conditions*, Paris, Éditions A. Michel, 1973, 341 p.
2771. Preda, Eugen, „*Săritura de piscă*”, București, Edit. militară, 1976, 298 p.
Locul României în cadrul „variantei balcanice” a Aliatilor.
2772. Quinlan, Paul D. — vezi nr. 2197.
2773. Rădulescu, Savel, *Memoriu privind executarea Convenției de armistițiu, ianuarie 1915*, București, 1945, 56 p.
2774. * * * *Russko-rumînskie i sovetsko-rumînskie otnoşeniia. Sbornik statei i soobşeniî*, Chișinău, 1969, 263 p.
2775. Simion, A. — Vezi nos. 2683, 2685
2776. Sofronie, Georges, *Les antécédents diplomatiques de l'acte de Vienne. (Du 30 Août 1940)*, Sibiu, Centrul de studii și cercetări privitoare la Transilvania, 1945, 57 p.
2777. Woodward, Llewelyn — vezi nr. 2225.

J. ACȚIUNI SECRETE

2778. Bodunescu, Ion, Ion Rusu-Șirianu, *Descifrarea unei istorii necunoscute*, III, București, Edit. militară, 1975, 157 p.
2779. Brestoiu, Horia, *Acțiuni secrete în România în preajma și la începutul celui de-al doilea război mondial*, București, Edit. științifică, 1973, 276 p.
Lupta serviciilor de spionaj ale marilor puteri beligerante pentru petrolul românesc.
2780. Buzatu, Gh. — vezi nr. 1931.
2781. Minei, Nicolae, *Dosare confidențiale 1939—1945. (Din culisele celui de-al doilea război mondial)*, București, Edit. militară, 1975, 286 p.
2782. Idem, *Frontul invizibil*, București, Edit. politică, 1971, 375 p.
2783. Neagu, C., D. Marinescu, R. Georgescu, *Fapte din umbră*, II—III, București, Edit. politică, 1977—1980.

EPOCA POSTBELICĂ — CONSECINȚELE ȘI LECȚIILE RĂZBOIULUI,
ORGANIZAREA PACII, LOCUL ȘI ROLUL ROMÂNIEI

A. LUMEA DUPĂ RĂZBOIUL MONDIAL DIN 1939—1945

2784. Aron, Robert... *Présente l'histoire contemporaine depuis 1945*. Avec la collaboration de Henri Amoureux, Jean Canu et Michel Danu, Paris, Larousse, 1969, 400 p.
2785. * * * *Die Bilanz*, Berlin, Rütten und Loening, 1960, 128 p.
Bilanțul conflictului mondial dintre 1939 și 1945.
2786. * * * *Bilanz der zweiten Weltkrieges. Erkenntnisse und Verpflichtungen für die Zukunft*, Oldenbourg, G. Stalling, 1953, 472 p.
2787. Bollinger, K. și colaboratori, *Weltgeschehen. 1945—1966. Internationale Zeitgeschichte*, Berlin, Dietz, 1967, 989 p.
2788. Buchan, Al., *The End of the Postwar Era. A New Balance of World Power*, London, Weidenfel and Nicolson, 1974, X—347 p.
2789. Calvocoressi, Peter, *World Politics since 1945*, London, Longmans, 1968, 480 p.
2790. Cartier, Raymond, *Histoire mondiale de l'après Guerre*, Paris, Presses de la Cité, 1970.
2791. Chardonnet, J., *Les conséquences économiques de la guerre de 1939—1946*, Paris, Hachette, 1947.
2792. Crouzet, Maurice (ed.), *Le Monde depuis 1945*, 2 vols., Paris, PUF, 1974.
Lucrarea constituie vol. XXII din colecția „Peuples et civilisations”.
2793. Idem, *De la Deuxième Guerre mondiale à nos jours. La renaissance de l'Europe*, Paris, Flammarion, 1970, 216 p.
2794. Deborin, G. A., B. S. Telpuhovski, *Itoghi i uroki Velikoi Otecestvennoi voini*, ed. a 2-a, Moskva, Mysl, 1975, 440 p.
2795. Duroselle, Jean-Baptiste, *Le monde déchiré 1945—1970*, 2 vols., Paris, Éd. Richelieu, 1970.
2796. Easton, S. C., *World History since 1945*, San Francisco, 1968, XXI—1087 p.
2797. * * * *Das Ende des 2. Weltkrieges*, Berlin, DMV, 1961, 89 p.
2798. Feis, Herbert, *From Trust to Terror. The Onset of the Cold War, 1945—1950*, London, Blond, 1971, XX—428 p.
2799. Fontaine, Pierre, *Histoire mondiale de l'après-guerre*, 2 vols., Bruxelles-Paris, Éd. le Sphinx, 1965—1966.
2800. Fonvielle-Alquier, François, *La grande peur de l'après-guerre. 1946—1953*, Paris, Laffont, 1973, 423 p.
2801. Gambino, Antonio, *Le conseguenze della seconda guerra mondiale. L'Europa da Yalta a Praga*, Bari, Laterza, 1972, 324 p.
2802. Graebner, Norman A., *Cold War Diplomacy, 1945—1960*, Princeton, Van Nostrand, 1962.
2803. Hagemann, Max, *Der provisorische Frieden. Die Bauprinzipien der internationalen Ordnung seit 1945*, Stuttgart, E. Rentsch Verlag, 1964, 744 p.
2804. Hudson, G. F., *The Hard and Bitter Peace. World Politics since 1945*, London, Pall Mall Press, 1966, 319 p.
2805. L'Huillier, F., *Histoire de notre temps. Politiques nationales et conflits internationaux. 1945—1962*, Paris, Sirey, 1964, 509 p.

2806. Jackson, J. Hampden, *The World in the Postwar Decade, 1945—1955*, Boston, H. Mifflin, 1956, IX—246 p.
2807. Jilin, P. A. (ed.), *Vtoroia mirovaia voina i sovremenost. Sbornik statei*, Moskva, Nauka, 1972, 355 p.
2808. Klafkowski, Alfons, *Les conséquences juridiques de la seconde guerre mondiale et le problème allemand*, Varsovie, Éd. Interpress, 1968, 336 p.
2809. Kutakov, L. N. (ed.), *Istoriia zarubejnih stran posle vtoroi mirovoi voini*, Moskva, Izd. MO, 1964, 599 p.
2810. Laloy, J., *Entre guerres et paix. 1945—1965*, Paris, Plon, 1966, 380 p.
2811. Launay, Jacques de, *Les grandes controverses du temps présent, 1945—1965*, Lausanne, Éd. Rencontre, 1967, 517 p.
2812. Idem, *Les grandes controverses politiques de 1945 à 1973*, Paris, Éd. Alain Moreau, 1974, 580 p.
2813. Lukacs, John, *A History of the Cold War*, Garden City, Doubleday and Co., 1961, 288 p.
2814. Luxenburg, N., *Europe since World War II: The Big Chance*, Carbondale, Southern Illinois University Press, 1973, XI—260 p.; ed. rev., 1979, XI—316 p.
2815. Mac Nair, A. D., A. D. Watts, *The Legal Effects of War*, ed. a 4-a, Cambridge, The University Press, 1966, 49 p.
2816. Machover, J. M. (ed.), *Dix ans après la chute de Hitler. 1945—1955*, Paris, Éd. du Centre, 1957, 308 p.
2817. Mathiez, J., G. Vincent, *Aujourd'hui 1945—1975, I, Généralités. La France. Les pays socialistes. L'Amérique latine*, Paris, Masson et Cie, 1975, 254 p.
2818. Pacaut, Marcel, Paul M. Bouju, *Le monde contemporain, 1945—1973*, Paris, A. Colin, 1974, 391 p.
2819. Paterson, Thomas G., *Soviet-American Confrontation: Postwar Reconstruction and the Origins of the Cold War*, Baltimore, Johns Hopkins University Press, 1973, XI—287 p.
2820. Robertson, Ch. L., *International Politics since World War II. A Short History*, New York, Wiley, 1966, X—385 p.
2821. Roy, F. Le, *Les relations internationales depuis 1945*, Paris, 1965.
2822. Seton-Watson, Hugh, *Neither War or Peace. The Struggle for Power in the Post-War World*, London, Methuen; New York, Praeger, 1960, 504 p.
2823. Idem, *The Imperialist Revolutionaries. Trends in World Communism in the 1960 s and 1970 s*, Stanford, Hoover Institution Press, Stanford University, California, 1978, X—157 p.
2824. Steere, Edward, Thayer M. Boardman, *Final Disposition of World War II. Dead. 1945—51*, Washington, 1957, XXII—710 p.
2825. Ulam, Adam B., *The Rivals: America and Russia since World War II*, New York, Viking Press, 1971, VI—405 p.
2826. Uralnis, B. T., *Bilanz der Kriege. Die Menschenverluste Europas vom 17. Jahrhundert bis zum Gegenwart*, Berlin, 1964.
2827. Wegs, J. Robert, *Europe since 1945. A Concis History*, London, 1977, 288 p.
2828. Gromiko, A. A. și colaboratori (eds.), *Istoriia diplomatii*, V₁, Moskva, Izd. Polit. Literaturi, 1974, 750 p.
Perioada 1945—1962.
2829. Zacharias, Ellias M., in collab. with Ladislas Farago, *Behind Closed Doors. The Secret History of the Cold War*, New York, G. P. Putnam's Sons, 1950, VIII—367 p.

B. ORGANIZAREA PACII

2830. Alperovitz, Gar — vezi nr. 2087.
2831. Armstrong, Anne M., — vezi nr. 2088.
2832. Barnes, H. E. (ed.), *Perpetual War for Perpetual Peace*, Caldwell (Idaho), The Saxton Printers Ltd., 1953, 679 p.
2833. Batowski, Henryk, *Wojna a dyplomacja 1945*, Poznan, Wyd-wo poznanskie, 1972, 348 p.
2834. Bentwich, Norman de M., *From Geneva to San Francisco: An Account of the International Organization of New Order*, London, Gollancz, 1946, 111 p.
2835. Bertsch, H., *Von Potsdam zum Friedensvertrag*, Berlin, Kongress-Verlag, 1961, 144 p.

2836. Brătianu, G. I., *Formules d'organisation de la paix dans l'histoire universelle*, în „Revue historique sud-est européenne”, Bucarest, nos. 22—23/1945—1946
2837. Brooking Institution, International Studies Group, *The Search for Peace Settlements*, Washington, 1951, 366 p.
2838. Connell, Smith G., *Pattern of the Post-War World*, London, Penguin Books, 1957, 288 p.
2839. Dennett, Raymond, Joseph E. Johnson (eds.), *Negotiations with the Russians*, Boston, World Peace Foundation, 1951.
2840. Deuerlein, Ernst (ed.), *Potsdam. 1945. Quellen zur Konferenz der „Grossen Drei“*, München, DTV, 1963, 409 p.
2841. Dunn, F. S. și colaboratori, *Peace-making and the Settlement with Japan*, Princeton, Princeton University Press, 1963, XVIII—210 p.
2842. Faust, Fritz, *Das Potsdamer Abkommen und seine völkerrechtliche Bedeutung*, Frankfurt-am-Main, A. Metzner, 1959, 201 p.
2843. Feis, Herbert, *Between War and Peace...*
2844. Idem, *The Atomic Bomb and the End of World War II*, Princeton, Princeton University Press, 1966, 203 p.
2845. Holborn, Louise W., *War and Peace. Aims of the United Nations*, 2 vols., Boston, World Peace Foundation, 1943—1948, 1 278 p.
2846. Iványi-Grünwald, Béla, Alan Bill, *Route to Potsdam: The Story of the Peace Aims, 1939—1945*, London, Wingate, 1945, 111 p.
2847. Jaksch, W., *Europas Weg nach Potsdam: Schuld und Schicksal im Donauraum*, Stuttgart, DTV, 1958, 522 p ; ed. rev., Köln, 1970, 527 p.
2848. Klafkowski, Alfons, *The Potsdam Agreement*, Warszawa, Polish Scientific Publishers, 1963, XIV—340 p.
2849. Mee, Jr., Charles L., *Meeting at Potsdam*, New York, A Dell Book, 1976, 317 p. Vezi și ed. franceză (Paris, 1976).
2850. Lukacs, A. John, *1945, year zero*, New York, Doubleday, 1978, 322 p.
2851. Millis, W., J. Real, *The Abolition of War*, New York, Macmillan ; London, Collier-Macmillan, 1963, XVII—217 p
2852. Mourin, Maxime, *Reddition...* (vezi nr. 932).
2853. Petrescu-Comnène, N., *Suggerimenti per la pace*, Firenze, Bompiani, 1945.
2854. Idem, *Anarchie, dictature ou organisation internationale pour éviter une troisième guerre mondiale*, Genève, Peret-Gentil, 1946.
2855. Pick, Frederick W., *Peacemaking in Perspective: From Potsdam to Paris*, Oxford, Pen-in-Hand, 1950, 251 p.
2856. Randle, Robert F., *The Origins of Peace. A Study of Peacemaking and the Structure of Peace Settlements*, New York, Free Press ; London, Collier-Macmillan, 1973, XV—550 p.
2857. Rose, Leslie A., *Dubious Victory: The United States and the End of World War II*, Kent, Kent State University Press, 1973, XIV—392 p.
2858. Sohn, Louis B. (Introd.), *Building Peace. Reports of the Commission to Study the Organisation of Peace, 1939—1972*, 2 vols., Metuchen (New Jersey), The Scarecrow Press, 1973, XVIII—959 p.
2859. Sundermann, Helmut, *Potsdam 1945. Ein kritischer Bericht*, ed. a II-a, Leoni am Starnberger See, Druffel Verlag, 1963, 440 p
2860. Toynbee, Arnold, Veronica M. Toynbee (eds.), *Survey of International Affairs, The Realignment of Europe*, London, New York-Toronto, Oxford University Press, 1955, XVI—619 p.
2861. Visotki, V. N., *Meropriatie „Terminal”. Potsdam 1945*, Moskva, Izd. M.O., 1975, 206 p.
2862. Wheeler-Bennett, Sir John, Anthony Nicholls, *The Semblance of Peace: The Political Settlement After the Second World War*, New York, St. Martin's, 1972, XIV, 878 p.

Lucrare fundamentală, cu numeroase referiri la România. În anexe se publică documentele esențiale privind organizarea păcii mondiale după 1945.

C. ROMÂNIA, CONFERINȚA PACII DE LA PARIS ȘI TRATATELE DE PACE

2863. Calvocoressi, Peter, Assisted by Sheila Harden, *Survey of International Affairs, 1947—1948*, London-New York-Toronto, Oxford University Press, 1952, XI—581 p.
2863. Campus, Eliza — vezi nr. 2627.
2864. Ciurea, Emil C., *Le Traité de Paix avec la Roumanie du 10 Février 1947*, Paris, Ed. A. Pedone, 1954, 284 p.
Lucrare de bază asupra temei investigate.
2865. Dianu, Nicolas, *La principale revendication de la Roumanie devant la Conférence de la Paix...*, Paris, Ed. pour l'O.N.U., 1946, 96 p.
2866. Dedijer, Vladimir, *Pariska konferencija*, Zagreb, Biblioteka „Trideset dana“, 1948, 439 p.
2867. Enescu, Ion — vezi nr. 2760.
2868. International Court of Justice (Hague), *Interpretation of Peace Treaties With Bulgaria, Hungary, and Rumania. Advisory Opinions of March 30th and July 18th 1950*, Hague, 1950, 453 p.
2869. Intersimone, Giuseppe, *L'Italia ed il trattato di pace del 10 febbraio 1947*, Roma, Trevi, 1970, 146 p.
2870. Lache, Ștefan, Gheorghe Țuțui, *România și Conferința de pace de la Paris din 1946*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1978, 352 p.
Lucrare de bază asupra problemei investigate.
2871. Leiss, Amelia, Raymond Dennett (eds.), *European Peace Treaties after World War II...*
2872. Mileikowski, A. G. (ed.), *Mejdnarodniie otnoșeniia posle vtoroi mirovoi voini, I, 1945—1949* g.g., Moskva, Izd. Polit. Literaturi, 1962, 759 p.
2873. Opie, Redvers ș.a., *The Search for Peace Settlements*, Washington, The Brookings Institute, 1951.
2874. * * * *România la Conferința de pace*, București, Editura B.P.D., 1946.
2875. * * * *România și Conferința de pace*, București, 1947, 64 p.
2876. Vasev, Slavko, K. Khristov, *Bălgarii na mirnata konferențija, Pariz — 1946*, Sofia, 1947, 368 p.
2877. Vedovato, Giuseppe, *Il trattato di pace con l'Italia*, Roma, Leonardo, 1947, 624 p.

D. ROMÂNIA ȘI EUROPA DE EST DUPĂ 1945

2878. Alberdi, P. G., *Los países socialistas en la historia contemporánea*, Buenos Aires, Ediciones Centro de Estudios, 1972, 256 p.
2879. Basdevant, Denise, *Terres Roumaines contre vente et marées*, Paris, Les Éditions de l'Épargne, 1961, 192 p.
Vezi și ed. engleză (New York, 1965).
2880. Betts, Reginald R. (ed.), *Central and South-East Europe, 1945—1948*, London-New York, Royal Institute on International Affairs, 1950, 227 p.
2881. Brown, J. F., *The New Eastern Europe*, New York, Praeger, 1966, VII—306 p.
2882. Brzezinski, Zbigniew K. (ed.), *The Soviet Bloc: Unity and Conflict*, ed. rev., Cambridge, Mass., Harvard University Press, 1967, 599 p.
2883. Burks, R. V., *The Dynamics of Communism in Eastern Europe*, Princeton, Princeton University Press, 1961, XII—244 p.
2884. Idem, *The Future of Communism in Eastern Europe*, Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice-Hall, 1968, 283 p.
2885. Byrnes, Robert F. (ed.), *East Central Europe under the Communists*, 7 vols., New York, Praeger, 1956—1957.
2886. Idem (ed.), *The United States and Eastern Europe*, Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice-Hall, 1967, 168 p.
2887. Campbell, John C., *American Policy Towards Communist Eastern Europe: the Choices Ahead*, Minneapolis, The University of Minnesota Press, 1965, XIV—136 p.
2888. Ciorănescu, Georges ș.a., *Aspects...*, I—II.
2889. Cretzianu, Al. (ed.), *Captive Rumania: A Decade of Soviet Rule 1945—1955*, New York, Praeger/London, Thames and Hudson, 1956, XVI—424 p.
2890. Ecobescu, N. ș.a., *România în sistemul Națiunilor Unite*, București, Edit. politică, 1974, 517 p.

- 2891 Fejtő, François, *Histoire des démocraties populaires*, 2 vols., Paris, Éd. du Seuil, 1969; 1972.
Vezi și ed. în limba engleză (New York, 1971).
- 2892 Fischer, George, Walter Schenkel, *Social Structure and Social Change in Eastern Europe*, New York, State Education Department, 1970, 99 p.
- 2893 Fischer-Galati, Stephen, *The New Rumania. From People's Democracy to Socialist Republic*, Cambridge, Mass., London, The M.I.T. Press, 1967, XIII—126 p.
- 2894 Idem (ed.), *The Communist Parties of Eastern Europe*, New York, Columbia University Press, 1979, 393 p.
- 2895 Floyd, D., *Rumana Russia's Dissident Ally*, New York-Washington, Praeger, 1965, XVI—144 p.
- 2896 Gluckstein, Y., *Stalin's Sateelits in Europe*, Boston, Beacon Press, 1952, 333 p.
- 2897 Halasz, Nicholas, *In the Shadow of Russia. Eastern Europe in the Postwar World*, New York, The Ronald Press Co., 1959, 400 p.
- 2898 Hoensch, Jörg K., *Sowjetische Osteuropa-Politik 1945—1975*, Düsseldorf, Athenäum, Droste Taschenbücher Geschichte, 1977, 512 p.
- 2899 Hoffman, George W., *Regional Development Strategy in Southeast Europe: A Comparative Analysis of Albania, Bulgaria, Greece, Romania, and Yugoslavia*, New York, Praeger, 1972, 322 p.
- 2900 Hugonnot, J., *La Roumanie des origines à nos jours*, nr. special al revistei „Les Cahiers de l'histoire”, 7/1968, 120 p.
- 2901 Ionescu, Ghita, *Communism in Rumania, 1944—1962* (vezi nr. 2666).
- 2902 Idem, *The Politics of the European Communist States*, London, Weidenfeld and Nicolson, 1967, VIII—304 p.
- 2903 Idem, *The Break-up of the Soviet Empire in Eastern Europe*, Baltimore, Penguin Books, 1965, 168 p.
- 2904 Idem, *Comparative Communist Politics*, London, Macmillan, 1972, 64 p.
- 2905 Jackson, W. A. D. (ed.), *Agrarian Policies and Problems of Communist and Non-communist Countries*, Seattle, University of Washington Press, 1971, 488 p.
- 2906 Jowitt, Kenneth — vezi nr. 2669.
- 2907 Keesing's Research Report [8], *Germany and Eastern Europe since 1945: From Potsdam Agreement to Chancellor Brandt's „Ostpolitik”*, New York, Charles Scribner's Sons, 1973, XI—322 p.
- 2908 Covrig, Bennett — vezi nr. 2316.
- 2909 Lendvai, Paul, *Eagles in Cow-webs: Nationalism and Communism in the Balkans*, Garden City, New York, Doubleday and Co., 1969, XII—396 p.
Vezi și ed. franceză: — *L'Europe des Balkans après Staline. Entre nationalism: et communisme*, Paris, Fayard, 1972, 467 p.
- 2910 Lesage, M., *Les régimes politiques de l'U.R.S.S. et de l'Europe de l'Est*, Paris, 1971, 365 p.
- 2911 Lévesque, Jacques, *Le conflit sino-soviétique et l'Europe de l'Est. Ses incidences sur les conflits soviéto-polonais et soviéto-rumain*, Montréal, Les Presses de l'Université de Montréal, 1970, 387 p.
- 2912 London, Kurt (ed.), *Eastern Europe in Transition*, Baltimore, Johns Hopkins Press, 1966, 364 p.
- 2913 Marer, Paul, *Soviet and East European Trade, 1946—1969: Statistical Compendium and Guide*, Bloomington, Indiana University Press, 1972, 408 p.
- 2914 Markham, Rueben H., *Rumania under the Soviet Yoke*, Boston, Meador Publishing Co., 1949, 601 p.
- 2915 Mastny, V. (ed.), *East European Dissent, 1953—1970*, 2 vols., New York, Facts on File, 1972.
- 2916 Montias, J. M., *Economic Development in Communist Rumania*, Cambridge, Mass., London, The M.I.T. Press, 1967, XIV—327 p.
- 2917 Morton, Henry W., *The Soviet Union and Eastern Europe*, New York, Macmillan, 1971.
- 2918 Muntean, M. A., *Ocerk vnešnei politiki Ruminskoi Narodnoi Respubliki, 1948—1955* g.g., Chișinău, 1971, 244 p.
- 2919 Negulescu, T., *România la Organizația Națiunilor Unite*, București, Edit. politică, 1975, 262 p.
- 2920 Rațiu, Ion, *Contemporary Romania, Her Place in World Affairs*, Richmond, 1975.
- 2921 Ripka, H., *Eastern Europe in the Post-war World*, London, Methuen, 1961, XVI—266 p.

2922. Roberts, H. L. — vezi nr. 1716.
2923. Idem, *Eastern Europe: Politics, Revolution and Diplomacy*, New York, A. A. Knopf, 1970, 324 p.
2924. Rotschild, Joseph, *Communist Eastern Europe*, New York, Walker and Co., 1965, VI—168 p.
2925. Seton-Watson, Hugh, *The East Revolution...* (nr. 2373).
2926. Idem — vezi nr. 2823.
2927. Siegert, Heinz, *Rumänien heute*, Wien-Düsseldorf, Econ-Verlag, 1966, 282 p.
2928. Singleton, F. B., *Background to Eastern Europe*, New York, Pergamon Press, 1965, VIII—226 p.
2929. Spulber, Nicholas, *The State and Economic Development in Eastern Europe*, New York, Random House, Inc., 1966, XII—179 p.
2930. Staar, Richard F., *The Communist Regimes in Eastern Europe: An Introduction*, Stanford, Hoover Institution Press, Stanford University, 1967, XIX—387 p.; ed. a II-a (1971).
2931. Surpat, Gh. (coordonator), *România în anii socialismului, 1948—1978*, București, Edit. politică, 1980, 466 p.
2932. Toma, Peter A. (ed.), *The Changing Face of Communism in Eastern Europe*, Tucson, University of Arizona Press, 1970, 413 p.
2933. Triska, Jan F. (ed.), *Communist Party-states: Comparative and International Studies*, Indianapolis, New York, Dobbs-Merrill, 1969, 392 p.
2934. Vidalenc, Jean — vezi nr. 1728.
2935. Volgyes, Ivan (ed.), *Political Socialization in Eastern Europe: A Comparative Framework*, New York, Praeger, 1975, XIV—199 p.
2936. World Bank, *Romania. The Industrialization of an Agrarian Economy under Socialist Planning Report...*, by Andreas C. Tsantos and Roy Peppen (coordinating authors), Washington, the World Bank, 1979, XXXV—707 p.

2937. Amort, C., I. M. Jedlička, *Transmite A-54*, București, Edit. politică, 1969, 296 p.
2938. Badea, Marin, *Germani împotriva lui Hitler*, Cluj-Napoca, Edit. Dacia, 1980, 263 p.
2939. Baumont, Maurice, *Marea conjurație împotriva lui Hitler*, București, Edit. științifică și enciclopedică, 1977, 270 p.
2940. Berben, Paul, *Istoria lagărului de concentrare de la Dachau. 1933—1945*, București, Edit. politică, 1973, 374 p.
2941. Bezimenski, L. A., *Generalii germani cu și fără Hitler*, București, Edit. științifică, 1962, 544 p.
- 2941 bis. Blond, Georges, *Debarcarea. Agonia Reichului*, București, Edit. militară, 1980, 638 p.
2942. Borovička, V. P., *Din culisele războiului secret*, București, Edit. politică, 1972, 469 p.
2943. Idem, *Atentate care urmau să schimbe lumea*, București, Edit. politică, 1978, 383 p.
2944. Castellani, Leandro, Luciano Gigante, *6 August — Istoria bombeii atomice*, București, Edit. politică, 1968, 399 p.
2945. Clostermann, Pierre, *Marele circ. Amintirile unui pilot de vânătoare francez din R.A.I.*, București, Edit. militară, 1974, 359 p.
2946. Collotti, Enzo, *Germania nazistă*, București, Edit. științifică, 1969, 395 p.
 În anexă, o amplă bibliografie datorată lui Eugen Bantea.
2947. Decaux, Alain, *Dosarele secrete ale istoriei*, București, Edit. politică, 1970, 389 p.
2948. Delarue, Jacques, *Istoria Gestapoului*, București, Edit. politică, 1964, 525 p.
2949. Eisenhower, Dwight D., *Cruciada în Europa*, București, Edit. politică, 1975, 592 p.
2950. Eremenko, A. I., *Împotriva falsificării istoriei celui de-al doilea război mondial*, București, Edit. politică, 1959, 135 p.
2951. Fest, Joachim C., *Stăpînii celui de-al III-lea Reich*, București, Edit. politică, 1969, 438 p.
2952. Frank, Anna, *Jurnalul... 12 iunie 1942—1 august 1944*, București, Edit. tineretului, 1959, 277 p.
2953. Gallo, Max, *Italia lui Mussolini*, București, Edit. științifică, 196 p.
2954. Garnier-Raymond, Philippe, *Rețeaua sugrumată*, București, Edit. politică, 1969, 232 p.
2955. De Gaulle, Charles, *Memorii de război. Chemarea. 1940—1942*, București, Edit. politică, 1969, 413 p.
2956. Goliakov, Serghei, Vladimir Ponizovski, *Misiunea specială Berlin—Tokio. Richard Sorge*, București, Edit. politică, 1966, 144 p.
2957. Hamšík, Dušan, Jiří Pražák, *Bomba pentru Heydrich*, București, Edit. politică, 1967, 272 p.
2958. Hvostov, V. M., A. M. Nekrici, *Cum a izbucnit cel de-al doilea război mondial*, București, Edit. științifică, 1960, 88 p.
2959. Ivașcu, George, Antoaneta Tănăsescu, *1939—1945: Cumpăna cuvîntului. Mărturii ale conștiinței românești în anii celui de-al doilea război mondial*, București, Edit. Eminescu, 1977, 597 p.
2960. Jullian, Marcel, *Bătălia Angliei. Iulie—septembrie 1940. „Cea mai frumoasă perioadă”*, București, Edit. politică, 1968, 269 p.
2961. Jungk, Robert, *Mai strălucitor decît o mie de sori*, București, Edit. politică, 1966, 296 p.
2962. Kahn, Albert, *Complot împotriva păcii*, București, Edit. politică, 1962, 264 p.

2963. Kokoška, Jaroslav, *Amiralul Canaris*, București, Edit. militară, 1977, 296 p.
2964. Kolesnikov, M., *Richard Sorge așa cum a fost*, Iași, Edit. Junimea, 1977, 296 p.
2965. Korolkov, I., *În caz de pericol, arde!*, București, Edit. Meridiane, 1975, 415 p.
2966. Kraus, Ota, Erich Kulka, *Fabrica morții. O mărturie despre Auschwitz*, București, Edit. politică, 1959, 396 p.
2967. Lapière, Dominique, Larry Collins, *Arde Parisul? 25 August 1944. Istoria eliberării Parisului*, București, Edit. politică, 1970, 509 p.
2968. De Launay, Jacques, *Istoria secretă. Mari controverse ale contemporaneității*, București, Edit. științifică, 1970, 406 p.
- 2968 bis. Lejenez, I., P. Wieden, I. Smolici, M. Hus, I. Ermașev, R. Werfel, Th. Plivice, *Cătăi Europoi*, București, Edit. Cartea rusă, 1947, XI—439 p.
2969. Lord, Walter, *Pearl Harbor*, București, Edit. politică, 1970, 271 p.
2970. Idem, *Victoria de la Midway*, București, Edit. politică, 1972, 365 p.
2971. Lustig, O., *Atunci, acolo... la Auschwitz*, București, Edit. Cartea Românească, 1978, 354 p.
2972. Maïski, I. M., *Cine l-a ajutat pe Hitler... (Din amintirile unui ambasador sovietic)*, București, Edit. științifică, 1963, 200 p.
2973. Manchester, William, *Armele lui Krupp. 1587—1968*, București, Edit. politică, 1973, 1 052 p.
2974. Melnikov, D., *Complot împotriva lui Hitler*, București, Edit. politică, 1963, 288 p.
2975. Mocanu, Ilie, *Rețeaua cenușie*, București, Edit. politică, 1978, 365 p.
2976. Montgomery Hyde, H., *Camera 3 603*, București, Edit. politică, 1969, 311 p.
2977. Nekrici, A. M., *„Războiul ciudat”*, București, Edit. științifică, 1962, 163 p.
2978. Neuman, Dr. Justin, *Hitler și urgia nazistă. Portretul medical, moral și sexual al „Führerului”*, București, Edit. Institutului român de documentare, 1946, 207 p.
2979. Peillard, Léonce, *Scufundați cuirasatul Tirpitz! 22 septembrie 1943*, București, Edit. politică, 1974, 379 p.
2980. Perrault, Gilles, *Ziua cea mare. 6 iunie 1944*, București, Edit. politică, 1974, 263 p.
2981. Poltorak, Arkadii, *Epilogul de la Nürnberg*, Iași, Edit. Junimea, 1972, 384 p.
2982. Idem, *De la München la Nürnberg*, București, Edit. politică, 1963, 376 p.
2983. Rjevskaja, Elena, *Miros de migdale amare. (Din notele unui translator militar)*, București, Edit. Meridiane, 1979, 272 p.
- 2983 bis. Russel, E., *Flagelul svaștică. Scurt istoric al crimelor de război comise de naștiți*, București, E.S.P.L.P., 1955, 237 p.
2984. Ryan, Cornelius, *Ziua cea mai lungă. 6 iunie 1944*, București, Edit. politică, 1965, 248 p.
2985. Idem, *Un pod prea îndepărtat*, București, Edit. politică, 1977, 533 p.
2986. Radó Sándor, *Sub pseudonimul Dora*, București, Edit. politică, 1974, 511 p.
- 2986 bis. Rozanov, G. L., *Ultimele zile ale lui Hitler. (Din istoria prăbușirii Germaniei fasciste)*, ed. a II-a, București, Edit. politică, 1963, 119 p.
2987. Sédillot, René, *Istoria petrolului*, București, Edit. politică, 1979, 383 p.
Vezi cap. 10 — rolul petrolului în cursul războiului (pp. 227—262).
2988. Stettinius, Jr., Edward, *Arma victoriei. Legea de împrumut și înrobire*, București, Edit. modernă, S.A., 1946, 328 p.
2989. Tabouis, Geneviève, *Douăzeci de ani de tensiune diplomatică*, București, Edit. politică, 1965, 521 p.
2990. Thürk, Harry, *Singapore. Căderea unui bastion*, București, Edit. militară, 1974, 190 p.
- 2990 bis. Toeplitz, Heinrich, S.S. în acțiune. *Documente despre crimele săvârșite de S.S.*, București, Edit. politică, 1962, 407 p.
2991. Verona, Sergiu, *Arhive secrete*, București, Edit. tineretului, 1968, 286 p.
2992. Werth, Alexander — vezi nr. 1 432.
2993. * * * *Ziua cea mai lungă a Japoniei*, București, Edit. politică, 1974, 288 p.
Decizia de capitulare a Japoniei în 1945.
2994. Arghezi, Tudor, *Pamflete*, Antologie, postfață și bibliografie de Mariana Ionescu, București, Edit. Minerva, 1979, 328 p.
2995. Barbu, Eugen, *Incognito*, 4 vols., București, Edit. Eminescu și Edit. Albatros, 1976—1980.
2996. Leu, Corneliu, *Romanul unei zile mari*, București, Edit. Albatros, 1979, 461 p.

2997. Ludo, I., *Salvatorul*, București, E.S.P.L.A., 1959, 550 p.
2998. Preda, Marin, *Delirul*, ed. a II-a rev. și adăugită, București, Edit. Cartea românească, 1975, 525 p.
2999. Stancu, Zaharia, *Rădăcinile sint amare*, 5 vols., București, E.S.P.L.A., 1958—1959.
3000. Vijoli, Aurel, *Din prefacerile sistemului bănesc și de credit*, București, Edit. științifică și enciclopedică, 1980, 222 p.
3001. Voicu, Ștefan, *Vremuri, oameni...*, București, Edit. Eminescu, 1980, 249 p.
-
3002. Stoian, Mihai, *Dosarul unei crime politice: N. Iorga. Scenariu documentar*, Preambul de George Macovescu, București, Muzeul Literaturii Române, 1974, 112 p.
3003. Zincă, Haralamb — vezi nr. 1 530.

INDICE

- Abel, Elie — 1 053.
 Abetz, Otto — 990.
 Ablova, R. T — 2 233.
 Abshagen, Karl Heinz — 1 198.
 Abtey, Jacques — 1 199, 1 305.
 Aburtin, Jean — 1 585.
Academia bulgară de științe. Institutul de studii balcanice — 368, 369, 2 615, 2 616.
Academia de științe sociale și politice a R. S. România — 360, 2 617.
 Accoce, Pierre — 1 286, 1 608.
 Acheson, Dean — 991—994.
 Ádám, Magda — 507, 508, 680.
 Adam, Wilhelm — 748.
 Adams, Arthur E — 376, 1 611.
 Adamthwaite, Anthony P. — 1 761, 1 762.
 Adonyi-Nardy, Franz von — 2 234.
 Adorian, Gh. — 1 492.
 Afanasiev, N. M. — 405.
 Ageton, Arthur A. — 1 104.
 Aghibalov, I. V. — 2 525.
 Aguirre, José Fernando — 1 861
 Alanbrooke, Lord — 749.
 Alberdi, P. G. — 2 878.
 Albert-Samuel, Collette — 152.
 Albrecht-Carrié, René — 1 730
 Alcorn, Robert H. — 1 200
 Alcsenko, N. — 2 510
 Alexander, Harold — 750, 751, 752
 Alexander, Charles — 1 967
 Alfieri, Dino — 995.
 Allard, Sven — 1 611
 Allen, D. — 2 399
 Allen, Robert L. — 84
 Allen, William E. D. — 2 526
Allied Exp. Force. Supreme Commander — 576, 578
 Alliluyeva, Svetlana — 1 326.
 Allison, I. — 1 201
 Alperin, S. — 406.
 Alperovitz, Gar — 2 087, 2 831
 Alsop, Stewart — 1 202.
 Ambrose, Stephen E. — 591, 1 582
 Ambrosi, Ch. — 1 626
 Amé, Cesare — 1 203
American Committe on the History of the Second World War — 94, 95
American Historical Association — 57, 431
 Amery, L. S. — 612
 Amilibia, Miguel De — 1 908
 Amort, O. — 1 508, 2 235, 2 937
 Anchieri, Ettore — 110
 Amoureux, Henri — 2 784
 Andelyn, Charles de l' — 1 624
 Anderle, A. — 2 472
 Anders, Wl. — 547, 753
 Andersen, Georges — 1 919
 Anderson, Eugen N. — 1 625
 Anderson, P. — 1 531
 Andone, Marius — 126
 Andre, Gian Luca — 1 909
 Andrea, Ugo d' — 1 862
 Andreescu, Vasile — 754
 Andreev, P. P. — 2 400
 Auerbach, H. — 104
 Anescu, V. — 2 732, 2 733
 Anfilov, V. A. — 2 473, 2 525
 Anfuso, Filippo — 996, 1 122
 Antipenko, N. A. — 755
 Antonescu, Ilie — 756
 Antonescu, Ion — 613
 Antoseak, A. V. — 2 371, 2 527, 2 734
 Archibald, Sir P. — 980, 981
 Ardeleanu, Ion — 2 597
 Argetoianu, Constantin — 613
 Arghezi, Tudor — 2 994
Arhivele Statului din R. S. România — 430
 Armengand, A. — 1 674
 Armstrong, Anne — 2 088, 2 832
 Armstrong, H. F. — 68, 1 731
 Armstrong, John A — 2 401
 Arnold-Forster, Mark — 1 863
 Arnold, Hap — 757—759, 1 562
 Aron, Robert — 2 784
 Asandei, S. — 2 577
 Asbell, Bernard — 1 610
 Aschcroft, E. — 1 585
 Ashton-Gawatkin F. — 1 757
Association des volontaires tchécoslovaques en France — 2 236

- Association européenne d'histoire contemporaine* — 304
Association of Research Libraries — 49
 Aster, Sidney — 1 763
 D'Astier, Emm. — 1 532
 Astley Bright, Joan — 1 123
 Atanasov, Ș. — 2 237
 Attlee, Clement R. — 615, 616
 Aufrecht, Hans — 58
 Auphan, Amiral — 760
 Aurich, Willi — 761
 Auriol, Vincent — 617
 Ausubel, Nathan — 603
 Auty, Phyllis — 1 618, 2 238
 Averianov, A. P. — 382
 Avramovski, Zivko — 368
 Avtorokhhanov, A. — 1 611
 Azarov, I. I. — 762
 Aznar, Manuel — 1 910
- Babici, Ion — 2 618
 Babin, A. I. — 305
 Babington Smith, Constance — 1 204
 Bach-Thai, Jean — 188
 Badea, Marin — 2 938
 Bado, A. K. — 175
 Badoglio, Pietro — 763, 1 563
 Bagramean, I. H. — 764
 Bahr, H. W. — 1 437
 Bailey, Thomas A. — 2 090
 Baillie-Grohman, H. T. — 2 294
 Baldwin, Hanson — 1 911—1 913
 Balesue, M. — 1 626
 Balfour, Michael — 1 602
 Bandini, F. — 1 604
 Bantea, Eugen — 365, 572, 1 438—1 439, 1 498, 2 714, 2 733, 2 735
 Barbagallo, C. — 1 627
 Barbu, Eugen — 2 995
 Barbul, G. — 613, 1 124
 Bardoux, Jacques — 1 327
 Bareș, G. — 2 240
 Barker, Elisabeth — 2 089, 2 2 241
 Barman, Thomas — 1 328
 Barua-Shute, Rosemary — 95
 Barnard, Roy S. — 96
 Barnes, H. E. — 1 764, 2 833
 Barracks, C. — 121
 Barraclough, Geoffrey — 1 628
 Barron, Bryton — 1 125
 Barroux, Robert — 1 864
 Bartošek, Karel — 2 242
 Baruch, B. — 1 564
 Basdevant, Denise — 2 879
 Basler, W. — 2 472
 Bastianini, G. — 997
 Battaglia, Roberto — 1 168, 1 914
 Baudot, Marcel — 262
 Baudouin, Paul — 618, 998
 Bauer, Eddy — 1 865, 1 915—1 916
 Baumgart, Jan — 166
 Beaumont, Maurice — 1 733, 1 766, 2 939
- Baur, Hans — 1329
 Bayerlein, Fritz —
 Bayliss, Gwyn M. — 97
 Bayne-Jardine, C. C. — 1917
 Bazna, Elyesa („Cicero”) — 1 205
 Bădescu, Gh. — 455
 Bălan, Grigore — 1 565
 Bărbulescu, C. — 2 561
 Bărbulescu, Petre — 2 619
 Bea, Joseph — 2
 Beard, Charles M. — 1 610
 Beaufre, Général — 765, 766.
 Beaverbrook, Lord — 1 566
 Beck, Joseph — 999—1 000
 Beck, Ludwig — 767
 Beddie, J. S. — 489
 Bedell, Smith Walter — 769, 1 001
 Beer, K. — 2 715
 Behbudov, M. — 2 092
 Beitzell, Robert — 2 093
 Bejancu, Gh. — 1 576
 Bekker, Cajus — 562
 Béla, Alan Bill — 2 846
 Bellini, Fulvio — 1 330
 Bellof, M. — 1 629
 Belperron, Pierre — 1918
 Bennis, S. F. — 1 570 bis, 1 593
 Beneš, Eduard — 619, 620, 1 567
 Beneš, V. — 1 697
 Benians, E. A. — 379, 1 637
 Bennett, Norman R. — 1 630
 Bennis, F. Lee — 1 631, 1 632
 Bentwich, Norman de M. — 2 835
 Berardi, Paolo — 770
 Berben, Paul — 2 940
 Berejkov, Valentin M. — 1 126—1 130
 Berend, I. T. — 1 698
 Bérenger, J. — 1 699
 Bergamini, David — 661, 1 823
 Bergier, Jacques — 1 206
 Bergschicker, Heinz — 407, 1 866
 Berindei, Dan — 353, 364
 Bernadotte, Folke — 1 331, 1 332
 Bernard, Gino — 1 768
 Bernard, Henri — 262, 390, 1 920—1 922
 Bernoti, R. — 1 918
 Bernstein, J. — 1 440
 Berthold, Will — 1 238
 Bertrand, Gustave — 1 207
 Bertrand, Simone — 1 441
 Berthsch, H. — 2 835 bis.
 Best, Sigismund P. — 1 208
 Besterman, Theodore — 1
 Besymenski, Lew — 563, 1 132, 1 533, 1 568, 2 941
 Besențev, A. V. — 306
 Bethel, Elizabeth — 432
 Bethouart, Général — 771
 Betts, Reginald R. — 2 243, 2 880
 Bewley, Charles — 1 587
 Beza, Georges — 2 656
 Biagi, Enzo — 1 867

- Bibescu, Marth a — 1 333
Biblioteca centrală de stat a R. S. România — 13, 14, 41
Biblioteka Instituta mirovoi ekonomiki i mejd. otnoşenii Akademii Nauk S.S.S.R. — 15
Biblioteka obščestvennih nauk imena V. P. Volghina — 15—17
Bibliothek für Zeitgeschichte (Stuttgart) — 99
Bibliothèque de la documentation internationale contemporaine (Nanterre) — 100
Bibliothèque Nationale (Paris) — 37
 Bidault, Georges — 621
 Bidault, Suzanne — 1 334
 Bidwell, Robin — 187
 Bielecki, Z. — 2 244.
 Bienkowski, W. — 167
 Bird, Eugene K. — 660
 Biriuzov, S. S. — 772—775
 Birkenhead, Earl of — 1 589
 Birse, A. H. — 1 131
 Bishop, Jim A. — 1 610
 Bittel, K. — 464
 Bizardel, Y. — 1 335
 Bîcikov, L. N. — 2 402
 Bîstrov, V. E. — 2 403
 Black, C. E. — 1 633
 Blainey, Geoffrey — 1 769
 Blairy, Jean — 1 336
 Blan, Georges — 2 404
 Blancourt, Pa uline — 1 734
 Blau, George E. — 2 485
 Bloch, Camille — 1 770
 Bloch, Edmond — 2 094
 Bloch, Jean Richard — 1 169
 Bloch, Marc — 1 170
 Blockstock, A. W. — 1 771
 Blond, Georges — 1 337
 Blondel, Jules-François — 622
 Bloomberg, Marty — 101
 Blum, John Morton — 701, 745, 1 153
 Blum, Léon — 623, 1 171, 1 172
 Blücher, %ipert von — 1 002
 Boardman, Thayer M. — 2 824
 Boehm, Eric E. — 18, 19
 Badea, Gh. I — 2 707
 Bodunescu, Ion — 2 778
 Boeninger, H. R. — 433
 Boelcke, Willi A. — 527, 655, 669
 Bogatîr, Z. A. — 2 406
 Bogolepov, V. P. — 1 923
 Boiko, F. F. — 2 511
 Boldt, G. — 1 338, 1 338 bis
 Bolle, P. — 189
 Bollinger, K. — 2 787
 Boltin, E. A — 2 408
 Bondarenko, V. P. — 2 245
 Bonhoeffer, Dietrich — 1 173
 Bonnet, Georges — 624, 1 003—1 007
 Bonomi, Ivanoe — 625
 Bonte, Florimond — 1 174
 Bor, P. — 1 339
 Bor-Komarowski, Tadeusz — 776
 Boratynski, S. — 2 095
 Bordosy, Stephen — 1 700, 2 246
 Borg, Dorothy — 1 834, 1 835
 Borisov, B. A. — 2 512
 Borkiewicz, Adam — 2 247
 Bormann, Martin — 1 132—1 135, 1 311, 1 568
 Borodin, A. M. — 2 486
 Borovička, V. P. — 2 942, 2 943
 Borrego, E. A. — 1 924
 Borwicz, M. — 2 248
 Bosanak, M — 2 249
 Bosl, Karl — 2 096, 2 250
 Bossy, Raoul — 1 008
 Botea, Ion — 777
 Botoran, Constantin — 2 620
 Bottai, G. — 626
 Boud, Brian — 937
 Bouillon, J. — 1 634
 Bouju, M. — 2 818
 Bourdon, Jean — 1 772
 Bourget, Pierre — 1 340, 1 607
 Bourgin, François — 1 925
 Bourgin, Georges — 1 925
 Bouvier, J. — 1 773
 Bova Scopp, Renato — 1 009
 Boveri, Margret — 1 341
 Bowers, Claude G. — 1 010, 1 011
 Bozga, V. — 2 609
 Böhme, Hermann — 2 097
 Bracher, K. D. — 1 592
 Bracion, Yves — 2 098
 Braden, Thomas — 1 202
 Bradley, Omar N. — 778, 779
 Braham, Randolph L. — 1 581
 Brajović, Petar — 2 251
 Branica, Vinko — 163
 Brătianu, G. I. — 2 836
 Braun [Hitler] Eva — 1 342
 Brégeault, Général — 1 926
 Brestoiu, Horia — 2 779
 Brezowski, Velimir — 2 252
 Brian, J. — 849
 Bridgwater, William — 236
 Brinton, Crane — 1 635
British Library — 19, 26
British Museum — 31, 33
 Broad, L. — 1 574
 Broadfoot, Barry — 1 442
Brooking Institution... — 2 837
 Broszat, Martin — 1 318, 2 253
 Brown, Anthony Cave — 1 927
 Brown, Dorothy H. — 2
 Brown, Ernest F. — 391
 Brown, J. F. — 1 701, 2 881
 Bruce, Georges — 2 254
 Brugière, P. F. — 2 099
 Brugmans, H. — 262
 Brunet, Jean-Paul — 307
 Brügel, J. W. — 1 534
 Bryant, Sir Arthur — 749

- Bryant, Elisabeth H. — 59
 Brzezinski, Zbigniew K. — 2 882
 Buchan, Al. — 2 788
 Buchanan, A. Russell — 1 928
 Buchheit, Gert — 1 592
 Buck, Paul Herman — 170
 Buckmaster, Maurice J. — 1 209
 Bulliü, Orville H. — 593, 1 012
 Bullitt, William C. — 722, 1 012, 1 565
 Bullock, Alan L. C. — 1 592, 1 774
 Bundy, McGeorge — 740, 962
 Bunescu, Traian — 2 657, 2 693
 Bunta, P. — 2 707
 Burckardt, Carl J. — 627
 Burda, Franz — 1 868
 Burickson, S. — 271
 Burke, J. W. — 409
 Burks, R. V. — 2 883, 2 884
 Burns, James Mac Gregor — 1 610
 Burns, William — 121
 Bury, J. P. T. — 379, 1 637
 Busse, N. V. — 143
 Bușe, Constantin — 366, 455, 1 735, 1 929
 Butcher, Harry S. — 780
 Butler, Ewan — 1 210
 Butler, Sir James — 379
 Butler, J. R. M. — 1 637, 1 930
 Butow, Robert J. C. — 1 620
 Butler, Rohn — 478
 Buzatu, Gh. — 73, 125, 1 932, 2 621, 2 716, 2 780
 Byrnes, Robin — 21
 Byrnes, James F. — 1 013, 1 014, 1 570
 Byrnes, Robert F. — 81, 2 255, 2 885, 2 886

 Cadogan, Sir Alexander — 1 015
 Caidin, Martin — 949
 Calafeteanu, Ion — 2 622
 Calic, Edouard — 1 591
 Calvocoressi, Peter — 1 775, 1 933, 2 789, 2 863
 Campbell, John C. — 2 256, 2 887
 Campbell, Thomas M. — 1 107, 2 100
 Campus, Eliza — 2 623—2 627, 2 758, 2 803
 Canaris, Wilhelm — 1 211—1 213, 1 571
 Canu, Jean — 2 784
 Capella, Robert — 1 136
 Caporilli, Pietro — 1 868
 Carboni, Giacomo — 781—783, 1 214
 Carell, Paul — 1 509—1 512, 2 409, 2 487, 2 529
 Carlton, Robert G. — 80, 83, 84
 Carlyle, M. — 458
 Carmi, Ozer — 2 628
 Carp, Matatias — 550
 Carpentier, M. — 784
 Cartier, Raymond — 1 870, 1 934, 1 935, 2 790
 Carr, E. H. — 1 736
 Carré-Belard, Mathilde Lily — 1 215
 Carrère d'Encausse, Hélène — 739, 1 611

 Case, Ann M. — 2
 Case, L. M. — 446
 Casey, Richard G. — 1 016
 Castellani, Leandro — 2 944
 Castellano, Giuseppe — 785
 Castilho, Catherine de — 1 343
 Catroux, Général — 786
 Cavallero, Ugo — 787
 Cave, Floyd A. — 1 776
 Călinescu, Armand — 628, 629
 Căzan, Gh. N. — 2 011
 Cădea, Sanda — 127
 Cârțână, Iulian — 1 929, 2 629, 2 651
 Ceaușescu, Ilie — 571, 2 562, 2 578, 2 672
 Ceaușescu, Nicolae — 1 174, 2 555, 2 555 bis
 Cecil, Robert — 2 474
 Cempalov, I. N. — 2 257
 Centro Nazionale per il Catalogo Unico... — 40
 Centrul de studii și cercetări de istorie și teorie militară — 362, 572—575 bis, 2 563, 2 564, 2 564 bis
 Céré, Roger — 200, 201, 1 936
 Cernea, Maria — 73
 Cerva, I. S. — 2 513
 Cervi, Maria — 2 258
 Chalfont, A. — 1 603
 Chamberlain, Neville — 631, 1 572
 Chamberlain, W. H. — 190, 2 101, 2 102
 Chambre, Frank — 1 636
 Chandler, Alfred D. — 591, 815
 Chandler, David — 388
 Chapman, Eddie — 1 216
 Chardonnet, J. — 2 791
 Charlamow, M. W. — 1 753
 Charles, Dorothy — 2
 Charles-Roux, F. — 1 017, 1 018
 Chary, Frederick B. — 2 259
 Chastener, Jacques — 1 737
 Chassin, L.-M. — 1 937
 Chautemps, Camille — 632
 Chauvel, Jean — 1 019
 Cherciu, A. — 2 609
 Chevallaz, Georges-André — 1 922
 Chew, Allen F. — 378
 Chiang, Kai-cek — 633
 Childs, M. W. — 1 582
 Chill, E. — 585
 Chiriță, Atanase — 1 443, 1 452
 Chiriță, Elena — 1 573
 Chirnoagă, Platon — 2 658
 Choltitz, Dietrich von — 788
 Christie, Jan R. — 135
 Christopher, John B. — 1 635
 Churchill, Peter — 1 217
 Churchill, Winston L. S. — 604, 634—641, 721, 723, 1 574
 Ciano, Galeazzo — 706, 1 020—1 022
 Ciechanowski, Jan M. — 630, 2 260
 Cierva, Ricardo de la — 168
 Cioranescu, George — 2 630, 2 888
 Ciubrilovici, V. — 2 262

- Ciuikov, V. I. — 789—793
 Ciurea, Emil C. — 2 655, 2 864
 Cîmpeanu, C. — 1 492
 Clark, Alan — 2 410
 Clark, Sir George N. — 379, 1 637
 Clark, J. J. — 796
 Clark, Reynolds J. — 796
 Clark, Ronald W. — 1 344
 Clay, Lucius D. — 794, 795
 Clemens, Diana Shaver — 2 103
 Clery, Adrien Robinet de — 278
 Clissold, Stephen — 2 263
 Clogg, Richard — 2 238
 Clostermann, Pierre — 797, 2 945
 Clough, Shepard B. — 1 638
 Clute, R. — 2 264
 Coates, W. P. — 2 104
 Cocca, N. D. — 1 345
 Coit, Margaret L. — 1 564
Collegial Society of Hungarians Veterans (New York) — 2 265
 Collier, Basil — 1 938
 Collins, Larry — 2 967
 Collotti, Enzo — 1 939, 2 266—2 946
 Colton, Joel — 1 669
 Colvin, Jan — 631, 115, 1 218, 1 592, 1 777
Comité des relations culturelles... — 2 267
Comité Français des Sciences historiques... — 153, 308
Comité international d'histoire de la Deuxième Guerre mondiale — 1 941
Comité international des Sciences historiques... — 20
Comité... Commission d'histoire militaire... — 361
Comité national des historiens de la R. S. de Roumanie — 360
 Commager, H. S. — 553, 1 940
Commission parlementaire (France)... — 483
 Connène, N. P. — 1 023—1 026
Compton Editorial Division of Britanica—238
 Compton, James V. — 1 778
 Concov, S. — 368
 De Conde, Alexander — 2 105
 Condit, D. M. — 2 268
 Condurachi, N. — 2 577
 Congdon, Don — 1 444, 1 445
 Connell, Smith G. — 2 838
 Conover, Helene — 82, 155, 161
 Conquet, Alfred — 1 137
 Constantinescu, Miron — 2 556, 2 678
 Constantinescu, Miron — 2 556, 2 565
 Constantinescu, N. N. — 2 607, 2 679
 Constantinescu-Iași, P. — 354, 2 594
 Constantini, Aimé — 2 411
 Constantiniu, Florin — 195
 Conte, Arthur — 2 106
 Cooke, Alistair — 1 346
 Cooper, Arthur Duff — 642
 Cooper, Dick — 1 219
 Copoiu, N. — 2 679
 Corbeiller, J. le — 798
 Corbuleanu, Mihail — 799
 Cornescu, Emil — 1574
 Cornwall, R. D. — 1 639
 Coston, Henry — 1 779
 Coulondre, Robert — 1 027
 Coulter, Edith M. — 3
 Couvée, D. H. — 1 446
 Covaci, Maria — 2 670, 2 707, 2 722
 Cowling, Maurice — 1 738
 Craig, Gordon A. — 1 535, 1 640
 Craig, Hardin — 4
 Craig, William — 1 513, 2 488
 Crémieux, Francis — 1 447
 Creswell, John — 1 942
 Cretzianu, Alexander — 1 020—1 030, 2 889
 Crețulescu, Ilie — 800
 Creveld, Martin L. Van — 1 592, 2 269, 2 473
 Crisolini, Rosetta Ricci — 1 347, 1 389
 Crocker, George M. — 1 610
 Croitoru, Eftimie — 1 576
 Crouzer, Maurice — 1 641—1 643, 2 792, 2 793
 Crozier, Brian — 1 585
 Csatári, Dániel — 2 270, 2 259
 Cucu, Mihai — 801, 1 448
 Cunningham, Andrew B. — 802
 Cupșa, Ion — 2 084, 2 733, 2 736—2 738
 Curato, Federico — 1 644
 Curry, George — 1 570 bis
 Cyprian, Tadeusz — 2 272
 Czabe, J. — 2 271
 Cierny, J. — 2 261
 Červinková, M. — 480
 Dahlerus, Johan B. E. — 1 348
 Dahms, H. G. — 1 610, 1 943
 Daicoviciu, Constantin — 2 556
 Daladier, Edouard — 643
 Dallek, Robert — 1 610
 Dallin, Alexander — 178, 2 412, 2 514
 Dallin, David J. — 2 107
 Dalton, Hugh — 644
 Damiescu, C. — 1 452
 Daniel, H. — 2 273
 Daniel, Joseph — 424
 Daniels, Jonathan — 608, 718, 1 836
 Dankelmann, O. — 1 583
 Dannett, Raymond — 586
 Danu, Michel — 2 784
 Darby, H. C. — 379
 Darey, Jacques — 1 944
 Darlan, Amiralul — 645
 Dașicev, V. I. — 564, 565, 1 449
 David, Claude — 1 592
 Davies, Edmund F. — 803
 Davies, Joseph E. — 1 031, 1 032
 Davis, L. E. — 2 108
 Dawson, R. H. — 2 109
 Dămăceanu, Dumitru — 804, 805, 1 450

- Deakin, F. W. — 806, 1 295, bis, 1 536, 2 274
 Deborin, G. A. — 1 652, 1 946, 2 110, 2 450, 2 794
 Debowski, R. — 2 244
 Decaux, Alain — 2 947
 Decoux, Amiralul — 807
 Dedijer, Vladimir — 742, 1 138, 2 275, 2 866
 Degrelle, Léon — 2 413
 Degras, Jane — 523, 557
 Delarue, Jacques — 2 948
 Delbos, Yvon — 1 577
 Deletant, Dennis — 2 636
 Delmer, Sefton — 1 220, 1 221
 Delorme, Jean — 191
 Dennett, Raymond — 2 839, 2 871
 Dennis, Geoffrey — 1 947
 Derzianko, P. M. — 309, 310
 Derry, J. K. — 1 645
 Desroches, Alain — 2 414
 Detwiller, Donald S. — 1 537
 Deuterlein, Ernst — 466, 2 840
 Deutsch, Harold Charles — 1 245, 1 538
 Deutsch, Robert — 128
Deutsche Bibliothek (Frankfurt-am-Main) — 38
Deutsch- Bucherei (Leipzig) — 5
 Deutscher, Isaac — 1 611
 Deweserd, Harvey A. — 2 059
 Dexter, Byron — 59
 Diakov, P. I. — 2 530
 Dianu, Nicolas — 2 865
 Dietrich, Otto — 1 139
 Dilks, David — 1 015
 Dinuț, Ilie — 1 450, 1 451
 Dirksen, Herbert von — 1 033
 Divine, Robert A. — 1 610, 1 780, 1 837
 Dixon, Aubrey — 2 415
 Dixon, Sir Pierson — 1 140
 Džilas, Milovan — 1 141, 1 142
 Dobre, Teodor — 1 452
 Dobriceanu, Alexandru — 808
 Dodd, Martha — 1 034
 Dodd, Jr., William — 1 034
 Dodd, William, D — 1 034
 Doernberg, S. — 1 948
 Doerr, Hans — 809, 2 489
 Dolata, Boleslaw — 2 276
 Dollinger, Hans — 1 886, 1 949
 Domarus, Max — 607, 662
 Donalgić, A. — 2 277
 Donovan, Robert J. — 1 582
 Dorf, Philip — 1 950
 Dornberger, Walter — 811, 1 222
 Dougherty, James J. — 21
 Dowding, Lord — 1 579
 Dönitz, Karl — 646, 810, 1 578
 Drachkovitch, Milorad M. — 286
 Dreifort, John E. — 1 577
 Druks, Herbert — 1 621
 Duany, A. K. — 1 910
 Duclos, Jacques — 1 176
 Duff, Sheila Grant — 2 278
 Dugan, James — 1 514, 1 526, 2 661
 Dull, P. — 434
 Dulles, Allen Welsh — 1 223—1225
 Dulles, F. R. — 2 111
 Dumitrescu, Anton — 1 450, 1 453
 Dumont, Jean — 272
 Dunan, Marcel — 242
 Dunn, F. S. — 2 841
 Dupaquier, J. — 1 674
 Dupre, Flint O — 1 562
 Dupuy, Ernst R. — 243, 1951
 Dupuy, Trevor Nevitt — 205, 243, 1873, 1952
 Durica, Milan St. — 110, 2279
 Duroselle, Jean-Baptiste — 125, 1646—1648, 1739, 1752, 2112, 2113, 2795
 Duțu, Tatiana — 73
 Dzelepy, E. N. — 1539, 2280
 Eade, Charles — 637
 Easton, S. C. — 1649, 2796
 Eatherly, Claude — 1349
 Eberly, Joyce E. — 22
 Ecobescu, N. — 2890
 Eden, Anthony — 605, 1035, 1580
Editorial Staff of the Gale Research Company — 49
Editors of „American Heritage“ — 1902
 Eggenberger, David — 273
 Ehrenbourg, Ilya — 1350, 1351
 Eichholtz, Dietrich — 528
 Eichmann, Adolf — 1312, 1313, 1581, 1582, 29449
 Eisenhower, Dwight D. — 577, 591, 812—816, Ellenstein, Jean — 2416, 2417
 Elliott, B. J. — 1592
 Ellisberg, Edward — 817
 Ellwood, D. W. — 435
 Elser, J. K. — 1352
 Elton, G. R. — 136, 311
 Embry, Sir Basil — 818
 Enciu, Gh. — 2739
 Enepekides, P. K. — 2281
 Enescu, Ion — 2760, 2867
 Engel, Gerhard — 1 143
 Enser, A. G. S. — 102
 Ensor, R. C. K. — 1 953
 Eppler, John W. — 1 226
 Epstein, Fritz T. — 453
 Erenfield, Kent Robert — 1 954
 Fremenko, A. I. — 313, 819—823, 2 950
 Eremmev, I. M. — 312
 Erfurth, Waldemar — 824
 Ergang, Robert — 1 650
 Erickson, Jonh — 2 418, 2 419, 2 490
 Ernakova, M. P. — 179
 Ermașev, I. — 1 540
 Erusalimski, A. S. — 358, 358 bis
 Essame, H. — 1 605
 Eubank, Keith — 1 781, 1 782, 2 114
 Eudes, Dominique — 2 282

- Evans, Sir Geoffrey — 825
 La Faber, Walter — 2 115
 Fabre-Luce, Alfred — 647, 648
 Fabry, Philipp W. — 1 541, 2 283, 2 284
 Fabry, Colonelul — 826
 Fadeev, A. A. — 1 353, 2 515
 Falkenhausen, Alexander von — 827
 Falla, F. W. — 1 354
 Farago, Ladislav — 1 227—1 229, 1 605, 2 830
 Farley, James A. — 728
 Farrar-Hokley, Anthony H. — 1 959
 Fanyo, Mario — 1 543, 2 285.
 Faure, Paul — 649
 Faust, Fritz — 2 842
 Fay, Bernard — 1 960
 Fănescu, Mihail — 430
 Fătu, Mihai — 2 662—2 664
 Fechter, Helmut — 392, 393
 Fedorov, A. F. — 1 177
 Fehrenbach, T. R. — 1 838
 Feis, Herbert — 1 542, 1 583, 1 839, 1 961,
 2 116—2 118, 2 798, 2 843, 2 844
 Feiling, Keith — 631, 1 572
 Fejtő, François — 274, 2 891
 Feldt, Eric A. — 1 230
 De Felice, Renzo — 705, 2 119
 Fenno, Jr., Richard F. — 2 120
 Fenyő, Mario Denis — 1 543
 Fergusson, B. — 868
 Fermi, Laura — 1 604
 Ferrell, Robert H. — 2 121
 Fest, Joachim C. — 1 592, 2 951
 Field, Norman S. — 60
 Fierlinger, Zdenek — 1 036
 Filatov, G. S. — 2 422
 Filmon, A. — 73
 Finlayson, D. K. A. — 1 834
 Firiubin, N. P. — 481
 Firmin, Stanley — 1 231
 Fischer, Alexander — 463, 2 122, 2 420
 Fischer, George — 2 421, 2 892
 Fischer, Louis — 2 123
 Fischer-Galați, Stephen — 129, 2 567, 2 893,
 2 894
 Flandin, Pierre Étienne — 650
 Fleming, D. F. — 1 740, 2 124
 Flicke, W. F. — 1 232
 Florea, Petre — 133
 Florescu, Gh. I. — 2 716.
 Florescu, M. — 1 492
 Flower, Desmond — 1 454
 Flower, J. R. — 380
 Floyd, D. — 2 895
 Fodor, L. — 2 707
 Foerster, W. — 767, 768
 Fokin, N. A. — 2 450
 Fontaine, André — 1 741, 2 125
 Fontaine, Pierre — 2 799
 Fonvieille-Alquier, François — 2 800
 Foote, Alexander — 1 233
 Foot, M. R. D. — 262
 Forrestal, James — 651
Forschungsinstitut... (Bonn-Wiesbaden) — 156
 Forster, D. F. — 686
 Forstemeier, F. — 2 492, 2 516
 Fortune, Charles H. — 209
 Forich, Constantin — 1 037
 Fox, Annette Baker — 2 126
 Förster, Gerhard — 207, 208, 467, 1 962
 Förster, Jürgen — 2 491
 Fraenkel, Heinrich — 1 587, 1 591
 Franck, Nicolette — 2 665
 Franco, Caudillio — 1 583
 Franco, Francisco — 652
 Franco, Gaeta — 1 627
 François, Michel — 64
 François-Poncet, André — 592, 1 038—1 040
 Frangulis, A. F. — 275
 Frank, Anne — 1 178, 2 952
 Frank, Hans — 1 314, 1 314 bis
 Franz, Günther — 61
 Frederix, Pierre — 1 355
 Freidel, Frank — 170, 315, 1 610
 Freitag, Ruth S. — 84
 Fretter-Pico, M. — 828
 Freund, Michael — 460
 Frewer, L. B. — 137, 138
 Fricke, Gert — 2 286
 Friedländer, Saul — 1 592, 2 127
 Friedman, Philip — 296
 Friessner, Hans — 829
 Frisby, Julian — 1 602
 Frisch-Estrangin, Guy — 1 356
 Frolov, B. P. — 2 517
 Frolova, I. I. — 9
 Fuchida, Mitsuo — 830, 831
 Fuchs, Konrad — 276
 Fueter, Eduard — 316
 Fullard, Harold — 379
 Fuller, J. F. C. — 1 651, 1 963
 Kunk, Arthur L. — 94, 95, 103, 1 585
 Funke, M. — 1 592
 Furber, Elisabeth Chapin — 317
 Furnia, Arthur H. — 1 783
 Fyfe, Sir David Maxwell — 599
 Gaçon, J. — 1 773
 Gaeta, Franco — 1 964
 Gaevernitz, Gero von S. — 952
 Gafencu, Grigore — 629, 1 041—1 044, 1 965
 Gafurov, V. G. — 456
 Galantai, Maria — 2 531
 Galițki, K. H. — 832
 Galkin, I. S. — 318, 1 652
 Gallagher, Matthew — 319
 Galland, Adolf — 833
 Gallo, Max — 1 784, 2 539
 Galtier-Boissière, Jean — 1 357, 1 966, 1 967
 Gambino, Antonio — 2 801
 Gamelin, Maurice — 834, 1 584
 Gamelin, Paul — 402
 Gantenbein, James W. — 457, 1 785

- Garby-Czerniawski, Roman — 1 234
 Garcia, D. J. — 169
 Garder, Michel — 1 235
 Gardner, Brian — 640, 1 574, 1 968, 2 128
 Gardner, Lloyd C. — 2 129
 Gardner, M. — 2 433
 Garnier-Raymond, Philippe — 1 515, 2 954
 Garraty, J. A. — 1 653
 Gathorne-Hardy, G. M. — 1 742
 Gatzke, Hans W. — 1 743
 Gauché, Général — 1 236
 De Gaulle, Charles — 606, 653—654, 1 187, 1 194, 1 585, 2 955
 Gay, P. — 1 653
 Geer, Helen Th. — 2
 Gehlen, Reinhard — 1 237
 Gellermann, J. E. — 1 544
 Genoud, François — 529, 668, 674
 Georgescu, Elena — 2 576, 2 678
 Georgescu, R. — 2 783
 Georgescu, Titu — 2 568, 2 695
 Georgieff, Petar — 2 288
 Georis, Michel — 1 456
 Gerhard, Jan — 264
 Gerlach, Heinrich — 2 493
 Gerstäcker, Fr. — 1 583
 Gerstenfeld, Melanie — 3
 Getman, A. L. — 835
 Gheorghe, Ion — 1 045
 Ghibianski, L. I. — 2 289
 Ghimes, Gh. — 2 569
 Giannini, Ralph — 95
 Giap, Vo Nguyễn — 836
 Gibson, Hugh — 1 021
 Gigante, Luciano — 2 944
 Gigli, Guido — 1 969
 Gilbert, Felix — 1 535
 Gilbert, Gustav M. — 1 359
 Gilbert, M. — 380, 1 574, 1 970, 2 631
 Giller, Nancy L. — 68
 Gimpel, Erich — 1 238
 Ginesey, Robert — 1 971
 Giraud, Henri — 837, 838
 Gisevius, Hans-Bernd — 1 239, 1 240
 Giskes, H. J. — 1 241
Giunta Centrale per gli studi storici — 162
 Giurescu, Constantin C. — 2 557
 Giurescu, Dinu C. — 494, 2 557
 Gleason, S. Everett — 1 745, 1 746
 Gluckstein, Y. — 2 896
 Gluszek, Stanislaw — 166
 Godfrey, John — 1 242
 Goebbels, Joseph — 655, 655 bis, 1 315, 1 586
 Goldberger, N. — 2 679
 Goldschmidt, Bertrand — 2 130
 Goldston, Robert — 1 840
 Golgoti, Alexandru — 1 451, 1 452
 Goliakov, Serghei — 2 956
 Golikov, F. I. — 839
 Gontscharuk, — 320
 Goodhart, Philip — 2 131
 Goodrich, L. M. — 468
 Goodson, J. B. — 386
 Gordon, M. I. J. — 1 457, 1 493
 Gorev, I. — 1 243
 Gornenski, N. — 1 458, 2 290
 Göring, Emmy — 1 360
 Göring, Hermann — 1 587
 Görnitz, Walter — 867, 933, 1 545, 1 592, 1 595, 1 601, 1 606, 1 972
 Gosset, Pierre — 1 973
 Gosset, Renée — 1 973
 Gosztory, Peter — 2 425, 2 532, 2 533, 2 740
 Gott, Richard — 2 631
 Goudsmit, Samuel A. — 1 244
 Goure, Léon — 2 494
 Gowin, Margaret — 2 132
 Goyet, P. Le — 1 584
 Graebner, Norman A. — 2 802
 Gramml, Hermann — 1 654
 Gramsci, Antonio — 1 179
 Graur, Nicușor — 1 361
 Graves, Philip — 2 063
 Graziani, R. — 840, 841
Great Britain. Foreign Office Library — 34
Great Britain. War Cabinet — 477
 Greatorex, Wilfried — 975
 Greciko, A. A. — 842, 1 974, 2 426, 2 428
 Greiner, Helmuth — 560, 671
 Grenier, Fernand — 1 362
 Grenville, J. A. S. — 469, 584
 Grew, Joseph C. — 1 046, 1 048
 Griffin, Grace G. — 22
 Grigorenko, Piotr — 1 611
 Grigoriev, I. T. — 2 530
 Grimsted, Patricia Kennedy — 436
 Grilev, A. N. — 2 534, 2 535
 Groehler, O. — 208, 467
 Gromiko, A. A. — 277, 2 133, 2 194, 2 129
 Groscurth, Helmuth — 1 245
 Grossman, Vassili — 1363
 Gronssard, Serge — 652
 Grousset, René — 1 655
 Groves, Leslie R. — 843
 Groza, Petru — 656, 657
 Gruchmann, Lothar — 1 975
 Grünberg, Karl — 2 291
 Gsovski, Vladimir — 149
 Guariglia, Raffaele — 1 049
 Guderian, Heinz — 844
 Guibon, Georges — 1 364
 Guillaume, A. — 2 424
 Guillaume, Gilbert — 1 246
 Guingand, Sir Francis W. — 845, 846
 Guiral, Pierre — 321
 Guisan, Henri — 1 247
 Gunther, Jean — 68
 Gurnev, Gene — 1 976
 Gurov, A. A. — 310
 Gyorgy, A. — 1 697
 Gvula, L. — 510
 Haberl, Othmar N. — 2 292
 Hackey, Th. E. — 1 052

- Hachiya, M. — 1 365
 Haensch, G. — 278
 Haffner, Sebastian — 1 592
 Hagemann, Max — 2 803
 Hagen, Walter — 1 249
 Hagiu, Ionel — 2 696
 Haines, C. Grove — 1 786
 Hajek, J. — 481
 Halasz, Nicholas — 1 702, 2 897
 Halder, Franz — 847, 848, 1 588, 1 592
 Hale, J. R. — 322
 Halecki, Oscar — 1 703, 2 293
 Hallgarten, W. F. George — 1 546
 Halifax, Edward — 1 050—1 052, 1 589
 Halphen, Louis — 1 733
 Haltiwanger, Doris A. — 2
 Hambre, Edward — 468
 Hamelot, Michel-P. — 1 174
 Hamer, Philip M. — 437
 Hammond, Paul — 2 134
 Hammond, Thomas T. — 62
 Hamšik, Dušan — 2 957
 Handlin, Oscar — 170
 Harbottle, Thomas — 279
 D'Harcourt, Robert — 668
 Harden, Sheila — 2 863
 Hardy, Alfred C. — 1 977
 Harriman, W. Averell — 1 053, 1 054
 Harris, Sir Arthur — 850
 Harrity, Richard — 1 891
 Harting, G. — 63
 Hartman, Tom — 1 874
 Harvey, Jolin — 1 144
 Harvey, Oliver — 1 144
 Hasley, William F. — 849
 Hasluck, Eugene — 1 978
 Hass, Gerhart — 530, 1 841
 Hassell, Ulrich von — 1 055
 Hassett, William D. — 724
 Haupt, Werner — 223
 Hauser, Oswald — 1 744, 1 787
 Hawes, Stephen — 1 979
 Havee, G. P. — 1 980
 Hayes, Carlton J. — 1 056
 Hazlehurst, Cameron — 438
 Heckstall-Smith, Anthony — 2 294
 Heiber, Helmut — 664, 1 592
 Heiferman, Ron — 1 981
 Heilbrunn, Otto — 2 415
 Heim, Ferdinand — 2 447
 Heinkel, Ernst — 1 366
 Heise, Kurt — 2 135
 Heistver, A. V. — 355
 Hellman, Florence S. — 82
 Helmert, H. — 207
 Helmreich, E. C. — 1 633
 Henderson, Sir Neville — 1 057, 1 058, 1 590
 Hentsch, Guy — 1 611
 Herre, Franz — 104
 Herrera, Heistor A. — 1 982
 Herridge, Charles — 1 875
 Herring, George Cyril — 1 107, 2 136
 Herriot, Edouard — 658, 659
 Herz, Martin F. — 2 137
 Herzfeld, Hans — 280
 Herzog, James H. — 1 842
 Hess, Rudolf — 660, 1 316, 1 318
 Hesse, Erich — 2 429
 Heusinger, Adolf — 851
 Hibbert, Christopher — 1 604
 Higgins, Trumbull — 1 574, 1 592
 Hilberg, Paul — 531
 Hildebrand, Klaus — 1 574, 2 138
 Hilgruber, Andreas — 105, 211, 323, 532, 560, 613, 663, 667, 670, 1 548, 1 592, 1 788, 1 983, 2 476, 2 519, 2 632, 2 761
 Himmler, Heinrich — 1 591
 Hingley, R. — 1 611
 Hirohito — 661
 Hiss, Alger — 1 248
 Hitler, Adolf — 559, 592, 607, 662—676, 704, 1 307, 1 367, 1 592
 Hnik, Thomas — 93
 Hnilicka, Karl — 2 295, 2 536
 Hoare, Robert John — 1 876
 Hoare, Samuel — 677, 1 059
 Hobbs, Joseph Patrick — 816
 Hoden, M. — 212
 Hoensch, Jörg K. — 2 898
 Hofer, Walter — 533, 1 789, 1 790
 Hoffman, George W. — 1 704, 2 899
 Hoffman, Heinrich — 663, 1 368
 Hoffman, Ross J. S. — 1 786
 Hoffschmidt, E. J. — 421
 Hogg, I. V. — 417
 Hoggan, David L. — 1 791
 Hohn, Hans — 2 477
 Höhne, Heinz — 1 549
 Holborn, Luise W. — 2 845
 Holch, Martin — 2 139
 Holt, Edgar — 1 984
 Hoobler, Dorothy — 1 877
 Hoobler, Thomas — 1 877
 Hooker, Nancy H. — 1 086
 D'Hoop, Jean-Marie — 110
 Hopkins, Harry L. — 1 145
 Hopkins, John A. H. — 1 878
 Hoptner, J. B. — 2 296
 Horan, James D. — 1 879
 Hore-Belisha, Leslie — 678
 Horevsky, Paul L. — 80, 93, 84, 180, 181
 Horna, Dagmar — 324
 Horowitz, David — 2 140
 Horrobin, James F. — 394
 Horrocks, Sir Brian — 852, 853
 Horth, John — 750
 Horthy, Miklós — 679, 680
 Horváth, M. — 2 297
 Hory, L. — 2 253
 Hossbach, Friedrich — 854
 Hösch, Edgar — 1 705
 Houtas, Stylianos — 2 298
 Hovet, Th. — 190
 Howat, G. M. D. — 281

- Howe, Q. — 1 985
 Howell, Edgar — 2 430
 Hoyle, Marta Byrd — 1 985
 Hrušciov, N. S. — 739, 681, 688
 Hubatsch, Walter — 560, 569, 667, 671
 Huber, Heinz — 534, 1 880
 Hucker, Charles O. — 147
 Hudson, C. F. — 2 804
 Hughes, E. J. — 1 060
 Hughes, H. Stuart — 1 656
 Hugonnot, J. — 2 900
 L'Huillier, F. — 2 805.
 Hull, Cordell — 1 061, 1 593
 Humble, Richard — 1 550
 Hümmelchen, Gerhard — 211, 228, 393, 666
 Hunt, Robert — 1 874
 Hunter, Henneth E. — 1 881
 Husák, Gustav — 1 180
 Hutchinson, Walter — 1 882, 1 987
 Hyamson, Albert M. — 282
 Hvostov, V. M. — 382, 1 792, 2 958
 Hyde, H. Montgomery — 1 611
 Hyman, Nat — 1 883
 Hytier, A. D. — 2 141

 Iachino, Angelo — 855
 Iakovlev, N. N. — 1 610, 2 142
 Iatrides, John John O. — 2 299
 Iazikova, A. A. — 2 595
 Ibarruri, Dolores — 1 181
 Ickes, Harold L. — 682, 1 146
 Iggers, Georg G. — 325
 Ike, Nobutaka — 491, 661, 1 843
 Ilie, Petre — 130, 2 720, 2 747
 Iliescu, Vasile — 6
 Imon, Hiroshi — 106
Imperial War Museum. Library (London) —
 107, 108, 134, 158, 164
 Ingersoll, Ralph — 1 250
Institut Maurice Thorez — 1 793
Institutul de istorie „N. Iorga” — 362 bis
Institutul de studii sud-estice europene — 2 633
Institutul de studii istorice și social-politice —
 363, 348, 349, 372—373, 1 988, 2 360,
 2 559, 2 697
International Committee... — 64
International Court of Justice (Hague) — 2 868
 Intersimona, Giuseppe — 2 869
 Ionașcu, Costin — 856
 Ionescu, Dan — 1 452, 1 459
 Ionescu, Eimilan — 858
 Ionescu, Ghita — 2 666, 2 901—2 904
 Ionescu, V. — 1 492
 Ioniță, Gh. I. — 366, 1 929, 2 571, 2 572,
 2 583, 2 596, 2 667, 2 668, 2 698, 2 699
 Iordache, Nicolae — 2 634
 Iorga, Nicolae — 2 558
 Ironside, William E. — 860
 Irving, David — 1 592, 1 612
 Irwin, Graham W. — 253
 Isakov, I. I — 2 431
 Iselin, Bernard — 1 884, 1 989

 Ishii, Hanako — 1 251, 1 295 bis
 Ismay, Hating L. — 859
 Isorni, J. — 712, 1 369
 Israel, F. L. — 585
 Israelian, V. L. — 326, 1 744 bis, 1 794,
 2 143—2 146
Istituto per la storia... — 1 990
 Istrate, Silvia — 73
 István, Pintér — 2 300, 2 352
 Iudenkov, A. F. — 2 471
 Ivanov, L. N. — 2 147
 Ivanov, R. V. — 2 520
 Iványi, G. — 2 846
 Ivașcu, George — 657, 2 959

 Jablonowski, Horst — 2 148
 Jablonski, Edward — 1 885
 Jachmeyer, W. — 1 314 bis
 Jackson, J. Hampden — 2 806
 Jackson, W. A. D. — 2 905
 Jacobsen, Hand-Adolf — 109, 213, 262, 328,
 459, 535, 560, 566, 667, 847, 1 886,
 1 991—1 993, 2 194
 Jadrewicz, W. — 1 071
 Jaksch, W. — 2 847
 Jakubowski, I. I. — 861
 James, Robert Rhodes — 637, 1 574
 Jamet, Claude — 1 460
 Jar, Al. — 1 492
 Jarman, T. L. — 1 645
 Jarochowska, Maria — 1 190
 Jeanneney, Jean-Noël — 683
 Jeanneney, Jules — 683
 Jeavons, Clyde A. — 427
 Jedlička, I. M. — 1 508, 2 937
 Jedruszczak, T. — 1 795
 Jelavich, Barbara — 330, 1 705
 Jelavich, Charles — 329, 330, 1 705
 Jilin, P. A. — 331, 2 432, 2 478, 2 479, 2 807
 Jindra, Z. — 1 706
 Johnson, Chalmers — 1 295 bis
 Johnson, Joseph E. — 2 839
 Johnson, Walter — 1 106
 Jochmann, Werner — 535
 Jodl, Alfred — 862, 1 319
 Jofray, Pierre — 1 313
 Joll, James — 1 657
 Jonas, Manfred — 721
 Jones, F. C. — 1 844
 Jones, James — 1 994
 Jones, Robert Huhn — 2 150
 Jones, S. S. — 554
 Jong, L. de — 1 995
 Joslen, H. F. — 1 996
 Joubert, Sir Philip — 863
 Jouvenel, Bertrand de — 1 370, 1 371
 Jowitt, Kenneth — 2 669, 2 906
 Juhász, Gyula — 680, 2 301
 Juin, Alphons — 865
 Jukes, Geoffrey — 2 495
 Jukić, Iliya — 2 302
 Jukov, E. M. — 248, 332, 1 658, 1 845

- Jukov, G. K. — 864, 1 594
 Jullian, Marcel — 2 960
 Jungk, Robert — 2 961
 Jurcă, Nicolae — 2 573
- Kahle, Günter — 2 151
 Kahn, Albert — 2 962
 Kalbe, E. — 2 303
 Kaleadin, T. E. — 2 509
 Kalijarvi, Th. V. — 555
 Kalinin, Mihail I. — 685
 Kalinov, C. A. — 1 461
 Kalko, Gabriel — 2 158
 Kállay, Miklós — 684
 Kamenetsky, Thor — 2 304, 2 433
 Kammen, Michaeli — 375
 Kamnitzer, Heinz — 1 796
 Kandel, B. L. — 7
 Kane, Anne Marie — 22
 Kapatanovič, Nikola — 2 305
 Karaminov, D. — 1 372
 Karasev, A. B. — 2 448
 Kardelj, E. — 1 182
 Karețchi, Aurel — 2 572, 2 670, 2 699
 Karov, D. — 2 434
 Kasima, M. — 1 797
 Kasneci, L. — 1 462, 2 306
 Kazak, V. N. — 2 307
 Kazakov, M. I. — 866
 Kay, Ernest — 283
 Kédros, André — 2 308
 Keegan, John — 263, 270, 284, 2 480
 Keep, J. — 333
Keesing's Research Report — 2 907,
Keiring, Manfred — 2 496
 Keitel, Wilhelm — 867, 1 320, 1 595
 Kelly, Denis — 860
 Kennan, George F. — 1 062—1 064 bis, 2 152,
 2 153
 Kennedy, Joseph P. — 1 596
 Kennedy, Sir John — 868
 Kent, George D. — 431, 439
 Kerekes, L. — 680
 Kern, Erich — 2 309, 2 435
 Kersten, Felix — 1 147
 Kertesz, Stephen — 2 310, 2 311
 Kesselring, Albert — 869
 Khristov, K. — 2 876
 Khrushchev, N. — vezi N. Hrusciov
*Kiel Universität. Institut für Weltwirtschaft
 Bibliothek* — 39
 Kieser, Rolf — 1 798
 Kimball, Warren F. — 2 154
 Kimmel, H. E. — 870
 King, Ernest J. — 871, 872
 King, F. P. — 2 155
 King, Mackenzie — 686
 Kingston-McCloughry, Edgar — 1 997
 Kinnaird, Clark — 214
 Kireev, V. P. — 8
 Kireeva, M. E. — 182
 Kiriakidis, G. D. — 2 312
- Kirkpatrick, Sir Ivone — 1 065, 1 604
 Kirkpatrick, Lyman B. — 1 253
 Kissel, Hans — 225, 2 436, 2 537, 2 538,
 2 717, 2 741
 Kiszling, Rudolf — 2 635
 Klafkowski, Alford — 2 808, 2 848
 Klatt, Paul — 873
 Klee, K. — 567
 Kleist, Peter — 1 066
 Klibunsky, Raymond — 702
 Klovov, V. I. — 2 314
 Kluge, Alexander — 2 497
 Knapp, Wilfried — 1 998
 Knatchbull-Hugessen, Sir Hugh — 1 067
 Knipping, Franz — 2 156
 Koch-Kent, Henri — 1 463
 Koenig, Pierre — 873
 Koenig, W. J. — 441
 Kogan, Norman — 2 157
 Kokoška, Jaroslav — 1 571, 2 963
 Kolarz, Walter — 66
 Kolesnikov, M. — 2 964
 Koliskin, I. A. — 874
 Kolker, B. M. — 2 762
 Koller, Karl — 875
 Komarnicki, Tytus — 1 110
Komisja Historyczna... — 2 313
 Konečný, Zdenek — 2 742
 Konev, I. S. — 876—878, 2 539
 Konoye, Fumimaro — 687
 Konsalik, H. G. — 2 437
 Königseder, Karin — 1 313
 Korboński, Št. — 2 315
 Kordt, Erich — 1 068, 1 069
 Korenev, A. A. — 2 743
 Korneev, A. V. — 2 540
 Korolkov, I. — 1 295, 2 965
 Kostanick, H. L. — 330
 Kott, Stanislaw — 1 070
 Kotze, H. von — 1 143
 Koval, V. S. — 2 159, 2 160
 Kovpak, S. A. — 1 183, 1 184
 Kovrig, Bennett — 2 161, 2 316, 2 908
 Kowalski, W. — 2 162, 2 163
 Král, V. — 479, 2 317
 Krallert-Sattler, Gertrud — 85
 Kramm, Heinrich — 67
 Krannhals, Hans von — 2 318
 Krasavin, V. S. — 2 498
 Kraus, David H. — 86
 Kraus, Ota — 2 966
 Krausnick, H. — 1 245
 Kravtsov, V. M. — 2 466, 2 467
 Kreckler, L. — 2 319
 Kreslins, Janis A. — 68
 Kricevski, G. G. — 65
 Krikler, Bernard — 334
 Krizek, J. — 1 706
 Krock, Arthur — 1 373
 Krosigk, Schwerin von — 733
 Kučan, Viktor — 2 339
 Kühnl, Reinhard — 536

- Kühnrich, Heinz — 541, 1 999, 2 320, 2 700
 Kulka, Erich — 2 966
 Kumanev, G. A. — 183
 Kundiuba, I. D. — 2 164
 Kurasov, V. V. — 1 658
 Kurtz, Seymour — 236
 Kutakov, L. N. — 1 744 bis, 1 794, 1 846, 2 145, 2 809
 Kuznet, I. L. — 1 847, 2 165
 Kuznetsov, N. G. — 879
 Lache, Ștefan — 2 582, 2 763, 2 870
 Lackó, M. — 2 321
 Lafeber, Walter — 2 166
 Lafore, Laurence — 1 799
 Lahousen, Erwin von — 1 254, 1 254 bis
 Laloy, J. — 2 810
 Lancaster, John C. — 139
 Land, Emory S. — 880
 Landau, L. — 2 322
 Lange, H. — 2 438
 Langer, Walter C. — 1 592
 Langer, Walter L. — 68, 192, 1 745, 1 746
 Langley, Harold D. — 721
 Langsam, Walter C. — 470, 1 659
 Lapière, Dominique — 2 967
 Lapogonov, I. S. — 2 323
 Laqueur, Walter — 334
 Larina, E. I. — 184
 Larminat, Edgar de — 1 185
 Lash, Joseph P. — 1 610
 Latour, Conrad F. — 178
 Latreille, André — 2 000
 De Latre de Tassigny, Maréchal — 881
 Launay, Jacques — 285, 2 001, 2 002, 2 167—2 169, 2 811, 2 812, 2 968
 Launay, Michel — 2 170
 Lauraine, Dorothy M. — 22
 Laval, Pierre — 689, 1 597
 Lavergne, B. — 1 374
 Lawson, Don — 2 003
 Lazareff, Pierre — 1 993, 2 004
 Lazarev, A. M. — 2 636
 Lazarov, M. — 144
 Lazitch, Branko — 286
 Leach, Barry A. — 2 439, 2 481
 League of Nations — 471
 Leahy, William D. — 728, 1 148
 Lebedev, A. A. — 428, 2 574, 2 671—2 674, 2 764
 Lebra, J. C. — 546
 Lebrun, Albert — 690
 Lee, Arthur Gould — 696, 882
 Lee, Raymond E. — 883
 Lefebvre, Jacques-Henri — 1 375
 Legg, F. — 1 376
 Lehrer, Milton G. — 726
 Leighton, Barbara E. — 603
 Leiss, Amelia C. — 586, 2 871
 Leinev, I. — 1 586, 1 587
 Leliushenko, D. D. — 884
 Le May, C. H. L. — 524
 Lemberg, E. — 1 707
 Lendvai, Paul — 1 708, 2 909
 Lengyel, Emil — 2 171
 Lenser, G. A. — 2 172
 Lentze, James — 883
 Léonard, E. G. — 1 655
 Leonard, Thomas M. — 1 887
 Leonties, Demetrius — 2 608
 Leontiev, A. — 1 800
 Lesage, M. — 2 910
 Leskovsek, Valentin — 165
 Lessner, Erwin Ch. — 245
 Lesso, Maryann C. — 21
 Letellier, Albert — 1 801
 Leto, Guido — 1 255
 Lettrich, Josef — 2 324
 Leu, Corneliu — 2 996
 Leuchtenberg, William E. — 1 610
 Lévai, Jenő — 551
 Lévesque, Maurice — 2 005
 Leverkus, Paul — 1 256, 1 256 bis
 Lâvesque, Jacques — 2 911
 Levit, I. E. — 2 762
 Lewin, Ronald — 1 574
 Lhértier, Michel — 1 709
 Liang, Ching-tung — 1 614
 Libal, Mihael — 1 848
 Library of Congress — 193
 Library of the Royal Institute of International Affairs (London) — 35
 Lichtheim, George — 1 660
 Liddell Hart, B. H. — 885, 946, 1 464, 1 531, 1 637, 2 006, 2 007, 2 440
 „Life” (Chicago) — 1 888, 1 889
 Lindbergh, Charles A. — 1 377
 Linkomies, Edwain — 691
 Lipschits, J. — 2 173
 Lipski, Jozef — 1 071
 Littlefield, Henry W. — 1 661
 Litvinov, Maxim M. — 1 072
 Liveanu, V. — 232, 2 718
 Lochner, L. P. — 655
 Lockhart, Sir Robert H. B. — 1 378
 Loewenheim, Francis L. — 593, 721, 1 747
 Loghin, Leonida — 234, 2 719
 Loiseau, Yvan — 1 379
 Lokunov, Ivan I. — 2 441
 London, Kurt — 2 912
 Long, B. — 1 073
 Longo, Luigi — 1 186
 Loosberg, Bernhard von — 887
 Lorbeer, Hans-Joachim — 2 325
 Lord, Walter — 1 516, 1 517, 2 969, 2 970
 Lorenzis, Ugo de — 886
 Lothian, Lord — 1 074
 Lötzke, Helmut — 440
 Louis, W. R. — 1 802
 Lousse, E. — 285
 Loveday, Arthur F. — 1 380
 Loverdo, Costa de — 2 326
 Low, Frederick E. — ?
 Lu, David J. — 1 849

- Inaldi, Aldo — 2 008
 Lüdde-Neurath, Walter — 692
 Ludo, I. — 2 997
 Ludwig, Emil — 1 381
 Ludwig, Henri — 1 312
 Lukacs, Pohn A. — 2 009, 2 327, 2 813, 2 850
 Lukasiewicz, Juliusz — 1 075
 Lukin, Alexandr A. — 1 257
 Uuna, Giovanni de — 1 563
 Lundestad, Geir — 2 174
 Lupaş, Ioan — 2 675
 Lupăşteanu, Aurel — 2 754
 Lupu, M. A. — 2 608, 2 609
 Lupu, N. Z. — 2 011, 2 637
 Lustig, O. — 2 971
 Luttwak, Edward — 287
 Lutz, G. — 733
 Luxemburg, M. — 2 814
 Luža, Radomir — 2 331
 Lvová, Milá — 1 567
 Lyon, Peter — 1 582
 Lyttelton, A. — 1 552

 Macartney, C. A. — 1 710, 2 328, 2 329
 MacArthur, Douglas — 888—890, 1 230, 1 598
 Machover, J. M. — 2 816
 Macksey, K. — 2 012
 Maclean, F. — 1 618, 1 383, 1 384
 Macleod, Ian — 631
 Mac Closkey, Monro — 2 013
 Macmillan, Harold — 693
 Mac Nair, A. D. — 2 815
 Macovescu, George — 288, 494, 3 002
 Macrae, R. Stuart — 1 382
 Macrelli, R. — 1 465, 1 473
 Maczek, Général — 891
 Magill, Frank N. — 194
 Magistrati, Massimo — 1 076, 1 077
 Mainuș, František — 2 742, 2 744
 Maiorov, S. — 512, 2 442
 Maiski, I. M. — 1 078—1 082, 2 972
 Maki, John McGilvery — 472
 Malanin, K. A. — 1 466
 Malcowna, Anna — 166
 Malinovski, R. I. — 892—896, 1 467
 Malita, Mircea — 2 638, 2 639, 2 765
 Mallaby, Sir George — 1 150
 Maller, A. — 1 597
 Malvezzi, Pietro — 595, 1 468, 1 469
 Mamatey, Victor S. — 2 331
 Manafu, Marin — 897
 Manchester, William — 2 973
 Manfred, A. Z. — 1 662
 Mann, Golo — 1 663
 Mannerheim, Carl Gustav — 694
 Manstein, Erich von — 898, 899
 Manvell, Roger — 1 587, 1 591
 Mao Tse-tung — 695
 Maraldi, Ugo — 2 014
 Marcu, N. — 2 609
 Marguerat, Philippe — 2 640, 2 766

 Marienfeld, W. — 2 175
 Marin, Walter — 2 701
 Marinescu, A. — 401
 Marinescu, D. — 2 783
 Marinescu, Paul — 69
 Marinescu, V. — 1 452, 1 479
 Marjanović, Jovan — 2 015
 Mark, Frederik — 170
 Markham, Reuben H. — 1 385, 2 914
 Marko, Walter — 289
 Maron, Karl — 2 541
 Marer, Paul — 2 913
 Marshall, S. L. A. — 265
 Marshall, George C. — 900—903, 1 599
 Martin, Bernd — 2 176, 2 177
 Martin, Ralph G. — 1 891
 Mărceanu, Viorel — 1 600
 Mărculescu, Luiza — 133
 Măruță, Silvia — 131
 Masaryk, Jan G. — 1 083, 1 084
 Maser, Werner — 672, 1 342, 1 592
 Mashbir, Sidney F. — 1 259
 Masquet, G. — 290
 Mason, F. K. — 303
 Massigli, René — 1 085
 Massof, Ioan — 711
 Mast, C. — 904
 Masterman, Sir J. C. — 1 260
 Masterson, J. R. — 22
 Mastny, Voytech — 2 178, 2 332, 2 915
 Matei, Gh. — 2 792, 2 575, 2 641
 Matei, Horia C. — 195
 Matějka, J. — 2 179
 Mathiez, J. — 2 817
 Matichescu, Olimpiu — 2 576, 2 677, 2 678
 Matley, Jan M. — 376
 Matzoulenko, V. A. — 2 542
 Mațulenko, A. A. — 2 745
 Maule, Henry — 2 016
 Maurer, G. — 2 017
 Maurois, André — 1 803
 Mazor, Michel — 537
 Mazour, Anatole G. — 2 180
 Mav, A. J. — 1 664
 Mavda, Giuseppe — 1 471
 Mayer, S. L. — 441, 1 892, 2 018
 Mavo, Robert R. — 2
 McCagg, William Q. — 376
 McCaules, Martin — 1 711
 McCormick, A. O. H. — 1 384
 McCrum, B. P. — 171
 McFarland, Margret — 24
 McGraw-Hill — 249
 McHenry, Robert — 252
 McInnis, Edgar — 2 019
 McLachlan, Donald — 1 242, 1 258
 McLean, — 596
 McNeil, William H. — 1 665, 1 666, 2 181
 McSherry, James E. — 1 553, 1 592, 1 611, 2 182
 Mcleod, Roderick — 860
 Medlicott, W. N. — 1 804

- Medvedev, Roy — 739
 Mee, Jr., Charles L. — 2849
 Meinew, Berhard — 1592
 Meinecke, Friedrich — 1387
 Meissner, Hans Otto — 1295 bis
 Meissner, Otto — 1151
 Mellentin, KFriedrich von — 2020
 Melnikov, D. — 2974
 Merinaris, E. — 2021
 Merrill, E. N. — 383
 Marțalov, A. N. — 335, 336
 Meskill, Johanna Menzel — 1592, 1850, 2183
 Messe, Giovanni — 905, 906, 2443
 Messerschmidt, M. — 671
 Meyer, Klaus — 87
 Meyrich, E. C. James — 1252
 Meyers, D. P. — 554
 Michaelis, Herbert — 2022
 Michel, Henri — 110, 125, 154, 526, 1607, 2023, 2026, 2703
 Micheli, Mario de — 611
 Mihai I — 696, 697
 Mikolajczyk, Stanislaw — 698
 Miksche, Ferdinand Otto — 1261, 1592
 Mikus, Joseph A. — 2333
 Milanesi, Bruno — 2028
 Milani, Francesco — 2027
 Milazzo, Matteo J. — 2334
 Milch, — 907
 Mileikovski, A. G. — 2872
Military Intelligence... — 2029
 Miller, Artur — 534
 Miller, Francis T. — 2030, 2031
 Miller, J. E. — 435
 Miller, Lee — 2335
Miller, Morlo — 1621
 Millis, Walter — 758, 901, 2851
 Milne, A. T. — 140
 Milsom, John — 419
 Milward, A. S. — 2032
 Minassian, M. — 2444, 2450, 2543
 Minei, N. — 1333, 2781, 2782
Ministère de l'Education Nationale — 36
Ministère des Affaires étrangères (France) — 485
Ministère des Affaires étrangères (Hongrie) — 509
Ministero degli Affari Esteri — 490
Ministero della Difese — 111
Ministerul Afacerilor Externe al României — 587, 588
M.A.E. al U.R.S.S. — 487, 488, 513—518
Ministerul Educației și Încălțămintului — 2559
 Minney, R. I. — 678
 Minuth, Karl Heinz — 2336
 Mirkine-Guetzévitch, Boris — 526
 Mindru, Costachi — 908, 909, 1472
 Mocanu, Ilie — 2975
 Mocanu, Vasile — 2578, 2672
 Moch, Jules — 699, 700
 Mociulschi, Leonard — 910
 Mocsonyi-Styrcea, Ioan de — 1149
 Model, Walter — 1601
 Moffat, Jay P. — 1086
 Mohr, Frederick B. — 83
 Moisuc, Viorica — 2642, 2643, 2767, 2768
 Moldovan, Petre — 2636
 Moltke, Helmuth von — 1602
 Moltmann, Günter — 2184
 Montagu, Ewen — 1261
 Montgomery Hyde, H. — 1263, 1264, 2976
 Montgomery, John F. — 2337
 Montgomery, Maréchal — 577, 813, 911—919
 Montias, J. M. — 2916
 Moon, P. — 980
 Morre, Harriet L. — 1851
 Moorehead, Allan — 1574
 Moračá, Pero — 2338, 2339
 Moran, Lord — 1152
 Morandi, C. — 1805
 Moravec, Frantisek — 1265
 Mordal, Jacques — 1518, 1519, 1806
 Moreau, Brigitte — 152
 Morella, Joe — 429
Morgan, Sir Frederick — 920
 Morgan, William J. — 1266
 Morgenthau, Henry — 701, 11153
 Morison, Samuel Eliot — 170, 2033
 Moritz, Erhard — 568
 Morray, Joseph P. — 2185
 Morris, H. P. — 337
 Morris, J. A. — 386
 Morris, Richard B. — 253
 Morton, Henry W. — 2917
 Morton, Louis — 112
 Mortureux de Faudas, A. — 1388
 Mosesov, P. B. — 226
 Moskalenko, K. S. — 921

- Mosley, Leonard — 1 807
 Mosse, George L. — 1 727
 Mostesky, Vaclav — 89
 Moulin, Jean — 1 187
 Mountbatten, Louis — 922
 Mourin, Maxime — 1 667, 1 668, 1 186, 2 340,
 2 769, 2 770, 2 852
 Mourre, Michel — 254, 291
 Mowat, C. L. — 141, 1 637, 2 034
 Moysisch, L. C. — 1 267
 Muggeridge, Malcolm — 1 022
 Bugridge, D. H. — 171
 Munson, Kenneth G. — 418
 Muntean, M. A. — 2 918
 Muratoff, Paul — 2 399, 2 526
 Murgescu, Costin — 2 679
 Murphy, Robert — 1 087
 Murray, Janice L. — 59
 Musman, Richard — 1 554
 Mussolini, Benito — 673, 702—704, 1 604
 Mussolini, Edwige — 1 389
 Mussolini, Rachele — 1 390
 Mussolini, Romano — 1 391
 Mussolini, Vittorio — 1 392
 Mușat, Mircea — 2 597
 Muther, Jannette E. — 2 202
 Müller, Christian — 1 615
 Müller, Norbert — 2 445
 Muller, Robert — 2 035
 Myllyniemi, Seppo — 2 341
 Nagel-Kohler, Renate — 2 187
 Nagy-Talavera, Nichols M. — 2 678
 Namier, Lewis B. — 1 748, 1 808
 Nano, F. C. — 1 088
 Nash, Gerald D. — 1 610
 National Archives [U.S.A.] — 448
 National Union Catalog — 42—43
 Natkiel, Richard — 399
 Naujocks, Alfred — 1 268
 Navasart, Florin S. — 1 452
 Navon, Anita R. — 86
 Naylor, K. E. — 88
 Neagoe, Stelian — 2 598
 Neagu, C. — 2 783
 Nedelcu, Florea — 2 600
 Negulescu, T. — 2 919
 Neilson, Francis — 216, 1 809
 Neilson, W. A. — 292
 Neill, Thomas P. — 194
 Nekrisi, A. M. — 338, 1 792, 2 482, 2 958,
 2 977
 Nel, Elizabeth — 1 154
 Nelson, James — 1 346
 Nenni, Pietro — 1 188
 Nestor, I. — 2 560
 Netea, V. — 1 619
 Neubacher, Hermann — 1 089
 Neumann, Inge S. — 113
 Neumann, Justin — 2 978
 Neumann, William L. — 1 555, 2 188
 Newman, Bernard — 1 269
 Nicholls, Anthony — 2 862
 Nicolae, C. — 366, 2 577, 2 720, 2 735, 2 747
 Nicolescu, Nicolae C. — 195
 Nicolson, Sir Harold — 1 155, 1 156
 Nicolson, Nigel — 1 155
 Niculescu-Cociu, Radu — 923
 Niedhart, Gottfried — 1 810
 Niepokonay, Janusz W. — 1 393
 Nikonov, A. D. — 1 811
 Nimitz, Chester W. — 924
 Niri, Angara — 2 644
 Nizza, E. — 544
 Noakes, Jeremy — 538
 Noël, Léon — 1 090
 Nolte, E. — 2 677 bis
 Nord, Pierre — 1 270
 Norden, Albert — 1 812
 Novak, Bogdan C. 2 342
 Nürnberg Military Tribunal — 599
 Nyman, Kristina — 151
 Oancea, Gh. I. — 2 701
 O'Ballance, Edgar — 2 343
 O'Connor, Raymond G. — 2 189
 Offner, Arnold A. — 1 813
 Ogburn, J., Charlton — 925
 Okamoto, S. — 1 834
 Okinshevich, Lev — 339
 Okumiya, Masatake — 831, 926
 Oleck, H. L. — 2 036
 Ollivier, G. — 1 610
 Olshausen, Klaus — 2 344
 Olteanu, Constantin — 2 672
 Olteanu, Marcel — 927
 O'Neill, Herbert („Strategicus”) — 2 037,
 2 038
 Opat, Jaroslav — 2 345
 Opie, Redvers — 2 873

- Oprea, I. M. — 1 619, 2 645, 2 646
 Oren, Nissau — 2 346
 Orgil, D. — 420
 Orlow, Dietrich — 1 712, 2 347
 Ostapenko, F. P. — 2 446
 Otáhalová, Libuše — 480
 Oțetea, Andrei — 195, 2 560
 Ovsianii, I. D. — 1 814
 Ozaki, Hotsuki — 1 295 bis
 Ozouf, R. — 384
 Paasikivi, J. K. — 1 091
 Pacaut, Marcel — 2 818
 Pacifici, A. — 1 473
 Pacor, Mario — 2 349
 Paillole, Paul — 1 271
 Palaghița, Ștefan — 1 394
 Palavisini, Alfredo — 219
 Palenča, Dušan — 2 353
 Palm, Thede — 2 190
 Palmer, A. W. — 294, 1 710, 1 713, 2 329
 Palmer, R. R. — 385, 1 669
 Palumbo, P. F. — 114
 Pană, Ion — 777, 929
 Pană, Sașa — 1 395
 Panter-Downes, Mollie — 1 396
 Papadakis, B. — 2 350
 Papagos, Alexandros — 932
 Papcu, Franz von — 707, 1 092
 Parker, R. A. G. — 1 670, 1 670 bis
 Parkinson, Roger — 1 815
 Parotkin, I. V. — 1 474
 Parrish, Thomas — 265
 Parsadanova, V. S. — 2 351
 Pascu, Ștefan — 132, 400, 2 556
 Passy, Colonelul (André Dewavrin) — 1 272
 Paterson, Thomas G. — 2 819
 Patton, George S. — 930, 1 605
 Patton, Jr., George Smith — 931
 Pătrășcanu, Lucrețiu — 709—711, 2 579—
 2 581, 2 674
 Paul-Boncour, J. — 708
 Paulus, Ernst Alexander — 933
 Paulus, Friedrich — 933, 1 606
 Paxton, Robert O. — 1 671
 Payne, Robert — 1 397, 1 592
 Pearton, Maurice — 2 610
 Peillard, Léonce — 2 039, 2 979
 Peis, Gunther — 1 254, 1 268
 Pelczar, Marian — 761
 Peneș, P. — 2 744
 Peppen, Roy — 2 936
 Perkins, Frances — 728, 1 157
 Perrault, Gilles — 1 252, 1 520, 1 521, 2 980
 Pertinax (Gérard André) — 1 398
 Pétain, H. — 1 607
 Pétain, Philippe H. — 712
 Peter II — 713
 Peterson, Thomas G. — 2 191
 Pethö, T. — 2 271
 Petreanu, Nicolae — 2 582
 Petrescu, Alexandru — 934, 1 573
 Petrescu-Commène, N. — 2 853, 2 854
 Petri, Aurel — 1 565, 2 577
 Petric, Aron — 2 583, 2 584, 2 590, 2 675,
 2 676, 2 705
 Petriceanu, Al. — 2 719
 Petrov, I. P. — 2 450
 Petrov, Vladimir — 340
 Petterson, Margret K. — 22
 Peyret, Henry — 201
 Philby, Kim — 1 273
 Philippi, Alfred — 847, 2 447
 Piatrowsky, S. — 1 314
 Pick, Frederick W. — 2 855
 Picker, Henry — 663
 Pickersgill, J. W. — 686
 Pieri, Piero — 1 563
 Pietri, F. — 1 093
 Piggott, F. S. G. — 1 101
 Pile, Sir Frederick A. — 935
 Pilsudska, Aleksandra — 1 399
 Pineau, Christian — 1 189
 Pini, Giorgio — 1 158
 Pinter, István — 2 352
 Pinro, Oreste — 1 274
 Pirelli, Giovanni — 595, 1 468, 1 469
 Pirenne, J. — 1 672
 Pitt, Barrie — 2 040
 Pius XII — 714
 Platonov, S. P. — 396, 2 041
 Plehwe, Friedrich Karl von — 2 192
 Plessis, Alain — 307
 Pleticha, Heinrich — 1 680
 Pliev, I. A. — 2 544
 Plischke, E. — 172
 Plivier, Th. — 1 586, 2 499
 Ploetz, A. G. — 210, 2 042
 Ploepko, G. P. — 9
 Pogue, Forrest C. — 1 599

- Polevoi, Boris — 1 400—1 402
Poliakov, Leon — 539, 540
Polonsky, Antony — 1 714, 2 193
Poltorak, Arkadi I. — 1 403, 2 981, 2 982
Ponizovski, Vladimir — 2 956
Ponomarev, B. — 2 194, 2 448
Ponteil, Félix — 1 673
Pop, Gheorghe T — 2 601
Popa, Constantin — 401
Popa, Marcel D. — 195
Popa, Mircea — 2 591
Popișteanu, Cristian — 233, 1 333, 2 647
Popescu, Al. — 2 688
Popescu, C. Dem. — 462, 465
Popescu, Dumitru — 936
Popescu-Puțuri, Ion — 366, 613, 2 560, 2 585, 2 579, 2 748
Pospelov, P. N. — 2 449—2 451
Postel, Sylvie — 152
Potemkine, Vl. — 1 749
Potter, E. B. — 924, 2 043
Pownall, Sir Henry — 937
Pozdeeva, L. V. — 2 195, 2 195 bis
Pratt, Julius W. — 1 593, 2 196
Pražák, Jiří — 2 957
Präg, W. — 1 314
Prečan, Vilém — 525
Preda, Eugen — 2 771
Preda, Marin — 2 998
Presseisen, Ernst L. — 1 852
Pricolo, Francesco — 938
Pridham, G — 538
Proektor, D. M. — 235, 2 452
Programul P.C.R.... — 2 554
Prosan, Nicolae — 1 450, 1 475
Prost, Henri — 1 404, 2 655
Puaux, G. — 2 354
Public Library (New York City) — 52, 115
Public Record Office (London) — 442, 443
Pucheu, Pierre — 715
Puia, I. — 2 609
Pundeff, M. — 70, 145
Pușkaș, A. I. — 2 355, 2 356
Pünter, Otto — 1 275
Quazza, Guido — 545
Quer, Pierre — 1 286, 1 608
Quick, J. — 295
Quinlan, Paul D — 2 197, 2 648, 2 772
Raab, Herbert — 276
Rabinowicz, David — 1 190
Raczynski, Edvard — 1 094
Radó, Sándor — 1 276, 2 986
Raeder, Erich — 939
Ragioneri, Ernesto — 639
Rain, Pierre — 1 750
Raissac, Guy — 1 623
Ramsay, Winston G. — 403
Randa, Alexander — 196
Randle, Robert F. — 2 856
Ránki, G. — 1 698, 2 357
Rapp, Richard T. — 1 638
Rațiu, Ion — 2 920
Rauh, Basil — 608, 1 610
Rauchensteiner, Manfred — 2 545
Rauschnig, Hermann — 675, 1 159
Rawski, T. — 2 358
Ray, John — 2 044
Rădulescu, Edgar — 940
Rădulescu, Gheorghe — 195
Rădulescu, Savel — 2 773
Ravaș, Gh. — 2 611
Real, J. — 2 851
Reader's Digest... — 1 896, 1 897
Reevas, James — 1 454, 1 476
Rehm, Walter — 941, 2 749
Reichter, Günter — 2 649
Reid, Allan — 266
Reile, Oscar — 1 277—1 279
Reimann, Viktor — 1 586
Reinhard, M. — 1 674
Reitlinger, Gerald — 2 453
Remak, Joachim — 1 816
Rémond, René — 1 675
Rémy, Colonelul (Gilbert Renault) — 1 280—1 286
Rendulic, Lothar — 942
Renouvin, Pierre — 1 629, 1 751, 1 752, 1 853
Repollés, A. Jose — 267
Ressing, G. — 2 198
Retinger, Joseph — 1 160
Reutov, G. N — 342, 1 817
Revue d'histoire de la Deuxième Guerre mondiale — 29, 359, 2 655
Rezanova, P. I. — 2 245
Reynaud, Paul — 716
Riahov, V. S. — 2 454
Ribbentrop, Amelie von — 1 095, 1 405, 1 818
Ribbentrop, Joachim von — 1 095, 1 321

- Richards, Irene — 386
 Rieckhoff, H. J. — 943
 Ringelbaum, Emmanuel — 1 191
 Rintelen, Enno von — 1 096
 Ripka, Hubert — 2 361, 2 921
 Ristelhueber, René — 1 715, 2 362
 Ristic, D. N. — 2 363
 Riumkin, Ia. — 408, 1 898
 Rjeevskii, O. A. — 343
 Rjevskaja, Elena M. — 1 406—1 407, 2 983
 Roach, John — 71
 Roatta, Mario — 944
 Roberts, Henry L. — 68, 72, 330, 1 716, 2 586, 2 923
 Roberts, John — 242, 1 676, 1 677
 Robertson, Ch. L. — 2 820
 Robertson, E. M. — 344, 1 592, 1 819
 Robinson, Jacob — 296
 Rochat, Giorgio — 1 563
 Rochau, H. — 2 199
 Rodințev, A. I. — 945
 Rodow, B. — 1 854
 Roeder, Williams S. — 297
 Roessler, Rudolf („Lucie”) — 1 286, 1 608
 Roger, Hugh C. B. — 2 045
 Rohn, Peter H. — 589
 Rohwer, H. — 228
 Rohwer, J. — 1 992
 Roman, Valter — 125, 1 477, 2 046, 2 455
 Romanescu, Gheorghe — 234, 401, 2 587, 2 750
România. Tribunalul poporului — 600
 Rommel, Erwin — 946, 1 609
 Rommel, Lucie-Maria — 946
 Rommel, Manfred — 946
 Romulo, Carlos P. — 889, 947
 Römer, Karl — 298
 Roncayolo, M. — 1 678
 Ronnett, E. — 2 680
 Roosevelt, Eleanor — 725, 1 408
 Roosevelt, Elliot — 720, 725, 1 409
 Roosevelt, Franklin Delano — 593, 608, 728, 1 610
 Roosevelt, James — 725, 1 410
 Root, W. L. — 2 047
 Roscoe, U. S. — 2 048
 Rose, Lisle A. — 2 200, 2 857
 Rosen-Zawadzki, K. — 2 365
 Rosenberg, Alfred — 1 322, 1 323
 Rosenman, Samuel I. — 717, 728
 Roskill, S. W. — 2 049
 Rossel, André — 2 546
 Röseler, Joachim — 109
 Roşcin, S. I. — 2 450
 Rothberg, Abraham — 2 050
 Rothstein, Andrew — 345
 Rotschild, Joseph — 1 717, 2 366, 2 924
 Rouček, Joseph S. — 1 718, 2 367
 Rougier, Louis — 1 097
Roumania. Ministry of Foreign Affairs — 492, 493
 Rousseau, Charles — 200
 Roux, Charles — 1 604
 Rozanov, G. L. — 2 483
 Rozek, E. J. — 2 201
 Roy, F. Le — 2 821
Royal Institute of International Affairs — 217, 473
 Rubeznii, D. B. — 1 478, 1 496
 Rudel, J. — 1 634
 Ruge, Friedrich — 948, 2 051
 Ruggles, Melville J. — 89
 Rura, Michael J. — 356
 Rusenescu, M. — 232, 2 602
 Russell, Buchanan A. — 579
 Russell, Major J. — 1 679
 Russell, Ruth B. — 2 202
 Russett, Bruce G. — 1 855
Russian Institute. Columbia University — 558
 Rusu-Sirianu, Ion — 2 778
 Rühle, Otto — 748
 Ryan, Cornelius — 1 522—1 524, 2 647, 2 984, 2 985
 Ryan, Duane — 121
 Ryan, Mary L. — 68
 Saburov, A. N. — 1 193
 Sagnac, Philippe — 1 739
 Saint-Paulien — 676
 Saito, Fred — 949
 Saizu, I. — 2 602, 2 716
 Sakai, S. — 949
 Salan, Raoul — 950
 Salisbury, Harrison E. — 1 899
 Salmaggi, Cesare — 219
 Salvemini, Gaetano — 1 820
 Samson, A. M. — 1 479—1 481, 2 052, 2 053, 2 448, 2 456, 2 500
 Sanakoev, S. P. — 463

- Sàanchez, José M. — 194
 Sandler, Marion — 21
 Savage, Katharine — 2 054
 Savu, Al. Gh. — 365, 575, 575 bis, 628,
 2 588, 2 604, 2 650, 2 681
 Sawiski, Jerzy — 2 272
 Sazina, M. G. — 2 682
 Scapini, Georges — 1 098
 Schacht, Mjalmar — 729, 730
 Schall-Riauour, H. G. — 1 588
 Schapsmeier, Edward L. — 1 622
 Schapsmeier, Frederick H. — 1 622
 Schatoff, V. — 185
 Schaubbe, Jeanne — 173
 Schaul, Dora — 1 482
 Schäfer, E. Ph. — 1 821
 Scheibert, Horst — 2 501, 2 502
 Schellenberg, Walter — 1 288
 Schenkel, Walter — 2 892
 Scherer, A. — 90
 Scheibold Kurt — 951
 Schieder, T. — 346, 1 159
 Schirach, Baldur von — 1 324
 Schirach, Henriette von — 1 411
 Schlabrendorf, Fabian von — 952
 Schlesinger, Arthur M. — 170, 1 412
 Schlesinger, Jr., Arthur M. — 170, 1 610
 Schmid, Carlo — 1 680
 Schmidt, Heinz Werner — 953
 Schmidt, Paul — 1 161
 Schmidt-Richberg, E. — 2 368, 2 751
 Schmitt, G. — 1 097
 Schmitter, H. — 207
 Schnabel, F. — 1 628
 Schoenfeld, M. Ph. — 1 574
 Schomaeckers, Günther — 392
 Schönbrunn, G. — 1 681
 Schramm, Percy Ernst — 560, 561, 563, 667,
 1 592
 Schreiber, Thomas — 2 369
 Schroeder, Paul W. — 1 856
 Schröter, Heinz — 954
 Schulze-Holthus, Bernhard — 1 289
 Schumacher, Edgar — 2 055
 Schumann, H. — 541
 Schumann, Maurice — 1 194
 Schumann, W. — 528, 530, 542
 Schurer, Heinz — 334
 Schuschnigg, Kurt von — 731, 732
 Schwartz, A. J. — 2 203
 Schweppenburg, Leo Freiherr Geyr von — 1 099
 Scopa, M. — 299
 Scurtu, I. — 366, 2 605
 Seabury, Paul — 1 557
 Seaton, Albert — 2 457
 Sédillot, René — 2 987
 Seftiuc, Ilie — 73, 1 929, 2 629, 2 651
 Seiboli, G. B. — 2 503
 Sekistov, V. A. — 347, 348
 Seldon, Mary E. — 1 632
 Semireaga, M. I. — 2 370, 2 371
 Senger, E. — 2 056
 Senger, Frido von — 2 056
 Senise, Carmine — 1 290
 Seraphim, Hans-Günther — 444, 1 322
 Sergueiew, Lily — 1 291
 Serova, Olga V. — 2 204
 Serrano Suñer, Ramon — 1 100
 Serre, M. Charles — 483
 Seth, Ronald — 256, 1 822, 2 057, 2 458,
 2 504
 Seton-Watson, Hugh — 1 682, 1 719, 1 722,
 2 372, 2 373, 2 822, 2 823, 2 825, 2 926
 Sevostianov, G. N. — 349, 1 857, 1 858, 2 205,
 2 206
 Sevrouk, V. — 1 483
 Sforza, Carlo — 1 164
 Shalett, Sidney — 725, 1 410
 Sharp, Harold S. — 116
 Shigemitsu, Mamoru — 1 101
 Shirer, William — 125, 1 413, 1 414, 1 592,
 2 058
 Shores, Ch. F. — 1 900
 Shouwman, Richard K. — 170, 315
 Shugg, Roger W. — 2 059, 2 077
 Siegert, Heinz — 2 927
 Sikorski, W. — 1 612
General Sikorski Historical Institute (London)
 — 495
 Sima, Minel — 2 752
 Simon, A. — 613, 2 570, 2 667, 2 683—2 685,
 2 698, 2 707, 2 721, 2 722, 2 775
 Simkins, P. — 1 901
 Simoni, Leonardo — 1 102
 Simonin, René — 2 374
 Simonov, Konstantin — 1 415
 Singer, Gordon A. — 21
 Singleton, F. B. — 2 928

- Sinișina, K. V. — 186
 Sipols, V. — 1 823
 Sipols, W. J. — 1 753
 Sixsmith, E. K. G. — 1 582
 Skorzeny, Otto — 1 292—1 294
 Smirnova, N. D. — 2 376, 2 377
 Smith, Gaddis — 2 207, 2 287
 Smith, W. B. — 1 582
 Smith, Jr. Myron — 117, 229
 Smolici, I. — 1 540
 Snell, John L. — 2 208, 2 209
 Snyder, C. R. — 2 102
 Snyder, Louis L. — 268, 610, 1 484, 2 060
 Sobczak, K. — 269
Societatea japoneză de cercetări... — 1 525
 Sofronie, Georges — 2 776
 Sohn, Louis B. — 2 858
 Solé, J. — 189
 Soloviev, B. G. — 2 548
 Sommer, Theo — 1 859
 Sonea, Emilia — 2 606
 Sonea, Gavrilă — 2 606
 Sontag, Raymond J. — 489, 1 754
 Sorge, Richard — 1 295, 1 295 bis
 Sorlin, P. — 1 634
 Sorokina, L. I. — 186
 Sosabowski, S. — 955
 Soulis, George C. — 330
 Soustelle, Jacques — 1 195
 Spaak, Paul-Henri — 1 103
 Spălățelu, Ion — 2 754
 Spears, Sir Edward — 956, 957
 Speer, Albert — 734, 735
 Speidel, Hans — 958
 Spier, Henry O. — 118
Spiro, Edward (E. H. Cookridge) — 1 296
 Spiru, Basil — 2 288
 Spulber, Nicholas — 2 929
 Staar, Richard F. — 2 930
 Stadtmüller, Georg — 1 723
 Stagg, J. M. — 959
 Stalin, I. V. — 594, 609, 723, 736—739, 1 611
 Stambuk, George — 1 697
 Stamp, Kenneth M. — 258
 Stamps, T. Dodson — 2 061
 Stancu, Zaharia — 2 999
 Standke, Herbert — 474
 Standley, William H. — 1 104
Stanford University. Hoover Institution... — 53, 54
Stato Maggiore... — 220
 Stauffenberg, K. — 1 615
 Stavrinou, Leften S. — 1 683, 1 724, 1 725
 Stead, Philip John — 1 297
 Steckler, Phyllis B. — 24
 Steed, R. H. C. — 1 161, 1 162
 Steere, Edward — 2 824
 Stehlin, Paul — 960
 Steinert, Morlies — 1 578, 1 824
 Stembridge, Jasper H. — 397
 Sterev, P. — 2 378
 Stern, H. Peter — 2 379
 Stern, Leo — 358, 358 bis, 2 062
 Stettinius, E. — 728, 1 105, 1 106, 1 107, 1 610, 1 613, 2 210, 2 988
 Stewart, Carroll — 1 514, 1 526, 2 661
 Stewart, William J. — 173
 Stilwell, Joseph W. — 961, 1 614
 Stimson, Henry L. — 740, 962, 1 616
 Stocan, Gheorghe — 130
 Stoian, Mihai — 2 686, 2704, 3 002
 Stoianovich, Traian — 330, 1 726
 Stoica, Vasile — 726
 Storey, Robert J. — 1 416
 Storrs, Ronald — 2 063
 Storry, G.-R. — 1 295 bis
 Strang, William — 1 108
 Strasser, Otto — 1 417
 Strauch, Rudi — 1 057, 1 590
 Strehin, I. — 1 485
 Strelbički, I. S. — 2 521
 Strong, Sir Kenneth — 1 299, 1 299 bis
 Stroop, Jürgen — 1 325
 Ströbinger, Rudolf — 1 298
 Strugar, Vlado — 2 380, 2 381
Sturdza, Mihail — 1 109
 Sturm, Rudolf — 150
 Sudet, V. — 963
 Sulzberger, Cyrus L. — 1 418, 1 419, 1 902, 2 064
 Sumler, David E. A. — 1 684
 Summerscale, J. — 257
 Sündermann, Helmut — 543, 2 859
 Surpat, Gh. — 2 589, 2 931
 Suško, L. — 2 382
 Svoboda, Ludovik — 964
 Sweet-Escott, B. — 1 300
 Sworakowska, Helena — 445
 Sworakowski, Witold S. — 445

- Szczepańska, Krystyna — 119
 Szembek, Jan — 1110, 1110 bis
 Szinai, M. — 552, 680
 Sztachova, Jirina — 91
 Szúcz, L. — 552, 680
- Șamko, E. — 2522
 Șandru, D. — 2716
 Șatilov, V. M. — 965
 Șeveakov, A. A. — 2652
 Șoimaru, Gabriela — 133
 Șoverth, Ștefan — 966
 Ștefănescu, Ștefan — 259
 Ștemenko, S. M. — 967
 Șuhan, Mircea — 1600
 Tabori, Paul — 2065
 Táboriský, Edvard — 1165
 Tabouis, Geneviève — 1420—1422, 2989
 Tacel, M. — 1626
 Talbott, Etrobe — 688
 Tamura, Kosaku — 2211
 Tanner, Väinö — 2212
 Tansill, Charles Callan — 1825
 Taasky, M. — 1594
 Tantum, W. H. — 421
 Tașev, T. V. — 146
 Taylor, A. J. P. — 1566, 1574, 1826, 1827, 1907
 Taylor, Maxwell D. — 968
 Taylor, Myron C. — 720
 Taylor, T. — 1423
 Tănăsescu, Antoaneta — 2959
 Teall, J. L. — 383
 Tedder, Marshall Lord — 969
 Teichman, M. — 92, 2345
 Teleghin, F. N. — 350
 Teleghin, K. F. — 1486
 Teleki, Eva — 2383
 Teleki, Pál — 1617
 Telpuhovski, B. S. — 351, 2400, 2459—2461, 2505
 Teodorescu, Nistor — 970, 1452, 1487
 Terzič, Velimir — 2384
 Thanassecos, Luc — 197
 Theobald, Robert A. — 1301
 Theodorescu, Barbu — 10
 Theoharis, Athan G. — 2213
 Thomas, D. H. — 446
 Thompson, Bruce — 95
 Thompson, David — 1685—1687
- Thomson, George Malcolm — 2214
 Thompson, R. W. — 1603
 Thompson, Samuel H. — 2385
 Thompson, Walter H. — 1166
 Thorez, Maurice — 1197, 1197 bis
 Thorne, Christopher — 1828
 Thorpe, Elliott R. — 1302
 Thorwold, Jurgen — 1366, 2462
 Thürk, Harry — 2990
 Tichvinski, S. L. — 374
 Tieke, Wilhelm — 2506
 Tilkovszky, L. — 1617
 Tillon, Charles — 1196
 Tippelskirch, Kurt von — 2066
 Titmuss, R. M. — 2067
 Tito, Josip Broz — 741, 742, 1618
 Titulescu, Nicolae — 494, 1192, 1619
 Togo, Shigemitsu — 1111
 Tojo, H. — 1620
 Toland, John — 1527, 1592, 2068
 Toldo, Antonio — 218
 Tolu, N. — 64
 Toma, Peter A. — 2932
 Tomasevich, Jozo — 2386
 Tompkins, Peter — 1303
 Torre, G. Dalla — 1424
 Toscano, Mario — 1755, 1756, 1829, 1830
 Toshito, Obi — 1295
 Tosti, Amedeo — 2069
 Toșkova, Vitka — 2387
 Totu, Ioan — 2612, 2613
 Tournoux, J.-R. — 1607
 Townsend, Peter — 971
 Toynbee, A. J. — 458, 585, 1425, 1688, 1689, 1757, 1758, 2215—2219, 2860
 Toynbee, Veronica M. — 1758, 2215—2219, 2860
 Tranfaglia, Nicola — 1471, 1488
 Trefousse, H. L. — 602, 1489
 Trepper, Leopold — 1304
 Trevelyan, M. F. — 2070
 Trevor-Roper, Hugh — 242, 569, 655, 664, 671, 674, 1133, 1529, 1592
Tribunalul Internațional pentru Extremul Orient — 601
Tribunal... de Nürnberg — 597, 598
 Triska, Jan F. — 2933
 Trogoff, J. — 230
 Troszay-Biber, George — 175

- Truhanovski, V. G. — 370, 456, 1 574, 1 580.
 1 759, 2 220
 Truman, Harry S. — 743, 1 621
 Truman, Margaret — 1 426, 1 621
 Trumbull, Robert — 1 490
 Trunk, I. — 2 388
 Truscott, L. K. — 972
 Trythall, J. W. D. — 1 583
 Tsantos, Andreas C. — 2 936
 Tschan, Francis J. — 2 071
 Tucă, Florian — 2 755
 Tudor, Gheorghe — 973
 Tudor, P. — 2 609
 Tudose, Stelian — 1 427
 Tugkell, R. G. — 1 610
 Tully, Andrew — 1 428, 2 550
 Tunney, Christopher — 300
 Turnell, Virginia — 2
 Turner, Frayn John — 1 528, 2 072
 Țiulescu, R. — 2 577
 Țibulevski, B. L. — 463
 Țuțui, Gheorghe — 974, 1 575, 2 571, 2 584,
 2 590, 2 591, 2 668, 2 675—2 676, 2 687,
 2 688, 2 705, 2 707, 2 763, 2 870
 Udrea, Traian — 232
Ufficio storico... — 570
 Ulam, Adam B. — 1 611, 2 825
 Ullein-Reviczky, A. — 2 390
 Umemura, M. T. — 434
 Undasimov, I. N. — 1 559, 1 610
 Umiatowski, Roman — 2 221
United Nations — 447, 476
United Nations. Dag Hammarskjöld Library —
 120
U. S. Air University — 221
U. S. Army — 121, 2 391
U. S. Department of State — 496—506, 555
 bis, 590
U. S. General Staff — 580—582
U. S. Joint Committee... — 602
U. S. Military Academy — 398, 2 464
U. S. National Archives — 449—451
U. S. Air Force — 2 073
U. S. Navy Department — 231
U. S. War Department — 2 074
 Unterberg-Gibhardt, Fritz — 1 199, 1 305
 Urquhart, Robert E. — 975
 Urlanis, B. Ț. — 2 826
 Ustinov, D. F. — 1 974
 Utkin, A. I. — 2 206, 2 222
 Vago, Bela — 1 727
 Vajda, L. — 2 707
 Valjavec, Fritz — 85, 1 690
 Valland, Rose — 2 075
 Valois, Paul — 93
 Valsechi, F. — 1 629
 Vandenberg, Arthur H. — 744
 Vancu, Milan — 2 653, 2 654
 Vansittart, Robert G. — 1 112—1 115
 Vasev, Slavko — 2 876
 Vasilenko, V. A. — 2 450
 Vasilichi, Gh. — 1 492
 Vasilev, A. N. — 1 493
 Vasilevski, A. M. — 973, 1 491
 Vedovato, Giuseppe — 2 877
 Venhor, W. — 2 392
 Verona, Sergiu — 2 991
 Vesa, V. — 73
 Vianu, Alexandru — 455, 1 494, 1 929, 2 094
 Vidaienc, Jean — 125, 1 728, 2 076, 2 934
 Vigor, P. H. — 76
 Vijoli, Aurel — 3 000
 Vincent, G. — 2 817
 Vinnenko, N. P. — 2 523
 Vinogradov, I. N. — 1 495, 2 552
 Visotki, V. N. — 2 861
 Vlădescu, Cristian M. — 422
 Vogel, Georg — 1 116
 Vogel, Robert — 142
 Vogelsang, Thilo — 28
 Voicu, Ștefan — 3 001
 Vogt, Martin — 663
 Volgyes, Ivan — 2 935
 Vomécourt, Philippe de — 1 306
 Vorobiev, F. D. — 2 466, 2 467, 2 552 bis
 Voronov, N. N. — 977
 Voznesenski, V. D. — 1 406
Vsesoiuznaia gosudarstvennaia Biblioteka... —
 15
 Vulliez, A. — 666
 Wagner, Carol — 2 468
 Wagner, G. — 666
 Wainwright, J. M. — 978
 Waite, Robert G. L. — 1 592
 Walker, Richar L. — 1 570 bis
 Wallace, Henry A. — 745, 1 622
 Walters, F. P. — 1 760
 Wandycz, Piotr S. — 2 223
 Ware, Caroline F. — 1 691

- Warlimont, Walter — 979
Warner, Geoffrey — 1 597
Warwick, Alan — 301
Watson-Watt, Sir Robert A — 1 429, 1 430
Watt, D. C. — 352, 1 831
Watter, Peter J. — 83
Watts, A. D. — 2 815
Watts, F. — 603
Wawell, Field-Marshal — 980
Weber, Hans, H. — 101
Weber, Hermann — 2 689
Weczerka, Hugo — 357
Wedemeyer, Albert C. — 982
Weerd, H. A. — 2 077
Wegs, J. Robert — 2 827
Weil, Otto — 1 574
Weil, Ursula — 1 574
Weinberg, Gerhard L. — 453, 662, 1 692
Weisband, Ed. — 2 393
Weizsäcker, Ernst von — 1 117, 1 118
Welles, Sumner — 1 021, 1 119, 1 120
Wells, A. J — 25
Werfel, R. — 1 540
Werth, Alexander — 1 431—1 432 bis, 2 469, 2 992
Westphal, Siegfried — 983, 1 497
Weygand, Maxime — 984, 1 623, 2 079
Whalen, Richard J. — 1 596
Whaley, Barton — 2 484
Whan, Vorin E. — 889
Wheeler-Bennett, Sir John — 1 433, 2 862
White, Ralph — 1 979
White, Theodore H. — 961
Whitehall, Walter M. — 871
Whiting, Charles — 2 080
Whitwell, John — 1 307
Widmann, Hans — 157
Wieden, F. — 1 587
Wieder, Joachim — 2 507, 2 508
Wiener Library — 454
Wiesenthal, Simon — 1 434
Wighton, Charles — 1 254, 1 581
Wilcox, Francis — 555
William, Neville — 199
Williams, F. L. — 22
Williams, Mary H. — 222
Willis, F. Roy — 1 693
Willis, George F. — 21
Willoughby, Charles A. — 1 308
Wilmot, Chester — 2 081, 2 553
Wilson, Sir Maitland — 577, 813, 985—988
Wilson, Hugh R. — 1 121
Wilson, Theodore A — 1 560, 2 224
Windrow, M. — 303
Wint, Guy — 1 775, 1 933
Winter, Davy — 1 592
Winterbotham, F. W. — 1 309
Wiskemann, Elizabeth — 1 561, 1 694
Wittner, Laerence S. — 1 598
Wohlstetter, Roberta — 1 860
Wojciechowski, M. — 1 832
Wolff, Robert Lee — 1 635, 1 729, 2 395, 2 690
Wood, Anthony — 1 695
Woodland, Christine — 438
Woodward, E. L. — 478
Woodward, Sir Llewellyn — 2 225, 2 226, 2 777
Woolbert, Robert Gale — 68, 77
World Bank — 2 936
Wright, Esmond — 258
Wright, Gordon — 2 082
Wright, Robert — 1 579
Wuuscht, Johan — 2 396
Wulf, Josef — 539, 540, 1 568
Wyckoff, Theodore — 1 616
Wysocki, Alfred — 2 227
Xydis, Stephen G. — 2 397
Yakemtchouk, Romain — 2 232
Young, Desmond — 1 609
Young, Peter — 399, 2 085
York, T. J. P. — 1 696
Zacharias, Ellis M. — 1 310, 2 830
Zachariae, Georg — 1 435
Zagorulka, M. M. — 2 471
Zaharia, Gh. — 125, 572, 1 498, 2 046, 2 083, 2 697, 2 706, 2 707, 2 723—2 725, 2 735, 2 084, 2 592, 2 593, 2 679, 2 691, 2 692, 2 756, 2 757
Zaharov, M. V. — 1 467, 1 499
Zamfir, Z. — 455, 1 929
Zamiatin, N. M. — 2 470
Zarca, Albert — 1 390, 1 436
Zavialov, A. S. — 2 509
Zavoli, Sergio — 1 867
Zay, Jean — 746, 747

- Zelda, K. — 2 104
Zeller, Otto — 74, 75
Zeller, Wolfram — 74
Zemskov, I. N. — 2 228
Zentner, Kurt — 1 903, 1 904
Zieger, G. — 2 229, 2 230
Ziegler, Janet — 11, 12, 95, 122
Zielinskia, Bozena — 123
Ziemke, Earl — 2 553 bis
Zincă, Haralamb — 1 530, 2 726, 3 003
Zivkova, L. — 368
Zoller, A. — 1 167
Zotter, Toma — 989, 1 452, 1 500
Zsigmond, L. — 510
Zubok, L. I. — 456
Zuev, F. G. — 2 398
Zurcher, Arnold J. — 2 231
Diverse : 195 bis, 583, 596, 1 501—1 507, 1 872,
1 893—1 895, 1 905, 1 906, 2 078, 2 086,
2 239, 2 330, 2 348, 2 359, 2 360, 2 389,
2 394, 2 405, 2 463, 2 465, 2 518, 2 528,
2 549, 2 566, 2 655, 2 659, 2 660, 2 676,
2 679, 2 694, 2 708—2 713, 2 727—2 731,
2 746, 2 753, 2 774, 2 785, 2 786, 2 797,
2 874, 2 875, 2 993

Coli tipo 16

Tiparul executat sub comanda 264
la Întreprinderea poligrafică Iași
Str. 7 Noiembrie nr. 49

Lei 21